BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
11 C
35

EX BIBLIOTHECA
S. MARIAE DE SCALA
L. 29. e.

Digitized by Google

RATIONALE
LIBRI PRIMI
IVRIS PONTIFICII

Auctore
IO. BAPTISTA VIVIANO VRBINATE
Presbytero, & I. C. Romano.

Opus, in quo omnium, quæ à Summis Pontificibus conſtituta ſunt in libro primo Decretalium, Sexti, Clementinarum, & Extrauagantium, ratio redditur,

AD ILLVST.VM ET REVER.VM D.
D. SCIPIONEM BVRGHESIVM
S. R. E. Card. Summum Pœnitentiarium, &c.

Conv.tus S. M.rie de Scala Urbis.

ROMAE, Typis Iacobi Maſcardi. MDCXII.
SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſsimo P.M.Sac.Pal.Apoſt.

Cæſar Fidelis Viceſg.

Ex commiſsione Reuerendiſsimi P.M.S.Pal.Apoſt.Fr.Ludouici Yſtella. Ego Nicolaus Caſsianus vidi hunc primum librum Rationalis Pontificij Iuris admodum R. & Excell. D.Ioannis Baptiſtæ Viuiani, in quo omnium, quæ in tex. continentur, rationem reddit, nec aliquid abſque tex.& ratione dicit, veluti gloſſas faciens: quæ cum nihil contra bonos mores, aut ſanctam Religionem contineant, ſatis proficuum fore cenſeo, ſi imprimantur. Et me ſubſcripſi hac die 6. Auguſti 1611.

Idem Nicolaus manu propria.

Imprimatur. Fr.Thomas Pallauicinus Bonon.Magiſter, & Reuerendiſſimi P.Fr.Ludouici Yſtella ſacri Pal. Apoſtolici ſocius, Ordinis Prædicatorum.

Digitized by Google

ILLVSTR.MO AC REVER.MO D.

D. SCIPIONI BVRGHESIO
S. R. E. CARD. AMPLISS.

IOANNES BAPTISTA VIVIANVS F.

RATIONABILE viget, apud Scriptores, inſtitutum in editione librorum, eos alicui dicare, qui & primariæ ſit auctoritatis, & rebus ibi tractatis delectetur. Sic enim fit, vt calumniatores minus detrahere audeant, & ei, cui exhibentur, gratiores exiſtant. Quorum veſtigia ſecutus, mei Rationalis Iuris Pontificij primum librum typis mandatum, Tibi Illuſtriſsimo Principi, iure, ac meritò, offero. Qui non ſolùm Sanctiſsimi D. N. Pauli V. Pont. Opt. Max. digniſsimus nepos exiſtis; verùm etiam ampliſsima Cardinalatus dignitate, Vrbi, Orbiq. præfulges; & in Conſtitutionibus Apoſtolicis, de quibus totus huius libri ſermo eſt, eius es eruditionis, vt cum præclara nominis tui gloria, & Summi Pœnitentiarij fungaris officio, & alijs grauioribus Eccleſiæ negotijs, maxima cum prudentia præſis. Rogo igitur, vt ea humanitate, qua, in ſublimi honoris faſtigio poſitus, omnibus ad Amplitudinem Tuam confluentibus Te benigniſsimum præbes; me, opusq. meum ſub tuo patrocinio editum, in gratiam ſuſcipias, ac tuearis. Quod, cum omni animi mei affectu, humiliter dono, do, dico. Romæ Quarto Nonas Decembr. 1611.

Digitized by Google

MARTII MILESII IVRISCONSVLTI

AD VIVIANVM

ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΟΝ.

IVribus & cauſas, & cauſis iura reponis
Conſcius, ac reddis legibus ipſe animam.
Aſtræa æternis ornat te hinc laudibus, vni
Serta tibi replicans innumeris numeris.

AD LECTOREM.

ΔΙΣΤΙΧΟΝ.

CVrtat iter longum liber hic, planumq. reducit;
Pontificum vt cauſis, noſcere iura queas.

INDEX

Digitized by Google

INDEX TITVLORVM HVIVS LIBRI PRIMI.

A

AEtate,& qualitate,& ordine præficiendorũ. tit.14.pag. 295
Alienatione iudicij mutandi cauſa facta.tit.42. 554
Arbitris. tit.43. 555
Auctoritate, & vſu pallij. tit.7. 247

B

Bigamis non ordinandis. tit. 21. 335

C

Clericis peregrinis. tit.22. 340
Conſtitutionibus.tit.2. 17
Conſuetudine.tit.4. 81
Corpore vitiatis ordinandis, vel non.tit.20. 331

E

Electione, & electi poteſtate. tit.6. 98

F

Filijs presbyterorum ordinandis,vel non.tit.17. 317

H

His, quæ vi, metuſue cauſa fiunt. tit.40. 537

I

In integrum reſtitutione.tit.41. 544

M

Maioritate,& obedientia. tit. 33. 472

O

Obligatis ad ratiocinia ordinandis,vel non. tit.19. 330
Officio Archidiaconi. tit. 23. 342
Officio Archipresbyteri.tit.24. 347
Officio cuſtodis. tit. 27. 350
Officio, & poteſtate iudicis delegati. tit. 29. 357
Officio iudicis. tit.32. 470
Officio iudicis ordinarij.tit.31. 422
Officio Legati. tit.30. 412

Officio

Officio Primicerij. tit. 25. 349
Officio Sacriſtæ. tit. 26. 349
Officio Vicarij. tit. 28. 352
Ordinatis ab epiſcopo, qui renuntiauit epiſcopatui. tit. 13. 293

P

Pactis. tit. 35. 492
Poſtulando. tit. 37. 505
Poſtulatione prælatorum. tit. 5. 92
Procuratoribus. tit. 38. 508

R

Renuntiatione. tit. 9. 252
Reſcriptis. tit. 3. 27

S

Sacramentis non iterandis. tit. 16. 315
Sacra vnctione. tit. 15. 309
Scrutinio in ordine faciendo. tit. 12. 292
Seruis non ordinandis, & eorum manumiſſione. tit. 18. 325
Summa Trinitate, & fide Catholica. tit. 1. 4
Supplenda negligentia prælatorum. tit. 10. 267
Syndico, & actore. tit. 39. 536

T

Temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorũ. tit. 11. 275
Tranſlatione epiſcopi. tit. 7. 244
Tranſactionibus. tit. 36. 499
Treuga, & pace. tit. 34. 487

INDEX

INDEX RERVM, QVARVM REDDITVR RATIO IN HOC LIBRO.

A

ABbas quam poteſtatem habeat in monaſterio. pag. 41
Abbas quis eligi debeat. 111. & 301
Abbatis Ciſtercienſis priuilegia. 267
Abbas quos ordines conferre poſſit, pag. 307
Abbas quando teneatur ire ad ſynodum. 476
Abbatiſſa excommunicare non poteſt. 478
Abſoluendus ab excommunicatione, vel peccatis, quid exprimere debeat. 428
Abſoluere in articulo mortis quis poſſit. 435
Abſolutio per vim extorta, non tenet. 543
Abſolutio ab excommunicatione à quo demandari poſſit. 447
Abſentia quando æquiparetur morti. 401
Actus cui attribuatur in litteris facultatis. 60
Adulterij cauſa quando non poſſit agi per procuratorem. 511
Aduocatus quis eſſe prohibeatur. pag. 471. & 506
Alienatio facta cauſa mutandi iudicij, non impedit reſcriptum obtentum contra alienantem. 554
Altaria quando iterum benedicantur. 316
Anima rationalis eſt de fide tenenda forma hominis. 15
Animarum cura cui committenda. pag. 305
Annalia habentes in beneficijs intra quod tempus illa percipiant. 241
Appellatio cur non admittatur à vicario ad epiſcopum. 89
Appellans ad curiam in cauſa beneficiali quid obſeruare debeat. 230
Appellationis forma quæ ſit, & illius omiſſio quid vitiet. 235
Appellationi per quem actum cenſeatur renunciatum. 367
Appellationis remotio quid importet. 384
Appellatio à quo ſubdelegato fiat. 377. & ad quem. 378. 402. 407
Appellatio cur non interponatur à correctione niſi excedatur. 437
Arbitri ſunt in diſpari numero eligendi. 555. & quid ſit faciendum, eis diſcordantibus. 556
Arbitri aſsignant terminum ad probandum, & ipſi quomodo per iudicem compellantur. 391
Ab arbitris iuris appellatur ad Papam. 405
Arbitrium continens peccatum, non valet. 556
Arbiter electus à clerico non poteſt præiudicare eccleſiæ, etiam ad vitam clerici. 556
Arbitrium non poteſt fieri ab eccleſia in præiudicium ſuperioris. 558

Arbi-

Arbiter non poteſt iudicare vltra compromiſſa; ideo coram eo non ſit reconuentio. 558
Arbiter quando teneatur requirere conſilium alicuius. 559
Arbitrium de ſpiritualibus in laicum ſolum fieri non poteſt, ſed ſimul cum clerico ſit. 560
Arbitrorum ſententia quomodo in pœnis interpretetur. 565
Arbitri duo quando procedant ſine tertio. 566
Arbiter poſt ſententiam aſſumptus, quid poſsit. 562
Archiepiſcopus quid poſſit ante pallium, & quid poſt. 109. & 432
Archiepiſcopus à quibus conſecretur. pag. 278
Archiepiſcopi iuriſdictio quando ſe extendat in ſubditos ſuffraganeorum. 433. & 448
Archiepiſcopus quomodo puniat ſuffraganeos. 449
Archiepiſcopus quibus poſſit committere cauſam ad ſe delatam. 434
Archidiaconi officium. 342. *Et eius iuriſdictio.* 344. & 345
Archipresbyteri officium. 347
Auditor cauſę quãdo recuſetur. 378
Auditor in Romana curia quid poſſit. 80
Auaritiæ etiam ſuſpicio in impoſitione pœnæ euitanda. 440

B

Baptiſma eſt vnum, & quomodo conferat gratiam. 16
Belli tempore quæ perſonæ debeant ſecuritate gaudere. 489
Beneficium primum in impetratione ſecundi coram quo ſit exprimendum. 57. & 466
Beneficij gratia attẽditur ex data. 64
Beneficium expectans, quando perdat gratiam alterius. 80
Beneficia incompatibilia quomodo dimittenda. 469
Beneficium renunciatum quando repeti poſſit. 253
Beneficium impetratum à pluribus, cui debeatur. 363
Beneficium non collatum intra debitum tempus, per quem poſtea ſit conferendũ. 269. & *quid in regularibus.* 274
Beneficij obtenti expreſſio non coadiuuat eius titulum. 62
Beneficia vacantia in curia, ſunt Papæ reſeruata. 244
Beneficij impetratio per vnum modum non validatur per alium. 62
Beneficiatus quomodo arctetur ad ordines. 295
Beneficiatus ſi non ordinetur intra debitũ tempus, quid amittat. 307
Beneficiatus ignoranter non eſt in culpa tacendo beneficium ignoratum. 63
Beneficiatus quando teneatur oſtendere titulum. 452. & 469
Beneficiati abſentes quid percipere poſſint. 77
Beneplacitum alicuius quomodo interpretetur. 61
Bigamus quis dicatur, & bigamiæ pœna. 337. & 339
Bigamus de iure communi non ordinatur. 335. & *quis cum eo diſpenſet.* 336
Bona intelliguntur, ſolutis debitis. 463.

C

Campanæ plures quando poſſint per religioſos haberi. 351

Canonici quando poſſint ceſſare à diuinis. 449. *& quos vocare tunc debeant.* 459
Canonicus regularis quando poſſit fieri monachus. 302. *quando excommunicetur per priorem.* 476
Canonicus quando non habeat vocem in capitulo. 307
Capitulum in quibus ſuccedat, ſede vacante. 481
Capituli pars maior quid ſtatuere poſſit. 19. & 85
Capituli pars minor quando præferatur. 119. & 125
Capituli pars maior debet eſſe ſanior. 150
Cardinales quid conſiderare debeant in electione Summi Pontificis, & à quibus ſit eis abſtinendum. 159
Cardinales quid poſſint ſede vacante. 223
Cardinales quam iuriſdictionem habeant in eorum titulis. 477
Cardinales præſentes per quod tempus teneantur, ſede vacante, pro electione Papæ expectare abſentes. 157
Cathedralis carens populo, cui poſſit conferri. 236
Cathedrali vacante, quid fiat de fructibus. 238
Cauſæ à Sede Apoſtolica, quibus committantur. 66
Cauſæ quibus poſſint ſubdelegari. 69
Ceſſatio à diuinis quid importet, & quando, & per quos facienda. 439
Citationis commiſſio poteſt ſub pœna ſubdelegari. 383
Citatio quando requiratur. 475
Clericus, cauſa mutandi iudicium, non debet recipere ceſſionem à laico. 555
Clericus quando cogatur ad ordines. 298
Clericus de quibus teſtari poſſit. 464
Clericus quando teneatur iurare obedientiam epiſcopo. 478
Clericus peregrinus quando ordinari poſſit. 341
Clericus quando poſtulare non poſſit. 505
Chriſmatio, & eius effectus. 313
Chriſtiani omnes vnguntur. 312
Chriſtiani omnes, de neceſſitate ſalutis ſubſunt Romano Pontifici. 483.
Coadiutor quando detur beneficiato. 271
Collatio beneficij quãdo vitietur per taciturnitatem. 467
Commiſſio quando ſit perſonaliter exequenda. 395
Compromiſſum factum per procuratorem, quando teneat. 561
Compromiſſum quando expiret per mortem compromittentium. 562
Compromiſſum quando tranſeat ad hæredes compromittentium. 564
Compromiſſarij quando poſſint eligere tertium. 463
Compoſitio ſuper decimis quando teneat. 499
Conſtitutio reſpicit futura. 17
Confirmans electionem quid facere debeat. 116
Conſtitutio vltima derogat priori, & quãdo deroget conſuetudini. 25
Confirmatio facta cum oleo, quomodo ſuppleatur cum chriſmate. 315
Confirmans electum indignum quomodo puniatur. 139
Conclaue quomodo diſponẽdum pro electione Summi Pontificis. 157
Conſilium quid ſit, & quomodo requirendum. 146. *quando ſit de neceſſitate ſequendum.* 559

Cōſtruatoris officium quod ſit, quis deputetur, quãdo ſubdeleget, quã do expiret. 408. & 410
Conſuetudo, quæ dicatur rationabilis, & eius auctoritas. 81. *Et quæ irrationabilis, & extirpanda.* 86
Corpore vitiatus quando ordinetur. 331
Correctio clericorum quomodo facienda. 466
Cuſtodis officium. 350
Conuentio inualida per conſenſum ſuperioris validatur. 492

D

Decretales per quos fuerint cōpilatæ, & cur Doctoribus, & ſcholaribus Bononiæ commorantibus dirigantur. pag. 3
Deus qualiter poſsit per rationem naturalē cognoſci, & de ipſo, quid credere debeamus. 4
Deus quomodo dederit diuerſas leges ſecundum diuerſa tempora. 6
Diuina natura quomodo dicatur tota incarnata. 7. 14
Defectus ſcientiæ deijcit iam promotum ad curam animarum. 305
Delegatus per plures litteras ſub eadem data, quid facere debeat. 358
Delegatus Papæ quando ſubdeleget. 358. *& eius poteſtas in cauſa* 361. 394
Delegati iuriſdictio quando expiret. 359. 362. 386
Delegatus quando imponat pœnam arbitrariam. 360
Delegatus quid poſſit per ſimplicem cauſæ commiſſionem ſibi factam. 360
Delegatus quando ſubdelegare poſſit, & ſuam ſententiam quando exequatur. 361
Delegato quomodo pareat ordinarius. ibid.
Delegati officium in reum abſentem. 362
Delegatus quam formam ſeruare debeat. 363
Delegatio quando tranſeat ad ſucceſſorem. 364
Delegatio quid importet in quæſtione de iure præſentandi. 365
Delegatio facta pluribus, quando per vnius ſententiam exequatur. 366
Delegatus quando recuſetur. ibid. *Et quando à ſubdelegato appelletur ad primum delegantem.* ibid.
Delegantis morte, quando expiret iuriſdictio delegati. 367
Delegati iuriſdictio perpetuatur per citationem. ibid.
Delegati duo quando procedant ſine tertio. 368. 372
Delegati duo, quando vnus procedat ſine alio. 369. 373
Delegatus ad tempus, per quod tempus expectet contumacem. 374
Delegatus ex qua cauſa remoueatur. 375
Delegatus Papæ per quod tempus exequatur ſententiam. ibid. *Et quid ſubdelegare poſſit.* 376. *Quãdo compellat ſuſcipere ſubdelegationem.* 382. *Et quando ordinarium ad exequēdam eius ſententiam.* 384
Delegatio probari debet. 387
Delegatus quando teneatur admittere ſubdelegatum ſui collegæ. 388
Delegatus pronuntians ſe non iudicem, iuriſdictionem amittit. 391
Delegata iuriſdictio ad quos extendatur. 392
Delegati ætas requiſita. 393

Delegatorum plurium poteſtas quãdo expiret per mortem vnius. ibid.

Delegatus, etiam principis, quando ſubdelegare non poſſit. 394

Delegatus quando non cognoſcat de appellatione à ſubdelegato. 397. 402

Delegatus quando cognoſcat cauſam recuſationis. 398

Delegati, & vicarij epiſcopi recuſatio tractatur coram epiſcopo. ibid.

Delegatus ſuſpectus quando poſſit ſubdelegare. 399

Delegatus quãdo poſſit cauſam ſubdelegatam reaſſumere. 400

Delegati plures quando ſeparatim cognoſcant. 403

Delegato mortuo, quando procedat ſucceſſor in dignitate. 434

Diœceſis, territorium, & diſtrictus, in quibus differant. 226

Diœceſani, quæ iura ſeruare debeant. 306

Diœceſis diuiſio quibus noceat, & quibus proſit. 412

Diſpenſatus ad eccleſiam non poteſt ſine cauſa remoueri. 320

Diſpenſatio eſt odioſa. 325

Diſpenſatio ad quæ ſe extendat in beneficiato per eam. 454

E

Eccleſia vniuerſalis eſt vna, extra quã nemo ſaluatur. pag. 7

Eccleſiæ vacantis bona vſurpantes, qua pœna afficiantur. 171. 462

Eccleſiæ vacantis bona, hodie ad quos ſpectent. 204

Eccleſiæ cathedralis adminiſtrator quid poſſit. 206

Eccleſiæ cathedrali vacanti, Papa dat viſitatorem. 272

Eccleſia cõceſſa minori ex diſpẽſatione, per quem interim regatur. 295

Eccleſia læſa per quod tempus reſtituatur. 553

Eccleſia cui ſit committenda. 296

Eccleſia læſa quando petat reſtitutionem in integrum. 544. 549. *Etiã contra aliam eccleſiam.* 545

Eccleſia erecta in cathedralem, à quibus eximatur. 480

Eccleſiæ quis ſeruiat, abſente rectore cauſa ſtudij. 195

Electio quando facienda. 98. *quæ cõfirmãda, & quæ non.* 99. 109. 114

Eligendorum ad beneficia curata qualitates, quæ eſſe debeant. 105

Eligens indignum, qua pœna afficiatur. 107. 121

Eligi iterum quis poſſit. 110

Eligentes qua libertate debeant gaudere. 112

Electores quando compromittere poſſint. 118

Electionis deuolutio quomodo fiat. 120

Electionis quaſi poſſeſſio attenditur. ibid.

Eligendus ad eccleſiam regularem qualis eſſe debeat. 122. & 132

Electionem cuius appellatio impediat. 123

Eligendi compromiſſarius quando reuocari poſſit. 126. & 127

Elegendi conſuetudo quid poſſit. ibid.

Electio Imperatoris ad quos ſpectet. 128.

Electores abſentes quando vocandi. 130.

Electoris contemptus quando noceat. 131.

Eligendus in abbatem quis ſit. 133. 144.

Electionis cum poſtulatione concurſus qualiter admittendus. 133

Eligentium negligẽtia per quos ſup-

†† 2 plen-

plenda. 135
Eligendi forma in cathedralibus,quę eſſe debeat. 136.& 149
Electio per procuratorem quando fieri poſſit. 137
Electiones clandeſtina reprobantur. ibid.
Electioni indebitè facta à ſecularibus conſentiens quomodo puniendus. 138
Electus quando petat confirmationem à Papa. 140
Electus, quando adminiſtret ante confirmationem. ibid.162
Electionis expenſa per quos facienda. ibid.179
Electionem quomodo ſequatur collatio. 141.& 145
Electio abbatis ad quos pertineat. 142
Electio debet fieri verbo. 143
Eligendi ius in eccleſia non competit laico,& cur competat ius præſentandi. 145.150
Electio quando requirat aliorum conſilium,& quomodo. 146
Eligi qui non poſſit. 148
Electores, quando variare non poſſint. 151
Electoribus impeditis quando currat tempus. 153
Electio intra quod tempus poſſit impugnari 154.*& pœna falſo opponentis.* 155. *Et quid exprimat ab ea appellans.* 160
Electio qua vota requirat. 156
Electio Romani Pontificis qualiter fiat. 157
Electio intra quod tempus ſit præſentanda, intra quod per electum ſit conſentiendum, & intra quod confirmatio petenda. 164.& 178
Eligentes indignum quando priuentur. 165
Eligentes quando non poſſint opponere contra electum. 166
Electus quando per minorem partem impugnetur. 167
Electio quando per appellationem ad Papam ſuſpendatur. 168. *Et quando ab appellatione illa poſſint partes recedere.* 168
Electionis defectus quomodo examinandi. 169
Electiones eccleſiaſticas directè, vel indirectè impedientes, puniuntur. 170
Electi qui debent petere confirmationem a Papa, quod tempus ad hoc babeant. 176
Eligentes quando debeant pro confirmatione, adire Papam. 178
Eligendi facultas in priuatione canonicorum, ad quos deuoluatur. 181
Electum impugnans, quid iurare debeat. 182
Electionis pronunciatio per vnum eſt facienda. 183
Electionis forma ſeruanda per compromiſſarium. 184
Electio, quæ poſſit per religioſos approbari. 185.& 188
Electiones duæ per aliquem proſequi non poſſunt. 186
Electores quando poſſint variare ab electione facta. 187
Electioni conſentiendi licentia, à quo ſit per religioſos impetranda. 188
Eligi qui poſſit in abbatem. 189
Electionis negotium proſequentes, quos fructus percipiant in abſentia. 190
Electum impugnans, quando poſſit in oppoſitionibus variare. 191
Eligendi vocem quando Canonicus non

non habeat, & non agat de contemptu. ibid.
Electioni profeſſorum, qui intereſſe poſſint. 192
Electio, quæ per ordinarium confirmetur. ibid.
Eligi poteſt abbas in Epiſcopum. 198
Electiones quæ confirmentur per legatum de latere. 199
Electio ad quos deuoluatur, compromiſſario non eligente. 200
Eligendo indignum, quam pœnam compromiſſarius incurrat. 201
Eligendi procurator, quomodo conſtituatur. 202
Electio quando caſſetur, caſſata confirmatione. 203
Eligi quæ poſſit, & quæ poſſit eligere, de monialibus. 207
Electiones monialium perturbantes, quomodo puniantur. 214
Electionem poſt appellationem confirmans, quomodo puniatur. 216
Electio quando poſſit fieri per plures procuratores. 217
Eligere quando quis poſsit vnum nomine proprio, & alium nomine alterius. 219
Eligere quis non poteſt in abſentia per epiſtolam. 220
Electi confirmationem debet præcedere crida in eccleſia, an quis opponere velit. 221
Eligi ad prælaturam quando religioſus poſſit. 222
Electio Papæ vbi facienda. 227
Electio Papæ per quos Cardinales fiat. 228
Electi, qui tenentur ire ad curiam, adſtringuntur etiam ſede vacante. 229
Electi euntes ad curiam, non tenentur ibi morari, ſede vacante. 240
Electus religioſus, vbi tenetur habere licentiam conſentiendi, intra quod tempus illam petat. 242
Emptor quid recuperet ab eccleſia reſtituta in integrum. 544
Epiſcopus præſcribit contra capitulum. 89
Epiſcopus quando diſpenſet in electione ſimoniace facta. 152
Epiſcopus quando diſpenſet ſuper ordine, & reſidentia cauſa ſtudij 194.
Epiſcopi vicarius, quando det dimiſſoriales ad ordines. 288
Epiſcoporum tranſlatio ſpectat ad Papam. 245
Epiſcopi ceſſio quando per ſenectutem admittenda. 252
Epiſcopatus cedendi legitimæ cauſæ, quæ ſint. 257
Epiſcopus, qui renuntiauit, quando poſſit ad epiſcopatum reaſſumi. 262
Epiſcopus, qui renuntiauit, quando poſſit ordines conferre. 294
Epiſcopo capto ab hoſtibus, quis adminiſtret eccleſiam. 272
Epiſcopus à quibus conſecretur. 278
Epiſcopi originis, domicilij, & beneficij poſſunt ordinare, & dimiſſoriales dare. 288
Epiſcopus quos religioſos ordinare poſſit. 290
Epiſcopus cum quibus, & ad quę beneficia diſpenſet. 306
Epiſcopus in conſecratione quomodo vngatur. 310
Epiſcopus quomodo crimina puniat. 422
Epiſcopus poteſt inuocare, vbi opus eſt, brachium ſæculare. 423
Epiſcopus quomodo arguat, quando non

non ſit vt iudex. 424
Epiſcopus quomodo debeat prouidere populis diuerſarum linguarum. 441
Epiſcopus quos miniſtros habere debeat. 442
Epiſcopus quos debeat inſtituere in cathedralibus, & collegiatis. 443
Epiſcopo, quæ iura debeantur ab eccleſijs. 444
Epiſcopus quos debeat habere ſecum in viſitatione monaſterij. ibid.
Epiſcopus vbi poſſit pro tribunali ſedere. 458
Epiſcopus præeſt Principibus. 474
Epiſcopo debetur obedientia ab omnibus de diœceſi. 473
Epiſcopus poteſt cõſtituere procuratorem, licet non ſit dominus. 514
Excommunicatus an poſſit abſolui inuitus. 56
Excommunicatus quod reſcriptum poſſit impetrare. 59
Excommunicationis obiectio intra quod tempus ſit probanda. 369
Excommunicationis abſolutio per quem ſit facienda. 370
Excommunicatus, quando ſit abſoluendus. 389
Excommunicatio delegati quando obſit ſubdelegato. 404
Excommunicatio lata ab vno ordinario, eſt ab alijs ſeruanda, nec ſine illo relaxanda. 426. & 430
Excommunicato coacte communicans quando excommunicationem incurrat. 540
Executor quando habeat rei cognitionem. 384
Executor Papæ, quando exequatur, mortuo Papa. 402
Executor Papæ quando ſubdeleget. 406
Executor quando poſſit exequi extra locum ſibi commiſſum. 407

F

Filia quando teneatur ſeruare pactum de non ſuccedendo. 496
Filius quando non poſſit præeſſe eccleſiæ, cui præfuit pater. 318. 320.
Et quando poſſit per Epiſcopum inde amoueri. 319. Et hoc quando ſine diſcuſſione iudicij. 321
Filiusfamilias poteſt eſſe procurator in iudicio. 528
Franciæ Regni Ordinarij quæ poſſint ex conceſſione Sixti Quarti. 490
Fratres mendicantes, quæ pacta poſſint facere ſine alio ſuperiorum conſenſu. 497

G

Germania diſcordia inter religioſos mendicantes, & parochialium rectores, qualiter compoſitæ. 491.
Gratia facta à Principe, regulariter intelligitur ſine alterius præiudicio. 64
Gratia generalis non præiudicat ſpeciali, de qua non facit mentionem. 65
Gratia alicuius ſe remittens, non intelligitur iuri ſuo renũtiare. 263
Græca eccleſia in ordinationibus, & conſecrationibus debet ſeruare vnctiones, quas ſeruat eccleſia Romana. 309
Græcus quando poſſit ordinari ab Epiſcopo latino 280 Et cuius Epiſcopi debeat habere licentiam. 281

Ha-

H

HAereticus qui ſit, & vnde dicatur. 11

I

ILlegitimus ad quæ beneficia non promoueatur ſine Papa diſpenſatione. 323. & in quibus cum eo diſpenſet epiſcopus. 324
Illegitimus poteſt poſtulari, non eligi. 117. quando poſſit ordinari. 317. quando ſit ab eccleſia remouendus. 318
Illegitimè quando de vxore naſcatur. 322
Imagines ſanctorum qualiter ſint veneranda. 452
Impotentia quando intelligatur per voluntatem. 368
Imperij tranſlatio quando facta. 128
Imperatoris electio ad quos ſpectet. ibidem.
Imperator à Papa approbatur, inũgitur, & coronatur, ſi eſt dignus; & reijcitur, ſi eſt indignus. 129
Imperatoris in electione quid Papa ſuppleat. 130
Induciæ, quæ ſint dandæ in iudicijs. 516.
Inobediens quando excommunicari poſſit. 472. Quando ſiat infamis. 474
Iudex debet ſtudioſe agere, vt promiſſa adimpleantur. 493
Iudex quid poſſit recipere à partibus 70. quando poſſit aſſumere aſſeſſorem. 71. quando debeat taxare ſalarium notarij. 72. quando debeat vocare teſtes. 73. quis delegari poſſit. 79
Iudicis delegati poteſtas. 357
Iudex quando debeat dare parti aduocatum. 470
Iudicis ordinarij officium. 422
Iudex ſuperior quando præfigat inferiori terminum ad procedendum. 438
Iudicium idẽ eſſe debet de cõnexis. 18
Ius canonicum omnes ligat. 17
Iuriſdictio in vna diœceſi, quando ſe extendat in aliam. 457
Iuramentum de renuntiando non extenditur ad non repetendum. 540

L

LAici non poſſunt ſtatuere ſuper rebus, vel perſonis eccleſiaſticis. 20. & 22
Laicus poteſt eſſe procurator in cauſis ſpiritualibus. 522
Legati officium. 412. & eius poteſtas. 413
Legatus per relationem cauſæ factã ad Papam, in illa deſinit eſſe iudex. 414
Legatus de latere, quæ beneficia conferat. 415. Eo præſente, minor legatus dimittit officij executionem. 415
Legatus non de latere, quos excommunicatos abſoluat. 416
Legati ſtatuta durant, etiam legatione finita. 417. eius delegati iuriſdictio quando expiret. 417. & quando reſeruationes. 419
Legati non Cardinales quando conferant beneficia. 418
Legatus Papæ habet iuriſdictionem ordinariam. 418
Legati collatio per taciturnitatẽ prioris beneficij quãdo vitietur. 421

Lex

Lex cur prodatur, & eius effectus. 12

quando obligare incipiat. 4

Lex diœceſana in quibus differat à lege iuriſdictionis. 445

Litis conteſtatio quando facienda. 471

M

MAndatum generale ad negotia, etiam ad iudicia ſe extendit. 528

Manus impoſitio prætermiſſa in ordinando, quomodo ſupplenda. 316

Medico quando imputetur mors infirmi. 299

Membri defectus quando impediat ordinari. 332

Metus amiſsionis bonorum, quando reſcindat actum. 538

Metus, qui poteſt cadere in conſtantem virum qualis ſit. 541

Metropolitano quodnam iuramentum à ſuffraganeo præſtetur. 479

Monachus quando poſsit in diuerſa religione miniſtrare. 281

Monachus in quibus cauſis poſsit poſtulare. 506

Monialium electiones, & quæ ſint in eis obſeruanda. 208

Mors non inducit poſitionem nouæ voluntatis. 401

Mulier, quando poſſit eſſe arbitratrix. 557

O

OBligatus ratiocinijs quando ordinari poſsit. 330

Oeconomus quando in eccleſia vacante ponendus. 427

Officium Camerarij, & ſummi Pœnitentiarij, durat etiam mortuo Papa. 225

Officialis per generalem commiſſionem quid poſsit. 356

Officiales in terris eccleſiæ quomodo ponendi. 482

Ordines ſacri quibus diebus conferantur à Papa. 275. *Et quibus ab alijs epiſcopis.* 276. & 282. *Et quibus minores.* 276

Ordinari qui non debeat. 277. 282. & 331. *Quæ licentia requiratur in religioſo ordinando.* 278

Ordinans extra debita tempora puniendus, & ſimiliter ordinatus. 279. & 283.

Ordinari quando non debeat Græcus à Latinis, nec è contra. 279

Ordinum in executione quis diſpenſet. 284

Ordinatus à Papa in quibus honoretur, & in quibus grauetur. 281. & 474

Ordinatus in ſacris ſine titulo, quomodo prouidendus. 303. & 319

Ordinandorum ætas. 308

Ordinatus prius, eſt præferendus. 472 & 480.

Ordinatus criminoſus quam pœnam incurrat. 285

Ordinari quando poſſit vltramontanus. 286

Ordinans clericum alienum, quam pænam incurrat. 287

Ordinandi à quo ſint ſubditi, epiſcopo ſuſpenſo. 288

Ordinare, & dimiſſoriales dare, qui Epiſcopi poſsint. ibid.

Ordinandus quando præſumatur dignus; & quid de eo reſpondendum. 292

Ordinatus ab excommunicato per quos diſpenſetur. 294

Ordinarius quando ſuppleat negligentiam delegati. 429. & *quando ab-*

batis. 430
Ordinarius quando per reſcriptum cenſeatur factus delegatus. 436

P

PActa, quantumcunque nuda, ſeruanda. 492
Pactum de reſignando beneficium pro re temporali, non valet. 493
Pactum de ſuccedendo poſt mortem prælati in eccleſia, non valet. 493
Pactum in præiudicium alterius eccleſiæ, non tenet. 494
Pactio in ſpiritualibus, quæ inducit peccatum, vel de re turpi, aut impoſsibili, non valet. 495
Pactum de augenda penſione pro ſue ceſſione in eccleſia, non valet. 494
Pallium quando archiepiſcopo tradendum. 100. *vbi illo vti poſsit.* 247. 250. *quid per illud conferatur.* 248. *Papa ſemper, & vbique illo vtitur.* 249
Pallij traditio quãdo per criminum obiectum retardetur. 251
Papa mortuo extra curiam, vbi ſit facienda electio, & quæ ſeruanda. 158. 227. *& quid in illa non poſſit excipi contra Cardinales.* 227.
Papa poteſt renuntiare papatui. 264.
Papæ ſubſunt omnes Chriſtiani. 343.
Papa habet vtrumque gladium. 484. *Omnes iudicat, & à nemine iudicatur.* 485
Papæ morte audita, eſt à fidelibus pro eius anima, & pro bona electione futuri Pontificis orandum. 160.
Parochialis cui conferenda. 172. 298. *in ea quid à parocho præſtandum.* 174. *ſuper eius reſidentia quando, & per quem ſit diſpenſandum.* 174. *cui poſſit commendari.* 176
Parochus quod tempus habeat ad ordines ſuſcipiendos. 196. *& pœna illos non ſuſcipientis.* 197
Patriarchali eccleſiæ vacanti, eſt per Papam prouidendum. 243
Patriarcha quam iuriſdictionem habeat. 432
Pœnæ ſunt reſtringendæ. 23. *quomodo ſint imponendæ.* 382. 397. 440.
Pœna partis impedientis, cauſa progreſſum. 385
Pœna violantis ſigilla, & aperientis litteras alterius. 388
Penſionibus quando non ſint beneficia grauanda. 275
Poſtulatio, quæ ſit admittenda. 93. *quando poſsit in ea variari.* 94. *qui ſit poſtulandus.* 95. *quæ forma in ea ſeruanda.* 96
Poſtulandi officium, quibus ſit interdictum. 506
Prælatus celans ſubditorum delicta quomodo puniendus. 455
Prælatus quando ſuccedat in bonis clericorum obeuntium. 464
Prælati non debent diſcurrere, præſertim habitu transformato. 485.
Prælati venientes ad curiam, non debent inde recedere ſine licentia Papæ. 486. *& contrafacientes, quam pœnam incurrant.* 487
Primicerij officium quod ſit. 349
Prohibitum à lege eſt peccatum. 18.

Promoti in curia intra quod tempus debeant expedire litteras. 241
Procurator quando poſſit prorogare iudicii iuriſdictionem. 387
Procurator debet docere de mandato. 508. *quando poſſit reuocari.* 514. 524. *quando à domino repetat expenſas.* 512. *datus in ſolidum cum pluribus, quando præferatur alijs.* 518
Procuratorem conſtituens debet plena libertate gaudere. 515
Procurator quomodo ſit cõſtituẽdus à reo, & quomodo ab actore. 516. *reuocatus, quando licite interueniat in iudicio.* 517. *quando teneatur proſequi cauſam appellationis.* 520. *quando poſſit dare alium procuratorem.* 523. *datus ad negotia liberius agit, quàm datus ad iudicia.* 524. *non poteſt impedire dominum, ne interueniat in iudicio.* 525. *quando poſſit reuocare à ſe ſubſtitutum.* 526. *generalis, quando agat exigentia ſpeciale mandatum.* 527
Procurator excommunicati à quibus repellatur. 521
Procurator poteſt eſſe laicus in cauſis ſpiritualibus. 522
Procurator ſubſtituens, quando etiã ipſe remaneat procurator. 526. *ad iudicia debet eſſe maior.* 25. *annis; ad negotia maior* xvij. 529. *conſtitutus cum alio, quando poſſit ſolus agere.* 530. *datus cum alio in ſolidum, ſi dimiſit negotiũ, quando reaſſumat.* 530. *conſtitutus ſimpliciter cum alio in cauſis ſpiritualibus, quãdo ſolus agat.* 531. *qui renuit acceptare mandatum, quamdiu pœnitere poſſit.* 531. *quando cenſeatur reuocatus per domini comparitionem.* 532. *quando poſſit conſtitui religioſus.* 435
Procurator habens ſpeciale mandatum ad aliqua, ad quæ alia ſe extendat. 534. *datus à rectore eccleſiæ ceſſat per illius mortem.* 536. *ad quæ obligetur per acceptationem procurationis.* 534
Procurator ad contrahendum matrimonium, debet habere ſpeciale mãdatum. 532. *& quando ſubſtituat.* 533. *& reuocatus, etiam ignoranter, non contrahit.* 533

R

Reges quomodo vngantur. 311
Recuſari quando poſſit locus ad iudicium, & quãdo iudex. 389.
Regulares quid poſſint in eccleſijs iuriſpatronatus ipſorum. 268
Religioſis ſufficit licentia ſuperioris ſine conuentu ad conſentiendum in electionem de ipſis factam. 188.
Religioſus ordinandus quam licentiam habere debeat. 278
Religioſi debent habere ſyndicum, qui cauſas monaſterij defendat. 536.
Religionis profeſſio facta per timorem, quando teneat. 538
Renuntiatio prælaturæ, quando intelligatur facta, vt præiudicet. 263.
Renuntiandi cauſæ legitimæ, quæ ſint. 260. *& per quem admittendæ.* 264
Renuntiatio, quando dicatur fieri in frau-

fraudem. 265
Renuntiatio poteſt fieri per procuratorem ſpecialem. 266
Renuntiatio beneficij facta per metũ quando non teneat. 539
Res amiſſæ quomodo probentur, & ſuper eis qualiter iuretur. 542
Reſcriptum, cui priuilegio deroget. 27. in eo, quæ clauſulæ ſubintelligantur. 27. poſterius quando deroget priori. 28. 42. quando per falſam latinitatem vitietur. 39. quomodo interpretetur. 38. quæ ſit pœna malitiosè impetrantis, & ſimplicitas quando excuſet. 40. in executione plurium reſcriptorum ad delegatos, quomodo cognoſcat ordinarius. 43. quæ ſubreptio, vel obreptio vitiet. 45. ad quas dietas extendatur. 46. per quos poſſit impetrari. 47. quando debeat cognoſcere iudex ad quem. 48. ſtatur datæ priori, non præſentationi. 48. 64
Reſcripto impetrato, per ... intelligatur renuntiari. 49
Reſcriptum, quando non poſſit per procuratorem impetrari. 50
Reſcriptum ad quot extendatur. 51. 52. ordo in eo exprimendorũ. 53. in reſcriptis ad beneficia, quæ ſit intentio Papæ. 54. in directis ad excommunicatorem, quid per eum ſit faciendum. 55. pœna abutentis reſcripto. 58. qui ſint in reſcripto exprimendi. 59
Reſcriptũ Papæ directum ordinario, quando ei det nouam iuriſdictionem. 436. 447
Reus quomodo ſit per reſcriptum cõueniendus. 78
Reſtitutio in integrum, quando eccleſiæ detur. 544. 551. 552. quando maiori. 546. quando minori. 549.
Reſtituitur eccleſia læſa, etiam contra ſententiam Papæ. 547
Reſtitutionis cauſa quomodo tractetur. 547. quando ſuſpendat executionem ſententiæ. 548. à quibus ſit poſtulanda. 550. intra quod tempus. 553
Romani Pontificis electio quomodo facienda. 101. 156
Romanus Pontifex cur non vtatur baculo paſtorali. 314

S

Sacerdos qui ordinari debeat. 304.
Sacramentum Altaris non poteſt confici, niſi per ſacerdotem ritè ordinatum. 7
Sacramenta conuenienter ſunt ſeptem. 8
Sacriſtæ officium quod ſit. 349
Sedis ... electio de quo ſit facienda. ...
Sententia lata contra abſentem, quando ſit nulla. 509
Sentẽtia quando ſit in procuratorem ferenda, & quando in dominum. 514.
Sepeliri quando quis non poſſit in loco ſolito per pactum ab eo factum. 496
Sepultus à ſchiſmaticis quando ſit exhumandus. 316
Seruus ordinari nõ debet 326. & quid ſi ordinetur. 327. quas operas poſſit in eum dominus retinere. 328. in quibus ſequatur ventrem. 329.

Sixti Quarti conceſſiones ordinarijs Regni Franciæ. 490
Spiritus ſanctus à Patre, filioque procedit. 12
Statutum quos liget. 26
Subdelegatus ſubdelegare nō poteſt. 379. *ab eo, ad quē appelletur.* 380. *quādo recuſetur.* 381. *eius facultas.* 385. *quando poſſit à delegato remoueri.* 390
Subditus quando poſſit impedire dominij mutationem. 481
Suffraganei excommunicati iuriſdictio non deuoluitur ad metropolitanum. 270
Subdiaconatus ordo eſt ſacer. 300
Subdiacono fit manuum impoſitio, quæ ſi fuerit prætermiſſa, ſuppletur. 315
Suſpenſus à beneficio, quando illo priuetur. 300
Succedens delegato in officio, quæ poſſit de commiſſis ad illum. 434
Succeſſor in officio, quando incurrat in excommunicationem præceſſoris.
Symbol[illegible]*nt.* 7
Syndicus eſt à monaſterijs habendus. 536
Synodus epiſcopi quando adſtringat abbates, & alios ſacerdotes ad intereſſendum. 475

T

Tempore belli, quæ perſona debeant ſecuritate gaudere. 489
Teſtibus quis debeat adminiſtrare expenſas. 74
Teſtium receptio quando ſubdelegetur. 411
Teſtari de quibus poſſit per clericum. 465.
Timore facta, quando reſcindantur. 537
Tonſura cui ſit conferenda. 290. 291
Tranſactio tollit contraria iura partium. 499
Tranſactio facta à prælato, quando poſſit impugnari per capitulum. 500
Tranſactio ſuper beneficio eccleſiaſtico, vel eius annexis, fieri non poteſt. 500. 503
Tranſactio quando obliget prælatum, & non eccleſiam. 501. 502
Tranſactionis mediator non poteſt impetrare beneficium vacans per illam. 502
Tranſactio inter partes, quando ſit à iudice procuranda. 504
Treuga quibus diebus ſeruanda. 488
Trinitatis ſanctiſſimæ cognitio, & eius veſtigium in creat[illegible]*modo* [illegible] 5.
Trinitatis perſonæ quomodo diſtinguantur. 10.

V

Vacante epiſcopatu, quid poſſit capitulum. 479
Veſtimenta ſacerdotalia, quando ſint iterum benedicenda. 316
Vicarius epiſcopi quando det dimiſſoriales ad ordines. 289
Vicarij officium quod ſit. 352
Vicarios plures vnus habere non poteſt. 353
Vicarius non poteſt ſubſtituere vicarium. 353
Vicarij Papæ iuriſdictio. 354

Vica-

Vicarÿ quomodo ſeruire compellantur. 354
Vicaria perpetua quando dicatur eccleſia curata. 356
Vicarÿ epiſcopi recuſatio tractatur coram epiſcopo. 398
Vtrilium abſciſsio quando impediat ordinari. 333
Viſitans nomine epiſcopi, à quibus, & de quibus ſit prouidendus. 458
Viſitatio monaſterÿ quomodo per epiſcopum facienda. 467
Vltramontani, quando poſsint ab alieno epiſcopo ordinari. 340
Vniuerſitas ſcholarium poteſt procuratorem conſtituere. 513

IN

IN NOMINE DOMINI.

PRæſta, quæſumus, omnipotens Deus; vt ſemper rationabilia meditantes: quæ tibi ſunt placita, & dictis exequamur, & factis. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium tuum. Qui tecum viuit, & regnat, in vnitate Spiritus ſancti Deus; per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

PROOEMIVM.

PRæclara Philoſophi ſententia eſt: Omnes homines ad ſcientiam natura eſſe propenſos: Scireque, eſſe rem per cauſam cognoſcere. Genus enim humanum, rationis munere à Deo Opt. Max. præ cæteris animantibus illuſtratũ atque diſtinctum, maximè delectatur, quaſi artifex in opere ſuo, dum ratiocinando, alicuius effectus cauſam, acumine percipit intellectus. Hinc videmus, ad philoſophiam, in qua rerum cauſæ exquiruntur, promptiori, & alacriori animo homines ferri, quàm ad legum ſtudium. in quo, curſu temporis, ſcribentium multitudo induxit, vt magis Doctorum auctoritas, quàm legum veritas; eorumq; communis opinio potius, quàm iurium cauſa, & ratio, à pleriſque inueſtigetur. Cum tamen omnes fateantur: Legibus eſſe iudicandum. Rationem cenſeri animam legis: per eamq. illius diſpoſitionem, reſtringendam vel ampliandam eſſe. Nullamq. extare legem, quę ſi non explicitè, ſaltem implicitè non habeat rationem inſertam. Ac facilius eſſe, ex apprehenſione rationis, innumeros propè caſus ab illa pendentes, rectè iudicare, quàm illa non attenta, quid per alios in ſimilibus fuerit deciſum, velle, perſcrutando, per exempla ſectari. De ſingularibus namq. & indiuiduis non eſt ſcientia, neque numerus. Et quamuis conſentaneum ſit credere, nullam eſſe Iuriſconſultorum ſententiam abſque rationis fundamento, pro communi receptam: Sæpe tamen euenit, vt vnus poſt alterum, & tertius poſt ipſum, alicuius dictum ſequantur, qui de re aliqua fortaſſe bene ſcripſerit, & ideò apud cæteros ſit auctoritatem adeptus. Quòd ſi primus ille in reliquis errauerit, omnes, cum ſine rationis inquiſitione ſectantes, ſimulq. com-

munem

munem opinionem conſtituentes, in eundem prolabuntur errorem. Euenit etiam, vt tanta ſit copia Doctorum, hinc inde de communi opinione certantium, vt quæ verè ſit communis, non facile dijudicari poſſit. Et dum in cauſis verſantes, non in requirenda lege & eius ratione, ſed in reperienda communi opinione intendunt, conterunt longum tempus in libris penè innumeris euoluendis, plus laboris quàm voluptatis in ſtudio ſentientes: Quod ni legalis facultas eſſet neceſſaria ad populos gubernandos, & vtilis ad opes comparandas, non multi ad illam applicarent animum. Quibus ego rationibus adductus, non inutile fore putaui, ſi modus inueniretur, quo etiam in legali ſtudio, quod moralis philoſophiæ pars eſt, eius methodus, ac ſuauitas perciperetur, & ita quodammodo vtile dulci miſceretur; illudq; quod modo librorum coaceruatione videtur opus immenſum, ad aliqua præfinita volumina redigeretur. Sic enim fieret, vt ſtudium iucundum homines ad ſe alliceret & excitaret; & difficultas, ac longitudo operis, eos nō abduceret, aut deterreret. Sic leges, non ſolum vt formidabilia præcepta apprehenderentur, ſed etiam vt rationabilis ſcientia cognoſcerentur; ideoq; & magis diligerentur, & libentius ſeruarentur. Sic pauperes ſolerti ingenio præditi, propter expenſas librorum ab hoc ſtudio non excluderentur. Aliaque commoda, & vtilitates, quas Plato enumerat in illis Ciuitatibus quibus Philoſophi præſunt, ſperandum eſſet vt ex inde orirentur. Intentione conficiendi opus, ex quo in iure Pontificio propoſitus iſte finis aliquo pacto adiuuaretur, Romæ laboraui pluribus annis, in reperiunda aſſignandaq; ratione ſingulis propoſitionibus cuiuſque Capitis Decretalium, Sexti, Clementinarum, & Extrauagantium. Ad rationes adiungendo auctoritates vnde aſſumuntur, vt conſtet illas non eſſe fictitias; & ne recederem à regulis huius ſtudij, in quo erubeſcimus ſine lege, & auctoritate loqui. Quæ ſit rei difficultas, percipi poteſt ex illa Iuriſconſultorum ſententia: Non omnium, quæ à maioribus conſtituta ſunt, rationem reddi poſſe. l. non omnium. ff. de legib. Et ex Ariſtotile 1. Ethicor. cap. 3. aſſerente: In ſcientia morali, propter difficultatem demonſtrandi, ſatis eſſe, ſi pingui quadam minerua, atque adumbrata figuratione, verum oſtendatur. Et quidem aliquarum legum reddere rationem, facile eſt; multarum, ſtudioſum; omnium verò, & ſingularum propoſitionum earum, rationeſq; ſemper auctoritatibus confirmare, hoc opus, hic labor. In propoſitionibus aſſumendis non receſſi à verbis ordinarij, & ab omnibus recepti ſummarij, ne ipſarum ſenſum quis ſuſpicaretur immutatum. Capitibus tamen, quibus deerat, illud confeci, vt quod textus continet, breuius habeatur; & cuilibet propoſitioni ratio diſtinctius aſſignetur. Auctoritates ſic cenſui adducendas, vt nec copia confundat textum, nec inopia rationibus minuat fidem. Illaſque non ſolum ex Iure Canonico, & eius magis approbatis expoſitoribus, ſed etiam ex ſacra Theologia, & ex Iure Cæſareo, aliquando

do etiam ex Philoſophia, prout res explicandæ requirebant, retuli aſſumptas; vt quâmunanimiter omnes diſciplinæ ad idem ſtatuendum confluant, vbi ratio ſuadet, intelligatur. Poſt titulum Decretalium, nulla alia re interpoſita, titulos aliorum voluminum, eodem nomine inſcriptos, inſerui, ne ad diuerſa loca, pro eiuſdem rei cognitione, ſtudioſo lectori eſſet euagandum. Sed quoniam ad totum opus perficiendum, & expoliendum, adhuc aliquo tempore indigeo; interim non ab re exiſtimaui emittere primum librum. qui & ſit de meo labore indicium, & per illum mihi innoteſcat, quodnam fiat de huiuſmodi meo ſtudio iudicium. Si enim hunc gratum eſſe cognouero, libentius alios quatuor libros quamprimùm edere ſtudebo. In his namq, operibus inuigilando, me delectat imitari Reuerendiſſ. Gaſparem Viuianum bo. me. patruum meum, Epiſcopum Anagninum, qui plurimum in Dei eccleſia elaborauit, pręclaraq. ingenij monumenta reliquit, vt Dominus, qui tradit in hac vita talenta, æternam vitam dignetur elargiri in Cœlis. Amen.

RA-

RATIONALE
PRIMI LIBRI
IVRIS PONTIFICII.

Auctore

IO. BAPTISTA VIVIANO VRBINATE
Presbytero, & Iuris Conſ. Romano.

EX PROOEMIO DECRETALIVM.

Gregorius &c.

LEX proditur, vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur.

QVIA Rex pacificus pia miſeratione diſpoſuit, ſibi ſubditos fore pudicos, pacificos, & modeſtos; ſed effrænata cupiditas ſui prodiga, pacis æmula, mater litium, materia iurgiorum, tot quotidie noua litigia generat, vt niſi iuſtitia conatus eius ſua virtute reprimeret, & quæſtiones ipſius implicitas explicaret, ius humani fœderis litigatorum abuſus extingueret, & dato libello repudij, concordia extra mundi terminos exularet. vt in tex. & S. Thom. 1.2.q.96. art.2.& 3.

PER quam genus humanum, vt honeſtè viuat, alterum non lædat, ius ſuum vnicuique tribuat, informatur.

QVIA omnia iuris præcepta pertinent ad aliquod iſtorum trium, l. iuſtitia. ff. de iuſt. & iur. per quæ homines retrahuntur à malo, & incitantur ad bonum, nam honeſtè viuere, pertinet ad mores quantum ad ſe: Alterum non lædere, pertinet ad mores circa proximum, vt quis malum illi non inferat; ius ſuum vnicuique tribuere, pertinet ad proximum circa bonum illi inferendum. gloſ. hic ver. honeſte, & ſequen.

& cap. omnis autem lex. diſt. 3. Non enim ſufficit abſtinere à malo, niſi fiat etiam bonum. S. Gregor. in homilia Euangelij: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Luc. cap. 12.

GREGORIVS IX. Pont. Max. ad communem, & maximè ſtudentium vtilitatem, prouidit redigendas per Fratrem Raymundum Capellanum ſuum, & pænitentiarium (modo Sanctum canonizatum à Summo Pont. Clemente VIII. die 29. Aprilis 1601.) in vnum volumen diuerſas conſtitutiones ſummorum Pontificum eius prædeceſſorum, aliquas adijciens de ſuis.

QVIA illæ conſtitutiones, & epiſtolæ decretales in diuerſa diſperſæ volumina non bene obſeruabantur, & earum aliquæ propter nimiam ſimilitudinem, aliquæ propter contrarietatem, nonnullæ etiam propter ſui prolixitatem, confuſionem inducere videbantur; aliquę vero vagabantur extra illa volumina, & tanquam incertæ frequenter in iudicijs vacillabant; Ideo Summus Pont. Greg. IX. prouidit fieri hanc decretalium compilationem, & reſecatis ſuperfluis, adiecit aliquas conſtitutiones ſuas; per quas nonnulla, quæ in prioribus erant dubia, declarantur, & nonnulla de nouo ſtatuuntur. vt in tex. & infra in Proœmio Sexti. Compilatio autem iſta fuit facta anno Domini 1237. Platina in vita ipſius Greg. & Genebr. in Cronolog.

ALIAE decretalium compilationes, abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate fieri non poſſunt.

QVIA iſte ſummus Pontifex volens, vt hac tantum compilatione vniuerſi, & ſinguli vtantur in iudicijs, & ſcholis, diſtrictius prohibet, ne quis præſumat aliam facere abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate ſpeciali, vt in tex. Et quoniam vbi ſuperior aliquid prohibet, ſubditis contrauenire non licet. cap. 2. de maior. & obed. & Papa eſt ſuperior omnium. cap. nouit. de iudic. Ideo contra id, quod hic ſtatuitur, alicui compilare decretales non licet. vt in text. & cap. paſtoralis. de fid. inſtrum.

EX PROOEMIO VI. DECRETAL.

Bonifacius &c.

BONIFACIVS VIII. Pont. Max. fecit compilari Sextum Decretalium.

QVIA poſt compilationem factam à Gregorio IX. diuerſæ conſtitutiones Summorum Pontificum, editæ à tempore dicti Gregorij vſque ad ipſum Bonifacium, extra volumina vagabantur. Ideo Bonifacius fecit illas redigere in vnum volumen, quas cenſuit in futurum in iudicijs, & ſcholis fore vtiles, aliquas adijciens etiam de ſuis, reliquas verò, quas ſuperfluas exiſtimauit, omnino reſecauit; præcipiens, vt in iudicijs, & ſcholis, omnes his decretalibus vtãtur. vt in tex. Compilatio iſta fuit facta anno Domini 1300. Platina in vita ipſius Bonif. & frater Iacobus Philippus Heremitanus in ſua Cronologia.

EX PROOEMIO CLEMENTINAR.

Ioannes &c.

CLEMENS V. Pont. Max. collegit in vnum volumen diuerſas conſtitutiones editas ab ipſo in Concilio Viennenſi, & etiam ante, & poſt ipſum Concilium.

QVIA iſte ſummus Pont. Clemens V. prudenter attendens, & prouide cupiens deformatorum reformationi proſpicere, ſoluere difficilia, ac ſanctiones quæſtionibus, & negotijs imminẽtibus conſonas promulgare, has conſtitutiones edidit; in quibus multa vtilia ſtatuit, atque ſalubria, & nonnulla dubia in iudicijs, & extra, frequentata decidit. Et licet eas collectas in vnum volumen, & ſub congruis titulis collocatas mittere decreuiſſet, & dare in commune ſubiectis, morte tamen præuentus, ſuum in hac parte propoſitum non impleuit; Sed Ioannes vigeſimus ſecũdus eius ſucceſſor illas collectas publicauit, & doctoribus, ſcholaribuſque Bononiæ commorantibus tranſmiſit, vt in tex. Hi autem Summi Pontifices tranſmiſerunt hæc volumina conſtitutionum doctoribus, & ſcholaribus Bononiæ; quia ibi, tunc maxime vigebat ſtudium commune, & generale, præcipue in vtroque iure, & ibi quaſi de omnibus mundi partibus tunc præſertim erant ſtudentes; ideo potius Bononiam diriguntur, vt per ipſos poſſint facilius vbique edoceri

& obſeruari.gloſ.ver.Bononiæ.ſupra in procemio Decretalium. Fruſtra enim fierent iura,niſi eſſent,qui ea reddere poſſent.l.2.§. parum.ff de orig.iur.Obligant tamen etiam cæteros ad illarum obſeruantiam: Nam conſtitutio Principis poſt duos menſes à tempore publicationis omnes adſtringit. c. nouerit.de ſent. excom. & Authent.vt factæ nouæ conſtit. circa princ. coll.5. Compilatio iſta fuit edita anno Domini 1310. Platina in vita ipſius Clem. & Genebrardus in ſua Cronologia.

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

In Decretal. Cap. 1. Firmiter.

FIRMITER credere debemus, & ſimpliciter confiteri, quòd vnus ſolus eſt verus Deus, æternus, immenſus, & incommutabilis, omnipotens, & ineffabilis, ſcilicet, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus; tres quidem perſonæ, ſed vna eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura ſimplex omnino. Pater à nullo, Filius à Patre ſolo, & Spiritus ſanctus pariter ab vtroque abſque initio, ſemper, ac ſine fine; Pater generans; Filius naſcens; & Spiritus ſanctus procedens; conſubſtantiales, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni; vnũ vniuerſorum principium; creator omnium viſibilium, & inuiſibilium, ſpiritualium, & corporalium; qui ſua omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem, & corporalem; angelicam, videlicet, & mundanam; ac deinde humanam, quaſi communem ex ſpiritu, & corpore conſtitutam; diabolus enim, & alij dæmones, à Deo quidem natura creati ſunt boni; ſed ipſi per ſe facti ſunt mali; Homo verò Diaboli ſuggeſtione peccauit.

AD cognitionem Trinitatis diuinarum perſonarum, per rationem naturalem peruenire, impoſsibile eſt; Nam homo per rationem naturalem in cognitionem Dei peruenire non poteſt, niſi ex creaturis; Creaturæ autem ducunt in Dei cognitionem, ſicut effectus in cauſam. Hoc igitur ſolum ratione naturali de Deo cognoſci poteſt, quod competere ei neceſſe eſt, ſecundum quod eſt omnium entium principiũ.

Virtus autem creatiua Dei eſt communis toti Trinitati; vnde pertinet ad vnitatem eſſentiæ,non ad diſtinctionẽ perſonarum.Per rationem igitur naturalem cognoſci poſſunt de Deo ea, quæ pertinent ad vnitatem eſſentiæ,non autem ea, quæ pertinent ad diſtinctionem perſonarum. Qui autem probare nititur Trinitatem perſonarum naturali ratione, fidei dupliciter derogat. Primo quidem quantum ad dignitatem ipſius fidei,quæ eſt,vt ſit de rebus inuiſibilibus, quæ rationem humanam excedunt; vnde Apoſt.dicit ad Hebr.11.quod fides eſt de non apparentibus. & 1.ad Corinth.cap.2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Sapientiam verò non huius ſæculi, neque principum huius ſæculi; ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio,quæ abſcondita eſt. Secundo quantum ad vtilitatem trahendi alios ad fidem; cum enim aliquis ad probandam fidem inducit rationes,quæ non ſunt cogentes, cedit in irriſionem infidelium. Credunt enim, quod huiuſmodi rationibus innitamur,& propter eas credamus. Quæ igitur fidei ſunt, non ſunt tentanda probare, niſi per auctoritates, his qui auctoritates ſuſcipiunt. Apud alios verò ſufficit defendere non eſſe impoſſibile, quod prædicat fides; vnde Dionyſ.dicit 2. cap. de diuin.nomin. Si aliquis eſt,qui totaliter eloquijs reſiſtit,longe erit à noſtra philoſophia; Si autem ad veritatem eloquiorum, ſcilicet,ſacrorum reſpicit,hoc & nos canone vtimur S.Thom.in 1.part.quæſt.32.art.1.

In vnaquaque tamen creatura inuenitur veſtigium Trinitatis, vt inquit S.Auguſt.lib.6. de Trinit.non procul à fine libri. Nam in creaturis rationalibus,in quibus eſt intellectus,& voluntas,inuenitur repræſentatio Trinitatis per modum imaginis, in quantum inuenitur in eis verbum conceptum,& amor procedens; Sed in creaturis omnibus inuenitur repræſentatio Trinitatis per modum veſtigij, in quantum in qualibet creatura inueniuntur aliqua, quæ neceſſe eſt reducere in diuinas perſonas,ſicut in cauſam. Quælibet enim creatura ſubſiſtit in ſuo eſſe,& habet formam, per quam determinatur ad ſpeciem, & habet ordinem ad aliquid aliud. Secundum igitur,quòd eſt quædam ſubſtantia creata repræſentat cauſam,& principium,& ſic demonſtrat perſonam Patris,qui eſt principium non de principio. Secundum autem, quod habet quandam formam,& ſpeciem, repræſentat verbum, ſecundum quod forma artificiati eſt ex conceptione artificis. Secundum autem, quod habet ordinem,repræſentat Spiritum ſanctum,in quantum eſt amor; quia ordo effectus ad aliquid alterum eſt ex voluntate creantis.S.Tho.in 1.par. quæſt.45.art.7.Ponitur etiam ſimile in anima hominis,quæ cum ſit ſimplex,tria tamen reperiuntur in ea,ſcilicet, intellectus, memoria, & voluntas. S.Auguſt.lib.10.de Trinit.cap.11.Et aliæ ſimilitudines colliguntur per Mag.ſent.lib.1.diſt.3. Sed non poteſt dari tanta ſimilitudo inter creatorem, & creaturam, quin maior diſsimilitudo ſit notanda.S. Auguſt.de Trinit.lib.15.cap.20.

HAEC

HAEC Sancta Trinitas ſecundum communem eſſentiam indiuidua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta, primo per Moyſem, & ſanctos Prophetas, alioſque famulos ſuos, iuxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum, doctrinam humano generi tribuit ſalutarem.

QVIA tria fuerunt tempora, ſcilicet, tempus ante legem, tempus ſub lege, & tempus gratiæ. In tempore ante legem habebant homines ius naturale, quo regebantur, quod conſiſtebat in his duobus præceptis; vno ſcilicet; quo quiſque iubetur alij facere, quod ſibi vult fieri; altero, quo prohibetur alij inferre, quod ſibi nolit fieri. diſt. 1. in princ. Vnde Chriſtus in Euangelio: Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis; hæc eſt enim lex, & prophetæ. Matth. cap. 7.

In tempore ſub lege regebantur decalogo Moyſi dato à Deo, & tunc contingebant omnia in figura, quæ completa fuerunt tempore gratiæ, quando Dei filius nos docuit præcepta euangelica, quibus hodie regimur, in quo ſcripturæ fuerunt completæ. S. Tho. 1. 2. quæſt. 106. art. 4. Et hic eſt ordo, de quo hic dicitur. gloſ. hic. ver. ordinatiſsimam. Decebat enim in legum inſtitutione, vt gradatim ad perfectiorem deueniretur. S. Tho. d. quæſt. 106. art. 3.

ET tandem vnigenitus Dei Filius Ieſus Chriſtus à tota Trinitate communiter incarnatus ex Maria ſemper Virgine Spiritus ſancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali, & humana carne compoſitus, vna in duabus naturis perſona, viam vitæ manifeſtius demonſtrauit. Qui cum ſecundum diuinitatem ſit immortalis, & impaſſibilis, idem ipſe factus eſt mortalis, & paſſibilis. Qui etiam pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus, & mortuus, deſcendit ad inferos, reſurrexit à mortuis, & aſcendit in cœlum; ſed deſcendit in anima, & reſurrexit in carne, aſcenditque pariter in vtroque; venturus in fine ſæculi, iudicaturus viuos, & mortuos, & redditurus ſingulis ſecundum opera ſua, tam reprobis, quam electis; qui omnes cum ſuis proprijs reſurgent corporibus, quæ nunc geſtant, vt recipiant ſecundum opera ſua, ſiue bona fuerint, ſiue mala; illi cum diabolo pœnam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam.

VNI-

VNIGENITVS Dei filius à tota Trinitate communiter eſt incarnatus, vt in tex. quia opera Trinitatis ſunt inſeparabilia. S. Auguſt. in Enchir. cap. 38. & habetur in c. fin. de conſecr. diſt. 3. Et incarnatio eſt actus aſſumentis, qui procedit ex diuina virtute, quæ communis eſt tribus perſonis; ſed terminus aſſumptionis eſt perſonæ;& ideo id, quod eſt actionis in aſſumptione,commune eſt tribus perſonis; ſed id, quod pertinet ad rationem termini, conuenit ita vni perſonæ, quod non alij; Tres enim perſonæ fecerunt, vt humana natura vniretur vni perſonæ filij; Dicitur autem tota natura diuina incarnata, non quia ſit incarnata in omnibus perſonis;ſed quia nihil deeſt de perfectione diuinæ naturæ perſonæ incarnatæ. S.Tho. in 3. par. quæſt. 3. art. 4. Et cum in hoc cap. tractetur de articulis fidei, hic eſt notandum, quod poſt ſymbolum Apoſtolorum, quod eſt, Credo in Deum, &c. quatuor Concilia prodita fuerunt olim à Sanctis Patribus,de Summa Trinitate, & fide Catholica, contra quoſdam hæreticos, qui de ſumma Trinitate, & fide Catholica perperam ſentiebant;& in iſtis Concilijs fuerunt condemnati; de quibus Concilijs legitur diſt. 15. cap. 1.& de fide Catholica legitur. diſt. 23. cap. 2. Eſt & aliud ſymbolum maius, quod cantatur in Miſſa, in Nicena Synodo factum propter Græcos, qui non credebant, quod Spiritus ſanctus procedat ab vtroque. Poſt illud,aliud ſymbolum S.Athanaſij ſecutum eſt; ſcilicet, Quicumque vult ſaluus eſſe &c. Innocentius Tertius poſtea in Concilio Lateranenſi condidit hoc cap. quod poſſet appellari quartum ſymbolum, in quo id, quod de ſumma Trinitate, & fide Catholica in prædictis ſymbolis, & Concilijs continetur, confirmatur, & repetitur. Abbas hic in princ.

§. VNA.

VNA verò eſt fidelium vniuerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſaluatur; in qua idem ipſe ſacerdos eſt ſacrificium Ieſus Chriſtus, cuius corpus, & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis, & vini, veraciter continentur, tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate diuina; vt ad perficiendum myſterium vnitatis, accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc vtique ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi ſacerdos, qui ritè fuerit ordinatus ſecundum claues Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumq. ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus; Sacramentum verò Baptiſmi (quod ad Dei inuocationem, & indiuiduæ Trinitatis, videlicet, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, conſecratur in aqua) tam paruulis, quam adultis in forma Eccleſiæ.

cleſiæ à quocunque ritè collatum proficit ad ſalutem. Et ſi poſt ſuſceptionem Baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatū, per veram poteſt ſemper pœnitentiam reparari. Non ſolum autem virgines, & continentes, verum etiam coniugati, per rectam fidem, & operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire.

HÆC eſt ſecunda pars principalis huius cap. in qua tractatur de Sacramentis. Et primo de ſacramento Euchariſtiæ, & in ea interſeritur etiam de ſacramento Ordinis. Secundo tractat de ſacramento Baptiſmi; ibi, Sacramentum. Tertio de ſacramento Pœnitentiæ; ibi. Et ſi poſt. Quarto de ſacramento Coniugij; ibi. Non ſolum; gloſ. hic. verſ. vna. De ſacramento autem Confirmationis, & de ſacramento Extremę vnctionis, hic nihil dicitur; vnde hic tex. non aſſumpſit enumerare, & explicare omnia Eccleſiæ ſacramenta, cum illa ſint ſeptem; vt per Conc. Trid. ſeſſ. 7. c. 1. de ſacramentis in Genere. Et omnia ſunt inſtituta ab ipſo D. N. Ieſu Chriſto d. Conc. ibidem, & S. Tho. in 3. par. quæſt. 64. art. 2. Et habent virtutem ex eius paſſione. S. Tho. d. par. 3. quæſt. 62. art. 5. Et conuenienter ſunt ſeptem. Nam ſacramenta Eccleſiæ ordinantur ad perficiendum hominem in his, quæ pertinent ad cultum Dei ſecundum religionem Chriſtianæ vitæ, & etiam in remediū contra defectum peccati. Vtroq. autem modo conuenienter ponuntur ſeptem ſacramenta. Vita enim ſpiritualis conformitatem aliquam habet ad vitam corporalem, ſicut & cætera corporalia conformitatem quandam ſpiritualium habent. In vita autem corporali, dupliciter aliquis perficitur; vno modo quantum ad perſonam propriam, alio modo per reſpectum ad totam communitatem ſocietatis, in qua viuit; quia homo naturaliter eſt animal ſociale: Reſpectu autem ſuiipſius perficitur homo in vita corporali dupliciter; vno modo per ſe, acquirendo ſcilicet aliquam vitæ perfectionem; alio modo per accidens, ſcilicet remouendo impedimenta vitæ, puta ægritudines, vel aliquid huiuſmodi. Per ſe autem perficitur corporalis vita, tripliciter. Primo quidem, per generationem, per quam homo incipit eſſe, & viuere, & loco huius in ſpirituali vita eſt Baptiſmus, qui eſt ſpiritualis regeneratio, ſecundum illud ad Tit. 3. per lauacrum regenerationis &c. Secundo per augmentum, quo aliquis perducitur ad perfectam quantitatem, & virtutem, & loco huius in ſpirituali vita eſt confirmatio, in qua datur Spiritus ſanctus ad robur; vnde dicitur diſcipulis iam Baptizatis. Luc. vlt. Sedete in ciuitate, quoaduſque induamini virtute ex alto. Tertio per nutritionem, qua conſeruatur in homine vita, & virtus, & loco huius in vita ſpirituali eſt Euchariſtia; vnde dicitur, Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis; & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis; & hoc quidem ſufficeret homini, ſi haberet, & corporaliter, & ſpi-

ſpiritualiter impaſsibilem vitam; ſed quia homo incurrit interdum, corporalem infirmitatem, & ſpiritualem, ſcilicet, peccatum; ideo neceſſaria eſt homini curatio ab infirmitate, quæ quidem eſt duplex; vna quidem eſt ſanatio, quæ ſanitatem reſtituit, & loco huius in ſpirituali vita eſt pœnitentia, ſecundum illud Pſal. 40. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Alia autem eſt reſtitutio valetudinis priſtinæ per conuenientem diętam, & exercitium; & loco huius in ſpirituali vita eſt extrema vnctio, quæ remouet peccatorum reliquias, & hominem paratum reddit ad finalem gloriam: vnde dicitur Iac. 5. Et ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Perficitur autem homo in ordine ad totam communitatem, dupliciter; vno modo per hoc, quod accipit poteſtatem regendi multitudinem, & exercendi actus publicos; & loco huius in ſpirituali vita eſt ſacramentum Ordinis, ſecundum illud Hebr. 7. Quòd Sacerdotes hoſtias offerunt, non ſolum pro ſe, ſed etiam pro populo. Secundò, quantum ad naturalem propagationem, quod fit per matrimonium, tam in corporali, quàm in ſpirituali vita, eo quod non eſt ſolum Sacramentum, ſed naturæ officium. Ex his etiam patet Sacramentorum numerus, ſecundum quod ordinantur contra defectum peccati. Nam Baptiſmus ordinatur contra carentiam vitæ ſpiritualis: Confirmatio contra infirmitatem animi, quæ in nuper natis inuenitur: Euchariſtia contra labilitatem animi ad peccandum: Pœnitentia contra actuale peccatum poſt Baptiſmum commiſſum: Extrema vnctio contra reliquias peccatorum, quæ ſcilicet non ſunt ſufficienter per pœnitentiam ſublatæ, aut ex negligentia, aut ex ignorantia: Ordo contra diſſolutionem multitudinis: Matrimonium in remedium contra concupiſcentiam perſonalem, & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. Quidam verò accipiunt numerum Sacramentorum per quandam adaptationem ad virtutes, & ad defectus culparum, & pœnalitatum, dicentes: quod fidei reſpondet Baptiſmus, & ordinatur contra culpam originalem: Spei Extrema vnctio, & ordinatur contra culpam venialem: Charitati Euchariſtia, & ordinatur contra pęnalitatem malitiæ: Prudentiæ Ordo, & ordinatur contra ignorantiam: Iuſtitiæ Pęnitentia, & ordinatur contra peccatum mortale: Temperantiæ Matrimonium, & ordinatur contra concupiſcentiam: Fortitudini Confirmatio, & ordinatur contra infirmitatem. S.Thom. in 3. par. q. 65. art. 1.

Cap. 2. Damnamus.

PATER, & Filius, & Spiritus ſanctus, vera vnione, non collectiua, ſeu ſimilitudinaria, ſunt vna eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura.

QVIA ſanctiſſima Trinitas vna quędam ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidem, & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus; tres ſimul perſonæ, ac ſigillatim quælibet earundē, & ideo in Deo ſolummodo trinitas eſt, nō quaternitas; quia quælibet triū perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura diuina, quæ ſola eſt vniuerſorum principium, præter quod aliud inueniri non poteſt; vt in tex. & not. ſup. in c. prox. Et ſic collige verā, & Catholicam doctrinam circa eſſentiam Trinitatis; eſt enim vnica, & vera eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura: vnde Pater non habet ſubſtantiam ſeparatam à Filio, nec Filius à Patre, nec Spiritus ſanctus à Patre, & Filio, nec per hoc concluditur quaternitas; quia quælibet illarum perſonarum eſt illa ſumma eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura, vnde perſonæ non differunt à ſubſtantia, nec ſubſtantia differt à perſonis, vt in tex. Pone exemplum in igne, ſeu in lumine, in quo tria reperiuntur, videlicet, ſplendor, ignis, & calor; & licet vnicum ſit lumen, diuerſimode tamen operantur illa tria. Nam igni attribuitur vſtio, ſplendori illuminatio, calori calefactio; ſic Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, ſunt vna ſubſtantia, ſed differunt in perſonis; ideo legitur, quòd Deus apparuit in igne. Abb. hic in prin. Deficit tamen quælibet ſimilitudo creaturæ reſpectu creatoris, cum non poſsit inter creatorem, & creaturam tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſsimilitudo notanda. vt in tex. & not. ſupra in c. proximo.

QVAE ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec procedens.

QVIA iſta reſpectiua non attribuuntur ſubſtantiæ, ſed perſonis; nec cadunt reſpectu eſſentiæ, qua eſſentialiter Deus eſt vnus, ſed cadunt in perſonas, quæ ſunt plures. S. Tho. 1. par. quæſt. 40. art. 2. & Butrius hic nu. 4. Vnde Pater eſt, qui generat; & Filius, qui gignitur; & Spiritus ſanctus, qui procedit, vt diſtinctiones ſint in perſonis, & vnitas in natura. vt in tex. licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus; non tamen aliud, ſed id, quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus ſanctus, idem omnino, vt ſecundum orthodoxam, & Catholicam fidem, conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, ſuam ſubſtantiam ei dedit, iuxta quod ipſe teſtatur: Pater quod dedit mihi, maius omnibus eſt. Ac dici non poteſt, quod partem ſubſtantiæ ſuæ illi dederit, & partem ipſe ſibi retinuerit, cum ſubſtantia Patris indiuiſibilis ſit, vt pote ſimplex omnino. Sed nec dici poteſt, quod Pater in Filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiam generando, quaſi ſic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipſam ſibi, alioqui deſijſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo, quod ſine vlla diminutione filius naſcendo ſubſtantiam patris accepit; & ita pater, & filius habent eandem ſubſtantiam, & ſic eadem res eſt Pater, & Filius, necnon & Spiritus ſanctus ab vtroque procedens. vt in tex.

NEC

Digitized by Google

NEC per hoc in Trinitate concluditur quaternitas.

QVIA eſſentia à perſonis eſſentialiter non differt, vnde tres ſunt perſonæ, & vna eſſentia, quæ non eſt aliud à perſonis, nec perſonæ aliud ab eſſentia, licet inter ſe ſint differentes perſonaliter, nõ eſſentialiter. vt in tex. & Butr. hic nu. 4. vbi ponit exemplũ in numero ternario, in quo ſunt tria, & ſunt duo: & tamen non concluditur, quod ſint quinque; quia illa duo ſunt in tribus. vt not. in c. cum Ioannes. de fide Inſtru. Deficit tamen quęlibet ſimilitudo creaturæ reſpectu creatoris, vt in tex. & not. eſt ſuperius.

CONTRARIVM ſentientes, vt hæretici ſunt cenſendi, niſi ab errore reſipiſcant, & correctioni Apoſtolicæ Sedis ſe ſupponant.

QVIA tales errant contra ea, quæ fidei ſunt. vt in tex. & qui pertinaciter errat, & diſſentit ab Eccleſia Catholica circa ea, quæ ſunt fidei, eſt hæreticus. S. Tho. 2. 2. q. 11. art. 2. Qui verò ſententiam ſuam, quamuis falſam, atque peruerſam, nulla pertinaci animoſitate defendunt, præſertim quam non audacia ſuæ prǽſumptionis pepererint, ſed à ſeductis, atque in errorem lapſis parentibus acceperunt: quærunt autem cauta ſolicitudine veritatem, corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi. c. dixit 24. q. 3. licet ille eorum error eſſet contra fidem. gloſ. 2. in d. c. dixit. & gloſ. fin. hic. Et hoc, quia hæreſis Græce ab electione dicitur, quod ſcilicet eam ſibi vnuſquiſque eligat diſciplinam, quam putat eſſe meliorem. c. hæreſis. d. q. 24. art. 3. Qui autem reſipiſcit ab errore, & ſupponit ſe Apoſtolicæ Sedis correctioni, non habet electionem contradicentem doctrinæ Eccleſiæ. S. Thom. d. art. 2. Ideo licet erret, tamen ſi promptus ſit ad emendationẽ, & ad ſe ſubijciendum correctioni Sedis Apoſtolicæ, non eſt hæreticus. c. hæc eſt fides. & ibi gloſ. ver. emendari. 24. q. 1. Large tamen quilibet errans in articulis fidei, dicitur hæreticus. gloſ. in c. ſchiſma. ver. magis. 24. q. 1.

In Sexto. Cap. vnic. Fideli.

SPIRITVS ſanctus æternaliter à Patre, & Filio, tanquam ab vno principio, & vnica ſpiratione procedit.

QVIA Pater, & Filius in omnibus vnum ſunt, in quibus non diſtinguit inter eos relationis oppoſitio: vnde cum in hoc, quod eſt eſſe principium Spiritus ſancti, non opponantur relatiue; ſequitur, quod Pater, & Filius ſunt vnum principium Spiritus ſancti.

Quidam tamen dicunt,hanc eſſe impropriam,Pater,& Filius ſunt vnum principium Spiritus ſancti ; quia cum hoc nomen principium ſingulariter acceptum,non ſignificet perſonam,ſed proprietatem,non poteſt cõuenienter dici, quod Pater, & Filius ſint vnum principium Spiritus ſancti,niſi vnũm intelligatur quaſi aduerbialiter poſitum, vt ſit ſenſus,ſunt vnum principium,id eſt,vno modo. Sed ſimili ratione poſſet dici pater duo principia,Filij,& Spiritus ſancti, id eſt, duobus modis. Dicendum eſt ergo, quod licet hoc nomen principium ſignificet proprietatem ; tamen ſignificat eam per modum ſubſtantiui ; ſicut hoc nomen pater, & filius etiam in rebus creatis : vnde numerum accipit à forma ſignificata,ſicut & alia ſubſtantiua. Sicut igitur Pater,& Filius ſunt vnus Deus propter vnitatem formæ ſignificatæ per hoc nomen Deus, ita ſunt vnũ principium Spiritus ſancti propter vnitatem proprietatis ſignificatæ in hoc nomine principium. S.Tho.in 1.par.q.36. art. 4. Et ex his confunditur error Græcorum dicentium,Spiritum ſanctum à ſolo Patre procedere. Neceſſe eſt enim dicere,Spiritum ſanctum etiam à Filio eſſe.Nam ſi non eſſet ab eo, nullo modo poſſet ab eo perſonaliter diſtingui. Non enim eſt poſſibile dicere,quòd ſecundum aliquid abſolutum diuinæ perſonæ ab inuicem diſtinguantur ; quia ſequeretur, quod non eſſet trium vna eſſentia. Quicquid enim in diuinis abſolutè dicitur,ad vnitatem eſſentiæ pertinet. Relinquitur ergo, quòd ſolum relationibus diuinæ perſonæ abinuicem diſtinguantur. Relationes autem perſonas diſtinguere non poſſunt,niſi ſecundum quod ſunt oppoſitæ. Quod ex hoc patet,quia Pater habet duas relationes,quarum vna refertur ad Filium,& alia ad Spiritum ſanctum,quæ tamen, quia non ſunt oppoſitæ, non conſtituunt duas perſonas,ſed ad vnam perſonã Patris tantum pertinent. Si ergo in Filio,& in Spiritu ſancto nõ eſſet inuenire,niſi duas relationes, quibus vterque refertur ad Patrem, illæ relationes non eſſent adinuicem oppoſitæ,ſicut neque duæ relationes,quibus pater refertur ad illos: vnde ſicut perſona Patris eſt vna, ita ſequeretur, quod perſona Filij, & Spiritus ſancti eſſet vna, habens duas relationes oppoſitas duabus relationibus Patris. Hoc autem eſt hæreticum, cum tollat fidem Trinitatis : oportet ergo,quod Filius, & Spiritus ſanctus abinuicem referantur oppoſitis relationibus. Non autem poſſunt eſſe in diuinis aliæ relationes oppoſitæ, niſi relationes originis. Oppoſitæ autem relationes originis accipiuntur ſecundum principium, & ſecundum quod eſt à principio. Relinquitur ergo,quod neceſſe eſt dicere, vel Filium eſſe à Spiritu ſancto (quod nullus dicit) vel Spiritum ſanctum eſſe à Filio,quod nos confitemur,& huic quidem conſonat ratio proceſsionis vtriuſque. Nam Filius procedit per modum intellectus,vt verbum ; Spiritus ſanctus autem per modum voluntatis,vt amor. Neceſſe eſt autem, quod amor à Verbo procedat ; non enim aliquid amamus, niſi ſecundum quod conceptione mentis apprehendimus ; vnde & ſecundum hoc manifeſtum

eſt,

eſt,quod Spiritus ſanctus procedit à Filio. Ipſe etiam ordo rerum hoc docet; nuſquam enim hoc inuenimus, quod ab vno procedant plura abſque ordine,niſi in illis ſolum, quæ materialiter differunt; ſicut vnus faber producit multos cultellos materialiter abinuicem diſtinctos, nullum ordinem habentes adinuicem: Sed in rebus, in quibus non eſt ſola materialis diſtinctio,ſemper inuenitur in multitudine productorum aliquis ordo: vnde etiam in ordine creaturarum productarum, decor diuinæ ſapientiæ manifeſtatur. Si ergo ab vna perſona Patris procedunt duæ perſonæ,ſcilicet,Filius,& Spiritus ſanctus, oportet eſſe aliquem ordinem eorum adinuicem; nec poteſt aliquis ordo alius aſsignari, niſi ordo naturæ,quo alius eſt ex alio: Non eſt igitur poſsibile dicere,quod Filius,& Spiritus ſanctus ſic procedant à Patre,quod neuter eorum procedat ab alio, niſi quis poneret in eis materialem diſtinctionem, quod eſt impoſsibile: vnde etiam ipſi Græci proceſsionem Spiritus ſancti aliquem ordinem habere ad Filium intelligunt. Concedunt enim Spiritum ſanctum eſſe ſpiritum filij,& eſſe à Patre per Filium: & quidam eorum dicuntur concedere,quòd ſit à Filio, vel profluat ab eo,non tamen quòd procedat; quod videtur,vel ex ignorantia,vel ex proteruia eſſe; quia ſi quis recte conſideret,inueniet proceſsionis verbum inter omnia, quæ ad originem qualemcunque pertinent,communiſsimum eſſe. Vtimur enim eo ad deſignandum qualemcunque originem; ſicut quòd linea procedit à puncto,radius à ſole,riuus à fonte, & ſimiliter in quibuſcunque alijs: vnde ex quocunque alio ad originem pertinente poteſt concludi,quod Spiritus ſanctus procedit à Filio. S.Thom. 1.par. q. 36. art. 2. Græci autem contrarium ſentientes, mouebantur auctoritate Euangelica.Ioan.16. ibi: Spiritus ſanctus,qui à Patre procedit. Item in Symbolo apud eos edito,ſimpliciter continetur: qui ex Patre procedit. Nos addimus,Filioque. Ad idem C.de ſum.Trinit.l.2.vbi dicitur, Spiritum ſanctum,quem ex ſummo rerum parente ſperamus &c.Sed ad hoc, & ſimilia reſpondetur, quòd expreſsio Patris non excludit Filium, imo potius includit,cũ ipſorum opera inſeparabilia ſint. de conſecr.diſt.3.c. fin. vnde cum Pater,& Filius ſint vna eſſentia,ſubſtantia, ſeu natura, vt ſupra eod.c firmiter.non poteſt ab vno ſolo procedere. gloſ.hic. ver. & filio. Nec ſumus excommunicati,vt dicebant Græci, addendo in Symbolo,Filioque; quia illud eſt declarare,non addere. d. gloſ. hic. Fideli igitur, ac deuota profeſsione fatemur, quòd Spiritus ſanctus æternaliter ex Patre,& Filio,non tanquam ex duobus principijs,ſed tanquam ex vno principio,nõ duabus ſpirationibus, ſed vnica ſpiratione procedat. Hoc profeſſa eſt hactenus,prædicauit, & docuit; hoc firmiter tenet,& prædicat, profitetur, & docet ſacroſancta Romana Eccleſia mater omnium fidelium, & magiſtra; hoc habet orthodoxorum Patrum, atque Doctorum,Latinorum pariter, & Græcorum incommutabilis, & vera ſententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmiſſæ verita-

veritatis ignorantiam,in errores varios ſunt prolapſi. Ideo Gregorius X. Pont. Max. huiuſmodi erroribus viam præcludere cupiens, ſacro Lugdunenſi approbante Concilio, damnat, & reprobat omnes, qui negare præſumpſerint, æternaliter Spiritum ſanctum à Patre, & Filio procedere, ſiue etiam temerario auſu aſſerere, quòd Spiritus ſanctus ex Patre, & Filio, tanquam ex duobus principijs, & non tanquam ex vno procedat. vt in tex.

In Clementinis. Cap. vnic. Fidei.

FATETVR concilium, vnicum Dei Filiū in eſſentia Dei æternaliter ſubſiſtentem, verum corpus humanum aſſumpſiſſe de Virgine, & in eo paſſum, & iam mortuum, lancea perforatum.

QVIA Fidei Catholicæ fundamento, præter quod (teſte Apoſtolo) nemo poteſt aliud ponere, hæc confeſſio vere, & firmiter inhæret. vt in tex. Filius enim Dei vnigenitus in diuinis eſt Patri coæternus. vnde inquit S. Auguſt. in libro de Fide ad Petrum. cap. 2. Genitus eſt à Patre Filius, & ideo alius; nec tamen ante fuit Pater, quam Filius; coæternæ enim ſunt ſibi tres perſonæ. Cum enim Dei Filius virtus, & ſapientia Dei ſit. vt ad Corinth. 1. cap. 1. Nec vnquam fuit Deus ſine virtute, & ſapientia. Dei ergo Filius eſt coæternus Deo Patri. & alias auctoritates colligit ad id Mag. ſent. lib. 1. diſt. 9. Ipſe autem Filius verum corpus humanum aſſumpſit de Virgine: nam ipſe fuit perſona incarnata, & terminus aſſumptionis. vt not. ſupra eod. in cap. 1. Decretal. & S. Th. in 3. par. q. 3. art. 4. Et in eo paſſus, & mortuus eſt; non quia mortem ſenſerit in quantum Deus eſt; ſed quia caro ei vnita mortua eſt. S. Auguſt. in ſermone de fide, qui eſt 3. in fer. 5. Cœnæ Domini. & S. Tho. in 3. par. q. 46. art. 12. In aſſumpta ergo natura humana, ipſum Dei Verbum pro omnium operanda ſalute, non ſolum affigi cruci, & in eam mori voluit; ſed etiam emiſſo iam ſpiritu, perforari lancea ſuſtinuit latus ſuum; vt exinde profluentibus vndis aquæ, & ſanguinis, formaretur vnica, & immaculata, ac virgo ſancta mater Eccleſia, coniunx Chriſti; ſicut de latere primi hominis ſoporati, Eua ſibi in coniugium eſt formata, vt ſic certæ figuræ primi, & veteris Adæ (qui ſecundum Apoſtolum, eſt forma futuri) in noſtro nouiſsimo Adam, id eſt, Chriſto, veritas reſponderet. vt in tex. & vide Magiſt. ſent. lib. 3. diſt. 2. & S. Thom. part. 3. q. 6. art. 3. & 4.

AP-

APPROBANS in hoc ordinem, quem tradidit Euangeliſta Ioannes.

QVIA ipſe Ioannes eſt prægrandis illa Aquila, quā propheta vidit Ezechiel animalibus cæteris Euangelicis tranſuolantem, ipſe eſt Apoſtolus, & Euangeliſta, qui Sacramenti huius rem geſtam narrans, & ordinem, in Euangelio ſuo dixit: Ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderunt eum iam mortuū, non fregerunt eius crura, ſed vnus militū lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit ſanguis, & aqua; & qui vidit, teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius, & ille ſcit, quia vera dicit, vt & vos credatis. vt in tex. Io. c. 19. Igitur Sum. Pont. Clem. V. ad tam præclarum teſtimonium, ac ſanctorum Patrum, & Doctorum communem ſententiam, Apoſtolicę conſiderationis (ad quam dumtaxat hæc declarare pertinet) aciem conuertens, ſacro Viennenſi approbante Concilio, declarat prædictum Apoſtolum, & Euangeliſtam Ioannem, rectum in præmiſsis factæ rei ordinem tenuiſſe; narrando, quòd Chriſto iam mortuo, vnus militum lancea latus eius aperuit. vt in tex.

§. Porrò.

REPROBAT & hæreticam iudicat doctrinam, quæ habet, quod ſubſtantia animæ rationalis, ſeu intellectiua verè, & per ſe humani corporis non ſit forma.

QVIA illa doctrina eſt erronea, & inimica veritati Catholicæ fidei. vt in text. Eſt enim contra fidem incarnationis Chriſti, & contra fidem reſurrectionis, vt probat gloſ. hic. ver. demonſtrat. circa med. Sed ſi per rationes naturales poteſt demonſtrari, quod anima rationalis eſt forma hominis, vt per Ariſt. in 3. lib. de anima. & per Platonem in libro de animi immortalitate. Cur hic ſtatuitur, quòd iſta determinatio ſit de fide? Cum fides ſit ſubſtantia rerum ſperandarum, argumentum non apparentium. vt per Apoſt. in Epiſt. ad Hebr. cap. 11.

Reſpondetur, quòd demonſtrationes naturales, quæ fiunt de anima rationali, quod ſit forma corporis, non ſunt adeo claræ, quin ſint tenentes oppoſitum, vel ſaltem erant ante hanc deciſionem, vt patet per adducta hic in d. gloſ. ver. demonſtrat. Ideo, vt cunctis nota ſit fidei ſynceræ veritas, ac præcludatur vniuerſis erroribus aditus, ne ſubintrent, hic Summus Pont. Clem. V. in Concilio Viennenſi per hanc ſuam decretal. definiuit; quod, Quiſquis deinceps aſſerere, defendere, ſeu tenere pertinaciter præſumpſerit, quòd anima rationalis, ſeu intellectiua non ſit forma corporis humani, per ſe, & eſſentialiter, tanquam hæreticus ſit cenſendus. vt in tex. Ex quo not. quod etiam de his, quæ poſſunt demonſtrari, poteſt eſſe fides, & hoc quando non apparent manifeſtè, & quando ſunt

do ſunt rationes in oppoſitum, ſicut in articulo; Vnum eſſe Deum. quod probatur rationibus naturalibus, vt per Ariſt. in 12. Met haphiſicę, & tamen eſt articulus primus fidei. Zabar. hic. §. porrò. Et vide Concil. Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 8. in decreto incip. Apoſtolici regiminis. & S. Thom. par. 1. q. 76. art. 1. & ibi Caiet.

§. Ad hoc.

ASSERENS confitendum vnum baptiſma, ſicut vnum Deum & vnam fidem.

QVIA hi tres ſunt de articulis fidei, qui ad ſalutem ſunt ab omnibus confitendi. vt in text. Et de hac triplici vnitate habetur per Apoſt. in epiſt. ad Epheſ. cap. 4.

APPROBAT opinionem, quæ habet per baptiſmum conferri etiam paruulis (quo ad habitum) informantem gratiam, & virtutes.

QVIA omnes quidem Chriſtiani catholici credunt, quod baptiſma celebratum in aqua, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ſit tam adultis, quàm paruulis communiter perfectum remedium ad ſalutem. Verum, quia quantum ad effectum baptiſmi in paruulis repeciebantur Doctores Theologi opiniones contrarias habentes. Quibuſdam ex ipſis dicentibus, per virtutem baptiſmi paruulis quidem culpam remitti, ſed gratiam non conferri. Alijs econtra aſſerentibus, quod & culpa eiſdem in baptiſmo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunduntur quo ad habitum, & ſi non pro illo tempore quo ad vſum. Iſte autem Summus Pont. attendens, generalem efficaciam mortis Chriſti, quæ per baptiſma applicatur pariter omnibus baptizatis; opinionē ſecundam, quæ dicit, tam paruulis, quàm adultis conferri in baptiſmo informantem gratiam, & virtutes, tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis conſonam, & concordem, ſacro Vienneſi approbante Concilio, duxit eligendam. vt in tex. Opiniones authem Theologorum, qui in hoc contrariè ſentiebant, & eorum rationes late referuntur hic per gloſ. penult. Sed quoniam hic Summus Pont. approbauit opinionem ſecundam, illam hodie ſequi tenemur. gloſ. fin. hic. Et pro hac vide Theolog. in lib. 4. ſent. diſt. 4. & S. Thom. part. 3. q. 69. art. 6.

Tit.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. 1. Canonum.

IVRIS canonici ſtatuta omnes ligant.

QVIA Papæ conditori canonum, Vicario Chriſti, ſubdita eſt omnis creatura, de neceſsitate ſalutis. cap. vnam ſanctam de maior. & obedien. in Extrauag. commun. & Innocentius hic. Petro enim, & in Petro etiam eius ſucceſſoribus dictum eſt à Domino: Quodcunque ligaueris. & c. Matth. cap. 16. Et: Paſce oues meas. Ioan. cap. 21. Ideo vbi Papa intendit per ſuas conſtitutiones aliquos obligare, illi, tanquam ſubditi, debent leges ſuperioris obſeruare. gloſ. hic. ver. ab omnibus. Quicunque enim poteſtati ſubiecti ſunt, ſubduntur legi, quam fert illa poteſtas. S. Tho. in 1. 2. q. 96. art. 5. & Speculator de conſtitut. nu. 5.

ET eorum ritu tam in pronuntiando, quam in decidendo, iudicia ſunt regulanda.

QVIA omnis Iudex debet cuſtodire leges ſui ſuperioris, & ſecundum eas proferre ſententias. Authent. de iudicib. §. fin. coll. 6. & gloſ. fin. hic. Poteſt tamen ex cauſa pœnam temperare, & etiam exacerbare. Compoſtell. hic. Et hoc eſt verum in criminalibus, ſed in ciuilibus non habet arbitrium, etiam pro modica iniuſtitia, aliquid præter legem iudicandi. Bald. hic nu. 5.

Cap. 2. Cognoſcentes.

CONSTITVTIO reſpicit futura, & non præterita.

QVIA res, quæ culpa caret, damnū afferre nō debet, vt in tex. Ideo cum ante conſtitutionē quis non ſit in culpa per contrauentionē alicuius legis, non debet pati detrimentū in actibus præteritis, per conſtitutionem poſtea ſubſecutam. vt in tex. Vnde intellige, niſi ſit conſtitutio reſpiciens ius naturale, quæ etiam extenditur ad præterita. c. cum tu. de vſur. & gloſ. fin. infra eod. c. fin. Et niſi propter bonum publicum caueatur in lege, vt etiam ad præterita extendatur. c. fin. infra eod. Illud enim tranſgredi, ſemper eſt peccatum. c. erit autem lex. diſt. 4. Et in hoc poteſt princeps ſtatuere, vt commune bonum anteferatur priuato. c. mutationes. 7. q. 1. Cōſtitutio autem publicata omnes ligat poſt duos

menſes à die publicationis.gloſ.fin.hic. Sed illam ſcientes obligat etiam ante duos menſes. Butr. hic nu. 16. Vt autem lex virtutem ſuam obtineat obligandi, neceſſaria eſt promulgatio, per quam ad notitiam illorum reducatur, qui legi ſubijciuntur.S.Tho.in 1.2.q.90.art.4.

Cap. 3. Tranſlato.

POTESTAS legem condendi, & mutandi, eſt penes Vicarium Chriſti.

QVIA ex quo in Vicarium Chriſti,ſcilicet,Petrũ,& eius ſucceſſores,eſt tranſlatum ſacerdotium,per cõſequens fuit tranſlata etiã poteſtas legis condendæ.vt in tex.& Cõpoſtell.hic. Vbi enim duo ſe inuicẽ ſunt cõnexa,ad poſitionem vnius ſequitur alterũ.Butr.hic nu.2.Et quoniã lex, & ſacerdotiũ ſunt connexa propter idem principium cauſæ efficiẽtis,quia ſunt ab eodẽ;propter ſimultatẽ originis,quia ſimul ambo orta ſunt; propter ſimilitudinem formalis diſpoſitionis,quia ſub eadem ſponſione data ſunt.vt in tex.& Butr.d.nu. 2. Ideo ex quo ad Chriſtianos eſt tranſlatum ſacerdotium,etiam legis fuit tranſlatio facta. vt in tex.& gloſ.hic.ver.ſimul. Per alias etiam rationes poteſt probari, quòd poteſtas condendi legem ſit penes Papam. vt per Abb.hic nu.1.

ET quod de vno connexorũ ſtatuitur,ad aliud cõnexum extenditur.

QVIA vbi eſt eadem ratio, ibi debet eſſe idem ius.l.illud.ff.ad leg. Aquil.Et quoniam de connexis eſt eadem ratio.gloſ.fin.hic.Ideo quod de vno dicitur,neceſſe eſt,vt de altero intelligatur. vt in tex. & c. inter.ver.ſicut ergo.de tranſ.Epiſc.

Cap.4. Nam concupiſcentiam.

OMNE prohibitum à lege,peccatum eſt.

QVIA lex proditur, vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur. vt ſupra in proœmio Decretal. & Plato in dialogo 1. de legibus. Vnde omnis lex debet eſſe rationabilis,& honeſta. c. erit autem lex.diſt.4. Et quoniam peccatum eſt contra rationem.vt not. Caiet. in 1.2.S.Th.q.71.art.6. Ideo quod fit contra legem, fit contra rationabile præceptum ſuperioris, & ſic eſt peccatum. Caiet. d.art. 6. vnde Apoſt. inquit. Lex peccatum eſt? abſit; ſed peccatum non cognoui, niſi per legem: nam concupiſcentiam neſciebam,niſi lex diceret: Non concupiſces. Ad Rom.cap.7. Quod intellige,quando lex eſt præceptiua,& in re graui. Butr.hic in fin.& not.in c.2. de maior. & obed. In exhortatorijs

rijs enim, & in re leui, non præſumitur ſuperiorem voluiſſe obligare ad peccatum. Butr. ibidem. & Abb. nu. 2.

ET omne illud, quod ſequitur ex eo.

QVIA acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. c. acceſſoriū. de reg. iur. in 6. Ideo ſi principale eſt malum, etiam acceſſoriū, quod adhæret illi, & oritur ex illo, erit tale. gloſ. hic. ver. vnde. & ver. oriuntur.

Cap. 5. Ne innitaris.

CONSTITVTIONES decretorum, ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ.

QVIA conſtitutiones decretorum ſunt dicta Sanctorum, & Romanorum Pontificum, & decreta quædam Conciliorum, docto ordine compilata in libro Decreti; & licet non fuerit à Summis Pontificibus ſtatutum, vt contenta in libro illo habeant vim legis; liber tamen ille eſt ab Eccleſia approbatus, & propter ſanctitatem, & auctoritatem illorum ſcriptorum, cenſentur dicta rationabilia, & de conſilio ſequenda. Francus in c. 1. nu. 9. de reb. eccl. non alien. in 6. & Abb. in c. 2. in fin. de reſcript. Ideo non debet quis præſumere plus de ſua opinione, quàm de illa tam grauium auctorum, cum ſcriptum ſit per Salomonem in Parabolis: Ne innitaris prudentiæ tuæ, ne ſis ſapiens apud temetipſum. vt in tex. Prudentiæ autem ſuæ innititur, qui ea, quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit. vt in tex. & S. Hieronym. in d. parabola Salom. cap. 3.

Cap. 6. Cum omnes.

ABSQVE rationabili cauſa, non poteſt maior pars capituli tollere conſuetudinem, vtilitatem priuatam nutriendo.

QVIA tranſgreſſor conſuetudinis, vt tranſgreſſor legis eſt coercendus, & ſimili pœna afficiendus. c. in his. diſt. 11. & ibi gloſ. Cum conſuetudo ſit ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex. Et quoniam non poteſt Capitulum ſine conſenſu Epiſcopi aliquid immutare de concernentibus ſtatum Eccleſiæ. c. fin. de his, quæ fiunt à mai. par. cap. Ideo ſi maior pars capituli vellet ad proprium commodum, tollere conſuetudinem Eccleſiæ, diceretur illius eſſe tranſgreſſor. Compoſtell. hic. Si verò conſuetudo eſſet irrationabilis, tunc maior pars Capituli illam tollere poſſet: nam non diceretur ve-

nire contra conſuetudinem, ſed ex rationabili cauſa extirpare corruptelam.c. cum venerabilis. de conſuetud. Et tunc contra illam etiam ſtatuere poſſet, cum quodlibet licitum Collegium poſsit ſtatuta facere ſuper his,quæ ad ſe ſpectant.l.1.§.2.ff.quod cuiuſque vniuer.& Compoſtell.hic. Sed quod maior pars ſtatuit pro ſe, debet intelligi ſtatutum etiam pro alia parte minori; cum Capitulum ſit vnum corpus, quod non debet duplici iure cenſeri. cap. cognouimus. 12. q. 2. Sed in ipſos debet habere locum Sapientis illa auctoritas: Patere legem, quam tu ipſe tuleris. vt in tex. Et lex illa: Quod quiſque iuris in alium ſtatuerit,eodem iure ipſe vtatur ff.quod quiſque iur. l.1. Lex enim debet eſſe iuſta,honeſta,& communis omnibus.cap.erit autem lex.diſt.4.Tunc autem maior pars Capituli poteſt ſtatuere,quando agitur principaliter de rebus concernentibus ipſum Capitulum; nam in tali caſu maior pars repræſentat totum Capitulum.c.1.de his,quæ fiunt à mai.par. cap. Sed quando agitur principaliter de intereſſe particulariū,tunc requiritur conſenſus omnium. Compoſtell. hic in fin. In tali enim caſu, quod omnes tāgit,ab omnibus eſt approbandū.c.quod omnes.de reg.iur.in 6.

Cap. 7. Quæ in Eccleſiarum.

CONSTITVTIO laicorum eccleſiam, ſeu eius bona non adſtringit.

QVIA laici nullam habent iuriſdictionem diſponendi ſuper rebus, & perſonis eccleſiaſticis; cum in talibus maneat eos obſequendi neceſſitas; non auctoritas imperandi.c.bene, diſt. 96. & not.in c.fin.de reb.eccl. non alien. Ideo ſi aliquid circa talia ſtatuerint, non tenet. Abb.hic nu. 1. Cum ſtatutum excedens fines poteſtatis ſtatuentium,ſit ipſo iure nullum.c.vt animarum.infr.eod.in 6. & l.fin.ff.de iuriſdict.omn.iudic. Et latius de hoc habetur in c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. infra eod.

Cap. 8. Cum acceſsiſſent.

DIGNITAS ſublata de Eccleſia per ſtatutum Capituli confirmatum per Papam, vlterius non cenſetur vacare.

QVIA licet Capitulum non poſsit aliquid ſtatuere circa concernentia ſtatum Eccleſiæ ſine Epiſcopo,cum quo faciunt vnum corpus,cuius Epiſcopus eſt caput,& ipſi Canonici ſunt membra. vt not.ſupra in c.cum omnes. & gloſ.in c.2.ver.ſtatutum, de verb.ſign.in 6. & ſic tale ſtatutum Capituli erat nullum.gloſ.hic.ver.confirmatum. Tamen ex quo illud ſtatutum erat confirmatum per Papam ex certa ſcientia

reddi-

redditur validum; non ex actu ſtatuentium, ſed ex auctoritate confirmantis, qui inutile reddit vtile, & ex infirmo facit firmum. d. gloſ. hic. & argum. c. fin. & ibi gloſ. ver. conſenſum. 16. q. 1. Si verò confirmatio non fuiſſet ex certa ſcientia, ſed conditionalis ſub verbis generalibus, ſcilicet, confirmamus, ſicut iuſtè poſſides; tunc non redderetur illud ſtatutum validum. d. gloſ. hic. cum talis confirmatio modicum, vel nihil operetur. c. 1. de confir. vtil. vel inutil.

NISI per contrarium actum, ſtatutum fuerit reuocatum.

QVIA ſi ille, qui impetrauit priuilegium, directè contrauenit priuilegiò perdit illud, etiam per vnicum actum tantum. c. pro illorum. infra de præb. & gloſ. hic. ver. contrauenerint. Ideo Canonici contrauenièndo, videntur confirmationi renunciaſſe; quod facere potherunt, ex quo iſtud ſtatutum tendebat in eorum commodum particulare; nam ſi tenderet in fauorem Eccleſiæ, non poſſent Canonici per vnicum actum illi præiudicare; ſed requireretur ad præiudicandum Eccleſiæ legitima præſcriptio. Abb. hic nu. 7. & Compoſtell. col. fin.

Cap. 9. Cum M. Ferrarienſis.

NON obſtante certo Canonicorum numero, etiam per Papam confirmato, prouidendum eſt receptis vltra numerum, de ſuperexcreſcentibus fructibus.

QVIA non eſt congruum vt præbenda careat, qui in Canonicum noſcitur eſſe receptus. c. relatum. de præbend. cum ſecùdum Apoſtolum, qui altari ſeruit, de altari viuere debeat. c. cum ſecundum. d. tit. de præb. Ideo ex quo iſti fuerunt recepti in Canonicos, ſi non poſſunt habere de præbendis antiquis, debent habere de modernis, quæ ex fructibus de nouo auctis poſſunt aſſignari. gloſ. hic. ver. cum integritate. Confirmatio autem facta per Papam de certo numero, intelligitur habere in ſe clauſulam, niſi reditus Eccleſiæ in tantum creſcant, quod pluribus ſufficiant. Abb. hic num. 4. Vnde tunc augumentatis facultatibus Eccleſiæ, debet numerus Canonicorum augumentari; & ſic antiqua conſtitutio tolli. gloſ. hic. ver. induſtriam. Tot enim ſunt ponendi in Eccleſijs, quot ex earum fructibus poſſunt competenter ſuſtentari. c. 1. de inſtitut. & not. infra eod. in c. ex parte.

MAXIME ſi voluntariè per Canonicos fuerint recepti.

QVIA Canonici ſibi præiudicarunt, illos recipiendo. gloſ. hic. ver. induſtriam. Qui enim vult antecedens, cenſetur velle etiam conſequens. argum. c. præterea. de offic. deleg. & Decius in c. paſtoralis. §. verum. de appellat. Nam de connexis eſt idem iudicium. vt not. ſupr. eod. in c. translato. Ideo iſti Canonici recipiendo illos ad canonias, & ſeruitia Eccleſiæ, cenſentur etiam voluiſſe eis prouidere, vnde viuere poſſint. Abb. hic nu. 14. & 15.

Cap. 10. Eccleſia ſanctæ Mariæ.

STATVTVM generale laicorum, ad Eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona, in earum præiudicium non extenditur.

QVIA ſtatutum aſſumit vires à poteſtate ſtatuentium. c. ā nobis. il 1. de ſent. excom. & not. in c. quæ in Eccleſiarum. ſupra eod. Et quoniam nullus Princeps ſæcularis, nec etiam Imperator, habet poteſtatem ſuper Eccleſijs, vel earum bonis, vel perſonis eccleſiaſticis. vt in tex. & c. ſi Imperator. diſt. 96. Ideo nullus laicus poteſt ſuper rebus eccleſiaſticis ſtatuere. vt in tex. & Abb. hic nu. 10. vnde not. Innocentius in c. 1. de reb. eccl. non alien. in 6. quod ſolemnitas introducta per Imperatorem in alienatione rei Eccleſiæ, de qua habetur in Authent. hoc ius porrectum. C. de ſacr. ſan. eccl. non eſt ſeruanda neceſſario, quia non potuit Imperator ſtatuere hanc ſolemnitatem. argum. c. ſimiliter. 16. q. 1. Et pro hoc facit ratio generalis huius tex. vbi dicitur, quod ſuper talibus nulla eſt laicis tributa facultas, cum in iſtis maneat eos neceſſitas obſequendi, non auctoritas imperandi. Præterea ex obſeruantia illarum legum denotaretur quædam ſuperioritas imperij ad Eccleſiam, ex qua confunderetur ordo totius monarchiæ. argument. c. ſingula. & c. ad hoc. diſt. 89. Ideo non poteſt Imperator in talibus imponere legem, nec mittere manum in meſſem alienam. cap. venerabilem. de elect. Tamen quando lex laicorum eſt mere priuilegiatiua, poteſt teneri, quia tunc ceſſat ratio ſuperioritatis, cum quis poſſit eſſe priuilegiatus, quamuis non ſit ſubditus. c. ſuper ſpecula. de priuil. & ſic poteſt intelligi. c. nouit. de iudic. vbi allegatur lex Theodoſij Imperatoris. Et dic, quod vbi lex laicorum eſſet fundata ſuper ratione naturali, poteſt iudex eccleſiaſticus illam ſeruare, non ratione legis, ſed ratione naturali. ad hoc l. ſcire. §. conſequens. ff de excuſat. tut. Deficiente enim lege, recurrendum eſt ad rationem naturalem. vt in d. l. ſcire. & gloſ. in c. conſuetudo. ver. ratione. diſtin. 1. Et ſic ſunt intelligendæ auctoritates illæ, quæ dicunt leges

ges ciuiles eſſe ſeruandas, quando canonibus non contradicunt. Abb. hic.num. 10.

NEC ſpeciale.

QVIA ſi lex Principis non valet ſuper Eccleſijs, & perſonis eccleſiaſticis, ac eorum bonis, vt ſuperius dictum eſt; fortius non valebit ſtatutum inferiorum, quod ſpecifice ſuper talibus diſponat, ex maiori defectu poteſtatis. Abb. hic. nu. 20. Si enim quod videtur magis ineſſe, nõ ineſt, nec id qđ minus videtur ineſſe, inerit. c. de iudicijs 3. q. 3.

ETIAM ſi earum commodum, & fauorem concernat.

QVIA etiam ex tali ſtatuto denotaretur quædam ſuperioritas diſponendi aliquo pacto ſuper Eccleſijs, perſonis eccleſiaſticis, & earum bonis, vt de lege generali Principis, ſuperius not. Et quoniam laicis nulla eſt tributa facultas ſuper his diſponendi. vt in tex. Ideo etiam tale fauorabile laicorum ſtatutum nullius firmitatis exiſtit, niſi ab Eccleſia fuerit approbatum. vt in tex. Et per Eccleſiam ad quam ſpectat illud approbare, intelligitur Papa, caput Eccleſiæ vniuerſalis, non autem Epiſcopus loci. Butrius hic num. 5.

Cap. 11. Ex litteris.

POENA ſimpliciter appoſita propter contumaciam, in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.

QVIA in pœnis benignior interpretatio eſt facienda, vt illę potius reſtringantur, quam dilatentur, cum ſint odioſæ. c. in pœnis. de reg. iur. in 6. Et quoniam iſta pœna ſimpliciter appoſita, poteſt intelligi ratione locutionis tam de temporali, quàm de perpetua. gloſ. hic. ver. in perpetuum. Ideo de temporali, quæ eſt benignior, non autem de perpetua, quæ eſt grauior, venit intelligenda. vt in tex. & d. gloſ. hic. Præterea circa pœnæ interpretationem conſideranda eſt culpa, propter quam pęna illa imponitur. d. gloſ. hic. Cum pęna debeat eſſe commenſurabilis delicto. c. diſciplina. diſt. 45. Vt ſi culpa exigit pęnam perpetuã, pęna inflicta intelligatur eſſe perpetua; ſi verò exigit temporalem, pęna appoſita intelligatur eſſe temporalis. Butr. hic nu. 17. Et quoniam contumacia ſæpe purgatur. d. gloſ. hic. Ideò conueniens eſt, vt cum ſatiſfactionem congruam contumax exhibuerit, reſtitutionem obtineat; & ita quòd pœna ſit temporalis. vt in tex. Et hanc interpretationem tam ius canonicum, quàm conſuetudo ſequuntur. vt in tex. Ideo etiam ſenten-

ſententiæ, & ſtatuta ſecundum hanc interpretandi formam fuit intelligenda. Bald. hic num.14.

Cap. 12. Ex parte.

NON poſſunt Canonici ſine cauſa reſtringere numerum Canonicorum, ſeu præbendarum.

QVIA remouendo miniſtros ab Eccleſia, cultus diuinus diminuitur.c.ad hæc.de præb. Et quoniam potius eſt curandum, vt cultus diuinus augumentetur, quàm diminuatur. vt in tex. Ideo vbi poteſt ſolitus miniſtrorum numerus in Eccleſia ſuſtentari, aliqui eorum non ſunt remouendi. gloſ. hic. ver. diminui. Si verò fructus eſſent diminuti ita, vt non poſſent ibi tot perſonæ ſuſtineri, poſſent Canonici ex hac cauſa rationabili, miniſtrorum, & præbendarum numerum reſtringere; dummodo hoc faciant cum auctoritate Epiſcopi. Abb. hic nu. 2. Nam ſine Epiſcopo non poſſunt Canonici Eccleſiæ ſtatum immutare, vt dictum eſt ſuperius in c.cum acceſſiſſent. Et cauſa iſta eſſet rationabilis reſtringendi numerum; cum in Eccleſijs tot ſint inſtituendi, quot poſſunt de illarum bonis competenter ſuſtentari.c.1. de inſtitut. & cap. quoniam.de vita, & honeſt.cler.& ſupra eod.in c.cum M.Ferrarienſis.

Cap. 13. Quoniam.

CONSTITVTIO futura reſpicit, non præterita.

QVIA res, quæ culpa caret, damnum afferre non debet. vt in c.cognoſcentes.ſupra eod. Et quoniam ante conſtitutionem, quis non eſt in culpa propter illius tranſgreſſionem. vt in d. c. cognoſcentes. Ideo leges, & conſtitutiones futuris dant formam negotijs, non autem ad præterita facta trahuntur. vt in tex. Conſtitutio tamen iuris naturalis, vel diuini declaratiua extenditur ad præterita. gloſ. fin. hic. & not. ſupra in d.c.cognoſcentes. quia ille, qui declarat, nihil de nouo inducit.l.hæredes.§.2.ff.de teſtam.& gloſ.in c.vnic.ver.& filio.de ſumma Trinit.& fid.cath.in 6. Vnde tunc potius ligat ius antiquum naturale, vel diuinum, quam noua conſtitutio declaratiua illorum. Abb. hic nu.7.

NISI in ea de præteritis caueatur.

QVIA lex aſſumit vires à poteſtate ſtatuentis. c. à nobis il 1. de ſent.excom.& not.ſupra in c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. Vnde ſicut Princeps, qui condit legem, poteſt ex cauſa tollere ius alteri quæſitum. vt not. Abb. in c.quæ in Eccleſiarum.nu. 11. ſupra eod. Ita poteſt hoc fa-

hoc facere per legem,quæ eſt omnibus communis , & pro publica vtilitate edita.c.erit autem lex.diſt.4. Ideo ſi in conſtitutione nominatim de præteritis caueatur,ad illa extenditur.vt in tex. licet per eam ius alteri auferatur, cum ex cauſa rationali Princeps hoc poſſit . vt dictum eſt ſuperius.& not.Abb.hic num.9.

In Sexto. Cap.1. Licet Romanus.

NOVA conſtitutio Principis tollit primam contrariam .

QVIA duo contraria ſimul eſſe non poſſunt . Ariſt.5. Metaphiſic.cap.de oppoſit. Ideo cum non poſsint ſimul eſſe lex prior , & lex poſterior contraria illi, locum habet illa regula; vt vltima derogent prioribus.l.pacta nouiſsima.C.de pact. Fruſtratoria enim eſſet iſta noua lex,niſi priorem contrariam reuocaret.gloſ.1.& gloſ.ver. ſingularium. hic.

QVAMVIS id non exprimat .

QVIA Princeps omnia iura in ſcrinio ſui pectoris cenſetur habere.vt in tex.& l.omnium.C. de teſtam . Et hanc iurium cognitionem cenſetur habere propter ſapientes , & conſiliarios ſibi aſsiſtentes , qui dicuntur pars corporis ipſius Principis.gloſ.1 .hic. Ideo cùm præſumatur habere notitiam prioris conſtitutionis contrariæ, condendo ſuã, tollit illam, quæ ſimul ſtare non poteſt, quamuis id non exprimat ; cum ea,quæ tacitè inſunt,pro expreſsis habeantur.l. cùm quid.ff.ſi cert. pet. & l.hæredes.ff.quando dies leg.ced.

SPECIALES conſuetudines , & ſtatuta rationabilia non tollit , niſi id exprimat .

QVIA conſuetudines, & ſtatuta locorum,ſunt quid facti, & in facto conſiſtunt . vt in text. Ideo poteſt Princeps ea probabiliter ignorare.vt in tex. Et quoniam ea, quæ ignorat, non cenſetur Princeps tollere velle. gloſ.hic.ver. facti . Nec iſta ſpecialia reddunt fruſtratoriã ſuam conſtitutionem,cum poſsit illa obſeruari in cæteris locis,licet non obſeruetur in locis iſtis particularibus. gloſ. hic.ver.ſingularium . Ideo niſi expreſſe in conſtitutione caueatur , per eam non intelligitur rationabili conſuetudini alicuius loci,vel ſtatuto derogare. vt in tex. Quando autem conſuetudo , vel ſtatutum dicantur eſſe rationabilia,necne , pertinet ad iudicem arbitrari,cum de hoc certa regula non poſsit tradi. gloſ.hic. ver. rationabilia. & Hoſtien. in ſumma. de conſuetud. §. quid ſit conſuetudo .

Cap. 2. Vt animarum.

STATVTA ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes.

QVIA res, quæ culpa caret, damnum afferre non debet. vt dictum eſt ſuperius in c. cognoſcentes. Et quoniam probabiliter ignorantes ſtatuta, non ſunt in culpa. gloſ. hic. ver. ignorantes, & Gemin. num. 4. Ideo ſi non ſit ignorantia craſſa, aut ſupina, ignorantes excuſantur, vt non incurrant pœnam ſtatuti. vt in tex. Non autem quis excuſatur ſic ab ignorantia conſtitutionis generalis. gloſ. hic. ver. ſtatuta. quia conſtitutiones canonum, vel legum, ab omnibus ſciri, & cuſtodiri debent. c. 1. extr. eod. Et cum ſuat publicata per deputatum à Principe, intelliguntur intimata omnibus. vt not. in d. c. 1. Saltem poſt duos menſes à die publicationis. c. 2. extr. eod. Non autem ſic intelliguntur omnibus intimata ſtatuta; cum non ſiut generalia vbique ex defectu auctoritatis in ſtatuente. c. à nobis. il 1. extr. de ſent. excomm. Vnde extra territorium ſtatuentis non ligant. vt in tex. Et ideo ſi aliquis ibi accedit ex alio territorio, iuſtam habet cauſam ignorantiæ, quam non poteſt quis habere in lege generali principis, quæ extenditur vbique. gloſ. in d. c. à nobis. ver. non niſi.

STATVTVM Epiſcopi extra ſuam diœceſim, ſubditum non ligat.

QVIA lex aſſumit vigorem à poteſtate ſtatuentis. vt not. ſupr. in c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. Et quoniam extra ſuum territorium Epiſcopus non habet iuriſdictionem. c. ſi quiſquam. 11. q. 1. & gloſ. fin. in c. nouit. extr. de offic. legat. vbi d. gloſ. declarat, quod hoc habet locum in his, quæ ſunt contentioſæ iuriſdictionis, qualis eſt illa, quæ exercetur per ſtatuta, non autem in ijs, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, qualis eſt collatio beneficiorum. Ideo iſta poteſt exerceri extra diœceſim, non autem illa. d. gloſ. & ibi per eam adducta. Et ſic extra territorium ius dicenti, non paretur impunè. vt in tex. Vnde vt ſtatutum aliquem liget, duo requiruntur, ſcilicet, quod ſtatuens habeat iuriſdictionem in loco vbi dirigitur virtus ſtatuti; & quod perſona ſit ſibi ſubiecta, ſaltem ratione cauſæ, propter quam vult illam ligare. Geminian. hic num. 18.

DE RESCRIPTIS

In Decretal. Cap. 1. Sicut.

PRIVILEGIO generali ſecundum ius commune obtento, obſtat reſcriptum ſpeciale.

QVIA per illud priuilegium generale, nihil conceditur præter ius commune, ſed indulgetur ad cautelam, quia ſolet timeri plus, quàm ius commune. gloſ. 1. hic. in fin. Et improprie dicitur priuilegium. Abb. hic nu. 7. Nam priuilegium proprie dicitur lex priuata c. priuilegia. diſt. 3. Vnde, cum illud ſit ius generale, & reſcriptum ſit ius ſpeciale, habet locum illa regula, vt generi per ſpeciem derogetur. vt in tex. & c. generi. de reg. iur. in 6. Priuilegio autem ſpeciali non obſtat poſterius reſcriptum ſpeciale, niſi faciat de illo mentionem. c. cæterum. infra eod. quia Princeps cenſetur ignorare ea, quæ ſpecialia ſunt, cum in facto conſiſtant. c. 1. de conſtitut. in 6. Et quoniam contra ea, quæ ignorat Princeps, non cenſetur facere gratiam. d. c. 1. Sed in tali caſu ſecundum priuilegium, ſiue reſcriptum cenſetur ſubreptitiè, & per importunitatem obtentum. Abb. hic nu. 15. Ideo ſecundus iſte precator, tanquã mendax, debet carere impetratis. c. ſuper. infr. eod.

ETIAM de eo mentionem non faciens.

QVIA cum illud priuilegium generale contineat idem, quod ius commune. vt ſuperius not. Princeps cenſetur de illo habere notitiam; cum omnia iura generalia præſumatur in ſcrinio ſui pectoris habere. vt in d. c. 1. de conſtit. in 6. Ideo iſtud ſecundum reſcriptum videtur conceſſum in præiudicium illius priuilegij generalis, ex certa ſcientia Principis, qui ſicut de iure communi mentionem facere non tenetur; ita nec de priuilegio, quod ſolum ius commune continet. Innocentius hic. num. 3.

Cap. 2. Ex parte. il 1.

IN reſcripto Apoſtolico ſubintelligitur clauſula, ſi preces veritate nitantur.

QVIA reſcriptum ſumit vires à conceſsione Principis reſcribentis. vt not. in c. ſi quando. infra eod. Princeps autem non cenſe-

tur concedere ea, quæ ignorat. vt ſupra in c. proxim. præſertim, quando conceſsio tenderet in præiudicium tertij, cui Princeps non præſumitur velle ius auferre. c. reſcripta. 25. q. 2. Et quoniam ea, quæ conſiſtunt in facto, & ſpecialia ſunt, præſumuntur à Principe ignorata, vt ſupra in c. prox. Ideo non præſumitur, Principem habere notitiam de facto in tali reſcripto contento, niſi ſecundum narrationem ibi factam, & vltra eius notitiam, & conſenſum, non eſt gratia extendenda. d. c. 1. de conſt. in 6. Vnde ſi preces veritate non nitantur, ſed malitioſe ſit aliquid tacitum, vel expreſſum, vt Princeps facilius concederet tale reſcriptum; mendax ille precator debet carere impetratis. c. ſuper. infra eod. & cap. dicenti. 25. quæſt. 2.

ET ſi reſcriptum prohibet cauſæ cognitionem, eſt de falſitate ſuſpectum.

QVIA quod totius negotij cognitionem tollit, & vires principalis negotij exhaurit, ſine graui partis alterius diſpendio conuelli non poteſt. l. quoties. C. de precib. imper. offer. Et quoniam Princeps non intendit per ſuum reſcriptum alteri graue præiudicium afferre. c. reſcripta. 25. q. 2. licet modicam læſionem per ſuum reſcriptum, non ſit graue, ſi alteri faciat. gloſ. 1. in d. c. reſcripta. Ideo ſi reſcriptum prohibet cauſæ cognitionem, per quam prohibitionem alteri parti graue præiudicium naſceretur, reſcriptum illud non cenſetur à Principe emanaſſe. vt in tex. Et precator ille eſſet remittendus ad Sedem Apoſtolicam puniendus. c. ad falſariorum. infra de crimin. falſ.

Cap. 3. Cæterum.

SI in ſecundo reſcripto per aduerſarium impetrato, non fiat mentio de primo, valet primum, & non ſecundum.

QVIA Huiuſmodi ſecundum reſcriptum fuit impetratum, tacita ea veritate, quam ſi Princeps ſciuiſſet, non ita de facili iſtud ſecundum reſcriptum conceſsiſſet. vt in tex. Et per iſtam ſuppreſſionem veritatis, fit reſcriptum ſubreptitium. cap. ſuper. infra eodem. Et quoniam reſcriptum ſubreptitium nullius roboris obtinet firmitatem. vt in tex. Ideo cum ſecundum reſcriptum ſit nullum, primum, quod erat validum, remanet in ſuo robore. vt in tex. Quod enim non mutatur, quare ſtare prohibetur? l. ſancimus. C. de teſtamen.

ALIAS valet ſecundum.

QVIA cum iſtud ſecundum non ſit, tacita veritate, impetratum. vt in tex. apparet in eo de voluntaria Principis conceſsione, à qua reſcri-

reſcriptum accipit vires. vt ſupra in cap. prox. Et quoniam primum reſcriptum non poteſt ſimul ſtare cum ſecundo ei contrario. vt not. ſupra in c.1.de conſtit.in 6. Ideo in eis habet locum illa regula, vt vltima derogent prioribus.l.pacta nouiſsima.C.de pact.

ET ſi primum fuit impetratum communi conſenſu partium, non valet ſecundum impetratum per alteram partem, hoc tacito.

QVIA omne tacitum, quo expreſſo Princeps non tam facilè dediſſet litteras, reddit reſcriptum ſubreptitium.c ſuper.& c, poſtulaſti. infra eod. Et quoniam ſi Princeps ſciuiſſet primum reſcriptum impetratum de communi conſenſu partium, non dediſſet ſecundum, ſaltem ita de facili; quia non debet dari iudex ad petitionem alterius partis tantum.l.obſeruandum.ff. de iudic. Ideo ſecundum reſcriptum, tanquam ſubreptitium, in tali caſu nullius eſt roboris. vt in tex. An autem ſit nullum ipſo iure, vel annullandum ope exceptionis, ita quòd valeat proceſſus ſecundi iudicis, niſi excipiatur, ſunt diuerſæ opiniones. Compoſtell.tenet hic, quod ſit ipſo iure nullum, & præcipuè per iſtum tex.qui dicit, quòd ſecundæ litteræ non obtinent alicuius roboris firmitatem; nam cum tex. loquatur per verba præſentis temporis, videtur, quod nullitas ſurgat ipſo iure; & ad hoc facit, quod not.gloſ.in reg.in pœnis.de reg.iur.in 6.& not. in l.in criminali. C. de iuriſd.omn. iud. Sed communis opinio Innoc.Hoſt.Goffr.& aliorum eſt, quod non ſit nullum ipſo iure, ſed annullandum ope exceptionis; ita quòd per tale reſcriptũ detur iuriſdictio, & valeat proceſſus ſecundi iudicis, ſi contra per alteram partem non excipiatur. & pro hac opinione præcipuè faciunt.c. ſi autem. & c.plerunque. infra eod. In quibus patet, quod ſi primus impetrans, dolo, vel negligentia, vti poſtpoſuit ſuo reſcripto intra annum, poterit conueniri auctoritate ſecundi reſcripti; & ſic ſecundum à principio non fuit nullum; quia ſi fuiſſet nullum, non potuiſſet conualeſcere ex negligentia primi impetrantis; nam quod à principio eſt nullum, tractu temporis non conualeſcit. cap. non firmatur. de reg. iur.in 6. Et ad iſtum textum, & ſimilia iura, quæ videntur obſtare huic opinioni, dicunt, quòd ſecundum dicitur nullum in effectu; nam id, quòd poteſt annullari, poteſt dici largo modo nullum. vt eſt bonus tex.in l. ſi dari ſtipuler.ff.de verb.oblig.& not.Abb. hic. Vtrum autem iudex delegatus debeat deputari ad inſtantiam vtriuſque partis; iſta decretalis videtur facere pro, & contra. Nam in Principio iudex fuit deputatus ad inſtantiam vnius partis tantum; in fine verò loquitur, quando fuit deputatus communi conſenſu; ſed diſtinguendo conclude ſic, quod aut vtraque pars eſt præſens coram ſuperiore, & tunc non debet ſuperior dare iudicem ad petitionem vnius tantum. d. l. obſeruandum. ff. de iudic. Aut vna pars eſt abſens, & alia eſt præſens, & tunc de ſtylo curiæ

eſt, vt

eſt, vt detur iudex ad petitionem vnius partis, ſalua alteri parti facultate recuſandi iudicem ex cauſa rationabili. vt in c cauſam quæ. il 2. & c. inſinuante. de offic. deleg. Et ſi præſens petit apponi aliquam clauſulam in præiudicium abſentis, de ſtylo curiæ eſt, ſi aduerſarius dicitur eſſe in curia, vt fiat citatio ſaltem per edictum generale. vt not. Doct. in c. cum olim de re iudic. Aut vtraque pars eſt præſens, ſed non concordant in iudicem, & communis ſtylus eſt, vt quælibet pars eligat vnum, & curia tertium; & hæc not. gloſ. in d. l. obſeruandum. & Abb. hic.

Cap. 4. Inter cæteras.

SI Papa mandat in reſcripto, de duobus inquiri alternatiue, ad certum effectum conſequendum, ſufficit alterum probare.

QVIA in alternatiuis electio eſt debitoris, vt quod velit de duobus, vel pluribus alternatiue mandatis, pro adimpletione mandati vnum illorum adimplere poſsit. c. in alternatiuis. de reg. iur. in 6. Alternatiua enim disiungit vnam rem ab alia, cum eius verba ſint, vel, aut, ſiue, & ſimilia. Abb hic. Ideo vbi aliqua mandantur ſub huiuſmodi verbis disiunctiuis, cenſetur poſitum à mandante in poteſtate illius, cui dirigitur mandatum, vtrum vnum, vel alterum illorum, quæ mandantur, velit adimpleri, aut probet eſſe adimpletum. Abb. hic. Et qui facit, quod debet, vlterius non tenetur. c. quod debetur. & c. quiſquis. 14. q. 1.

Cap. 5. Si quando.

IS, ad quem Papa reſcriptum dirigitur, debet illi parere.

QVIA Papæ reſcriptum continet eius mandatum. vt in tex. Et iuſto ſuperioris mandato quilibet parere debet. c. ſi quis. & c. omnes. de maior. & obed.

VEL cauſam rationabilem aſsignare, quare parere non poteſt.

QVIA quandoque propter nimiam importunitatem petentium, Princeps non concedenda concedit. c. ſi aliquando. de ſenten. excom. & gloſ. hic. ver. qualitatem. Vnde ſi Principis conceſsio ſit iniuſta, præſumitur obtenta propter nimiam petentium importunitatem, & non valet. gloſ. in d. c. ſi aliquando. ver. occupationem. Et ſicut ſubditus iuſto ſuperioris mandato parere debet. vt ſuperius not. Ita ſi eſt notorie iniuſtum, & continet aliquid contra præcepta Dei, non eſt illi obediendum. c. ſi dominus. & cap. ſi Iulianus. 11. q. 3. Non enim contem-

temnit ſubditus in tali caſu ſuperioris poteſtatem; ſed eligit Deo ſeruire, cui potius eſt obediendum, quam homini. cap. qui reſiſtit. d. 11. q.3. Vbi autem dubitatur, an præceptum ſuperioris ſit iuſtum, eo quod prima fronte deuiat ab honeſtate, vel ex eius executione præſumitur ſcandalum venire in ciuitate, etiam in tali caſu non tenetur ſubditus ei immediate parere. Abb. hic nu.2. ſed poteſt allegare cauſam, quare parere non debeat, illam ſcribendo Principi, & ab eo expectare ſecundam iuſsionem. vt in tex. & in Authent. de mand. princip. §. deinde competens. Nec dicitur in hoc caſu inobediens principi, quia hoc facit auctoritate legis. gloſ. in d. auth. ver. nuncians. & Abb. hic. Princeps autem patienter ſuſtinebit, quod non fuerit executum illud, quod ei fuit praua inſinuatione ſuggeſtum. vt in tex. & notat gloſ. hic. ver. rationabilem, quantæ efficaciæ ſit, reddere rationem, poſtquam Princeps contra ſuum mandatum iam factum quieſcit ad dictũ ſui ſubditi rationẽ adducentis.

Cap. 6. Cum ordinem.

CISTERCIENSES ſunt priuilegiati, quòd non poſſunt conueniri per reſcriptum Papæ, niſi in eo fiat mentio de eorum ordine.

QVIA Papa volens fauere his religioſis, conceſsit eis tale priuilegium, per quod dedit formam reſcriptis futuris contra eos. Butr. hic nu.7. Et quoniam priuilegia non ſunt violanda, etiam indirectè. c. quanto. de priuileg. Ideo ſi fuerit contra tales priuilegiatos impetratum reſcriptum, de illo priuilegio non faciens mentionem, reſcriptum eſt ſubreptitium, & nullius roboris, cum ſit obtentum, tacita ea veritate, quæ erat neceſſario exprimenda. c. ſuper litteris. infr. eod.

Cap. 7. Eam te.

SI Sede vacante ſcribitur Capitulo, vt gerenti vices Epiſcopi, vt præbendam alicui conferat; ſi creatur Epiſcopus, nondum executo mandato, & ad eum ſpectet collatio præbendarum, illud adimplere tenetur.

QVIA hoc mandatum fuit ſcriptum Capitulo, non tanquam executori, vel ordinario collatori, vel vt ſuccedenti in ius Epiſcopi; ſed tanquam gerenti vices ipſius Epiſcopi in iuriſdictionalibus, & cui commodius, quàm alijs, poterat hoc dari mandatum; Capitulum enim licet non ſuccedat Epiſcopo in poteſtate conferendi, ſuccedit tamen ei in iuriſdictionalibus, & in illis gerit vices Epiſcopi. Innocentius hic nu. 4. &

4.& Butr.nu.5.& ſequen. Vnde cum mandatum in effectu fuerit factum poteſtati Epiſcopi,& iuriſdictioni Epiſcopali, ita quod Capitulum contuliſſet, non auctoritate propria, ſed tanquam gerens in hoc auctoritate Papæ, vices Epiſcopi; ideo creato Epiſcopo, debet ipſe mandatum illud adimplere, cum in Capitulo ceſſauerit iuriſdictio illa,& in Epiſcopo reperiatur, ratione cuius fuerat mandatum illud Capitulo ſcriptum. Abb.hic nu.14.

Cap.8. Ad aures.

NON valet reſcriptum impetratum ad beneficia, ſi in eo tacetur dignitas impetrantis.

QVIA ad validitatem reſcripti requiritur.vt in precibus porrectis ſit facta mentio de omnibus,quæ poſſent inducere Principem ad non concedendum,vel ad non ita facilè concedendum.c.poſtulaſti.& c.ſuper litteris. infra eod. Et quoniam dignitas impetrantis poſſet retinere Papam à conceſsione beneficij,non ſolum maioris,ſed etiam minoris; cum Papa non intendat, vt perſonæ pluribus redditibus abundantes,ſuper minoribus beneficijs pauperes clericos inquietent. vt in tex. Ideo reſcriptum huiuſmodi fuit ſubreptitiè obtentum, & nullius eſt firmitatis. vt in tex. & d.c. poſtulaſti. Quæ autem ſint in impetratione beneficij neceſſario exprimenda, late not. hic Abb. De alijs beneficijs obtentis,quamuis minimis,eſt mentio facienda,aliàs gratia eſt nulla.c.ſi motu.de præb.in 6. De nobilitate,& diuitijs impetrantis, non eſt neceſſario facienda mentio,cum hoc non caueatur in iure.Io.Andr.hic. De qualitate autem beneficij impetrandi eſt facienda mentio, vbi illa qualitas eſt notabilis. Et primo eſt facienda mentio de cura animarũ, quam illud beneficium habet.c.cum in illis.de præb.in 6. Item de qualitate reſidentiæ,ſi beneficium reſidentiam requirit.arg.cap.fin. de cleric. non reſid. Item eſt facienda mentio, ſi illud beneficium ſit dignitas.arg. huius tex. De ordine annexo beneficio non eſt neceſſario facienda mentio.tex.videtur in c.ei cui.de præb.in 6.& tenet Io.Cal.in c.in noſtra. infr. eod. De quantitate valoris eſt dubium: nam nullibi expreſſe probatur, quod impetrans teneatur facere mentionem de valore beneficij, de quo vide gloſ.in Clem.1.ver.vel alteri.de præb. & Dominos de Rota deciſ.172. aliàs eſt 81. vbi dicunt Papam Vrbanum Tertium explicaſſe, non valere gratiam, niſi fiat mentio de valore beneficij impetrandi, & obtenti. Et hodie ita communiter ſeruatur; tamen facilior eſt illa clauſula, quod non excedit valorem tantæ quantitatis; nam periculoſum eſt, quod quis ſe adſtringat ad certum valorem, & onus probandi incumbit impetranti. vt not.Abb.in c. fin. de præſumpt. In argumentũ tamen pro,& contra,poteſt induci tex.in c.cum adeo. infra eod. & cap. cum

Digitized by Google

eum teneamur. de præb. Tenet tamen hic Abb.quod circunſcripto ſtylo curiæ, non ſit de iure veteri neceſſarium facere mentionem de quantitate valoris; quia beneficium debet principaliter conferri propter ſpiritualia : temporalia autem veniunt acceſſoriè ad ſpiritualia ; ſed quia hodie ſæpe accipiuntur beneficia propter temporalia, ideo fuit ordinatum,& de ſtylo curiæ introductum, vt fiat mentio de valore; quæ prouiſio eſt vtilis : nam diſpenſatio temporalium non eſt cuique committenda,ſed ſecundum qualitatem perſonæ debet cōmitti;vnde talis eſt aptus ad habendum tenue , qui eſt omnino ineptus ad habendum beneficium pingue; & ſic quantitas reddituū poſſet Principem ſubtrahere à conceſſione gratiæ ; & ob id ad euitandum vitiū ſubreptionis,videtur neceſſarium,vt fiat iſta expreſsio valoris.arg.c. poſtulaſti.infr.eod. & hoc procedit , vbi ad inſtantiam fit gratia ; ſi verò fiat motu proprio , tunc eſt magis dubium : nam motus proprius excludit ſubreptionē.c. ſi motu.de præb.in 6.& Clem.ſi Romanus eod.tit.Contrariū tamen videtur magis verum ; quia motus proprius non operatur circa intrinſecas qualitates beneficij ; vnde ſi Papa concedit beneficium motu proprio, & non facit mentionē,quod eſt curatum,gratia non valet;non ex defectu ſubreptionis,ſed quia non apparet de Principis voluntate.arg.c.cum in illis.& c. is cui.de præb. in 6. Nec valet gratia, ſi beneficiū eſt de iurepatronatus alicuius,& de illo nō fiat mentio,ex eadem ratione, quod Papa non expreſsit hanc intrinſecam beneficij qualitatem,& non exprimendo , non cenſetur velle alicui præiudicare.Abb.hic nu.4.& ſeq.

Cap. 9. Si autem .

VALET ſecundum reſcriptum impetratum ab aduerſario , licet non faciat mentionem de primo , ſi primus impetrans, dolo, vel negligentia non fuit vſus illo .

QVIA licet regulariter , ſi in ſecundo reſcripto per aduerſarium impetrato non fiat mentio de primo,valeat primum,& non ſecūdum.c.cæterum.ſup.eod.Tamen quoniam ſecundum non eſt nullum ipſo iure,ſed ope exceptionis venit annullandū. vt not.in d.c.cæterum. Ideo iura voluerunt in odium illius,qui per annum,dolo,vel negligentia,non eſt vſus primo, vt ipſe non poſſit excipere contra ſecundum, in hoc , quod non fecerit mentionem de primo ; & ſic quo ad hoc fuit ſtatutum , vt valeat , ac ſi de primo illam mentionem feciſſet . gloſ. 1. & 2. hic. & cap. plerunque. infr. eod. Iura autem, quæ dicunt, quod reſcriptum perpetuo durat.vt in l.falſo.C.de diuerſ.reſcript.intelliguntur,niſi duo concurrant in contrarium,ſcilicet,nouella impetratio, & anni curſus. Bald.hic nu.2. Sufficit tamen ſola citatio facta per primum intra annum ad perpetuandum eius reſcriptum, & excludendum ſecundum . Butr.hic nu.7. Sed ſi intra annum non fuerit facta ſaltem citatio , præſumitur negligentia.d.c.plerunque . Dolus autem probatur ex cōiectu-

E ris ,

ris,cum conſiſtat in animo.l.dolum. C. de dolo. Et idem dic in reſcriptis impetratis ad beneficia,vt ſint perpetua.Abb.hic nu.4. Sed ſi detur negligentia impetratoris,& impetratio alterius ſit contraria; tunc extinguitur gratia primi. vt habetur in c.tibi,qui. de reſcript. in 6.& c. ſi clericus.de præb.eod.lib.

Cap. 10. Ad hæc.

NON valent reſcripta, per quæ incerti iudices dantur.

QVIA ſi impetrans poſſet ſuo arbitrio eligere iudices, ad illos decurreret,qui ſibi propitij, & parti aduerſæ contrarij eſſent. vt in tex. Et quoniam per hoc quis cogeret partem aduerſam coram ſuſpecto iudice litigare,quod tanquã iuſtitiæ contrarium, non eſt faciendum.c.cum ſpeciali. de appell. Suſpectorum enim iudicum inſidias declinare,& inimicorum iudicium refugere,naturale eſt. vt not. Specul.in rubr.de offic.iud.deleg. Ideo ad euitandum iſtud grauamen, quod poſſet alteri parti inferri,ſtatuitur, vt non valeat impetratio de iudice incerto,ſed quod illius nomen ſit per impetrantem exprimendum. vt in tex.& gloſ. ver. elegerint.

VEL futura negotia committuntur.

QVIA per commiſſionem tam generalem, nimium abſorberetur iuriſdictio ordinarij. gloſ.hic.ver.elegerint. Et quoniam ordinariæ poteſtati enormiter præiudicare Papa non intendit.c.peruenit.11.q.1. Super omnibus verò negotijs præſentibus tantum ad vnum iudicem impetrare reſcriptum, vt parcatur litium ſumptibus, eſt commendabile.c.diſpendia. eod. in 6. Nec in tali caſu ita præiudicatur poteſtati ordinariæ, ſicut præiudicaretur per commiſſionem negotiorum, quæ eſſent futura.d.gloſ.hic. Ideo prohibetur illa nimis generalis commiſſio futurorum, non autem prohibetur præſentium. Butr.hic num.7. poſſet tamen Papa concedere reſcriptum etiam ſuper omnibus futuris, ſi vellet; ſed non eſt de ſtylo curiæ,& non præſumitur velle; vnde tale reſcriptum eſſet de falſitate ſuſpectum. d.gloſ.hic. Reſpectu verò diuerſarum perſonarum, & generaliter, bene delegantur omnia negotia præſentia, & futura, ſicut ſit officiali foraneo Epiſcopi; ſed talis iudex eſt tunc quaſi ordinarius,& ſit pro vtilitate reipublicæ, vt illi loco non deſit iudex.Abb.hic nu.6.

Cap. 11. Ad audientiam.

FALSA latinitas vitiat reſcriptum Papæ.

QVIA reſcriptum Papæ tranſit per multas manus, & magna maturitate decoquitur.c.apoſtolicæ.& ibi gloſ.1.35.q.9. Et quoniã non eſt veriſimile,quod aliquis illorum non viderit falſam latinitatem, & quod illam non emendauerit. gloſ.hic. Ideo ſi reſcriptum habet falſam

ſam latinitatem, præſumitur non emanaſſe à Papa, ſed eſſe falſificatum ab alijs.d.gloſ.hic. Teſtamenta verò, & contractus, cum tranſeant per manus vnius Notarij tantum, per aliquam falſam latinitatem non redduntur inualida. Butr.hic. Sed ad hoc vt falſa latinitas vitiet reſcriptum Papæ,illa debet eſſe manifeſta, nec ſufficit quod ſit dubitabilis,& ſi poſſet ſaluari per figuram,non vitiaretur reſcriptum.Abb.hic nu.2.

Cap. 12. Ex parte. il 2.

CONTRA ſecundum reſcriptum non poteſt opponi de taciturnitate primi impetrati per appellantem, de ſua appellatione non habita mentione.

QVIA primæ litteræ non valuerunt,ex eo,quod appellans non fecit mentionem de appellatione ſua, cui non potuit renunciare, cum res non eſſet integra propter proſecutionem illius. Abb. hic nu.10.& Butr.nu. 14. Vnde primæ litteræ fuerunt ſubreptitiæ, cum id tacuerint,quod erat neceſſario exprimendum.c.poſtulaſti.infra eod. Et quoniam de litteris ſubreptitijs, & ideo nullius roboris, non eſt neceſſe facere mentionem in ſecundis.c.ex tenore.& ibi gloſ.1.infr. eod.& gloſ.in c.cum litteris.ver.de facto.de conceſſ. præb. Generaliter enim vbicunque poſſunt primæ elidi per exceptionem, valent ſecundæ, licet non faciant mentionem de primis.d.gloſ.in d.c.ex tenore.& Abb. antiquus hic. Ideo ſecundum reſcriptum fuit bene impetratum. vt in tex.& Abb.hic in fin.

Cap.13. Sciſcitatus.

RESCRIPTVM, quo ſcribitur pluribus cum clauſula (quod ſi non omnes,&c.) intelligitur tam de impotentia facti,quã iuris.

QVIA nomen, & effectus impotentiæ generaliter comprehendit tam impotentiam facti,quàm iuris. vt in tex.& not.in c. prudentiam.de offic.deleg. Et quoniam nomen generaliter prolatum, generaliter eſt accipiendum.c.ſolitæ.& ibi gloſ.fin.de maior. & obed. Ideo reſcriptum,in quo ſcribitur,ſi non omnes poſsint ſimul intereſſe,vnus,aut plures,quibus ſcribitur, nihilominus exequantur, verificatur tam de impotentia facti,quàm iuris.vt in tex.& d.c.prudentiam.

Cap. 14. Paſtoralis.

IN quæſtione reuocationis reſcriptorum recurritur ad arbitros, ſi iudices in cognitione ſibi non deferant,nec inuicem concordent.

QVIA per huiuſmodi reſcripta, tam primi, quam ſecundi iudices habent à Principe ſuper cauſa eis delegata,& illius acceſſoribus,

 cogno-

cognoſcendi iuriſdictionem. vt not. ſupra in c. ſi autem. licet iuriſdictio illius iudicis, qui fuit per ſubreptionem obtentus, ſit elidibilis per exceptionem. Compoſtell. hic. ver. deferendum. Vnde ad ipſos iudices ſpectabat cognoſcere, cuiuſnam eorum eſſet valida commiſsio facta. c. ſuper litteris. infra eod. & Abb. hic nu. 1. Sed ex quo ipſi iudices non concordant in cognitione iuriſdictionis, & per ſuperiorem eſt prouidendum, vt lites amputentur, & ne partes coram diuerſis iudicibus vexentur, ac vt proceſſuum cõtrarietates euitentur. c. finem. de dolo, & contum. & l. 3. C. de fruct. & lit. expenſ. Ideo ad hæc incommoda euitanda, in caſu huius diſcordiæ plurium iudicum, conceditur partibus, vt poſſint arbitros eligere, per quos terminetur, an primi, vel ſecundi iudices habeant validam iuriſdictionem procedendi. vt in tex. & gloſ. 1. & ver. ſopiatur. Et ſi per arbitros adhuc non poſsit quæſtio decidi, ad Papam reſcribentem, erit recurrendum. per not. in c. fin. de offic. deleg. & not. Abb. hic num. 4.

ʃ. Quoniam.

PER generalem clauſulam poſitam in reſcripto, delegatus ante expreſſionem perſonarum, vel rerum, iuriſdictionem habet in habitu, & non in actu.

QVIA in cauſis delegatis iuriſdictio datur à delegante, ſed ſpecificatio, & expreſsio ſuper quibus delegatur, & contra quos; ſit ab ipſo litigante: exercitium autem procedendi in cauſa naſcitur ab vtroque coniunctim. Bald. hic ver. poteſtatem. Ideo ſi cauſa fuerit commiſſa ſub huiuſmodi forma, videlicet, cauſam, quam talis aduerſus talem, & quoſdam alios, ſuper hoc, & quibuſdam alijs, ſe habere proponit, tibi duximus committendam; delegatus per huiuſmodi reſcriptum generale recipit iuriſdictionem in cauſa ſuper exprimendis, ab ipſo Principe reſcribente; ſed quoniam Princeps non expreſsit, ſed ſe retulit ad expreſsionem faciendam ab ipſa parte litigante. Ideo antequam ſit expreſsio facta, habetur iuriſdictio in habitu, & non in actu. vt in tex. & gloſ. fin. hic.

ET ſpeciales litteræ derogant litteris generalibus ſuper non ſpecificatis in eis, quanquam de illis nullam faciant mentionem.

QVIA reſcriptum recipit vires ab intentione Principis reſcribentis. c. ad aures. ſupra eod. Et quoniam intentio reſcribentis per ſpeciales litteras ſatis apparet ea eſſe, vt velit derogare litteris generalibus ſuper ſpecialiter expreſsis in ipſis litteris ſpecialibus, licet de litteris generalibus nullam faciant mentionem. vt in tex. Ideo in huiuſmodi litteris habet locum illa regula; quòd generali per ſpeciale

dero-

derogatur. vt in tex. & quod vltima derogant prioribus. l.pacta. C. de pact.& not.in c.cæterum.ſupra eod.

Cap. 15. Sedes.

PER generalem clauſulam (quidam alij, & res aliæ) multitudo effrenata non includitur, nec perſona, nec res maiores expreſſis, ſed pares, vel minores.

QVIA ſæpe eueniebat, quod aliqui in eorum ſupplicationibus ad ſedem Apoſtolicam, malitioſe exprimebant quaſdam perſonas, & res viles, adijciendo poſtea iſtam clauſulam, quoſdam alios, & res alias, ſub quibus verbis poſtea in iudicijs declarabant, ſe voluiſſe comprehendere perſonas, & res maiores expreſsis, contra quas non ita facile obtinuiſſent reſcriptũ.vt in tex.& gloſ.ver. maiores. Et quoniã dolus,& fraus alicui patrocinari non debent.vt in tex.Ideo ad obuiandum iſtorum fraudibus,ſtatuitur,vt ſub illis verbis generalibus,nec perſonæ, nec res maiores expreſsis includantur.vt in tex. nec multitudo effrenata,quæ hodie eſt reſtricta,vt non excedat per illa verba,quatuor perſonas, c.cum in multis.eod. in 6. Et ſi quis fraudulenter expreſſerit perſonas maiores,non vt velit contendere cum illis,ſed vt poſsit deuenire ad pares,vel minores,reſcriptum, tanquam ſubreptitium,eſt inualidum, & mendax iſte precator debet carere impetratis. vt in text. Cum etiam in tali caſu deprehendatur fraus, quæ alicui patrocinari non debet, vt in tex. & not.ſupr.in c.ad aures.

Cap. 16. Ex tenore.

QVI contra vnum ſuper eodem ad diuerſos iudices diuerſa reſcripta impetrat,& eis vtitur,perdit commodum vtriuſque.

QVIA iſta diuerſa reſcripta cenſentur fraudulenter impetrata ad fatigandam partem coram pluribus iudicibus.vt in tex.& c.fin. infra eod. Et quoniam fraus,& dolus alicui patrocinari non debent. vt in tex.& ſupra c.prox. Ideo ad obuiandum iſtis fraudibus,& in pœnam talium,qui huiuſmodi fraudem committunt, iſtæ litteræ reſcriptorum irritantur,licet aliàs eſſent validæ. Abb. hic num.4. Si verò talis impetrans non vtatur vtriſque reſcriptis; nec illa malitiosè impetrauit, ſed ad cautelam; puta, quia timebat perdere vnum reſcriptum, vel timebat aliquos mori,valent litteræ: ſed poſtquam cœpit agere per alteras, reliquæ non valẽt; & ſi agere attentaret, perderet vtraſque. gloſ. 1.hic. Cauſam tamen principalem ſuper qua ſunt huiuſmodi reſcripta impetrata,per hoc non perderet,ſed ſolum perderet litteras, & condemnaretur in expenſis.gloſ.fin.hic.

Digitized by Google

Cap. 17. Cum adeo.

NON valet reſcriptum ad beneficium impetratum, de beneficio impetrantis non faciens mentionem.

QVIA talis impetrans cenſetur fraudulenter tacuiſſe aliud beneficium, quod habebat, quantuncunque exiguum, vt citius, & facilius impetraret reſcriptum ad aliud beneficium. c. ſi proponente. & ibi gloſ. 1. infr. eod. & c. ſi motu. de præb. in 6. Et quoniã ea, quæ in fraudem fiunt, vitiant reſcriptum, & imputantur. c. ſedes. ſupra eod. Ideo talis fraudulenter, & ſubreptitiè impetrans, debet carere impetratis. c. ſuper litteris. infra eod. & d. gloſ. in d. c. ſi proponente.

Cap. 18. Cauſam, quæ.

ORDO reſcripti interpretationem recipit à iure communi.

QVIA reſcriptum conceditur ad iuris communis obſeruantiam, nec debet aliquid continere contra ius, nam tunc eſſet priuilegium. vt in c. 1. ver. noſcatur. de conſtitut. in 6. Ideo vt reſcriptum non operetur contra ſuam naturam, debet ita, & taliter intelligi, vt non obuiet à iure communi. Abb. hic nu. 1. & hoc intellige, quando verba id patiuntur. Abb. hic. Nam vbi nulla eſſet ambiguitas, ceſſat illa communis interpretatio. l. ille. ff. cum in verbis. de leg. 3.

Cap. 19. Conſtitutus.

NON valet impetratio in Eccleſia numerata, non facta de numero mentione, ſi per eam frangitur numerus Canonicorum.

QVIA rationabile eſt, vt in Eccleſia numerus Canonicorum ſit certus, & inſtitutus iuxta Eccleſiæ facultates. c. quoniam. de vit. & honeſt. cler. & auth. vt determ. ſit num. cler. col. 1. Vnde litteræ, quę non faciunt mentionẽ de tali numero, qui per illas veniret frangendus, ſunt impetratæ, tacita ea veritate, quam ſi orator expreſsiſſet, non præſumitur, quòd litteras illas obtinuiſſet. Innoc. hic nu. 2. Ideo gratia illa ſubreptitie impetrata, nullius eſt validitatis. c. proxim. infr. & c. cum adeo. ſupra eod.

LICET non frangatur numerus præbendarum.

QVIA præbenda eſt annexa canonicatui. c. ſi quis obiecerit. 1. q. 3. nam non eſt congruum, vt præbenda careat, qui in Canonicum noſcitur eſſe receptus. c. relatum. de præbend. Et quoniam de connexis idem eſt iudicium. c. tranſlato. de conſtitut. Ideo ſubreptio commiſſa in

cano-

canonicatu, vitiat gratiam, etiam quo ad præbendam. Abb. hic num. 6. Licet enim quis poſsit eſſe Canonicus ſub expectatione præbendæ. c. dilectus. de præb. & ideo quo ad præbendam non videatur impetratio iſta ſubreptitia, ex quo non mandabatur, vt præbenda ſimpliciter conferretur de præſenti; ſed ſi vacaret, vel eſſet de proximo vacatura, & ſic per hoc nullum præiudicium fiebat numero præbendarum; cum talis impetrans deberet ſubrogari in locum defuncti. Abb hic num. 5. Tamen quia ſubreptio erat reſpectu canonicatus, ad quem mandabatur recipi de præſenti, & non poterat ſine fractione numeri, quod non fuit expreſſum; ideo gratia vitiatur etiam quo ad præbendam, quam propter canonicatum ille eſſet conſecuturus. vt dictum eſt ſuperius. & not. Abb. d. num. 5.

ET proceſſus inde factus eſt nullus.

QVIA iuriſdictio formandi proceſſum, & facultas prouidendi de canonicatu, ſimul continebantur in eiſdem litteris. vt in tex. vnde facultas, & iuriſdictio iſta, erant acceſſoria ad gratiam de canonicatu. Abb. hic nu. 5. Et quoniam acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. c. acceſſorium. de reg. iur. in 6. Ideo ſubreptio, quæ vitiat gratiam principalem, vitiat etiam iuriſdictionem, & facultatem, quæ pro illa gratia dantur. Abb. d. nu. 5. Et cum non ſit valida iuriſdictio, non erit validus etiam proceſſus ab illa dependens. gloſ. fin. in c. ad audientiam. infr. eod.

Cap. 20. Super litteris.

EXPRIMENS falſum, vel tacens verum in reſcripto, ſi malitiosè, caret prorſus impetratis.

QVIA reſcriptum ſumit vires à voluntate principis reſcribentis. c. ad aures. ſupra eod. Et quoniam ea, quæ particularia ſunt, & in facto conſiſtunt, poteſt princeps probabiliter ignorare. c. 1. de conſtit. in 6. Ideo non poteſt de eius voluntate in reſcriptis præſumi, niſi ſecundum narrata. c. ex parte. il 1. ſupra eod. Errans enim in facto, non conſentit in illud. S. Th. 1. 2. q. 76. art. 3. & l. nihil conſenſui. ff. de reg. iur. Et ſic ſi non fuerit verum narratum, princeps non conſenſit in gratiam; ſed quia aliquando malitioſe, aliquando per ſimplicitatem tacetur verum, vel exprimitur falſum. vt in tex. Et quia peccans per malitiam, grauius peccat. S. Thom. 1. 2. q. 78. art. 4. & pœna debet eſſe commenſurabilis delicto. c. diſciplina. diſt. 45. & in eo debet quis præcipuè puniri, in quo peccauit. c. litteras. de temp. ordin. Ideo contra malitioſum iſtum impetrantem, non ſolum decernitur, vt gratia non valeat in illis, in quibus eſt mentitus, ſed in eius pœnam ſtatuitur, vt etiã in alijs, in quibus verũ expreſsit, ſi in eiſdem litteris contineantur, nullum commodum conſequatur. vt in tex.

SED

SED ſi per ſimplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinuiſſet, vero ſuppreſſo, & expreſſo falſo, ſaltem litteras in forma communi, delegatus procedit, ſeruato iuris ordine.

QVIA ea, quæ non mouent Principem ad facilius concedendum, ſiue ſint tacita, ſiue expreſſa, non vitiant reſcriptum, quo ad vitiũ obreptionis, vel ſubreptionis. vt in tex. & not. in c. ad aures. ſupra eod. Et quoniam ſi iſtud verum non fuiſſet ſuppreſſum, vel falſum iſtud expreſſum, nihilominus Papa dediſſet huiuſmodi litteras in forma communi. vt in tex. & facit c. dicenti. §. præſcriptione. 25. q. 2. Ideo ex quo conſtat de intentione ſuperioris, & impetrans non fuit in malitia, & expreſſa, vel tacita, quamuis falſa, non releuant; eius ſimplicitati eſt parcendum. gloſ. hic. ver. ſimplicitatem.

ET non ſpeciali forma reſcripti.

QVIA ex quo ſubreptio fuit cauſa obtinendi ſpecialem formam, vitiat prorſus illam formam; ſed remanet potentia quo ad modum procedendi ſecundum ius commune, id eſt ipſa iuriſdictio, quam nihilominus Princeps dediſſet; & vt actus potius valeat, quam pereat, intelligitur data, cum ſubreptio non fuerit cauſa conceſsionis. Abb. hic nu. 3. Ideo iudex ille delegatus habet iuriſdictionem procedendi, non ſequendo formam in ipſis litteris appoſitam, ſed iuris ordinem ſeruando, vt in tex.

SECVS, ſi nullo modo litteras habuiſſet.

QVIA quando obreptio, vel ſubreptio ſunt cauſa conceſsionis reſcripti, vitiant gratiam, & reddunt inualidam iuriſdictionem cõceſſam, vt not. ſupra in c. prox. Et quoniam ſi nullo modo habuiſſet reſcriptum, niſi ſecundum narrata, ſequitur, quod narratio iſta fuerit cauſa conceſsionis. vt in tex. Ideo reſcriptum eſt inualidum ex parte concedentis, qui non præſtitit conſenſum in illud, & ex parte impetrantis, qui verum non expreſsit. Abb. hic nu. 3. Noua autem forma impetrandi reſcripta, fuit Pientini illius, qui de anno 1605. porrexit ſupplicationem Sereniſsimo Ferdinando Magno Hetruriæ Duci, in qua, pagina extenſa tenuẽ gratiam pro ſua famula petebat; pagina verò parum ex lateribus implicata, ſub remanentibus verbis maiora pro ſe expoſcebat; ex vi enim reſcripti non debuiſſet obtinere gratiam, niſi pro famula, de qua Princeps intendebat; ſed propter inuentionis ſubtilitatem, meritò à principis magnanimitate, qui ſubſcripſerat ſupplicationem, reportauit vtramque.

Cap.

C 2

Cap. 21. Edoceri.

IN cauſa monaſterij conuenitur Abbas per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conuentu.

QVIA tota poteſtas monaſterij eſt penes Abbatem.c. nullam. 18. q.2.& ita pertinet ad eum, quod non ad monachos.gloſ.in d.cap. nullam. vnde Abbas ex officio ſuo tenetur congregationum ſuarum negotia procurare. vt in tex. Et quoniam quicunque habet adminiſtrationem, poteſt agere,& conueniri ſine conſenſu alterius.c. cum deputati.de iudic.& l.fin.ff.quod cuiuſque vni. Ideo in cauſa monaſterij non eſt neceſſe exprimere alium, quam Abbatem. vt in tex. Nomine enim prælati intelligitur Eccleſia,& nomine Eccleſiæ prælatus. gloſ.hic. ver. teneantur. Cum vnus eorum intelligatur eſſe in altero.c.ſcire. 7.q.1. & l.ciuibus.ff.de reb. dub. Excipe tamen à prædictis, quando negotia ſunt ardua; nam tunc de conſenſu Abbatis, & monachorum, talia debent promoueri. c.ſi quis. de reb.eccl. non alien. Similiter excipe, quando Abbatis,& conuentus negotia eſſent omnino diſcreta. vt in tex. nam tunc non tenetur vnus eorũ reſpondere, niſi de parte ſua; cum reſcripta non extendantur ad res, vel ad perſonas in eis non comprehenſas. gloſ. fin.hic. Reſcripta enim ſunt ſtrictè intelligenda.c.ſedes. ſupra eod. & c. cum olim. §. quia. de offic. deleg. Sed licet valeat reſcriptum impetratum contra ſolum prælatum ſuper cauſa communi ipſi,& conuentui. vt in tex. Curia tamen non dat de facili reſcriptum ſuper rebus communibus contra prælatum, quin faciat mentionem de conuentu. Gul. de Monte Lauduno in Clem.1.eod.tit.

NEC propter hoc appellari poteſt.

QVIA talis appellatio eſſet irrationabilis.vt in tex. Per eam enim impedirentur ſæpe negotia monaſterij, & fieret ab illis, quibus à iure non eſt permiſſa.d.c.nullam.18.q.2. Appellatio autem, quæ fit ſine rationabili cauſa,& ab illis, quibus non eſt permiſſa, tanquam inualida, non eſt admittenda.c.vt debitus.de appell.

NISI abbatis, & conuentus bona eſſent diſtincta omnino.

QVIA licet de iure communi, inter Abbatem,& monachos, omnia debeant eſſe communia. c. cum ad monaſterium. de ſtatu regul. Et rerum diſpenſatio debeat eſſe penes Abbatem. vt not. ſuperius. De iure tamen ſpeciali, puta ex conſuetudine, vel ſtatuto ex rationabili cauſa facto, bona monaſterij poſſunt inter Abbatem, & conuentum eſſe diuiſa, vt aliqua pertineant ad menſam Abbatis, aliqua ad menſam monachorum. Abb. hic num.2. Et quoniam reſcripta non extenduntur ad res, & perſonas in eis non comprehenſas, vt dictum eſt ſuperius; Ideo

in tali caſu ſub reſcripto impetrato contra Abbatem, non tenentur mo nachi de eorum rebus reſpondere. vt in tex. Ex diuerſis enim non fit illatio.l.Papinianus.ff.de minor.

Cap. 22. Cum dilecta.

PROCESSVS factus per litteras ſubreptitias, irritatur.

QVIA per litteras ſubreptitie impetratas datur iuriſdictio, quæ non eſt ipſo iure nulla, ſed ope exceptionis poteſt annullari. vt not.in c.cæterum.ſupra eod.& Butr.hic nu.10. Et quoniam illud, quod non eſt ipſo iure nullum, ſed per exceptionem, ad inſtantiam partis annullatur, dicitur irritari. vt not. in c.cum inter.de re iudic. Ideo iuriſdictio, quæ fuit per reſcriptum ſubreptitiũ conceſſa, irritatur. vt in tex.& c.conſtitutus.ſupr.eod. Et quoniã proceſſus, qui dependet ab illa iuriſdictione, tanquam acceſſorium debet ſequi naturã illius. c.acceſſorium.de reg.iur.in 6. Ideo irritata iuriſdictione, irritatur etiã proceſſus. vt in text. De connexis enim idem eſt iudicium. c.tranſlato. de conſtitut. Si autem pars non opponat, & non excipiat de ſubreptione, proceſſus ille tenet.arg.huius tex. quia pars illa videtur renunciare ſuo iuri, & quieſcere illis litteris. Abb. hic num. 6. Fuerunt enim conceſſæ ab illo, qui poterat illas dare; & ideo non tractatur de præiudicio iuriſdictionis ſuperioris; ſed quia fuerunt impetratæ ſubreptitie contra intereſſe partis; ideo dependet ab ipſa parte, an velit illas reijcere, vel acceptare. vt not.in d.c.cæterum.

SED factus contra formam reſcripti, irritus nunciatur.

QVIA forma eſt illa, quæ dat eſſe rei.l.Iulianus. §. ſed & ſi quis.ff. ad exhiben.& Ariſt.1. de anima.text.53. Et quoniam iuriſdictio datur tali iudici per illam formam reſcripti.c.ſuper litteris.ſupr. eod. Ideo ſi ipſe non ſeruat illam formam, venit contra ſubſtantiam ſuæ iuriſdictionis, & ſic tam illa, quàm proceſſus ab illa dependens, eſt ipſo iure nullus, & per ſententiam non annullatur, ſed nullum eſſe nunciatur.gloſ.hic.ver.irritum.& Abb.num.4.

Cap. 23. Plerunque.

VALET ſecundum reſcriptum, licet de primo non faciat mentionem, quo vti noluit impetrans intra annum.

QVIA huiuſmodi ſecundum reſcriptum ſubreptitie impetratum, non eſt ipſo iure nullum, ſed poteſt ad inſtantiam partis annullari. vt not.ſupra in c. prox. Sed quoniam illa pars, vel ex malitia, vel ex negligentia, non eſt vſa primo ſuo reſcripto intra annum; & ideo ei eſt imputandum; cum non ſit malitijs hominum indulgendum

dum.vt in tex.Ideo in eius pœnam ſtatuitur, vt poſtea non poſsit excipere contra ſecundũ.vt in tex.& c.ſi autem.ſupra eod. Et hoc procedit, quando ſecundus per ſimplicitatem, vel ignorantiã non fecit mentionẽ de primo reſcripto : nam ſi dolosè tacuiſſet, nõ debet audiri etiam poſt anni lapſum ; ſed debet carere omni commodo litterarum, quas doloſe per mendacium impetrauit. argum.c. ſuper litteris. ſupra eod. Immo quando ſecundus fuit in dolo,debet valere potius reſcriptum primum, quàm ſecundum ; quia primus impetrans reperitur in culpa in non vtendo ; ſecundus verò eſt in dolo, principi obripiendo ; dolus autem præponderat culpæ. l. item ſi obſtetrix. ff. ad leg. Aquil. Quid autem ſi primus fuiſſet in dolo in non vtendo, & ſecundus etiam in dolo in impetrando ? Dicunt Doctores,quod valet primum ; quia dolus primi fuit in non vtendo, & ſic non concernit reſcriptum ; ſed dolus ſecundi fuit in impetrando, & ſic reſcriptum eſt vitioſum ; vnde potius debet valere primum, in quo non eſt defectus in fieri, licet ſit defectus poſtea in facto eſſe. Abb.hic in fin. Generaliter enim peccatum ex commiſsione,eſt grauius,quam peccatum ex omiſsione.S.Th.1.2.q.76.art.2.

Cap. 24. Cum contingat.

SI à delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi.

QVIA delegatus in cauſa ſibi commiſſa repræſentat vices Papæ delegantis. c.ſignificaſti.de offi. deleg. vnde in cauſa illa iuriſdictionem habet ſuper omnes. c.ſanè. il 2.d.tit. Et omnia intelliguntur ſibi commiſſa,ſine quibus cauſa illa expediri non poteſt.c.præterea.d. tit. Ideo ſicut ordinarius quilibet debet obtemperare Papæ. cap. cuncta.9.q. 3. ita debet in cauſa illa obtemperare delegato, qui repræſentat vices Papæ.d.c.ſanè.& c.præcipimus.diſt. 93.

SED ſi alius delegatus per alias litteras poſt executionem, mandat contrarium, vel ſi ante executionem innotuerit ordinario, inter delegatum,qui mandat, & alium contentionem eſſe de iuriſdictione, faciet ſibi vtrarunque litterarum copiam exhiberi ; non vt iuriſdictionaliter cognoſcat ; ſed vt ſe informet, an per ſecundas reuocentur primæ.

QVIA cum reſcriptum ſecundum non poſsit ſtare ſimul cum primo ei contrario.vt not.in c.ſi autem.ſupr.eod.neceſſe eſt, vt iuriſdictio, vel primi, vel ſecundi delegati contraria mandantis, ſit inualida. Contrariorum enim ea eſt natura, vt ſi vnum eſt verum, alterum ſit falſum. Ariſt.2.phiſic.tex.15. Et vt vnum ſit corruptiuum alterius. Ariſt.1.phiſic.tex.42.& Inſtit.de his,qui ſunt ſui,vel alien.§.1.

Vnde vnus de iſtis delegatis oportet, quod non ſit iudex competens, & quod ei non ſit obediendum. Et quoniam melius eſt ante tempus occurrere, quàm poſt cauſam vulneratam remedium quærere. l. fin. C. in quib. cauſ. in integr. reſt. Ideo ne iſtè ordinarius obediat illi prætenſo delegato, qui non habet iuriſdictionem, vel ne inobediens ſit illi, cui eſt parendum; ad hunc effectum per hanc decretalem datur ei facultas, vt faciat ſibi vtrarunque litterarum copiam exhiberi, vt poſsit ſe informare, cui eorum debeat parere. vt in tex. & Butr. hic nu. 19.

ET ſi primæ reuocentur, exequatur ſecundum mandatum.

QVIA illi delegato debet ordinarius obedire, qui iuriſdictionem habet validam. c. ſanè. de offic. deleg. Et quoniam vbi primæ litteræ fuerunt reuocatæ per ſecundas, delegatus ſecundus, & non primus habet iuriſdictionem. vt not. in c. cæterum. ſupra eod. Ideo ſecundum reſcriptum, non autem primum, erit per ordinarium exequendum. vt in tex.

SI autem non reuocentur, vel de hoc dubitet, non exequatur ſecundum mandatum, donec contentio de iuriſdictione terminetur.

QVIA cum nulla poteſtas tribuatur ordinario executori, vt inter iſtos delegatos de eorum iuriſdictione iudicet; ſed tantum ei conceditur, vt ſe informet, an per ſecundas litteras primæ reuocentur, vt in tex. Ideo vbi ex inſpectione litterarum extraiudicialiter facta, ſibi clarè non apparet, quænam litteræ ſint validę, & per conſequens cuius delegati mandatum exequendum; melius eſt in cuiuſlibet mandati executione ſuperſedere, quàm illud forſan exequi, quod erat reſpuendum; & illud reſpuere, quod forſan erat exequendum. arg. c. paſtoralis. ſupra eod. & c. cum in iure. de offic. deleg. Melius eſt enim ante tempus occurrere, quam poſt cauſam vulneratam remedium quærere. vt dictum eſt ſuperius. & habetur in l. fin. C. in quib. cauſ. in integr. reſt.

Cap. 25. Cum olim.

QVANDO in reſcripto plura narrantur, diuerſos effectus operantia, non ſufficit impetranti alterum ſolum probare, ad vtrumque effectum conſequendum.

QVIA limitata cauſa limitatum producit effectum. l. in agris. ff. de acquir. rer. dom. Et quoniam probatio determinata ad vnum particulare, ita eſt cauſa determinata ad illud, quod non poteſt ex illa inferri ad aliud diuerſum; cum ex diuerſis non fiat illatio. l. Papinianus. ff. de minor. Ideo impetrans tenetur probare omnia, ad quæ ſe adſtrinxit, ſi omnia in reſcripto contenta vult obtinere; aliàs vel obtinet

tinet ea, quæ probat, vel nihil obtinet, iuxta ea, quæ not. in c. ſuper litteris. ſupra eod. gloſ. fin. hic.

Cap. 26. Dilectus.

NON valet reſcriptum ſuper reſtitutione beneficij impetratum, quod de cauſa excommunicationis, & amotionis impetrantis, non facit mentionem.

QVIA reſcriptum impetratum, eo tacito, quod ſi fuiſſet expreſſum, illud non fuiſſet conceſſum, viribus ſubſiſtere non debet. c. ſuper litteris. ſupr. eod. Et quoniã tale eſt illud impetratum ab eo, qui non fecit mentionem de cauſa ſuæ excommunicationis, & à beneficio amotionis. vt in tex. & gloſ. fin. hic. nam talis impetrans dicitur agere. Innoc. hic. ver. excommunicationis. Et excommunicatus non poteſt agere, niſi prius abſoluatur. c. exceptionem. de except. Et abſolui non debet, niſi cauſam ſuæ excommunicationis exprimat. c. cum pro cauſa. & ibi gloſ. ver. tanquam. de ſent. excom. Et exprimenti aliam cauſam, quã illam, pro qua fuit excommunicatus, litteræ ſuper abſolutione impetratæ non valent. gloſ. fin. hic. Similiter præſumitur talis impetrãs, ſeriẽ negotij doloſè tacere, ſi non exprimit cauſam ſuæ amotionis. c. ſuper eo. de cohabit. cler. & mul. Ideo tales litteræ tanquam per veri ſuppreſſionem obtentæ, viribus ſubſiſtere non debent. vt in tex. & gloſ. ver. virib.

Cap. 27. Poſtulaſti.

PER litteras iuſtitiæ non tenetur Epiſcopus prouidere habenti perpetuam vicariam.

QVIA per huiuſmodi litteras neceſſitatibus pauperum clericorum, qui nullum ſunt eccleſiaſticum beneficium aſſecuti, ſedes Apoſtolica ducit ſuccurrendum. vt in tex. Et quoniam carere beneficio non debet dici, cui competenter de perpetuæ vicariæ prouentibus eſt prouiſum. vt in text. Ideo ſi in litteris non fuerit facta mentio de tali vicaria, & tunc mandatum, quod prouideatur, tales litteræ ſunt ſubreptitiè impetratæ, & non ſunt exequendæ. vt in tex. Nomine enim beneficij intelligitur vicaria, ſiue præbenda, ſiue aliud beneficium. gloſ. 2. hic. Sed de quolibet beneficio, quamuis modico, eſt facienda mentio in impetratione alterius. c. ſi motu. de præb. in 6. Ideo ex quo fuit tacita talis vicaria, littere fuerunt ſubreptitiæ: Et ſic præter id, quòd, cum ſint iuſtitiæ, non intelliguntur conceſſæ habenti aliud beneficium. vt in tex. non ſunt exequendæ, etiam propter vitium ſubreptionis. cap. ſuper litteris. ſupra eod.

VEL

VEL ſufficiens patrimonium.

QVIA per huiuſmodi litteras iuſtitiæ, ſolum intendit Sedes Apoſtolica prouidere neceſſitatibus pauperum clericorum. vt in tex. & gloſ.fin.hic. Et quoniam non dicitur pauper, qui habet ſufficiens patrimonium.c.quoniam quicquid.in fin.16.q.1. Et exhortatio eſt, vt qui ſumptibus proprijs ſuſtentari poteſt, ab Eccleſia ſtipendia non accipiat, ne id, quod pauperum eſt, aſſumat.c.clericos.1.q.2. Ideo habenti de bonis paternis, vnde valeat competenter ſuſtentari, non tenetur Epiſcopus per litteras iuſtitiæ de beneficio prouidere. vt in text.& cap. tuis. de præbend.

NEC valent litteræ gratiæ ad beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuam vicariam.

QVIA perpetua vicaria eſt beneficium. vt in tex. Et quoniam de quolibet beneficio eſt facienda mentio, etiam in litteris gratioſis; alias gratia eſt ſubreptitiè impetrata.c.ſi proponente. infr.eod.niſi nouū beneficium conferatur à Papa motu proprio, qui motus tunc ſolum intelligitur adeſſe, quando in litteris exprimitur.c.ſi motu.de præb. in 6. Ideo, licet litteræ gratioſæ concedantur etiam habenti aliud beneficium. vt in cap. gratia. eod. in 6. ſi de beneficijs prioribus non fiat mentio in impetratione alterius beneficij, litteræ illæ ſunt ſubreptitiæ, & non valent. vt in tex.& Clem.gratiæ.eod.tit.

Cap.28. Nonnulli.

PER litteras Apoſtolicas de hac conſtitutione mentionem non facientes, non poteſt quis trahi vltra duas dietas extra ſuam diœceſim.

QVIA nonnulli gratia Sedis Apoſtolicæ abutentes, litteras ad remotos iudices impetrare nitebantur, vt reus fatigatus laboribus, & expenſis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compelleretur. vt in tex. Et quoniam per iudicium iniurijs aditus patere non debet. vt in tex.& l.meminerint.C.vnde vi. Ideo ad obuiandum iſtorum fraudibus, ſtatuitur, ne quis vltra duas dietas extra ſuam diœceſim, per litteras Apoſtolicas ad iudicium trahi poſsit. vt in tex. niſi de hac conſtitutione expreſſam fecerint mentionem, vt in tex. nam tunc reſcriptum tenet ex ſpeciali gratia, quæ derogat iuri communi ex certa ſcientia, & voluntaria conceſsione Papæ. Abb.hic num. 10. Hodie verò terminus, qui hic dicitur de duabus dietis, eſt reſtrictus ad vnam dietam. per c.ſtatutum.§.cum verò.eod.in 6.

NISI

NISI de conſenſu partium litteræ fuerint impetratæ.

QVIA iſta reſtrictio dietarum eſt facta in fauorem rei, ne ab actore malitioſe fatigaretur laboribus, & expenſis. vt in tex. Et quoniam fauori ſuo quilibet renuntiare poteſt. c. ad apoſtolicam. de regular. Et volenti non fit iniuria, neque dolus. l. penult. C. de pact. Ideo ſi reus conueniat cum actore ad renuntiandum huic dietarum reſtrictioni, litteræ impetratæ tenent. vt in tex.

§. Sunt & alij.

NON valent litteræ ad lites impetratæ ſine ſpeciali mandato domini.

QVIA aliqui erant, qui nouum genus mercimonij circa litteras Apoſtolicas exercebant, vt vel ſopitas poſſent ſuſcitare quærelas, vel nouas immittere quæſtiones: fingebant enim cauſas, ſuper quibus à Sede Apoſtolica impetrabant litteras ſine mandato dominorum; quas vel reo (ne propter eas laborum, vel expenſarum diſpendio moleſtaretur) aut actori, (vt per ipſas aduerſarium indebita moleſtatione fatigaret) venales exponebant. vt in tex. Et quoniam lites reſtringendæ ſunt potius, quam laxandæ. vt in tex. & l. quidam. ff. ſi cert. pet. Ideo per hanc decretalem ſtatuitur, vt ſi aliquis de cætero ſuper aliqua quæſtione ſine ſpeciali mandato domini, litteras apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & litteræ illæ non valeant, & ipſe tanquam falſarius puniatur. vt in tex. Nec poſſunt litteræ illæ ratificari; quia hoc non fuit inductum in fauorem partis conuenientis, ſed in fauorem conueniendæ, & in fauorem reipublicæ; vt colligitur ex tex. Ideo non poteſt pars aliqua ſupplere ex poſt facto id, quod non dependet à voluntate ſua. cap. contingit. de ſent. excom. & c. ſi diligenti. de for. comp.

NISI impetrentur per coniunctam perſonam.

QVIA propter affectionem, quæ naturaliter ſolet eſſe inter ſanguine coniunctos, non præſumitur, quod coniunctus pro coniuncto aliud impetret, quàm ipſe principalis impetraret. l. ſi ſeruus. & ibi gloſ. ff. de donat. inter vir. & vxor. Et quoniam prohibitio iſta de impetrando huiuſmodi litteras, fuit facta ad remouendum illud genus mercimonij, quod per iſtas litteras, quæ vtrique parti ad libitum impetrantis fiebant venales, committebatur. vt in tex. Et ſuſpicio iſta ceſſat in coniuncta perſona, vt dictum eſt ſuperius. & Abb. hic num. 10. Ideo ius admittit, vt coniunctus poſſit impetrare tales litteras pro coniuncto, etiam ſine mandato. vt in tex. & l. ſed & hæ. ff. de procur. Et hoc, dummodo præſtet cautionem de rato. Specul. in tit. de coniuncta perſona, in princ. Generaliter tamen coniuncta perſona non poteſt agere ea, quæ

ea, quæ requirunt ſpeciale mandatum.l.illud. & l.patri. ff.de minor. niſi & ipſa habeat in illa cauſa proprium intereſſe.d.l.patri.

Cap. 29. Dilectus. il 2.

S I occaſione duorum reſcriptorum, vnius ſcilicet in cauſa principali, alterius in cauſa appellationis, contenditur, non Iudex ſuper principali, ſed deputatus ſuper appellatione cognoſcere debet de validitate appellationis.

QVIA poſtquam cauſa appellationis eſt commiſſa ex certa Principis ſcientia, iuriſdictio priorum iudicum eſt ſuſpenſa.c.paſtoralis.§.præterea.de off.deleg. Et data eſt poteſtas iudici appellationis, vt inhibere poſſit iudici, à quo eſt appellatum, ne in eadem cauſa amplius procedat.c.Romana.§.ſi autem. de appell. in 6. Et quoniam acceſſoriũ ſequitur naturam ſui Principalis.c.acceſſorium.de reg.iur.in 6. Ideo ex quo cognitio cauſæ appellationis ſpectat ad ipſum iudicem ad quem, etiam quæſtiones incidentes ſuper illa cauſa, debent ſpectare ad eundem. Bald.hic nu.1. Et quoniam iudex poteſt cognoſcere, an ſua ſit iuriſdictio. c.paſtoralis. & ibi Abb.nu.1.ſupr. eod. Ideo ſpectat ad iudicem appellationis cognoſcere, an ſit legitimè appellatum; & ſi appellatio eſt legitima, ipſe cognoſcat cauſam; aliàs remittat partes ad priorem iudicem, condemnando appellantem in expenſis. c. vt debitus. de appell.& gloſ. fin.hic.

Cap. 30. Capitulum S. Crucis.

S I plures impetrant in eadem Eccleſia, ſtatur datæ, vt primus impetrans præferatur.

QVIA in gratijs obtinendis, qui prior eſt tempore, potior eſt iure. c.qui prior.de reg.iur.in 6. Et quoniam in beneficijs gratia eſt ex parte concedentis, non autem ex parte exequentis, vel in poſſeſſionem mittentis.c. eum, cui. de præb.in 6. Ideo qui anteriorem habet datam, à qua gratia dependet, anteponendus eſt ſecundo; licet iſte ſecundus litteras prius præſentauerit. vt in tex. Si verò ambæ litteræ eſſent impetratæ ad idem corpus beneficij, ſecundus impetrans nunquã poteſt aliquid obtinere vigore illarum litterarum; quia fuerunt ſubreptitiæ, non faciendo mentionem de prioribus.c.cæterum. & c. ad aures. ſupra eod. & ideo ſunt nullæ, cum ſubreptio in beneficialibus vitiet gratiam, ipſo facto.c.1.& 2.de fil.presb.in 6. Nam in iſtis ſpiritualibus debet abeſſe prauitas, & omnis puritas adeſſe.c. quam pio.1.q.2.& c.fin. de pact. Quando verò duo impetrant litteras in eadem Eccleſia pro diuerſis beneficijs, ambæ litteræ valent, cum reſcripta ſint ad diuerſa, quorum

cum vnum non contrariatur alteri. Abb. hic num. 4. ſed qui datam habet priorem;prius eſt prouidendus,vt dictum eſt ſuperius.

ET ſolus admittatur.

QVIA ſi admitteretur vterque, nimium videretur grauari collator,cui huiuſmodi litteræ diriguntur.c.mandatum. infra eod. Et quoniam Papa non intendit per ſuas litteras alicui graue præiudicium inferre.c.ſuper eo.de offic.deleg. Et reſcripta recipiunt vires ab intentione reſcribentis.c.ad aures.ſupra eod. Ideo,niſi Papa exprimat, non tenetur ordinarius collator prouidere vtrique. vt in tex. licet,ſi vellet, hoc poſſet; cum litteræ ſecundi impetrantis, ſi ſe non referant ad idem corpus beneficij,non ſint ſubreptitiæ,vt dictum eſt ſuperius. Et ex quo ſecundæ litteræ non ſunt nullæ,ſi primus impetrans non proſequitur ius ſuum, dolo, vel negligentia, debet ſecundus prouideri. gloſ.1.hic. cum ſit intentio Papæ,vt vnus de iſtis duobus, beneficium aſſequatur. Abb. hic num.6.

Cap. 31. Ad audientiam.

SI habens litteras Papæ ad beneficium, eis per annuam penſionem renuntiat; non valent litteræ beneficiales per eum, hoc tacito, impetratæ.

QVIA omne tacitum, quo expreſſo, habuiſſet retardare Principem à conceſſione,inducit ſubreptionem, & reddit gratiam inualidam, c.poſtulaſti.ſupr.eod. Et quoniam ſi Papa ſciuiſſet, iſtum habuiſſe alias litteras,& eis pro annua penſione renuntiaſſe, non ita de facili conceſsiſſet ſecundas. Abb.hic nu.4.ex quo enim per illas litteras poterat conſequi beneficium,& per eum deficit; perinde eſt,ac ſi beneficium illud fuiſſet conſecutus: nam qui actionem habet,ipſam rem habere videtur.l.qui actionem.ff.de reg.iur.Et ſibi imputet,qui voluit potius penſionem,quam beneficium. Io.And. hic in princ. Sed iſta imputatio hodie multis placeret,qui potius aſſumerent penſiones, in quibus habetur vtile cum paruo onere, quam beneficia cum pane doloris iuxta not.per Abb.in c.ad aures. nu.4.ſupra eod. Ideo iſtæ ſecundæ litteræ non facientes mentionem de primis, ſunt ſubreptitiæ; & cum ſint in prouiſione beneficiali, ſunt nullæ ipſo facto. vt not.ſupr.in c.prox. licet litteræ ſubreptitiæ ad lites, ſint per exceptionem annullandæ. gl.fin.hic.

Cap.32. In noſtra.

RECEPTVS per litteras Apoſtolicas, licet præbendam expectet, per alias litteras hoc ſupprimentes, in alia Eccleſia recipi non debet.

G Quia

QVIA Papa non intendit per ſecundas litteras alicui prouidere in aliquibus beneficijs, niſi in ſecundis fiat mentio de primis litteris, & de obtentis beneficijs.c.ſi proponente.infra eod. Et quoniam canonia ſub expectatione præbendæ dicitur beneficium, maximè ſi eſt intra numerum in Eccleſia deputatum, & præbenda eſt quid acceſſorium ad illam. vt not.Ludouic.Rom.conſil.447.& etiam ſi non eſt intra numerum, eſt aliquo modo beneficium, & per receptionem factam ad illam, eſt gratia incępta ad præbendam, quæ appellatur beneficium.gloſ. 2.in c.poſtulaſti. ſupra eod. Ideo licet iſte receptus ad canoniam, non dum ſit præbendam aſſecutus, tamen in ſecundis litteris tenebatur de hoc facere mentionē,gloſ.fin.hic.alias impetratio cenſetur fraudulēter, & ſubreptitiè impetrata. vt in tex.& Bal.nu.2. Et quamuis potius præbenda,quam ius canoniæ,videatur hic in tex.appellari beneficium; hoc fit, quia ſpiritualia ſine temporalibus diu ſubſiſtere non poſſunt. cap. ſi quis obiecerit.1.q.3.Abb.hic nu.1.

Cap. 33. Ex parte.

NON valet reſcriptum, quod procurator reuocatus, & de hoc certificatus, extra iudicium impetrauit.

QVIA Apoſtolicæ litteræ,quas ſine ſpeciali dñi mandato quis impetrat, valere non debent, niſi impetrās ſit de illis perſonis, à quibus nō eſt exigendum de iure mandatū.vt in tex.& c.nōnulli.§.fin.ſupr. eo.Ideo multo minus debēt valere litteræ impetratæ ab illo, à quo mādatum dominus reuocauit. vt in tex. nam ille, qui eſt reuocatus, agit contra expreſſam domini voluntatem, qui verò nunquam habuit mandatum, agit ſolum ſine voluntate. gloſ. fin.hic. Debet tamen procurator, de eius reuocatione certiorari. vt in tex. quia ipſe non tenetur reuocationem diuinare.l.ſi fideiuſſor.ff.mand. aliàs ſibi imputet dominus, qui illum conſtituit.gloſ.2.in c.mandato.de procur. Et ſi non agitur de actibus iudicialibus,vel de extraiudicialibus, in quibus habeat intereſſe altera pars,ſufficit, vt ipſe certioretur: ſi verò agitur de his, in quibus pars altera habeat intereſſe, etiam ipſa eſt certioranda. vt in text. & d.l.ſi fideiuſſor. Quando autem procurator fuit conſtitutus ad negotia,& non ad certam perſonam; tunc non eſt neceſſe alios facere certiores; cum ipſe tantum interueniat in fauorem domini, & de alterius intereſſe non tractatur.vt not.in Clem.vnic.de renuntiat.

SECVS tamen in iudicio; dummodo reuocatio ad notitiam aduerſarij, vel iudicis non peruenerit.

QVIA in iudicio quaſi contrahitur.l.3.§. idem ſcribit.ff. de pecul. vnde ex quo procurator fuit deſtinatus ad quaſi contrahendum cum certa perſona,debet illa perſona de reuocatione certiorari,ne ipſa ad li-

ad libitum aduerſarij deludatur. d. gloſ. in d. c. mandato. Ideo non ſufficit in iudicio ad annullandū actum, vt ſolum procurator ſit de eius reuocatione certioratus; ſed etiam ad notitiam aduerſarij, vel iudicis debet reuocatio peruenire, ne ipſi illudantur. d. gloſ. in c. mandato. Et idem eſt dicendum in extraiudicialibus, quando procurator mittitur ad certam perſonam; propter eandem rationem, ne illa decipiatur, & quæ, cum ſit certa, ſcitur cui ſit talis notitia facienda, quod non poteſt exequi in incertis, cum non ſciatur tunc, cum quibus tractetur. Abb. hic num. 10.

Cap. 34. Significante.

RESCRIPTVM impetratum contra hominem alicuius diœceſis, non extenditur ad hominē eiuſdem nominis alterius diœceſis.

QVIA reſcriptum aſſumit vires ab intentione principis reſcribentis. ſupra cap. ad aures. Et quoniam intentio iudicatur ex verbis aptis ad illam exprimendam. c. humanæ. 22. q. 5. Ideo cum ex verbis reſcripti appareat de intentione principis contra vnum, nō debent verba illa extendi contra alium, de quo Princeps non intendit, & ad quem verba non ſint apta in totum, licet ſint in partem. vt in tex. Et ex qua extenſione ſequeretur, quod reſcriptum eſſet in incertum. gloſ. hic. quod eſſe non debet, cum generalitas in huiuſmodi litteris reprobetur. c. ad hæc. ſupra eod. Si tamen per alia ſigna conſtaret, quod princeps voluerit in ſuo reſcripto intelligere de tali alterius diœceſis; tunc reſcriptum ad eum extenditur, licet fuerit commiſſus error in nomine. Innocentius hic, & Abb. nu. 4. cum verba debeant ſeruire intentioni, non autem intentio verbis. c. intelligentia. de verb. ſign. Sed nunquid in litteris impetratis ad beneficium, falſitas commiſſa circa expreſſionem illius, debet vitiare, ſi conſtat de corpore beneficij? Dicendum, quod aut falſa expreſsio non fuit cauſa inductiua principis, quia, ea pariter ſuppreſſa, litteras dediſſet, nec fuit appoſita cauſa reſtringendi gratiam; exemplum habetur in c. ſuſceptum. eod. in 6. & tunc nō habet vitiare, per rationem. c. ſuper litteris. ſupra eod. Exemplum, quidam impetrauit Sacriſtiam Senenſem, & dixit eam eſſe dignitatem; reperitur autem, quod eſt officium, & non dignitas, non habet vitiare; quia fortius dediſſet Papa, ſi dixiſſet, quod erat officium: Item illa falſa expreſsio non reſtringit gratiam ad certum caſum, ſecus vbi reſtringeget; nam tunc vitiaret in alio caſu ex defectu intentionis reſcribentis, licet conſtaret de corpore beneficij. vt in d. c. ſuſceptum. vbi dicitur, quod ſi impetraui certum beneficium, quod dixi vacare per mortem, non venit illud beneficium, ſi vacat per renuntiationem, licet conſtet de corpore, & renuntians habeatur pro mortuo quo ad illud beneficium; nam illa expreſsio vacationis habet reſtringere gratiam, & princi-

G 2 pis

pis voluntatem ad illum caſum, ita quod non extendatur ad alium. Abb.hic in fin.

Cap. 35. Rodulfus.

PER reſcriptum impetratum contra homines diœceſis, non poſſunt conueniri homines ciuitatis.

QVIA verba reſcriptorũ ad lites ſunt ſtrictè interpretanda. c. Petro, & G. de offic. deleg. Et in ſtricta interpretatione nomine diœceſis non comprehenditur ciuitas. gloſ.1. in c. cum clerici, de verb.ſign. ſecus autem in materia larga, & fauorabili, vel ſaltem in materia indifferenti ad hoc.c.vnic.& ibi gloſ. de rer. permut. in 6. & c. cum Epiſcopus.de offic.ordin in 6.& late hic per Abb.

Cap. 36. Significauit.

SI conueniendus per illam clauſulam generalem: Quidam alij &c. moriatur re integra, ſucceſſor conueniri non poteſt.

QVIA quando defunctus erat conueniendus per illam clauſulam, nec fuit conuentus tempore vitæ ſuæ, eo mortuo, reſcriptum corruit, cum non fixerit radices in perſona cõueniendal.l.2.ff. quæ ſent. ſine appell reſcind. Et quoniam iſte iudex videtur datus contra conueniendum ſub tali clauſula, tempore quo exprimitur; nam antea iudex non habet iuriſdictionem in non expreſſo.cap.paſtoralis.§.1. ſupra eod. Ideo non valet talis iudicis datio quo ad effectum contra defunctum, nec quo ad extenſionem faciendam contra eius ſucceſſorem, cum non viueret is, contra quem iudex datur.d.l.2. & ſic corruit reſcriptum quo ad vtrunque. vt in tex. Et ſi diceres, eo ipſo, quod exprimitur, fingitur expreſſus tempore dati reſcripti. arg.l.potior. ff. qui pot. in pign. hab. vbi conditio trahitur retro à tempore initi contractus. Solutio eſt duplex. Prima, quòd hic non poteſt contrahi; cum deficiat ſubiectum per mortem; ſimile habetur in c.ſi pro te.infr.eod.in 6. Secunda ſolutio, & melior eſt, quod in eodem caſu non debent concurrere duæ fictiones. vt not.in l.1.C.de dot.promiſſ. Sed ſi reſcriptum hoc caſu extenderetur ad ſucceſſorem, concurrerent duæ fictiones: prima, quia fingeretur iſte expreſſus tempore datæ: ſecunda, quia ſucceſſor fingeretur eadem perſona cum defuncto; nàm verè ſucceſſor non eſt eadem perſona cum defuncto, & ita limitatur.l. hæres abſens. ff. de iudic, vbi dicitur hæredem poſſe conueniri, vbi defunctus poterat; intelligitur enim in ordinario, & non in delegato, ſaltem dato ſub illa clauſula generali: & ratio eſt, quia reſcripta ſunt perſonalia, & odioſa, merito reſtringenda. c. ad hæc. ſupra eod. Et generaliter, cum quæritur, an reſcriptum extendatur ad ſucceſſorem, diſtingue ſecundum Cald. ſupra eod. in c. in noſtra.

ſtra. & Io.Andr.in c.is,qui in ius.de reg.iur.in 6. Quod,aut materia , ſuper qua impetratur reſcriptum,non eſt extendibilis ad ſucceſſorem,& expirat reſcriptum per mortem. Exemplum in actore: Impetratum eſt reſcriptum ſuper beneficio debito: nam ſi moritur, non poteſt hæres eius vti illo reſcripto; quia non ſuccedit in beneficio,cum in beneficio non habeat locum ſucceſſio.c.ex tranſmiſſa.de fil.presb. Exemplum in reo: Fuit impetratum reſcriptum,vt reus deponeretur ab ordine, vel à beneficio; certum eſt, quod mortuo reo,non poteſt conueniri ſucceſſor: nam crimina morte extinguuntur. c.quorundam. diſt.23.& l.1. & 2.C.ſi reus,vel accuſ.mor.fuer. Aut materia concernit ſucceſſorem, & tunc,aut res non eſt integra, puta, quia defunctus fuit citatus, & tunc reſcriptum extenditur ad ſucceſſorem. arg. hic à contrario ſenſu, ibi, nec fuerat ad iudicium euocatus, aut res eſt integra; & tunc,aut prædeceſſor erat conueniendus ſub clauſula, & tunc non extenditur ad ſucceſſorem,vt hic,ex quo non fuit expreſſus dum viueret. Et hoc verum, niſi reſcriptum fuiſſet impetratum contra dignitatem: nam dignitas non moritur,licet moriatur præſidens.c.liberti.12.q.1. Aut conueniendus erat expreſſus in reſcripto; & tunc ſi fuit reſcriptum impetratum in materia concernente dignitatem, licet nomen Prælati fuerit expreſſum,extenditur ad ſucceſſorem; & in hoc caſu loquitur.c.dilecti.de for. compet. Aut non concernebat dignitatem, ſed perſonam; & tunc non extenditur ad ſucceſſorem ſingularem,niſi in tribus caſibus. Primus, ſi ſucceſſor ſuccedit in vitium,& in hoc caſu loquitur.c. quia V. de iudic. Secundus caſus habetur in c. 1. de alien.iud. mut.cauſ.fact. Tertius, ſi emanat ſecunda iuſſio. vt in dicto cap. quia V. Aut quæritur, nunquid debeat extendi ad ſucceſſorem vniuerſalem,& fuerunt multæ opiniones; ſed opinio magis communis habet, quod ſic; quia cenſentur eadem perſona.vt in Auth.de iureiur.à mort.præſtit.col.5. Item,quia agitur de modico præiudicio; & intellige hæc, quod defunctus erat in rerum natura tempore dati reſcripti; aliàs reſcriptum non valet. d.l.2. C.ſi reus,vel accuſ. Et ſimili modo, nec priuilegium tranſit in ſucceſſorem,ſi mortuus erat tempore datæ is, cui concedebatur.l. Neratius.ff. de reg.iur.& per Abb. hic.

Cap.37. Ex inſinuatione.

NON valent litteræ executoriæ, in quibus impetrans falſò dixit monitorias præceſſiſſe:

QVIA talis impetrans iſtud falſum expreſsit, vt facilius litteras executorias obtineret.Butr.hic nu. 6. Ordo enim,& conſuetudo curiæ tunc erat, quod primò monitoriæ, ſecundò præceptoriæ, tertio, & vltimo executoriæ concederentur. c. conſtitutus. ſupra eod. licet ſi fuiſſent conceſſæ executoriæ ſine illis præcedentibus, eſſent exequendæ; dummodo non fuiſſent obtentæ per falſi expreſsionem.

Abb.

Abb. hic in princ. Hodie verò communiter ſolum dantur executoriæ, nec ſunt in vſu monitoriæ, & præceptoriæ, niſi quando Papa reſcribit pro receptione alicuius monialis. Abb. hic. Ideo litteræ illæ executoriæ fuerunt obtentæ obreptitiè per falſi expreſsionem, vt faciliùs obtinerentur, & ſic nullius ſunt roboris. c. ſuper litteris. ſupr. eod. & gloſ. hic.

Cap. 38. Mandatum.

CESSANTIBVS clauſulis, in dubio Papa non intendit grauare eundem collatorem ſuper prouiſione duorum.

QVIA Papa per ſuas litteras non vult alicui graue præiudicium inferre. c. licet. de offic. ordin. & c. ſuper eo. de offic. deleg. Et quoniam collatio beneficiorum computatur inter fructus ad collatorem ſpectantes. gloſ. 2. in c. cum olim. de maior. & obed. Beneficiorum enim collatio cenſetur quædam donatio, cum ordinarius vtatur liberalitate alicui conferendo. c. relatum, de præb. Ideo non poteſt dici, collatorem non grauari, cum priuetur hac liberalitate, & facultate donandi. Abb. hic nu. 3. & ſic talis priuatio eſt potius reſtringenda, quam dilatanda. vt not. in c. capitulum ſanctæ Crucis. ſupra eod. Papa enim licet poſſit conferre omnia beneficia, cum ſit ordinarius omnium. c. cuncta. 9. q. 3. Tamen non intendit vti hac poteſtate, quando eſt conceſſa ordinarijs, niſi hoc exprimat. vt in tex. nam eccleſiaſticus ordo confunditur, ſi vnicuique Epiſcopo ſua iuriſdictio non ſeruetur. cap. peruenit. 11. quæſt. 1.

IDEO ſecundus impetrans repellitur, ſiue primus expectet, ſiue ſit iam gratiam conſecutus.

QVIA cum iſtud mandatum Papæ non ſe extendat, niſi ad prouiſionem vnius. vt in tex. & dictum eſt ſuperius. De duobus, ille debet eſſe prouiſus, qui prius gratiam impetrauit. vt not. in d. c. capitulum ſanctæ Crucis. ſupra eod. Prior enim tempore, potior eſt iure. c. qui prior. de reg. iur. in 6. Vnde ſi primus expectat, cum ſit proximè accingendus, pro accincto habetur. vt not. Bald. in c. in noſtra. nu. 2. ſupra eod. Si verò obtinuit, iam mandatum eſt adimpletum, & intentio principis executa. vt in text. Ideo collator ad vlteriora non tenetur. gloſ. fin. hic.

Cap. 39. Litteris.

ECCLESIA, in qua primus Papa dedit monitorias, & ſecundus executorias, per primum, non per ſecundum intelligitur grauata.

QVIA iſte ſecundus Pontifex per ſuas executorias magis proſequitur factum prædeceſſoris, qui dedit monitorias, quam aliquid con-

conſtituat de ſuo. vt in tex. Et quoniam operatum attribuitur principio mouenti, non autem factum proſequenti. Butr. hic nu. 4. Et ex vrbanitate quadam conuenit, vt Papa perficiat rem inchoatam à prædeceſſore. c. quia Ioannes. 12. q. 5. Ideo iſtud grauamen prouidendi, eſt attribuendum litteris monitorialibus, à quibus creatur principium iuris agendi, non autem litteris illud principium exequentibus. vt in tex. Sicut dicimus in exequente ſententiam iudicis, quod grauamen dicitur illatum à primo iudicante, non autem ab exequente, dum tamen ipſe non excedat modum in exequendo. c. ſuper quæſtionum. de offic. deleg. & c. quod ad conſultationem. de re iudic.

Cap. 40. Abbatem.

DIOECESANVS, cui ſcribitur, vt in diœceſi ſua, vbi pro alio ſcriptum non eſt, prouideat, vel faciat prouideri, non poteſt id exequi circa beneficium ſpectans ad collationem alterius iam pro alio grauati.

QVIA Papa non intendit grauare eundem collatorem ſuper prouiſione duorum. c. mandatum. ſupr. eod. Et quoniam collator ſubiectus tali diœceſano, cui ſcribitur, fuit per ſpeciale reſcriptum iam grauatus ſuper prouiſione alterius. vt in tex. Ideo iſte diœceſanus debet exequi ſecundum reſcriptum ad eum directum, ſuper alijs beneficijs ſuæ diœceſis non ſpectantibus ad collationem ſui inferioris iam grauati. Innocentius hic.

Cap. 41. Excommunicato.

PER reſcriptum directum excommunicatori, vt abſoluat excommunicatum, ſi contra concilium eum excommunicauit; datis executoribus, qui, eo non parente, exequantur, non excommunicatori, ſed executoribus cognitio demandatur.

QVIA ipſe excommunicator iam cenſetur eſſe certus, an excommunicauerit contra Concilium, vel non. vt in tex. ſcilicet, an extiterit iuſta cauſa excommunicandi, & an præceſſerit competens monitio, iuxta ſtatuta per Innocentium Tertium in Concilio generali. vt in c. ſacro. de ſent. excom. cum nemo præſumatur proprium factum ignorare. l. quiſquis. C. de reſcind. vend. Ideo tale reſcriptum dirigitur excommunicatori, non vt ipſe cognoſcat id, quod iam cognoſcere cenſetur; ſed ſolum vt abſoluat, quatenus contra Concilium proceſſerit. Abb. hic nu. 14. Et fit ei talis remiſsio, ad ipſius honorem ſeruandum; nam minor pudor eſt, quod quis corrigat factum ſuum, quam quod corriga-

rigatur ab alio. vt in tex. ibi, licet in hoc deferatur eidem. & c. qualiter. de accuſat. Cognitio verò demandatur executoribus, quia excommunicatore nolente abſoluere, & iuſtitiam ſententiæ prætendente, iſti executores delegati habent ante omnia abſoluere excommunicatum, nec aliter ipſum audire, niſi abſolutionem petat, præſtita cautione de parendo mandatis Eccleſiæ, ſi conſtiterit eum eſſe iuſte ligatum. c. ad hæc. de ſent. excom. Et iſte eſt primus actus, quem tales delegati facere debent. Nec obſtat, ſi dicatur, quod tex. hic mandat, ipſum abſolui ſine difficultate; quia illud refertur ad excommunicatorem in caſu, quo illum excommunicauerit contra formam Concilij; ſed quo ad iſtos executores delegatos illud non procedit: nam ex quo eis non dum conſtat de iniuſtitia excommunicationis, non debent abſoluere ſine cautione, nec eum audire, niſi prius petat abſolutionem cum obligatione cautionis. iuxta d. c. ad hæc: nam ex quo fatetur ſe ligatum, licet iniuſte, non debet perſeuerare in excommunicatione, ne videatur illam contemnere. c. per tuas. de ſent. excom. & c. cum contingat. de offic. deleg. Deinde, facta abſolutione, debent iſti delegati cognoſcere de iuſtitia, vel iniuſtitia excommunicationis; & ſi conſtiterit, excommunicationem iuſtam, puniant quærelantem. Si verò conſtiterit, eam iniuſtam, puniāt excommunicatorem, iuxta formam traditam. in d. c. ſacro. gloſ. fin. hic. Et in quantum iſta gloſſa dicit, illum abſoluendum, ſi hoc petierit; inſurgit quæſtio: An quis poſſit ab excommunicatione abſolui inuitus, vel non petens? Et dicendum, quod ſic; nam excommunicatio contra voluntatem poteſt alicui inferri; ſed quæ contra voluntatem eueniunt, etiam contra voluntatem amoueri poſſunt, ſicut patet de bonis fortunæ; ideo excommunicatio poteſt tolli ab aliquo inuito. S. Th. 4. ſent. diſt. 18. quæſt. 2. art. 5. Præterea in excommunicatione eſt conſiderandum duplex malum, ſcilicet malum culpæ, & malum pœnæ: Malum culpæ eſt ipſum peccatum, propter quod excommunicatio fertur; quod cum ſit à nobis, non poteſt à nobis tolli ſine voluntate noſtra. c. peccati. de regul. iur. in 6. Malum verò pœnæ plerunque eſt extra nos, nam ſine facto noſtro ingeritur; ideo etiam ſine facto noſtro poteſt remoueri. vt dictum eſt ſuperius. & S. Thom. in d. art. 5. Par enim ius eſt in ligando, & in ſoluendo. c. verbum. de pœnit. diſt. 1. An autem expediat illam tollere? dicendum, quòd ſi per excommunicationem quis efficitur deterior, iudex benefacit illam tollendo: nam ex quo videt illam non proficere, debet vti alio remedio. Io. Andr. in c. 1. de ſent. excom. in 6. Eſt tamen aduertendum, quando quis fuit iuſte excommunicatus, & perſeuerat in contumacia ſua, ne ille magis indureſcat, & deteriora committat, vt per mala, quæ committit, inducat ſuperiorem in neceſsitatem ad illum abſoluendum: nam in tali caſu daretur ei occaſio malignandi, & videretur reportare commodum ex malitia ſua, quod eſſe non debet. Io. Cald. hic. Poterit autem ſuperior conſiderare, quando expediat illam tollere,

vel non,

vel nõ, Abb.hic in fin. nam ſiue plectendo, ſiue indulgendo, hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur.c.prodeſt.23.q.5. Sed quando non eſt ſpes de correctione alio remedio, & talis non vult obedire Eccleſiæ, debet haberi tanquam ethnicus, & publicanus, id eſt, vt gentilis, & infidelis. c. nouit. de iudic. Et ſi fuerit excommunicatus propter ſuſpicionem hæreſis, ſi per annum ſteterit in excommunicatione, poſtea tanquam hæreticus habetur. c. cum contumacia. de hæret. in 6. ſi verò fuerit excõicatus pro contumacia non in cauſa hæreſis, ſiue per vnum, ſiue per plures in excõicatione ſteterit, nõ habetur vt hæreticus.gloſ.in c.excommunicamus.§.qui autem.ver.condemnentur.de hæret.ſed aliàs contra eum proceditur.c.fin.& ibi gloſ.2.de pœnis. Hodie verò excommunicatus quicunque, ſi poſt legitimas monitiones non reſipuerit, non ſolum ad ſacramenta, & communionem fidelium, ac familiaritatem, non eſt recipiendus; ſed ſi obdurato animo cenſuris annexus, in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæreſi ſuſpectum, procedi poteſt.Concil.Trid.ſeſſ.25.c.3.de reform.

Cap. 42. Si proponente.

SI impetrans reſcriptum ad beneficium, dixit ſe non beneficiatum, cum tamen haberet beneficium, non valet reſcriptum.

QVIA talis non ſolum ſubreptitie impetrat, ex eo, quod non facit mentionem de beneficio, quod habet, & ſic tacet veritatem, quam ad validitatem reſcripti exprimere debet.c.ſi motu. de præben.in 6. ſed etiam obreptitie peccat, exprimendo falſum, vt facilius impetraret.c. ſuper litteris.ſupra eod. Et ſic vtroque modo fraudulenter obtinet.vt in tex. In reſcriptis autem fraus, tam in tacendo verum, quàm in exprimendo falſum, vitiat gratiam.d.c.ſuper litteris.& gloſ.1.hic.

LICET illud beneficium ſit exiguum.

QVIA de quolibet beneficio obtento, quantuncunque minimo, eſt facienda mentio in impetratione alterius beneficij.c.ſi motu. de præb. in 6. Et quoniam nemo præſumitur factum proprium ignorare.c.prox.ſupr.eod. Ideo impetrans, qui in tali caſu mentitur, in fraudem falſum expreſsiſſe cenſetur.gloſ.1.hic. Et quoniam paruum vitium non eſt, ad gratiam impetrandam fraudulenter principi mentiri etiàm in minimis. l.fin.C. de his, qui à non dom. manu. Ideo talis impetrans debet gratia carere, non tam ratione prioris beneficij, quàm ratione expreſsi mendacij. Innoc.hic. Præterea, an beneficium ſit modicum, vel non, requirit cauſæ cognitionem, & arbitrium ſuperioris, ſicut an mulier ſit competenter dotata, vel non. ff.de leg. 3.l. ſi filio. vnde cum ad ſuperiorem pertineat indagatio, non debet propria auctoritate impetrans id ſupprimere.Bald.hic nu.1.mendax enim eſt, etiam qui parua

ſupprimit. l. tutor, qui repertorium.in princ.ff. de adminiſtr. tut. Et ſic licet lex non curet regulariter de minimis. l. ſcio.ff. de reſtit. in integr. ratione tamen fraudis id,quod videbatur minimum, euadit vitium non paruum.Bald.& Innoc.hic. Et qui conqueritur de tenuitate beneficij, ſibi imputet,qui illud acceptauit.gloſ.1.hic.

Cap.43. Quia nonnulli.

ABVTENTES reſcripto Apoſtolico in caſibus hic enumeratis,priuantur commodo reſcripti.

QVIA fraus,& dolus nemini patrocinari debent.c.ſedes.ſupr.eod. Et quoniam iſti caſus in textu enumerati,ſunt ſex modi, quibus impetrantes fraudulenter abutebantur reſcripto. vt in tex. Ideo commodo reſcripti in huiuſmodi caſibus carere debent, & in expenſis ſunt condemnandi.gloſ.1.hic.

ET condemnantur in ſumptibus,& damnis aduerſario.

QVIA quotieſcunque aliquis non habuit probabilem cauſam litigandi,debet victori condemnari in expenſis, ad indemnitatem illi ſeruandam, qui iniuſte fuit per litem vexatus, & ad pœnam ipſi infligendam, qui litem temerè mouere præſumpſit. gloſ. in c.finem. ver. expenſas.de dol.& cont.& authent.de iudicib.§.oportet.col.6.Ideo iſte, qui in prædictis caſibus iniuſte, & fraudulenter litem mouebat, debet alteri parti reficere ſumptus,& damna.gloſ.1.hic.

In Sexto. Cap.1. Ipſo iure.

RESCRIPTVM impetratum ab excommunicato,eſt ipſo iure nullum,& proceſſus inde ſecutus.

QVIA iuriſdictio delegata ſumit initium ex perſona agentis,& impetrantis.gloſ.hic.ver.proceſſus. Et quoniam excommunicatus non poteſt agere in iudicio.c. pia. infr. de except. Ideo tam reſcriptum, quam proceſſus ab eo dependens (qui ſequitur naturam ſui principalis) tanquam habentia vitioſum principium, viribus non ſubſiſtunt. arg.c.principatus.1.q.1.& not.in c.nam concupiſcentiam.extr.de conſtit. Vbi verò excommunicatus agit coram ordinario, tunc proceſſus tenet,donec de excommunicatione contra illum excipiatur.d.c.pia. nam ordinaria iuriſdictio non incipit ab aliquo particulari actore. d. gloſ.hic. Et eſt magis fauorabilis,quàm delegata.cap.ad hæc. extr. eod.

Ideo

Digitized by Google

Ideo ſi tunc non opponatur cõtra actorem excommunicatum, iudicium agitatum tenet. gloſ. in d.c. pia. ver. duraturis.

NISI in cauſa excommunicationis, vel appellationis.

QVIA iſtæ duæ cauſæ pertinent ad defenſionem. Archid. hic. nu. 1. Et quoniam excommunicatus poteſt ad ſui defenſionem interuenire in iudicio, licet in illo non poſſit ſtare vt actor. c. cum inter. extr. de except. & c. intelleximus. de iudic. Ideo in iſtis duobus caſibus poteſt interuenire etiam coram iudice per reſcriptum delegato. vt in tex. & gloſ. ver. alio.

Cap. 2. Cum in multis.

PER clauſulam, Quidam alij, poſſunt ſoli quatuor conueniri.

QVIA in multis iuris articulis infinitas reprobatur. vt in tex. Et præcipue in reſcriptis, per quæ ordinariæ iuriſdictioni derogatur. gloſ. 1. hic. Vnde ad obuiandum huiuſmodi infinitati, & ad conſulendum ordinariæ iuriſdictioni, quæ debet eſſe fauorabilis; fuit aliàs ſtatutum, vt per iſtam clauſulam, Quidam alij, multitudo effrænata non comprehenderetur. vt in c. ſedes. extr. eod. Sed quoniam adhuc impetrantes malitioſè quærebãt clauſulam illam ad multos extendere, & in iudicijs circa hoc difficultas oriebatur. vt in tex. Ideo per hanc decretalem fuit ſtatutum, vt per illam clauſulam, vltra tres, vel quatuor in iudicium non trahantur; quorum nomina, &c. vt in tex.

QVORVM nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi ſit locus.

QVIA ſi circa nomina iſtorum quatuor exprimenda, poſſet impetrator libere variare, eius fraudi locus relinqueretur, vt in tex. Et quoniam fraudibus eſt obuiandum. cap. ex litteris. extr. de dolo, & contum. Ideo ſtatuitur, vt in primo citatorio impetrator exprimat, quos velit per illam clauſulam conuenire, vt poſt huiuſmodi expreſſionem non poſſit circa alios ad eos conueniendos clauſulam illam extendere. Compoſtell. hic. col. 2. & not. in c. paſtoralis. in fin. extr. eod.

Cap. 3. Diſpendia.

SI actor contra reum ſuper pluribus perſonalibus litteras impetrat ad diuerſos, non valent litteræ, nec proceſſus earum.

QVIA licet fuerit aliàs ſtatutum per Gregorium Papam Nonum, vt abutentes reſcripto Apoſtolico in ſex caſibus enumeratis in c. fin. extr. eod. priuentur commodo illius. vt in d.c. fin. Tamen quoniam adhuc committebatur fraus, dum impetrans ad defatigandum reum, ei mouebat lites coram diuerſis iudicibus, ad quos impetrabat

reſcripta.vt in tex. Ideo Summus Pontifex Innocentius Quartus volens diſpendia litium æquitatis compendio coarctare, illud Gregorij ſtatutum ampliando, per hanc decretalem ſtatuit, vt ſi quis contra alium plures perſonales mouere voluerit quæſtiones,non ad diuerſos iudices, ſed ad eoſdem, ſuper omnibus huiuſmodi quæſtionibus litteras ſtudeat impetrare; decernens irritum reſcriptum,& proceſſum,ſi contrarium per impetrantem factum fuerit. vt in tex.

ET reo condemnabitur in expenſis.

QVIA ad indemnitatem illius, qui temere fuit lite vexatus, & in pœnam iniuſtè litigantis,regulare eſt,vt victus victori condemnetur in expenſis.vt not.in c.fin.ext.eod.& l.eum,quem.ff.de iudic.

ET idem in reo conueniente,vel reconueniente actorem, eodem durante iudicio.

QVIA in iudicijs debet ſeruari æqualitas.c.cum inter. de except. Ideo ſicut non licet actori vexare reum coram diuerſis iudicibus ſuper pluribus perſonalibus quæſtionibus,vt dictum eſt ſuperius; ita non debet reo permitti,vt conueniat,vel reconueniat actorem apud alium iudicem,quàm apud illum, vbi cauſa vertitur, niſi eum poſſit vt ſuſpectum recuſare. vt in tex.

Cap.4. Cum aliquibus.

RECEPTVS per litteras facultatis, ſi ad recipientes ſpectabat receptio,ipſorum,& non Papæ auctoritate intelligitur eſſe receptus.

QVIA per huiuſmodi litteras Papa nihil facit, niſi quòd remouet impedimentum,ſi quod erat, per quod illi non poſſent recipere iſtum, & concedit, vt poſſint illum recipere in canonicum, & fratrem,ac ſi nullum haberent priuilegium,ſtatutum, vel conſuetudinē, per quæ talis receptio prohiberetur. Archid.hic.ver.facultatem. Vnde per iſtas litteras Papa excitat iuriſdictionem illorum, non autem mandat,vt auctoritate Apoſtolica receptio fiat. gloſ.1. hic. Et quoniam actus attribuitur ei, qui ponit illum in eſſe, non autem ei, qui remouet impedimentum,per quod non deueniebatur ad illum.c.licet.extr.de offic.ordin.& l.Iulianus.§.ſed & ſi quis.ff.ad exhiben. Ideo talis,non Apoſtolica,ſed recipientium cenſetur auctoritate receptus.vt in tex.

NISI in litteris aliud eſſet expreſſum.

QVIA reſcriptum accipit vires ab intentione reſcribentis. c. dilecto.& ibi gloſ.ver.intentionis.extr.de verb.ſign. & cap. ad aures. extr.eod. Et quoniam intentio cognoſcitur ex verbis.c.is autem. 22.q.2.niſi ex verbis prauus generetur intellectus, & per alia ſigna de-

inten-

intentione clarius appareat; nam in tali caſu potius ſigna eſſent conſiderandæ, quam verba.c.ſedulo.& ibi gloſ. 1. diſt. 38. Ideo ſi in litteris aliud eſſet expreſſum, per quod reſcribentis intentio appareret, non eſſet à tali intentionis interpretatione recedendũ.c.ſuſceptum.& ibi gloſ. ver.expreſsè.infr.eod.& c.ſi motu.infr.de præb.

SI autem receptio non ſpectat ad eos, tunc Apoſtolica auctoritate dicitur receptus.

QVIA nemo dat, quod non habet.c.quod autem.extr. de iurepatr. vnde cum iſti non habeant in tali caſu poteſtatem recipiendi iure proprio, non poteſt quis dici eorum auctoritate receptus, vt in tex. Sed quoniam iſti recipiunt poteſtatem ex viribus reſcripti. vt in text. Ideo talis actus debet denominari ab illo, qui dat ei eſſe; & ſic à Sede Apoſtolica, quæ illum recipi mandat. gloſ.hic. ver. concedimus. & ver. ad eoſdem.

Cap. 5. Si gratioſè.

RESCRIPTVM Papale, quod concedit promoto retentionem primorum beneficiorum vſque ad beneplacitum Papæ, extinguitur, mortuo Papa.

QVIA per huiuſmodi reſcriptum denotatur beneplacitum potius perſonæ Papæ reſcribentis, quam Sedis Apoſtolicæ, & dignitatis, quam ille habet. gloſ.hic.ver.ſuæ, & arg.c.litteris. extr. eod. Et quoniam beneplacitum perſonæ extinguitur per mortem ipſius. vt in tex.nam tale beneplacitum importat, perinde ac ſi dixiſſet; donec moriar, niſi prius reuocauero.glo.ver. expirat. Ideo expirante Papa, expirat hæc gratia.d.gloſ.hic. Sicut etiam expirant reſeruationes, quas Papa facit, quando illas reſeruat collationi ſuæ, & non dicit illas reſeruare collationi Sedis Apoſtolicæ. Gemin.hic nu.16.& Archid.col.fin.

SECVS, ſi ibi dicatur vſque ad beneplacitum Apoſtolicæ ſedis.

QVIA in tali caſu reſpicitur beneplacitum non perſonæ, ſed dignitatis.vt in tex.& Archid.col.fin. Et quoniã dignitas, & Sedes Apoſtolica nunquã moriuntur.vt in tex.& c.liberti.12.q.2. Ideo talis gratia durabit perpetuò, niſi à ſucceſſore fuerit reuocata. vt in tex. Perpetuò autem hic intelligitur, ideſt, donec vixerit ille, cui gratia fuit conceſſa.gloſ.ver.perpetuo.& ad idem.l.1.ff.pro ſocio. Vnde nota, quod ſicut priuilegium perſonale ex parte eius, cui conceditur, extinguitur cum perſona. c. petiſti.7. q.1. ſic priuilegium perſonale ex parte concedentis extinguitur cum ipſo concedente.vt hic. & ſic de vtroque poteſt intelligi.c.priuilegium.infr.de reg.iur. ſcilicet, quod priuilegium perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona. vt in d.c. priuilegium

gium. Priuilegium autem reale ex parte concedentis, cum concedente non extinguitur. vt hic. not. gloſ. in d. ver. perpetuo.

NEC intelligitur tale reſcriptum de beneficijs prius non canonicè detentis.

QVIA retentio plurium beneficiorum eſt ambitioſa. vt in tex. & c. non poteſt. & ibi gloſ. 1. infr. de præb. Et quoniam in ambitioſis, & à iure communi exorbitantibus, verba ſunt potius reſtringenda, quàm dilatanda. gloſ. in c. dilectus. ver. permiſſa. extr. de tempor. ordin. Ideo per reſcriptum, in quo conceditur retentio priorum beneficiorum nil noui iuris in illis conceditur. gloſ. fin. hic. Sed retentio illa eſt intelligenda de beneficijs, quæ talis obtinet de iure, non autem de obtentis ſolum de facto. arg. d. c. non poteſt. in fin. & Francus hic nu. 4. Reſcriptum enim recipit interpretationem à iure communi. c. cauſam. extr. eod. Et de iure communi non conceditur, vt quis beneficium iniuſte detineat. c. 1. infr. de reg. iur.

Cap. 6. Suſceptum.

VACATIO per mortem, & vacatio per renuntiationem ſunt diuerſa.

QVIA vacatio per mortem eſt coacta; vacatio verò per renuntiationem eſt voluntaria. gloſ. ver. humanis. Et aliud eſt cedere, aliud eſt decedere. gloſ. ver. non morte. Ideo impetrans beneficium per vnum de iſtis duobus modis vacationis, ſi per alterum modum vacet, illud obtinere non poteſt. Gemin. num. 4. niſi de intentione mandantis aliud appareret expreſſe, vt in tex. ſcilicet, quia expreſsit, ſe velle beneficium illud tali conferri, reſignatione, vel quocunque modo vacauerit. gloſ. ver. vacauerit. nam vbi apparet de intentione concedentis, à qua reſcriptum accipit vires, illa eſt ſequenda. c. ad aures. extr. eod. Nec obſtat, quòd renuntians quo ad ipſam Eccleſiam fingatur mortuus. vt in c. in apibus. §. ecce. 7. q. 1. & ideo videatur, quod vacatio per mortem comprehendat etiam vacationem per renuntiationem. Nam reſpondetur, quòd renuntians dicitur haberi pro mortuo, in quãtum poſt ceſſionem non amplius adminiſtrat illud beneficium, niſi habeat nouam prouiſionem, vt in d. §. ecce. nec in omnibus æquiparatur mortuo; nam talis poſſet de nouo ad Eccleſiam reaſſumi. c. ex tranſmiſſa. extr. de renunt. quod in mortuo eſſe non poteſt. & nunquam mors ciuilis comparatur naturali, niſi in caſibus in iure expreſsis. l. ex ea parte. §. in inſulam. ff. de verb. oblig.

ET ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expreſſo, non venit reliquum.

QVIA ex diuerſis non fit illatio.l.Papinianus.ff.de minor. Et quã-uis pleniſsima ſit alias in beneficijs interpretatio facienda; litteræ tamen ſuper obtinendis beneficijs impetratæ, debent (cum ſint ambitioſæ) reſtringi.c.quamuis.il 1. infr. de præb. Ideo vbi beneficium impetratur per mortem alicuius, debet ſtrictè intelligi de morte naturali,prout verbum ſonat, non autem de morte ciuili, & ficta. gloſ. penult.hic.

Cap. 7. Gratia.

LICET ignorans beneficium ſibi collatum, in impetratione alterius,illius mentionem non fecerit,valent litteræ.

QVIA talis non fuit in culpa, tacendo illud,quod neſciebat, cum nemo teneatur diuinare ea,quæ ſunt facti, gloſ.hic ver.neſcires, & not.in c.1.de cõſtit.in 6. Et quoniam vbi non eſt culpa, quis non debet damnum ſentire.c.cognoſcentes.extr. de conſtitut. Ideo iuſta ignorantia non debet obeſſe tali,qui de beneficio ſibi collato non fecit mentionem in impetratione alterius beneficij, vt in tex. Et hoc habet locum in reſcripto ad beneficium, in quo non tractatur de præiudicio tertij; nam in reſcripto ad lites, vbi tractatur de præiudicio tertij, taciturnitas veri etiam in facto alieno, & per probabiliter illud ignorantem,vitiat reſcriptum. Gemin. hic nu.4. Tunc enim deficit intentio reſcribentis, qui non intendit alicui præiudicium inferre.c.licet.extr. de offic. ordinar. Et vltra intentionem reſcribentis non ſe extendit reſcriptum.c.ad aures.extr. eod. Præterea primum illud beneficium non fuit tali impetranti ſecundum, ante acceptationem, & ratihabitionem acquiſitum.c.ſi tibi abſenti.infr.de præb. Et de beneficio, quod quis nondum habet,nec ſcit ſe illud habiturum,non tenetur quis facere mentionem in reſcripto ad aliud.Archid.hic nu.1.

ALTERVM tamen eliget, ſi de iure ſimul teneri non poſſunt.

QVIA licet talis probabilis ignorantia excuſet à vitio ſubreptionis,vt dictum eſt ſuperius,& not.in c.ſuper litteris.extr.eod. non tamen inducit diſpenſationem contra Concilium, de quo habetur in c. de multa. extra de præbend. ſicut nec etiam expreſsio beneficij, quod iam aliquis habet,diſpenſationem inducit,nec plus iuris tribuit, quàm prius ille haberet. vt not. ſupra in cap. ſi gratiosè. ſed tantum operatur,quod litteræ ſubreptitiæ non dicuntur.cap.non poteſt. infra de præbend.& gloſ.1. hic. Et quoniam plura beneficia, quæ de iure communi ſimul teneri non poſſunt, indigent ad illa retinenda, particulari diſpenſatione.vt in d.c. de multa. Ideo ſi talis impetrat ſecundum, quod non poteſt retineri ſine diſpenſatione cum primo, vnum, vel alterum dimittere debet.vt in tex.

Cap.

Cap. 8. Quamuis.

SI reſtituatur quis ad gratiam reuocatam, ſine alterius præiudicio intelligitur reſtitutus.

QVIA Papa non intendit alicui facere gratiam cum præiudicio tertij, niſi expreſſe hoc dicat. vt in tex. & c. ſuper eo. extr. de offic. deleg. Et quoniam reſcriptum accipit vires ab intentione reſcribentis. c. ad aures. extr. eo. Ideo talis reſtitutio ſic eſt intelligẽda, vt alteri non faciat præiudicium. vt in tex. Non enim debet naſci inde iniuriarum occaſio, vnde iura naſcuntur. c. qualiter. il 1. extr. de accuſ.

VNDE alteri ante reſtitutionem impetranti, præferri non debet.

QVIA vbi vtriuſque par eſt cauſa, qui prior eſt tempore, potior eſt iure. c. qui prior. & ibi gloſ. infr. de reg. iur. Vnde cum iſte reſtitutus ſit poſterior, nam gratia prior ei non ſuffragatur, cum fuerit reuocata, & reſtitutio ad illam gratiam non intelligitur cũ præiudicio tertij, qui interim impetrauit, vt dictum eſt ſuperius. Ideo eius gratia incipit valere à data vltimi reſcripti; & ſic tanquam poſterior non debet præferri priori. gloſ. 1. hic. Et in quantum dicitur, quod reſtitutio eſt prioris ſtatus reparatio, & reſtitutus in priſtinum ius recidit. C. de ſent. paſſ. & l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ff. de minor. Illud intelligitur in præiudicium reſtitutionem concedentis, non autem in prę-iudicium tertij, niſi hoc exprimatur. Gemin. hic nu. 5. Præterea iſta gratia, de qua loquitur hic tex. eſt potius noua conceſsio, quam vera reſtitutio. gloſ. penult. hic. Ideo non obſtant iura, quæ de vera reſtitutione loquuntur. Archid. hic in fin. Hodie verò huiuſmodi mandata de prouidendo ſunt ſublata per Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. cap. 19.

Cap. 9. Si eo tempore.

IN litteris ad beneficia impetratis, inſpicitur tempus datæ.

QVIA reſcriptum accipit vires ab intentione reſcribentis. vt ſupra in c. prox. Et quoniam non præſumitur, Papam reſcribentem habuiſſe intentionem prouidendi alicui de beneficio, qui illo non ſit dignus tempore, quo ei conceditur reſcriptum. Archid. hic nu. 1. niſi dicat de certa ſcientia, & non obſtantibus ætate, & quibuſcunque. Gemin. hic nu. 6. Ideo ſi tempore datæ, quando per ſcripturam reſcribens exprimit ſuam intentionem, impetrans erat inhabilis, reſcriptum cenſetur ſubreptitium. Gemin. hic nu. 3. Vbi verò reſcriptum continet aliquid, de quo non poterat fieri mentio tempore datæ; ſed habet reſpectum ad caſum, & qualitatem futuram, tunc reſpicitur tempus receptionis,

ptionis,& præſentationis litterarum, cum talis præſumitur tunc intentio reſcribentis,ex eo, quod non poterat fieri mentio de eo, quod non erat.gloſ.1.in c.dilectus.il 2.extr.de præb. Et ideo non poteſt in tali caſu argui reſcriptum de ſubreptione. Zabar.in Clem.fin.num.fin.eod. vbi diſtinguit, quod attenditur data, quando conſideratur reſcriptum quo ad eius ſubſtantiam,& quo ad effectum intrinſecum; ſecus quando conſideratur quo ad effectum extrinſecum,& ad conditionem futuram.

VNDE per illas beneficium curatum obtinere non poterit, qui licet nunc ſit maior,illo tempore minor erat.

QVIA non firmatur tractu temporis,quod de iure ab initio non ſubſiſtit. c.non firmatur.infr.de reg.iur. exceptis caſibus, in quibus in iure contrarium exprimitur.Archid.hic nu.2. Et quoniam talis impetratio ab initio fuit inualida,vt dictum eſt ſuperius. Ideo non valet, etiam ſi deueniat poſtea ad eum caſum, à quo rectè poſſet habere principium.Archid.d.nu.2.

Cap. 10. Si propter tua.

GRATIA generalis, non præiudicat ſpeciali.

QVIA Princeps non intendit per ſuum reſcriptum tollere ius tertij,niſi hoc exprimat.vt not.in c.quamuis.ſupra eod.Et quoniam per generalem gratiam non intelligitur aliquid expreſſum in præiudicium tertij; cum in generali conceſſione non veniant ea, quæ non eſſet quis in ſpecie veriſimiliter conceſſurus.c.in generali. infr. de reg.iur. Ideo per conceſsionem generalem non intelligitur præiudicatum gratiæ ſpeciali,& iuri alicui acquiſito.vt in tex.

ET debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto.

QVIA cum iſta ſint quid facti,& in facto conſiſtant,poteſt ea Princeps probabiliter ignorare.c.1. ſupr. de conſtit. Et quoniam non intelligitur conceſſum id, quod Princeps ignorat; cum ad illud ſua intentio non feratur.c.ad aures.extr. eod. Ideo ſi de iſtis in litteris non fiat mentio, per reſcriptum generale non intelligitur eis aliquod præiudicium generatum.vt in tex.& d.c.1.de conſtit.

Cap. 11. Statutum.

CAVSAE ab Apoſtolica Sede, vel eius Legato, committi debent dignitatem obtinentibus,vel canonicatum Eccleſiæ Cathedralis.

QVIA in deputandis iudicibus eſt habenda ratio publicæ, & priuatæ vtilitatis,vt illi ſcilicet deputentur, qui legum ſint eruditi,

& cauſarum habeant experimentum, per quos præſumatur, iuſtitiam partibus eſſe adminiſtrandam. Authen. de iudicib. coll. 6. circa princ. Et qui non ſint perſonæ viles, per quas redundaret ignominia in principem, cuius gerunt vices. gloſ. hic. ver. ſedes. Et quoniam tales idonei magis præſumuntur reperiri inter dignitatem obtinentes, & inter Canonicos Eccleſiæ Cathedralis. gloſ. hic. ver. canonicis. Nam quanto quis maioribus, & melioribus præeſt, tanto maior, & ſanctior eſſe cenſetur. c. miramur. diſt. 61. & Authen. de defenſ. ciuit. §. nos igitur. coll. 3. Ideo vt iudicium rectè adminiſtretur, & ne illud committatur perſonis vilibus, ſtatuitur, vt cauſæ ſolum committantur dignitatem, vel canonicatum Cathedralis Eccleſiæ obtinentibus, vt in tex. & d. gloſ. ver. ſedes. Si tamen ex certa ſcientia Papa committeret ſimplici clerico, tunc commiſſio valeret; cum certa ſcientia excludat vitium ſubreptionis. vt not. in c. ſi motu, infra de præb. Et Papa cum ſit ſupra ius poſitiuum, intelligitur in tali caſu conſtitutioni huic derogare. gloſ. hic. ver. litterarum. Certa autem ſcientia tunc dicitur adeſſe, quando ex litteris, vel per teſtes, illa clarè apparet, propter expreſſam notitiam facti, vel alio modo, licet non dicat explicitè, committimus ex certa ſcientia. Gemin. hic nu. 11. Sed ſi non conſtat de hac eius ſcientia, tunc præſumitur talis commiſſio facta contra ius commune, ſubreptitie impetrata, & eſt de tali reſcripto certiorandus Princeps, & eius ſecunda iuſſio expectanda. gloſ. in c. 1. ver. noſcatur. de conſtitut. hoc lib. Epiſcopus tamen, & inferiores ordinarij poſſunt cauſas ſuas committere ſimplici clerico, dummodo audiat cauſam in ciuitate, aut alio honeſto, & inſigni loco. Prima pars huius dicti patet ex hoc tex. nam iſta conſtitutio non tangit Epiſcopos, & alios ordinarios, qui propria auctoritate committunt; vnde cum hoc non ſit in iure cautum, remanet iuris communis diſpoſitio, vt quilibet poſſit in cauſarum cognitione committere vices ſuas. arg. c. conſuluiſti. 2. q. 5. & Archid. hic nu. 2. Non prohibetur autem hoc ordinarijs, quia cenſentur particulariter cognoſcere in eorum diœceſibus, quinam ſint apti ad cauſas cognoſcendas; & quia cum eorum delegati non gerant vices Apoſtolicæ Sedis, non ita requiritur perſona grauis, cui committatur, ſicut quando committitur à Papa, vel ab eius delegato, vt in perſona delegati retineatur, pluſquam poteſt, dignitas delegantis. Archid. d. nu. 2. Secunda pars huius dicti probatur in clem. quamuis. de for. compet. Nam ſi Epiſcopus in diœceſi aliena tenetur eligere locum inſignem in caſu, quo ibi procedere, & iudicare poteſt. vt in d. clem. quamuis. fortius debet hoc facere in propria, vbi habet liberam iuriſdictionem vbique. Io. Vanquel hic in fin. quod tamen intellige, quando eſt talis cauſa, quæ pro ſua diſcuſsione indiget iuriſperitis; nam in parua cauſa, in qua eſſet ſummariè, & ſine figura iudicij procedendum, tunc Epiſcopus poſſet illam committere in quolibet loco ſuæ diœceſis, quamuis minimo. Abb. in d. clem. quamuis. & vide quod nouiſſimè

mè ſanciuit Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reformat. cap. 10.

NEC tractari debent, niſi in ciuitatibus, vel locis inſignibus.

QVIA in huiuſmodi locis poteſt commode copia peritorum haberi. vt in tex. Et in cauſis eſt curandum iuxta earum exigentiam pro iuſtitia rectè adminiſtranda, vt aduocati, aſſeſſores, conſiliarij, & alij ad illas pertinentes poſſint per iudicem, & partes haberi. l. 1. §. ait prætor. ff. de poſtul.

§. Cum vero.

ACTORE, & reo einſdem diœceſis exiſtentibus, cauſa committi non debet extra illam.

QVIA per ſuperiorem eſt curandum, ne ſubditi in litibus nimium grauentur laboribus, & expenſis. c. finem. extra de dol. & contum. Et quoniam eo magis labores, & expenſas regulariter patiuntur litigantes, quo plus à proprijs domicilijs diſtant. Archid. hic nu. 5. Ideo in litigantium fauorem fuit prouiſum, vt cauſa regulariter non committatur extra eorum diœceſim. vt in tex. & c. fi. extr. eod.

NISI in ſex caſibus hic expreſſis.

QVIA in his caſibus litigantes, aut poſſunt habere ſuſpectos iudices intra diœceſim, aut non eſt eis ibi locus tutus. Archid. hic nu. 8. Et quoniam iudicium ſine ſuſpicione procedere debet. c. quod ſuſpecti. 3. q. 5. & l. apertiſſimi. C. de iudic. Et nemo eſt cogendus in loco, vbi de eius diſcrimine vitæ agitur, litigare. c. ex parte. il 1. extr. de appell. Ideo melius eſt obtinere iuſtitiam extra diœceſim cum aliquibus maioribus incommodis, & expenſis, quam intra diœceſim iniuſtam reportare ſententiam, vel propriam amittere vitam, vel ſaltem de his probabiliter ſuſpicari, & continue timere; cum inter duo mala ſit minus malum eligendum. c. duo mala. diſt. 13.

IN quibus tamen non trahetur vltra vnam dietam.

QVIA licet olim quis poſſet trahi per duas dietas in caſibus, in quibus cauſa extra diœceſim committebatur. vt in cap. nonnulli. extr. eod. Tamen ad diminuendum litium labores, & expenſas, Innocentius Quartus, per hanc ſuam conſtitutionem reſtrinxit terminum ad vnam dietam tantum. vt in tex. Et huic nouo, & poſteriori iuri hodie ſtandum eſt. gloſ. hic. ver. vnam. Computatur autem hæc dieta, non à loco habitationis rei conuenti, ſed à fine diœceſis ſui domicilij. vt in tex. nam per totam diœceſim, cum ſit ſub ſuo ordinario, reus non dicitur grauari. c. cũ Epiſcopus. infr. de off. ord. Ideo debet incipi dieta, vbi incipit noua iuriſdictio. Franc. infr. in §. prox. nu. 2.

ET niſi in duobus vltimis caſibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis, repelletur à iudice.

QVIA ſex caſus hic enumerati ſunt iſti. Primus, quando aliquis impetrat reſcriptum contra Epiſcopum. Secundus ſi contra Capitulum ipſius Epiſcopi. Tertius, ſi Epiſcopus impetrat contra aliquem de ſua diœceſi. Quartus ſi aliquis impetrat reſcriptum contra vniuerſitatem alicuius ciuitatis, caſtri, aut villæ. Quintus ſi impetrans non audet intrare diœceſim ſuam, in qua etiam reus moratur. Sextus, ſi impetrans merito perhorreſcit potentiam aduerſarij. vt in tex. Vnde cũ quatuor primi caſus appareant realiter, non poteſt circa illos impetrans aliquam cõmittere fraudẽ; ſed circa duos vltimos, cum cõſiſtant in eius animo, poſſet ſæpe ibi aſſerere timorẽ, vbi non eſt timor. Gemin. hic nu. 8. Ideo ad euitandam fraudem, & mendacium, ſtatuitur, vt impetrans ſaltem per proprium iuramentum fidem faciat iudici, ſe verè, & merito timere. vt in tex. Statur autem ſuo iuramento, ſi aliter non poteſt fieri fides de eius timore, quia non eſt veriſimile, quod in hoc ſit ſuæ ſalutis immemor. Archid. hic nu. 11. Nec tenetur iſte cauſam timoris exprimere; nam etiam ſi ſua culpa incidiſſet in timorem, excuſatur; cum hic potius attendatur iuſtitia, & æquitas iudicis, quam factum ipſius delinquentis. Archid. nu. 8. Debet tamen eſſe talis timor, qui caderet in conſtantem virum; nam vanus timor in iure non excuſat. Archid. d. num. 8.

ET in expenſis condemnabitur.

QVIA regulare eſt, vt vbi aliquis temere trahit alterum ad iudicium, ei reficiat expenſas. vt not. in c. diſpendia. ſupr. eod.

§. Cum autem.

ACTOR contra reum diuerſæ diœceſis, debet impetrare delegatum, vel in diœceſi rei, vel in alia non propria.

QVIA ſi actor poſſet impetrare iudicem in ſua diœceſi, de qua non eſt reus, ſæpe illum impetraret, vt reus fatigatus laboribus, & expenſis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compelleretur c. nonnulli. extr. eod. Et quoniam vnde iura naſcuntur, inde iniuriæ oriri non debent. l. meminerint. C. vnde vi. Ideo datur electio actori, vt impetret in diœceſi rei, vel in alia vicina, dummodo non ſua; & ſuccurritur reo, vt non patiatur incommodum litigandi extra diœceſim ſuam in diœceſi actoris. Francus hic in princ. Vt ſic iuſta ſit compenſatio, vt qui grauatur in vno, ſubleuetur in alio. c. 1. de paroch. ne claudice t iudicium. c. cum inter. de except.

NEC

NEC vltra vnam dietam diſtante.

QVIA iam eſt ſtatutum ad diminuendum litium labores,& expenſas,vt ſi actor,& reus ſint eiuſdem diœceſis, reus non poſſit trahi ad iudicem vltra vnam dietam. vt ſupra in ſ. prox. Et quoniam eſt eadem ratio etiam in caſu,quo ſunt diuerſæ diœceſis,ne reus, ſcilicet,nimium incommodis fatigetur. Archid. hic nu.9. Ideo etiam in tali caſu debet ſtatui idem ius.l.illud.ff.ad leg.Aquil. An autem iſta dieta computanda ſit legaliter, ſcilicet, vt viginti milliaria computentur pro vna dieta. vt l. vicena. ff.ſi quis cau. An vulgariter,ſcilicet, ſecundum regionis conſuetudinem. Dic,vt not.in d.c.nonnulli.extr.eod.& in c.cupientes. infr. de elect. & quod de vulgaribus intelligi debeat, probatur in c.præſenti.ſ.loca.infr.de præb.gloſ.hic.ver.vnam.

ſ. In nullo.

DELEGATVS extra locum commiſſionis,nec partes citare,nec cauſam cognoſcere poteſt ſine expreſſo partium conſenſu.

QVIA forma delegationis non eſt alteranda; cum delegantis mādatum ſit diligenter obſeruandum.gloſ.1.in c.ſtatuimus.infra de offic. deleg. Et quoniam vbi forma reſcripti ſe reſtringit ad certum locum,ſi vltra illum locum,delegatus procederet,non obſeruaret formam mandati. gloſ. hic. ver. deputatus. Ideo iudex deputatus intra ciuitatem, ſeu diœceſim, extra illas iuriſdictionem exercere non debet.vt in tex. Conceditur tamen,vt partes per expreſſum earum conſenſum poſſint illius iuriſdictionem etiam extra locum deputatum dilatare.vt in tex. quia cum talis locus ſit reſtrictus ad ipſarum fauorem.vt not.ſupra in ſ.cum verò, Quilibet permittitur, vt fauori ſuo renunciare poſſit.c. ad Apoſtolicam.extr.de regul.

NEC ſubdelegare locis,vel perſonis alijs,quam hic expreſſis.

QVIA ſubrogatus ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur.ſ.fuerat. Inſtit.de action. Ideo qualitas requiſita in delegato reſpectu perſonæ, vel loci, de quibus hic habetur in tex. requiritur etiam in eius ſubdelegato, qui eius vices,& naturam gerit,& in quibus eſt eadem ratio.Francus hic nu.2.

ſ. Inſuper.

DELEGATVS nihil debet à partibus recipere.

QVIA iudicium ſiue iuſtum,ſiue iniuſtum vendere non licet. c.non licet.11.q.3.Et quoniam ab omni ſpecie mali, præcipit Apoſtolus,eſſe abſtinendum.c.cum ab omni.extr.de vita,& honeſt. cler. Ideo, vt iu-

vt iudicium cum omni puritate coram delegato procedat, & venditionis abſit iniquitas,illud gratis iudex præſtare debet.vt in tex. & vide S. Tho.2.2.q.100.artic.5.

NISI eſculentum,& poculentum libere oblatum, quod paucis poſſit conſumi diebus.

QVIA talia xenia non ſunt lucra.l.ſolet.ff.de offic.proconſ. & tolerantur,quia non eſt veriſimile,quod propter illa moueatur animus iudicantis.c.& ſi quæſtiones.extr. de ſimon. Sicut etiam pro modica re non datur actio de dolo; cum non ſit veriſimile, quod in re modica adhibeatur dolus.l.ſi oleum.& ſequen.ff. de dolo mal. Et de modico non eſt curandum.c.re vera.in princ.& ibi gloſ.ver. mortui. de conſecr.diſt.2.Et hoc intellige,quando libere offeruntur. vt in tex. Nam non debet iudex iſta exigere, ſed oblata non prohibetur accipere; cum liberalitas offerentis tollat ſuſpicionem, quam etiam in re modica, inſtantia induceret petentis.Francus hic nu.2.& Gemin.nu.4.

VEL moderatas expenſas, ſi non ſunt pauperes, quando pro neceſſitate,vel vtilitate,non malitioſè extra domicilium pergeret.

QVIA nemo tenetur proprijs ſtipendijs militare. 13.q.1.c.vnic.§. his itaque. Ideo ne delegato ſit damnoſa iſta profectio, quam facit occaſione cauſæ, debent ei partes adminiſtrare moderatas expenſas, quas ei conuenit extra ſuum domicilium facere. vt in tex. nec deducuntur expenſæ, quas domi eſſet facturus. Gemin.hic nu.8. ſecus eſt in iudice ordinario, quia ipſe habet ſalarium à publico.§.illud.Authen. de mand.princ.col.3. Si verò vna pars eſſet pauper, vel eſſent pauperes ambæ; tunc pars abundans non ſoluet totum,ſed ſuam partem tantum; pauper verò nihil ſoluet; ſed aliam partem adminiſtrabit de ſuo ipſe iudex,ſi poteſt,ſicut etiam quando ambæ partes ſunt pauperes.gloſ.3.in c.cum ab omni.extr.de vita, & honeſt. cler. ex quo enim cauſam acceptauit,ſibi imputet,ſi non præuidit ea, quæ præuidenda erant.arg.l.1.§. quæſitum.ff.de ſeparat. Si verò ipſe non habet, vnde iſtas poſſit facere expenſas,remittet negotium ad ſuperiorem,ſe excuſando.arg.c. ſi quando.extr.eod.Gemin. hic in fin. Si verò abeſt, non principaliter propter cauſam ſibi delegatam,ſed propter alia negotia, tunc non debet habere expenſas.gloſ.hic.ver.propter. Nam non poteſt tunc dici, quod ſit abſens propter cauſam, licet talis abſentia coadiuuet cauſæ; Cum illud ſit inſpiciendum, quod principaliter intenditur, non autem quod per accidens venit. l. non verè. & ibi gloſ. & l. reipublicæ.ff.ex quib. cauſ.maior.

§. Aſ-

§. Aſſeſſorem.

DELEGATVS, niſi indigeat, non aſſumat aſſeſſorem.

QVIA aliqui iudices quandoque fraudulenter ſibi aſſumebant aſſeſſores, vt in tex. Et hoc faciebant, vel vt partes grauarent, vel alteram earum; vel vt amicis ſeruirent, vel vt lucrum participarent, vel vt ſeipſos exonerarent, quæ facere non debent. c. paſtoralis. in princ. extra de offic. deleg. & gloſ. hic. ver. fraudulenter. Et quoniam fraudibus non eſt indulgendum. c. ſedes. extr. eod. Ideo ſtatuitur, vt ſi delegatus non indigeat aſſeſſore, non aſſumat illum. vt in tex. Si verò eo indigeat, poteſt eum aſſumere, vt ſibi in cauſæ cognitione aſsiſtat, & ipſum ad rectè iudicandum inſtruat, ne ſibi imprudentia imputetur, & ex ea puniatur, quod fieri poſſet; nam iudex tenetur ex quaſi maleficio, in quantum bonum, & æquum ſuperiori viſum fuerit. Inſtit. de obligat. quæ ex quaſ del. naſc. in princ. & Specul. in tit. de aſſeſſore. §. 1. & §. ſalarium.

ALIAS, de ſuo illi prouideat.

QVIA cum talis aſſeſſor tunc non interueniat in cauſa ad vtilitatem partium. vt in tex. illæ non ſunt in expenſis indebitis aggrauandæ. arg. c. cum te. extr. de offic. deleg. Et quoniam aſſeſſor, non tenetur ſine præmio aſsiſtere, & conſiliari. l. 1. C. de aſſeſſ. Ideo iudex, qui ad ſuum placitum, non ad commodum partium, illum adhibuit, ſibi imputet, ſi de ſuo tenetur ſatisfacere illi. arg. d. l. penult. de ſeparat. An autem iudex indigeat aſſeſſore, vel non, relinquitur conſcientiæ ſuæ. vt in text. Vnde ſi ipſe dicat, ſe illo indigere, poteſt illum aſſumere, etiam inuitis partibus, licet conueniens ſit, vt de aſſenſu partium eligat illum. Specul. d. tit. de aſſeſſ. §. & igitur. Et cum hoc relinquatur conſcientiæ iudicis, non poſſunt partes reclamare, & ei referre quæſtionem, dicendo; quod aſſeſſore non egeat; nam quando aliquid eſt remiſſum conſcientiæ alicuius, nullus alius, ſed ſolus Deus eſt iudex. gloſ. hic. ver. relinquatur. & gloſ. in c. ſignificaſti. il 1. ver. ſi eſt ita. extr. de homicid. Si tamen conſcientia appareret euidenter erronea in re magni præiudicij, poſſet haberi recurſus ad ſuperiorem, non per viam appellationis, & iuſtitiæ; ſed per viam ſupplicationis, & gratiæ, vt emendet, quod male factum eſt; cum conſcientia debeat eſſe regulata, & non erronea; nec debet magnū præiudicium alteri inferre. Francus hic nu. 6. Eſt autem notandum, quod conſcientiæ attribuuntur tria officia. Primum eſt teſtificari, iuxta illud Apoſt. ad Rom. cap. 2. Teſtimonium reddente illis conſcientia. Secundum eſt inſtigare, & ligare, quando dictat aliquid faciendum, vel omittendum ſub pęna peccati mortalis, tunc ligat ſic, quod ſtante tali dictamine, peccat mortaliter, ſe diſformando illi, & venialiter, ſi dictet

ſub

ſub pęna peccati venialis; vt dicit gloſ. ad Rom.14.ſuper illud: Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. vbi gloſ. Qui facit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam. Quia ſecundum Damaſcenum: Conſcientia eſt lex priuata hominis; ſed facere contra legem, peccatum eſt, ergo & facere contra conſcientiam. Viguerius cap.3.nu.46.

SI eget, non ſuſpectum partibus aſſumet.

QVIA in iudicijs æqualitas eſt ſeruanda. c.qualiter.il 1.extr. de accuſat. Et quoniam aſſeſſor eſt conſiliarius iudicis, & poſſet prauo conſilio peruertere illum.l.1.C. de aſſeſſor. Ideo ne iniuriæ inde naſcantur, vnde iura oriri debent. d.c.qualiter. Curandum eſt, vt conſilium, & inſtructio præſtetur ab eo, qui non habeat paſsionem in cauſa, ex qua iudicis quærat corrumpere animum. Specul.in tit.de aſſeſſor.§. debet.& Decius conſil.8.nu.2.

CVM moderato ſalario à partibus ſoluendo.

QVIA vnicuique iuxta laborem eſt merces conſtituenda. c.charitatem.12.q.2. cum nemo teneatur proprijs ſtipendijs militare.c. c cum ex officij. extr. de præſcript. Et quoniam rectum conſilium vendere licet.c.non licet iudici.11.q.3. Et ille tenetur ſoluere mercedem, qui de tali labore commodum ſentit. c. qui ſentit.infr. de reg.iur. Ideo cum iſte aſſeſſor aſſumatur ad negotium vtrique parti commune. ſupr. §. prox. ab eiſdem partibus eſt ei de ſalario communiter prouidendum. vt in tex.& gloſ.hic.ver. competenti.

§. Notarium.

DELEGATVS taxare debet ſalarium Notariorum.

QVIA ſicut ad iudicem etiam delegatum ſpectat ſibi in cauſa eligere Notarium, vt fideliter cuncta iudicij acta conſcribat... quoniam.extr.de probat. qui tamen non debet eſſe ſuſpectus alicui parti. ſupr.§. prox. Ita debet ad eundem iudicem ſpectare, illi conſtituere, & taxare ſalarium; nam cum cauſa ſit ei commiſſa, ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem. c. præterea.extr.de offic. deleg. Et cum ad eum ſpectet principale, debet ſpectare etiam acceſſorium.c.acceſſorium.infr.de reg.iur. Et cum Notarij, vt plurimum, in exigendo ſalario metas rationis excedant; ideo debet iudex eos prudenter refrænare.vt in tex.

NEC participare debet cum ipſis, vel aſſeſſoribus in ſalario.

QVIA licet Notarius, & aſſeſſor poſsint pro eorum mercede moderatum recipere ſalarium.vt ſuperius not. Iudex tamen aliquid, præter eſculentum, & poculentum liberè oblatum, à partibus recipe-

cipere prohibetur. vt ſupra in ſ. inſuper. Cum nec iuſtum iudicium vendere liceat. c. cum ab omni. extr. de vita, & honeſt. cler. Et quoniam, cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia admitti non debet. c. cum quid. infr. de reg. iur. Ideo ſicut iudex non poteſt recipere tale lucrum nomine proprio, ita non debet illud recipere ſub nomine alterius, vel participando cum alio. vt in tex. & d. c. cum ab omni.

ſ. Si quid.

DELEGATVS recipiens aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur reſtituere.

QVIA nemo debet contra iura mercari. c. qui contra. infr. de reg. iur. Vnde qui recipit contra ius, iniuſte detinet. l. non videntur. ff. de reg. iur. Et quoniam, qui iniuſte detinet, ad reſtitutionem tenetur; nam non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. c. cum tu. extr. de vſur. Ideo ſi iudex recipit aliquid, vbi à iure prohibetur, illud reſtituere debet. vt in tex. & c. quia ſæpe. infr. de elect. Turpiter enim accipit, cum ad id gratis teneatur. gloſ. in l. 4. ſ. penult. ver. repeti. ff. de cond. ob turp. cauſ.

NON obſtante dantis remiſſione.

QVIA licet regulariter nihil tam conueniens ſit naturali æquitati, quam voluntatem domini volentis rem ſuam in alium transferre, ratam haberi. ſ. per traditionem. Inſtitut. de rer. diuiſ. Hoc tamen fallit, quando ius exprimit, & prohibet remiſſionem; nam tunc ad publicum bonum, & ad obuiandum delictis, eſt potius attendenda prohibitio legis, quàm voluntas dantis. gloſ. hic. ver. remiſſione. & Gemin. num. 1.

ſ. Pro ferendo.

DELEGATVS non debet vocare teſtes, niſi ſtatu cauſæ requirente.

QVIA iudex non ſolum debet parcere laboribus, & expenſis partium. c. finem. extr. de dolo, & contum. ſed etiam teſtium. gloſ. hic. ver. expenſis. Et quoniam aliqui prætextu ferendi teſtimonij, fraudulenter alios à iudicibus interdum vocari procurarent, vt eos laboribus, & expenſis fatigarent, aut aliquid extorquerent ab eis. vt in tex. Ideo ad obuiandum talium malitijs, & ad teſtium indemnitatem ſeruandam, ſtatuitur, vt iudex nullum vllatenus conuocet ad teſtificandum, niſi quando conditio, & ſtatus cauſæ requirunt. vt in tex. & l. quoniam liberi. C. de teſtib.

ET producens, illis adminiſtrare debet expenſas in veniendo, ſtando, & redeundo.

QVIA licet teſtis non ſit pretio conducendus. c. 1. extr. de teſtib. eſt tamen prouidendum, ne proprijs militet ſtipendijs. vt not. ſupra in §. aſſeſſorem, & ibi gloſ. ver. competenti. ideo ſunt ei competentes expenſæ miniſtrandæ, vt in tex. Et licet teſtis debeat pro vtraque parte dicere veritatem. c. 1. extr. de teſtib. cogen. Et vbi aliquid cõcernit commune negotium iudiciale, vtraque pars debeat conferre expenſas. ſupr. in c. inſuper. nihilominus in iſto caſu ſolum producens tenetur ei prouidere. vt in tex. quia, licet teſtis debeat pro vtraque parte dicere veritatem; non tamen principaliter ille, qui eum producit, tendit ad hoc; ſed tendit, vt probet intentum ſuum; & ideo debet illi prouidere; ſecus eſt in iudice, & aſſeſſore, qui principaliter intendunt negotio communi. Et nos debemus potius inſpicere id, quod principaliter fit, quam id, quod fit in conſequentiam. vt not. gloſ. fin. in c. quamuis. infr. de pact. Et ſicut pars producens procurat ſuos teſtes, ita altera pars volens producere teſtes reprobatorios, habebit eis prouidere in neceſſarijs. Gemin. hic nu. 3. Si autem idem teſtis, vel teſtes producantur ab vtraque parte, tunc vtraque pars tenetur conferre in expenſis. Bald. in l. eos. §. ſi quidem. in fin. C. de appellat. Et de expenſis teſtium; vide per Io. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de teſtib. §. qualiter. ſuper ver. teſtes autem. Et deberent habere vecturas equorum, ſi perſonarum qualitas hoc requirit. vt not. in l. idemque. §. idem Labeo. ff. mand. & Bald. in l. quoniam liberi. in princ. C. de teſtib. Sed an teſtis poſſit petere ſalarium, vel emendationem damni, quod patitur ratione temporis poſiti in eundo, ſtando, & redeundo? tex. hic facit, quòd non, quia ſolum dicitur, quod habeat expẽſas, ergo alia videtur prohibuiſſe. arg. c. nõne. extr. de præſumpt. & ſic alia damna non veniunt. & ita not. Bald. in l fin. in fin. C. de fruct. & lit. expenſ. Quod dictũ eſt menti tenendũ, nam multoties erratur in hoc; & diceretur teſtis corruptus, ex quo reciperet cõtra prohibitionem iuris; & eius dictum non probaret. l. 1. ff. de falſ. Francus hic. num. 4.

§. Quicquid.

GESTA contra hanc decretalem, ſunt ipſo iure nulla.

QVIA licet factum contra legem, etiam ſpecialiter prohibentem, non ſit ipſo iure nullum, ſed ſit per exceptionem annullandum, niſi aliud in ipſa lege exprimatur; & ex eo, quod ille facit contra legem, ſit puniendus. gloſ. in Clem. 1. ver. inhibentes. de iurepatr. & Gemin. hic. Vbi tamen lex non ſolum prohibet, ſed etiam perpetuam prohibitionis cauſam apponit, & declarat illud eſſe ipſo iure nullum, etiam

ſi exce-

ſi exceptio non opponatur, factum illud nullo modo tenet: d. gloſ. in d. Clem. & gloſ. in l. non dubium. ver. ob id. C. de legib. & gloſ. in c. quæ contra. infr. de reg. iur. Ideo cum hic exprimatur irritum, & inane ipſo iure, quicquid fuerit factum contra hanc decretalem, etiam ſi exceptio non opponatur, illud non tenet. vt in tex. & gloſ. fin. hic.

Cap. 12. Tibi, qui.

SOLA præuenta præſentatio, & receptio in canonicum ſecundi impetrantis in eadem Eccleſia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore ſuæ receptionis; vel poſtea vacante ante ſuam receptionem, vel præſentationem; & hoc; ſi per proceſſum executoris, vel interpoſitionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat.

QVIA in beneficijs gratia eſt ex parte concedentis, non autem ex parte exequentis, vel in poſſeſsionem mittentis, vt not. in c. capitulum ſanctæ Crucis. extr. eod. Et in exequenda gratia eſt attendenda intentio reſcribentis. c. cum aliquibus. extr. eod. & eſt inſpiciendum tempus datæ. c. ſi eo tempore. extr. eod. Ideo cum ipſi primo impetranti ſit primo ius acquiſitum ad præbendam propter intentionē mandantis; quando non inuenitur factum completum in perſona ſecundo impetrantis, licet ſecundo impetrans fuerit receptus in Canonicum, non tamen eſt præferendus ad præbendam vacantem illi, qui primo litteras impetrauit. Archid. hic nu. 1. Vt ſic, qui prior eſt tempore, potior ſit iure. c. qui prior. infr. de reg. iur. Hodie verò mandata de prouidendo, & gratias expectatiuas omnino ſuſtulit Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reformat. cap. 19.

NISI dolo, vel negligentia, excluderetur ab eadem.

QVIA ſibi imputet, qui malitioſè, vel negligenter abutitur gratia principis; & paruifacit illam, quam reuereri, & æſtimare deberet. gloſ. in c. imputari. infr. de reg. iur. Quando autem aliquis dicatur negligens, arbitrio iudicis eſt relinquendum. gloſ. in c. ſi clericus. ver. negligenter. infr. de præb.

Cap. 13. Si pro te.

SI primo ſub conditione prouideri mandatur, & ſecundus purè impetrans, priuſquam veniat conditio, à Papa, vel executore ſuo, canonicatum obtineat, in aſſecutione præbendæ primo præfertur.

QVIA omne ius impetrantis ſub conditione, trahitur ad diem conditionis exiſtentis. gloſ. fin. hic, & gloſ. in Clemen. vnic. ver. exe-

Digitized by Google

curorem.de conceſſ. præb. Sed ſecundus impetrans habebat ius ad rem per ſuam impetrationem,antequam exiſteret conditio. ſupr. c. proxim. Ideo cenſetur prior impetrans; & ſic præferendus. Gemin.hic nu.6. Et quando dicitur,quod primo impetrans eſt præferendus, & quod in gratia attenditur tempus datæ, intelligitur, quando vtriuſque gratia eſt pura ; ſecus quando vna eſt conditionalis,& altera pura. Francus hic in fin. Nam conditionalis nō trahitur ad tempus datæ, ſed ad tempus exiſtentis conditionis,vt ſuperius dictum eſt. Talia autem mandata de prouidendo ſunt hodie ſublata per Concil.Trid. vt not.ſupr.in c.prox.

Cap. 14. Duobus.

DVO, vel plures in eadem Eccleſia impetrantes, ſi de prioritate, vel poſteritate non apparet, ius potentius præponderat alteri.

QVIA duo vincula magis ligant,quam vnum.c.1.extr. de treug.& pac. Et quoniam ille,qui habet ius potentius, non ſolum habet quid æquale alteri,ſed etiam habet illud plus,per quod præponderat ei. Gemin.hic nu.5. Ideo, ſi in reliquis gratia ſit obſcura, veriſimilius eſt, eam eſſe concedentis voluntatem,vt ad gratiam obtinendam,melior ſit conditio potentius ius habentis.c.inſpicimus.& c.in pari.& ibi gloſ. infra de reg. iur.

ET ſi de hoc non apparet; quia vtrunque ius eſt æquale, ille præfertur,qui primo præſentat.

QVIA vigilantibus,& diligentibus,non autem pigris,& dormientibus iura ſubuenire ſolent.l.pupillus.ff.quæ in fraud.cred. Ideo, ſtante parilitate datæ,illi,qui magis ſolicitus fuit in præſentando,iura in dubio voluerunt fauere.Gemin.hic nu.1.

ET ſi in præſentatione concurrunt, locus eſt gratificationi ſiendæ per ordinarium.

QVIA ex quo Papa grauat ordinarium, conferendo, vel mandando conferri beneficium in eius Eccleſia.c.mandatum.extr.eod.voluit ei gratificare, & eius grauamen in hoc ſubleuare, vt, cæteris paribus,per eum electus alteri præferatur.Gemin.hic nu.8.

ET electione de vno facta in via gratificationis, ius alterius cenſetur extinctum.

QVIA in dubio non præſumitur, quod Papa velit eandem Eccleſiam grauare ſuper receptione duorum beneficiandorum. d.cap. mandatum. Ideo cum iam ſit vnus prouiſus, alter debet carere impetratis. vt in tex.

NISI

NISI de mente Papæ ſcribentis aliud appareat.

QVIA in claris non egemus coniecturis.l.continuus. §. cum ita.ff. de verbor. oblig. Vnde ſi ex tenore litterarum expreſſe apparet, quod vtrique ipſorum Papa voluit prouidere, tunc eius mandato eſt obtemperandum.vt in tex. Nam Papa,cum ſit ordinarius omnium. c.cuncta. 9. q.3. poteſt omnia beneficia conferre, licet regulariter hoc non faciat,ne nimium præiudicetur cæteris Epiſcopis, & particularibus diœceſum ordinarijs,vt not.in d.c.mandatum. Hæc autem mandata de prouidendo ſunt ſublata hodie per Concil.Trid.ſeſſ.24. de reform.c.19. vt dictum eſt ſupra in c.prox.

Cap. 15. Quia.

OMNES indulgentiæ conceſſæ à Bonifacio, vel ſuis prædeceſſoribus; clericis,de percipiendis perpetuò fructus ſuorum beneficiorum in abſentia,ſunt reuocatæ.

QVIA per ambitioſam importunitatē petentium, iſti Summi Pontifices indulgentias perpetuas multis conceſſerunt de percipiendis fructibus beneficiorum ſuorum (diſtributionibus quotidianis duntaxat exceptis) ſiue in ſcholis eſſent,ſiue in Eccleſiarum ſuarum altera reſiderent, aut in Romana Curia moram traherent, ſeu alio certo loco, vel etiam vbicunque. vt in tex. Et quoniam per huiuſmodi conceſsiones vagandi inſolentiæ oriebantur, & diſſolutionis præparabatur materia,cultusq. diuinus minuebatur,qui deſiderādus eſt, vt augeatur, & officium plerunque (propter quod beneficium eccleſiaſticum datur) omittebatur.vt in tex. Ideo iſte Summus Pontifex Innocētius Quartus, volens emendare præterita,& quantum poteſt aduerſus futura cauere; omnes huiuſmodi,& ſimiles indulgentias (perſonis,non eccleſijs,vel dignitatibus datas) per hanc conſtitutionem penitus reuocat. vt ibi tex. & vide Concil.Trid.ſeſſ.5.de reform.c.1.

ET profitetur Papa,ſe illas in poſterum non daturum.

QVIA digna vox eſt maieſtate regnantis, legibus alligatum ſe principem profiteri:l.digna vox.C. de legib. Vnde cum ipſe dixerit hanc conſtitutionem, benefacit offerendo ſe illam ſeruaturum. vt in tex. Tamen ſi tales indulgentias de nouo concederet, valerent,quia non potuit ſibi legem imponere, à qua ei recedere non liceret.ad hoc.ff.de legat.3.l.ſi quis.in princ.& ff.pro ſoc.l.ſi fratres.§. idem reſpondit. Et primam conſtitutionem tollit per ſecundam, licet de prima non faciat mentionem. c.1. de conſtitut.hoc lib. & gloſ.penult. hic. Quodq. ſibi licere non patitur, iſte Summus Pontifex ſuis ſucceſſoribus indicat.vt in tex.nam propter eaſdem cauſas, quæ ipſum induxerunt ad hanc

hanc conſtitutionem edendam, dignum eſt, vt eius ſucceſſores inducantur ad illam conſeruandam.arg.c.cum dilecta.extr.de confirm. vtil. vel inutil. Dicit autem,ſe indicare, non autem præcipere; quia par in parem non habet imperium ad præcipiendum. gloſ.fin.hic. Et Papa, qui ſuccedit,non reuocando ius anteceſſoris, cenſetur illud approbare. Gemin. hic in fin.

In Clement. Cap. 1. Abbates.

MAIOR prælatus pro membris ſuis (etiam ſi ſunt de menſa) reum conuenire non poteſt per reſcriptum Apoſtolicum, niſi vbi poſſent adminiſtratores membrorum.

QVIA cum alias ſit in iure ſtatutum,quod ſi actor,& reus ſunt eiuſdem diœceſis, actor impetret in diœceſi, de qua ſunt. Si verò ſunt diuerſarum, quod actor impetret, vel in diœceſi rei, vel in propinqua per dietam, & quod in ſua propria actor tunc impetrare non poſſit. vt in c. ſtatutum.§.cum autem.ſupra eod.in 6. Et hoc eſt introductum in fauorem rei,ne nimium fatigetur laboribus, & expenſis. vt not. in d.§.cum autem. Et quoniam aliqui fraudulenter,& præcipuè religioſi impetrabant ſub nomine eorum religionis ad excludendam diœceſim rei; puta, ſi prior alicuius domus Bononienſis impetrare volebat, habebat neceſſe impetrare Bononiæ; ſed ſi plus expediebat, vel placebat ei me conuenire Ferrariæ,impetrabatur ibi reſcriptum ſub nomine maioris,puta Camaldulenſis,Ciſtercienſis,Carthuſienſis,& ſimilis, cui ſuberat illa domus; & ſic quaſi actor,& reus eſſent diuerſarum diœceſum, fiebat commiſsio in loco vicino diœceſis Bononienſis intra dietam ad excludendam diœceſim rei. Eodem modo,ſi domus erat Ferrariæ,me Bononienſem conueniebat Ferrariæ ipſe maior, quod prior loci non potuiſſet. gloſ.1.hic. Ideo ad excludendam iſtam fraudem, per quam reus indebitè defatigabatur,fuit per hanc Clementinam declaratum, vt maior prælatus non poſsit reum conuenire, niſi vbi poſſent ſpeciales adminiſtratores membrorum. vt in tex. Et licet de religioſis loquatur, idem tamen eſt intelligendum etiam de ſæcularibus, qui ſimili modo præeſſent. Eſt enim in vtriſque eadem ratio.Zabar.hic num.1.Ideo debet eſſe idem ius. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Sed quia in ſæcularibus id erat rarum,& in religioſis frequens; ideo loquitur de iſtis, & non de illis.gloſ.hic.ver.præſidentes.

CONTRAFACIENS in expenſis,& intereſſe punitur.

Quia

QVIA regulare eſt, vt victus, qui non habuit probabilem cauſam litigandi, condemnetur victori in expenſis, & intereſſe litis, in eius temeritatis pœnam, & in releuamen victoris, qui fuit indebite fatigatus. gloſ. in c. finem. ver. expenſas. extr. de dol. & contum.

ET proceſſus eſt irritus.

QVIA in pœnam iſtorum, qui temerè contra hanc conſtitutionem venire præſumunt, non ſolum ſtatuitur, quod eorum proceſſus ſit annullandus ope exceptionis, ſicut regulariter fit de geſtis contra legem ſimpliciter illa prohibentem. vt not. ſupra eod. in c. ſtatutum. in fin. in 6. Sed etiam declaratur, quod ſit ipſo iure nullus. vt in tex. quæ verba important canonem latæ ſententiæ, & non ferendæ, & reddunt actum geſtum irritum, & nullum ſine ope exceptionis. gloſ. fin. hic. & gloſ. 1. in c. 1. ſupra eod. in 6.

Cap. 2. Et ſi principalis.

PRINCIPALIS officialis Epiſcopi, & prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari poſſunt à Papa.

QVIA iſti dicuntur eſſe in dignitate conſtituti. gloſ. hic. ver. delegatus. Et perſonis in dignitate conſtitutis ſolent à Sede Apoſtolica cauſæ delegari. c. ſtatutum. in princ. eod. in 6. Nec obſtat, quod iſtorum dignitas ſit ab alio dependens, & non ſit perpetua; quia ſufficit, quod aliquis ſit in dignitate tempore, quo ei cauſa committitur; gloſ. hic. ver. per electionem. Nec eſt curandum, an illa ſit dependens, vel principalis, perpetua, vel temporalis. Anchar. hic nu. 1. Talis enim dignitas in delegato conſideratur ratione temporis præſentis potius, quàm futuri. Barbat. hic in princ.

OFFICIALIS verò foraneus, vel prior clauſtralis, non.

QVIA officialis foraneus, qui conſtituitur ab Epiſcopo in certa parte diœceſis, vt ibi eius vices gerat, non conſtituit vnum conſiſtorium cum Epiſcopo, ſicut conſtituit vicarius generalis; nec habet iuriſdictionem ordinariam, ſicut habet generalis; ſed habet delegatam; vnde ab eo appellatur ad Epiſcopum. gloſ. hic. ver. foraneo. Ideo non eſt in dignitate, vt ſint ei committendæ cauſæ à Sede Apoſtolica, ſicut committuntur vicario generali. Abb. hic nu. 11. Et prior clauſtralis, qui conſtituitur tantum, vt præſit clauſtro, habet in eodem monaſterio Abbatem ſupra ſe, ad quem pertinet immediatè cura totius monaſterij. Abb. hic nu. 6. Ideo non eſt in dignitate, vt ei committantur cauſæ, ſicut cõmittuntur priori conuentuali, qui dum eſt in loco prioratus, eſt principale caput monaſterij, & in quibuſdam à regula abſolutus. Anchar. hic nu. 9. & vide Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 10.

Cap.

Cap. 3. Auditor.

AVDITOR in Romana Curia deputatus à Papa, de beneficio, quod pronuntiabit alicui de iure fore debitum, poterit illi, abſque commiſsione alia prouidere.

QVIA, vt euitetur circuitus, qui eſſet, ſi oporteret ad Papam redire pro noua commiſsione, vel pro collatione ad ipſum, vel ad alium executorem; ex æquitate per hanc conſtitutionem ſtatuitur, vt auditor in Curia habeat hanc poteſtatem prouidendi. vt in tex. cum gloſ. ver. circuitus. Auditori verò extra curiam non datur hæc poteſtas prouidendi, abſque alia commiſsione; quia cum alibi non procedant Auditores, cauſam conferendo cum alijs Auditoribus, ficut fit in Romana curia, (loquitur enim hæc decretalis de Auditoribus palatij, qui ſolent ſimul dubia conferre) circuitus in eis non eſt inutilis, vt ad Papam reuertatur pro noua commiſsione; nam poſſet eorum factum reuocari, & rurſus cauſa committi, vt plenius cognoſceretur; quod non fit de re cognita ab Auditore in curia; cùm veriſimile non ſit, Papam reuocaturum factum per collegium Auditorum. Ideo in curia circuitus in talibus eſſet inutilis, quod non eſt extra curiam; & circuitus inutilis eſt euitandus, non autem vtilis, & qui poteſt bonum parere effectum. Zabar. hic nu. 1. & 11.

Cap. 4. Gratiæ.

EXPECTANS beneficium, perdit gratiã, ſi conſequitur aliud, quod cum illo, quod expectat, de iure tenere non poteſt.

QVIA in iuribus incompatibilibus acceptatio vnius inducit tacitam renuntiationem alterius. cap. vt quis duas. de elect. in 6. & Anchar. hic nu. 4. Sicut de illo, qui poteſt rumpere teſtamentum per querelam; nam recipiendo legatum, ex eo tacitè querelæ renuntiat. vt in l. ſi pars. §. fin. & l. fin. ff. de inoff. teſtam. Vnde ſicut per acquiſitionem ſecundæ dignitatis, vel beneficij curati, vacat primum tale, ipſo iure. vt in c. de multa. de præb. Ita vacat gratia, quam quis habet ad tale beneficium obtinendum; nam ſi perditur ius in re, quod eſt potentius, multo magis ius ad rem, quod eſt debilius. c. quodam. de præb. in 6. Ideo cum tale ſecundum beneficium pacifice aſſecutum, de iure ſimul retineri non poſsit cum dignitate, vel beneficio, quod iſte expectabat, per acceptationem ſecundi, gratiæ primi renuntiaſſe videtur. vt in tex. & Anchar. hic num. 6. Sed hodie gratias, quæ expectatiuæ dicuntur, omnino ſuſtulit Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 19.

Cap.

Cap. 5. Litteras.

GRATIA ſuper vacaturo,non comprehendit beneficium poſt datam in ſubſtantia creatum.

QVIA in reſcriptis debet attendi intentio mandantis.c.quia ſæpe de præb.in 6. Sed de beneficio non extante tempore datæ, non videtur cogitaſſe mandans.arg.c. cum inter.extr. de renunt. Non entis enim nullæ ſunt qualitates.l.eius qui.ff.ſi cert. pet. Ideo ad tale beneficium non extenditur reſcriptum. vt in tex. Quod etiam non venit extendendum,cum ſit odioſum.c.quamuis.eod.in 6. Et ſimile eſt in reſcriptis contentioſis, quæ non extenduntur ad lites poſt datam reſcripti exortas.c.fin.extr.eod. Ex alia etiam ratione,talis gratia non comprehendit beneficium poſt datam reſcripti creatum, ſcilicet, ne fundatores retrahantur à beneficijs creandis,ſicut fieret,ſi viderent illa quaſi debita ab alijs impetrata. gloſ.fin.hic. Sicut enim voluit æquitas, beneficiũ permutatione vacans expectanti non deberi; quia forſan aliàs vacaturum non fuiſſet.c.vnic.de rer. permut. in 6. ita voluit non deberi beneficium nouiter creatum, licet vacet, quia aliàs forſan creatum non fuiſſet.d.gloſ.fin. hic. Gratiæ autem expectatiuæ, & mandata de prouidendo ſunt hodie ſublata per Concil.Trid.vt dictum eſt ſupra in c.prox.

Liber primus. Titulus Quartus.

DE CONSVETVDINE.

In Decretal. Cap.1.Conſuetudines.

CONSVETVDO inferens grauamen eccleſijs, debet iudicis officio tolli.

QVIA conſuetudo,vt ſit ſeruanda,debet eſſe rationabilis; nam cum illa ſit ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur,cum deficit lex.c.conſuetudo. diſt.1. ſicut lex debet eſſe rationabilis,& religioni conuenire.d. c. conſuetudo; ita talis debet eſſe conſuetudo,vt habeat vim legis, aliàs eſt potius dicenda corruptela,& extirpari, non ſeruari debet. infr.c.fin. Et quoniam conſuetudo grauoſa Eccleſijs,eſt contra religionem debitam Deo, & Sanctis, & ſic repugnat rationi, & fini æterno. Abb.hic nu.1. Ideo iudex ex officio debet illam extirpare. vt in tex. nam iudex tenetur prouidere diuino

honori, & indemnitati eccleſiarum. c.nouit. de iudic. Summa enim eſt ratio, quæ pro religione facit. l. ſunt perſonæ. ff. de relig. & ſumpt.fun. Vnde omnes debent religioni fauere, ſed præcipuè ex officio tenentur illi, qui ad iuſtitiam adminiſtrandam, ſunt aſſumpti.c.iudicet. & c.infames.3.q.7.& c.Rex debet.23.q.5.

Cap.2. Ex litteris.

EX conſuetudine poteſt introduci actus, ſiue ſolemnitas, per quam ſine apprehenſione reali transferatur poſſeſſio rei abſentis.

QVIA licet dicatur poſſeſſio, quaſi pedum poſitio; nam tunc naturaliter habetur, cum res pedibus calcatur.l.1.ff. de acquir. poſſeſſ. Ius tamen poſitiuum introduxit diuerſos actus in ſignum traditæ poſſeſſionis, quos facit æquiualere poſſeſſioni naturali, vt multos de illis enumerat gloſ.fin.hic. Et quoniam conſuetudo eſt altera lex. vt ſupra in c. prox. Ideo ſicut artificio iuris ſcripti transfertur poſſeſſio in multis caſibus ſine apprehenſione naturali; ita poteſt hoc facere conſuetudo, inducendo aliquem actum, & ſolemnitatem in ſignum traditæ poſſeſſionis.vt in tex.

Cap.3. Ad audientiam.

NON valet conſuetudo, vt in cauſis eccleſiaſticis dictum populi pro ſententia teneatur.

QVIA conſuetudo, quæ canonicis obuiat inſtitutis, nullius debet eſſe momenti, vt in tex. Et quoniam obuiat canonicis inſtitutis, vt populus ſe intromittat tanquam ſuperior in cauſis eccleſiaſticis; cum laicis ſuper eccleſijs, & perſonis eccleſiaſticis, nulla ſit attributa facultas.c.eccleſia.ſupra de conſtitut. Ideo talis ſententia, cum ſit à non ſuo iudice lata, nullam obtinet firmitatem.vt in tex.

Cap.4. Quanto.

CONSVETVDO non poteſt operari, vt clericus non Epiſcopus poſſit exercere ea, quæ ſunt reſeruata ordini epiſcopali.

QVIA conſuetudo non facit aliquem capacem actus, cuius ille per ſe eſt incapax. Abb.hic num.2. Hinc dicit Io.Andr.in c.2.de præb.in 6. quod quantumcunque longo tempore laicus exercuerit actum ſpiritualem, nunquam tamen illum præſcribere poteſt; nam poſſeſsio temporis, cuius initij non ſit memoria, habet vim tituli, quando datur capacitas in exercente, aliàs non; & ſic limita, & reſtringe c.1.de præſcript.in 6.& l.hoc iure.§.ductus.ff.de aqua quot.& æſtiu. Secus, dicit, in competentibus Epiſcopo ratione iuriſdictionis, vel dignitatis epi-

tis epiſcopalis; nam illa poſſunt præſcribi per inferiorem clericum, cum talium per ſe non ſit incapax, ſicut eſt illorum, quæ competunt ratione ordinis epiſcopalis. vt in c.auditis. & cap.cum olim.de præſcript. Ideo cum aliqua ſint reſeruata ordini epiſcopali in ſignum præeminentiæ, illorum clericus non Epiſcopus non eſt capax; & ratione conſuetudinis illa ſibi attribuere non poteſt. S.Tho.par.3.quæſt.72.art.11.& Abb. hic nu.6. Ex delegatione tamen Papæ illa exercere poſſet.c.peruenit. & ibi gloſ.diſt.95.& gloſ. 1. hic. Nam Papa in Eccleſia habet plenitudinem poteſtatis, ex qua poteſt quædam, quæ ſunt ſuperiorum ordinum, committere quibuſdam inferioribus, ſicut quibuſdam presbyteris concedit conferre minores ordines, quod pertinet ad poteſtatem epiſcopalem; & ex hac plenitudine poteſtatis, conceſsit beatus Gregorius Papa, quòd ſimplices ſacerdotes ſacramentum Chriſmatis conferrent, quandiu ſcãdalum tolleretur. vt in d.c.peruenit.S.Tho.d.art.11.Cum tamen ordinarius miniſter ſacramenti Confirmationis ſit ſolus Epiſcopus. Concil.Trident.ſeſſ.7.de confirmat.can.3.

Cap.5. Cum inter.

NON valet conſuetudo, per quam interdicti ſententia violatur.

QVIA ex tali conſuetudine diſrumperetur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ. vt in tex. induceretur grauamen eccleſijs; & eſſet contra bonos mores. Innocent. hic nu.3. Ideo tanquam irrationalis non eſt ſeruanda, ſed extirpanda.c.mala.diſt.8.& c.cum decorem.de vita, & honeſt. cleric.

Cap.6. Cum olim.

IN attribuendis officijs nouæ dignitati, ſeruatur conſuetudo vicinarum ciuitatum, quæ ſi diuerſa fuerit, ſeruabitur magis rationabilis, & alij non præiudicans.

QVIA cum iſta noua dignitas non fuerit adhuc in eſſe, non poteſt dici, quòd in præteritum fuerit circa eam aliqua particularis cõſuetudo, quæ ante omnia eſſet ſeruanda. c.catholica.diſt. 11. Non entis enim nullæ ſunt qualitates.l.eius, qui.ff.ſi cert.pet.Et vbi non inuenitur aliquid diſpoſitum per conſuetudinem ſpecialem, eſt poſtea videndum, an ſit aliquid diſpoſitum per ius commune. Butr. hic in fin. vbi verò ius commune nihil diſponit, (ſicut præſupponitur in caſu huius tex.) tunc eſt attendenda conſuetudo vicinorum locorum; nam quælibet prouincia abundat in ſuo ſenſu. gloſ. fin.in d.c.catholica. Et ſimilis æquitatis ratio ſimilia iura ſuadere videtur.l.fin.C.ad leg.Falc. Si verò conſuetudo vicinorum eſt diuerſa, tunc attenditur illa, quæ eſt magis rationabilis; quia quoties nihil ſine captione inueſtigari poteſt, eligendum eſt,

Digitized by Google

quod minimum habet iniquitatis.l.quoties.ff.de reg. iur. Et quæ alteri non præiudicet; vt in tex. quia non debet aliquis locupletari cum alterius iniuria, vel iactura.c.locupletari.de reg.iur.in 6. Omnibus autem iſtis deficientibus, recurrendum eſt ad cap.fin.diſt.20. ſcilicet, vt congregentur ſapientes, & ſeniores, quorum conſilio ſtetur. Abb.hic nu.7.

Cap.7. Cum venerabilis.

NON poteſt induci ex conſuetudine, vt quis poſſit dimittere dignitatem ſine ſuperioris licentia.

QVIA nihil tam naturale eſt, quàm vnumquodque diſſoluere eo genere, quo colligatum eſt.c.1.infr.de reg. iur. & l. nihil tam naturale. ff. eod. Et quoniam quis alligatur dignitati, per eius voluntatem confirmatam à ſuperiore. vt in tex. & not.in c.litteris. de reſcript. Ideo etiam quando vult diſſolui ab illa, debet ſuperioris interuenire conſenſus. vt in tex. Nec poteſt conſuetudo inducere contrarium, quia eſſet irrationabilis, & contra eccleſiaſticam diſciplinam, & publicam vtilitatem.Butr.hic num. 21. Et conſuetudo contra iura tenentia obedientiam, vnionem, & eccleſiaſticam diſciplinam, ac publicam vtilitatem, eſt potius dicenda corruptela, infra.c. fin. Et ideo extirpanda. cap. mala.diſtinct.8.

VEL vt poſſit electus adminiſtrare, non habita confirmatione à ſuperiore.

QVIA electus ante confirmationem non habet ius in Eccleſia.cap. inter corporalia.de tranſlat.epiſc. licet habeat ius ad illã; quod tamen eſt tenue; cum poſsit per exceptionem repelli.gloſ.in d. c.inter. ver.confirmatus. Actus enim denominatur à confirmante, qui perficit illum.l.tanta. C. de veter.iur. enucl. Vnde qui adminiſtrat ante confirmationem, dicitur intruſus, & ex ſeipſo honorem ſibi aſſumere videtur. c.qualiter.de elect. Ideo conſuetudo, quæ talia admitteret, tanquam ſacris canonibus inimica non eſt ſeruanda. vt in tex. Hodie tamen (licet non ſit mutatum in Italia id, quod hic dicitur de adminiſtratione) ex generali diſpenſatione Papæ, vltra Italiam conſtituti, ſtatim poſtquam ſunt in concordia electi, poſſunt in temporalibus, & ſpiritualibus miniſtrare. c.nihil.de elect. Et hoc conceditur eis, ne Eccleſia interim in illis patiatur detrimentum.gloſ.2.hic, & Innoc.in fin. Secus, ſi ibi eſſet Legatus in prouincia, à quo poſſet peti confirmatio; nam etiam illi tunc deberent ante adminiſtrationem petere confirmationem à Legato. Compoſtel.hic in fin.

Cap:

Cap. 8. Cum dilectus.

DE conſuetudine poteſt induci, quod vna eccleſia de gremio alterius teneatur ſibi prælatum eligere.

QVIA licet de iure communi vna Eccleſia non habeat ad aliam iſtam ſeruitutem; ſed ille eſt eligendus, qui Eccleſiæ prodeſſe poſſit, non qui de alia Eccleſia exiſtat. c. Abbatem. 18. q. 2. & not. in c. abbate. de verb. ſign. Ex quo tamen iſtud ius eſt poſitiuum, conſuetudo rationabilis, & legitimè præſcripta poteſt ei præiudicium generare. infr. cap. fin.

ET conſuetudo eſt optima legum interpres.

QVIA conſuetudo legem imitatur. §. ſine ſcripto. Inſtitut. de iure natur. Ideo ſicut lex poſterior interpretatur priorem. l. de quibus. & l. ſi de interpretatione. ff. de legib. ita poteſt hoc facere conſuetudo. vt in tex. & Inſtitut. de iure natur. §. ſed naturalia.

Cap. 9. Cum conſuetudinis.

CAPITVLVM ſine Epiſcopo ſtatuta, ſeu conſuetudines nouas facere, vel antiquas immutare non poteſt.

QVIA cum conſuetudinis, vſusq; longæui, non ſit leuis auctoritas; & plerunque diſcordiam pariant nouitates. vt in tex. per huiuſmodi ſtatuta, & conſuetudines, facile alteraretur ſtatus Eccleſiæ. gloſ. fin. hic. Et quoniam gubernatio Eccleſiæ ſpectat ad Epiſcopum, qui eſt eius ſponſus, & caput: Canonici verò ſunt membra illius. c. nouit. de his, quæ fiunt à prælat. ſine conſ. cap. Ideo non debent membra recedere à capite, & ſibi aſſumere officium illius, ne totum corpus perturbetur. c. cum non liceat. de præſcript. Sed cum ipſi Canonici ſint inferiores, debent Epiſcopo ſuperiori parere. c. cum inferior. de maior. & obed. Vbi verò non alteratur communis ſtatus Eccleſiæ, nec agitur de iuribus, in quibus habeat intereſſe Epiſcopus; ſed tractatur de rebus exiguis pertinentibus ad ſolum capitulum; puta, qualiter capitulũ debeat congregari, qualiter diſtribuantur quotidianæ diſtributiones, vel menſa groſſa diuidi debeat, vel quid ſimile, poteſt capitulum ſtatuere ſine Epiſcopo. gloſ. in cap. conſtitutionem. ver. ſtatutum. de verb. ſign. in 6. & Abb hic num. 4.

Cap. 10. Ex parte.

NON valet conſuetudo, per quam quis inducitur ad peccandum.

QVIA talis conſuetudo eſt abuſiua, & irrationalis. vt in tex. Eſt enim contra ius diuinum,& naturale, vt quis inducatur ad peccandum; cum ſit contra honorem Dei, & contra propriam ſalutem.infr.c.prox. & ſupr. in proœmio Decretalium. Ideo talis conſuetudo eſſet corruptela,& venit extirpanda.infr.c.prox.

VEL bona propria diſſipandum.

QVIA diſſipare bona eſt vitiũ prodigalitatis, quæ opponitur virtuti liberalitatis per exceſſum; nam ſicut liberalis eſt ille,qui dat & quibus, & quæcunque, & quando oportet; ita prodigus eſt ille, qui dat ſine mediocritate, & quibus, & quando non oportet; & ſic fortunas ſuas diſsipat, & conſumat contra proprium commodum, & per ſeipſum perditur; nam eſſe ſui ipſius perditio videtur bonorum diſsipatio; vt potè,cum ea ſint, ex quibus vitam traducamus. Auarus tamen, qui opponitur liberali per defectum,eſt peior, quàm ſit prodigus: nam cum auarus in accipiendo excedat, & in dando deficiat, nemini prodeſt, imo ne ſibi ipſi quidem vtilis eſt; & illiberalitas incurabilis eſt; nam & ſenectus, & omnis imbecillitas reddere illiberales videtur, magiſque quam prodigalitas, hominibus natura inſita eſt: nam plerique ſunt pecuniarum cupidi magis,quam ad dandum prompti;& magis opponitur liberali auarus,quam prodigus; nam prodigus habet ea, quæ liberalis ſunt,in quantum dat, & non accipit (licet differat in eo, quòd hæc non facit,vt debet) & ideo prodigus facilius euadit liberalis,quàm faciat auarus; & aliquibus ille iuuat,quod non facit auarus; & non eſt tam mali,& ignobilis animi prodigus, ſicut eſt auarus, qui nihil commune habet cum liberali. Ariſt.4.ethicor.cap.1. Vnde ſi non valet conſuetudo prodigalitatis,per quam quis inducitur ad bona propria diſsipandum.vt in tex. multo minus eſt ferenda illa, per quam auarus quis redderetur. Ariſt.d.c.1.& Cicero 2.officiorum circa medium. Longius autem iſta notaui, ne aliqui de eorum auaritia glorientur, dum vident prodigalitatem hic eſſe damnatam.

Cap. 11. Cum tanto.

CONSVETVDO non derogat iuri naturali,ſeu diuino.

QVIA iura naturalia, quæ apud omnes gentes peræque obſeruantur,diuina quadam prouidentia conſtituta, ſemper firma, atque immutabilia permanent. Inſtitut.de iure natur.§. ſed naturalia. Cum enim ius naturale dicatur illud,quod ſemper bonum,ac ęquum eſt.l.penult.ff.de iuſt.& iur. Illud, quod contrariatur iuri naturali, oportet eſſe malum,& iniquum.Ariſt.in prædic.cap.de oppoſitis. Et quoniam conſuetudo iniqua non eſt ſeruanda, ſed extirpanda.cap.mala.diſt.8. Ideo nulla conſuetudo poteſt iuri naturali derogare. vt in tex. Poteſt tamen con-

conſuetudo illud interpretari, & diſtinguere, ſicut illud idem poteſt ius poſitiuum; Innocentius hic. Vbi enim ratio naturalis ſuadet ius diuinum,& naturale diſtingui, & limitari, tunc non eſt tranſgreſsio,& non inducitur peccatum. Hoc enim præſumitur fieri ex Dei voluntate per facultatem conceſſam eius vicario,illud interpretandi. Abb.hic nu.3. & ad intelligentiam vide S.Tho.1.2.q.97.art.2.

CVIVS tranſgreſſio peccatum inducit.

QVIA peccatum conſiſtit in hoc, quod aliquis agit contra rectam rationem.S.Tho.1.2.q.71.art.6.& ibi Caietan. Peccatum enim eſt iniquitas,vt in Epiſt.1.B.Ioan.Apoſt.cap.3. Et quoniam ius naturale eſt ſemper iuſtum, & ſecundum rationem, vt dictum eſt ſuperius. Ideo illud tranſgredi non licet.vt in tex.Vnde definitur peccatum, quod eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam. S. Auguſt.relatus per S.Tho.in d.art.6. Et tanto ſunt grauiora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam. vt in tex. quia ille,qui peccat ex habitu,magis peccat,quàm ille,qui peccat ex paſsione. S.Tho.1.2.quæſt.78.art.4.

NEC poſitiuo,niſi ſit rationabilis,& præſcripta.

QVIA cum ius poſitiuum ſit fundatum ſuper ratione.c. erit autem lex.diſt.4.& c.conſuetudo.diſt.1. Dum vigent illæ cauſæ,propter quas illud ius eſt promulgatum, non poteſt ab eo recedi; nam agens contra illud,ageret contra rationem, & contra obedientiam debitam ſuperiori, & ſic peccaret; ſed quando illæ cauſæ ceſſant ſecundum,quod variantur rerum euentus, & temporum conditiones, & ſunt diuerſi reſpectus, & fines; tunc illud ius inciperet non habere in ſe rationem, quam prius habebat; & ſic poteſt conſuetudo contraria rationabiliter introduci, vt deroget illi; ſed vt iſta conſuetudo præſumatur rationabiliter introducta,de iure canonico debet eſſe præſcripta,id eſt, obtenta per curſum temporis requiſiti ad præſcriptionem; licet de iure ciuili ſufficiat,quod ſit rationabilis.Butr. hic nu.28. & Abb.nu.9.& 20. Quando autem conſuetudo dicatur rationabilis, relinquitur arbitrio iudicis. Et generaliter cenſetur rationabilis ſecundum ius canonicum, quando tendit ad ſalutem animarum, qui eſt finis iſtius iuris; ſecundum verò ius ciuile conſuetudo eſt irrationabilis, ſi non tendit ab bonum publicum,quod eſt finis iuris ciuilis. Abb.hic nu.5.

Cap.

In Sexto. Cap. 1. Conſuetudinem.

PRAETEXTV conſuetudinis, etiam iurata, vel quantocunque tempore obſeruata, non poteſt quis niſi vnicum perſonatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium, ſimul cum canonia, & præbenda in aliqua Eccleſia, abſque diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ obtinere.

QVIA cum vnum officium vix digne valeat aliquis adimplere, talis conſuetudo eſt ſacris canonibus inimica, & de ambitionis radice procedit. vt in tex. & c. de multa. extr. de præb. Vnde eſt corruptela exiſtimanda. vt in tex. Ideo quantuncunque ſit diuturna, venit extirpanda. c. fin. extr. eod. Nec obſtat, ſi eius obſeruantia ſit iuramento firmata. vt in tex. quia iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis. cap. cum contingat. extr. de iureiur. Vnde tale iuramentum, aut fuit ſpeciale, aut generale; ſi ſpeciale, vt quis ſpecialiter, & expreſſe iurauerit illam conſuetudinem ſeruare; tale iuramentum fuit temerarium, & ſic non ſeruandum; imo de eo quod iurauit, poſſet, & deberet pœnitentia imponi. c. ſicut. extr. de iureiur. Si verò generaliter quis iurauit, ſe ſeruaturum conſuetudines ipſius Eccleſiæ; iſtud iuramentum ad poſsibilia, & licita tantum debet extendi. c. 1. de iureiur. hoc lib. Ideo huiuſmodi conſuetudo, ſiue ſit iurata, ſiue ſit diuturnè obſeruata, declaratur eſſe corruptela, & ob id non ſeruanda. vt in tex. Cum maioribus tamen, de quibus ratio particularis eſt habenda, aliquando Sedes Apoſtolica in talibus diſpenſat; ſed cum huiuſmodi diſpenſatio non ſit faciliter concedenda, Papa noluit, vt Epiſcopi poſsint in iſtis diſpenſare. vt in tex. & d. cap. de multa.

VEL iam obtenta tenere.

QVIA, licet regulariter conſtitutio reſpiciat futura, & non præterita. c. 2. extr. de conſtitut. Quando tamen conſtitutio non ſolum ſtatuit de nouo, ſed eſt etiam antiqui iuris declaratoria, tunc extenditur ad præterita; etiam ſi contra ſe habeat conſuetudinem, dummodo declaret illam non valere, ſicut facit conſtitutio iſta. Francus hic nu. 3. & 4. Et quoniam per alia iura fuit prohibita prius huiuſmodi pluralitas dignitatum. vt in d. c. de multa. & extr. de conceſſ. præben. c. litteras. Ideo hæc conſtitutio comprehendit etiam illa, quæ tempore editionis ipſius erant præterita. vt in tex.

ET contra præſumptum irritum eſt omnino.

Quia

QVIA hæc conſtitutio non ſolum prohibet actus contrauentionis; ſed etiam perpetuam prohibitionis cauſam apponit. vt in fine tex. Et quoniam quando conſtitutio apponit taliter cauſam prohibitionis, actus contrarius eſt ipſo iure nullus abſque eo, quod per exceptionem annulletur. vt not.in c.ſtatutum.in fin.de reſcript.hoc lib. Ideo facta contra hanc conſtitutionem ſunt irrita omnino. vt in tex. & gloſ.fin.hic.

Cap.2. Non putamus,

NON valet conſuetudo, quod ab officiali Epiſcopi, ad Epiſcopum appelletur.

QVIA auditorium,& tribunal Epiſcopi, & eius officialis generalis eſt idem,& in eadem perſona cenſetur. vt in tex. Vnde ſi à vicario appellaretur ad Epiſcopum, appellatio videretur interpoſita ab eodem ad ſeipſum.vt in tex. Et quoniã hoc eſſet contra ſubſtantiã appellationis, quæ eſt prouocatio à minori iudice ad maiorem.l.1.§. ſi quis. ff. de appellat. Et etiam eſſet contra dignitatem maiorum magiſtratuum,quibus partes præiudicare non poſſunt. Gemin.hic nu.2.Ideo talis conſuetudo non eſt conſona rationi.vt in tex.& ſic non valet.extr. c.fin. A vicario autem foraneo appellatur ad Epiſcopum; quia ille non habet idem tribunal generale, & ordinarium cum Epiſcopo,ſicut habet vicarius generalis; ſed habet iuriſdictionem delegatam ad aliquas cauſas diœceſis; vnde ab eo appellatur ad Epiſcopum, tanquam ad delegantem. gloſ.hic. ver.officiali. Sed ſi Epiſcopus vellet delegare cauſas in fraudem Archiepiſcopi, non eſſet tunc ad ipſum Epiſcopum appellandum.Et fraus poſſet cognoſci ex coniecturis, veluti,ſi ſolet multas cauſas delegare, vel ex aliquibus verbis prolatis ab ipſo Epiſcopo hanc fraudem denotantibus.Gemin.hic nu.3.& Francus nu.6.

Cap. 3. Non eſt.

VALET conſuetudo præſcripta,quod Epiſcopus in inquirendo,puniendo, & corrigendo ſubditorum exceſſus, ſui capituli conſilium requirere non teneatur.

QVIA ad Epiſcopum propriè, & principaliter pertinet cognitio, & punitio peccantium in ſua diœceſi.c.ſi quis Epiſcopus. 2.q. 7. & c.fin.extr.de offi.archipresb. Voluit tamen ius commune, ad faciliorem,& tutiorem iuſtitiæ adminiſtrationem, vt cum Epiſcopo aliquando conſilium capituli requiratur. c. nouit.extr.de his, quæ fiunt à præl. aliquando non ſolum conſilium, ſed conſenſus. c.ea noſcitur.eod. tit.& 12. quæſt.2.c. alienationes. Sed quoniam conſuetudo rationabilis, & præſcripta præiudicat iuri poſitiuo. extr. c. fin. Ideo non eſt mi-

rum,ſi conſuetudo inducit,vt Epiſcopus,qui eſt caput, præſcribat iuriſdictionem contra canonicos, qui ſunt eius membra. Archid. hic in fin. Iuriſdictio enim poteſt præſcribi etiam per alios prælatos inferiores. c. irrefragabili.§.exceſſus.extr.de offic.ordin.Vnde multo magis per Epiſcopum. vt in tex. Et licet in correctione non currat præſcriptio, vt ſubditus à nemine corrigatur. c.cum ex officij. extr. de præſcript. Bene tamen currit,vt magis puniatur ab vno prælato, quam ab alio. d.c. irrefragabili. Et Gemin.hic nu.4. Et quoniam ea,quæ poſſunt induci per præſcriptionem,poſſunt induci etiam per conſuetudinem. Abb.in c.fin. nu.15.extr.eod. Ideo ſicut præſcriptio dat iuriſdictionem, ita etiam illam dat conſuetudo præſcripta.vt in tex.& Abb.d.nu.15. Quæ autem differentia ſit inter conſuetudinem,& præſcriptionem,late tractat gloſ. fin.& ibi Butr.& alij in d.c.fin.extr.eod.

Cap.4. Cum in tua.

PER reſcriptum Apoſtolicum, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius Eccleſiæ conſuetudo non tollitur.

QVIA ſpecialium locorum, & perſonarum ſingularium conſuetudines,& ſtatuta (cum ſint quid facti, & in facto conſiſtant) poſſunt per Papam probabiliter ignorari.c.1.de conſtitut. hoc lib. Et quoniam reſcriptum recipit vires ab intentione principis reſcribentis.c.ad aures.extr.de reſcript. Et Princeps non intendit concedere ea, quæ ignorat.d.c.1.de conſtitut. Ideo per ſuum reſcriptum Papa non intendit tollere conſuetudinem,quam ignorat, circa præbendam Eccleſiæ vacaturam. vt in tex.

HINC eſt, quod ſi ibi eſt conſuetudo, quod antiquiores canonici, vacantes præbendas poſſint optare gradatim,illo non obſtante mandato,poterit antiquior vacantem optare præbendam.

QVIA cum Papa non intendat tollere ſpeciales locorum conſuetudines,niſi hoc exprimat,vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam conſuetudo eſt ius quoddam.c.conſuetudo. diſt. 1. Ideo ſi de conſuetudine præbēda vacans debetur antiquiori,qui mutare voluerit,ſequitur, quod de iure ei debetur, cui Papa reſcribens præiudicare non intendit; vnde non debetur impetranti; qui tamen de alia non optata erit poſtea prouidendus.gloſ.hic.ver.de iure.

ET expectatis per viginti dies optare volentibus,executor de non optata prouidebit eidem.

QVIA ne prætextu huius conſuetudinis,prouiſiones auctoritate Apoſtolica faciendæ vltra debitum differantur,hic Summus Pontifex

tifex ſtatuit, vt executores ſuper ipſis prouiſionibus deputati, optare volentes per viginti dies duntaxat expectent; quibus elapſis, libere in non optatis ad exequenda ſibi mandata procedant, præfata conſuetudine non obſtante. vt in tex.

SI autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit.

QVIA beneficia vacantia in curia, alius, quam Papa, conferre nō poteſt. c. licet. il 1. infr. de præb. Ideo cum de ipſis per Romanum Pontificem ordinatur, non habet locum optatio, vt in tex. In huiuſmodi enim beneficijs Sedi Apoſtolicæ affectis, & reſeruatis, Papa abrogat omnes leges, & ſtatuta contraria, & tollit omnem conferendi poteſtatem, & ſic tollit legem, qua datur poteſtas optandi. Gemin. hic. §. in præbendis. num. 3.

In Extrauag. Communib. Cap. vnic. Super gentes.

CONSVETVDO impediens, ne Legati Sedis Apoſtolicæ recipiantur, non valet.

QVIA talis conſuetudo eſt irrationalis, cum ſit animarum ſaluti contraria, & detrahat Apoſtolicæ poteſtati. vt in tex. Ideo reprobatur, cum ſit extirpanda. c. mala. & c. fruſtra. diſt. 8.

ET illa non obſtante, Legati ipſi ſunt ab omnibus recipiendi.

QVIA cum iſti Legati gerant vices Summi Pontificis (qui ſuper Gentes, & Regna eſt à Domino conſtitutus) & ab eo deſtinentur ad diuerſas mundi partes (prout neceſſitates emerſerint) vbi ipſe Summus Pontifex perſonaliter circuire non poteſt, vt vices eius ſupplēdo, errata corrigant, aſpera in plana conuertant, & cōmiſsis ſibi populis ſalutis incrementa miniſtrent; non debent à quoquam Chriſtiano impediri, quo minus regna, prouincias, & terras quaſlibet, ad quæ ipſos deſtinari contigerit, ingrediatur libere, ac commiſſæ ſibi legationis officium exerceant in eiſdem. vt in tex.

ET eos impedientes, ipſo facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ eccleſiaſtico ſubijciuntur interdicto.

QVIA cum iſtud delictum ſit grauiſsimum, vt in tex. in eius pœnā, iſti impedientes his eccleſiaſticis cenſuris ſubijciūtur, nō obſtantibus quibuſcunque priuilegijs, quibuſuis principibus à Sede Apoſtolica

conceſsis, vt in tex. Iſtæ autem pœnæ, quæ ſunt maiores, quas habeat Eccleſia. c. cum aliquis. 24.q.3. imponuntur, vt ſint commenſurabiles grauitati delicti. arg.c.diſciplina. diſtin.45.

Liber Primus. Titulus Quintus.

DE POSTVLATIONE PRÆLATORVM.

In Decretal. Cap.1.Ad hæc.

IMPOSTVLABILIS eſt, qui violat interdictum.

QVIA ſecundum Apoſtolum 2. ad Corinth.cap. 10. Papa debet eſſe promptus, inobedientiam omnem vlciſci. Nō enim obedientia prodeſſe videretur humilibus, ſi contemptus contumacibus non obeſſet; vnde iuxta canonicas ſanctiones, quædam ſunt culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam.vt in tex. Et quoniam ille, qui violat interdictum, contemnit Petri claues, & eccleſiaſticam lædit poteſtatem. c.fin.de exceſſ.præl. Ideo in eius pœnam ſtatuitur, vt ſit ſuſpenſus ab officio, & beneficio, & omni iuriſdictione.d.c. fin. Et quod tanquam indignus non poſsit poſtulari. vt in tex.

Cap. 2. Gratum.

QVI poſtulationem caſſatam vitio perſonæ innouat, eſt eligendi, & poſtulandi poteſtate priuatus.

QVIA priuilegium meretur amittere, qui ſibi permiſſa abutitur poteſtate.c.cum illorum.de ſent.excom. Ideo cum iſti, qui innouant electionem, vel poſtulationem de perſona indigna, & iam caſſata, ſcienter abutantur poteſtate eis permiſſa, merentur illa priuari. vt in tex.& ſupr.c.prox. Sunt autem priuati ipſo facto, vel ſunt per ſententiā priuandi, ſecundum quod in iure, vbi de tali electione, & poſtulatione tractatur, hoc exprimitur.gloſ.verſ.priuare, & ibi Abb.nu.31.ſupr. in c. proxim. In caſu autem huius tex. intelliguntur priuati ipſo facto. Abb. hic nu.2. Ita enim exprimitur, vt qui ſcienter indignum elegerint ea vice eligendi poteſtate nouerint ſe priuatos.vt in tex. & c. cum in cunctis.de elect. quod cap. ad poſtulationem extenditur, quia per poſtulationem peruenitur ad electionem. gloſ.in d.ver.priuare. Secus tamen

eſt,

eſt,cum poſtulatur illegitimus, vt diſpenſetur cum eo, vel vt legitimetur, & ſimilia. d. gloſ. nam tunc recurritur ad ſuperiorem pro gratia obtinenda de eo,qui nõ poteſt eligi propter defectum,non autẽ propter vitium. Hoſt.in Sum.huius tit.§.quid ſit. Tunc enim non eſt abuſus poteſtatis,ſed proprium poſtulationis. Poſtulatio enim deſcribitur, quod eſt petitio gratiæ per capitulum à ſuperiore facta de eo, qui eligi non poteſt, non propter vitium, ſed propter defectum, qui tamen poſtulatum non omnino inhabilem reddit ad præſidendum Eccleſiæ. Hoſt.in d. §.quid ſit. ſicut electio innititur iuri; cum ſit alicuius perſonæ ad prælationem, vel ſocietatem fraternam canonicè facta vocatio. vt not.in princ. c.vnic.& ibi gloſ.ver.vera.eod.tit.in 6. & Abb.in rub.huius tit.

Cap. 3. Bonæ. il 1.

POSTVLATIO, per quam priuata,vel minor vtilitas, communi,vel maiori præfertur,admitti non debet.

QVIA bonum publicum, & quod magis prodeſt,eſt melius, quam priuatum,& quam illud,qnod minus prodeſt.Ariſt.3.Politic.cap. 4. Et ad illud ſuperiores præcipuè reſpicere debent.c. ſcias.7.q.1. & Ariſt.1.politic.cap.3.& 4. Et quoniam poſtulatio quo ad effectum recipit vires à gratia ſuperioris.vt not.ſupr.in c.prox. Ideo in illa admittenda ſuperior ſpeciali vtilitati communem, & minori maiorem præferre debet. vt in tex. Perſona tamen priuata non tenetur præferre bonum publicum ſuo priuato,ſi bonum priuatum non includitur ſub publico.gloſ. hic.ver.communem. Nam priuatus non tenetur ad hoc ex officio, ſicut tenetur ſuperior,& prælatus.Abb.hic nu.11. Et prima charitas incipit à ſe ipſo.c.duæ ſunt.19.q.2.

NEC illa eſt admittenda,quæ fit à minori parte collegij.

QVIA in actibus Collegij, & Vniuerſitatis regulariter præualet, quod fit à maiori,& ſaniori parte illius.c.1. de his, quæ fi. à mai. par.cap. nam cenſetur factum ab omnibus,niſi minor pars rationabiliter contradicat.d.c.1. Et quoniam præſumitur pro maiori parte, quod ſit ſanior.c.fin. d. tit. Ideo poſtulatio facta à minori parte, non cenſetur facta à toto Collegio, & ob id à Sede Apoſtolica non conſueuit admitti. vt in tex. Ad hoc tamen, quod actus geſtus ab vniuerſitate valeat,oportet,quod duę partes vocandorum ſint in capitulo; nam potentia capitulantis conſiſtit in duabus partibus. l. nulli. & l. planè. ff.quod cuiuſque vniuer. nom. Valet autem poſtea quicqnid facit maior pars illarum duarum partium. Et intelligitur hoc modo.d.c.1.de his,quæ fi. Sed ſi aliquis de Collegio fuit contemptus, & non vocatus, poteſt facere actum retractari,quantuncunque ſit factus à maiori parte.Abb. infr. in c.prox.nu.25.

Cap.

Cap. 4. Bonæ. il 2.

ARCHIEPISCOPVS in Archiepiſcopum poſtulatur.

QVIA ille poſtulatur ad aliquam Eccleſiam, qui propter aliquod impedimentum non poteſt ad illam liberè eligi, & aſſumi. vt not. ſupr. in c. gratum. Et quoniam Archiepiſcopus non poteſt ad aliam eligi, vel aſſumi, cum ſit alligatus illi, ad quam ſpirituali matrimonio iam eſt coniunctus. c. inter corporalia. de tranſl. epiſc. Ideo, vt poſſit ad aliam aſſumi, eſt poſtulandus, vt Papa abſoluat eum à vinculo, quo priori Eccleſiæ eſt alligatus, & ei licẽtiam tribuat ad aliam tranſeundi. vt in tex.

ET ex quo poſtulatio præſentata eſt Papæ, non poſſunt poſtulantes ab ea recedere; ſed debet ſuperioris iudicium expectari.

QVIA per præſentationem factam ſuperiori, poſtulantes declararunt, quod quantum ad ſe iam poſtulatum approbauerunt. gloſ. hic. ver. illuderent. Et quoniam ſi poſſent ab ea recedere, Papæ frequenter illuderent, & iudicium ſuum ex eorum arbitrio pendere videretur. vt in tex. Ideo ne poſtulantium actio ſit ſuperiori in ludibrium, ſtatuitur, vt non poſſint à præſentata poſtulatione recedere. vt in tex. & c. licet. de offic. leg.

Cap. 5. Poſtulationem.

POSTVLATIO, contra quam agitur de contemptu, poteſt ſine præiudicio alicuius reijci.

QVIA per poſtulationem huiuſmodi non eſt alicui aliquod ius acquiſitum. vt in tex. Ideo nullum præiudicium irrogat ſuperior, illam non admittendo. Abb. hic nu. 2. Et hoc præcipuè, quia talis poſtulatio non eſt valide facta. Abb. d. nu. 2. nam quando eſt valida, licet ſuperior non cogatur illam admittere; iniuriam tamen videtur facere poſtulato, ſi ſine cauſa reijcit eum. gloſ. 1. hic, & Abb. ſupra in c. bonæ. il 1. num. 13.

POTEST tamen de ſpeciali gratia admitti.

QVIA cum poſtulationis admiſſio, tota dependeat à gratia ſuperioris. vt not. ſupr. in c. gratum. Sicut quando poſtulatio fuit facta in concordia, dicitur recipere vires à gratia generali ſuperioris illam admittentis; ita, quando non eſt facta in concordia, ſi ſuperior vult illam admittere (quod poteſt, cum à ſua voluntate dependeat) dicitur admitti ex gratia ſpeciali. Abb. hic nu. 2.

Cap.

Cap.6. Et ſi.

EPISCOPVS non eſt eligendus ad aliam dignitatem, ſed poſtulandus.

QVIA per electionem initiatur matrimoniale vinculum ſpirituale inter Eccleſiam, & electum.c.fin.de tranſl. epiſc.& c.cum inter. de elect. Et quoniam Epiſcopus iam habet coniugem, ſcilicet, priorem Eccleſiam.c. inter. de tranſl. epiſc. Ideo non poteſt conſentire in aliam coniugem; nam committeret ſpiritualiter adulterium. c. ſicut. 7. q. 1. Oportet ergo, vt prius abſoluatur ab illo vinculo matrimoniali, antequam aliud matrimonium initiet cum alia eccleſia. vt in tex. Et ſic debet poſtulari, quia poſtulantes non conſentiunt in poſtulatum, vt in ſponſum; Et ſimiliter poſtulatus. Sed ſolum petunt, vt ab illo tollatur vinculum, & defectus. Abb.hic nu.5. Et ſi iſte poſtulatus nollet conſentire ad relinquendam priorem eccleſiam, & aliam acceptandam, poſſet inuitus per Papam ob bonum publicum transferri; quia eccleſia vniuerſalis eſt vnum corpus myſticum; vnde ex quo ſemel conſenſit epiſcopari in hac eccleſia vniuerſali, non poteſt reſiſtere Papæ, ſi pro bono publico vult illum transferre ad aliam eccleſiam particularem; quia ſolum hic alteratur locus, non autem dignitas reſpectu eccleſiæ vniuerſalis.c.ſcias.7.q.1. In alijs verò, ſi nunquam quis fuit promotus in Epiſcopum, non videtur, quod poſſit præciſè compelli ad acceptandum epiſcopatum; niſi pro bono publico, quando non reperitur alius æquè idoneus; quo caſu peccaret electus, ſi non acceptaret dignitatem. Abb. hic in fin. & Io.Andr.in c.quam ſit.de elect.in 6.

In Sexto. Cap. vnic.Perpetuò

PERPETVO edicto prohibentur electiones, aut poſtulationes, ſub aliqua ex his quatuor formis fieri, ſcilicet, eligo poſtulando, poſtulo eligendo; eligo poſtulandum, poſtulo eligendum.

QVIA ex his formis, nec vera electio, nec vera poſtulatio reſultat, ſed potius ſibi inuicem aduerſantur. vt in tex. nam qui eligit, dicit eum, quem eligit, nullum habere defectum; qui autem poſtulat, fatetur poſtulandum habere defectum; & ſic eſt contrarietas in iſta commixtione formarum, gloſ.hic.ver.eligo, & Gemin. nu.10. Et quoniam duo contraria non poſſunt eſſe ſimul.l. hæc verba.ff. de verb.ſign. Et quæcunque tanquam affirmatio, & negatio opponuntur,

Digitized by Google

tur,neceſſe eſt,alterum eorum eſſe verum , alterum eſſe falſum. Ariſt. in prædicam. cap. de oppoſit. Ideo iſtæ formæ electionis, & poſtulationis commixtæ,quas perniciosa curioſitas adinuenerat, tanquam abſurdæ, & nihil concludentes,hac conſtitutione repelluntur,& perpetuo prohibentur.vt in tex.& gloſ.ver.aduerſentur.

PROHIBETVR etiam fieri ſub alijs duabus formis, ſcilicet, eligo in poſtulandum,poſtulo in eligendum.

QVIA iſtæ duæ formæ rem imperfectam ſignificare noſcuntur, vt in tex. nam cum gerundia habeant idem ſignificatum cum infinitiuo cum adiectione præpoſitionis, quando dicitur, poſtulo in eligendum,& eligo in poſtulandum,idem eſt ac dicere,poſtulo in ad eligere,id eſt, poſtulo in hac via,vt ad electionem venire poſsim. Io. Monach. hic. Vnde nec electionem per ſe,nec poſtulationem important. Gemin.hic nu.6. Et quoniam poſtulantes,& eligentes debent exprimere eorum intentionem, aliàs non cenſentur nec poſtulaſſe, nec elegiſſe. vt in tex. Ideo etiam iſtæ duæ formæ tanquam abſurdæ, & nihil concludentes in poſtulationibus,& electionibus prohibentur.Gemin.d.n.6.

ET ſi contrarium fuerit factum,eo ipſo eſt irritum.

QVIA hæc conſtitutio non ſolum prohibet huiuſmodi formas, vt qui contrafecerit,cenſeatur veniſſe contra legem; ſed etiam vlterius procedit, decernendo illas eſſe ipſo iure nullas. vt in tex. per quæ verba non ſolum infertur, quod actus geſtus contra legem ſit per exceptionem annullandus,ſed ſignificatur,quod ſit ipſo facto nullus. vt not.in Clemen.1.in fin.de reſcript.

PROHIBETVR etiam hæc forma, ſcilicet, eligo, & poſtulo, prout poteſt melius de iure valere.

QVIA hæc forma incertitudinem continet.vt in tex. Et in poſtulationibus, & electionibus vota incerta ſunt reprobata.vt dictum eſt ſuperius, & habetur in c.2.infr.tit.prox.

NISI probabiliter dubitetur, an quis ſit eligendus, aut poſtulandus.

QVIA probabilis dubitatio excuſat,ſicut probabilis ignorantia. Archid.hic.ver.dubitatur. Ideo ratione probabilis dubij, aliquid admittitur, quod aliàs ex ſui natura non admitteretur. gloſ. hic. ver. probabiliter.

QVO caſu ſic electus,& poſtulatus, tempore conſenſus alteram viã eligere neceſſariò tenetur,electionis, ſcilicet,vel poſtulationis.

Qui

QVIA cum iſte non poſſit, niſi ex vna talium viarum ius habere. c.vt qui duas.infr.tit.prox. ne cum ipſius Eccleſiæ, vel ſui aduerſarij, ſi quem habet, diſcrimine in incerto vagetur; iura voluerunt, vt ſuum declararet conſenſum, per quem cognoſcatur, qua iſtarum viarum vti velit.vt in tex.& d.c.vt qui. Et iſte conſenſus eſt intra menſem ab ipſo præſtandus à tempore præſentationis huiuſmodi electionis, & poſtulationis ſibi factæ; ne eccleſia diù propter vacantiam prælati, patiatur detrimentum.c.quam ſit.infr.tit.prox.

QVA electa,ad alteram redire non poterit.

QVIA per electionem vnius,alteri renunciare, ſibique ius ex ea non competere,profiteri videtur.d.c. vt qui. Ideo electio vnius præiudicat alteri. gloſ.fin.hic.

In Extrauag.Commun. Cap.vnic.Diſpendijs.

MINORES viginti ſeptem annis, ſæculares, & mendicantes religioſi,ad certas eccleſias prohibentur poſtulari.

QVIA per poſtulationem illorum, qui minus tempus habent, varia diſpendia, & pericula ſolent eccleſijs euenire. vt in tex. Ideo ad obuiandum huiuſmodi periculis, ſtatuitur, vt ille, qui vigeſimum ſeptimum annum non attigerit, ad cathedralem, nec non profeſſores cuiuſuis mendicantium ordinis, ad inferiores cathedralibus eccleſias, ac monaſteria extra ſuos ordines, poſtulari perpetuo prohibeantur. vt in tex.

ET puniuntur tam poſtulantes,quàm poſtulati.

QVIA cum ambo huic conſtitutioni contraueniant. vt in tex. ambo pro eorum culpa, pœnam merentur. cap. qui ea. diſtin. 38. Et ſunt præſertim puniendi in eo, in quo peccarunt. cap. inter.de exceſsib.prælat.

Digitized by Google

DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE.

In Decretal. Cap. 1. Nullus.

ECCLESIAE collegiatæ non debet prouideri de prælato per collationem, ſeu prouiſionem; ſed per electionem canonicam fiendam per ipſum collegium.

QVIA prælatus,& canonici faciunt vnum corpus,cuius prælatus eſt caput,& canonici ſunt membra;& ad iſtud corpus ſpectat gubernatio negotiorum eccleſiæ. c.nouit.de his,quæ fiunt à prælat.ſine conſ. Et quoniam ille eſt præficiendus in prælatum, qui magis eccleſiæ poſsit prodeſſe.infr.cap.cum in cunctis. Et de neceſsitatibus eccleſiæ melius cenſentur informati ipſi de eccleſia,quam alij. argum.c. quoties.de teſtib. Ideo vbi agitur de prouidendo de capite,quod præcipuè habeat curam eccleſiæ, non ad alios non informatos, ſed ad ipſa membra,quibus ſunt notæ neceſsitates propriæ, & eccleſiæ, decet electionem ſpectare. vt in tex.& c.ea,noſcitur.d.tit. de his, quæ fi. à præl. Vnde ſi aliter quis eccleſiam collegiatam adeptus fuerit, præſumitur, quod per ambitionem,& cupiditatem illam habuerit. vt in tex. Et hoc procedebat olim, antequam Summi Pontifices ſibi reſeruauerint poteſtatem prouidendi etiam de eccleſijs collegiatis. Hodie enim virtute reſeruationis,electores non conferunt ius, & ſic ceſſat iſta præſumptio. Et vbi Summi Pontifices ſibi reſeruant collationes, per alios de illis eccleſijs prouideri non poteſt. Prodeſt tamen multum teſtificatio canonicorum; quia Papa facilius mouetur ad prouidendum ei, in quem cōcurrunt vota eorum.Abb. hic nu.4. Quomodo autem ex temporum, & conſtitutionum varietate, fuerit beneficiorum diſpoſitio variata, tractat gloſ. in c.quamquam.ver.deuoluetur. hoc tit.in 6.& Abb.hic nu.1.

Cap. 2. Oſius.

ELECTVS ad clamorem populi, non debet per ſuperiorem confirmari.

QVIA in populo reperiuntur multi viles, non habentes ſynceram fidem,qui præmio,& mercede poſſent corrumpi, vt in eccleſia clamarent, & talem petere viderentur. vt in tex. Et quoniā huiuſmodi fraudibus eſt obuiandum.vt in tex. Ideo prouidetur, vt ſic electus

non

non confirmetur.vt in tex. & c.ſi ergo.8.q.1. Præterea ius eligendi prælatum,eſt quid ſpirituale,cuius laici ſunt incapaces.infr.c.maſſana.Ideo etiam ex hac ratione non valet electio prælati facta à populo laico. Innocen.hic. Sed licet populus non poſsit ſibi eligere prælatum, poteſt tamen electioni factæ conſentire.cap.plebs. cum tribus ſeqq.diſt.63. adeo quod electio,in quam populus non conſentit,poteſt irritari,ſi ex illa ſequi ſcandalum videretur.c.1.& ibi gloſ.1.diſt.62. Et ex vrbanitate poteſt introduci,quod canonici non procedant ad electionem prius,quàm denuncient principi loci mortem prælati, & petant ipſius aſſenſum in electione futuri prælati.arg.c.lectis. diſt. 63. Poſſet enim princeps obijcere contra electum,quod eſt ſibi ſuſpectus in regimine,nec tenetur admittere prelatum,de quo non poſsit confidere,ne forte reuelaret aduerſario ſecreta regni. Innoc.in c.ſuper his.de accuſat. & Abb.ſupr. in cap. prox.nu.9.Eſt tamen attendendum,ne malitioſe principes aliqua opponant propter aliquod iniuſtum eorum intereſſe, quo caſu ipſorum contradictio non eſſet admittenda. Innoc.in d.c.ſuper his.

Cap.3. Poſtquam.

ELECTIO canonica confirmanda eſt.

QVIA per electionem acquiritur electo ius prælaturæ, & ius adminiſtrandi; per confirmationem verò acquiritur exercitium prælaturæ,& adminiſtrationis.gloſ.1.in c. quanto. diſt. 63. Vnde poſtquam electus conſenſit,non poteſt ei ius ſuum auferri; nec poteſt ab illa electione recedi. d.gloſ. 1. Et quoniam eccleſia pateretur detrimentum,ſi electus non exerceret ius ſuæ prælaturæ. infr. c. cum in cunctis. Ideo poſtquam eſt canonice electus,debet confirmari,vt poſsit actu eccleſiæ deſeruire.c.cum inter.& c.ne pro defectu. infr.eod. Vnde confirmatio eſt neceſsitatis,licet electio à principio fuerit voluntatis: Canonici enim nō tenentur eligere certum,ſed poſſunt eligere, quem volunt, dummodo idoneum.infr.c.quia propter. Sed ſuperior, ad quem ſpectat electionis confirmatio, tenetur ex debito electionem confirmare, ſi nihil impedit electum. Hinc eſt,quod poteſtas confirmandi,ſeu inſtituēdi pertinens ad Epiſcopum,tranſit ad capitulum,ſede vacante.vt in cap. cum olim.de maior.& obed.& c.2.de inſtitut.in 6. Secus eſt in poteſtate conferendi,ſeu eligendi.vt in cap.vnic. ne ſede vacan. in 6.& c.fin.de regular.eod.lib. Nam diuerſitatis ratio eſt, quia confirmatio, ſeu inſtitutio eſt neceſſaria, & nullam liberalitatem ſuperior in ea exercet, ſed vtitur iuriſdictione neceſſaria; collatio autem, ſeu electio eſt libera, & computatur inter fructus,qui non tranſeunt ad capitulum, ſede vacante, & ideo nec ipſa tranſit.gloſ. fin. in cap.relatum. de præbend.& Abb. hic num.1.

DEBET tamen ſuperior, ante confirmationem inquirere de conuerſatione, & vita electi.

QVIA nihil eſt, quod eccleſiæ Dei magis officiat, quam quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum. c. nihil. infr. eod. Et quoniam ſicut digne electus, eſt confirmandus. vt dictum eſt ſuperius; ita indigne electus, eſt reijciendus. d. c. nihil. Ideo nemini eſt per ſuperiorem cito manus imponenda, nec electio ſtatim confirmanda, ſed an electus tali honore ſit dignus, eſt diligenter examinandum. d. c. nihil. & ibi gloſ. ver. ſuſpendatur. & c. fin. eod. in 6.

VBI fuit conuerſatus.

QVIA vicinus præſumitur ſcire facta vicini. c. quoſdam. de præſumpt. Ideo vt veriſimiliter poſſit haberi certa notitia de vita, & moribus electi, inquiſitio eius famæ eſt faciẽda in loco, vbi ipſe eſt conuerſatus. vt in tex. & gloſ. 2. hic.

Cap. 4. Significaſti.

ELECTO in Archiepiſcopum Sedes Apoſtolica pallium non tradet, niſi prius præſtet fidelitatis, & obedientiæ iuramentum.

QVIA per pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen archiepiſcopale. c. niſi. de auct. & vſu pal. Et quoniam omnis Chriſti actio debet eſſe noſtra inſtructio. c. Deus. 2. q. 1. Et Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui, cum ouiarum ſuarum curam Petro committeret, conditionem appoſuit dicens: Si diligis me, paſce oues meas. Si conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum, conditione hac vſus eſt; nec ſemel tantum, ſed & ſecundo, & vſque ad contriſtationem; qua Papam ſolicitudine oportet tantam eccleſiæ prælationem imponere fratribus, quorum conſcientias non videt? vt in tex. Ideo cum à Sede Apoſtolica Archiepiſcopus ſuæ inſignia dignitatis exigit, quæ à beati Petri tantum corpore aſſumuntur, iuſtum eſt, vt ipſe quoque Sedi Apoſtolicæ ſubiectionis debitæ ſigna ſoluat, quæ ipſum cum beato Petro, tanquam membrum de membro habere, & catholici capitis vnitatem ſeruare declarent. vt in tex.

Cap. 5. Quia.

SI ſchiſmaticus ad vnionem Eccleſiæ reuerſus, eligitur in Epiſcopum, electio non tenet.

QVIA vt electio ſit valida, debet fieri de illo, qui non habeat defectum, & impedimentum ad exercendam dignitatem, ad quam eligitur. vt not. in c. vnic. ſupr. tit. prox. in 6. aliàs, ſi habet defectum, non

eſt eligendus, ſed poſtulandus.c.gratum.d.tit.prox. Et quoniam ille, qui fuit ſchiſmaticus, eſt impeditus, & inhabilitatus propter illud grauiſſimum, & notorium ſchiſmatis crimen, vt non poſsit amplius adminiſtrare ſacramenta ſine diſpenſatione.c.fin.de tempor.ordin.& c. nos. & ibi gloſ.fin.diſt.12. Ideo electio facta de tali, cum ſit facta de inhabili, non tenet.vt in tex.& infr.c. innotuit. Et quando dicitur, quod poſt pęnitentiam quis efficitur nouus homo, & non debet in eo inſpici, quod fuit. c.ferrum.diſt.50.& ſic videatur, quod cum iſte ſit reuerſus ad vnitatem eccleſiæ, non debeat impediri, quin poſsit de iure eligi. Reſpondetur, quod illud habet locum quo ad Deum, & etiam quo ad eccleſiam militantem in paruis criminibus; ſed in magnis criminibus, quo ad eccleſiam militantem non habet locum; nam etiam poſt peractam pœnitentiam de talibus, ille remanet irregularis ob delictum, quod ſcandalizauit.Butr.hic nu.13.& Abb.nu.6.& vide S.Tho.2.2.q.39.art.4.

SED ex diſpenſatione poteſt confirmari.

QVIA talis inhabilitas eſt introducta à iure poſitiuo.d.c. nos conſuetudinem.& ibi gloſ.fin. Et quoniam in ijs, quæ ſunt de iure poſitiuo Papa poteſt diſpenſare, cum ſit ſupra illud.c. propoſuit. & ibi gloſ.ver.ſupra ius. de conceſſ. præb. Ideo per conſequens poteſt talem electionem confirmare; licet regulariter electionem nullam Papa non confirmet, ſed illam irritam denuntiet.c.innotuit.infr.eod.

Cap. 6. Licet.

ELECTVS in Romanum Pontificem à duabus partibus Cardinalium, nulla exceptione obſtante, eſt Papa.

QVIA electio Romani Pontificis ſpectat ad Collegium Cardinalium.c.in nomine Domini.diſt.32.& c.vbi.infr.eod.in 6. Et quoniam in actibus collegij illud, quod fit à maiori parte, cenſetur factum à toto Collegio.c.1.de his, quæ fiunt à mai.par.cap. Ideo multo magis debet cenſeri factum ab omnibus illud, quod fit à duabus partibus, apud quas intelligitur eſſe poteſtas vniuerſitatis, etiam in illam congregando.Butr.hic nu.18.& Abb.nu.14. Speciale autem eſt in electione Romani Pontificis, vt non ſufficiat maior pars, ſed requirantur duæ partes; quia poſt eius electionem non poteſt ad ſuperiorem haberi recurſus. vt in tex. Et ideo dum eligitur, confirmatur, & ſtatim habet plenam, & liberam adminiſtrationem.gloſ.fin.hic. Quod non eſt in electionibus aliorum prælatorum, in quibus, ſi eſt aliqua difficultas, debet per ſuperiorem ante confirmationem examinari. vt not.ſupr. in c.poſtquam. Ideo in illis non mutatur communis forma, & neceſſario non requiruntur duæ partes, ſicut requiruntur in electione Romani Pontificis, vt in tex. In cuius aſſumptione propter grauitatem oneris, cum maius

maius periculum vertatur, plenius eſt conſulendum. d.c. vbi. eod.in 6. Poſſunt tamen Cardinales conuenire, vt electus à maiori parte ſit Papa; quia ille, qui ſic electus eſt per iſtam conuentionem ſpecialem, non tantum à maiori parte eligitur, ſed à toto Collegio, qui dedit hanc facultatem illi parti; ſicut à toto Collegio dicitur electus ille, qui à compromiſſarijs eligitur. infr.cap. in cauſis. Compoſtell. hic in fin. qui tamen putat, quod, vno contradicente, non poſſit compromitti, nec ordinatio iſta fieri; quia in re communi potior eſt conditio prohibentis. l.Sabinus.ff.cummun. diuid. Nunquid autem vox electi debeat computari in numero vocum eligentium; diſtingue, quod, aut fit electio per ſcrutinium ſecretum, & vox ſua non computabitur in numero; quia, cum ipſe ignoret, an fuerit electus ab alijs, non poteſt dicere: eligo me ipſum; nam tunc tanquam ambitioſus eſſet repellendus. Sed ſi electio fuit facta per ſcrutinium publicum, ita quod quilibet exprimebat votum ſuum, tunc vox electi computatur in numero; quod intellige, quando prius fuit electus ab alijs, & ipſe conſenſit illi electioni; nam tunc non poteſt dici ambitioſus, cum non oriatur à ſe, ſed ſit vocatus à fratribus. Et eſt ſpeciale in Papa, vt quandocunque in ſcrutinio publico, vel ſecreto, conſenſiſſet in alium, & poſtea videns ſe electum ab alijs, poſſit recedere ab electione, quam fecit, & accedere ad electionem de ſe factam; nam in electione Papæ admittitur variatio per acceſſum. Abb. hic nu.13. Et in quantum ad duas partes Collegij, quod debeant eſſe præſentes; conclude, tam de iure ciuili, quàm canonico; quod ad hoc, vt valeat, quod agitur in aliqua vniuerſitate, oportet, quod duæ partes vocandorum ſint præſentes, vt in iuribus adductis hic per gloſ.ver. ſpeciale. Et quicquid à maiori parte illarum duarum determinatur, tenet.l.quod maior. ff. ad municip.& c.1. de his, quæ fiunt à mai.par.cap. quæ iura debent ſic intelligi; & hoc communiter tenetur à legiſtis. vt not.gloſ.in l.planè.ff. quod cuiuſque vniuer.nom. & Bart in l.omnes. ff. de iuſtit.& iur. Sed de iure canonico dubitatur, vtrum requirantur neceſſario duæ partes, ſi multi vocati noluerunt venire, de quo vide in c. cum nobis. & cap. in cauſis. infr. eod. Et de iure canonico certum eſt, quod ſi contemnatur vnus, qui debebat vocari, poteſt facere caſſari quicquid fuerit actum per totam vniuerſitatem. c.bonæ. il 2. & c.quod ſicut.infr.eod. Et quo ad Cardinales, tenent hic Doctores, quod ſufficiunt duæ partes præſentium; dummodo alij fuerint expectati, iuxta c. vbi periculũ.eod.in 6.Vnde non eſt neceſſe, quod cõſentiant duæ partes omniũ Cardinaliũ; ſed præſentium in conclaui. arg.c. ea enim.§.hoc ius.10.q.2.& Abb.hic nu.14. Et eſt ſciendum, quod ſuper electione Papæ emanauerunt quinque iura. Primum ius antiquum, de quo in c. ſi quis Papa.diſt.79.& c.in nomine Domini. diſtin.23. Secundum ius nouum huius capituli. Tertium fuit magis nouum in quadam extrauaganti Innocentij Quarti, quæ incipiebat: Frequenter. & hodie illa eſt

ſubla-

ſublata propter compillationem Sexti. Quartum fuit aliud ius magis nouum.vt in c.vbi periculum. infr.eod. in 6. Quintum fuit ius nouiſſimum,quod habetur in Clemen.Ne Romani.infr.eod. Et nulla exceptio admittitur contra electum à duabus partibus Cardinalium. vt in tex. quia ex tali electione electus conſequitur ius,& plenam, ac liberam adminiſtrationem.gloſ.fin.hic. Vnde exceptio non eſt in hoc caſu proportionabilis; nam exceptio opponitur contra petentem, cum ſit actionis excluſio.c.2.de ordin.cogn.Cum enim electus ſic in Papam iam ſit adeptus plenum ius,nihil petit.vt ſuperius dictum eſt. Poteſt tamen contra eum excipi,& accuſari de hæreſi.gloſ.hic.ver.abſque; quia ius Papatus non cadit in hæreticum; nam cum hæreticus ſit extra eccleſiam, non poteſt eſſe caput eccleſiæ.Abb.hic nu. 11. Et ſic cum in tali caſu ſit incapax,non poteſt dici, quod ſit ius adeptus, nec quod poſſit illud retinere. Abb. hic.

ELECTVS autem à minori numero gerens ſe pro Papa, incidit vnà cum ſibi adhærentibus in pœnas hic contentas.

QVIA cum talis electio ſit irrationalis; fuit per hanc conſtitutionem ſub pœna excommunicationis,& alijs pœnis damnata. vt in tex. Quæ conſtitutio huiuſmodi contrauenientes ligat; nam Papa poteſt conſtituere etiam ſuper electione ſui ſucceſſoris, & ſuper explicandis poſt mortem ſuam. Et hoc procedit ex poteſtate ſibi à Chriſto tradita, dum in perſona Petri ſibi dictum eſt: Quodcunque ligaueris &c. Matth.cap.16. Et exponuntur illa verba, Quodcunque ligaueris, ſcilicet, per ſtatuta,vel præcepta. vt not.Innoc.in c.quanto. de conſuet. Et ponderandum eſt illud verbum, Quodcunque,quod eſt vniuerſale affirmatiuum; nihil enim excludit,dum dicit: quodcunque.vt in c.ſi Romanorum. diſt.19.& c.ſolitæ. de maior. & obed. Et intellige, claue diſcretionis non errante.vt in c.manet.24.q.1.& not.Hoſtien.in c.quanto. de tranſl.epiſc.& Innoc.in c.quanto. de iureiur. Hinc dicimus, duas eſſe claues Petri; per vnam ſignificatur poteſtas,per aliam diſcretio, ſiue ſcientia.vt not.in c.1.cum ſequen.diſt.20.& c.ſin.de exceſſ. prælat. Non tamen Papa poteſt eligere ſucceſſorem.vt not.gloſ.in c.apoſtolica.§. his omnibus.8.q.1.& Io.Andr.hic,& Archid.in c.ſi tranſitus.diſt. 79. Et tenetur hoc cōmuniter per Doctores: & eſt ratio,quia effectus huiuſmodi electionis refertur ad tempus,quo non eſt futurus Papa.l.eum,qui.ff. de iuriſdict.omn.iudic. Sed conſtitutio, quam facit ſuper electione, admittitur, quia prouidet futuris ſcandalis, & in caſu, quo alius præter eum prouidere non poteſt. Poſſet tamen Papa dare poteſtatem alicui prælato eligendi ſibi ſucceſſorem.vt in c.petiſti.7.q.6.Et tunc ſit electio auctoritate Papæ,& non propria.Abb.hic nu.2.

Cap.

Cap.7. Cum in cunctis.

ELECTIO ad epiſcopatum fieri debet de digno,ſcientia,moribus, & ætate, & quod habeat trigeſimum annum completum.

QVIA cum in cunctis ſacris ordinibus, & eccleſiaſticis miniſterijs,ſint ætatis maturitas,grauitas morum, & litterarum ſcientia inquirenda. vt in tex. Multo fortius in Epiſcopo hæc oportet inquiri, qui ad curã aliorũ poſitus,in ſeipſo debet oſtẽdere, qualiter alios in domo Dei oporteat conuerſari. vt in tex. Et quoniam ætas triginta annorum eſt perfecta, in qua Dominus Ieſus fuit baptizatus, & cœpit prædicare. S.Gregorius ſuper Ezechielem in princ. & c.presbyter. diſt. 78. Ideo in Epiſcopo, cuius præcipuum munus eſt prædicare,requiritur hæc ætas, per quam præſumatur cum alijs requiſitis idoneus ad tantum munus.gloſ.2.in d.c.presbyter.

ET ſit de legitimo matrimonio natus.

QVIA filius dehoneſtatur propter incontinentiam paternam, quam illegitimitas prolis oſtendit.cap.litteras.de fil.presbyt. Et quoniam propter hunc defectum non poteſt illegitimus ſine diſpenſatione Papæ,ad dignitatem,perſonatum, & beneficium curatum promoueri.c.fin.d.tit.de fil.presb. Ideo multo minus debet promoueri ad Epiſcopatum, qui eſt dignitas maior illis. vt in tex. Et qui requirit perſonas ſine vitijs,& multis virtutibus ornatas.vt in Epiſt. ad Tit. cap.1. & 1.ad Timoth.c.3.& habetur à diſt.25.vſque ad 50.& à 81.vſque ad 101.

§. Cum verò.

BENEFICIA electi in Epiſcopum vacant per confirmationem,adeptionem poſſeſſionis,& conſecrationem ſecutam.

QVIA epiſcopatus de iure communi eſt incompatibilis in eadem perſona cum alijs beneficijs.c.inter. de tranſl. epiſc. & c. ſi quis. 21.q.2. Et quoniam quando duo beneficia ſunt incompatibilia,per aſſecutionem ſecundi vacat primum.c.de multa.de præb. Dicitur autem ſecundum aſſecutum,quando quis eſt illud plenè conſecutus. d.c.ſi quis. & ibi gloſ. Ideo epiſcopatus dicitur aſſecutus poſt confirmationem,illius adeptam poſſeſsionem, & ſecutam conſecrationem; nam ante iſta poſſet adhuc excipi contra electum, & ab epiſcopatu remoueri. Compoſtell. hic circa med. Vnde non poteſt dici ante iſta ſecuta, quod habeat epiſcopatum; nam habere,eſt cum effectu habere.gloſ.hic ver.ad quem.

VEL poſtquam præfixum tempus ad petendum conſecrationem, lapſum fuerit.

Quia

QVIA cum iſte ſit in mora petendi conſecrationem, in ſui pęnam quo ad retenta beneficia, talis mora debet ei eſſe nociua, & ſibi imputari. gloſ.hic.ver.tempore. Et ob eandem culpam etiam ab illa dignitate,ad quam fuerat electus, debet repelli. Et ne propter diuturnam prælati carentiam eccleſia illa patiatur detrimentum, de alio debet ei prouideri.c.quoniam.diſt.centeſima.& c.2.diſt.75. Ideo talis moroſus,& beneficijs,& epiſcopatu carebit.d.c.quoniam. Ex hoc autē tex. notantur quatuor requiſita ad hoc,vt vacent beneficia electi in Epiſcopum. Primo enim requiritur,quod fuerit electus. Secundo, quod confirmationem electionis fuerit conſecutus. Tertiò,quod ſit adeptus poſſeſſionem. Quarto, quod ſit conſecratus, vel quod ſit in mora petendi conſecrationem; & dicitur eſſe in mora, ſi non petit intra tempus præfixum à canonibus, ſcilicet intra tres menſes à tempore confirmationis habitæ.d.c.2.diſt.75.& Concil.Trid.ſeſſ.23.cap.2.Ex quibus notatur ordo procedendi: nam primo quis eligitur: ſecundo electio confirmatur: tertio adminiſtrationem conſequitur: quarto conſecratur. Et vnum naſcitur ex altero; nam vigore electionis fit confirmatio; & virtute confirmationis competit ius adminiſtrãdi.vt infr. in c.tranſmiſſam. Et vt poſſit plene adminiſtrare, debet conſecrari; quia electus, & confirmatus poteſt exercere ea,quæ ſunt iuriſdictionis; ea verò, quæ ſunt ordinis epiſcopalis,non exercet ante habitam conſecrationem. d.c.tranſmiſſam. Vnde communiter dicunt canoniſtæ, quod conſecratio epiſcopalis eſt ordo: ideo in multis iuribus dicitur, Epiſcopum ordinari, & in aliquibus conſecrari; quia in conſecratione recipit ordinem epiſcopalem. Theologi verò dicunt, quod non eſt ordo, ſicut nec prima tonſura; vnde ipſi tenent ſeptem eſſe ordines. Canoniſtæ autem aſſerunt nouem; nam computant primam tonſuram,& ordinem epiſcopalem. de quo vide bo.gloſ.in proœmio Sexti. & S.Thom.par.3.quæſt.40.art.5. in addit. Notatur etiam ex hoc tex. quod beneficia promoti, & tranſlati ad epiſcopatum, vacant ipſo iure; vnde non requiritur alia ſententia,vt colligitur ex tex.ibi,habeat liberam facultatem. Non enim haberet collator liberam poteſtatem, ſeu facultatem conferendi, ſi haberet neceſſe expectare ſententiam priuationis, vel alicuius conſenſum, iuxta c.de multa.de præb.& c.licet Epiſcopus.eod.tit. in 6. Sed quæritur, nunquid de neceſſitate requirantur omnia hic expreſſa ad hoc, vt vacent beneficia iſtius promoti? Reſpondetur, quod ſaltem in effectu requiruntur, & ſi non formaliter. Nam hodie propter reſeruationes Summorum Pontificum electiones non confirmantur; ſed Papa prouidet ex officio ſuo; vnde illa prouiſio, cum pronunciat aliquem Epiſcopum,habet vim electionis, & confirmationis; ſicut dicimus in collatione beneficiorum.vt not.in c.cum olim.de cauſ.poſſeſſ.& propriet. Vnde dicendum eſt, quod poſt prouiſionem factam per Papam, non vacant immediatè beneficia prouiſi, ſeu pronuntiati; ſed debet expectari, vt

iſte prouiſus conſequatur prius adminiſtrationem, & quod conſecretur. Et quanquam curia hodie de facto non ſeruet; ſed immediate confert beneficia pronunciati; tamen illa collatio non habet effectum, ſeu habere deberet, niſi poſtquam prædicta interuenerint; quia non debet quis perdere primum beneficium, niſi plenè ſit ſecundum conſecutus, vt dictum eſt ſuperius, & habetur in c.ſi quis.21.q.2.& c.ſi qui. diſt. 92.& Abb.hic.

§. Inferiora.

IN dignitatibus, & officijs citra Epiſcopatum, ac Curatis beneficijs, debet aſſumendus vigeſimum quintum annum attigiſſe, & alias eſſe idoneus ſcientia, & moribus.

QVIA licet in iſtis beneficijs non requiratur tanta maturitas, ſicut in epiſcopatibus. vt in tex. Requiritur tamen maior, quam in inferioribus beneficijs, vt tales beneficiati poſsint ea, quæ ad ipſa beneficia ſpectant, conuenienter adimplere. vt in tex. Ideo requiritur ætas iſta, per quam poſsint intra annum ad presbyteratus ordinem, qui eſt annexus curæ animarum, promoueri.c.licet.eod.in 6. Et per quam poſsint ſufficientem ſcientiam ad eorum munus exercendum, habere. gloſ.hic.ver.archidiaconatū. Et per quam ex eorum probata vita poſſint alijs bona exempla præberi.d.c.licet, & Concil.Trid.ſeſſ.23. cap.12. In ætate autem, quando ſufficiat annus inchoatus, vel requiratur annus completus, ſunt conſideranda verba diſpoſitionis. Nam ſi diceretur, quod in anno decimo octauo quis poſſet promoueri, ſufficit, quod attigerit vnum diem decimi octaui anni, quia verum eſt dicere, iſtum eſſe in decimo octauo anno; ſecus ſi diceretur, quod habeat decimum octauū annum, de quo vide plenius per gloſ.in Clem.generalē. de ætat. & qual. & Abb. in princ.huius cap.num.6. Vnde cum in iure dicatur, quod in Epiſcopo requiritur annus trigeſimus exactus, & in iſtis inferioribus vigeſimus quintus inchoatus, non relinquitur dubitationi locus, qualiter in eis annus intelligatur.gloſ.hic.ver.exegerit, & Abb.d.nu.6.

ET ſi non eſt in ordine requiſito, debet ſe facere promoueri in proximis temporibus.

QVIA ex quo ſuſcepit vnum connexorum, videtur ad reliquum ſe obligaſſe.gloſ.hic.ver.remoueantur. Ideo quamcitius poteſt, debet competentibus temporibus talis ſuſcipere ordinem à ſuo beneficio requiſitum, ex quo ſuſcepit beneficium, quod habet talem ordinem annexum.c.ſi pro clericis.de præb.in 6.

ALIAS monitus non parens priuabitur beneficio.

Quia

QVIA cum iſte ſit in mora id faciendi,ad quod tenetur. vt in tex. mora ſua debet ſibi eſſe nociua.c.mora.de reg.iur.in 6. ne ex ſua culpa, per quam pœnam meretur, commodum reportet cum Eccleſiæ ſuæ detrimento.vt not.ſupr.in ſ.cum vero.& c.2.diſt.75. Hodie autem in eccleſia parochiali non collegiata, qui non facit intra annum ſe promoueri in ſacerdotem, eſt priuatus ipſo iure, nec requiritur alia monitio,vel ſententia.d.c.licet.eod.in 6. Sed in alijs beneficijs,de quibus aliter non diſponitur per ius magis nouum, remanet firmum,quod ſtatuitur in hoc tex. vt ſcilicet ante priuationem requiratur monitio. Butr. hic num. 6.

NON obſtante appellatione,niſi ex cauſa legitima excuſetur.

QVIA appellationis remedium, non ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ fuit inſtitutum.c.ad noſtram. de appell. Ideo ſicut appellatio non debet iniuſte aliquem tueri contra hanc conſtitutionem; ita ſi per ipſum ordinandum non ſtetit; quo minus huic iuri pareret,appellatio legitime interpoſita debet eum releuare,ne ſine culpa puniatur.vt in tex.& c.2.de conſtitut.

ſ. Clerici.

ELIGENTES indignum contra formam huius cap. priuati ſunt pro prima vice poteſtate eligendi.

QVIA dignum eſt, vt quos Dei timor à malo non reuocat, eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ. vt in tex. Et quoniam conueniens eſt pœna,vt quis puniatur in eo,in quo deliquit.c. inter.de excell.prœl. Ideo contra iſtos,qui in electione deliquerunt, imponitur pœna, vt pro prima vice non poſsint eligere; & quia etiam deliquerunt circa beneficia, ab eccleſiaſticis beneficijs per triennium ſuſpenduntur.vt in tex. Quæ pœna ſuſpenſionis reſtringitur ad beneficia, quæ tales obtinent in illa eccleſia,ad quam fuit facta electio; nam ipſa per electionem indigni fuit læſa; non autem extenditur ad alia beneficia extra illam eccleſiam,in quibus non fuit peccatum.vt per c. ſi compromiſſarius. eod.in 6. Et talis pœna intelligitur impoſita eligentibus ſcienter indignum; ſecus ſi quis elegerit ignoranter. vt infr. c. innotuit. & Abb.hic num.2.& 4.

ET idem in collatore.

QVIA cum etiam ipſe ſimili culpa deliquerit.vt in tex.conueniens eſt,vt ſimili pœna multetur.l.illud.ff.ad leg.Aquil.

ET defectum capituli ſupplet epiſcopus, & e conuerſo ſi capitulum negligit,ſit deuolutio ad metropolitanum.

QVIA regulariter maior ſupplet negligentiam inferioris. iuxta not.in c.cum ſimus.9.q.3.& c.ex parte. de conceſſ. præb. Minor autem non ſupplet negligentiam ſuperioris, niſi in caſibus in iure expreſſis.vt not.Innoc.in c.quia.de conceſſ. præb. Ideo cum hic exprimatur, qualiter defectus vnius ſit ſupplendus per alium, iſte ordo ad ſupplendum in his caſibus erit attendendus.gloſ.fin.hic.& Abb.nu.5.

Cap. 8. Cauſam.

COMPROMITTENTES ſuper electione, tenentur recipere electum à compromiſſario.

QVIA electus à compromiſſario cenſetur electus ab ipſis compromittentibus,quorum nomine ipſe eligit; nam ſubrogatum ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur.§.fuerat.Inſtit.de action. Et Et qui per alium facit,per ſeipſum facere videtur.c.vt famæ.de ſent.excom. Et quoniam huiuſmodi forma eligendi per compromiſſarium, eſt vna de formis in electionibus approbata.infr.c.quia propter. Ideo ſicut ipſi principales non poſſent poſt electionem factam, ab electo reſilire; nam eligendo functi ſunt eorum officio, & per electionem eſt electo ius acquiſitum.gloſ.fin.hic.& infr.c.cum inter. ita non licet eis recedere ab electione facta à compromiſſario eorum.vt in tex.

SI eſt idoneus.

QVIA ipſe compromiſſarius habet facultatem eligendi per mandatum ſibi factum à compromittentibus. infr. c. in cauſis. Et quoniam in mandato generali nō cenſentur mandantes cogitaſſe, quod eligeret indignum.c.ſi compromiſſarius.cod.in 6. nam verba ſunt ciuili modo intelligenda.l. ſi cui.ff.de ſeruit. Ideo eius facultas non debet vltra intentionem mandantium, & vires mandati,ſe extendi.d.c. ſi compromiſſarius.& Butr. hic in fin. Et ſic talis electus non eſt recipiendus, cum compromiſſarius non cenſeatur habere mandatum ad talem, vt in tex. Et etiam, quia talis electio non eſt valida ex parte electi, qui tanquam inhabilis,non erat capax electionis. ſupr.c.proxim.& Abb.in rubric.de poſtul.prælat.

Cap. 9. Noſti.

ELECTVS ante confirmationem, beneficia conferre, vel aliter adminiſtrare non poteſt.

QVIA per electionem quis conſequitur ius prælaturæ, & ius adminiſtrandi in habitu; ſed per confirmationem ſuperioris conſequitur ius adminiſtrandi in actu.gloſ.1.in cap.quanto.diſt. 63. & not.ſupr.in c.cum in cunctis.§. cum verò. Ideo ante confirmationem

non

non debet electusſibi attribuere plus iuris,quam ipſe habeat, ne rerum ordo confundatur,& ſuperioris auctoritas contemnatur.gloſ. in c.auaritiæ.ver.confirmetur.eod.in 6. Per confirmationem autem adminiſtrat ea,quæ ſunt iuriſdictionis,ſicut eſt,iudicare,excommunicare,corrigere, beneficia conferre,& ſimilia, quæ conſiſtunt in iuriſdictione. Ea verò, quæ ſunt ordinis, ſicut clericos ordinare, chriſma conficere, depoſitio clericorum,benedicere virgines,eccleſias,& altaria conſecrare,& ſimilia,conferuntur in conſecratione epiſcopali. gloſ.fin.infr. in c. tranſmiſſam. Vnde prælati,qui hodie prouidentur per Papam, ſtatim atque ſunt per Papam pronuntiati,poſſunt adminiſtrare ea, quæ ſunt iuriſdictionis. Abb.hic nu.4. nam talis prouiſio habet vim electionis, & confirmationis.vt not.in c.cum olim.de cauſ.poſſeſſ.

Cap. 10. Conſiderauimus.

ELECTIO facta poſt appellationem, & prima non caſſata, caſſanda eſt.

QVIA per primam electionem fuit contractum matrimonium inter eccleſiam,& electum.infr.c. cum inter canonicos, & Abb.hic nu.2. Et ſicut vna mulier non poteſt habere duos ſponſos,ita nec eccleſia.Butr.hic nu.1.Ideo cum prima electio ſit aliqua(quantumcunque reuocabilis)eccleſia non eſt libera,vt poſſit dari ſecunda electio,niſi prius caſſetur prima.Butr.nu.4.

SIMILITER facta contra priuilegia Eccleſiæ.

QVIA geſta contra priuilegia eccleſiæ, non ſunt ipſo iure nulla,licet veniant retractanda.Abb.hic nu.2.Ideo cum prima electio in tali caſu fuerit aliqua,non poterat dari ſecunda, antequam caſſaretur prima,vt dictum eſt ſuperius,& Abb.d.nu.2. vbi notat differentiã inter priuilegia, & iura communia; nam attentatum contra ius commune,regulariter eſt ipſo iure nullum.vt in c.vides.diſt.10.& c.quę contra.de reg.iur.in 6.& l.non dubium.C.de legib. ſecus in attentato contra priuilegium, vt ex hoc tex. nam priuilegia non ſunt leges communes,licet ſint priuatæ leges.c.priuilegia. diſt.3. Et cum conſiſtant in facto,poſſunt probabiliter ignorari.c.1.de conſtit.in 6. iura verò communia concernunt publicum commodum, nec poſſunt probabiliter ignorari,immo eſt latæ culpæ ignorare illa.Bart.in l.quod Nerua.ff. depoſit. & Abb.hic d.nu.2.

Cap.11. Suffraganeis.

METROPOLITANVS confirmatus, licet non dum receperit pallium,poteſt ſuum ſuffraganeum conſecrari facere.

Quia

QVIA ſicut Metropolitanus, ſi fuiſſet conſecratus, & pallium recepiſſet, poſſet exercere ea, quæ ſunt ordinis; & ſic poſſet per ſeipſum cum alijs duobus Epiſcopis, ſuum ſuffraganeum conſecrare.c.nec Epiſcopi.de tempor.ordin.& c.quod ſicut.infr.eod. Ita electus, & non dum confirmatus, poteſt exercere ea, quæ ſunt iuriſdictionis, vt ſupr.in c.noſti.Et quoniam dare licentiam Suffraganeis; vt poſsint conſecrare electum, ſubiectũ iuriſdictioni metropolitanæ, pertinet ad exercitium iuriſdictionis.arg.l.3.ff de iuriſd.omn. iudic. & Compoſtell. hic. Ideo poteſt talis Metropolitanus alijs hoc demandare, licet per ſeipſum, cum non dum receperit pallium, non poſsit adhuc conſecrare. gloſ. penult.in c.1.de tranſl.epiſc. Nec obſtat, quod ipſe non poſsit per ſe cõſecrare; & ſic videatur, quod nec per alium poſsit hoc facere, ex eo, quod qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur.c.mulieres.de ſent. excom. Et quod non debeat alieno nomine licere, quod non licet ſuo.c. quod alicui.de reg.iur. in 6. Et quod nemo poſsit plus iuris in alium transferre, quam ipſe habeat.l.traditio.ff.de acquir.rer. dom. Nam reſpondetur, quod iſta contraria procedunt, quando quis mandaret aliquid alijs non habentibus poteſtatem ad illud ex ſeipſis, & ſic egerent creatione poteſtatis ex dante; ſed per alium habentem poteſtatem, licet ligatam, bene quis poteſt, quod non poteſt per ſeipſum, quia poteſt diſſoluere vinculum impediens, licet non poſsit poteſtatem creare. Innocent.hic, & Butr.nu.11. Hic autem Epiſcopi, tãquam ordinem habentes, habebant poteſtatem habitu conſecrandi, ſed illam habebant ligatam; quia non poterant eam exercere in electum eis non ſuppoſitum; & hoc ligamen diſſoluitur per mandatum Archiepiſcopi. Butr. hic, & gloſ.penult.in d.c.1.de tranſl.epiſc. Et ſimiliter capitulum poteſt, ſede vacante, committere alteri Epiſcopo, vt ordinet clericos, licet capitulum per ſe non poſsit ordinare. cap.cum nullus. de tempor. ordin. in 6. nam per illam commiſsionem remouet ligamen iuriſdictionis, per quod ille non poterat in aliena diœceſi ſuum ordinem exercere. Abb. hic nu. 2. Et ſic habes limitationem ad iura dicentia, quod is videtur facere, cuius nomine fit, & ad alia ſimilia iura ſuperius adducta; nam illa procedunt, quando ille, cui fit commiſsio, non poterat facere nomine ſuo, ſed ex toto facit tanquam alius; ſecus vbi faceret nomine ſuo, licet habuerit auctoritatem ab alio. Abb d.nu.2. Vnde ille, qui mandat, licet nõ ſemper habeat formaliter id, quod alteri mandat; habet tamen illud quandoque cauſaliter, id eſt, cauſat, vt ille poſsit, qui per aliquod impedimentum non poterat. Bald.hic.

Cap.12. Super eo.

IS, cuius electio fuit caſſata, non vitio perſonæ, ſed electionis modo, iterum eligi poteſt.

Quia

QVIA nemo debet alterius odio prægrauari. l. iniquiſsimum. ff. de iur.& fact.ignor. Et res,quæ culpa caret, damnum afferre non debet.c.1.de conſtitut. Ideo cum talis electus non fuerit in vitio, per quod electio veniat retractanda, ſi illa caſſatur ex defectu eligentium, non debet tali imputari, quin poſsit aliàs promoueri. vt in tex. ſed illius fama eſt integre conſeruanda, ſicut ante huiuſmodi electionem erat.ſupr.c.conſiderauimus.

SECVS, ſi vitio perſonæ.

QVIA ille,cuius opinio de aliquo crimine eſt granata, interim promoueri non debet. c.omnipotens. de accuſat. Et infamibus non debent portæ patere dignitatum.c.infamibus. de reg. iur.in 6. & ibi gloſ. quæ dicit, quod non ſolum infamia iuris, ſed etiam infamia facti impedit,ne quis promoueatur ad dignitates,& beneficia. Ideo cum talis fuerit impeditus, & repulſus ab iſta electione propter ſuum vitium, propter idem erit ab alia electione repellendus: nam vitium concernens perſonam,ſigillat, & notat vbique ipſam perſonam, illamq. ſequitur,ſicut lepra leproſum.c.cito.1.q. 1. Sed nunquid iſte tex. habet locum indiſtinctè, qualitercunque electio fuerit caſſata vitio perſonæ? Dic,quod non: vnde eſt diſtinguendum, quod quandoque caſſatur electio propter crimen electi verè probatum,quandoque propter crimen præſumptum, quandoque propter infirmitatem ipſius electi talem, quæ habet impedire promotionem,de qua eſt exemplum in c.cum inter.infr. eod. Primo caſu habet locum indiſtinctè iſte tex. Secundo caſu non impeditur ſecunda promotio, ſi poteſt ſe purgare de illo crimine præſumpto; quia contra crimen præſumptum admittitur purgatio. infr.c. officij. Tertio caſu ſi poteſt probare, quod ab illa infirmitate conualuerit, non impeditur noua promotio; quinimo multi tenuerunt, quod de nouo debeat probari,ipſum laborare illa infirmitate; nam ſemel infirmus non ſemper præſumitur infirmus; ſecus in vitioſo,qui ſemper præſumitur malus,niſi probetur mutatus.Abb.hic nu.3.

Cap. 13. Cum monaſterium.

NON profeſſus poteſt poſtulari in abbatem,ſi ex aliqua bona cauſa fiat talis poſtulatio.

QVIA vbicunque neceſsitas,vel vtilitas requirit, rigor legis relaxatur,& quæ erant à iure communi diſpoſita, ex æquitate per diſpenſationem temperantur.c.neceſſaria.& c.tali.1.q.7.Ideo, licet non profeſſus regulariter non debeat præfici in Abbatem,quia non præſumitur in regula competenter inſtructus; & non debet quis fieri magiſter,antequam fuerit diſcipulus.infr.c.officij,& c.nullus.eod.in 6. Tamen ſi adſit cauſa rationabilis,quæ præponderet iſti communi reſpectui,

pote-

poterit à Papa impetrari, vt ille, qui non poteſt de iure communi præfici, & per conſequens non poteſt eligi, quod poſsit poſtulari, & ſic ex gratia præfici, remouendo ex eius auctoritate illum defectum, qui de iure communi obſtabat. gloſ. in c. fin. de poſtul. præl.

Cap. 14. Cum terra.

ELECTIO debet eſſe in libertate eligentium.

QVIA eligere eſt vnũ ex pluribus voluntarie capere. Abb. hic nu. 1. Vnde non eſt electio, vbi non eſt voluntas libera eligendi c. vbi periculum. §. cæterum. eod. in 6. Ideo cum libertas ſit de ſubſtantia electionis, vt maneat electio, debet in electoribus eſſe libertas. Abb. d. nu. 1. Et ſicut in matrimonio carnali debet inter contrahentes liber eſſe aſſenſus. c. cum locum. de ſponſal. ita debet eſſe in electione, per quã contrahitur inter electum, & eccleſiam, (cuius nomine interueniunt eligentes) matrimonium ſpirituale. infr. c. cum inter.

NEC valet contraria conſuetudo.

QVIA talis conſuetudo redundaret in grauamen, & perniciem eccleſiaſticæ libertatis. vt in tex. Et quoniam conſuetudo, quæ infert grauamen eccleſijs, eſt irrationabilis. c. 3. de conſuet. Ideo eſt potius dicenda corruptela, & radicitus extirpanda. c. 1. & fin. d. tit. de conſuet. Præterea eſt generale in quolibet actu, vt non valeat conſuetudo, per quam detrahitur ſubſtantiæ actus, ipſo actu remanente, vt probatur. c. 2. de conſuetud. in 6. iuncta gloſ. vbi patet, quod non valet conſuetudo, vt appelletur à Vicario Epiſcopi ad ipſum Epiſcopum, quia eſt contra ſubſtantialia appellationis, cum appellatio ſit de minori iudice ad maiorem prouocatio. Sed Vicarius Epiſcopi facit idem conſiſtorium cum Epiſcopo; quia iuriſdictio ſua non eſt alia à iuriſdictione Epiſcopi: ſic etiam non valet pactum, vel modus appoſitus contra ſubſtantialia actus. vt in c. fin. de præcar. & in l. cum præcario. ff. eod. & in l. per ſeruum. §. 1. ff. de vſu, & habit. vbi dicitur, quod non valet, ſi quis legat vſumfructum rei ſine vſu. Ideo cum libertas ſit de ſubſtantia electionis, vt ſuperius notatur, non poteſt conſuetudo contraria valere. vt in tex. Poteſt tamen conſuetudo reſtringere ipſam libertatem, vt probatur in in c. Abbate. de verb. ſign. & in c. cum dilectus. de conſuet. & in c. 2. de in integr. reſtitut. In quibus iuribus probatur, quod valet conſuetudo, vt collegium teneatur ſibi eligere prælatum de alieno collegio. Item poteſt inducere conſuetudo, vt collegium teneatur admittere forenſes ad coeligendum ſecum. vt infr. c. ſcriptum. & de cauſ. poſſeſſ. & propriet. c. cum eccleſia. quia per huiuſmodi reſtrictionem, & conditionem non impeditur, quin poſsint eligentes libere vnum ex pluribus eligere, licet libertas non ſit vaga vbicunque ad omnes. Abb. hic nu. 2. Poteſt etiam per

per conſuetudinem in totum tolli poteſtas eligendi; vt in c. 2. de in integr. reſtitut. vbi Epiſcopus prætendebat poteſtatem eligendi Abbate; quia tollendo poteſtatem in totum, remanet, ſeu deuoluitur libertas eligendi ad electores, ad quos poſtea per conſuetudinem deducitur. Abb. hic num. 3. Sed quod remaneat electio apud aliquos, qui non habeant libertatem ad plures, hoc fieri non poteſt, vt ſuperius not. & Ioan. Andr. hic.

Cap. 15. Tranſmiſſam.

PER confirmationem electionis transfertur poteſtas exercendi ea, quæ ſunt iuriſdictionis epiſcopalis.

QVIA poſt electionem, & confirmationem canonicam, inter eccleſiam, pro qua interueniunt eligentes, & electum, eſt coniugium ſpirituale contractum, c. inter. de transl. Epiſc. Ideo tanquam ſponſo, datur electo confirmato poteſtas exercendi ea, quæ non requirunt ordinem Epiſcopalem, per quem dicitur poſtea inter Epiſcopum & Eccleſiam, ſpirituale fœdus coniugij conſumari. c. licet. d. tit. de tranſl. Epiſc. Et ſic electus conſequitur per confirmationem ius exercendi actu iuriſdictionalia, ad quæ per electionem habebat ius in habitu. gloſ. 1. in c. quanto. diſt. 63.

NON autem ea, quæ ſunt ordinis.

QVIA ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, non poſſunt exerceri, niſi ab habente illum ordinem. infr. c. quod ſicut. §. ſuper eo. Ideo cum iſte electus, & non confirmatus, non dum receperit in conſecratione ordinem Epiſcopalem, vt not. ſupr. in c. cum in cunctis. §. cum verò. Non poteſt ea, quæ ſunt ordinis exercere, vt in tex. & d. §. cum vero.

ILLA enim transferuntur per conſecrationem.

QVIA per conſecrationem dicitur conſumari ſpirituale coniugium, inter Epiſcopum, & Eccleſiam. vt in c. licet, de tranſl. Epiſc. Et quoniam in conſecratione recipit Epiſcopus ordinem Epiſcopalem. d. c. licet. Ideo poſtquam eſt conſecratus poteſt exercere ea, quæ ad ipſum ordinem pertinent quæ non poterat antea. vt in d. c. quod ſicut. & c. cum in cunctis. Quæ autem pertineant ad iuriſdictionem, & quæ ad ordinem epiſcopalem, plura not. hic per gloſ. fin. & habentur. in cap. noſti. ſupra eod.

Cap. 16. Cum inter.

QVI electioni de ſe factæ renuntiat, appellare nequit ad impediendam electionem alterius.

P Quia

QVIA non valet appellatio illius, qui non habet ius, & intereſſe in cauſa. vt in tex.& l.1.ff.de appell. recipien. Et quoniam ille, qui pure renunciauit electioni de ſe factæ, non habet amplius ius,& regreſſum ad ius antiquum in illa cauſa. gloſ.hic.ver. ex conſenſu. Ideo per eius appellationem, non eſt impedienda electio alterius.vt in tex.& c.in præſentia.de renunt.

ET electio,quæ eſt à ſuſpenſis celebrata,non tenet.

QVIA cum per ſuſpenſionem ſit interdictum officij exercitium. gloſ.in c.ad reprimendam.de offi.ordin.& gloſ.in c.cum dilectus. de conſuet. Debet intelligi interdicta etiam electio, quæ eſt ſpecies exercitij iuriſdictionis, & officij. Abb. hic nu.6. Nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur,ſpecies, quæ expreſſe non conceditur, intelligitur denegata. Clem. exiui. §.nam vbi.de verb.ſign. Ideo cum tales ſuſpenſi non poſſent eligere, eorum electio eſt inualida.gloſ.penult. hic. Nam pro non dato habetur, quod datur ab eo, qui non habet illud dandi facultatem.c.2.& c. paſtoralis. de donat. De multiplici autem pœna ſuſpenſionum,vide gloſ.infr.in c.nihil.& gloſ.in Clem. cupientes. de pœnis,quæ enumerat vigintiquinque ſpecies ſuſpenſionum.

Cap.17. Qualiter.

SI electus non habet ſufficientem ſcientiam,eius electio non tenet.

QVIA ſufficiens ſcientia eſt de neceſſario requiſitis in eo, qui venit eligendus.infr.c cum nobis.& ſupr.c. cum in cunctis. Et quoniam vbi deficit aliquid de neceſſario requiſitis ad validitatem actus, deficit ipſe actus.c.fin.de condit.appoſit.& not.Abb.in c.illud.nu.6. de præſcript. Ideo ſi aliquis eligatur, qui non habeat ſcientiam ſufficientem ad munus,ad quod eligitur,talis electio eſt nulla ipſo facto.d.c.cum in cunctis.§.fin.& Abb.hic nu.4.

SIMILITER ſi ante confirmationem adminiſtrat, eius electio caſſari debet.

QVIA electus non habet ante confirmationem ius adminiſtrandi in actu,licet illud habeat in habitu.vt not.ſupr.in c.noſti. Ideo ſi electus non confirmatus adminiſtrat actu.vſurpat ſibi illud ius, quod non habet,& ingerit ſe illi dignitati,à qua adhuc poteſt per ſuperiorem, qui eum non approbauit, repelli.vt not.in cap.inter.de tranſl. epiſc. Et facit contra dictum Apoſtoli, quod: Nemo debet ſibi honorem aſſumere, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. vt in tex. Ideo incidit in pœnam ob hanc culpam,impoſitam, vt eius electio debeat irritari. vt in tex. Sed, licet per hunc tex.talis electio eſſet per ſententiam irritanda. Hodie tamen per c.auaritiæ.cod.in 6.eſt irrita ipſo facto;

cto; & eo ipſo, quod talis electus ante confirmationem adminiſtrat, priuatus eſt iure, quod ſibi per illam electionem competebat. vt in d. cap. auaritiæ.

Cap. 18. Cum inter.

SI vocantur ad electionem non vocandi, valet electio facta, eis non expectatis.

QVIA talis electio non eſt facta contra aliquam conſtitutionem, cum nullibi præcipiatur, in electione eſſe expectandos aliquos, qui non ſint de iure, vel conſuetudine vocandi. Butr. hic nu. 19. Et quoniam non debent neceſſario expectari propter vocationem factam ab eligentibus; cum mora longior in electionibus ſit valde ſuſpecta, immo ſæpe damnoſa. vt in tex. Et eligentes non poſſunt in detrimentum eccleſiæ, electionem vltra debitum protrahere. infr. c. ne pro defectu. Ideo ſi fiat electio ab ordinarijs electoribus, valet, iſtis extraordinarijs non expectatis. vt in tex. Si tamen iſti vocati, & non expectati fecerunt ratione huius vocationis expenſas, ſunt eis per eligentes, qui eos vocauerunt, reficiendæ. Butr. d. nu. 19.

Cap. 19. Cum nobis

NON debet inſpici, an poſt appellationem, ſed an contra, fuerit electio celebrata.

QVIA appellatio extraiudicialis non debet ſuſpendere poteſtatem competentem parti, ſed ſatis eſt, quod defendat appellantē, ne opprimatur circa id, ſuper quo appellatur. Butr. hic nu. 27. Et quoniam ſi aliquid attentatur poſt appellationem extraiudicialem; ſed non contra, propter id pars appellans non opprimitur iure ſuo; ſed pars appellata opprimeretur, ſi in ijs, quæ contra appellationem non ſunt. ipſa iure ſuo vti non poſſet. Abb. hic num. 7. Ideo cum appellatio, quæ fit à quibuſdam coram cæteris, quibus de iure competit electio, ſit extraiudicialis. Abb. hic nu. 8. debet ſolum impedire ea, quæ fiunt contra appellationem, non autem ea, quæ ſolum fiunt poſtea. Butr. d. nu. 27. Secus eſt in appellatione iudiciali legitimè interpoſita, quia cum illa ſuſpendat iuriſdictionem iudicis quo ad totam cauſam, ſi fuerit interpoſita ſuper vno articulo cauſæ, extenditur etiam ad alios articulos eiuſdem cauſæ; & ſic ſufficit ad irritanda omnia geſta per iudicem, quod ſint facta poſt appellationem, licet de directo non ſint contra appellationem. Abb. d. nu. 7. & Innocent. infr. in c. quia propter. nu. 13. Quare autem diuerſè conſtituatur in vna appellatione, quam in alia; ratio eſt, quia qui fuit in appellatione iudiciali grauatus à iudice ſuper vno articulo poſſet ab eo grauari ſuper alio articulo eiuſdem cauſæ; maximè, quia appellatio propter hoc fuit interpoſita, vt cauſa illa deuoluatur ad ſuperio-

riorem propter iniquitatem primi iudicis; ſed in appellatione extraiudiciali iſta non contingunt; quia ſi appello in vno articulo, non habeo neceſſe litigare coram aduerſario ſuper alio articulo eiuſdem cauſæ. Nec poſſum prætendere grauamen in futurum reſpectu alterius articuli, ſi pars vult illum expedire vtens iure ſuo. Abb. d. nu. 7.

ET penes vacantes, quibus competit vocandi poteſtas, remanet ius eligendi, ſi vocati venire contemnunt.

QVIA iſti vocati nolendo venire, faciunt ſe alienos quo ad illam cauſam. vt in tex. Ideo non ſunt computandi in numero abſentiū de capitulo, ſeu in numero eorum, qui ſunt de capitulo; ſed quo ad actum tunc explanandum habentur, ac ſi non eſſent de capitulo. Abb. hic nu. 3. Vnde ex quo illi tunc non cenſentur de capitulo, poteſtas remanet libere apud alios eiuſdem capituli. vt in tex. & Innoc. infr. in c. eccleſia il 2.

ET ad officium confirmatoris ſpectat examinare electum, etiam nemine opponente.

QVIA eſt verbum Apoſtoli dicentis: Nemini cito manum imponas. vt in tex. Et quoniam tunc dicitur cito manus imponi, quando ſine examine conferuntur honores viris non probatis. c. quid eſt. diſt. 78. Ideo ne confirmator faciat contra verbum Apoſtoli, cui cōtraueniens peccaret, & veniret puniendus; etiam ſi aliquis non opponat, ipſe ex ſuo officio, & pro iure ſuo, debet electum examinare. gloſ. hic. ver. ex officio. Præterea, in confirmando electo verſatur publica vtilitas. infr. c. nihil. Et quoniam in iis, quæ publicè intereſſunt, iudex tenetur ex officio ſupplere, etiam nemine inſtante. Butr. hic nu. 9. & num. 37. Ideo etiam ratione publicæ vtilitatis debet iudex, ſiue ſuperior confirmans ex officio examinare electum. Innoc. in c. 1. nu. 5. de poſtul. prel. Quo modo autem in tali examine, ſine inquiſitione ſit procedendum, videas Innocent. in d. c. 1. Nam non debet nominatim de aliquo crimine contra talem inquiri, niſi ipſe eſſet diffamatus, ſed inquiritur in genere tantum, ſcilicet, ſi ſit malæ vitæ. arg. l. 1. §. qui. ff. de quæſtion. De ætate tamen, ſcientia, & irregularitate perſonæ, etiam ſine infamiæ nota præcedente, ſpecialiter inquiret, vt per hunc tex. & per c. qui epiſcopus. diſt. 23. Idem eſt in accuſationibus clericorum. c. ſi qui. & ſequen. 2. q. 7. Sed in his, ſi contraria fama non laboret, vel contradictorem non habeant, ſufficit habere litteras bonas teſtimoniales. c. criminationes. 2. q. 7. & c. qualiter. 7. q. 2. Nec ſunt quærendi teſtes in huiuſmodi inquiſitionibus, quæ fiunt contra non diffamatum. Innoc. in d. c. 1.

ET niſi electus doceatur legitimæ ætatis, & litteraturæ, habetur pro non legitimè electo.

Quia

QVIA legitima ætas, & conueniens litteratura ſunt de neceſſeriò requiſitis in electo.ſupra c.cum in cunctis.§.inferiora. Et quoniã ſunt qualitates extrinſecæ, quæ nõ præſumuntur adeſſe,niſi probentur. Abb.hic nu.4. Ideo,qui ſe fundat in illis,& dicit eas adeſſe, debet illas probare. c.vnic. vt eccl. benef. ſine dim.conf. Vnde ſi non probentur adeſſe, electio deficit ex eo , quod deficiunt aliqua de neceſſario requiſitis ad eius confectionem. c.fin.de condit.appoſit. & Abb. in c.illud.nu.6. de præſcript.

Cap.20. Innotuit.

ILLEGITIMVS poteſt poſtulari.

QVIA poſtulatio fit de eo, qui propter aliquem defectum non poteſt eligi ; qui tamen defectus non eſt talis , vt reddat poſtulatum omnino inhabilem ad præſidendum eccleſiæ. vt not.ſupra in c.2.de poſtul.prælat. Et quoniam huiuſmodi defectus eſt illegitimitas, quia de iure communi impedit illegitimum eligendum . ſupr.c. cum in cunctis. Sed non impedit,quin poſſit cum eo diſpenſari; cum illegitimus ſit prohibitus eligi ſolum de iure poſitiuo,introducto per d. c. cum in cunctis . vt in tex. Et cum vnus Pontifex non poſsit generare præiudicium ſuis ſucceſſoribus , quin poſsint diſpenſare ; nam par in parem non habet imperium.vt in tex.Ideo ſi adſint merita perſonæ circa alia requiſita, quo ad illegitimitatem poterit obtineri diſpenſatio.vt in tex.

NON autem eligi.

QVIA electio innititur iuri,non autem gratiæ ſicut poſtulatio. vt vt not.in d.c.2.de poſtul.præl. Et quoniam illegitimus prohibetur à iure communi eligi.d.c.cum in cunctis. Ideo non poſſet dici vocatio canonicè facta,& ſic talis electio non teneret.vt in tex.

ET electores,niſi probauerint illum ignoranter elegiſſe , incidunt in pœnas Lateranenſis Concilij .

QVIA electores tenentur ex officio indagare, an ille, qui proponitur eligendus,ſit idoneus,ſub pœnis per dictum Concilium ipſo iure incurrendis. d. c. cum in cunctis . Et quoniam vbi aliquis tenetur ex officio aliquid indagare,in eo præſumitur de hoc fuiſſe ſcientiam,etiam quod ſit in facto alieno. c. quamuis. de reg.iur. quam præſumptionem ſi ipſe velit remouere , debet ignorantiam probare. Abb. hic nu.9.& 21. Quæ ignorantia probatur,faciendo conſtare de diligentia adhibita in inquirendo. gloſ. hic.ver.ignorantiam . Et dicitur conſtare in hoc caſu,etiam per proprium iuramentum.Abb.hic nu.22. Ideo electores ad remouendam huiuſmodi præſumptionem, quæ eſt contra eos,debent probare,ſe illum ignoranter elegiſſe.vt in tex.

Cap.

Cap. 21. Cum inter.

NON poſſunt electores in præiudicium electi compromittere.

QVIA ſicut electores non poſſunt directè ab electione recedere. infr.c.publicato. ita nec etiam indirectè.arg.c.cum quid. de reg. iur.in 6.Et quoniam ſi poſſent in præiudicium electi compromittere,indirecte recederent ab electione facta. Abb.hic num. 11. Ideo ex quo eligendo functi ſunt officio ſuo,amplius directe, vel indirecte à tali electione recedere per compromiſſum,vel alio modo non poſſunt. vt in tex.& arg.c.in litteris.de offic.d.leg.

SED ſi conſenſerit electioni ſuæ, vel conſentire velit, non obſtante laudo in contrarium lato, eſt confirmandus, ſi aliud canonicum ſibi non obſiſtat.

QVIA per mutuum conſenſum eligentium, & electi, quaſi coniugale vinculum ſpiritualiter eſt contractum.vt in tex. Quod vinculum per confirmationem efficitur ratum, ita vt electus non poſsit poſtea ſine ſuperioris auctoritate electioni renunciare. c. 2. de transl. epiſc. per conſecrationem verò dicitur poſtea tale coniugium conſumari.c.fin.d.tit. Ideo quemadmodum inter virum, & vxorem ex ſolo conſenſu contrahitur matrimonium carnale.c.ſufficiat.27.q.2.& c. 1.de ſponſal. ita dicendum in iſto coniugio ſpirituali, in quo electores repræſentant eccleſiam ſponſam,cui electus eſt ſponſus.c. requiſiſti.de teſtam.& Abb.hic nu.4.

LICET non ſit de gremio illius Eccleſiæ.

QVIA electio eſt libera in eligentibus,vt poſsit de proprio,aut de alieno gremio fieri,dummodo fiat de idoneo.c.cum dilectus. de conſuet.& infr.c.quia propter. licet ſecundum quandam æquitatem, & ex honeſtate, magis debeat fieri ex proprio gremio, quam ex alieno, ſi ibi reperitur idoneus.gloſ.hic.ver. aliam. ſicut honeſtum eſt, quod electio fiat de meliori, qui poſsit haberi; & tamen ſalua conſcientia, & etiam ſaluo iure, rectè fit electio de bono, licet in eccleſia ſit optimus; nam ſufficit, quod non ſit malus. cap. monaſterium. 16. quæſt. 7. & Butr.hic num.25.

QVANTVMCVMQVE ob hanc cauſam à minori parte fuerit appellatum.

QVIA talis cauſa eſt friuola ad appellandum. vt in tex. Ideo de iure non eſt ob eam appellatio admittenda.c.vt debitus.de appel. & Bald.hic num. 2.

Cap.

Cap. 22. Dudum il 1.

ELECTVS à maiori, & ſaniori parte capituli, ſi eſt, & erat idoneus tempore electionis, confirmatur.

QVIA in actibus vniuerſitatum regulariter præualet, quod fit à maiori parte, quæ cenſetur ſanior, niſi minor pars rationabiliter contradicat. c. 1. de his, quæ fiunt à mai. par. cap. Ideo ſi electus erat idoneus tempore electionis, cum ſit electus à maiori parte, quæ nõ præſumitur erraſſe, cenſetur electus à toto capitulo. vt in tex. & d. c. 1. Debet autem electus eſſe idoneus tempore electionis; alias electio eſt nulla, nec ſufficit, quod ſuperueniat idoneitas poſt electionem. Abb. hic nu. 8. quia quod à principio eſt nullum, tractu temporis non conualeſcit. c. non firmatur. de reg. iur. in 6.

SI autem erat indignus in ordinibus, ſcientia, vel ætate, & fuit ſcienter electus; electus à minori parte, ſi eſt dignus, confirmabitur.

QVIA eligentes ſcienter indignum, ſunt pro illa vice priuati, ipſo iure, poteſtate eligendi. ſupra c. cum in cunctis. §. fin. & c. innotuit. Et quoniam quando vna pars canonicorum priuatur poteſtate eligendi, tota poteſtas capituli tunc deuoluitur ad aliam partem, licet ſit numero minor, quæ cum in illo caſu ſit ſanior, repræſentat totum capitulum. infr. c. prox. & de poſtul. præl. c. gratum. Ideo in tali caſu præualet electus à minori parte ſaniori, non autem electus à maiori parte irrationabiliter agente. vt in tex. & not. in d. c. 1. de his, quæ fi.

Cap. 23. Bonæ.

RECIPIENTES poſtulatum ad eccleſiam, tanquam inſtitutum, vel adminiſtratorem, ante admiſſionem poſtulationis à ſuperiore factam, priuati ſunt poteſtate eligendi.

QVIA per poſtulationem nullum ius eſt acquiſitum poſtulato. c. poſtulationem. ſupra tit. prox. nam poſtulationis admiſsio tota dependet à gratia ſuperioris. vt not. in c. gratum. d. tit. prox. Vnde qui recipit poſtulatum in adminiſtratione eccleſiæ, antequam fuerit per ſuperiorem admiſſus, tribuit illi ius, quod non habet, & ſibi vſurpat auctoritatem ſuperioris, ad quem pertinet admittere poſtulatum. vt in d. c. gratum. Et quoniam fruſtra legis auxilium inuocat, qui committit in legem. vt in tex. præſertim in legem animatam, qualis eſt princeps. vt not. in c. 1. de conſtitut. in 6. Ideo taliter admittentes poſtulatum, ad quos aliàs de iure pertinebat poſtulatio, vel electio, reddiderunt ſe indignos, vt ea vice nec eligere, nec poſtulare poſſint: vt in tex. & Abb. nu. 4.

ET

ET ad alios, licet pauciores, deuoluitur poteſtas eligendi.

QVIA quando vna pars canonicorum in electione delinquit, & ius eligendi, quod ſibi competebat, pro illa vice amittit, reliqua pars, quæ non deliquit, totum capitulum in illo caſu repræſentat. vt not. ſupra in c. prox. & gloſ. hic. ver. cauſis. Nam quemadmodum in caſu mortis naturalis illorum de vniuerſitate, aliquo tamen de illis ſuperſtite remanente, poteſtas dicitur reſidere penes ſuperſtites, etiam ſi ſit vnus duntaxat. l. ſicut. ff. quod cuiuſque vniu. nom. & not. in d. c. gratum. ita eſt dicendum in caſu priuationis propter delictum; nam tunc illi priuati habentur pro mortuis. arg. c. in canonibus. §. generaliter. 16. q. 1. & not. Abb. infr. in c. cum Vintonenſis. nu. 2.

ET ſi omnes priuati ſunt, deuoluitur ad Papam in Eccleſijs cathedralibus.

QVIA quando in Eccleſijs cathedralibus fit deuolutio ratione delicti, ſemper fit ad Papam, quando verò fit ratione negligentiæ, fit deuolutio ad proximum ſuperiorem. infr. c. quanquam. in 6. Voluit enim Papa ſibi reſeruare tales deuolutiones ratione delicti; quia ſi electio tunc deuolueretur ad proximum ſuperiorem, prompti eſſent Metropolitani ad fingenda delicta pro caſſandis electionibus, vt prouiſionum poteſtas deuolueretur ad eos. gloſ. in d. c. quanquam. ver. deuoluetur. & Cōpoſtell. infr. in c. ne pro defectu. In eccleſijs verò inferioribus, in quibus non vertitur tantum periculum, Papa non reſeruauit ſibi immediate deuolutionem electionum, ſed voluit, vt regulariter proximus ſuperior ſuccederet inferiori, & aliquando capitulum Epiſcopo. vt in c. cum in cunctis. §. fin. ſupr. eod. & infra de conceſſ. præb. c. 2. Ideo ſi omnes eligunt ſcienter indignum, vel admittunt poſtulatum ad adminiſtrandum ex eorum auctoritate ante admiſsionem factam à ſuperiore, ſi hæc committunt quo ad eccleſias cathedrales, poteſtas prouidendi deuoluitur ad Papam. vt in tex. & gloſ. ver. ad nos.

Cap. 24. Querelam.

SVFFICIT electo, ad obtinendum, docere eligentem fuiſſe in quaſi poſſeſſione tempore electionis.

QVIA electio, præſentatio, & collatio ſunt quaſi fructus iuris eligendi, præſentandi, & conferendi. vt not. in c. conſultationibus. de iure patr. & c. 2. de in integr. reſtitut. Ideo quemadmodum fructus rei temporalis pertinent ad poſſeſſorem bonæ fidei, & non ad dominum rei, l. bonæ fidei. ff. de acquir. rer dom. & not. in c grauis. de reſtitut. ſpoliat. ita electio, & alij iſti quaſi fructus debent pertinere ad eos, qui ſunt in quaſi poſſeſſione eorum. vt in tex. & Abb. nu. 5.

LICET non probet, quod proprietas iuris eligendi ad illum pertineret.

QVIA proprietas nihil habet commune cum poſſeſſione.l.naturaliter.ff.de acquir. poſſeſſ. Et quoniam electionis manutentio non ſpectat ad proprietatem, ſed ad quaſi poſſeſſionem, vt dictum eſt ſuperius. Ideo ſufficit electo ad obtinendum, probare quaſi poſſeſſionem eligentium, licet non probet proprietatem eorum. vt in tex.& gloſ.ver. ſuper iure.

Cap.25. Cum Vintonenſis.

ELIGENTES ſcienter indignum, priuati ſunt poteſtate eligendi in electione, quæ primo occurrit facienda.

QVIA vt tales eligentes puniantur in eo, in quo peccarunt, & vt per timorem huiuſmodi pœnæ priuationis, ipſi, & alij à malis electionibus coerceantur, fuit contra eos per Concilium Lateranenſe impoſita hæc pœna priuationis, ipſo iure incurrenda. vt ſupr. in c.cum in cunctis.§.clerici. Satis autem fuit illos priuare poteſtate eligendi in prima electione, & non extendere pœnam vlterius ad alias electiones; nam ex quo in electione ſemel peccarunt, purgatum videtur eorum vitium, ſi ſemel ab electione excludantur. Abb.hic nu.6.& 13. Et ſi ſolum vna pars eligentium in hoc deliquit, ipſa ſola priuatur; quæ priuatio, cum cedat in fauorem non delinquentium, penès quos tunc remanet poteſtas eligendi, poteſt ab eis remitti; & ſic pars eligentium, quæ non deliquit, poteſt etiam in prima electione ſibi incorporare partem, quæ deliquit: vnde tales eligentes, qui puniuntur, non prorſus inhabilitantur per huiuſmodi pœnam, ſed ſolum priuantur; nam ſi eſſent inhabilitati, ſeu ab officio ſuſpenſi, non poſſent per aliam partem habilitari. vt in c.cum dilectus.de conſuet.& Abb.hic nu.3.

Cap.26. Per inquiſitionem.

ELIGENS ſcienter indignum in Epiſcopum, eſt ob hoc ſuſpenſus à beneficijs eccleſiæ per triennium.

QVIA dignum eſt, vt quos Dei timor à malo non reuocat, eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ. ſupr. c. cum in cunctis.§. fin. Ideo per Concilium Lateranenſe fuit impoſita pœna contra eligentes ſcienter indignum, vt prima vice ſint priuati poteſtate eligendi; quę pœna extenditur ad omnes electiones quorumcunque beneficiorũ; & vt per trienniũ ſint ab eccleſiaſticis beneficijs ſuſpenſi. d.c.& §.fin. ſed hæc pœna ſuſpenſionis à beneficijs, non habet locum, niſi in electionibus Epiſcoporum, & Superiorum, in quibus propter maius periculum

Q ricu-

riculum,cautius eſt agendum.Abb.hic nu.8.Et tunc non extenditur,niſi ad illa beneficia,quæ iſti eligentes indignum,habent in ea eccleſia, ad quam fuit facta electio, non autem extenditur ad beneficia aliarum eccleſiarum; vt ſic ſolum puniantur in beneficijs habitis in illa eccleſia, contra quam deliquerunt,vt eſt tex.in c.ſi compromiſſarius.eod.in 6.

NEC poteſt interim ad dignitatem illius eligi,vel aſſumi.

QVIA per huiuſmodi delictum talis eligens eccleſiaſticis beneficijs ſe reddidit indignum.vt in tex.præſertim illorum,quæ ſunt in eccleſia offenſa.gloſ.hic.ver.ſe indignum. Ideo,durante ſuſpenſione, ad illam eccleſiam,qua eſt indignus, non debet aſſumi.vt in tex. & gloſ. in Clem.cupientes.de pœn.

Cap. 27. Cum cauſam.

SI non profeſſus eligatur ad regimen eccleſiæ regularis, caſſatur electio.

QVIA ſecundum legem diuinam,non eſt in boue arandũ,& aſino; nec quiſquam debet veſtẽ induere de lana,linoque contextam. vt in tex.id eſt, homines diuerſæ profeſſionis in vno officio non ſunt ſociãdi.gloſ.penult.hic. Ideo ſi ad eccleſiam regularem eligatur non profeſſus,tanquam diuerſæ profeſſionis, talis electio venit irritãda. vt in tex. Sed hodie per ius magis nouum, eſt ipſo iure nulla.vt per c.nullus.eod. in 6. Et hodie requiritur,vt eligendus in prælatum regularem, non ſolum ſit tacitè profeſſus,ſed debet eſſe profeſſus expreſſe.d.c. nullus. Niſi fieret electio ad eccleſiam regularem cathedralem; nam tunc poteſt ad illam eligi in Epiſcopum etiam non profeſſus,puta nouitius,vel clericus ſecularis.d.c.nullus.& Clem.1.de elect.& not.gloſ.in c.quod Dei.de ſtatũ regul. Et hoc contingit propter excellentiam dignitatis epiſcopalis, ratione cuius Epiſcopus poteſt dici religioſus.vt in c. ex multa. de vot. & gloſ.fin.in d. c. nullus. vnde tanquam religioſus poteſt religioſis immediate præeſſe. Abb.hic nu.6. Et etiam tunc admittitur non profeſſus, quia cum Epiſcopus debeat incumbere toti diœceſi, oportet eum magis ſcire iura communia,quam regularia. Innoc.& Butr.infr. in c. officij. Sed licet clerici,& monachi non debeant aſſociari, vt ſint in eodem monaſterio collegialiter.infr.Clem. 1. Ad alia tamen officia, in quibus non faciant vnum collegium reale, cauſa ſuggerente, bene poſſunt per ſuperiorem aſſociari; vnde in ſcholis religioſi,clerici,& laici poſſunt facere eandem vniuerſitatem, ex quo omnes exercent ſtudium eis competens,nec eſt collegium reale,ſed potius perſonale. Abb. hic in fin. & Bart.in l.fin.C. de colleg. illicit. & facit tex.in prœmijs Sexti, & Clementinarum.

CON-

CONSVETVDINE in contrarium non obſtante.

QVIA non debemus attendere ſolummodo quid factum ſit, ſed potius quid ſit faciendum. vt in tex. & l. 2. C. quæ ſit long. conſ. Et quoniam talis conſuetudo eſt irrationalis. vt in tex. Ideo eſt radicitus extirpanda. c. fin. de conſuet. & c. conſuetudo. diſt. 8.

Cap. 28. Quod ſicut.

NOMINATIO, vel appellatio eius, cuius non intereſt, electionem non impedit.

QVIA nemo ſine actione experitur. l. 1. & ibi not. ff. de except. Et quoniam illi, qui non habent intereſſe in electione, nullam habent actionem in ea. c. ex ore, de his, quæ fiunt à mai. part. cap. Ideo eorum nominatio, vel appellatio non habet electionem impedire. vt in tex. Immo tales ſunt in culpa, ſe immiſcendo rei ad eos non ſpectanti. l. culpa eſt. ff. de reg. iur.

SED ſi vocandus contemnitur, eo proſequente contemptum, caſſatur electio.

QVIA licet talis electio non ſit ipſo iure nulla, ex quo eſt facta præſentibus duabus partibus collegij, & à maiori parte illorum præſentium. gloſ. hic. ver. conſentire. quia tamen in actibus collegij plus nocet contemptus vnius, quam contradictio multorum. vt not. ſupra in c. bonæ. Ideo iura concellerunt, vt ille, qui contemnitur, ſi velit, poſſit facere retractare electionem. Butr. hic nu. 23. & Abb. nu. 9.

ETIAM confirmata.

QVIA confirmatio, quæ fit ſine cauſæ cognitione, non vocatis vocandis, ſi electio ſit per ſuos defectus annullanda, non tribuit illi validitatem. vt not. infr. c. fin. in 6. Ideo niſi confirmatio ſit facta ex certa ſcientia per habentem poteſtatem ſupplendi omnem defectum electionis, electio annullanda non recipit vires per confirmationem factam in forma communi. c. examinata. de confir. vtil. vel inutil.

ET poteſt proſequi.

QVIA nemo debet iure ſuo ſine culpa priuari. c. diſcretionem. de eo, qui cogn. conſang. Ideo cum iſte, qui fuit contemptus habeat actionem contra huiuſmodi electionem, non debet impediri, quin iure ſuo vtatur. vt in tex.

NISI conſenſerit electioni.

Q 2 Quia

QVIA fauori ſuo quilibet renuntiare poteſt.c. ad apoſtolicam. de regular. Ideo ſi iſte vult renuntiare actioni de contemptu, quæ ſibi competebat, & electioni factæ ab alijs conſentire, non debet prohiberi. vt in tex. & Abb. num. 10.

QVOD poteſt etiam ex poſt facto.

QVIA licet, quod non eſt meo nomine geſtum, ratum habere non poſsim ad mei commodum, vt mihi actio detur. vt not. gloſ. in c. ratum. de reg. iur. in 6. tamen quo ad incommodum meum, vt nõ poſsim impugnare factum per alios, poſſum habere ratum, quod meo nomine non eſt geſtum, & in hoc caſu intelligitur iſte tex. Butr. hic nu. 31. Et ex his not. quod vocatio abſentium non eſt de forma ſubſtantiali ipſius electionis, vt dictum eſt ſuperius; nam vt ex hoc tex. apparet, valet electio facta, aliquibus non vocatis, licet veniat retractanda, contemptis proſequentibus contemptum, vt notatur ſuperius. Ideo electio facta, aliquibus de capitulo contemptis, non eſt indifferenter caſſanda; nam poſſunt contempti renuntiare contemptui, & conſentire illi electioni, dummodo à principio tenuerit. vt in tex. & Butr. nu. 23.

§. Super eo.

EPISCOPVS, dum celebratur miſſa conſecrationis ſuæ, ordines conferre non debet.

QVIA Epiſcopus, qui conſecratur, concelebrat, id eſt, ſimul celebrat ſuo conſecratori, qui principaliter celebrat. vt in tex. Ideo tunc non debet. dimittere officium illud, quod ipſe incepit cum conſecratore ſuo, & alios ordinare; quia ſic diuideretur myſteriũ illius Miſſæ, in qua conſecratur; quod fieri non debet, & toti Miſſæ debet intereſſe, vt in tex. & gloſ. ver. diuidatur. Solus enim Romanus Pontifex (qui ante Hymnum Angelicum conſecratur; & poſtmodum ipſe Miſſarum ſolemnia incipit, & perficit conſecratus) in die conſecrationis eius valet ordines celebrare. vt in tex. Et ita videtur eſſe de ſubſtantia conſecrationis ipſa Miſſa, hac ratione; quia conſecrationes Epiſcoporum, & eccleſiarum, & confectio chriſmatis debent fieri cum Miſſa. c. te referente. de celebr. miſſar. & c. omnes baſilicæ. de conſecr. diſt. 1. Contrarium tamen conſueuit dici, & eſt verum, quod miſſa non eſt de ſubſtantia cõſecrationis, quia diuerſa ſunt conſecratio, & miſſa. Sed propter virtutem, & reuerentiam Sacramentorum, & ordinum, ſtatuit eccleſia, quod quando talia celebrantur, ſemper cum miſſa celebrentur. Tamen ſi huiuſmodi ſolemnitates non ſeruentur, nihilominus valerent conſecrationes, & collationes ordinum clericorum; ſed qui contrafacerent, punirentur ordinantes, & ordinati; quia contra ordinationem eccleſiæ, & contra illud, quod eccleſia ſeruat, facerent. d. gloſ. hic, & Butr. nu. 28.

SIMI-

SIMILITER Archiepiſcopus ante receptum pallium, non debet ordines conferre.

QVIA ordinationem clericorum Archiepiſcopus videtur facere, non tanquam ſimplex Epiſcopus, ſed tanquam Archiepiſcopus. vt in tex. Et quoniam tanquam Archiepiſcopus ante receptum palliũ, talia facere non poteſt, quia in pallio plenitudo Pontificalis officij ei cõfertur.c.niſi.de vſu pall.Ideo Archiepiſcopus, qui non dum recepit pallium, ordines conferre non debet. vt in tex. Poteſt tamen mandare de ordinando, alijs habentibus poteſtatem. ſupr.c.ſuffraganeis. quia talis demandatio non eſt exercere ordinem Archiepiſcopalem; ſed eſt diſſoluere vinculum, propter quod alij Epiſcopi non poterant ordinare ſubditum non ſuum; quæ demandatio, & diſſolutio eſt quid iuriſdictionis non reſeruatum ad Archiepiſcopum poſt pallium. vt not. in d.c.ſuffraganeis.& gloſ.hic.ver.ſine pallio.

PRAELATVS male alienans aliquam paruam rem eccleſiæ, ſi poſtea reddat eccleſiam indemnem, ei de ſuo reſtituendo tantundem, poteſt in adminiſtratione tollerari.

QVIA licet prælatus male alienans rem eccleſiæ, ſit ipſo facto ſuſpenſus ab adminiſtratione ſpiritualium,& temporalium.cap.ſi quorundam.de ſolut. Et niſi rem reſtituat, ſit excommunicandus.cap.ſi quis.de reb.eccl.non alien. Tamen propter modicitatem rei, & propter voluntariam pœnitentiam in reſtituendo, poteſt rationabiliter cum eo diſpenſari, vt ab adminiſtratione nõ remoueatur.gl.fin.hic. & Bald.n.5.

Cap.29. Auditis.

ELECTIO per minorem partem capituli facta, non tenet.

QVIA potentia capitularis non conſiſtit penes minorem partem. infr.c.quia propter. niſi maior pars eſſet priuata, & ad minorem tota poteſtas deuoluta.ſupra c.dudum. Ideo electio facta à minori parte, regulariter nõ poteſt dici facta à capitulo.c.1.de his, quę fiunt à mai. par. cap. Et ſic eſt ipſo iure nulla, tanquam non facta ab habentibus poteſtatem; nam defectus poteſtatis impedit actus exercitij eſſentiam, & dat illi non ſubſiſtere,& ipſo facto. Butr.hic nu.9. Et ex his ſequitur, quod licet contemptus minoris partis reddat electionem annullandam, vt ſupr.in c. prox. Contemptus tamen maioris reddit nullam; & licet electio, contemptis aliquibus, poſsit ratificari, non tamen contempta maiori parte.Butr.hic nu.1.

NEC per ſubſequentem conſenſum ratificari poteſt.

Quia

QVIA quod à principio eſt nullum, tractu temporis non conualeſcit.vt in tex. Et licet ex poſt facto tot ex canonicis alterius partis accedant ad iſtam electionem, ita quod omnes ſimul eſſent in maiori numero; tamen non poteſt iſta electio validari: & ratio eſt,quia electio debet fieri in communi,& ſic collegialiter,non autem ſingulariter; vnde conſenſus particularis ſuperueniens non poteſt validare electionem nullam. Quinimo ſi omnes de capitulo præſtarent ſingulariter cõſenſum, non per hoc reſultaret communis electio.vt infr. c.in geneſi. & gloſ.in c.1.de reb.eccl.non alien. in 6. Secus autem,quando actus pertineret ad aliquos, vt ſingulares; quia tunc ex conſenſu ſuperuenienti prima diſpoſitio validatur,cum non habeant collegialiter conſentire.vt eſt tex.in l.per fundum.ff.de ſeru.ruſt.præd.& Butr.hic nu. 18.

Cap.30. In cauſis.

POTESTAS data compromiſſarijs ad eligendum prælatum, re non integra,reuocari non poteſt.

QVIA quando res non eſt integra,compromiſſariorum intereſt,ne reuocentur; nam ſinguli ſciunt,quibus ipſi fauebant,quod, re integra, neſciebant; vnde, quia tunc incurrerent odium plurimorum,intereſt eorum,vt non reuocetur mandatum.Hoſt.hic, & Butr.nu, 36. Et quoniam vbi agitur de intereſſe alicuius, non debet ei ius ſuum ſine culpa auferri.c.diſcretionem. de eo, qui cogn.conſang. Et in alterius detrimentum,quis non poteſt mutare conſilium.c. mutare. de reg. iur.in 6. Ideo, quando res non eſt integra, non poſſunt compromittentes reuocare poteſtatem datam compromiſſarijs ad eligendum. vt in tex.& infr.c.cum dilectus.

ET deſinit res eſſe integra, poſtquam compromiſſarij cœperunt habere tractatum.

QVIA tractatus eſt actus ſubſtantialis,qui primo neceſſario ſe offert in electione.Butr. hic num. 2. & 24. Et quoniam vbi attinguntur aliqua de ſubſtantialibus alicuius negotij, negotium illud deſinit eſſe integrum.Abb.hic nu.7. ſecus,ſi ſolummodo eſſent facta aliqua ſolum pertinentia ad ſolemnitatem negotij; nam per illa negotium non deſineret eſſe integrum. Innocent. hic in fin. Ideo poſt tractatum habitum per compromiſſarios, non poteſt reuocari poteſtas eis data ad eligendum.vt in tex.

Cap 31. Cum eccleſia.

DE conſuetudine poteſt canonicorum electio ad ſolum capitulum pertinere.

Quia

QVIA licet, de iure communi collatio beneficiorum ſpectet ad Epiſcopum, qui conferat de conſilio, ſeu conſenſu capituli. c. nouit. & c. quanto. de his, quæ fiunt à præl. ſine conſ. cap. & c. poſtulaſtis. de conceſſ. præb. Conſuetudo tamen inducere poteſt, vt beneficia conferantur ab Epiſcopo ſine conſenſu, vel conſilio capituli; & quod aliqua conferantur, & ad ea eligatur à capitulo ſine interuentu Epiſcopi. c. ea noſcitur. de his, quæ fiunt à præl. & c. nulla. de conceſſ. præb. Et quoniam conſuetudo præcipuè inducit, vt collegium quodlibet eligat in propria eccleſia; cum ei bene ſint notæ neceſsitates illius eccleſiæ, cui inſeruit. Butr. hic nu. 21. & Abb. nu. 8. vbi latè tractant de diuerſitate beneficiorum, & de diuerſis modis per diuerſas perſonas, ſecundum diuerſa tempora illis prouidendi. Ideo per conſuetudinem poteſt introduci, vt canonicorum electio ad ſolum capitulum pertineat. vt in tex. & Cõpoſtell. hic. cum ipſa poſsit dare, & tollere ius eligendi, & habilitare, vel inhabilitare ad eligendum. Butr. nu. 19. Hæc enim ſunt de iure poſitiuo. gloſ. 2. hic. Cui conſuetudo præiudicare poteſt. c. fin. de conſuet.

Cap. 32. Cum dilectus.

COMPROMITTENTES tenentur recipere electum à compromiſſarijs.

QVIA compromiſſarij gerunt vices compromittentium. infr. cap. quia propter. Et quoniam ſubrogatum ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur. c. eccleſia. vt lite pend. Ideo ſicut compromittentes tenerentur recipere illum, quem ipſimet elegiſſent, [illegible] c. quia. ita debent recipere electum à compromiſſar[illegible] eis ſubroga[illegible] in tex. & ſupra c. in cauſis.

SI ſit dignus.

QVIA tale compromiſſum habet intellectum iuris. Butr. hic num. 14. Ideo talis poteſtas data compromiſſarijs ad eligendum, intelligitur data ad eligendum dignum, & idoneum iuxta iuris diſpoſitionem. Butr. ſupr. in c. in cauſis. nu. 10. Vnde ſi compromiſſarij elegerint indignum, compromittentes eum recipere non tenentur. vt in tex. tum quia compromiſſarij ſunt tranſgreſsi formam mandati. c. cum dilecta. de reſcrip. tum quia talis electio eſt cõtra ius. infr. d. c. quia propter.

NISI contra formam compromiſſi, eum appareat electum.

QVIA forma compromiſsi diligenter eſt ſeruanda. l. ſi cum dies. §. plenum. ff. de arbitr. Et geſtum contra eius formam, eſt ipſo iure nullum. d. c. cum dilecta. Ideo electio facta à compromiſſarijs vltra terminos poteſtatis, & contra formam mandati, non valet; & compromittentes taliter electum recipere non tenentur. vt in tex. & not. ſupra in c. cauſam.

Cap.

Cap. 33. Cum in iure.

S I ex ſeptem compromiſſarijs tres eligunt quartum, & ille conſentit, & eſt idoneus, confirmabitur electio.

QVIA compromiſſarij poſſunt, & ſolent eligere palam, vt vnuſquiſque audiat vota aliorum; vnde cum quis non poſsit eligere, quin ſciat ſe ab alijs electum, conſentiendo electioni de ſe factæ à parte æquali, non videtur ambitioſus, nec oriri à ſe, cum ſit prius vocatus à Deo, & à ſocijs. Ideo merito conſentiendo auget numerum, cum ſit vnus de habentibus poteſtatem, nec diſpoſuit principaliter in ſeipſum; ſed potius diſpoſitioni ab alijs de ſe factæ conſentit; nec eſt hoc ambitioſum, ſed meritorium, & officium charitatis, ſi bono corde fiat. arg. c. qui epiſcopatum. 8. q. 1. Sed quando proceditur in forma ſcrutinij, cum in ſecreto quiſque conſentiat, & ſic ignoret, an fuerit ab alijs electus, non poteſt conſentire in ſe ipſum, quia ſic videretur ambitioſus, & à ſeipſo oriri. vt not. ſupr. in c. licet. & Butr. hic nu. 35. Qualiter autem debeat iſte electus conſentire electioni ſuæ. Dic, quod non debet dicere: Eligo, vel coeligo meipſum, ne principaliter diſponeret in ſeipſum, contra c. fin. de inſtitut. ſed debet dicere: Conſentio electioni de me factæ. Et ſi diceretur, quomodo conſentit electioni, ex quo adhuc non eſt perfecta, cum nō dum ſit facta à maiori parte, ſed ab æquali. Dic, quod licet non dum ſit facta à maiori parte, eſt tamen in fieri. Non eſt enim omnino fienda, ſed conſentiendo, illico augetur numerus; ſicut in ſimili not. per Innoc. in cap. præterea. de appell. An autem iſte electus poſsit ſemper conſentire electioni de ſe factæ? Dic, quod non. Nam debet conſentire intra tempus à iure ſtatutum ad electionē fiendam, vel in compromiſſo appoſitum; quia cum electio perficiatur, ſuo conſenſu demum intercedente, oportet, quod conſenſus ſuus intercedat intra tempus electioni fiendæ præfixum. arg. l. bonorum. ff. rem rat. hab. & not. gloſ. in c. quam ſit. de elect. in 6. Et ex prædictis infertur, quod ſi compromiſſarij procedant ſecreto per ſcrutinium priuatum, tunc nō poteſt electus conſentire in ſeipſum, quia orir etur à ſe, niſi ex poſt facto poſt publicationem velit recedere à conſenſu alij præſtito, & conſentire electioni de ſe factæ. gloſ. fin. hic. & Abb. nu. 5.

Cap. 34. Venerabilem.

ELECTIO Imperatoris ſpectat ad Principes Germanos, tres prælatos, & quatuor laicos.

QVIA talis auctoritas fuit eis conceſſa à Papa. vt in tex. qui poteſtatem habet transferendi regna ob religionis vtilitatem. cap. alius. 15. q. 6. & c. duo ſunt. diſt. 96. & c. ad Apoſtolicæ. de re iudic. in 6.

Cum

Cum enim Eccleſia Romana opprimeretur ab Aſtulpho Rege Longobardorum, petijt auxilium à Conſtantino, & à Leone eius filio Imperatoribus Conſtantinopolitanis; & cum nollent patrocinari Eccleſiæ Romanæ, Stephanus Papa II. natione Romanus tranſtulit Imperium ad Carolum Magnum, qui fuit Pipini filius, quem Zacharias prædeceſſor eius ſubſtituerat Ludouico Regi Francorum; quem depoſuerat, de quo habetur in d. cap. alius. Et tranſlatio illa facta eſt anno Domini 776. qui Carolus coronatus eſt à Leone Papa III. elapſis poſt hoc quindecim annis. gloſ. hic ver. tranſtulit. Iſti autem electores ſunt, Archiepiſcopi Maguntinus, Colonienſis, & Treuerenſis, prælati; Palatinus comes Rheni, Dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgenſis, & Rex Boemiæ, olim Dux, laici; & dicunt quidam, quod Rex Boemiæ non eſt de neceſſitate vocandus, niſi cum alij diſcordant; nec iſtud ius habuit ab antiquo; ſed hodie de facto tenet. gloſ. in d. cap. ad Apoſtolicæ. ver. illi. de re iud. in 6.

ET electio facta per eorum maiorem partem, cæteris non contemptis, tenet.

QVIA cum iſti electores fuerint à Papa deputati in locum populi Romani, qui vt vniuerſitas eligebat ſibi Imperatorem, debent cenſeri eodem iure cum illo, vt ſubrogatum ſapiat naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. vt in cap. Eccleſia. vt lite pend. Abb. hic nu. 8. Ideo cum iſti electores non exerceant hanc poteſtatem, vt ſinguli, ſed vt collegium, electio facta ab eorum maiori parte, debet cenſeri facta à toto collegio. cap. 1. de his, quæ fi. à ma. par. cap. & l. quod maior. ff. ad municip. Si autem aliquis de dictis electoribus fuerit contemptus, & non vocatus, electio non tenet, licet ſit facta à reliquis omnibus, quia electioni plus contemptus vnius, quam contradictio multorum obſiſtit. vt in tex. & infra cap. bonæ.

ET ad Papam pertinet, electum examinare, approbare, & inungere, conſecrare, & coronare, ſi eſt dignus.

QVIA regulariter, & generaliter eſt obſeruatum, vt ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manus ſpectat, ne fortaſſe manus imponeretur indigno. vt in tex. Et quoniam ad Papam ſpectat, manus imponere Imperatori. vt in tex. Ideo ad eum debet pertinere, etiam eius perſonæ examinatio. vt in tex. & arg. cap. tranſlato. de conſtitut. Sed ex antiqua conſuetudine, Cardinalis Imperatorem inungit de mandato Papæ; & Papa ſuis manibus eum corona aurea coronat. Hoſt. hic.

VEL reijcere, ſi eſt indignus; vt quia ſacrilegus, excommunicatus, tyrannus, fatuus, hæreticus, paganus, periurus, vel Eccleſię perſecutor,

QVIA ſicut ex ſuperuenienti cauſa, ob religionis vtilitatem, & ob maximas cauſas, Papa poteſt Imperatorem iam coronatum deponere, vt dictum eſt ſuperius, & habetur in d. cap. ad Apoſtolicæ; multo magis poteſt reijcere illum electum, non adhuc per ipſum approbatum, neque inunctum, & coronatum; Cum per ſolam electionem non acquiratur ius actu, ſed tantum habitu. gloſ. in cap. quanto. diſt. 63. Quod ius non eſt ita firmum, ſicut eſt, quando habetur actu. vt not.. ſupr. in cap. qualiter. & c. cum nobis. Et cum turpius eijciatur, quam non admittatur hoſpes. cap. quemadmodum. de iureiur. Et cum indigni quantumcunque electi non ſint ad dignitates admittendi. cap. cum in cunctis. ſupr. eod. Ideo ex ſupradictis maximis cauſis poteſt Papa reijcere electum Imperatorem indignum. vt in tex.

ET electoribus nolentibus eligere, Papa ſupplet.

QVIA ſedes Apoſtolica non debet propter iſtorum eligentium culpam, Imperatore eius aduocato, & defenſore carere. vt in tex. Ideo ex quo iſti electores habuerunt hanc poteſtatem à Papa, ſi illa abutuntur, debet ad ipſum Papam ſuperiorem, & auctorem huius auctoritatis, talis poteſtas redire. arg. cap. gratum. de poſtul. præl. & Abb. hic nu. 20.

ET data paritate vocum eligentium, nec accedente maiori concordia, Papa poteſt gratificari, cui vult.

QVIA vbi partes non conueniunt, in dubio eſt ſuperioris arbitrio totum negotium relinquendum. gloſ. hic. ver. fauore. & not. in cap. quoniam. de iurepatr. Et Papa eſt ſuperior iſtorum eligentium, vt dictum eſt ſuperius. & habetur in cap. ad Apoſtolicæ. de re iud. in 6.

Cap. 35. coram.

ABSENTES ad electionem de prouincia ſunt vocandi.

QVIA omnes illi electores ſunt vocandi ad electionem, qui commode vocari poſſunt. infra cap. quia propter. Et quoniam regulariter illi dicuntur poſſe commode vocari, qui degunt in eadem prouincia. gloſ. hic. Ideo omnes tales ſunt vocandi. vt in tex. Si tamen prouincia eſſet ita lata, vt non poſſet quis commode vocari, tunc non eſſet vocandus, licet degat in prouincia. d. gloſ. hic, quia talis non poſſet venire ſine multa mora; & in electionibus mora longior eſt valde ſuſpecta, immo ſæpe damnoſa. ſupr. c. cum inter. Et è conuerſo, ſi eſſet extra prouinciam, & propinquus, tunc eſſet vocandus. gloſ. hic; quia potius debet attendi mens legis, quam eius verba. cap. intelligentia. & cap. præterea. de verb. ſignif. Et cum mens legis ſit, vt omnes illi vocentur,

tur,qui commode vocari poſſunt.d. cap.quia propter. Ideo qui poſſunt commode vocari, ſunt vocandi, etiam ſi ſint extra prouinciam. d. gloſ. hic. Quando autem dicantur commode poſſe vocari, non poteſt dari certa regula,ſed bonus iudex arbitrabitur ſecundum pericula imminentia,& diſcrimina viarum. Et is,ad quem ſpectat confirmatio electionis, erit idoneus iudex ſuper hoc dubio.arg.c.fin.eod. in 6. Sed ſi eſſet conſuetudo in loco ſolita declarare,qui abſentes ſint vocandi, tunc illi conſuetudini eſſet ſtandum.gloſ.hic in fin.

ET confirmatur electio maioris,& ſanioris partis.

QVIA quod fit à maiori, & ſaniori parte capituli, cenſetur factum à toto capitulo.c.1.de his, quæ fiunt à mai.part.cap. & not. ſupra in c.prox.

Cap.36. Bone. il 2.

CASSATVR electio partis maioris facta, contempta minori parte,etiam ſi ſit vnus ſolus.

QVIA in electionibus plus obeſt contemptus vnius, quam multorum contradictio in præſenti. vt in tex. Contemptus enim ille eſt contra iuſtitiam, cum ſine cauſa auferat ius contempti, qui ſi fuiſſet præſens,forſan traxiſſet alios in ſuam ſententiam. vt not. in c.1. de his,quæ fiunt à mai.par. cap. Ideo contemptus vnius duntaxat præbet facultatem retractandi electionem, quam non præbet contradictio aliquorum præſentium; cum eorum contradictio non obſit contra electionem maioris,& ſanioris partis. infr.c.quia propter.

NON tamen ius eligendi deuoluitur ad minorem.

QVIA ratione contemptus, ſolum debet in pœnam retractari ipſa electio; non autem debent electores priuari poteſtate eligendi; quia cum iſta pœna priuationis non ſit hoc caſu in iure ſtatuta,non eſt imponenda per alium,quàm per eum, qui habet plenitudinem poteſtatis,ſcilicet per Principem.gloſ.1.hic in fin. Nec obſtat,ſi dicatur,quod ſi eligentes contra formam debent priuari poteſtate eligendi. vt in d.c.quia propter. ergo videatur,quod fortius eligentes, aliquo contempto, cum tunc delinquant contra proximum. Nec ſi dicatur, quod d.c.quia propter, dans formam electionis,diſponit, vt abſentes vocentur; ergo videatur, quod electio facta, abſentibus non vocatis, ſit attentata contra formam; & per conſequens, quod debeant electores priuari pro prima vice poteſtate eligendi.vt in d.c.quia propter. Nam reſpondetur, quod licet eligentes contra formam, ſint priuandi; non per hoc ſequitur,quod etiam eligentes, aliquo contempto, ſint priuandi, quia cum illa pœna priuationis non ſit ſtatuta in iſto caſu, non debet ad

eum extendi c.pœnæ.de pœnit.diſt.1. Vnde ſatis eſt, quod ratione contemptus, in pœnam retractetur electio; cum iſta pœna, & non alia ſit in tali caſu in iure ſtatuta. Ad ſecundum contrariū reſpondetur, quod vocatio abſentium non eſt de forma ſubſtantiali, ſed eſt de iuſtitia; nam eſſet de forma ſubſtantiali, ſi electio facta, aliquo contempto, eſſet nulla. vt in d.c.quia propter. ſed in caſu noſtro non eſt nulla, licet poſſit annullari. vt in tex.& ſupr.c.quod ſicut. Conclude ergo, vt habeas hanc materiam diſtinctam, quod, electio quandoque fit per maiorem partem de indigno ſcienter; & tunc electio eſt nulla, & poteſtas eligendi, ipſo facto, deuoluitur ad minorem partem, quæ non deliquit. ſupr.c.bonæ. & infr.c.congregato. Quandoque ſecundo electio facta per capitulum, eſt contra formam ſubſtantialem, de qua in d.c.quia.& tunc electio eſt ipſo iure nulla; verum electores non ſunt priuati poteſtate eligendi, ſed debent per ſententiam priuari; & poteſtas applicatur alijs, qui non deliquerunt contra formam; debet tamen expectari ſententia priuationis, de quo vide quod not.Innocent.in d.c.quia. Tertius caſus eſt, quando electio fit per capitulum de idoneo, & ſecundum formam, ſed aliquis de capitulo fuit contemptus, ſeu non legitimè vocatus; & hoc caſu electio tenet, vnde poteſt ratificari per contemptum; nam poteſt renuntiare facultati proſequēdi iniuriam ſibi illatam. vt ſupr.in d.c.quod ſicut. Sed ſi vult proſequi contemptum, retractabitur electio per ſententiam. vt in tex.& infr.c.eccleſia.il 2. Qua caſſata, debent omnes ſimul conuenire ad electionem nouiter fiendam; quia in hoc caſu non habet locum pœna priuationis, niſi Papa ex plenitudine poteſtatis vellet eam infligere. vt dictum eſt ſuperius.& Butr.hic nu.13.

Cap.37. Cum ad noſtram.

NON monachus in prælatum regularem eligi non poteſt.

QVIA in magiſtrum aſſumi non debet, qui formam diſcipuli non aſſumpſit; nec eſt præficiendus alijs, qui alteri ſubeſſe non nouit. c.cum in magiſtrum.infr. eod. Et homines diuerſæ profeſsionis ſimul iniungi non debent. vt not.ſupr.in c.cum cauſam. Ideo turpe eſſet, vt ille præficeretur in prælatum monachorū, qui nec ipſe ſit monachus; nec eorum regulam ſit expertus. vt in tex.& infr.c.prox. niſi præficeretur tanquam Epiſcopus. vt not.in d.c.cum cauſam.

Cap.38. Officij.

IN Abbatem eligi non poteſt, niſi inſtructus in regula monachali.

QVIA nemo debet eſſe magiſter, antequam fuerit diſcipulus. vt in tex. Vnde graue eſt, inexpertos diuinis obſequijs applicare. c.monaſterijs.19.q.3. Et non inſtructus, ſi cito promoueretur in Abbatem, ante-

antequam ſit religionē profeſſus,& regulam edoctus, eſſet præſumptio, quod fuerit religionem ingreſſus propter ambitionem dignitatis habendæ.vt in tex.nā ea,quæ incontinenti fiunt,ineſſe videntur.gloſ.1.hic, Et quoniam religio debet ingredi,vt ſeruiatur Deo,nō autē cauſa queſtus,vel ambitionis.c.per laicos.16.q.7. Et non ambitione, ſed meritis ad augumentum honoris, vnumquenque conuenit peruenire.l. contra publicam.C.de re milit.lib.12. Ideo ambitio debet repellere quemlibet à dignitatibus.c.in ſcripturis.8.q.1.

Cap.39. Illa.

ELECTIO aliàs canonica confirmatur, licet quidam eligentium eſſent minori excommunicatione ligati.

QVIA excommunicatio minor nō priuat poteſtate eligendi actiuè,ſed tantum paſsiuè.c.ſi celebrat. de cler. excom. nam non repellit à communione hominum, nec à proſecutione iuris proprij; ſed ſolum à participatione ſacramentorum.d.c.ſi celebrat. Et quoniam is, qui eligit,non vtitur ſacramentis ſibi prohibitis; cum non verſetur ſacramentum in electione.gloſ.1.hic. Ideo ſi quidam eligentium ſint minori excommunicatione ligati, non per hoc debet electio infirmari. vt in tex. Sed tales eligi non poſſunt; quia quis eligitur, vt adminiſtret ſacramenta diuina,à quibus ipſi remoti ſunt propter huiuſmodi excommunicationem; meritò de eis non poteſt fieri electio.d.c.ſi celebrat. & ibi gloſ.ver.nec eligere.in fin. Et prædicta procedunt,quando admittuntur ad eligendum minori excommunicatione ligati. Sed ſi admittantur ligati maiori, an per eorum admiſsionem inficiatur tota electio, vel an debeat ſuſtineri electio propter eos, qui fuerunt habiles, late tractant hic Innoc.Butr.& Abb.

Cap.40. Scriptum.

SI poſtulatio cum electione concurrit, & numerus poſtulantium eſt duplo maior,& poſtulatus eſt idoneus, poſtulatio admittitur, reiecta electione.

QVIA potentia capitularis, ſeu vniuerſitatis conſiſtit in duabus partibus; vnde in tertia parte non eſt aliqua virtus capitularis.l. nulli. & l. plane.ff.quod cuiuſque vniu.nom.adeo,quod vniuerſitas poteſt.à principio ex duabus partibus conſtitui, vt in dictis iuribus.& Abb.ſupr.in c.cum nobis. Ideo licet poſtulatio ſit via extraordinaria, & electio ordinaria; tamen ex quo virtus capitularis inſequitur illam viam extraordinariam,illa eſt in tali caſu præferēda.gloſ.hic. ver. maiorem. Sed licet regulariter,quod fit à maiori parte capituli,cenſeatur factum à toto capitulo, ita vt duæ partes capituli debeant eſſe congrega-

gregatæ ad repræſentandum capitulum (quæ tamen duæ partes debent intelligi, ſaltem in electionis negotio, de illis, qui volunt, & debent, & poſſunt commode intereſſe.vt not.Abb.infr.in c.quia propter. nu.5.) & quod fit à maiori parte illius capituli cõgregati, cenſeatur factum à toto capitulo.c.1.de his,quæ fiunt à mai.par.cap. Tamen iura voluerunt, quando poſtulatio cum electione concurrit,ad hoc,vt præferatur poſtulatio electioni, poſtulantes eſſe non ſolum maiorem partem, ſed duas partes; quia cũ poſtulatio ſit via extraordinaria,quæ innititur gratiæ,& nõ ita fauorabilis,ſicut electio,quę innititur iuri;nõ videbatur æquũ,vt de pari procederetur per regulã cõmunẽ in vtriſque, quod maior pars ſufficeret ad actum validandũ.Abb.hic nu.14.Ideo vt fiat compenſatio, fuit ſtatutum, vt duæ partes capituli ad minus eſſent poſtulantes, vt ſic eorũ numerus præponderet fauorabili naturę electionis.Butr.hic nu.39.

S I verò eſt indignus, & hoc maior pars poſtulantium ignorauerit, poſtulatio,& electio reprobantur.

QVIA cum indigni non debeant aſſumi ad honores. infr. c. nihil. poſtulatio facta de indigno,non valet. ſupra c. cum in cunctis. §. fin.& ſupr.tit.prox.in c.1.gloſ.ver.priuare. Poſtulatio enim fit de inhabili propter aliquem defectum; ſed non de indigno propter aliquod vitium,ad hoc,vt per ſuperiorem admittatur. vt not.ſupr.in tit.prox.c. 2. Nec talis electio valet, cum ſit facta à minori parte capituli; nam cum duæ partes poſtulantes non ſint priuatæ,ex eo,quod ignoranter, & non ſcienter poſtularunt indignũ.vt in d.c.cum in cunctis.tota poteſtas capitularis non fuit deuoluta,nec remanſit in iſta minori parte capituli,quæ elegit.vt in d.l.nulli.& Butr.hic nu.41.

S I verò ſciebant,& electus eſt idoneus,confirmatur electio.

QVIA poſtulantes ſcienter indignum, ſunt priuati, & poteſtas capitularis remanet apud alios,licet ſint numeri minoris.d. c. cum in cunctis.& d.gloſ.in c.1.ſupr. tit. prox. Ideo cum talis electio ſit facta ab illis,apud quos remanſit totum ius capitulare, tenet. vt in tex. Et cum ſit de idoneo,venit confirmanda.gloſ.fin.hic.

E T idem,ſi numerus poſtulantium non eſt duplo maior.

QVIA non datis duabus partibus poſtulantium, non eſt ibi reperire potentiam capitularem, ſed aliquid de virtute capitulari reperitur nunc in parte eligentium, cum habeat aliquos de duabus partibus.vt in d.l.nulli.& l.plane.& dictũ eſt ſuperius. Ideo habito reſpectu, quod ipſi prouident eccleſiæ per viam ordinariam, & meliori modo,quo fieri poteſt,ſcilicet,conſentiendo in electum tanquã in ſponſum,alijs perſiſtentibus in via extraordinaria,meritò præferenda eſt ipſa electio,vt citius prouideatur eccleſiæ viduatæ; quaſi imputandum ſit

maiori

maiori parti capituli,quę eligit viam extraordinariam,& perſiſtit in ea. Abb.hic num.14.

Cap.41. Ne pro defectu.

SI illi, ad quos ſpectat electio, negligunt eligere prælatum cathedralis, vel regularis eccleſiæ intra tres menſes, proximus ſuperior eccleſiam ordinabit.

QVIA in beneficijs conferendis,regulare eſt;vt proximus ſuperior ſuppleat negligentiam inferioris.c.licet.de ſuppl.negl.prel.& not. in c.2.de conceſſ. præb. Et quoniam propter defectum paſtoris eccleſia viduata,tam in temporalibus,quàm in ſpiritualibus frequenter ſuſtinet læſionem,vt in tex. Ideo ſtatuitur,vt eccleſia cathedralis, vel regularis vltra tres menſes non vacet. vt in tex. Et hoc tempus trimeſtre ad eligendum, habet locum ſolum quo ad prælatum eccleſiæ cathedralis, vel regularis; in alijs verò prælatis quarumcunque eccleſiarum, vel dignitatum,datur ſemeſtre,& in eis habet locum.cap.2.de conceſſ. præbend. nam cum ſit maius periculum in eccleſijs cathedralibus, & regularibus, quam in alijs,ex eo,quod ipſarum prælati ſunt veri paſtores, & habent maiorem curam, fuit neceſſe citius occurrere illarum vacationi, & deputare breuius tempus ad prouiſionem faciendam.Abb. hic nu. 2. Sed quo ad deuolutionem eſt ſciendum, quod olim in eccleſia cathedrali fiebat deuolutio immediatè ad Papam.vt in c.cum dilectus.de cõceſ.præb. Hodie fit ad proximum ſuperiorem . vt in tex. quod tamen reſtringitur ad caſum negligentiæ,in alijs autem caſibus fit deuolutio immediate ad Papam.vt in c.quanquam.eod.in 6.& ibi gloſ.ver.deuoluetur.

QVOD ſi intra tres alios menſes non fecerit,canonice punietur.

QVIA cum ſit prouidendum, ne tales eccleſiæ diu vacent. vt dictum eſt ſuperius. Dignum eſt, vt ſi talis ſuperior, qui debebit prouidere,hoc non vult facere timore Dei, ſaltem faciat timore eccleſiaſticæ diſciplinæ.ſupr.c.cum in cunctis.in fin. Et ſic non ſolum, vt deuoluatur poteſtas ad alium eius proximum ſuperiorem; ſed etiam, vt alia pœna arbitrio ſuperioris afficiatur.Hoſt.hic.& Abb.nu.6.

Cap.42. Quia propter.

PER aliquam de tribus formis hic contentis,ſcilicet, ſcrutinij, compromiſſi, & inſpirationis, procedi debet ad electionem in eccleſijs cathedralibus.

QVIA quidam malitioſe, & fraudulenter nitebantur diuerſas formas electionum inuenire,propter quas multa pericula, & impedimenta proueniebant in eccleſijs viduatis.vt in tex. Ideo ad hæc

pericu-

pericula euitanda, ſtatuuntur hæ tres formæ tanquam meliores, vt per alteram earum ad electionem in eccleſijs cathedralibus ſit procedendũ. Prima ſcrutinij eſt hæc, vt vocatis omnibus, qui debẽt, & volunt, & poſſunt commodè intereſſe, eligantur tres de capitulo fide digni, qui ſigillatim, & ſecretè, vota omnium diligenter inquirant, & in ſcriptis redigant; quo facto in continenti, antequam ad alia diuertant, vota illa publicent in præſentia capituli. Et ſi plures ſunt electi, fiat hinc inde collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum; & ſic collatione habita, non obſtante appellatione alicuius, is eligatur, in quem omnes, vel maior, & ſanior pars capituli conſentit. Secunda forma eſt compromiſſi, ſcilicet, vt eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium prouideant eccleſiæ viduatæ de paſtore. Tertia inſpirationis eſt, ſi quaſi per inſpirationem diuinam communiter ab omnibus abſque vitio electio fuerit celebrata. vt in tex.

ALITER electio celebrata non valet.

QVIA forma eſt, quæ dat eſſe rei. l. Iulianus. §. ſed & ſi quis. ff. ad exhib. Et quoniam hic ſtatuuntur hæ tres formæ eligendi, & omnes aliæ in his caſibus declarantur nullæ. vt in tex. Ideo ſi quis faceret contra eas, veniret contra formam, & ſubſtantiam actus, & ſic electio eſſet ipſo iure nulla. gloſ. fin. in c. in geneſi. infr. eod. & Butr. hic nu. 12. Nec poſſunt eligentes renunciare prædictis formis; quia non ſunt principaliter inductæ in eorum commodum; ſed in commodum eccleſiarum viduatarum. vt in tex. arg. c. ſi diligenti. de for. comp. Nec etiam poſſunt alij prælati inferiores Papa, ſtatuere aliquid contra diſpoſitionem huius tex. quia conſtitutio inferioris non poteſt in aliquo immutare conſtitutionem ſuperioris. infr. Clem. ne Romani. Sed cum ſolum in electionibus illorum prælatorum, per quorum mortem eccleſia remanet viduata, & ſine paſtore, habeat locum diſpoſitio huius tex. vt patet ex principio litteræ. gloſ. 1. hic. Et ante iſtud cap. non erat à iure producta aliqua forma ſubſtantialis eligendi, ſed quiſque conabatur inuenire nouam formam, vt colligitur ex princ. tex. Reſtat, vt in electionibus, in quibus non ſit neceſſario ſeruanda forma huius cap. poſſit procedi abſque aliqua forma præſcripta. Abb. hic nu. 2. & 8.

ET contrafacientes priuandi ſunt ea vice poteſtate eligendi.

QVIA conueniens eſt, vt quis puniatur in eo, in quo peccauit. cap. litteras. de temp. ord. Ideo cum iſti peccent in electione, in ea per ſubtractionem eligendi pro ea vice, ſunt puniendi. vt in tex. Nõ ſunt autem priuati hac poteſtate, ipſo facto; ſed ſunt per ſententiam priuandi; quia hic tex. non denunciat eos priuatos, ſed dicit, priuentur; quod eſt denuntiare pœnam infligendam. gloſ. hic. ver. priuentur. Vnde ſi interim elegerint, antequam per ſententiam denuntientur priuati, eorum

votum

votum teneret. Abb.ſupr.in c.prox. nu.3. Quotieſcunque enim pœnæ imponitur per verba denuntiantia futurum tempus, ſemper ſententia requiritur.gloſ.1.in cap.in pœnis.de reg.iur. in 6. Et ſic cum quis venit priuandus poteſtate, aut beneficio per ſententiam, iuſte poſſidet, antequam priuetur. Abb.hic.§.niſi.nu. 6. præſertim cum poſſit ante ſententiam cum eo diſpenſari. Innoc.in c.cum noſtris.de conceſſ.præb. Sed illud, quod dicitur de verbis in futurum, vt inducant canonem ferendæ ſententiæ, procedit, niſi per alia verba præcedentia, vel ſequentia declaretur lata.Butr.infr.c.prox.nu.12.

§. Illud.

IN electionis negotio non poteſt quis regulariter procuratorem conſtituere.

QVIA in negotio electionis regulariter videtur electa induſtria perſonæ. Abb. hic nu. 1. Et quando ad aliquid faciendum eligitur induſtria alicuius, actus ille non poteſt per alium explicari.vt not.in c.is,cui.de offic.deleg.in 6.

NISI concurrant hic in tex. contenta.

QVIA licet etiam in his caſibus principalis eligens eſſet vocandus; tamen,quia iuſto impedimento detentus venire non poteſt. vt in tex. Ideo ex quo non eſt in culpa,& ſic non debet iure ſuo priuari.c.quoniam. vt lit. conteſt. Conceditur, vt quod per ſe non poteſt,per alium exequatur.arg.l.1.ff.de procur.& gloſ.penult.hic. Debet tamen conſtituere procuratorem vnum de ipſo collegio. vt in tex. quia non decet, vt capitulum cogatur ſecreta ſua pandere extraneo. Abb.hic nu.2. Sed cum hoc ſit conſtitutum in fauorem capituli,ſi capitulum vellet admittere extraneum, & fauori ſuo renunciare, poſſet admittere illum.gloſ.in c.pen.ver.nolente.eod.in 6.

§. Electiones.

ELECTIONES clandeſtinæ reprobantur.

QVIA præſumitur fraus contra occulte in talibus agentes.c.vnic. & ibi gloſ.ver.occulta.vt eccl.benef. Et illa electio dicitur occulta,& clãdeſtina,quæ fit ſingulariter per occulta cõuenticula.gloſ.fin.hic.

ET ſtatuitur, vt quam citò electio fuerit celebrata, ſolemniter publicetur.

QVIA per huiuſmodi publicationem datur notitia omnibus, ad quos ſpectat ſcire electionem eſſe factam.c.licet.8.q. 1. Et remouetur ſuſpicio fraudis, quæ inſurgeret, ſi electio facta diu teneretur occulta.

culta. Innoc. hic in fin. vbi dicit ſe nō credere electionē eſſe caſſandam, ſi talis ſolemnis publicatio omittatur; nā cū ex electione facta in capitulo ſit ius acquiſitum electo, ſine ſua culpa non debet amittere illud. arg. c. ſatis peruerſum. diſt. 56. Et ſic cum hæc publicatio non ſit de ſubſtantia, ſufficit eam per quemcunque fieri. Innoc. hic in fin.

Cap. 43. Quiſquis.

CONSENTIENS electioni de ſe facta per abuſum poteſtatis ſæcularis, efficitur ineligibilis ad dignitatem.

QVIA talis electio eſt contra canonicam libertatem, vt in tex. nam ſi admitterentur laici, ſiue eorum poteſtates, prætenderent ſibi ius acquiſitum in poſterum, & ſic libertas eccleſiæ periret. gloſ. 2. hic. Et quoniam tam agentes, quàm conſentientes delinquunt. gloſ. 1. infr. in c. maſſana. Ideo debent vtrique puniri. c. quantæ. de ſent. excom. & ſic in pœnam electi conſentientis ſtatuitur, vt ineligibilis fiat, & quod abſque diſpenſatione ad aliquam dignitatem eligi non poſsit. vt in tex. Et ita talis fuit effectus irregularis quo ad dignitates obtinendas, ex quo non poteſt amplius ſine diſpenſatione promoueri ad illas. Abb. hic num. 1.

ET electio eſt nulla.

QVIA cum eligentes non ſeruauerint debitum modum eligendi, eorum electio, quæ poterat per ſe eſſe vtilis, per laicorum admixtionem vitiatur, & redditur inutilis. gloſ. 1. in d. c. maſſana. Quod enim eligentes per ſe potuerunt, noluerunt; & quod voluerunt, adimplere nequiuerunt. c. cum ſuper. de offic. deleg. Ideo talis electio declaratur ipſo iure irrita. vt in tex.

ELIGENTES autem à beneficio per triennium ſuſpenduntur, & tunc ſunt priuati poteſtate eligendi.

QVIA propter iſtud eorum graue delictum, quod commiſerunt contra eccleſiaſticam libertatem, dignum eſt, vt tali duplici pœna afficiantur, cum altera earum non ſufficiat. gloſ. hic. ver. ſuſpendantur. Sed quo ad poteſtatem tunc eligendi, ſunt priuati ipſo iure; cum tex. hic loquatur quo ad eam per verba latæ ſententiæ, dum dicit, eligendi tunc poteſtate priuati; quo ad ſuſpenſionem verò à beneficio, requiritur ſententia, cum tex. dicat, ſuſpendantur, per quod verbum reſpicitur tempus futurum, & ſententia ferenda. gloſ. fin. hic, & Innocent. in fin.

Cap.

Cap. 44. Nihil.

SI prælatus per negligentiam confirmauit indignum electum ad regimen animarum, perdit poteſtatem confirmandi primum ſucceſſorem, & à perceptione proprij beneficij ſuſpenditur.

QVIA nihil eſt, quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quam quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum. vt in tex. Et quoniam prælatus, ad quem pertinet confirmatio, tenetur ex officio examinare perſonam electi, & formam electionis, etiam ſi aliquid ab alio non obijciatur. ſupr. c. cum nobis. Ideo ſtatuitur, vt non ſolum ſit deijciendus indigne promotus; verum etiam, vt indigne promouens ſit puniendus. vt in tex. Cum talis promouens delinquat in ſuo officio. gloſ. 1. hic. & vide Concil. Trid. ſeſſ. 6. de reform. cap. 1. & ſeſſ. 7. de reform. c. 3. & ſeſſ. 23. de reform. c. 1.

ET promotus deijcitur.

QVIA confirmatio non præcludit viam deijciendi indigne promotum. ſupra c. quod ſicut. & c. fin. eod. in 6. Ideo etiam poſt confirmationem poteſt electus indignus deponi. vt in tex. & Abb. nu. 2.

SI verò per malitiam hoc fecerit, grauius punitur.

QVIA peccatum per malitiam, cæteris paribus, eſt grauius, quam peccatum per negligentiam; eſt enim in eo maior contemptus, & voluntas magis directe fertur in malũ. S. Tho. 1. 2. q. 76. art. 4. & q. 78. art. 4. Et quoniam pœna debet eſſe commenſurabilis delicto. c. diſciplina. diſt. 45. Ideo eſt grauius puniendus confirmans indignum per malitiam, quàm confirmans per negligentiam. vt in tex. & c. ad falſariorum. de crim. falſ. Sed licet peccatum per negligentiam ſit regulariter minus, quam peccatum per malitiam, eſt tamen in prælato, mortale. gloſ. in c. ea, quæ. de offic. archid. Quod tamen intellige de negligentia craſſa. gloſ. ibid. Cum autem in tex. hic non exprimatur, quæ pœna ſit infligenda contra talem confirmantem per malitiam, illa ad arbitrium iudicis erit imponenda. gloſ. hic. ver. grauiori.

ELECTI verò immediate ſubiecti Papæ, per ſe, aut per perſonas inſtructas, debent adire Papam, & petere confirmationem.

QVIA electus non poteſt regulariter ante confirmationem habitã à ſuperiore actu adminiſtrare. gloſ. 1. in c. quãto. diſt. 63. Et ſuperior non debet ante examinatam electionem confirmare. vt in tex. Et quoniam immediate ſubiecti Papæ non habent alium ſuperiorem, quam ipſum Papam. c. ſi Abbatem. eod. in 6. Ideo tales electi ad percipiendam ſui confirmationem officij, debent Papæ conſpectui ſe præſentare (ſi cõ-

mode fieri poteſt.) aliter perſonas tranſmittere idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper electionibus, & electis, poſsit haberi; vt ſic demum per ipſius circunſpectionem conſilij, ſui plenitudinem officij aſſequantur, cum eis nihil obſtiterit de canonicis inſtitutis. vt in tex. Dic tamen, quod etiam Legatus de latere poteſt iſtorum exemptorum electiones confirmare. c. ſi Abbatem. eod. in 6. Vnde procedit hic tex. ſi Legatus de latere non eſſet in partibus. Abb. hic nu. 3.

ET ſi ſunt electi in concordia, & valde remoti, videlicet vltra Italiam conſtituti, interim adminiſtrant.

QVIA ne eccleſiæ paterentur damnum in expectanda confirmatione electi, propter nimiam diſtantiam locorum; Et cum magis præſumatur de idoneitate, & ſufficientia electi in concordia. vt in tex. Ideo fuit diſpenſatiue conceſſum, vt tales electi etiam ante confirmationem adminiſtrent. Abb. hic nu. 7.

ITA tamen, quod nil alienent.

QVIA alienatio in dubio cenſetur procedere ex mala adminiſtratione, niſi aliud appareat. Butr. hic nu. 29. Et quoniam iſta diſpenſatio adminiſtrandi ante confirmationem conceditur in fauorem eccleſiarum. vt in tex. Ideo non eſt concedenda in caſu alienationis, in quo magis timetur de præiudicio, & læſione, quàm de commodo, & fauore eccleſiæ. gloſ. fin. hic.

BENEDICVNTVR autem, & conſecrantur, prout conſueuerunt.

QVIA tam in benedictione Abbatum, quàm in conſecratione Epiſcoporum, conſuetudo eſt attendenda. c. pudenda. 24. q. 1. Ideo licet exempti recipiant confirmationem à ſolo Papa, benedictionem, ſeu conſecrationem recipient vel à Papa, vel ab alijs, ſecundum quod conſueuerunt. d. c. pudenda. De iure autem, ceſſante conſuetudine, debent recipere hanc benedictionem, ſeu conſecrationem à ſolo Papa, ſeu ab alio eius auctoritate, quia ipſe eſt prælatus, & diœceſanus exemptorum. vt not. in c. auctoritate. de priuileg. in 6. Et ita hodie obſeruatur in omnibus, qui recipiunt dignitatem ab ipſo Papa. Abb. hic nu. 4.

Cap. 45. Vt præteritæ.

EXPENSAE neceſſariæ, quas facit capitulum pro electione prælati, de bonis prælaturæ debent fieri, vel reddi.

QVIA officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum. c. cum non deceat. eod. in 6. Nemo enim cogitur de ſuo facere beneficium. c. precariæ. 10. q. 2. Sed ille, cuius negotium vtiliter geſtum eſt, debet reficere

ficere expenſas.l.Pomponius. ff. de negot. geſt. Et quoniam in eligendo prælatum, capitulum principaliter gerit negotium prælaturæ. Abb. hic nu. 5. Ideo ab ipſa prælatura decet ipſum repetere expenſas. c.cum pro cauſa.de procur. Nec obſtat, quod capitulum in eligendo exerceat officium ſuum,& vtilitatem ſuam,& quod puniatur, ſi non eligit. ſupra c. ne pro defectu. quia ſæpe quis facit expenſis alterius id, ad quod tenetur; vt patet in viſitatione prælati, qui viſitat expenſis ſubditorum. vt in c.cum ex officij.de præſcript. Et idem in conſecratione eccleſiæ; nam licet prælatus teneatur conſecrare eccleſias ſibi ſubiectas, nihilominus poteſt exigere procurationem.vt in c.cum ſit. de ſimon. An autem iſtæ expenſæ ſpectent tantum ad cameram prælaturæ, an etiam ad omnes de prælatura? Dic,quod ſi eſt conſuetudo,illam ſerua,quæ legem interpretatur.c. cum dilectus. de conſuet. ſi non eſt conſuetudo, ſatisfaciet de expenſis menſæ,cuius principaliter intereſt, ſcilicet, prælaturæ; niſi graues ſint expenſæ, quia tunc contribuent omnes de prælatura: nam quod omnes tangit, & cap.regula,quod omnes. de regul. iur.in 6. dum tamen pauperes non compellantur, & diuites inæqualiter non grauentur.c.licet.& c.procuratoris.de cenſib. Et hoc potiſſimè tangit canonicos.c.cum non liceat.de præſcript.& c.requiſiſti.de teſtam.Butr. hic nu. 6. Sed debent iſtæ expenſæ eſſe neceſſariæ,& moderatæ, nec debent excedere probabilem modum.gloſ.1. hic. quia nec delicatus debitor, neo onerosus creditor eſt audiendus.l.ſi ſeruus.ff.de pignor.act. Et dicuntur expenſæ neceſſariæ illæ, ſine quibus negotium expediri non poteſt, vel ſine quibus res efficeretur deterior. ff. de impenſ. in reb.dot.fact.l.1.& ſequen. Et ſufficit,ſi credit expedire, licet non expediant.l. prætor.§.2. ff.de bon.auct.iud.poſſeſſ. Illas autem tantum ſoluent,quas propter hoc fecerunt.d.c.cum pro cauſa.& ibi gloſ. nam ſi pro ſuis negotijs iuiſſent, vel miſiſſent, licet tractaſſent etiam hoc negotium, non debent habere expenſas,niſi quatenus plus expediſſent propter longiorem moram.l. ſi communes.ff.de negot.geſt.& gloſ.2.hic. Expenſæ autem,quæ fiunt in funeralibus prælatorum, an fiant de bonis prælaturæ, vel de patrimonio defuncti? Diſtingue, quod expenſæ concernentes ſolatium, ſeu remedium animæ defuncti, debent fieri ex bonis prælaturæ,quantumcunque prælatus habuerit proprium.arg.c.apoſtolicæ.de donat. & c.bonæ.12.q. 2. Expenſæ vero, quæ fiunt ad conſolationem viuorum, & ad pompam, vt magnus apparatus funerum in veſtibus,& alijs ſimilibus, non deducuntur ex bonis prælaturæ.Abb.hic nu.6. Charitatiuum autem ſubſidiũ, an, & quando poſſit à prælato exigi pro expeditione bullarum ſuæ promotionis? vide Petrum Dueñam in reg.89.

Cap. 46. Cum poſt petitam.

ELECTIO poſt collationem ex interuallo celebrata,non valet.

Quia

QVIA iſte modus eligendi, in quo fit collatio, vel numeri ad numerum, vel meriti ad meritum, eſt ille, qui vocatur per ſcrutiniũ. vt ſupr. in c. quia propter. & Compoſtell. hic. Et quoniam in electione, quæ fit per ſcrutinium, eſt de ſubſtantia, quod ſtatim poſt collationem fiat electio, & non ex interuallo. vt in d. c. quia. & Butr. hic nu. 1. Ideo iſta electio facta ex interuallo poſt collationem, cum ſit facta inordinato proceſſu. vt in tex. & contra formam ſubſtantialem traditam in d. c. quia. eſt ipſo iure nulla; & ſic per hunc tex. caſſa, & irrita nunciatur. Abb. hic nu. 1. An autem omnis dilatio inter collationem, & electionẽ, vitiet proceſſum? Diſtingue, quod dilatio extranea non naturalis vitiat, mora verò naturalis, & ex neceſſitate corporis, non. arg. l. cum antiquitas. C. de teſtam. Item modica dilatio non impedit. arg. l. ratum. ff. de ſolution. & Butr. hic nu. 6.

Cap. 47. Conſtitutis.

MONACHVS vnius monaſterij, alterius factus Abbas, in electione Abbatis prioris monaſterij, vocem non habet.

QVIA non poteſt monachus tenere locum in duobus monaſterijs, (niſi forte vnum dependeret ab alio) vt diſſolutionis, euagationis, ac ambitionis materia, quæ ex tali pluralitate officiorum ſequeretur, præcipuè in religioſis amputetur. c. fin. & ibi not. de relig. dom. & c. 1. de priuil. in 6. Ideo ſicut vnus non poteſt eſſe monachus niſi in vno monaſterio; ita non poteſt obtinere ratione ſuæ perſonæ, vt habeat vocem in diuerſis monaſterijs. Butr. hic nu. 11. Sed nomine dignitatis poteſt acquiri, vt vnus de vno monaſterio habeat vocem ad eligendum in alio monaſterio. gloſ. 1. hic. quia tunc non poteſt notari ambitio perſonæ; ſed ſolum conceditur pro vtilitate eccleſiæ, vt in electionis actu plurium iudicia habeantur. Abb. hic nu. 3.

ETIAM ſi tale ius ab Abbate, & monachis prioris monaſterij, ſibi fuerit reſeruatum.

QVIA cum iſta prohibitio de non intereſſendo pluribus monaſterijs, ſit ius publicum introductum principaliter ad fauorem eccleſiarum, & religionis. d. c. fin. de relig. dom. pacto priuatorum tolli non poteſt. c. ſi diligenti. de for. comp. Et cum bona immobilia, vel mobilia prætioſa non poſſint alienari per monaſterium ſine conſenſu ſuperioris. c. abbatibus. 12. q. 2. & c. in venditionibus. 17. q. 4. Ideo nec iſtud ius intereſſendi electioni poterit per eos concedi; Cum imponere ſeruitutem eccleſiæ, ſit quodammodo alienare iura ipſius eccleſiæ. Abb. hic nu. 2. Vnde ſi monaſterium vellet concedere Abbati alterius, vt ratione ſuæ dignitatis poſſet intereſſe electioni Abbatis illius monaſterij, deberet intercedere conſenſus ſuperioris; & ſic Papæ, ſi monaſterium

eſt

eſt exemptum; vel Epiſcopi,ſi non eſt exemptum.vt in c.auctoritate,de priuil.in 6.& c.nulla.diſt.93.

Cap.48. Eccleſia.

ELECTIO debet fieri verbo.

QVIA iſta præcipua, & principalia ſunt de neceſsitate, ſine quibus electio non valet,ſcilicet, collatio, publicatio, inquiſitio, & incontinenti electio,& ſcriptura.vt ſupra in c.quia propter. & gloſ.hic.ver.proceſſus. Et quoniam iſta ſine verbis explicari non poſſunt.Abb. hic nu. 3. Ideo in electione requiritur pro forma ſubſtantiali verbalis electio,nec ſufficit factum eligentium electionem tacitè importans. Abb.d.nu.3. Simile eſt in baptiſmo, in quo requiruntur verba ad ſubſtantiam ipſius.vt in c.1.de baptiſm.Et ſimiliter in petitione apoſtolorum.vt in c.ab eo.de appell.in 6.Et ſic factum non æquipollet verbis, vbi verba ſunt de ſubſtantia, vt hic, & in dictis iuribus; aliàs non minus valet factum,quam verba.vt in c.dilecti.de appell.& c. exiſtimant. 11.q.3. Ex quibus poteſt inferri, quod in electionibus,in quibus non eſt neceſſario ſeruanda forma tradita per d.c.quia propter. non ſint neceſſaria verba, dummodo conſtet de conſenſibus eligentium per ipſum factum.Abb.hic; ſicut eſt in matrimonio carnali.iuxta not.in c. tuæ.& c. cum apud.de ſponſal.

ET de illo,in quem conſenſerit maior pars capituli.

QVIA fictione iuris id,quod fit à maiori parte alicuius collegij, & vniuerſitatis,cenſetur factum à tota vniuerſitate.c.1.de his, quæ fiunt à mai.par.cap.& l.quod maior.ff.ad municip.Et maior pars intelligitur de exiſtentibus tunc in collegio; nam vt conſtituatur vniuerſitas,ſufficit,& requiritur præſentia duarum partium vocandorum; & valet,quod fit à maiori parte iſtorum.vt in l.nulli.& l plane.ff. quod cuiuſque vniuerſ.nom.& not.ſupr.in c.ſcriptum.

ET non reſpectu aliarum partium.

QVIA non poteſt dici maior pars capituli,vbi non eſt maior omnium,qui interſunt capitulo; nam maior pars reſpectu partium minorum, non eſt maior pars capituli, cum capitulum conſtituatur ex omnibus ibi præſentibus. vt not.gloſ.in d.l.nulli.& gloſ.in c.ſi cui.eod.in 6. Vnde in caſibus, in quibus non eſt ſeruanda forma tradita per c.quia propter, & in quibus propter diſcordiam non poteſt haberi maior pars totius capituli,ad hoc, vt valeat actus,& cenſeatur factus à toto capitulo,traditur notabilis theorica,ſcilicet, vt primo illi de capitulo,ſeu vniuerſitate faciant prouiſionem,ſeu ſtatutũ,vt valeat id, quod fuerit factum à maiori parte, comparatione minorum partium. gloſ.in

d.c.

&c.ſi cui.ver. præter. Et valet prouiſio talis, quia omnes videntur poſtea conſentire. Abb. hic nu.4. Et ſic eſt ſtatutum, & proceditur in electione Rectoris Studij Patauini, & Senenſis. Nec obſtat contra prædicta id, quod habetur in c. quoniam. de iurepatr. vbi valet præſentatio facta à maiori parte patronorum, licet non concurrat maior pars omnium. Nam reſpondetur, quod illud procedit in patronis, qui præſentant vt ſinguli, & non vt collegium. Secus autem eſt in ſpectantibus ad aliquos iure collegij; nam ſi ad collegium ſpectaret præſentatio, illa non valeret, niſi fieret à maiori parte totius collegij. Butr. hic nu.4. Ex quibus infertur, quod vbi actus pertinet ad plures, vt ad collegium, requiritur ad validitatem ipſius, diſpoſitio maioris partis totius collegij. Quod intellige de maiori parte exiſtentium tunc in collegio, & collegium repræſentantium, qui debent eſſe duæ partes vocandorum ad cõſtituendum collegium; & maior pars iſtorum validat actum, vt dictum eſt ſuperius, & not. gloſ. in l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iur. Vbi verò actus ſpectat ad plures, vt ad ſingulos, in caſibus, in quibus valet diſpoſitio maioris partis, ſufficit maior pars cõparatione minorum partium. vt in d.c. quoniam. & Abb. hic nu.6. Speciale tamen eſt in electione Prouincialis de ordine Minorum, vt valeat electio facta à maiori parte, comparatione partium minorum, licet illa electio ſpectet ad eligentes, non vt ad ſingulos, ſed vt ad collegium. vt in Clem. exiui. §. demum. & ibi gloſ. de verbor. ſignific.

Cap. 49. Cum in magiſtrum.

NON profeſſus in Abbatem eligi non poteſt.

QVIA in magiſtrum aſſumi non debet, qui formam diſcipuli non aſſumpſit; nec eſt alijs præficiendus, qui alteri ſubeſſe non nouit. vt in tex. & ſupr. in c. cum cauſam. Et hodie non ſufficit tacita profeſsio, ſed requiritur expreſſa; alias electio eſt ipſo iure nulla. vt in c. nullus. eod. in 6.

Cap. 50. Cumanà.

ELECTIO facta à non maiori parte capituli, non valet.

QVIA potentia capitularis ex ſui natura conſiſtit apud totum capitulum; ſed ex fictione iuris propter difficultatem, quæ eſt, vt omnes conueniant in vnam ſententiam, ad facilitandam negotiorum expeditionem, fuit introductum, vt conſiſtat etiam apud maiorem partem capituli; non autem vt conſiſtat apud partem æqualem, vel minorem; cum non ita præſumatur bona expeditio negotiorum per conſiliũ ipſorum, ſicut fit per deliberationem plurium; niſi altera pars maior, vel æqualis eſſet priuata, & ſic tota poteſtas ad aliam partem quantumcunque

que minorem, deuoluta. vt in c. 1. de his, quæ fi. à mai. par. cap. & not. ſupra in c. eccleſia. Vnde ſi vna pars non eſt priuata, & electio fuerit facta ab alia parte non maiori, eſt ipſo iure nulla, tanquam facta à non habentibus poteſtatem. vt not. ſupr. in c. auditis, & gloſ. in l. quod maiori. ff. ad municip.

SIMILITER non valet, omiſſa collatione.

QVIA collatio zeli, numeri, & meriti, eſt de forma ſubſtantiali electionis. iuxta not. in c. quia propter. ſupr. eod. vbi traditur hæc forma, & gloſ. hic ver. contra. Et quoniam defectus formæ inducit nullitatem actus, ipſo facto. vt not. in d. c. quia. Ideo ſi fuerit omiſſa collatio in caſu, in quo eſt ſeruanda forma tradita per d. c. quia: electio non debet habere effectum, & eligentes debent puniri ex tranſgreſsione formæ. vt in tex. & gloſ. fin. hic.

Cap. 51. Sacroſancta.

PER compoſitionem factam cum prælato, & capitulo, non poteſt ius eligendi competere laico, etiam patrono, in eccleſia collegiata.

QVIA nullus prælatus, citra Papam, poteſt laicum habilitare ad ius ſpirituale tenendum. vt not. in c. 2. de iudic. & c. bene. diſt. 96. & c. præter. §. verum. diſt. 32. Et quemadmodum hoc non poteſt inducere prælatus, ita non poteſt conſuetudo. infr. c. maſſana. Sed ex quo hic dicitur in tex. quod laicus non poteſt habere ius eligendi à prælato, & capitulo in eccleſia collegiata; quæritur, nunquid poſsit illud ab ipſis habere in non collegiata? Reſpondetur, quod non; ſed ratione patronatus competit ſibi ſola præſentatio Rectoris. vt in c. nobis. & c. fin. de iurepatr. Quæ autem ſit diuerſitatis ratio. Dic, quia per præſentationem non initiatur aliquod matrimonium ſpirituale inter præſentatum, & eccleſiam, ad quam præſentatur; ſed totum ius ſpirituale transfertur in præſentatum ex inſtitutione Epiſcopi, quę debet ſequi; ideo dicimus, quod ius patronatus non eſt ſpirituale, ſed annexum ſpirituali; quia per præſentationem patroni peruenitur ad inſtitutionem, quæ eſt quid ſpirituale. vt not. in c. quanto. de iudic. ſed per electionem initiatur matrimoniū ſpirituale. vt in c. fin. de tranſl. epiſ. & ſupr. c. cum inter. Et per eam acquiritur ius ſpirituale electo. gloſ. in c. quanto. diſt. 63. vbi dicit, quod per electionem acquiritur ius adminiſtrandi in habitu, ſed per confirmationem competit in actu. & not. ſupr. in c. tranſmiſſam. Et quoniam laicus non eſt capax iuris ſpiritualis. c. cauſam. de præſcript. Ideo non poteſt in alium transferre ius, quod ipſe poſsidere non poteſt. cap. quod autem. de iurepatr. Ius autē fecit in hoc tex. mentionem de eccleſia collegiata; quia in collegiatis proceditur regulariter per viam electionis. vt not. gloſ. in c. quanquam. eod. in 6. Vnde ex prædictis poteſt

colligi ratio diuerſitatis, quare eccleſia conceſsit laico poteſtatem prę-ſentandi, & non poteſtatem eligendi. Noluit enim in hoc mero iure ſpirituali cum ipſis diſpenſare, ſicut diſpenſauit in annexis ſpirituali. vt not. Innoc. ſupra in c. quod ſicut. Decet tamen pro honeſtate, vt electio iam facta in eccleſia collegiata præſentetur patrono, vt ſuum, ſi voluerit, honeſtum impertiatur aſſenſum. vt in tex. Et vt poſsit contradicere, ſi habeat aliquam iuſtam cauſam contradicendi; ſi autem ſine rationabili cauſa contradiceret, talis contradictio non deberet obeſſe. vt not. ſupr. in c. cum terra. & c. quod ſicut. & Abb. hic nu. 5.

Cap. 52. Cum in veteri.

SI per Papam mandatur habentibus eligere, quod eligant cum conſilio aliquorum; alioquin conſiliarij prouideant; eligentes debent conſilium requirere in tractatu electionis.

QVIA conſilium eſt aliquid faciendi, vel non faciendi ratio excogitata. Ariſt. 6. ethicor. ca. 9. & Cicero de Inuent. lib. 1. Et quoniã tractatus electionis præcedit ipſam electionem. gloſ. hic. ver. in tractatu. Ideo in illo tractatu debet interuenire iſtorum conſilium, vt vt ſi fuerit rectum, poſsit trahere eligentes in ipſorum conſiliariorum ſententiam ad electionem maturius faciendam; (licet illud conſilium non ſit de neceſsitate ſequendum) nam ſi poſtquam eligentes concordaſſent, & de certa perſona eligenda ſtatuiſſent, conſilium requireretur, illud deluſorium eſſe videretur. Innoc. hic in fin. Aliquando autem conſilium ponitur pro conſenſu, & tunc eſt de neceſsitate ſequendum. vt late per Abb. hic nu. 13.

ET congruo tempore expectare reſponſum.

QVIA conſilia non ſunt præcipitanda. c. ponderet. diſt. 50. vnde tempore indigemus, vt aliquid maturius agamus. d. c. ponderet. Et quoniam conſilium videretur deluſorie petitum, ſi conſiliariorum reſponſum non expectaretur. gloſ. hic ver. in tractatu. Ideo debet per congruum tempus ipſorum expectari reſponſum. vt in tex. Quod ſi fuerit expectatum, & conſiliarij differunt plus debito reſpondere, vel nolunt impendere conſilium, poterunt eligentes procedere ad actum electionis, etiam ipſorum conſilio non expectato. Abb. hic nu. 8. & Bar. in l. 1. §. ſi plures. ff. de exercit. act. Quod autem tempus dicatur competens, eſt relinquendum arbitrio iudicis, qui debebit conſiderare arduitatem, vel facilitatẽ negotij. arg. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. Neque enim præcipitanter, neque moroſè debent reſpondere. arg. l. quod dicimus. & l. ratum. ff. de ſolut.

ALIAS electio non tenet.

Quia

QVIA actus geſtus contra formam mandati, eſt ipſo iure nullus. c.cum dilecta.& ibi gloſ.ver.irritum.de reſcript. Ideo cum in caſu huius tex. fuerit mandatum, vt requireretur in electione facienda conſilium aliquorum, ſi illud non fuerit requiſitum, & congrue expectatum, forma mandati fuit trangreſſa, & ſic redditur electio nulla. gloſ.hic.ver.in tractatu.in fin.& Io.Andr.col.2.ver.irritarent. Nec obſtat gloſ.in Clem.1.ver.inhibentes.de iurepatr. dum dicit, quod ſi mandatur aliàs habenti poteſtatem, vt aliquid faciat ſub certa forma, tenet actus, licet forma non ſeruetur, ad quod adducit.c dilectus.il 2.de præb. vbi valuit collatio facta per canonicos contra mandatum Papæ, nec fuit irrita collatio, quanquam canonici fuerint aliter puniti ex transgreſsione mandati. Nam reſpondetur, quod illud procedit, quando per mandatum factum aliàs habenti poteſtatem, ſuperior ad vlteriora non proceſsit in commiſsione, ſicut eſt in d.c.dilectus. Secus, quando ſuperior mandat, quod ſi illi non exequantur mandatum, alter exequatur, ſicut eſt in caſu huius tex. in, quo mandatur, quod ſi habentes eligere, nõ eligant cum conſilio aliquorum, prouideant ipſi conſiliarij; & ſic in defectum illorum datur conſiliarijs poteſtas prouidendi, & ſimile huic tex, eſt c.ſi capitulo.de conceſſ.præb.in 6. vbi dicitur; quod ſi mandatur canonicis aliàs poteſtatem habentibus, vt conferant certum beneficium, dato executore, vt illis negligentibus, exequatur, per ſolam litterarum præſentationem afficiuntur manus canonicorum, vt prouiſio alteri facta non valeat; nam ex quo ſuperior transfundit poteſtatem in executorem in defectum illorum, quibus mandat, adimit illis poteſtatem in caſu contumaciæ, & inobedientiæ; & ita contingit punctualiter in hoc tex.vt colligitur ex illo verbo, Alioquin.&c. Abb.hic nu.10.

Cap.53. Congregato.

SI maior pars capituli ſcienter eligit indignum, valet electio facta de digno à minori parte.

QVIA per electionem ſcienter factam de indigno, amittitur ipſo iure ab illis eligentibus pro illa vice poteſtas eligendi, & totum ius capituli deuoluitur in illo caſu ad alios de capitulo, qui non elegerunt indignum.ſupr.c.cum in cunctis.§.fin.& c bonæ.il 2. Ideo ſi maior pars fuit illa, quæ in tali caſu deliquit, pars minor tunc repræſentat totum capitulum, cum in eam ſit tota poteſtas deuoluta.ſupr.c. ſcriptum. Vnde electio facta ab ipſa de digno, cenſetur facta à toto capitulo, & ideo valet.gloſ.fin.hic.

ETIAM ex eodem ſcrutinio facta.

QVIA licet minor pars capituli non repræſentet totum capitulum, niſi poſt deuolutionem poteſtatis ad eam factam per priua-

tionem maioris partis.vt in d.c.ſcriptum.& d.c.bonæ. Et ſic vt valida ſit electio minoris partis, oportet, vt præceſſerit electio ſcienter facta à maiori parte de indigno. Io. Andr. hic col.2. Tamen ſi electio minoris partis fiat incontinenti poſt primam electionem,non eſt opus nouo ſcrutinio; nam ſatis eſt,quod ex eodem ſcrutinio ſequatur vnica valida electio. vt ſupr. in c. quia propter. Et quoniam ſcrutinium habet partes ſucceſsiuas; cum electores conſentiant ſucceſsiue,& non ſimul.Abb.hic nu.5. Ideo in fauorem minoris partis eligentis dignum, & in pœnam maioris eligentis indignum,ius fingit,& interpretatur,electionem maioris partis præceſsiſſe,& minoris eſſe ſubſecutam. Bald.hic nu.1. Et ſic electio facta à minori parte cenſetur eſſe poſt deuolutionem ſibi factam per priuationem maioris partis; vt hoc pacto actus potius valeat, quã pereat.arg.c.cum expediat.eod. in 6. Si verò electio minoris partis ſequitur ex interuallo,debet fieri ſcrutinium de nouo.ſupr.c.cum poſt petitam.& Compoſtell.hic.

Cap. 54. Dudum. il 2.

HABENS plures dignitates,vel plura beneficia curata, ſine diſpenſatione Papæ,ineligibilis eſt.

QVIA in concilio generali ſub Innocentio III. fuit ſtatutum, vt quicunque receperit aliquod beneficium,curam animarũ habens annexam,ſi prius aliud tale beneficium obtinebat,eo ſit,ipſo iure,priuatus: & ſi forte illud retinere contenderit, & alio ſpolietur; & idem iudicium de dignitatibus, & perſonatibus eſt habendum. vt in tex. Et quoniam ille, qui venit contra huiuſmodi ſtatuta, tranſgreſsionis notam, necnon cupiditatis vitium ex tali pluralitate beneficiorum incurrit. Et retinẽdo beneficia, quæ non ſpectant ad ipſum (cum poſt receptionem alterius,prius ſimile beneficium vacet ipſo iure, & ipſe ſic amittat titulum) per conſequens rem contrectat alienam, & quodammodo furtum committit, vel rapinam. vt in tex. Ideo cum tempore electionis iſte ſit in graui crimine conſtitutus, eligi non poteſt; nam criminoſus non eſt ad beneficia,& dignitates promouendus.c. fin.& ibi gloſ. 1.diſt.25.& c.1.diſt.81. Et hodie magis ſpecifice prouiſum eſt in terminis huius litteræ,per extrauag.Ioan.XXII.quæ incipit: Execrabilis.in §.qui verò.de præb. vbi eſt diſpoſitum,vt qui receperint dignitatem,vel perſonatum, ſeu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens annexam,ſi antea ſimile beneficium obtinebant, illud (quo ipſo iure,poſtquam ſecundi poſſeſsionem habuerint, vel per eos, omni dolo,& fraude ceſſantibus, quominus habeant,ſteterit, priuati noſcuntur) abſque moræ diſpendio in ordinariorum manibus dimittere debeant; alioquin ex tunc ſint ipſo iure ſecundo priuati; & ne dum ad ſacros ſuſcipiendos ordines,quin etiam ad habendum quodcunque bene-

ficium

ficium eccleſiaſticum inhabiles reputentur.d.extrauag.execrabilis . Solus autem Papa cum talibus diſpenſat, quia Epiſcopi diſpenſare non poſſunt,niſi in caſibus ſibi conceſſis à iure.gloſ.in d.c.dilectus. ver. permiſſa. de tempor. ordin. nam cum diſpenſatio ſit iuris communis relaxatio.vt not.Abb.in d.c.dilectus . eius conceſsio eſt odioſa, & ſic venit ſtricte intelligenda.c.quæ à iure.& c.odia.de reg.iur.in 6.Vnde cum iſti, qui retinent plura curata, vel dignitates eccleſiaſticas, per ius commune reddantur inhabiles ad alia beneficia , nec fiat mentio de facultate conceſſa Epiſcopis diſpenſandi. vt in d.extrauag.execrabilis . immo exprimitur , quod Sedis Apoſtolicæ diſpenſatio requiratur ad talia retinenda.vt in tex.& c.de multa.de præb. Ideo ſequitur , quod alius præter Papam,non poſsit cum ipſis diſpenſare.Abb.hic nu. 23. Secus eſt in abſolutione ab excommunicatione ; nam cum illa tendat in fauorem animarum, eſt fauorabilis , & ſic eius conceſsio venit latè intelligenda ; vnde quando Papa ſibi illam non reſeruat , cenſetur concedere Epiſcopis facultatem abſoluendi.vt not.in c.nuper.de ſent.excom.

Cap.55. In Geneſi.

IRRITA eſt electio,quam collatio non præceſsit, vel quæ facta non eſt à maiori parte capituli,vel quæ non fuit communis.

QVIA iſta tria ſunt de ſubſtantiali forma electionis . vt in tex. & ſupr.c.quia propter. Et quoniam defectus formæ reddit actum nullum,ipſo facto.gloſ.fin.hic.& not.ſupr.in c.cumana. Ideo ſi electio ſit talis,vt in ea veniat ſeruanda forma tradita per d.c.quia . ſi in ea iſta tria ſuperius enumerata non interueniunt, electio eſt ipſo iure nulla. vt in tex. Secus ſi eſſet electio, in qua dicta forma neceſſario non requiritur ; nam in ea ſufficerent ſingulares conſenſus canonicorum, licet non ſubſequeretur electio communis nomine capituli . Innoc. hic.ver. numero. Sicut etiam tunc teneret electio,licet non præceſſerit collatio. vt not.in d.c.quia. Maior verò pars capituli , ſemper requiritur , (niſi per priuationem illorum iſtius partis, tota poteſtas ſit deuoluta ad partem minorem) ad hoc,vt electio ſit valida,& cenſeatur facta à toto capitulo.vt not.ſupr.in c.cumana . Forma verò, quæ eſt ſeruanda, quando ſit electio communis,hodie habetur infr.in 6.c.ſicut. & de re iudic. c. cum ab vno.eod.lib.vt puta, quod vnus nomine capituli eligat per verba ſingularis numeri , vt in dictis iuribus . Et ſi quæratur per quem ; dic per eum,qui habet primam vocem,vel per eum,cui capitulum commiſerit, vel ſi capitulum expreſſe non commiſit ; ſaltem ſi vnus eligat nomine omnium,ipſis præſentibus, qui & ratum habuerint ; præſertim in re fauorabili,qualis eſt electio,per quam prouidetur eccleſiæ. gloſ. in d. c.ſicut.ver.per vnum. Quomodo autem ſit facienda collatio numeri ad numerum,zeli ad zelum,& meriti ad meritum ; latè hic tractant Innoc. &

Abb.

Abb. Niſi enim fieret iſta collatio, non poſſet ſciri, quis à maiori parte, numero; quis à ſaniori parte, zelo; & quis ab eligentibus maioris auctoritatis electus, ſit maioris meriti. gloſ. fin. infr. in c. eccleſia.

Cap. 56. Maſſana.

NON valet electio Pontificis per laicos, & canonicos facta.

QVIA ius eligendi in Eccleſia, eſt quid ſpirituale. ſupra. c. ſacroſancta. Et quoniã laici non ſunt huiuſmodi iuris capaces. c. cauſam. de præſcript. Nec alius citra Papam, poteſt eos habilitare ad huiuſmodi ius ſpirituale tenẽdum. d. c. ſacroſancta. Ideo nec canonici, nec Epiſcopus poſſunt eos admittere ad eccleſiaſticam electionem faciendam. vt in tex. Vnde ſi canonici fecerint electionem ſimul cum laicis, ex admixtione laicorum, qui ſunt incapaces, & in odium illos admittentium, talis electio redditur nulla. Abb. hic num. 5. Et ſic imputatur ipſis canonicis; quia illud, quod potuerunt, noluerunt, & illud, quod voluerunt, adimplere nequiuerunt. c. cum ſuper. de offic. deleg. Propter enim huiuſmodi admixtionem, canonicorum electio, quæ eſſet vtilis, redditur inutilis. Butr. hic num. 2. Cum enim electio ſit vnus actus inſeparabilis. c. prudentiam. de offic. deleg. non poteſt pro parte valere, & pro parte non valere; ſed contra communem regulam, in tali caſu inutile vitiat vtile. gloſ. in c. vtile. de reg. iur. in 6. Et hæc intellige, quando laici admittuntur ad coeligendum, ſecus ſi admitterentur propter aliquam vtilitatem Eccleſiæ; vt puta, admittitur tabellio ad ſcribendum electionis proceſſum, vel vocantur laici, vt defendant clericos electores contra ſchiſmaticos, & alios ipſos impedientes, & ſimilia. vt in c. vota. §. principibus. diſt. 63.

ETIAM ſi hoc habeat conſuetudo.

QVIA talis conſuetudo eſt contra Eccleſiaſticam libertatem. ſupra. c. ſacroſancta. Et non poteſt reddere laicos capaces ad poſſidendum ius ſpirituale. c. cauſam. de præſcript. Ideo nulla temporis longinquitate defenditur. c. cũ inter. de conſuet. Et nunquam præſcribitur. c. fin. d. tit. de conſuet. cum enim ſit ſacris canonibus inimica, eſt potius dicenda corruptela; & ideo extirpanda. c. cum venerabilis. d. tit.

Cap. 57. Eccleſia.

NON ſufficit ad confirmationem electionis, quod ſit facta à maiori parte capituli, niſi etiam illa pars ſit ſanior.

QVIA iſta duo requiruntur copulatiue ad hoc, vt geſta per collegium ſint valida; & cenſeantur facta a toto collegio; ſcilicet, maior pars reſpectu numeri, & ſanior reſpectu auctoritatis, zeli, & me-

& meriti, tam eligentium, quam electi. gloſ. fin. hic & Abb. num. 12. vbi late proſequitur, quommodo iſta probentur. Et quoniam tota copulatiua redditur falſa, ex falſitate vnius partis. c.2. & ibi gloſ. 1. & c. inter. de reſcript. Ideo vt electio ſit valida, debet eſſe facta à maiori, & ſaniori parte capituli. c.1. de his, quæ fi. à ma. par. cap. & ſupra. c. quia propter. Vnde ſi ex eodem ſcrutinio fierent duæ electiones, vna à maiori parte reſpectu numeri; alia a ſaniori reſpectu zeli, & auctoritatis, neutra valeret. gloſ. fin. & Hoſtien. hic. Electio vero facta a minori parte, ſolum valet in caſu electionis concurrentis cum poſtulatione, vt ſupra. c. ſcriptum. Et quando ius maioris partis eſt deuolutum ad minorem ratione delicti perpetrati a parte maiori. ſupra. c. congregato. Sed pars maior præſumitur ſanior, niſi contrarium probetur, vt in tex. & gloſ. 1. in d. c. 1. de his, quæ fi.

Cap. 58: Publicato.

PVBLICATO ſcrutinio, non poſſunt electores variare.

QVIA per actus præcedentes vſque ad publicationem ſcrutinij incluſiuè, electores feceruut quicquid ad eos ſpectabat, & functi ſunt officio ſuo; nam electio communis, quæ debet ſubſequi, non eſt ſingulorum, ſed capituli; & requiritur ſolum pro forma, vt electio appareat communis. vt ſupra. c. in geneſi. & Abb. hic nu. 3. Et quoniam quando aliquis in talibus functus eſt officio ſuo, non poteſt variare, etiam ſi adhuc non ſit ius alteri quaſitum, arg. c. ſi tibi. de præb. in 6. Ideo, licet nulla obligatio orta ſit nominato, vel electo, etiam poſt publicationem ſcrutinij, antequam electus conſentiat electioni; nam abſenti nihil acquiritur. l. abſenti. & ibi Bart. ff. de donat. & d. c. ſi tibi, electores, publicato ſcrutinio, variare non poſſunt, ex quo per conſenſum præſtitum in ſcrutinio, & alios actus præcedentes, functi ſunt officio ſuo. arg. c. in litteris. de offic. deleg. & Abb. hic d. num. 3. Verum ſi publicato ſcrutinio, vota eligentiū reperirentur æqualia, tunc poſſunt electores variare; nam non poteſt ex illo ſcrutinio, quantumcunque publicato, ſequi electio; cum non conſenſerit in aliquem maior pars. arg. ſupra. c. quia propter, & c. Eccleſia & ibi gl. fin. Vnde ceſſat ratio huius tex. quod functi ſint officio ſuo. Et ex variatione tunc nulla infamia irrogatur nominato; cum nemo habuerit maiorem partem capituli. Abb. hic num. 7. Et ex hoc infertur, quod publicato ſcrutinio, poteſt minor pars accedere ad maiorem partem; quia ex votis minoris partis non poteſt ſequi electio, & nullum ius eſt acquiſitum nominato, ad quod fac. not. per gloſ. fin. in c. cum in iure. ſupra. eod.

SED compelli debent ad collationem, & electionem.

QVIA

QVIA ex quo negotium eſt quaſi cæptum per conſenſum præſtitum à ſcrutinio, neceſſe eſt illud conſumare, arg. l ſi quis. §. qui. ff. mand. vbi quis tenetur conſumare mandatum, quod ſuſcepit. & l. in commodato. §. ſicut. ff. commod. Adiuuari enim beneficijs nos oportet, non decipi. d. l. in commodato. & infr. de commod. c. vnic. Et quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. c. horrendus. 32. q. 5. Et quæ ſimpliciter promittuntur, ſine conditione ſoluuntur, c. non ſolum. 32. q. 8. Et quæ non cœpit, deliberet; quæ eſt ingreſſa, perſeueret. c. nuptiarum. 27. q. 1. Ideo tales electores meritò ſunt compellendi perficere, quod cœperunt. gloſ. fin. hic. Et in hoc caſu valet electio, licet non fiat in continenti; quia fraus, & dolus eorum non debent obeſſe nominato. d. gloſ. hic. & ita non contradicunt ſupra c. quia propter. & c. cum poſt petitam, vbi habetur, quod poſt publicatum ſcrutinium, debet ſequi incontinenti collatio, & poſtmodum electio; alias electio protracta non valet, vt in dictis iuribus. Nam illud procedit, vbicunque protrahitur electio ex negligentia, & ignauia eligentium; ſecus ſi eligentes differant in fraudem electi. d. gloſ. hic. Tunc enim non debet mora electionem vitiare; nam non poteſt adiri ſuperior, vt compellat iſtos, publicato ſcrutinio, ad eligendum, quin mora interponatur. Abb. hic nu. 6. Quis autē ſit iſte ſuperior, qui habebit compellere electores? Dic, quod ille, ad quem ſpectat confirmatio, licet alias non ſit ordinarius iſtorum eligentium: quia ex quo conceditur confirmatio, videntur conceſſa omnia præambula, per quæ peruenitur ad ipſam confirmationem. arg. cap. præterea. de offic. deleg. & Io. Andr. hic col. fin.

Cap. 59. Si alicuius.

CASSATA electione per ſimoniam, etiam ſine culpa electi, non diſpenſat Epiſcopus ea vice cum caſſato.

QVIA ſi talis poſſet in ea vacatione ad illam prælaturam eligi, vel promoueri, ex proximitate vitij videretur promotio vitioſa: gloſ. 2. hic. nam ea, quæ incontinenti fiunt, videntur ineſſe. ſupr. c. officij. & ff. ſi cert. pet. l. lecta. Et quoniam aliquando quis impeditur ſine ſua culpa, ne aliquid conſequatur, dum tamen adſit cauſa vrgens, propter quam ad id aſſequendum remoueatur. c. tranſmiſſa. de fil. presb. Ideo propter grauitatem vitij ſimoniæ, vt etiam eius malus odor, & ſuſpicio euitetur, prohibetur, ne talis electus poſsit tunc promoueri, donec per intermediam perſonam electam fuerit purgatum vitium ſimoniæ. d. gloſ. hic. Et quoniam non reperitur conceſſum Epiſcopis, vt poſſint in tali caſu diſpenſare. Abb. hic nu. 4. Ideo diſpenſatio tunc intellitur eis prohibita. vt not. ſupr. in c. dudum. il 2.

SECVS, ſi electus libere reſignauit.

Quia

QVIA per liberam reſignationem ſponte factam ante motam quæſtionem, ſtatim atque ipſe audiuit,ſe taliter fuiſſe promotũ, & electum,eius innocentia aperitur, & ille malus odor ſimoniæ remouetur. gloſ.2.hic. & c. præſentium,1.q.5. Ideo cum eo facilius diſpenſatur,concedendo Epiſcopis tunc diſpenſandi facultatem, dummodo illud beneficium ſit ſimplex. vt in tex. nam circa maiora beneficia, in quibus cautiùs eſt agendum, Epiſcopi tunc diſpenſare non poſſunt, niſi eccleſiæ vtilitas ſuaderet. Hoſt. hic, & Io.Andr.col.2. In omnibus autem caſibus,in quibus dicitur Epiſcopum poſſe diſpenſare, intellige, dummodo non ſit cum ipſo commiſſa ſimonia. d. c. præſentium. Reſignatio autem tunc dicitur eſſe libera; ſi excludatur omne pactum, & ſpes expreſſa; nam de occulta ſolus iudicat Deus.Butr. hic in fin.

Cap.60. His,quibus.

ELECTORIBVS impeditis currit tempus, ſi poſſunt impedimentum tollere.

QVIA qui poteſt facere, vt poſſit conditioni parere, iam poſſe videtur.l.qui poteſt.ff.de reg iur.Et qui poteſt facere, & non facit,imputet ſibi.l. Labeo. ff. de contrahen. empt.Negligentibus enim iura non ſubueniunt.l.non enim.ff.ex quib.cauſ.maior. Ideo ſicut electoribus curreret tempus, ſi non eſſent impediti, ita debet currere, ſi poſſunt impedimentum remouere,& non remouent. gloſ.hic.& gloſ.1. in d.l.qui poteſt. Si verò ſunt legitime impediti, eis tempus non currit. gloſ.hic; ne ſine culpa iure ſuo priuentur.c.quia.de conceſſ.præb.

In Sexto. Cap.1.Statuimus.

SI aliquid opponatur contra prouiſionem, electionem, vel poſtulationem factam ad perſonatum,dignitatem, vel canoniam, in perſonam, vel formam; & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans,& defendens,& quorum intereſt, à die obiectionis intra menſem arripiant iter eundi ad Papam.

QVIA cum diuturnæ vacationes eccleſijs ſint periculoſę; & cum multi ſæpe interponant malitioſè appellationem ad vexandum aduerſarium, & ad ſubterfugium propriæ culpæ prolungandum.infr.c.cupientes. Ideo pro opportuno remedio contra huiuſmodi mala,fuit aſſignatus iſte terminus competens, vt intra menſem à die appellationis ad Sedem Apoſtolicam interpoſitæ, iter ad illam arripiatur, vt ſic

& dictis malitijs obuietur, & appellans non nimis incommodè ad iter ſtatim poſt appellationem interpoſitam arripiendum, adſtringatur, vt in d.c. cupientes.

§. Sed ſi pars.

S I pars altera expectata per viginti dies poſt aduentum alterius non venerit, in negotio procedatur.

QVIA terminus ſuperius aſsignatus ad iter poſt appellationem interpoſitam arripiendum, non arctabat ad ſe indici præſentandum. Gemin. hic nu. 1. Et quoniam erat conueniens, vt alius terminus ad hoc aſsignaretur, ne pars, quæ comparuit, aliam partem nimium expectare deberet. gloſ. hic. ver. abſentia. Ideo ſtatuitur, vt ſi alia pars non venerit intra viginti dies poſt aduentum alterius partis, in electionis negotio, non obſtante cuiuſquam abſentia, per iudicem poſſit procedi ad quemcunque actum iudicialem, ac ſi ille contumax eſſet præſens. Archid. hic nu. 5. Debet tamen pars, quæ comparuit, docere ſe obſeruaſſe tempora huius cap. & petere, vt procedatur contra abſentem, vt latè hic per Compoſtell.

§. Adijcientes.

N O N probans, quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expenſis.

QVIA cum ille, qui obijcit in formam, tangat ius, quod clarum & indubitatum eſt. extr. c. quia propter. non poteſt habere iuſtam ignorantiæ cauſam; nam non licet clericis ignorare canonicas ſanctiones. extr. c. 1. de conſtitut. Et quoniam regulare eſt, vt victus, qui non habuit probabilem cauſam litigandi, condemnetur victori in expenſis, tam ad indemnitatem illi ſeruandam, qui fuit iniuſte vexatus, quam in pœnam temeritatis victi, qui cauſam non legitimam præſumpſit deducere in iudicium. c. calumniam. extr. de pœnis. & Bart. in l. ſi quis. ff. depoſit. Ideo cum iſte non probans non poſsit legitime excuſari, iuſte in expenſis debet alteri parti condemnari. vt in tex. & gloſ. in c. finem. ver. expenſas. extr. de dolo, & cont.

N O N probans, quod obijcit in perſonam, eſt à beneficijs triennio ſuſpenſus.

QVIA quilibet præſumitur bonus, niſi probetur malus. c. dudum. extr. de præſumpt. Vnde qui non probat crimina, quæ obijcit, videtur feciſſe animo calumniandi. c. ſuper his. de accuſat. & gloſ. 2. in c. 2. de calumn. Et quoniam calumniatores ſunt puniendi. c. 1. d. tit. de calumn. cum contraueniant diuino præcepto, quo dictum eſt: Diliges pro-

proximum tuum,ſicut te ipſum, quem ipſi odio proſequi oſtendūt,dum iniuſte illi mala inferre perquirunt. c. ſi non licet. 23.q.5. Ideo talis calumniator in pœnam per triennium à beneficio ſuſpenditur. vt in tex. Quæ tamen ſuſpenſio non extenditur,niſi ad illa beneficia,quæ iſte obijciens obtinet in ea eccleſia,de cuius electione tractatur.gloſ.hic.ver. beneficijs.& infr.c.ſi compromiſſarius. & ibi gloſ.fin.

ET perpetuo priuatus, ſi ſe interim ad illa miſcuerit.

QVIA ſupradicta pœna ſuſpenſionis incurritur ipſo iure, cum tex.hic loquatur per verba præteriti temporis, dum dicit: Nouerit ſe ſuſpenſum.Archid.ver.ſuſpenſum. Et quoniam ſuſpenſus à beneficijs, ſi ſe ingerit illis, à quibus eſt à iure ſuſpenſus, efficitur irregularis. vt not.infr.c.1.de re iudic.& c.fin.extr.de cler.excomm. Et propter eius temeritatem,& contemptum, meretur beneficijs perpetuo priuari,vt ſic puniatur in eo,in quo deliquit.Archid.in c. ſi quis Epiſcopus.11.q.3. Ideo etiam in hoc caſū poſt incurſam ſuſpenſionem, imponitur pœna priuationis. vt in tex.

HAE pœnæ locum non habent, ſi legitimè pateat, eum calumnioſum non fuiſſe.

QVIA ceſſante cauſa,ceſſat effectus. c.poſt tranſlationem. de renunt. Et quoniam cauſa,vt imponerentur hæ pœnæ,erat culpa calumniandi,quæ præſumebatur contra obijcientem,qui non probauit, vt dictum eſt ſuperius. Ideo ſi manifeſtiſsimis conſtiterit documentis, quòd obijcientem à calumniæ vitio cauſa probabilis, & ſufficiens excuſet,remouetur illa præſumptio, quæ erat contra ipſum de calumnia; & ſic pœna, quæ propter illam imponebatur, debet ceſſare. vt in tex. Qui enim non eſt in culpa,pœnam non meretur.c.diſciplina.diſt.45. Et qñ non ſtat per eum, ad quē pertinet, quominus conditio impleatur, perinde debet haberi,ac ſi impleta fuiſſet.c.cum nō ſtat.infr.de reg. iur.

Cap. 2. In electionibus.

VOTA conditionalia, & alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur.

QVIA eligere,eſt actus legitimus. infr. de ſent.excom.c. ſolet. & gloſ.infr.eod.c.vt circa.ver.eligentium. Et quoniam actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.c.actus. infr. de reg. iur. nam in ipſis requiritur certus, clarus, & liber conſenſus, qui per conditionem, alternatiuam, & incertitudinem redditur incertus, obſcurus, & non liber. gloſ.in d.c. actus. Ideo talia vota in electionibus reprobantur. vt in tex. & Archid. hic nu.2. Si verò eſſet talis conditio, quæ ineſt de ſui natura,puta; confero tibi talem eccleſiam, vel præben-

dam,ſi vacat, vel ſi capax es; tunc non viciatur legitimus actus; quia talis expreſsio non facit actum conditionalem, cum ſubintelligatur, etiam ſi non exprimatur.gloſ.hic ver.incerta. vnde de tali conditione idem exiſtimatur, ac ſi non fuiſſet appoſita.l.conditiones.ff.de condit.& demonſtrat.

ET habentur pro non adiectis.

QVIA talis appoſitio in voto electionis eſt contra ſubſtantiam liberi voti,quod debet eſſe in electione, vt dictum eſt ſuperius, & Gemin.hic nu.2. Et quoniam,quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi.c. quæ contra. infr. de reg. iur. Et defectus formæ ſubſtantialis vitiat actum.l. non dubium. C. de legib. Ideo vota talium non computantur, ſed perinde habentur,ac ſi nullum nominaſſent. Archid.hic.ver. pro non adiectis.

ET recidunt in pure conſentientes.

QVIA regulare eſt, vt vbi vna pars collegij in aliquo actu delinquit,tota facultas collegij deuoluatur pro illa vice ad aliam partem, quæ non deliquit; vt ſic illi puniantur in eo,in quo peccarunt, & iſti poſsint complere actum,ne ex aliorum culpa remaneat imperfectus. c.cum Vintonienſis.extr.eod.& infr.de ſuppl.negl.præl.c.1. Ideo ex quo pars illa deliquit, non legitime dando vota,alia pars, quæ legitime votat,totum capitulum repræſentat.gloſ.fin.hic, & Arch.in fin.

Cap.3. Vbi periculum.

PER hanc conſtitutionem ſupplentur ea; quæ experientia probauit deeſſe in prioribus conſtitutionibus editis ab alijs Summis Pontificibus,& præſertim ab Alexandro Tertio,pro euitanda diſcordia in electione Romani Pontificis.

QVIA vbi periculum maius vertitur,ibi plenius eſt conſulendum. vt in tex. Et quoniam prolixa Romanæ Eccleſiæ vacatio eſt periculoſior,quam aliarum eccleſiarum vacationes. vt in tex. Ideo Summus Pontifex, qui etiam in reformandis vacationibus inferiorum eccleſiarum intendit,multo magis debet intendere,& prouidere circa ea, quæ expediunt pro euitanda diſcordia, quæ poſset Romani Pontificis electionem prolungare; & ob id præter ſtatuta circa hoc ab alijs Summis Pontificibus, Gregorius Decimus per hanc ſuam conſtitutionem approbatam in Concilio Lugdunenſi, multa in hoc ſupplet, & diſponit. vt in tex.

§.Hoc

§. Hoc ſacro.

CARDINALES, qui ſunt præſentes in Ciuitate, in qua Summus Pontifex tunc defunctus cum ſua curia reſidebat, tenentur expectare Cardinales abſentes decem diebus pro electione futuri Pontificis ibi facienda.

QVIA cum mors Summi Pontificis ſit per ſe notoria, ſufficit Cardinales expectare, non autem eſt neceſſe eos vocare, vt fit in alijs electionibus inferiorum prælatorum, in quibus electores abſentes ſunt vocandi. gloſ. hic ver. decem. Et quoniam prolixa vacatio Romanæ Eccleſiæ eſt multis plena periculis. vt in tex. Ideo non aſſignatur longius tempus ad eos expectandum, quam decem dierũ à die mortis Pontificis; quod tempus datur non ſolum ad Cardinales abſentes expectãdum; ſed etiam ad faciendam præparationem in conclaui pro illis, qui ſunt præſentes. Archid. hic. ver. decem.

DISPONITVR de clauſura, de ſeruitoribus, de cibo, ac potu, & alijs obſeruandis in conclaui.

QVIA per ea, quæ hic ſtatuuntur, prouidetur neceſſitati Cardinalium incluſorum; & diſponitur modus, per quẽ cito perueniant ad bonam electionem. gloſ. hic. ver. camera.

§. Si quando.

PAPA mortuo extra ſuam curiam, ſeu locum audientiæ cauſarum, celebrari debet futuri Pontificis electio in Ciuitate, in cuius diſtrictu, ſeu territorio eſt defunctus.

QVIA cum electio Romani Pontificis ſit negotium principaliſſimum, eius dignitas non patitur, vt in vilibus locis celebretur; præſertim cum in illis non poſsint commode exerceri ea, quæ per hanc conſtitutionem circa conclaue, & alia hoc negotium concernentia, diſponuntur. arg. c. ſtatutum. in princ. de reſcript. hoc lib. Et quoniam prolixa Romanæ Eccleſiæ vacatio eſt plena periculis. vt ſupr. in tex. Ideo eius neceſsitati non conuenit, vt ad remotiores ciuitates pro electione celebranda proficiſcatur; ſed cum illa non poſsit fieri in loco regulariter deputato, ſcilicet vbi Papa cum ſua curia reſidebat, debet fieri in loco magis apto, & propinquo, & ſic in ciuitate capite illius diſtrictus, vbi Papa eſt defunctus. arg. c. ſtatuimus. infr. de offic. deleg.

NISI ſit interdicta, aut Romanæ Eccleſiæ rebellis.

Quia

QVIA licet electiones aliorum prælatorum non reperiantur prohibitæ fieri in huiuſmodi locis; ſpeciale tamen debet eſſe in electione Romani Pontificis, propter eius prærogatiuam, vt in talibus locis tanto negotio indignis, non celebretur. gloſ. hic. ver. interdicta. & Gemin. num. 2.

§. Præterea.

DOMINI, alijque Rectores, & Officiales ciuitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda, auctoritate Apoſtolica ex hoc canone, & approbatione generalis Concilij Lugdunenſis, faciant præmiſſa omnia obſeruari.

QVIA parum eſt iura condere, niſi ſit, qui eadem tueatur. vt in tex. Et quoniam in hoc caſu non eſt alius præter iſtos, qui poſsit prædicta tueri. gloſ. hic. ver. præſumant. Ideo propter bonum publicum, in aliorum defectum, qui non adſunt ſuperiores, ſicut eſt in electionibus inferiorum, qui poſsint electionem tueri, per hunc canonem datur auctoritas iſtis laicis, præmiſſa tuendi etiam contra clericos. d. gloſ. hic. & Francus nu. 1. Et vide alios caſus in ſimilibus, permiſſos laicis propter bonum publicum. in c. principes. 23. q. 5. & c. ſi quis. diſt. 79.

§. Cæterum.

OBTESTATVR Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum.

QVIA cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus, vel ad certum aliquem obligationis cuiuſque neceſsitas adigit, ceſſat electio, dum libertas adimitur eligendi. vt in tex. Et quoniam Cardinales debent attentius penſare, quid eis imminet, cum agitur de creatione Vicarij Ieſu Chriſti, ſucceſſoris Petri, Rectoris vniuerſalis Eccleſiæ, gregis Dominici directoris. vt in tex. Ideo omni priuatę affectionis inordinatione depoſita, & cuiuſlibet pactionis, conuentionis, obligationis neceſsitate, necnon condicti, & intendimenti contemplatione ceſſantibus, non in ſe reciprocent conſiderationis intuitũ, vel in ſuos, non quæ ſua ſunt quærant, non commodis priuatis intendant; ſed nullo arctante ipſorum in eligendo iudicium, niſi Deo puris, & liberis mentibus nuda electionis conſcientia vtilitatem publicam libere proſequantur omni conatu, & ſolicitudine (prout poſsibilitas patitur) id acturi tantummodo, vt eorum miniſterio acceleretur vtilis, & perneceſſaria totius mundi prouiſio, idoneo celeriter eidem Eccleſiæ ſponſo dato. vt in tex. & vide Turrecrematam in Summa de Eccleſia. lib. 2. c. 36.

ET

ET caſſat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data, vel facta eſſent de aliquo eligendo.

QVIA cum talia pacta, obligationes, & iuramenta ſint illicita. vt in tex. nullatenus ſunt obſeruanda. c. quanto. extra de iureiur. nam Deo magis eſt accepta tranſgreſſio iuramenti illiciti, quam eius obſeruatio. vt in tex. Et hoc clarum eſt de iuramentis illicitis, de quibus loquitur hic tex. de quibus etiam ſi Papa hic non dixiſſet, non tenerentur illa obſeruare; dicit autem, vt ipſi minus exenſentur. Archid. hic col. fin. licita autem iuramenta an Papa poſſit tollere, vide tex.not. in d.c.quanto. & c.venientes. eod.tit, vbi dicitur, quod in omni iuramento intelligitur excepta auctoritas ſuperioris, & ideo Papa poteſt tollere, & caſſare promiſſiones iuratas factas inter ſubditos. d. c. venientes, & gloſ. in c.conſtitutus. extra de reſcript.

§. Quia vero.

MONET omnes fideles, vt ſtatim, audita Summi Pontificis morte, eius celebrent exequias;

QVIA cum ſummus Pontifex, rector vniuerſalis Eccleſiæ nõ ceſſet pro communi vtilitate laborare. ſupra.§.prox.& in proemio huius libri; Ratio beneficientiæ poſtulat, vt in vita, & in morte ab omnibus fidelibus pro eius ſalute Deus deprecetur.c.viſũ.de conſecrat. diſt.1. & ſimile de Imperatore dicitur. in l.præcipimus. C.de appell.

ET quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouiſione Romanæ Eccleſiæ.

QVIA fidelibus non eſt tam de ſolicita quantumcunque inuentione fidendum, quam de inſtantia orationis humilis, & deuotæ ſperandum. vt in tex. Reſpublica enim potius religione, & officio, quam labore corporis continetur. c. in qualibet. 23. q.8. Et quoniam in electione Romani Pontificis tractatur de vtilitate totius orbis. vt in tex. Ideo ſtatuitur, vt in omnibus ciuitatibus, cæteriſque locis inſignibus, vbi primum de Pontificis morte certitudo claruerit, a clero, & populo, ſolemnibus pro eo exequijs celebratis, ſingulis diebus, (donec de ipſius Eccleſiæ prouiſione indubitanter rumor pertulerit veritatem) humiles preces fundantur ad dominum, apud eum deuotis orationibus inſiſtatur, vt ipſe qui concordiam facit in ſublimibus ſuis, ſic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quòd prouiſio celer, concors, & vtilis (pro vt animarum ſalus exigit, & totius orbis requirit vtilitas) ex ipſorum vnanimitate ſequatur. vt in tex.

PRAELATI autem in ſuis prædicationibus ipſos ſubditos ad hoc horten-

Digitized by Google

hortentur, & frequentiam orationum, & obſeruantiam ieiuniorum indicant.

QVIA licet conſtitutionis in corpore iuris clauſæ non ſit tolerabilis ignorantia, & quilibet præſumatur illam ſcire poſt duos menſes a die publicationis abſque alia notificatione, vt not. in c. 1. extr. de conſtitut. Tamen ſi dicta conſtitutio non eſt ſemper in vſu, ſed rarò practicatur per temporis interualla; tunc debet intimari, cum caſus euenerit; alias eſſet probabilis ignorantia. Anchar. hic. & Francus num. 10. Ideo ne tam ſalubre præſentis ſanctionis edictum, prætextu ignorantiæ negligi contingat, præcipitur omnibus Eccleſiarum Prælatis; cæteriſque, quibus conceſſum eſt proponere verbum Dei, vt clerum, & populum propter hoc ſpecialiter frequentius congregandos in ſuis ſermonibus ad ſupplicum precum ſuffragia pro celeri, & fælici exitu tanti negotij frequentanda, ſolerter hortentur; ac etiam ieiuniorum obſeruantiã (prout circunſtãtiæ penſandæ ſuaſerint) indicant. vt in tex.

Cap. 4. Vt circa.

APPELLANTES contra electiones, poſtulationes, vel prouiſiones, omnia, quæ obijcere intendunt contra perſonam, vel formam, tenentur exprimere, & iurare, quod illa credunt vera eſſe, & ea ſe poſſe probare.

QVIA vt circa electiones, poſtulationes, & prouiſiones eccleſiaſticas via malitijs (pro vt eſt poſſibile) præcludatur, ne diutius periculoſe vacent Eccleſiæ, vel perſonatum, dignitatum, & aliorum eccleſiaſticorum beneficiorum prouiſio differatur; præter alias cõſtitutiones ſuper hoc factas ab alijs ſummis Pontificibus, fuit per hanc conſtitutionem Gregorij Decimi ſancitum, vt ſupradicta requiſita in huiuſmodi prouiſionibus adhibeantur. vt in tex.

SVPER non expreſſis, ipſi, vel adhærentes eis, non audientur.

QVIA cum ſupradicta præcipiantur exprimi, vt malitijs, quæ poſſent interuenire ad impediendam electionem, obuietur. vt in tex. Si non fuerint expreſſa, fit contra præceptum legis, & ideo præſumitur malitia. Archid. hic ver. alioquin. Et quoniam malitijs non eſt indulgendum. c. ſedes. extr. de reſcript. Sed quiſque de ſua culpa eſt puniendus. c. diſciplina. diſt. 45. Ideo tam vt obuietur malitijs in poſterum, quam vt puniantur in præteritum, talibus interdicitur poteſtas, ne amplius proponant circa iſta. vt in tex. & Gemin hic in fin. Et idem cenſetur de adhærentibus, quod de principalibus. vt in tex. nam qui adhæret alicui, vnus ſpiritus eſt cum eo. c. damnamus. extr. de ſum. Tri-

nit.

nit. & c.nec mirum. 26. q.5. Et cohærentia cenſentur ſicut ea, quibus coharent, c. volentes.infr.de offic. leg. Sicut agentes,& conſentientes pari pęna puniuntur. c.votum.1, q.1. Vnde adhærentes debent ſeruare ea, quæ in hac conſtitutione continentur, ſicut ipſi principales;& ſi hoc non eſſet, non præcluderetur via malitijs, ſicut intendit iſta conſtitutio; nam adhærentes poſſent malitioſe multa facere, & vna via concedere-tur, quod alia prohibetur ; quod eſſe non debet gloſ. hic ver. adhærentes. Illi autem dicuntur poſſe adhærere, quorum intereſt in cauſa, & non alij. c.cum inter. il 1. extr.eod. Et Archid. hic.ver. adhærentes.

NISI de nouo emergant, vel perueniant, vel ſuperueniat probandi facultas.

QVIA quæ de nouo emergunt,nouo indigent auxilio.c.inſinuante.extr.de offic.deleg.& l.de ætate.ff.de interrog.act. Et quoniam tempore appellationis interpoſitæ, appellans iſta exprimere non poterat,cum de ipſis non poſſet cognitio,vel probatio haberi. gloſ. hic. ver. peruenerint. Ideo tunc non eſt,quod ipſis imputetur, vt in poſterũ probandi facultas circa talia debeat impediri. Archid.hic.ver.niſi.

SVPER quo iurare debebunt.

QVIA per huiuſmodi iuramentum remouetur illa præſumptio, quę poterat eſſe,quod ipſi velint adhuc malitioſe proponere iſta, ex quo à principio diligenter inquirere debebant. gloſ. penult. hic. Et quoniam dependet à propria conſcientia, an iſte malitioſe opponat, vel non. Gemin.hic.§.ſuper. Et quæ occultè à conſcientia dependent, aliter probari non poſſunt. c. paſtoralis. extr. de except. Ideo in tali caſu ſtatur proprio iuramento. cap. ſi vero.il 2. extr. de ſent. excommun. & Archid.hic in fin.

STATVTVM Innocentij editum contra non probantes, quæ obijciuntur in perſonam,vel formam, in ſuo robore conſeruatur.

QVIA in tali ſtatuto ponitur pœna deficientis in probatione. vt ſupr.c.1. hic verò ponitur pœna non ſeruantis hanc formam in appellando. gloſ.fin.hic. Et quinque concordantias cum totidem differentijs inter d.c.1. (in quo habetur iſtud ſtatutum Innocentij) & hanc conſtitutionem Gregorij Decimi,enumerat Gemin.hic.§.fin. Ideo cum hæc conſtitutio non ſit contraria illi, ſed diuerſa; vna non tollit aliam.l.vnic.C.de inoff.dotib.& l.Papinianus.ff.de minor.

Cap. 5. Auaritiæ.

ELECTVS ante confirmationem adminiſtrare non debet,per ſe, vel per alium.

QVIA ſi electi ante confirmationem adminiſtrarent, poſtea de confirmatione non curarent, ne ſe ſubmitterent periculo caſſationis; maxime ij qui non habent cõſecrari. Et confirmatio nil videretur operari, ſi adminiſtrationem per electionem haberent; & non poſſent ſic de facili remoueri, ſi contingeret electionem caſſari. gloſ. hic. ver. confirmetur. Ideo, licet per electionem acquiratur electo ius prælaturæ, & ius adminiſtrandi; non tamen acquiritur exercitium prælaturæ, vel adminiſtrationis, ſed illud acquiritur per cõfirmationem. vt not. in c. noſti. & c. qualiter. extr. eod. Et ſicut non debet ante confirmationem electus adminiſtrare per ſe, ita non debet per alium. vt in tex. nam talis faceret fraudem legi, dum obſeruaret verba legis, fingendo ſe non adminiſtrare tanquam electum, ſed tanquam œconomum, vel procuratorem; & contraueniret menti legis, quæ intendit, illum nullo modo poſſe ante confirmationem adminiſtrare. vt in tex. Et iſta vocatur fraus de vno contractu ad alium contractum: nam quadrupliciter fit fraus legi. Primò de re ad rem, id eſt, quando in fraudem datur aliqua res. Secundò de perſona ad perſonam, vt cum quis ſub perſona alterius exercet vſuram. Tertiò de vno contractu ad alium contractum, vt cum mulier non poſsit donare aliquid viro, fingit illud vendere ei. Quartò modo fit fraus de vno contractu ad alium, ſed alio modo, vt cum mulier non poſsit fideiubere, conſtituit ſe principalem debitricem. gloſ. 1. in c. plerique. 14. q. 3.

IN totum, vel in partem.

QVIA idem iuris eſt de toto, quod de parte. l. quæ de toto. ff. de rei vendicat. & c. vulgaris. de pœnit. diſt. 1. Ideo ſicut non poteſt talis electus adminiſtrare in totum, ita nec in partem; cum non ſit maior ratio de vna parte, quam de alia; & in quacunque ſe immiſceret, gereret ſe pro adminiſtratore. gloſ. hic. ver. pro parte, & Archid. ver. per ſe.

SVB quocunque colore.

QVIA quocunque modo talis ſe ingereret, faceret fraudem legi, quę intendit, vt nullo modo electus adminiſtret ante confirmationem, vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam malitijs hominum non eſt indulgendum. vt in tex. Ideo vt remoueatur iſta fraus, quam auaritiæ cæcitas, & damnandę ambitionis improbitas inuenerant, hic clarius ſtatu itur contra tales, quam fuerit factum per alia iura; cum hic prouide atur non ſolum ex eadem mente legis; ſed etiam ex verbis expreſſis, vt ſic iſti non poſsint venire, nec contra mentem, nec contra verba legis. vt in tex. & gloſ. ver. latius. Per hanc tamen conſtitutionem non muta tur, quod de Papa, de Imperatore, & de vltramontano concorditer electo immediatè Papæ ſubiecto, alibi inuenitur ſtatutum,

vt ipſi poſsint adminiſtrare, quamuis non confirmati. gloſ. hic. ver. eccleſiarum.

QVI contrafecerint, ipſo iure priuati ſunt iure ex electione quæſito.

QVIA ſecundum Apoſtolum, nemo debet ſibi honorem aſſumere, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. ad Hebræos c. 5. Et quoniam ſi talis electus adminiſtrat ante confirmationem, aſſumit ſibi honorem, quem debet à ſuperiore expectare. c. qualiter. extr. eod. Ideo talis tanquam ambitioſus eſt repellendus. c. in ſcripturis. 8. q. 1. Præterea talis peccat faciendo contra canonem, qui prohibet hanc adminiſtrationem. vt in tex. Ideo pœnam meretur, & præcipuè, vt puniatur, in quo peccauit. c. inter. de exceſſ. præl. Præterea ſimulata æquitas, duplex eſt iniquitas; nam facit malum, & abutitur bono. Clement. ad noſtrum. de hæretic. Et quoniam talis ſimulat adminiſtrare tanquam alius, & ſe ingerit ratione electionis, quod ei eſt prohibitum. gloſ. fin. hic. Ideo ex his omnibus cauſis, talis meretur priuari iure ſibi ex illa electione quæſito. Archid. hic in fin. Et licet per iura priora eſſet per ſententiam priuandus. vt in d. c. qualiter. Hodie per hanc conſtitutionem, eſt ipſo iure priuatus. vt in tex.

Cap. 6. Quam ſit.

ELIGENTES quàm cito poſſunt, electionem electo præſentent.

QVIA per mutuum conſenſum electorum, & electi, initiatur matrimonium ſpirituale. c. cum inter. extr. eod. & c. licet. de tranſlat. prælat. Et quoniam non ſolum iura teſtantur, ſed etiam magiſtra rerum efficax experientia manifeſtat, quam ſit eccleſijs ipſarum diſpendioſa vacatio, & quam periculoſa etiam ſoleat eſſe animabus. vt in tex. Ideo ne diu eccleſiæ vacent, ſed vt initietur iſtud ſpirituale matrimonium inter electores, repræſentantes eccleſiam, & ipſum electum ſponſum, poſtea per confirmationem perficiendum. c. noſti. extr. eod. Debent electores quamcitius commode poſſunt, electionem electo præſentare, vt ipſe poſsit conſentire, & ad negotium perficiendum incumbere. vt in tex. Et cum hic non exprimatur, intra quot tempus debeat electio præſentari, videbatur relictum ad arbitrium boni viri. gloſ. hic. ver. quamcitius. Sed hodie habetur expreſſum, vt illam debeant præſentare intra octo dies. infr. c. cupientes. §. cæterum. Et ſi electores fuerint negligentes in præſentando, non per hoc nocent electo. d. §. cæterum. nam non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. gloſ. hic. ver. commode. & l. non debet. ff. de reg. iur.

ELECTVS intra menſem conſentiat.

QVIA cum ex electione acquiratur ius electo, etiam antequam ille electioni conſentiat. vt in tex.& infr.c.ſi religioſus. licet ipſe non poſsit compelli abſolute, & præciſè electioni de ſe factæ inuitus conſentire.c.geſta.diſt. 64. poteſt tamen compelli cauſatiuè, & conditionaliter,ſcilicet,ſi vult conſentire, quod conſentiat intra tempus hic in iure aſsignatum, ne cauſa ipſius eccleſia diu maneat ſuſpenſa; aliàs priuatur iure ſibi per illam electionem acquiſito. vt in tex. & Gemin. nu. 1. Et menſis hic aſsignatus electo ad conſentiendum, computatur à die præſentationis ſibi factæ de electione,vt in tex. cum antea ipſe non ſit in mora.gloſ.hic.ver.diſtulerit. Et habebit tot dies, quod habet ille menſis,in quo fuit præſentata electio; & ſi dies aliqui erant elapſi,ſupplentur de menſe ſequenti. gloſ.hic.ver.menſem. Per quæ autem verba habeat electus conſentire,ita vt non notetur nec ambitioſus conſenſus, nec ſuperba recuſatio; dic,quod ſi ſe non cognoſcit indignum,poteſt tepide conſentire.gloſ.1.c.in ſcripturis.8.q.1.

ALIAS priuatus eſt iure quæſito.

QVIA cum talis electus ſit negligens in conſentiendo, non debet eius culpa,eccleſia diutius vacare.gloſ.hic.ver.diſtulerit,quæ notat, quod ſi talis legitime impeditus fuerit, non currit ei tempus; nam impeditus non differt.c.quia.extr.de conceſſ.præb. Ideo propter eccleſiæ indemnitatem,& propter propriæ negligentiæ culpam,ſi ille intra menſem non conſentit, ex quo conſentire poteſt, priuatur ipſo facto iure ex electione acquiſito. vt in tex. Nec requiritur alia priuationis ſententia,licet vbi dubium eſſet,poſſet per ſententiam declarari, il lum eſſe priuatum.gloſ.hic.ver.eo ipſo.

NISI conditio perſonæ ipſum excuſet.

QVIA cum tunc non poſsit ei negligentia imputari, non debet iure ex electione ſibi acquiſito,ſine ſua culpa priuari. gloſ. ver. conditio. Sed eſt quamcitius in tali caſu requirenda licentia, per ipſos electores, vel per ipſum electum, ab illo ſuperiore, qui poteſt remouere illam conditionem,propter quam ipſe conſentire electioni de ſe factæ non poteſt,ne eccleſia longius vacet. vt in tex. Et ex quo licentia eſt ei impartita, à die, quo poteſt conſentire, currit ei iſte menſis. d. gloſ.hic.

POST conſenſum,confirmationem petat intra tres menſes.

QVIA cum electus non poſsit ante confirmationem adminiſtrare.ſupr.c.prox. Et cum per confirmationem dicatur perfici ſpirituale coniugium inter electum,& eccleſiam.c.inter.extr.de tranſl. epiſ. Et quoniam eſt prouidendum eccleſiarum indemnitati, ne diutius vacent, vt dictum eſt ſuperius.& extr.c.ne pro defectu.Ideo ſtatuitur iſtud

com-

competens tempus ad electionis confirmationē petendam per electum, poſt eius præſtitum electioni conſenſum. vt in tex.

ALIAS electio viribus vacuetur.

QVIA ſicut ipſo iure priuatur iure ſibi quæſito ille, qui intra mēſem electioni de ſe factæ non conſentit, vt dictum eſt ſuperius; ita debet illius electio caſſari, qui intra debitum tempus confirmationem non petit, ne etiam per iſtius negligentiam diutius eccleſia careat adminiſtratore. Archid. hic in fin. Requiritur tamen in iſto caſu ſententia priuationis, quæ non requiritur in caſu ſuperiori, cum tex. hic dicat euacuetur, quod verbum denotat futurum tempus: & in caſu ſuperiori dixit, ex tunc ſe nouerit eo ipſo priuatum, quod denotat ſententiam per ipſum ius inflictam. vt not. ſupr. in c. ſtatuimus. quia maius vinculum contractum eſt poſt conſenſum, quam ante; & ideo difficilius rumpitur. gloſ. ver. vacuetur. Et adde ſancita in Concil. Trid. ſeſſ. 7. de reform. cap. 13.

Cap. 7. Perpetuo.

SI non ſequatur electio, non eſt quis ex conſenſu in ſcrutinio ſcienter habito in indignum, eligendi poteſtate priuatus.

QVIA iura, quæ priuant eligentes ſcienter indignum poteſtate eligendi, non dicunt, ſi in indignum conſenſerint, ſed ſi indignum elegerint. vt extr. c cum in cunctis. §. fin. Et quoniam per conſenſum præſtitum non poteſt dici facta electio, ſi illa non ſequatur. extr. c. in geneſi. Cum conſenſus ille dicatur eſſe ſingulorum, & electio dicatur eſſe communis, & collegij. vt in tex. & d. c. in geneſi. Ideo pena impoſita pro electione, quæ dicit actum perfectum, qui ſequitur poſt præſtitum conſenſum ſingulorum eligentium, non incurritur per ſolum conſenſum eorum, ex quo non eſt ſequuta electio; qui conſenſus dicit ſolum actum imperfectum, & principium electionis. gloſ. fin. hic. Et vbi pœna imponitur ex geſtione actus, quis non incurrit pœnam, dato, quod faciat principium actus, ſi poſtea non ſequitur perfectio illius. gloſ. in c. vnic. ver. extorſit. infr. quod met. cauſ. nam in pœnis eſt benignior interpretatio facienda. c. in pœnis. infr. de reg. iur. Et hoc procedit quo ad pœnam legis poſitiuæ: nam quo ad Deum bene talis punitur, cum faciat contra conſcientiam. vt in tex. & Gemin. nu. 2. Et etiam quo ad pœnam temporalem poteſt tunc talis puniri per ſuperiorem iuxta qualitatem delicti, ſed non illa pœna impoſita à lege pro illo delicto perpetrato. vt in tex. & l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Et vide Concil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. c. 3. & ſeſſ. 24. de refor. c. 18.

Cap.

Cap. 8. Nulli.

ELIGENS, vel electioni conſentiens, contra electum ſe nequit opponere, vel renuntiare.

QVIA quis non poteſt mutare conſilium in detrimentum alterius. c.mutare.infr.de reg.iur. Et quoniam ſi tales mutarent propoſitum, & poſſent retractare electionem, eſſet in præiudicium electi, cui eſt ius quæſitum. ſupr. c. quamuis. & venirent contra factum proprium, quod fieri non poteſt. gloſ.in cap.pœnitentes. diſt.55. Ideo licet conſentire in electum à principio fuerit voluntatis, poſt conſenſum præſtitum, in eo permanere, eſt neceſsitatis. c.quod ſemel. & ibi gloſ. infra de reg.iur.

NISI ex noua cauſa, vel nouiter ei pandita.

QVIA quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. c.inſinuante. extr.de offic. deleg. & l.de ætate. §.ex cauſa. ff.de interrog. act. Vnde regula; Quod ſemel & c. & aliæ ſuperius ſimiliter adductæ fallunt ex cauſa ſuperuenienti, vel nouiter ad notitiam perueniente, ſicut etiam fallunt in ijs, quæ improbantur a iure; Et in ijs, quæ non ſcienter placent, ſed per facti errorem, in quibus quis non cenſetur conſentire. l. nihil conſenſui. ff. de reg.iur. Similiter, vt dictæ regulæ habeant locum, requiritur, quod placeant non ſola mente, ſed etiam verbo, vel facto; Et quod alterius interſit, illa non mutari. gloſ. in d.c.quod ſemel. Ideo ſi noua cauſa emerſerit, vel morum improbitas, ſeu alterius latentis vitij, vel defectus (quæ veriſimiliter eligens ignorare potuerit) veritas reueletur, ipſe eligens poterit huiuſmodi electum impugnare. vt in tex. Et de huiuſmodi ignorantia ſufficit, vt fidem faciat proprio iuramento. vt in tex. nam cum in animo conſiſtat, regulariter non poteſt aliter probari. gloſ. in c.homo. diſt. 40. Et hæc procedunt, etiam ſi interueniſſet iuramentum. Innoc. in c. cum inter. de renunc. Cum de iſtis emergentibus non videatur in iuramento, vel conſenſu præſtito, cogitatum. Francus hic num.2. & 3. Hinc deducitur, quod ex noua cauſa offendens, non dicatur frangere pacem. Anchar. hic. & Bart. in l.ſi ſeruum. ff.de verb. oblig.

Cap. 9. Si quando.

CONTRA electum a duplo maiori parte, vel electores ipſius, nil a reliqua parte poteſt opponi, quod votum extenuet.

QVIA extenuare votum, eſt illud obijcere, quod non annullat penitus votum, ſed ipſum reddit minoris auctoritatis, ſicut eſſet, ego litteratus, tu minus litteratus; tu ſimplex canonicus, ego in digni-

tate

tate conſtitutus; & ſimilia. gloſ. 1. hic, & Archid. ver. ad extenuationem. Et quoniam numerus duplo maior, cum multum excedat aliam partem, præſumitur valde ſanior, & motus a multo meliori zelo; & ſic elegiſſe meliorem, vel ſaltem idoneum, quod ſufficit ad validitatem electionis. extr. c. Eccleſia. il 2. & ibi gloſ.fin. & c.licet.8. q.1. Et probare quis non debet admitti, quod non releuat, etiam ſi probetur. l. ad probationem. C.de probat. Ideo non admittitur oppoſitio tam minoris partis in tali caſu, in quo nec pro ipſa præſumitur, nec ſi aliquid pro ſe probaret, ſufficeret ad inualidandam electionem alterius partis. gloſ. penult. hic, & Francus num. 1.

SED bene id opponitur, quod votum annullet.

QVIA quando votum eligentium annullatur, electus ab eis venit remouendus extr. c.cum in cunctis. & c.nihil. Et quoniam pars, quæ talem non elegit, poteſt facere de alio electionem validam, licet ſit numero admodum minor.c.cumana. extr.eod. Ideo cum oppoſitio iſtius minoris partis tunc poſſit valere, & remouere electum ab alia parte, non eſt vt fruſtratoria reijcienda; ſed vt facta ab illis, qui legitime iure ſuo vtuntur, eſt attendenda. vt in tex. & gloſ.fin. hic.

Cap. 10. Quamuis.

APPELLATIO iudicialis, vel extra deuoluit cauſas electionum epiſcoporum, & ſuperiorum ad Papam.

QVIA cauſæ electionum epiſcopalium, ſeu ſuper electionibus epiſcoporum exortæ, inter maiores cauſas annumerantur. vt in tex. Et quoniam maiores cauſę dicuntur illæ, quas Sedes Apoſtolica in ſignum ſpecialis prærogatiuæ, propter illarum grauitatem ſibi reſeruauit. c.1. extr. de tranſl. epiſc. & c. maiores. de baptiſm. Ideo nullus, citra Papam, vel ille, cui ſpeciali mandato ipſe commiſſerit, ſuper appellatione huiuſmodi cauſarum cognoſcere poteſt. c. huic. diſt. 17.

SI in ſcriptis, & ex cauſa probabili fuerit interiecta, alias non.

QVIA licet conſtitutio Alexandri Papæ Quarti aſſereret, iſtarum cauſarum cognitiones per quaſlibet appellationes ad Sedis Apoſtolicæ examen deuolui. vt in tex. Et ſic etiam appellationes fruſtratorias admittebat. gloſ. ver. quaſlibet. Iſte tamen Pōtifex Gregorius Decimus eius ſucceſſor, volens, & temeriam appellantium audaciam, & effrænatam appellationum frequentiam refrænare, hac generali conſtitutione duxit prouidendum; vt ſi extra iudicium in prædictis electionibus, vel in alijs dignitatibus epiſcopatu maioribus, celebratis; expreſſa cauſa manifeſtè friuola, contigerit appellari, per appellationem huiuſmodi nequaquam ad Sedem eandem negotium deuoluatur; ſed

cum

cum in electionum earundem negotijs in iudicio, vel extra iudicium appellatur in ſcriptis, ex cauſa probabili (quæ probata deberet legitima reputari) ad Sedem ipſam huiuſmodi negotia deferantur, vt in tex. Et ſic quo ad iſtam partem appellandi, illa conſtitutio Alexandri fuit correcta. gloſ. ver. quaslibet. Conſtitutio autem illa hodie non habetur in corpore iuris clauſa. gloſ. ver. conſtitutio. ſed quo ad quaſdam alias partes, quæ erant in illa conſtitutione, eſt attendenda hæc decretalis, quæ illam in hac parte innouat, & de nouo ſuper his ſtatuit. Archid. ver. deuoluatur.

ET ab ea poſſunt partes ſine prauitate recedere, priuſquam Papa præſentata fuerit.

QVIA cum res adhuc ſit integra, nec Papa in ea appoſuerit manus, non debent partes cogi inuitæ agere, nec iuſtæ pœnitudinis humanitas eſt eis amputanda; ſed eſt permittendum, vt iuribus pro ſe introductis poſſint renuntiare. gloſ. ver. partibus. & Archid. eod. ver. Si verò cauſa eſt Papæ præſentata, non eſt amplius locus pœnitentiæ, etiã priuſquam illam committat; quia non debet Papa ab eorum pendere arbitrio, ſed ad ipſius officium tunc ſpectat examinare negotium; præſertim ſi crimina, vel defectus in appellatione exprimuntur. Guliel. Durand. hic nu. 27. Et hoc, quod hic dicitur, intellige in appellationibus interpoſitis in talibus cauſis, nam in alijs, ſecus; in quibus appellans mutat libellos, & poteſt reducere cauſam ad primum iudicem, antequã ſit alij cognitio delegata. extr. de appellat. c. interpoſita. §. 2. & Archid. hic ver. præſentare.

ET, an in receſſu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere.

QVIA ſicut tales iudices non poſſent cognoſcere has cauſas, ſtante appellatione; vt dictum eſt ſuperius; ita non impediente appellatione, a qua fuit per partes receſſum, debet apud eoſdem cognitio remanere, apud quos eſſet, ſi nullo modo fuiſſet appellatum. vt in tex. nam non appellare, & appellare, & appellationem non proſequi; regulariter paria ſunt. c. gratum. extr. de offic. deleg. licet non per omnia, vt infr. de ſent. excom. c. licet. & gloſ. fin. hic. An autem talis appellatio impediat, vel non; & ſic an interuenerit in receſſu ab appellatione prauitas, vel non; debent ijdem iudices inquirere. vt in tex. quia in dubio iudex cognoſcit, an ſua ſit iuriſdictio. extr. de offic. deleg. c. ſignificantibus & ff. de iudic. l. ſi quis. & ibi gloſ. fin. Et hæc cognitio eſt facienda ante omnia. vt in tex. quia vbi iudex recuperat iuriſdictionem ex aliqua cauſa, debet primò inquirere, an cauſa ſubſit, propter quam illam recuperat. Gemin. hic. §. inferiores. num. 1.

QV

QVAM ſi repererint, de cauſa non cognoſcent.

QVIA cum in tali caſu non fuerit licitum partibus ab appellatione recedere, vt in tex. Et cum appellatio harum cauſarum ſpectet ad Sedem Apoſtolicam, vt dictum eſt ſuperius. Ideo tunc non debent inferiores iudices cognoſcere de cauſa ad ipſos non ſpectante, vt in tex.

SED ſtatuent partibus terminum, in quo cum actis, & munimentis ſe Apoſtolico conſpectui repræſentent.

QVIA cum partes de facto iam receſſerint ab appellatione interpoſita ad Sedem Apoſtolicam, per concordiam factam inter ipſas; & cum iudices, ad quos ipſæ ſunt reuerſæ, non poſſint de illa cauſa cognoſcere, ex quo in concordia interuenit prauitas; & ideo appellatio adhuc de iure intelligebatur pendere apud ipſam Sedem. vt in tex. Ideo ne iſtæ partes illudant vtrunque iudicem; iudex inferior, qui cognouit de partium prauitate, debet curare, vt ipſæ reuertantur ad ſuperiorem iudicem competentem, qui poſſit debitam iuſtitiam adminiſtrare; & ſic, vt accedant cum actis, & probationibus, vt ex illis informetur iudex, quid facere debeat. gloſ. penult. hic, & Archid. in fin. Et licet iſte iudex inferior non habeat tunc in iſtas partes iuriſdictionem, ex quo cauſa pendet apud Sedem Apoſtolicam; tamen poteſt eas adſtringere ad comparendum intra terminum competentem, cum ei à ſuperiore hoc concedatur, ne iuſtitia à partibus illudatur. vt in tex. Nec per iſtam termini aſsignationem, dicitur ipſe iudex inferior cauſæ ſe intromittere, ſed potius ſuperioris mandatum exequi. Gemin. hic in d. §. nu. 2. vbi infert, quod ſi exemptus delinquat in diœceſi, Epiſcopus poſſit illi terminum aſsignare, intra quem debeat ſuo ſuperiori ſe præſentare. Gemin. ibidem.

Cap. 11. Si forte.

SI inter reliqua, quæ obijciuntur promouendo ad dignitatem, obijcitur euidens defectus ſcientiæ, vel perſonæ, illud ante omnia examiri debebit.

QVIA vbi plura alicui obijciuntur, quorum quodlibet per ſe ſufficit, illud, quod facilius probari poteſt, primò eſt probandum. c. auditis. extr. de præſcript. & gloſ. hic. ver. ante. Et quoniam tam defectus ſcientiæ, quàm perſonæ ſufficit ad impediendum aliquem, ne ad dignitatem promoueatur, cum vterque defectus ſit contra ea, quæ neceſſario requiruntur in promouendo. extr. c. cum in cunctis. Et ambo de facili poſſunt regulariter probari; vnus per examinationem, alter per oculorum inſpectionem. gloſ. 1. hic. Ideo potius ab iſtis, quam ab alijs de-

fectibus, qui non ita faciliter poſſunt probari, in diſcuſsione eorum, quæ tali promouendo objiciuntur, eſt inchoandum. vt in tex.

ET ſi reperietur falſum, opponens à proſecutione negotij repellitur.

QVIA ſi id, quod magis videtur ineſſe, non ineſt, nec id, quod minus videtur, eſt credendũ ineſſe. c. de inducijs. 3. q. 3. Vnde ſi non inſunt iſti defectus, vel alter eorum, qui facilius poterant apparere; nec etiam eſt credendum ineſſe aliquem de alijs obiectis, de quibus difficilior eſt probatio. gloſ. 1. hic. Sed quoniam talis præſumitur calumnioſe obieciſſe ad impediendam promotionem, ex quo defecit in probatione iſtorum defectuum. Archid. hic. ver. obſeruandum. Ideo ſemel malus ſemper præſumitur malus. c. ſemel. infr. de reg. iur. Et offendens in vno, factus eſt omnium reus, vt amplius in tali negotio non audiatur. vt in tex. & c. defleat. extr. de reg. iur.

ET punitur perinde, ac ſi defeciſſet in probatione omnium obiectorum.

QVIA ex quo apparuit calumniator in iſtis defectibus obiectis, qui poterant facilius apparere, vt dictum eſt ſuperius. Ideo præſumitur calumniator etiam in cæteris. d. c. ſemel. & in pœnam obiectæ calumniæ ſtatuitur, vt puniatur, ac ſi in probatione omnium defeciſſet. ſupr. c. 1. §. adijcientes. & gloſ. hic. ver. euidentem. Sed ſi habuiſſet probabilem cauſam ignorantiæ, non ſubijceretur iſtis pœnis. Archid. hic in fin. Quæ autem ſit pœna deficientis in probatione eorum, quæ opponit, vide ſupr. in d. c. 1. Et de examine eligendorum ad beneficia, vide ſancita in Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap. 18.

Cap. 12. Sciant.

QVI grauauerit aliquam perſonam eccleſiaſticam, vel eius conſanguineos, vel eccleſias, ſeu bona, pro eo quòd eum, pro quo rogabatur, eligere noluit, ipſo facto excommunicatus eſt.

QVIA illi, qui violentia, vel fraude non permittunt eccleſias ordinari ſecundum regulas à ſanctis Patribus conſtitutas, vt ſacrilegi iudicantur. c. ſunt. 1. q. 1. Et quoniam dicuntur impedire, non ſolum qui directè grauant ipſas eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas, ſed etiam qui eas grauant indirectè, inferendo iniuriam earum conſanguineis in odium, & vituperium illarum. Durandus hic nu. 9. Cum in illatione iniuriarum inſpiciatur intentio iniuriantis, & perſona, reſpectu cuius iniuria, & contumelia fertur. Inſtitut. de iniur. §. ſed libero. Ideo ſicut per verbera clericis illata, quis incidit ipſo facto in excommunicationem. cap. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. ita ſtatuitur, vt incurratur per grauamen illatum eligentibus, directe, vel indirecte, ex eo

quod

quod ad alterius libitum eligere noluerunt. vt in tex. & Durand. nu. 14.

Cap. 13. Generali.

VSVRPANTES de nouo cuſtodiam vacantium eccleſiarum, eo ipſo excommunicantur.

QVIA licet fundans, & dotans eccleſiam, poſsit ſibi de conſenſu diœceſani, expreſſe retinere, quod, vacante eccleſia, faciat fructus ſuos, & illius cuſtodiam habeat. c. præterea quoniam. extr. de iurepatr. & c. Eleutherius. 18. q. 2. poſtea tamen, illius cuſtodiam acquirere non poteſt; cum patronus ab eccleſia aliquid temporale exigere non poſsit, niſi tempore fundationis, vel dotationis, ſibi à diœceſano fuerit illud reſeruatum, vt in d. c. præterea. Vnde ſi aliquis, ſiue patronus, ſiue alius præſumpſerit res eccleſiaſticas occupare, committit furtum, & ſacrilegium; & non qualecunque furtum, ſed peculatus, quod eſt furtum de re publica. c. quid ergo. 23. q. 4. Ideo propter huiuſmodi grauia crimina, tales occupatores excommunicantur. vt in tex.

CLERICI etiam, & monachi hoc fieri procurantes, eandem excommunicationem incurrunt.

QVIA cum clerici, & quælibet perſonæ eccleſiaſticę debeant ſe opponere pro iuribus eccleſiæ ſibi commiſſæ defendendis. cap. hoc conſultiſsimo. infr. de reb. eccl. non alien. Graue nimis, & execrabile eſt ſcelus, ſi non ſolum non defendant, ſed etiam offenſionem procurent. c. irreligioſum diſt. 87. Dicuntur autem procurare, ope, conſilio, perſuaſione, & operatione. gloſ. hic. ver. pronunciant. Ideo etiam ipſi pro tali graui crimine, quod committunt, excommunicationi, ipſo facto, ſubijciuntur. vt in tex.

CLERICI verò, qui ſe (vt debent) talia facientibus non opponunt, priuantur fructibus eccleſiarum pro tempore, quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint.

QVIA licet tales non ita grauiter peccent, ſicut illi, qui talia mala procurant, vt dictum eſt ſuperius; & ideo non excommunicationi ſubijciuntur, ſed fructibus temporalibus, quod leuius eſt, priuantur. vt in tex. Grauiter tamen etiam ipſi peccant, non defendendo eccleſiam, vt debent. d. c. hoc conſultiſsimo. nam qui non facit, quod debet; intelligitur facere, quod non debet. c. ideo. 25. q. 1. & l. qui non facit. ff. de reg. iur. Vnde talis negligentia cōparatur voluntati, ſecundum id, quod not. in c. fin. 9. q. 3. Ideo etiam tales meritò grauiter in amiſsione fructuum beneficij puniuntur. vt in tex. Debent autem ſe opponere cum effectu, vt inuocando ad hoc auxilium brachij ſæcularis. c. adminiſtratores. 23. q. 5. vel denunciando hoc iudici ſuperiori. arg. c. prælatis. infr. de

Digitized by Google

homicid. non tamen dicitur, quod debeant ſe corporaliter opponere talibus, ſecundum quod not. in cap. ſi tributum. 11. quæſt.1. Sed pone, quod tales clerici inuocant milites ad defenſionem ſui iuris, & pugnando ibi aliqui moriuntur, nunquid eis mors imputabitur? Dic, quod non. ad hoc c. de occidendis. 23.q.5.& l.quoniam, cum ſequent. C. ad leg.Iul.de vi publ.

HABENTES talem cuſtodiam ab antiquo, ſe abſtineant, & miniſtros faciant abſtinere ab omni dilapidatione, & alio abuſu.

QVIA qui cuſtodiam habet, debet cuſtodire, non conſumere.l.is, cui.§.qui.ff.vt in poſſeſſ.leg. Et quoniam qui res alterius ſaluare tenentur, de facto miniſtrorum obligantur. l.fin. ff. naut. caup. & ſtabul. Ideo iſti cuſtodes non ſolum per ſeipſos, ſed etiam per eorum miniſtros, debent ab huiuſmodi damnis abſtinere. gloſ.ver.miniſtros. Et inter cætera, quæ debent curare, eſt, vt bona conſeruentur, quæ vacationis tempore prouenerunt.vt in tex. ita tamen, vt ſub ſpecie cuſtodię non ſint vſurpatores. gloſ.ver.reditus.& c.auaritiæ.ſupr.eod.

Cap.14. Licet canon.

PAROCHIALIS eccleſia nemini conferatur, qui non ſit idoneus ſcientia, moribus, & ætate.

QVIA parochi officium eſt præeſſe, & prodeſſe populo ſibi commiſſo, tam verbis, quàm exemplo.extr.c.cum in cunctis.§.inferiora.& Concil.Trid.ſeſſ.5.cap.2. Et quoniam iſta non bene poſſent operari ſine ſufficienti ſcientia, ac exemplaribus moribus, & perfecta ætate.vt in tex. Ideo debet cauere collator, vt in promouendo ad parochiam adſint iſta requiſita. Concil.Trid.d.cap.2. & ſeſſ.7.cap.3.de reformat. Et qualis ætas requiratur in promouendis ad quaslibet dignitates, & beneficia, vide extr. eod. c. cum in cunctis. & Concil.Trid. ſeſſ.24.de refor.cap.12.

ET ſi conferatur non attingenti vigeſimum quintum annum, non valet collatio.

QVIA parochus tenetur miſſas celebrare, & ſacramenta adminiſtrare, quæ ſolũ per presbyteros poſſunt adimpleri. c. regenda.10. q.1.& Conc. Trid.d.c.2. Et quoniã quis non poteſt in presbyterũ ordinari, niſi vigeſimum quintum ſuæ ætatis annum attigerit. Clemen. generalem.de ætat.& qual.ord.& Concil.Trid.ſeſſ.23. c.12. Ideo vt parochus poſſit iſta adimplere, ille debet ad huiuſmodi curam aſſumi, qui vel ſit presbyter, vel intra breue tempus poſſit in presbyterum ordinari.vt in tex.& extr. c. cum in cunctis. Si autem parochialis conferatur

non

non attingenti vigeſimumquintũ annũ, collatio eſt nulla ipſo iure. ve. in tex.&.gloſ.ver. carere. quia per hunc tex.in tribus maxime ſuppletur ad ea,quæ habentur in d.c.cum in cunctis.nam ibi collatio eccleſiæ parochialis tantum prohibetur fieri minoribus vigeſimoquinto anno, hic non ſolum prohibetur, ſed etiam irrita decernitur; niſi dicere velis, quod id ſatis erat irritum per ipſam conſtitutionem, cum in cunctis. ex. eo,quod ſufficit legiſlatorem aliquid prohibuiſſe, etiam ſi non adijciat contra factum non valere.l.non dubium.C.de legib. nec per hoc fuit hic tex.ſuperfluus in tali caſu; quia clarius exprimit hæc decretalis, quam illa; ad idem ſupr.de Sum.Trinit.c.vnic.& ſic innouat,& ſuſcitat in hoc illud ius,quod erat quaſi per abuſum abolitum. Item per canonem illũ moneri debent ad ſuſcipiendos ordines; per iſtum non eſt hoc neceſſe. Item per illum talis promotus,qui in dicta ætate non ſit conſtitutus, eſt per ſententiam priuandus,per iſtum priuatus eſt ipſo iure. gloſ. 1. hic. & Durand.nu.14.& 26.

ILLE autem, cui talis eccleſia collata fuerit, tenetur perſonaliter reſidere.

QVIA per reſidentiam ipſius rectoris, diligentius cura gregis ſibi crediti ab eo geri poteſt.vt in tex. Et quoniam ſi ipſe extra reſidentiam exiſteret, illud eueniret, quod de populo egente paſtore in Hierem.legitur. Thren. cap. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat,qui frangeret eis. Concil.Trid.ſeſſ.5.cap. 2. Ideo ne populi ſibi commiſſi cura negligatur,debet parochus perſonaliter reſidere.vt in tex.& d.Concil. d.c.2. Is autem dicitur reſidere,qui continue ibi moratur. arg. C.de metat. l. deuotum.lib.12.niſi in caſibus à iure exceptis,in quibus is,qui abeſt,fingitur eſſe præſens,& reſidere.gloſ.hic. ver. reſidere.& infr.de cler.non reſid.c.de cætero.

ET intra annum ſacerdos fieri.

QVIA cum parochus teneatur ſacramenta adminiſtrare, & non poſſit illa adminiſtrare, niſi ſit presbyter, vt dictum eſt ſuperius. Ideo ne populus ſibi commiſſus diutius patiatur in ſpiritualibus detrimentum, ſi promotus non eſt presbyter tempore parochialis adeptæ, debet intra annum in presbyterum ordinari.vt in tex.& d.c.cum in cunctis. Currit autem iſte annus à die,qua habuit poſſeſſionem pacificam, vel per eum ſtetit, quominus illam haberet; nec currit iuſte impedito. gloſ.ver.annum.& c.commiſſa.infr.eod. Sed quid ſi ſolum minoris partis bonorum eccleſiæ poſſeſſionem nactus eſt? Dic,quod ſi habet liberũ exercitium curæ animarum, hac conſtitutione tenetur; quia cura animarum principalis eſt,& dignior; & ratione exercitij curæ animarum, tenetur quis ad ſacerdotium promoueri. Si autem non habeat liberum exercitium curæ animarum,non tenetur promoueri, licet habeat poſſeſſio-

ſeſsionem maioris partis bonorum. Et ſi habuit pacificam poſſeſsionem, & poſtea lis ei mota fuit, tenetur hac conſtitutione, niſi incontinenti poſt poſſeſsionem adeptam lis fuerit mota, & poſſeſsio turbata. Durand. hic à nu. 40. vſque ad 48. & Archid. ver. commiſsi.

SI autem promotus non fuerit, elapſo anno, priuatus eſt ipſo iure.

QVIA in ſuæ negligentiæ pœnam, & ad populi ſibi commiſsi ſalutem attendendam, per hanc conſtitutionem talis pœna imponitur, licet olim per d.c. cum in cunctis. eſſet per ſententiam priuandus. gloſ. hic ver. priuatus. Sed quia fortaſſe habuit aliquod iuſtum impedimẽtum, vt non promoueretur, benefaciet ordinarius, ſi propter hoc dubium aliquam cauſæ cognitionem præmittat, antequam decernat eccleſiam vacare, & illam alteri conferre. Durand. nu. 50. Præſens enim conſtitutio, licet indefinitè loquatur, iuſtum tamen, ſeu neceſſarium impedimentum excludere non intelligitur. extr. c. ne pro defectu. & de conceſſ. præb. c. quia. nam ius neminem obligat ad impoſsibile, vel iniuſtũ. c. erit. diſt. 4. Et licet ex hoc canone priuatio incurratur ipſo iure; poſſeſſor tamen non remouebitur à ſua quaſi poſſeſsione, licet vitioſa, ſine cauſæ cognitione, ex quo titulo poſsidet, licet iniuſto. c. cum noſtris. extra de conceſſ. præb. & Durand. hic nu. 55. & vide Concil. Trid. ſeſſ. 22. de reform. cap. 4.

SVPER reſidentiâ autem, prælatus eius ad tempus poterit diſpenſare.

QVIA verbum reſidentiæ non eſt amarè intelligendum, ſcilicet, vt nunquam inde diſcedat. Archid. ver. ſuper. Nam verba ſunt ciuili modo intelligenda. l. ſicuti. ff. de ſeruit. & gloſ. fin. in cap. quibuſdam. diſtinct. 37. Ideo, licet nec ipſe Papa concedat, vt quis nunquam teneatur reſidere in cura animarum. ſupra cap. fin. de reſcript. Tamen, ſi cauſa rationabilis expoſcat, conceditur, vt etiam ipſe Epiſcopus ad tempus gratiam diſpenſationis ſuper non reſidendo concedat. vt in tex. Et cum non exprimatur per quot tempus poſsit illam concedere, videtur relictum diſcreto iudicio ipſius Epiſcopi. Archid. hic in fin. Poteſt autem eſſe cauſa rationabilis, ſtudium, præſertim Theologiæ, ſi ille docilis ſit. cap. ſuper ſpecula. extr. de magiſtr. Vel intemperies aeris. cap. quorundam. diſtinct. 74. Vel infirmitas. cap. ad audientiam. extr. de cleric. non reſiden. Vel inimicitiæ graues. extr. eod. cap. bonæ. il 1. Vel peregrinatio. cap. magnæ. extr. de voto. Vel ſeruitium Epiſcopi. cap. de cætero. de cleric. non reſident. Vel Papæ. vt in d. cap. Vel negotia eccleſiæ. cap. ex parte. de cleric. non reſiden. Durand. hic in fin.

Cap.

Cap. 15. Nemo.

PAROCHIALIS Eccleſia non commendetur, niſi conſtituto in ætate legitima, & ſacerdotio.

QVIA licet commendatarius non ſit prælatus, ſed potius procurator, cui cuſtodia Eccleſiæ eſt commiſſa; habet tamen illius legitimam adminiſtrationem, & ex illius fructibus ipſe, & eius miniſtri ſunt prouidendi; & illi Eccleſiæ debet deſeruire, ſicut faceret proprius prælatus. gloſ. ver. ſacerdotio. & ver. commendare, & 21. q. 1. c. qui plures. Subrogatus enim ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur. c. Eccleſia. extr. vt lite pend. Ideo ſicut parochus deberet eſſe in ætate legitima, & in ſacerdotio, vt poſſet populo adminiſtrare ſacramenta. ſup. c. prox. ita debet eſſe commendatarius, qui parochi officium gerit. Durand. nu. 35. In vtriſque enim eſt eadem ratio, ſcilicet, officium adminiſtrandi populo ſacramenta; vt dictum eſt ſuperius. Ideo debet eſſe idem ius, vt vterq. ſit aptus ad illa adminiſtranda. arg. l. illud. ff. ad leg. aquil.

ET tali, non niſi vna.

QVIA eccleſiaſticus ordo peruertitur, quando vnus plurium officia occupat. c. referente. & c. ad hæc. extr. de præb. Et quoniam Prælati in hoc ſæpe committebant fraudem, nam non valentes vni committere plures parochias in titulum. c. de multa. extr. de præb. quærebant illis dare in commendas. Durand. in princ. Ideo vt obuietur fraudibus, ſtatuitur, vt ſicut non poteſt haberi, niſi vna parochialis in titulum, ita non poſſit haberi, niſi vna in commendam. gloſ. ver. vnam. & nouiſſime Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 17.

ET illa tunc demum, cum neceſsitas, vel vtilitas exigit.

QVIA cum ius commune velit, vt quælibet Eccleſia habeat proprium, & non commendatum prælatum. c. cum non ignores. extr. de præb. & c. ſicut. 7. q. 1. quando Eccleſia conceditur in commendam, fit diſpenſatiuè, & ius commune relaxatur. Durand. num. 19. Ideo debet ſemper fieri ex cauſa, ſicut & diſpenſatio. c. tali. 1. q. 7. & c. expoſuiſti. extr. de præb. & ita aliqua cauſæ cognitione præmiſſa. c. diſpenſationes 1. q. 7. Et quoniam in diſpoſitione eccleſiaſticarum rerum, iſta duo, vel eorum alterum, ſunt attendenda, ſcilicet, euidens neceſſitas, vel ſuadens vtilitas ipſius Eccleſiæ. c. ſine 12. q. 2. & c. expoſuiſti. extr. de præb. Ideo etiam in caſu huius tex. attenduntur. gloſ. ver. neceſſitate, & ver. vtilitate. Et cum tex. hic dicat eſſe attendendam neceſſitatem, vel vtilitatem Eccleſiæ, videtur, quod in fauorem perſonæ commenda non ſit concedenda. Durand. num. 2.

TALIS

TALIS autem commenda vltra ſex menſes non duret.

QVIA ſicut epiſcopus habet ſex menſes ad conferendum.c. nulla. extr. de conceſſ. præb. ita cum neceſſitas, vel vtilitas exigit, ad ſimilitudinem collationis conceduntur ei alij ſex menſes ad commendandum, quam tamen commendationem debet facere, priuſquam tempus ſemeſtre a die vacationis labatur; nam illo finito, vlterius ſe intromittere non debet, niſi ad illam commendandam alicui, donec ſuperior prouideat. gloſ. ver. commendare, & Durand. nu.47. Non autem conceditur,vt vltra ſex menſes commenda duret; quia cum ex commenda non acquiratur ius commendatario,ſed interim dicatur vacare, Durand. nu.25. non ſunt diù Eccleſiæ vacantes relinquendæ. d.c. nulla. Si tamen Eccleſia ab alio interim impetraretur, eſſet facienda mentio de commenda; nam ex quo talis commenda facta eſt ex cauſa, & commendatarius eſt legitimus adminiſtrator, & liberiorem habet adminiſtrationem, quam procurator. c. paſtoralis. 7. q.1. & c.obitum.diſt.61. Et ex quo auctore prætore poſſidet, iuſte poſſidet. l.iuſte. ff. de acquir. poſſeſſ. licet Eccleſia illa dicatur vacare de iure, non tamen vacat de facto. Durand. nu. 40. & 46. Et literæ impetratæ ad beneficiu n non valent, quæ de alterius colorata facti poſſeſſione non faciunt mentionem. c.cùm noſtris. extr.de conceſſ. præb. & ſuper huiuſmodi prouiſionibus, vide quid hodie ſit ſeruandum per Conc. Trid. ſeſſ.7. cap.2. & 4. & ſeſſ.24. cap.17. de refor.

QVOD contra prædicta factum fuerit, eſt irritum ipſo iure.

QVIA hunc rigorem nullitatis induxit hæc conſtitutio in odium prælatorum, qui huiuſmodi commendis ſæpe abutebantur. Archid. in fin. Et,vacantibus Eccleſijs parochialibus, quid agendum ſit, diligenter præſcribit Conc.Trid. ſeſſ.24. de refor. cap.18.

Cap. 16. Cupientes.

ELECTI cathedralium,vel regularium Eccleſiarum, (quorum confirmationem, vel infirmationem, ad ſedis Apoſtolicæ examen deducit immediata ſubiectio, vel appellatio interiecta deuoluit) intra vnum menſem poſt conſenſum, vel poſt obtentam de ipſorum electione notitiam, (ſi eam debito tempore non contigerit præſentari) ad ſedem ipſam iter arripiant.

QVIA ſummus Pontifex Nicolaus Terti[illegible] [illegible]piens p[illegible] cleſiarum vacationibus occurrere, a[illegible] [illegible]anti[illegible] obuiare, iam prouiſis remedijs ali[illegible] perientia ad earum expeditionem iudi[illegible]

ſubiungit. Et quod fel.rec. Gregorius Papa Decimus eius prædeceſſor de electionibus præſentandis electis, & ipſorum electorum petendo, & adhibendo conſenſum ſalubriter inſtituit, vt in c. quã ſit.ſupr.eod.in ſuo robore vult permanere; ſed cum hoc temporis moderamine in præſentandis electionibus, & alijs, quæ hic mutantur, vt quod de trimeſtri tempore poſt conſenſum ad petendas confirmationes ille inſtituit, (quo ad illas,quæ petuntur, vel peti debent à Sede Apoſtolica) ipſe Nicolaus Tertius per hanc ſuam conſtitutionem temperat, vt intra vnum menſem poſt conſenſum adhibitum, vel notitiam habitam, debeat electus ad Sedem Apoſtolicam iter arripere; cum interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigat, aliquorum verò diſtantia prolixius tempus expoſcat, quam fuerit per illam conſtitutionem Gregorij ſtatutum. vt in tex. Et poſt tempus iſtud aſſignatum ad iter arripiendum, aliud hic aſſignatur ad iura producendum,competentius,quam fuerit per ipſum Gregorium aſſignatum.vt in tex.

§. Quod ſi per viginti.

QVOD ſi electus per viginti dies (poſt lapſum ex qualitate locorum moderandi temporis) expectatus, perſonaliter comparere, nulla iuſta cauſa interueniente, contempſerit, omni iure, quod ſibi ex illa electione competere poſſet,eſt priuatus.

QVIA tam in pœnam proprij contemptus, vt puniatur in eo, in quo deliquit,quam in eccleſiarum commodum, ne diutius remaneant vacantes,iſta eſt conueniens pœna, vt, tali priuato, poſſit ad alterius electionem procedi.vt in tex.& gloſ.ver.priuatos. Sed ſi iuſtum impedimentum habuiſſet,non incideret in iſtam pœnam; cum non poſſit tunc notari de contemptu. vt in tex. Et cum non ſit in culpa, non eſt iure ſuo priuandus. cap. diſcretionem. extr. de eo, qui cogn. conſang. Et cum non poſſit agere, nec ſtet per ipſum, non currit ei tempus.cap.ex ratione.& cap.ſi iuſtus. extr. de appellat. & l.1.C. de annal. except. Debet tamen, ſi poteſt, de hoc ſuo impedimento proteſtari. Gemin.num.7. Et ſi accedit ad iudicem, non debet recedere à iudicio ſine ipſius licentia, aliàs incurrit pœnam. gloſ.ver.comparere.& infr. c.ſi poſtquam.

§. Ad hæc.

QVEMADMODVM electus tenetur venire ad curiam, ita & aliqui de eligentibus, ad minus videlicet duo,cum actis, & munimentis cauſæ debent comparere inſtructi.

QVIA cum Papa debeat plene informari ſuper electione ſibi propoſita, vt poſsit ſcire, an illa ſit confirmanda, vel infirmanda. extra c. nihil. Et cum iſta informatio non poſsit plena haberi per procuratores, qui, vt plurimum, conſtituuntur abſentes, & proceſſus ignari. vt in tex. Et cum ipſi electo in cauſa propria non ſit credendum. c. quoniam. extr. de probat. Ideo debent ad minus accedere duo de ipſis eligentibus, qui plenarie inſtructi valeant Sedem Apoſtolicam informare, vt ipſa (eccleſiarum vtilitate penſata, & alijs inſpectis circunſtantijs) confirmet, vel infirmet electum. vt in tex. Expenſæ autem, quæ fiunt pro miſsione iſtorum, deducuntur ex bonis prælaturæ, ſi bona illius ſint diſcreta, alioquin ex communibus, vel per ipſum capitulum aliunde. vt in tex. & extr. c. vt prætéritæ.

§. Cæterum.

SI eligentes electiones ipſas intra octo dies (poſtquam commode poterunt) electis præſentare diſtulerint, illi, qui in hoc fuerunt culpabiles, à proceſſus proſecutione ſunt excluſi, & ab omnibus beneficijs ſuis illius eccleſiæ, de cuius electione agitur, per triennium ſuſpenſi, ad quæ ſi interim ſe ingeſſerint, illis ſunt priuati.

QVIA cum per mutuum conſenſum eligentium, & electi initietur matrimonium ſpirituale inter ipſum electũ, & eccleſiam, ad quam eligitur: vt ſupr. in cap. quam ſit. ne eccleſia diu maneat viduata, debent eligentes, quamcitius commode poſſunt, curare, vt ad iſtud matrimonium veniatur. d. c. quam ſit. Sed quoniam per illam Gregorij cõſtitutionem dicebatur tantum, vt, quamcitius commode poterunt, electores præſentent electionem electo. vt in d. cap. quam ſit. & ita illud tempus videbatur indeterminate relictum, & ſæpe electiones tarde electo præſentabantur. vt in princ. huius tex. Ideo per hanc decretalem declaratur, tempus illud eſſe octo dierum. vt in tex. Et quoniam dignum eſt, vt quos Dei timor à malo non reuocat, ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ. extr. c. cum in cunctis. in fin. Ideo contra tales eligentes harum conſtitutionum tranſgreſſores, imponitur pœna proſecutionis, ſuſpenſionis, & priuationis, ſecundum quod grauius in hac cõtrauentione delinquunt. vt in tex. Quam pœnam ſolum culpabiles incurrunt. vt in tex. quia peccata ſuos debent tenere auctores. c. 1. & ibi gloſ. fin. extr. de his, quæ fi. à ma. par. cap. Et qui non eſt in culpa, non debet iure ſuo priuari. d. c. diſcretionem. Vnde quando vniuerſitas delinquit, non omnes de ea debent puniri, ſed ſolum culpabiles; quod eſt verum, non ſolum in pœna ſuſpenſionis, vt hic; ſed etiam in pœna excommunicationis. vt in c. Romana. in fin. infr. de ſent. excomm. Aliud eſt in pœna interdicti. vt in c. ſi ſententia. d. tit. quod ſpecialiter ibi ſtatuitur, ne ſen-

ne ſententia careat effectu, vt ibi in tex. & gloſ. ver. careat. Et aduerte, quod quando vniuerſitas tenetur aliquid facere intra certum tempus, ſi illud non fiat, omnes cenſentur culpabiles, niſi aliqui oſtendant ſe inculpabiles. gloſ. hic. ver. qui culpabiles.

POSTVLANTES, ſi negligentes fuerint in præſentando, punientur vt electores.

QVIA cum in vtriſque ſit eadem ratio diſponendi, ſcilicet celeris eccleſiarum expeditio. vt in tex. & gloſ. ver. inſtructas. Similis etiã pœna debet poſtulantibus hæc ſtatuta negligentibus imponi, quæ fuit impoſita ſimilibus eligentibus. vt in tex. Pœna autem dicitur ſimilis contra vtroſque, in quantum eſſe poteſt; nam electus priuatus eſt iure iam ſibi quæſito; poſtulatus verò ſolum ſpe gratiæ, quam habebat; & idem dic in eligentibus, & poſtulantibus quo ad eorum iura, quæ habebant. gloſ. ver. ſimilis.

ſ. Porrò.

EXPENSAE factæ in negotio electionis proſequendo, recuperantur, vel redduntur, ſecundum quod iuſtum fuerit, ſeu æquitas canonum iudicabit.

QVIA nemo tenetur proprijs ſtipendijs militare. c. 1. extr. de ſepultur. Ideo ne electionis negotium ipſis eligentibus ſit damnoſum, non de eorum bonis debent expenſæ deduci, ſed de bonis illorum, quorum negotium principaliter eſt tractatum. vt not. extr. in c. vt præteritæ. Vnde cum fuerit principaliter tractatum negotium ipſius prælaturæ, de illius bonis in primis debent expenſæ deduci, & poſtea debet deueniri ad alios, qui habent vtilitatem ex illa electione, ſi omnes expenſæ non poſſunt competenter ex ipſa prælatura deduci. vt in d. c. vt præteritæ. Et quoniam victus victori regulariter condemnatur in expenſis. c. calumniam. extr. de pœnis. Ideo ſi quis fuerit iniuſte electionem proſecutus, in expenſis per alios eius culpa factis, debet per ſuperiorem condemnari. gloſ. fin. quæ latè tractat, an, & quando, & quo iure poſsint peti, vel repeti expenſæ. Et quoniam in hoc canone nihil ſtatuitur circa quantitatem expenſarum; ſed quod alibi ſtatutum eſt, præcipitur obſeruari. vt in tex. in fin. Ideo ex hoc tex. nulla condictio datur. gloſ. ver. reddendis. Vnde potius dabitur condictio ex dicto. c. vt præteritæ. & ex alijs iuribus not. hic in gloſ. fin. Circa tamen expenſas faciendas per illos, qui mittuntur ad informandum Papam ſuper electione facienda, eſt obſeruandum, quod habetur in hoc tex. in ſ. ad hæc.

Cap. 17. Fundamenta.

NVLLVS Princeps notabilis præeminentiæ, debet eligi in Senatorem, vel ad aliud officium Vrbis Romæ aſſumi.

QVIA experientia docuit, quod per peregrina regimina illorum Principum, qui ad hæc officia in præteritũ fuerunt aſſumpti, perturbabatur Sedis Apoſtolicæ libertas, templa deformabantur, mœnia Vrbis deſtruebantur, incolis diſpendia, aliaque mala, & calamitates inferebantur. vt in tex. Et quoniã iſta eſt Ciuitas ſacerdotalis, & regia, per Sacrã beati Petri Sedem caput totius Orbis effecta, & à Conſtantino Imperatore beato Silueſtro, & Summis Pontificibus eius ſucceſſoribus conceſſa, vt in ea vtriuſque poteſtatis monarchia libertate plena in ſuis agendis per omnia ipſi potirentur. vt in tex. Ideo Summus Pontifex Nicolaus Tertius volens in futurum prouidere, vt Romana Eccleſia in hac ciuitate plena gaudeat libertate, & Populus Romanus iam experta pericula euitet, per hanc ſuam conſtitutionem prohibet, ne Principes potentes poſsint in Senatores, vel in alios Officiales ipſius Vrbis aſſumi. vt in tex.

NEQVE quiuis alius vltra annale ſpatium, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali.

QVIA multi, quamuis à principio debiles, per diuturnam officiorum adminiſtrationem, ſibi maiorem auctoritatem, quam haberent, vſurparunt, & plures adhærentes ſibi compararunt, à quibus diuerſa mala in Ciuitate oriebantur. vt in tex. Ideo etiam ad prouidendum contra tales, ſtatuitur, vt vltra annum ad huiuſmodi officia nemo ſine licentia Sedis Apoſtolicæ aſſumatur. vt in tex. Nam ſuperbire homines, etiam annua deſignatione; quid ſi honorem per quinquennium agitent? inquit Cornel. Tacit. lib. 2. annal.

ET contrafacientes, tam electores, & nominatores, quàm electi, & nominati, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrunt, & alijs pœnis ſubijciuntur.

QVIA dignum eſt, vt quos Dei timor à malo non reuocat, ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ. ext. c. cum in cunctis. Ideo vt magis caueatur ab iſtis malis, hę diuerſæ pęnæ imponũtur. vt in tex.

Cap. 18. Quanquam.

CANONICIS cathedralis eccleſiæ, ipſo iure, vel per ſententiam eligendi poteſtate priuatis, ad Papã ius deuoluitur eligendi.

Quia

QVIA canonici tunc priuantur ipſo iure poteſtate eligendi, quando ſcienter eligunt indignum; tunc priuantur per ſententiam, quando formam traditam in generali Concilio non obſeruant. vt in tex. Et quoniam ſi in his caſibus ius eligendi non deuolueretur ad Papam, ſed ad proximum ſuperiorem, ſicut regulariter deuoluitur in alijs caſibus, prompti eſſent Archiepiſcopi proximi ſuperiores in caſſandis electionibus, vt prouiſionum poteſtas deuolueretur ad eos. gloſ. ver. deuoluetur. Ideo, vt auferatur eis iſta occaſio calumniandi, Papa ſibi reſeruat huiuſmodi deuolutiones. d. gloſ. hic. Ad quod accedit, quod regulariter in epiſcopatibus proximus ſuperior eſt Papa, cum non ſemper adſint Archiepiſcopi mediate inter Epiſcopos, & Papam. Archid. nu. 1. Et de antiquo iure, & diſpoſitione Eccleſiæ, poteſtas conferendi epiſcopatus pertinet ad Papam. diſt. 22. c. 1. Conferendi autem inferiores eccleſias, ad Epiſcopos. d. gloſ. hic. Sed hæc regula fallit in caſibus, qui poſtmodum à iure fuerunt expreſsi. Voluerunt enim iura, quod in cathedralibus ſibi eligerent canonici. extr. c. cum eccleſia. in inferioribus etiã collegiatis canonici. ſupra. c. 1. & 21. q. vlt. c. congregatio. & ſtatuta fuerunt eis tempora. extr. c. ne pro defectu. & de conceſſ. præb. c. 2. Ideo etiã attendendo, quod Papa in epiſcopatibus eſt regulariter proximus ſuperior, & quod de iure antiquo prouidere de epiſcopatibus pertinet ad ipſum, ſibi reſeruauit deuolutionem illorum, quando canonici per delictũ eligendi poteſtate priuantur. d. gl. hic. & not. in d. c. ne pro defectu.

PRAETERQVAM in caſu negligentiæ.

QVIA tunc dicitur in electione negligentia interuenire, quando intra tempus debitum per eos, ad quos ſpectat, non fuit electio celebrata. vt in tex. Et quoniam, an iſta negligentia interuenerit, vel non, clare apparet ex inſpectione facti à die mortis prælati, vel illius notitiæ, vſque ad diem electionis futuri. Archid. in princ. Ideo cum in tali caſu non poſsint Archiepiſcopi immediate ſuperiores cauillari, ſicut poſſent in caſu deuolutionis per delictum, non curauit Papa iſtam deuolutionem ſibi reſeruare, ſicut reſeruauit illam. d. gloſ. hic. & d. c. ne pro defectu.

IN inferioribus eccleſijs ſemper ad proximum ſuperiorem deuoluitur.

QVIA licet poſſet eſſe eadẽ ſuſpicio in inferioribus, ſcilicet, ne proximus ſuperior calumnietur electionem, vt facultas eligendi deuoluatur ad ipſum; non tamen vrget tantum periculum prouidendi in iſtis, ſicut in cathedralibus. Gemin. nu. 4. Ideo non tam caute conſulitur in iſtis, ſicut in illis. arg. c. vbi periculum. ſupr. eod. Et cum ad Epiſcopum ex diſpoſitione antiqua pertineat eccleſiarum ſuæ diœceſis diſpoſitio, vt dictum eſt ſuperius. Ideo facilius res redit ad naturam

ſuam,

ſuam,vt potius ad Epiſcopum in iſto caſu delicti deuoluatur electio eccleſiarum inferiorum, quam ad Archiepiſcopum electio cathedralium. gloſ.penult.hic,& arg.c.ab exordio,& ibi gloſ.penul.diſt.35.

Cap.19. Is, qui.

CONSTITVTIONI, vt circa.ſupr. eod. non ſatisfecit appellans, qui diſiunctiue iurauit, ſe credere oppoſita eſſe vera, vel quæ ſufficere deberent ex eis.

QVIA appellans, qui obijcit in formam electionis, aut in perſonā electi,debet corporaliter iurare duo copulatiue, videlicet, quod credit obiecta eſſe vera, & ſe poſſe ea probare. vt in tex.& ſupr. d.c.vt circa. Et quoniam vbi quis adſtringitur ad duo copulatiuè, non eſt ſatis alterutrum adimplere. l. ſi quis ita ſtipulatus.ff.de verb.oblig. & l. ſi hæredi.ff.de condit.inſtit. Ideo cum talis appellans diſiunctiue,& alternatiue iuret,non ſeruat formam decretalis. vt circa. cum ibi requirantur duo,& iſte præſtet vnum.gloſ.pen.hic. Diſiunctiue enim eſt vna,ſed copulatiua continet plures.l.ſi ex toto.§.ſi ita.ff.de legat.1.& ff.de verb. oblig.l.ſi pluribus. Et cum non ſeruetur forma prædictæ decretalis, vt circa,appellans in tali caſu,non audietur neque ſuper expreſſis,neque ſuper exprimendis; vt ibi ponitur in pœnam contra talem; nam vbi ius dat certam formam excipiendi,ille,qui non ſeruat formam,repellitur à poteſtate probandi exceptionem.ad hoc.c.pia.infr.de except.Vnde exci piens ineptè ſuccumbit,ſicut agens ineptè.c.examinata.extr.de iudic.

Cap. 20. Qui contra.

QVI contra certam perſonam,ne eligatur,appellat,conſtitutionem. vt circa, ſeruare tenetur.

QVIA ſicut quando tractatur de facienda prouiſione alicuius ad eccleſiam,in appellatione,quæ interponitur contra illum, eſt ſeruanda forma,quæ traditur in d.c.vt circa. per verba ibi poſita,ſcilicet, ſiue prouiſio ſit facienda,ſiue ſit facta &c.vt in d.tex. ſic eadem forma eſt ſeruanda, quando interponitur appellatio contra certam perſonam ſuper electione facienda; cum illud cap. parificet prouiſionem, & electionem, vt ius, quod ſtatuitur in vna, cenſeatur ſtatutum in alia. gloſ. hic.ver.fiat.& gloſ.in d.c.vt circa.ver.facienda. Secus eſt,ſi quis appellet in electione facienda, contra perſonam incertam; quia cum adhuc electio non ſit producta in eſſe,non poteſt dici, quod eius forma non ſit bona; & cum perſona tunc non ſit certa,non eſt, cui poſſit aliquid imputari.gloſ.1.hic. Non entis enim nullæ ſunt qualitates.c. ad diſſoluendum. extr. de deſponſ. impub. Cum accidens non poſſit eſſe ſine proprio ſubiecto.Ariſt.c.1.in prædicam.

Cap.

Cap. 21. Sicut.

SI compromiſſum eſt in plures, vt eligant; per vnum facienda eſt electionis pronunciatio, ſicut quando proceditur per formam ſcrutinij.

QVIA ſicut omnes de capitulo, neceſſe habent eligere per vnum, vt electio ſit communis totius vniuerſitatis, & capituli; non autem debent omnes pronuntiare electionem factam, ne tot viderentur eſſe electiones, quot eſſent numero eligentes; & ne actus ille, qui eſt vniuerſitatis, videretur eſſe ſingulorum. vt not. extr. c. in geneſi. ita propter eandem rationem plures compromiſſarij debent electionem factam pronunciare per vnum, cum ipſi ſint ſubrogati in loco canonicorum, qui in eos compromiſerunt. vt not. extr. c. quia propter. Et quoniam ſubrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. c. eccleſia. extr. vt lite pend. Ideo licet ipſe actus eligendi fiat per plures, electionis tamen pronunciatio debet fieri per vnum; ſiue procedatur per viam compromiſſi, ſiue ſcrutinij. Gemin. num. 1. Et ille, qui vice ſua, & ſociorum eligit, debet formare ſua verba in ſingulari, dicendo, ego nomine totius capituli te eligo; non autem debet dicere in plurali, vice mea, & capituli te eligimus. Archid. ver. inſtituta. Quis autem ſit iſte, qui habeat eligere nomine capituli, & vniuerſitatis. not. in d. c. in geneſi. & gloſ. hic. ver. per vnum. Quando verò ſit electio per viam inſpirationis, non requiritur, quod vnus vice omnium eligat; ſed tunc electio tenet, & cenſetur vna, & communis, etiam ſi omnes dicant, te eligimus. Archid. d. ver. inſtituta; quia ea, quæ diuina inſpiratione fiunt, legi humanæ non ſubijciuntur. c. duæ. 19. q. 2.

Cap. 22. Statutum.

DECRETALIS ſupr. eod. licet canon. in collegiatis parochialibus eccleſijs, & aſſumptis ad ipſarum regimen, locum non habet.

QVIA eccleſiæ parochiales collegiatæ vocantur dignitates. gloſ. 1. hic, & c. extirpandæ. §. qui vero. extr. de præb. Et quoniam beneficia cum dignitate ponuntur vt diuerſa ab eccleſiis parochialibus. extr. c. cum in cunctis. §. inferiora. Et ex quo d. c. licet canon; loquitur ſolum de parochialibus, & cum ſit pęnale, conuenit illud potius reſtringi, quam ampliari. vt in tex. Ideo licet eccleſia collegiata ſit etiam parochialis, & ſic quodammodo mixta cum dignitate, & parochiali; ius pęnale, quale eſt d. c. licet canon. loquens de parochiali ſimplici, non eſt extendendum ad parochialem mixtam. Gemin. nu. 2. & Francus in gloſ. 1. Eccleſia autem tunc dicitur eſſe collegiata quando ibi eſt rector, vt caput; & canonici, vt membra. gloſ. ver. collegiatas.

Cap.

Cap. 23. Si cui.

SI compromiſſarius ſecundum traditam ſibi metam (ſcrutatis, & in ſcriptis redactis voluntatibus ſingulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli; ſed plures, aliorum comparatione, conſenſerint; non tenet electio.

QVIA ad hoc, vt valeat electio facta per capitulum, inter cætera requiritur, quod ſit facta a maiori parte totius capituli. extr. c. quia propter. Et quoniam maior pars, non reſpectu totius capituli; ſed ſolum per comparationem ad alias partes, non poteſt dici maior pars totius capituli. vt not. extr. in c. cumana; & c. eccleſia. Ideo electio facta per illos huiuſmodi partis, & eorum nomine per compromiſſarium, non valet, tanquam facta a non habentibus ſufficientem poteſtatem eligendi. d. c. cumana, & tanquam facta ab illis, qui non obſeruant formam eis traditam per d. c. quia propter. vt in tex. Cum defectus formæ reddat actum nullum. l. non dubium. C. de legibus. & not. ſupr. in cap. 2.

CVM præter formas concilij fuerit celebrata.

QVIA vbi eſt data certa forma exercendi actum, & omnes aliæ ſunt prohibitæ, tunc paria ſunt facere contra formam, & facere præter formam. Gemin. num. 2. Et quoniam in electione traditur pro forma, vt fiat à maiori parte capituli, alias ſit nulla. d. c. quia propter. Ideo ſi non fuerit facta a maiori parte capituli, non tenet propter defectum formæ. vt in tex. & gloſ. ver. formas.

Cap. 24. Quorundam.

EX vocatione quocunq. modo facta in diſcordia de religioſo mendicante ad prælaturam extra adminiſtrationem ſui ordinis, non acquiritur illi ius, nec conſentire poterit, etiam de prælati licentia.

QVIA quorundam oculos ſic vitium ambitionis excæcat, quod quaſi ſuæ profeſſionis immemores, qua, contemptis honoribus, abiectis diuitijs, ſpretiſq. delitijs, arbitrium proprium ſubiugarunt alterius ditioni, retro reſpicientes ad aratrum manumiſſum, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, cauſarum ſtrepitibus ſe inuoluunt, & extra adminiſtrationes proprij ordinis, ſolium prælaturæ conſcendere moliuntur; electionibus, poſtulationibus, ſeu prouiſionibus de ſe in diſcordia celebratis improuide præſtando conſenſum, præbendi aſſenſum a ſuo ſuperiore, non nunquam extorta licentia potius, quam obtenta, ex quo animarum, & eccleſiarum diſpendia noſcuntur

proue-

prouenifſe, & prouentura maiora in futurum; veriſimiliter formidabatur, vt in tex. Ideo ad obuiandum huiuſmodi malis, ſtatuitur, vt nulli religioſo Prædicatorum, Minorum, Eremitarum ſancti Auguſtini, aut quorumlibet mendicantium ordinum, ex electione, poſtulatione, prouiſione, ſeu vocatione, ad aliquam extra adminiſtrationem ſui Ordinis prælaturam, in diſcordia de ſe facta, ius de cætero acquiratur, & quod eorum aliquis non valeat huiuſmodi prouiſionibus, & vocationibus cōſentire, etiam ſi ordinis cuiuſque, Miniſtri, vel Generalis acceſſerint licentia, vel conſenſus, vt in tex.

IDEM de vocatione facta à minori parte numero, ad quamlibet prælationem de religioſo non mendicante.

QVIA poteſtas collegij, & vniuerſitatis non conſiſtit apud minorem partem illius, ſed apud maiorem, niſi per delictum maioris eſſet deuoluta ad minorem. c. 1. de his, quæ fi. à mai. par. cap. & gloſ. hic. ver. numero. Ideo eo ipſo, quod talis vocatio à minori parte proceſſit, nullum ius tribuit vocato. vt in tex.

ET ſecus factum irritum decernit.

QVIA quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi. c. quæ cōtra. infr. de reg. iur. Sed quoniam poſſet eſſe dubium, an talia ſint nulla ipſo iure, vel per ſententiam ſint annullanda. vt not. gloſ. in l. non dubium. C. de legib. Ideo ad maiorem declarationem, vbi prohibita ſunt valde enormia, apponitur clauſula irritans ipſo facto abſque alia ſententia. vt not. ſupr. in cap. licet canon. & gloſ. in d. cap. quæ contra.

Cap. 25. Vt quis.

NON poteſt electus duas electiones proſequi, petendo confirmationem ex illis.

QVIA electus non poteſt, niſi ex vna electione ius habere. vt in tex. nam ſi prima valuit, ſecunda non valuit; ſi ſecunda valuit, prima non valuit. gloſ. ver. ex vna. Et quoniam nemo debet proſequi actum, in quo ius non habet ex illa cauſa, ex qua proſequitur. c. inter dilectos. extr. de fide inſtrum. Ideo rationi conſonum non eſt, vt quis proſequatur duas electiones, petendo confirmationem ex illis. vt in tex.

ETIAM ſi proteſtetur, ſe contentum altera, per quam conſequi poſſit ſuæ intentionis effectum.

QVIA conſenſus, qui præſtatur electioni, debet eſſe certus. ſupr. c. 2. Et quoniam electus non poteſt petere confirmationem, ante-

quam conſentiat. ſupr.c.quam ſit. Et per huiuſmodi proteſtationem, non exprimit, quia de duabus ſit contentus; nam ſi diceret proteſtor, me conſentire iſtis electionibus, vel alteri earum, quæ magis valet, conſenſus non eſſet certus.d.c.2. Et ſic videtur adhuc vellet retinere ius dubium in caſu, in quo arctatur ad clarificandum intentum. Gemin.nu.2. Ideo talis proteſtatio nihil operatur, cum per factum contrarium obuiet illi.gloſ.ver.proteſtetur.

N E C E S S E ergo habet, alteram eligere.

QVIA non eſt iuſtum, vt talis in incerto vagetur cum ipſius eccleſiæ, vel ſui aduerſarij, ſi quem habet, diſcrimine. vt in tex. Ideo oportet eum eligere, quã proſequi velit ex illis, & cõfirmationẽ petere tantummodo ex eadẽ. vt in tex. Et hoc, quod dicitur non poſſe electũ proſequi electionem ſuã ex multiplici iure, eſt verum; quia in electione tractatur de iure acquirendo, ſuper quo non poteſt cauſari titulus, niſi ex vna cauſa. vt in d.c. inter dilectos. ſecus eſt in iure iã quæſito, quod poteſt quis pluribus medijs defendere, vt patet per c. poſt electionem.extr.de conceſſ.præb. vbi Archidiaconus ille ſe defendendo innititur duplici collationi. gloſ. hic. ver. ex vna. Hinc communis inoleuit practica, quod quando aliquis prouiſus titubat de tituli validitate, tunc impetrat nouũ titulum à Sede Apoſtolica, quo poteſt vti defendendo ſe contra omnes, non autẽ quod poſſit inniti duplici iuri agendo ad acquirendũ ius in beneficio, ſeu ad rem. Ioan. Vanq. hic. Et eſt ratio diuerſitatis, quia iura ſunt fauorabiliora, vt ius quæſitum retineatur, & habeatur, cum ibi nulla poſſit notari ambitio, quam ſint ad ius quærendum, in quo in beneficialibus præſertim notatur ambitio petẽtis. Archid.ver.eligere. Et in iure acquirendo requiritur decretum confirmationis, quod debet eſſe ſuper certo; ideo non poteſt dari, vbi dubitatur de titulo; in iure autem acquiſito non eſt neceſſarium decretum confirmationis, ſed ſufficit executio ſententiæ. Gemin.nu.5. De concurſu autem actionum plurium, an poſsint ſimul intentari, aut actor teneatur eligere aliquam, late, & diſtincte tractat hic gloſ.ver.eligere.

QVA electa, ad alteram redire non poterit.

QVIA cum iſtæ duæ electiones non poſsint ambæ eſſe validæ, vt dictum eſt ſuperius, & gloſ.fin. hic. Per electionem vnius, alteri renuntiare, ſibique ius ex ea non competere profiteri videtur. vt in tex. Et quoniam qui iuri ſuo renuntiat, illud repetere non poteſt. c.quam periculoſum.& ibi gloſ.7 q. 1. Ideo ex quo talis declarauit ſe proſequi velle vnam de illis duabus electionibus, ad aliã regreſſum habere non debet. vt in tex.& gloſ.1.in c.ſi quis ſacerdotum.diſt.81.

Cap. 26. Si electio.

SI electus non conſentit, vel poſt conſenſum renuntiat, vel moritur, vel propter occultum ſui vitium electio caſſatur; eligentes ad eligendum ex tunc integrum tempus habebunt.

QVIA electio non dicitur perfecta, quouſque non ſit confirmata. ſupra c.quam ſit. vnde ante confirmationem per ſolam electionē non dicitur adhuc beneficium effectum eſſe ſuum, ſed vacare. extr.c.noſti. Et quoniam in ſupradictis caſibus huius tex.electores non fuerunt in culpa.gloſ.ver.occultum; nam fecerunt, quod ad ipſos ſpectabat intra iuris terminum eligendo. vt in tex. Et diligentia in termino facta, & ad nihilum redacta, terminus iteratur. Bart.in l.& ideo.ff. de verb.oblig. Ideo ne ſine culpa iure ſuo priuentur, habebunt iſti eligentes à diſſenſu, renuntiatione, morte, vel irritatione prædictis, ac ſi vacatio noua eſſet, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam. vt in tex. Et propter identitatem rationis, idem ius eſt cenſendum in ſupradictis caſibus, quo ad tempus ſemeſtre, vel quadrimeſtre in præſentationibus patronorum. Gemin.nu.2. & Francus.num.4. Tempus autem integrum ad eligendum, eſt trium menſium in cathedralibus, vel regularibus eccleſijs. extr.c.ne pro defectu. Et in minoribus eſt ſex menſium.c.2.extr. de conceſſ.præb. Et intellige hanc decretalem in ijs, qui iure proprio habent eligere; ſecus ſi iure deuoluto. Hoſtienſ. in d. c. ne pro defectu. vnde ſi Archiepiſcopus ex iure deuoluto eligat, & electus diſſentit, ſiue renuntiat, vel moritur, non eliget ipſe de nouo, ſed electio redibit ad canonicos. gloſ.ver.integrum.

NISI circa id egerint fraudulenter.

QVIA fraus, & dolus nemini debent patrocinium impartiri; ſed potius pœnam mereri.c.ex tuæ.extr.de cleric.non reſid. Ideo tunc non ſolum non debent aliud integrum tempus habere, ſed pro illa vice debent eligendi facultate priuari.extr.c.cum in cunctis.in fin. Sed quoniam vnuſquiſque præſumitur bonus, niſi probetur malus.c.vnic.extr. de ſcrut.in ord.fac. Ideo, qui dolum, & fraudem allegat, tenetur illam probare. l.quoties.§.qui. ff. de probat. Sed ex quo malitia conſiſtit in animo, probatur ex coniecturis.c.paſtoralis.infr.de cauſ.poſſeſſ. & l.dolum.C.de dolo. Perſpicua autem coniectura in caſibus huius tex. eſſet, ſi canonici in fine trium menſium eligerent talem, qui veriſimiliter eſſet diſſenſurus, & vere diſſentiret, vt ſic poſtea haberent aliud duplicatum tempus, per quod cathedrales vacarent ſex menſes, quod eſſe non debet. gloſ.fin. Ad eligendum enim in cathedralibus, & regularibus, dantur tres menſes, & in eccleſijs inferioribus dantur ſex menſes, vt dictum eſt ſuperius. Ad præſentandam electionem datur tempus, quamcitius

fieri poteſt, & adhuc octo dies. ſupr.c.quam ſit. Ad conſentiendum datur electo vnus menſis, ſi habet conſentiendi libertatem, alias quantum iudex arbitrabitur.d.c.quam ſit. Ad petendam confirmationem dantur tres menſes.d.cap. Ad conſecrationem alij tres.cap.quoniam.diſt.100. Et ſi debet petere pallium, hoc faciat tempore conſecrationis intra illos tres menſes.d.diſt.c.1. In cauſis autem regularium, vel cathedraliũ, quæ ex immediata ſubiectione, vel appellatione deuoluũtur ad Papam, ſeruatur decretalis. cupientes.ſupr.eod.

Cap.27. Si religioſus.

SI religioſus, non obtenta licentia, conſentit electioni de ſe facta extra ſuum monaſterium, non valet conſenſus.

QVIA arbitrium religioſi non ex ſua, (cum velle, vel nolle non habeat) ſed ex illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuit, & cuius imperio ſe ſubiecit, voluntate dependet. vt in tex.& c. non dicatis.12.q.1. Et quoniam electio non tenet, niſi electus conſentiat.ſupr.c. quam ſit. Ideo non eſt validus conſenſus religioſi ſine ſui ſuperioris licentia; & ſine tali licentia non poteſt perfici electio ipſius extra ſuum monaſterium.vt in tex. Intra monaſterium verò, defuncto illius congregationis Abbate, ſi fuerit electus à cæteris monachis.poteſt conſentire. c.quam ſit. 18. q. 2. quia tunc ſibi permittitur à iure hæc conſentiendi facultas propter neceſſariam monaſterij quietem, & gubernationem.d. c.quam ſit, & extr. de regular.c.licet. Et non poteſt tunc ita de ambitione, & vagandi occaſione notari, ſicut eſſet in electione extra monaſteriũ.ſupr.c.quorundam. Ideo etiam nõ ita prohibetur.gloſ.hic. verſuam.& Genſ.in extrauag.Ioan.XXII.quæ incipit: quorundam.

ET irrita eſt electio.

QVIA in pœnam præſumptionis illius, qui ſic temere auſus eſt conſentire, per hunc tex. talis electio, ipſo facto, viribus omnino vacuatur. vt in tex. Ideo non eſt neceſſaria ſententia ad illam annullandam.vt not.ſupr.in c.licet canon.

ſ. Quia.

SOLVS ſuperior ſine conuentu dare poteſt ſuo religioſo conſentiendi, & tranſeundi licentiam.

QVIA licet ſuper hoc iura eſſent varia, per quæ dubitabatur, an ſolus ſuperior ſine fratrum conſilio poſſet huiuſmodi licentiam dare.vt in tex.& gloſ.verſ.ſint, quæ recenſet iura, per quæ dubitabatur. Tamen quoniam ad huiuſmodi dubitationem tollendam, & vt ordinationes eccleſiarum, ac monaſteriorum, in quibus tales electi exti-

tite-

titerint,& celerius, & facilius valeant expediri, per hanc conſtitutionē ſtatuitur,vt iidem ſuperiores (ſuis irrequiſitis conuentibus) electis huiuſmodi conſentiendi,& tranſeundi, liberam dare valeant facultatem, vt in tex. Ideo hoc ius poſterius,per quod illis derogatur, quatenus eſſent contraria,hodie eſt libere attendendum. d.gloſ. hic. Vltima enim conſtitutio derogat priori.ſupr.c.1.de conſtitut.

Cap.28. Nullus.

MONACHVS in Abbatem eligi non poteſt, niſi ſit expreſſe profeſſus.

QVIA expreſſa profeſsio eſt hominis,ſed tacita eſt iuris.Ioan.Monach.infr.in c.vnic.de voto. Et quoniam nobilius eſt,quod homo ſibi facit,quam illud,quod ei ab alio fit.arg. l. antepenult. C.de capt. & poſtlim.reuerſ. vbi magis eſt meum,quod ex opere acquiro,quam quod ab alio mihi euenit. Ideo ad excellentiorem præficiendum cæteris monachis,ſtatuitur,vt plus valeat profeſſio hominis,quam iuris.Ioan.Andr.hic in fin.& arg.l.aſſiduis. C.qui pot.in pig.habe.

AD dignitatem autem epiſcopalem, & in ſæculari,& in regulari eccleſia,talis eligi poterit.

QVIA excellentia dignitatis, & ordinis epiſcopalis,eſt talis, vt eius ratione Epiſcopus poſſit dici perfecte religioſus.c. ex multa. extr.de voto. Ideo in hoc ei defertur, ac ſi ille, qui eligitur, eſſet expreſſe profeſſus. gloſ.fin.hic. Et etiam,quoniam non ſolum præeſt regularibus,ſed etiam ſæcularibus.c.ſi quis Epiſcopus.2.q.7.& ob id oportet eum magis ſcire iura communia, quam regularia; cum ſint plures ſæculares,quam regulares. Butr.in c.officij.extr. eod. Ideo non tantum eſt curandum de expreſſa profeſsione in eligendo ad epiſcopatum, ſicut in eligendo in Abbatem.gloſ.fin.hic.& not.extr.in c.cum cauſam.

Cap.29. Cum expediat.

FORMA electionis tradita per decretal.ſupr.eod.cum dilecti.non eſt ſublata per ſequens Concilium. quia propter.

QVIA iſta iura non ſunt aduerſa,ſed diuerſa. nam in d.c. cum dilecti. continetur, quod poteſt fieri compromiſſum cum determinatione,& reſtrictione, & quod compromiſſarij ſecreto, & ſigillatim voluntatibus omnium inquiſitis, illum, in quem maior, & ſanior pars capituli conſenſerit,eligere teneantur. vt in tex.& d.c.cum dilecti. Forma verò tradita per d.c. quia propter.eſt, vt in eccleſijs cathedralibus electio fiat,vel per viam ſcrutinij,vel compromiſſi,vel inſpirationis, aliter electio non valeat.d.c.quia propter. Et quoniam in d.c.quia. non

pro-

prohibetur, quin compromiſſum poſsit eſſe determinatum. gloſ. hic in princ. Ideo forma.c.cum dilecti.non eſt ſublata per d.c.quia propter. vt in tex. Et hæc forma compromiſsi determinati hodie magis laudatur propter faciliorem negotij expeditionem, quam forma compromiſsi abſoluti, vel ſcrutinij; cum in compromiſſo abſoluto detur tam ampla eligendi facultas, vt ſæpe diſpliceat electoribus, ita libere ius ſuũ tranſtuliſſe in alios, quod non faciunt in compromiſſo determinato; Et per formam ſcrutinij procedere, eſt ita difficile, vt etiam boni Iuriſtæ practicam ignorantes, ſæpe neſciant illam bene ſeruare. gloſſ. hic ver. inquiſitis.

Cap. 30. Cum non deceat.

ACCEDENS ad Sedem Apoſtolicam pro inſtruendo negotio electionis, per decretal. Cupientes, eundo hac de cauſa, ſtando, & redeundo, integre percipit fructus beneficiorum, quos percipere poſſet, in ipſa eccleſia reſidendo.

QVIA non decet officium ſuum alicui eſſe damnoſum. vt in text. Ideo cum tales proſequantur eccleſiarum ſuarum vtilitates, debent cenſeri reſidentes, & fructus beneficiorum percipere, ac ſi in ipſis eccleſijs reſiderent. vt in tex. Si verò facta inſtructione, & finito negotio, ſola voluntate ſua, & pro alijs negotijs quis in curia maneret, non debet amplius gaudere hoc priuilegio. gloſ. penult. hic. quia non verè reipublicæ cauſa abeſſe dicitur, qui proprij commodi cauſa in legatione eſt. l. non verè. ff. ex quib. cauſ. maior. Sed poſtea ex quo redire inciperet, competeret ei hoc priuilegium. d. glo. hic. nam redit de itinere, quod ob hanc cauſam fecit. l. ſi cui. §. tam diu. ff. ex quib. cauſ. ma.

PRAETER diſtributiones quotidianas.

QVIA diſtributiones quotidianæ non dantur præſentibus, qui horis canonicis non interſunt. c. vnic. infr. de cleric. non reſid. Et quoniam iſta conſtitutio fingit iſtum abſentem eſſe præſentem, non tamen fingit ipſum diuinis officijs intereſſentem. gloſ. ver. exceptis. Ideo debet habere ea, quæ præſens haberet, ſi diuinis officijs non intereſſet, & ſic non diſtributiones quotidianas. vt in d. c. vnic. quod tamen cap. in aliquibus huic tex. videtur eſſe contrarium; cum ibi dicatur, diſtributiones quotidianas concedi ijs, qui eccleſiarum vtilitatem proſequuntur; Sed reſpond. quod canonici non tenentur eas concedere, vt hic; tamen ſi conceſſerint, illi non tenentur ad reſtitutionem, vt ibi. gloſ. in d. cap. vnic. ver. vtilitas. & vide Concil. Trident. ſeſſ. 5. de reformat. cap. 1. in fin.

Cap.

Cap. 31. Ab eo.

IS, qui opponit euidentem defectum ſcientiæ, vel perſonæ contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere non poteſt.

QVIA cum huiuſmodi defectus ſint per ſe facile patentes ext. c. ſi forte. ille, qui eos opponit, & in probatione deficit, deſtitui veritate videtur. vt in tex. Et quoniam illi promouendo per hoc eſt ius quæſitum contra talem opponentem, in quantum omnia, quæ per ipſum vellent opponi, præſumuntur falſa. d. c. ſi forte. Ideo non debet concedi in præiudicium promouendi, vt talis poſsit ab iſtis oppoſitis variare, & pœnitere. vt in tex. ne mutet conſilium in detrimentum alterius. gloſ. fin. hic, & ne ipſe recedat impunitus. d. c. ſi forte.

Cap. 32. Ex eo.

CANONICVS impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

QVIA ille non poteſt agere in electione de contemptu, qui non habet poteſtatem dandi vocem in illa. extr. c. cum inter. c. quod ſicut, & c. in geneſi. Et quoniam impubes non habet poteſtatem dandi vocem in electione; cum tam iuris, quam rationis exiſtat, vt tales (cum diſcretione careant) ad præſtandum in electione ſuffragium nullatenus admittantur. vt in tex. & infr. c. indemnitatibus. Ideo ſi canonicus impubes non fuerit ad electionem vocatus, non poteſt dici contemptus, & per conſequens, ſi fuerit abſens, non poteſt per hoc electionem ab alijs factam impugnare. vt in tex. & gloſ. ver. ſuffragium. Qui enim poteſt, inuitis, alienare, multo magis, & ignorantibus, & abſentibus, poteſt. l. qui poteſt. ff. de reg. iur. Et hodie, quantumcunq. canonicus ſit pubes, non habet vocem, niſi ſit in ſacris conſtitutus. Clement. 2. de ætat. & qualit. ordin. Et nouiſſime vide Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap. 12.

§. In Eccleſijs

NON profeſſi cum profeſſis, electioni intereſſe non debent.

QVIA abbas debet eligi a monachis. c. abbas. 16. q. 7. & c. abbatem il 2. 18. q. 2. Et quoniam, qui non eſt tacite, vel expreſſe profeſſus, non cenſetur monachus. c. religioſo. §. 2. infr. de ſent. excom. cum poſsit intra annum redire ad ſæculum. c. ſtatuimus. extr. de regular. Ideo non profeſsi, & nouitij, ad electionem non admittuntur. vt in tex. licet tales gaudeant priuilegio canonis. d. c. religioſo. Si tamen de gratia admitterentur, eorum voces valerent, cum & in penitus extra-

traneum poſſint religioſi totam electionem transferre. extr. c.cauſam, quæ, & Archid. hic nu. 3. Sed tunc eorum voces hodie valerent, ſi eſſent ſaltem in ſubdiaconatus ordine conſtituti, alias ſecus, per d.Clem. 2. Lap. abb. hic.

NEC conuerſi laici cum clericis.

QVIA iuris ſpiritualis laici non ſunt capaces. extr. c. maſſana. Et quoniam ius eligendi in eccleſia, eſt ſpiritnale. extr. c. ſacroſancta. Ideo in eccleſijs regularibus, vel monaſterijs, conuerſi laici electioni intereſſe non debent. vt in tex. & c.non placuit. 16.q.7. Et hoc, quia iſti conuerſi, licet ſint ſuis eccleſijs aliqualiter obligati; non tamen ſæculum mutauerunt. Archid. in fin. cum non ſint tacite, vel expreſſe profeſsi. vt in tex.

Cap. 33. Si poſtquam.

SI ab electione cathedralis, vel regularis eccleſiæ, in ſcriptis ex cauſa probabili appelletur ad Papam, ea pendente, confirmatio facta per ordinarium non valet.

QVIA talis appellatio transfert totaliter cognitionem ad Papam. ſupr. c.quamuis, & c.ſtatuimus. Ideo alius in hoc ſe intromittere non poteſt. c. licet. extr. de offic. leg. licet talis appellatio ſit extraiudicialis. c.conſtitutus. extr.de appell. niſi in caſu, qui permittitur. vt in d.c.quamuis. Et ſi in iudicio fuerit appellatum, idem eſt dicendum; quia quælibet legitima appellatio eximit a primo iudice, & deuoluit ad ſuperiorem id, ſuper quo eſt appellatum. c.directæ. extr. de appell. Et ſic primus iudex ex vi exemptionis debet ſe abſtinere. c.frater. 16. q.1. Ideo confirmatio facta ab ordinario, pendente appellatione ad Papam, nullam obtinet firmitatem, cum ipſe non haberet tunc confirmandi poteſtatem. vt in tex. & ipſe ordinarius ob hoc venit puniendus, cum ſe ingeſſerit, vbi debebat deferre ſuperiori, & ſe abſtinere. infr. c. prouida.

REQVIRIT decretal. Cupientes. ſupr. eod. non ſolum, quod electus veniat, ſed quod vſque ad finem negotium proſequatur.

QVIA non venire, vel venire, & illicentiatus abire, æquipollent. c.certum. 11.q.3. & l.ſi quis. C.de decurion. lib. 10. Et quoniam d.c.cupientes. obligat ad veniendum, vt ibi habetur. Ideo ex eius mente intelligitur, quod etiam vſque ad finem ille, qui venit, negotium proſequatur. vt in tex. aliter incidit in eius pęnam; quia ita punitur, qui mentem legis offendit, ſicut qui mentem, & verba. l.ſi quis. ver. quod ſi dum. ff.de iuriſd. omn.iud. & l.ſed Iulianus. §. mutui.ff. ad Macedon. Intentio enim præfertur verbis. c.intelligentia. extr.de verb.ſign. Nec

obſtat,

obſtat, quod d. c. cupientes, ſit pęnale, vt in eo habetur. Et quod conſtitutio pęnalis non ſit extendenda. l. interpretatione. ff. de pęnis; quia in hoc, quod erat de mente, non extenditur. gloſ.ver. mente. Eſt enim duplex mens legis, ſcilicet, comprehenſiua, & extenſiua. Comprehenſiua extenditur etiam in pęnalibus; licet hoc non dicant ipſa verba legis; cum tunc non dicatur propriè extendi. Extenſiua verò non extenditur in pęnalibus, ſed ſolum in fauorabilibus. Gemin. hic num.4. Colligitur autem mens comprehenſiua ex pluribus; primo, ex communi vſu loquendi; ſecundo, ſi aliter intelligendo, ſequeretur abſurdum; tertio, ſi per eandem conſtitutionem, vel aliam, apparet aliquid exempli gratia eſſe poſitum; quarto, ſi in lege eſſet appoſita ratio; nam tunc mens, quæ ex illa colligitur, ſicut & in alijs caſibus ſupradictis, præfertur verbis. Mens verò extenſiua dicitur illa, quæ colligitur ex identitate rationis non ſcriptæ; & iſta in pœnalibus non habet locum, niſi quo ad expreſſa. Gemin.& Anchar.hic. qui adducunt multa iura, & exempla, ad probationem huiuſmodi diſtinctionis. Sed ſicut ſi iſte, qui venit, cenſetur non veniſſe, ſi illicentiatus diſceſſit, non expedito negotio; ita non cenſetur diſceſsiſſe, ſi per aliquod paruum ſpatium temporis, vel loci, cum animo reuertendi eo tempore diſceſſit, quo eius præſentia ad negotium nihil faciebat; nam tunc non venit contra mentem legis, quæ attendit, vt ibi permaneat ratione negotij expediendi; vnde quando per eius abſentiam non impeditur negotium, eius præſentia non conſideratur. gloſ.ver.mente. Si verò ei ſuperueniret rationabilis cauſa diſcedendi, debet petere licentiam à iudice; & ſi copiam iudicis habere non poſſet, & magnum periculum eſſet in mora, præmiſsis proteſtationibus, & ſufficienti procuratore dimiſſo, impunè recedere poteſt.d.c.cupientes, in princ. Sed & vbi ex legitima cauſa diſceſsit, illa ceſſante, redire tenetur, aliâs incidit in pœnam. c.cum ceſſante.extr. de appell. Nam, & vbi quis ab initio ex cauſa rationabili excuſatur à veniendo, ea poſtea ceſſante, venire tenetur, & vſque ad finem cauſæ debet permanere.d.c. cupientes.§.inſuper.

ET habet locum, etiam cum appellatur à confirmatione.

QVIA etiam in tali caſu agitur de meritis electionis, & eſt neceſſaria inſtructio perſonarum. gloſ.ver.confirmatione. Ideò cum ſit eadem ratio, quæ eſt in alijs caſibus dicti cap. cupientes. vt ſcilicet ſuperior informetur per ipſos principales, debet eſſe idem ius, vt etiam in caſu appellationis ad Sedem Apoſtolicam à confirmatione facta per prælatum, ipſi principales veniant, & ante finitum negotium non recedant. Archid.hic in fin.

VEL prouiſione.

QVIA prouiſio,& electio in his caſibus per iura æquiparantur. ſupra c.ſtatuimus.& c.vt circa. Et in vtriſque eſt eadem ratio.gl. penult. hic. Et quoniam quando duo reperiuntur à iure æquiparata, & in vtriſque eſt eadem ratio,etiam in pœnalibus ſtatutum in vno, extenditur ad aliud.gloſ.in l.ſi quis. C. de furt. Ideo id, quod eſt diſpoſitum per d.c.cupientes. in electione; circa hunc caſum debet intelligi diſpoſitum etiam in prouiſione. vt in tex.& gloſ.penult. hic.

Cap. 34. Cum ex eo.

DISPENSARE poſſunt Epiſcopi, & Superiores, cum habentibus parochiales eccleſias ſibi ſubiectas, quod vſque ad ſeptennium ſtudendo,non teneantur ad ſacerdotium promoueri.

QVIA cum ex eo,quod habetur in c.licet canon.ſupr.eod.ſcilicet, vt promotus ad eccleſiam parochialem teneatur intra annum ad ſacerdotium promoueri, & perſonaliter reſidere; nonnulli recuſarent acceptare eccleſias parochiales, ex quo opportunitas proficiendi in ſtudijs eis apparebat ſublata, in grande vniuerſalis eccleſiæ (quæ ad ſui regimen viris litteratis permaxime noſcitur indigere) diſpendium,& iacturam.vt in tex. & not.Durand.in d.c. licet canon. ver. priuatus. Ideo Summus Pontifex Bonifatius Octauus, ſuper hoc multorum inſtantia frequenter excitatus, volens cupientibus in ſcientia proficere,vt fructum ſuo tempore in Dei eccleſia afferre valeant opportunum,vtiliter prouidere,præſenti conſtitutione conceſſit,vt Epiſcopi, eorumq. ſuperiores, cum ijs, qui huiuſmodi ſubiectas ſibi eccleſias obtinuerint,libere valeant diſpenſare, quod vſque ad ſeptennium litterarum ſtudio inſiſtentes, ad ſacerdotium promoueri minime teneantur, prædicta decretali.licet canon.non obſtante.vt in tex. Et iſtud tempus cōceditur,ſiue quis velit ſtudere Theologiæ,ſiue iuri canonico; cum hic tex.non diſtinguat gloſ.ver.litterarum. quæ monet Epiſcopos,ne diſpēſent cum ijs,qui dociles non ſunt; cum in illis ceſſet cauſa huius conſtitutionis. Tempus autem ſeptem annorum ita ſtatuitur, vt non poſsit vltra prorogari,non autem quod per Epiſcopum non poſsit breuius aſſignari, ſi ei ita fuerit viſum expedire. Archid.hic. ver. ſeptennium. & c.fin. extr. de magiſtr. vbi ad ſtudendum aſsignatur tempus quinque annorum. Et eſt commendabile,non dare à principio totum ſeptenniū; vt experiatur, an talis ſtudens proficiat; nam ſi proficit, detur ei vlterius tempus,alias denegetur.gloſ.ver. ſeptennium. Et habentes huiuſmodi diſpenſationem, debent ſtudere in ſtudio generali; alias non excuſantur. extr.de cleric.non reſid.c.tuæ. Cum eo autem, qui habet parochialem in ciuitate,in qua viget ſtudium,poteſt diſpenſari,ne ordinetur iuxta formā huius tex. non tamen diſpenſat Epiſcopus, ne reſideat, cum æqualiter poſsit reſidere,& ſtudere.Gemin.nu.9.

AD ſubdiaconatum tamen debent promoueri intra annum; aliàs ſunt priuati.

QVIA multi recipiebant eccleſias parochiales, vt per illud tempus, quo ſtudebant, perciperent fructus, & poſtea illas dimittebant, & ad ſæcularem ſtatum retrocedebant. vt in tex. Ideo ad obuiandum huic fraudi, ſtatuitur, vt talis promotus debeat intra annũ recipere ordinem ſacrum, vt ſi velit poſtea percipere parochialis eccleſiæ fructus, non poſsit à clericali vita diſcedere; alias ſi non fuerit ita promotus, ſubiaceat ipſo iure pœnæ priuationis quo ad hoc impoſitæ per d.c.licet canon. vt in tex.

ET illo durante ſeptennio, debet in illis eccleſijs idoneus poni vicarius.

QVIA ſicut prouidetur perſonis, ne per ſeptennium impediantur à ſtudijs, ita eſt prouidendum eccleſiis, ne per id tempus per Rectorum abſentiam patiantur in cultu diuino, & cura animarum, detrimentum. vt in tex. Ideo Epiſcopi, qui ſunt præordinatores in cunctis ſuæ diœceſis. c. perlectis. diſt. 25. debent prouidere, vt ibi per idoneos vicarios interim diligenter ſeruiatur. vt in tex.

DE fructibus eccleſiæ ſuſtinendus.

QVIA cum nemo teneatur proprijs ſtipendijs militare. c. charitatem. 12. q. 2. non conuenit, vt talis vicarius ſuis expenſis ibi deſeruiat; ſed cum ille, qui habet commodum, debeat etiam habere incommodum. c. 1. extr. de paroch. Ideo de prouentibus eccleſiæ ſpectantibus ad ipſum Rectorem, qui percipit reliquos fructus, ſunt huiuſmodi vicario neceſſaria congrue miniſtranda. vt in tex.

ELAPSO ſeptennio, debet Rector intra annum in presbyterum promoueri.

QVIA vbi quis arctatur intra certum tempus ad aliquid faciendum, ſi priuilegietur per aliquod tempus, ne interim ad illud teneatur, ceſſante priuilegio, reincidit in priſtinam obligationem. c. eos. infr. de ſent. excom. Ideo cum Rector parochialis (qui tenebatur intra annum ad ſacerdotium promoueri per d.c. licet canon.) fuerit per hãc decretalem priuilegiatus, vt gratia ſtudij, per ſeptennium ad illud non teneatur promoueri, debet, finito ſeptennio, intra annum ad diaconatus, & presbyteratus ordines ſe facere promoueri; alioquin ex tunc pœnam impoſitam per d.c. licet. (niſi iuſta de cauſa id omiſerit) ipſo iure incurrit. vt in tex.

Cap. 35. Commiſſa.

AD pœnam priuationis Rectoris parochialis eccleſiæ non promoti, requiritur, quod annus integer ſit completus.

QVIA vbi imponitur pœna ex non facto intra certum tempus, non incurritur pœna, niſi illud tempus ex toto ſit elapſum. ff. de verb.oblig.l.in illa, & l.ſi inſulam. vbi expreſſe dicitur, ſtipulationem pœnalem non committi ante diem, etiam ſi ſit certum parere non poſſe. Tota enim obligatio in vltimum diem collata eſſe videtur. l. ſi eum.§.2.ff.ſi quis caut.in iud. Ideo pœna impoſita per.c.licet canon. ſupr.eod.contra illum, qui adeptus eccleſiam parochialem, non fecerit intra annum ſe in presbyterum ordinari, non incurritur, niſi in totum annus ille ſit elapſus, quanquam tantum de anno tranſiuerit, quod intra ipſum non poſſit ad illum ordinem promoueri. vt in tex. Nec obſtat, quod fruſtra expectatur euentus, cuius nullus eſt effectus.l. aliquando. §.fin.ad Velleian. quia illud procedit, quando quod expectatur, ab initio eſt inefficax; ſecus quando ab initio eſt validum, vt eſt collatio in caſu huius tex.Gemin.nu.1. Ad quod adde, quod vltima dies hic poteſt operari, cum in ea poſſit iſte Rector obtinere prorogationem ad presbyteratus ordinem ſuſcipiendum, cauſa ſtudij, vt ſupr. in c.prox. gloſ. hic.ver.elapſus.

ET annus ille non currit iuſte impedito.

QVIA non valenti agere, non currit tempus.ſupr.c.quam ſit.in fin. & l.fin.§.fin.C.de annal.except. Nam qui non poteſt agere, iuſte impeditus, non eſt in culpa.gloſ.hic.ver.iuſto. Et qui non eſt in culpa, non debet iure ſuo priuari. c.diſcretionem. extr.de eo, qui cogn. conſ. Ideo ſi iuſte impeditus non fecerit ſe intra annum ad ſacerdotiũ promoueri, pœnam cap. licet canon. non incurrit. vt in tex. Annus autem incipit currere, poſt obtentam eccleſiam, à die adeptæ pacificæ poſſeſsionis, vel qua per eum ſtetit, quominus illã adipiſceretur. vt in tex. Pacifica autem poſſeſsio, quando dicatur adepta, late tractat hic gloſ. ver.pacificam. Et licet vacet eccleſia parochialis, ipſo iure, quando quis eſt eam adeptus, & non iuſtè impeditus, nec priuilegio ſtudij defenſus, ſe non fecit intra annum promoueri. d.c.licet.& ſupr. c. prox. Tutius tamen eſt, & honeſtius, vt antequam eccleſia alteri conferatur, ille citetur ad docendum, cur ſe non fecerit promoueri; & ſi de legitimo impedimento non doceat, vel de diſpenſatione, pronuntietur priuatus; ne ſi interim eccleſia alteri conferretur, & ipſe poſtea veniens de legitimo impedimento doceret, faceret collationem alteri factam caſſari. Sed quia iudices, vel illi, ad quos collatio ſpectat, nolunt litigare, vel aduerſarios conſtituere, ſicut nec illi, quibus facienda eſt collatio, niſi primo

habeant

habeant ius in re; ideo communius eligitur altera via, vt ſine alia pronuntiatione fiat collatio.gloſ.ver.iuſto.

ET poſt priuationem, eccleſia eidem conferri non poteſt.

QVIA ſi poſtquam ille eſt iuſte priuatus, eo, quod ex ſua culpa ſe non fecerit intra annum in presbyterum ordinari, poſſet iterum in illa vacatione ad eandem eccleſiam promoueri, conſtitutio, quæ ipſum priuat, fieret ludibrio, & debito fruſtraretur effectu; & non rebus, ſed verbis, cum ſit potius contrarium faciendum, lex impoſita videretur. vt in tex. ea namque ratione, qua poſſet, primo anno finito, iteratò ei eccleſia conferri, ſimiliter poſſet, finito ſecundo, & ſic tertio, & de ſingulis; vnde fruſtra eſſet prima priuatio. gloſ. ver. iterato. Ideo ſtatuitur, vt ea vice nullo modo poſſit ſic delinquenti illa eccleſia conferri. vt in tex. & ſimile habetur in c. licet. il 3. extr. de teſtib.

ET non promotus, ſi eo animo receperat eccleſiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad reſtitutionem ipſorum.

QVIA talis recipit iſtos fructus fraudulenter. vt in tex. nam qui recipit beneficium, debet habere intentionem accipiendi ordines requiſitos, vt in illis iuxta debitum ſuum valeat eccleſiæ deſeruire. d. c. licet canon. Et quoniam fraus nemini patrocinari debet. c. tuæ extr. de cleric. non reſid. Ideo ſi promoueri ad ſacerdotium non intendens, parochialem receperit eccleſiam, vt fructus ex ea per annum percipiat, ipſam poſtmodum dimiſſurus; niſi (voluntate mutata) promotus fuerit, ad eorundem fructuum reſtitutionem tenetur. vt in tex.

ET qui ea mente contulit, eccleſiam ſeruare debet indemnem.

QVIA collator beneficij tenetur ex officio conferre perſonæ, quæ ſit apta ad illi ſeruiendum iuxta onus, quod habet. ext. c. nihil. & c. cum in cunctis. aliàs ſi per malitiam, vel negligentiam in hoc peccat, eſt puniendus. extr. c. cum nobis. Ideo conferens eccleſiam perſonæ, quam non credit illi fore idoneam, ex eo, quod non vult reciperet ordines requiſitos, (præter diuinam offenſam, quam ex inde incurrit) ad ſeruandam illam eccleſiam indemnem obligatur. vt in tex. Quæ obligatio, & condemnatio eſt pœna reſpectu ſoluentis, ſed reſtitutio damni, & rei iniuſtè ablatæ, reſpectu recipientis. Gemin. §. fin. Sed tunc conuenitur collator pro iſtis fructibus, quando beneficiatus non ſoluit, nec eſt ſoluendo. gloſ. fin. nàm non tenetur ad illos principaliter, ſed in ſubſidium. Gemin. hic. Et loquitur hoc c. de obligatione reſtitutionis, non ſolum in foro animæ, ſed etiam in foro iudiciali; dummodo de tali eius credulitate, & fraude fiat fides. gloſ. fin. Fraudem autem debet probare ille, qui eam allegat. l. quoties. §. qui. ff. de prob. Et probatur per coniecturas. c. 2. infr. tit. prox.

Cap. 36. Si abbatem.

ABBAS exemptus eligitur in Epiſcopum.

QVIA Abbas non dicitur propriè ſuæ eccleſiæ ſpirituali matrimonio copulatus.c.fin.& ibi gloſ.circa med.extr.de poſtul.præl. Vnde non eſt tantum vinculum inter Abbatem exemptum, & eius eccleſiam;& ſimiliter inter cæteros prælatos inferiores, & eorum eccleſias; ſicut eſt inter Epiſcopum,& ſuam eccleſiam,cui eſt matrimonialiter alligatus.d.gloſ.Ideo,licet Epiſcopus non poſsit eligi ad aliam eccleſiam, dum eſt vni copulatus; & ideo eſt poſtulandus.d.c. fin. non per hoc infertur idem ad cæteros prælatos, qualis eſt Abbas, & alij inferiores. gloſ.hic. ver. elegiſtis. Et ſic cum iſti non reperiantur prohibiti, ſunt cenſendi admiſsi.d.gloſ.de poſtul.præl.

SED tranſire non poteſt ſine licentia Papæ.

QVIA quilibet ſubiectus alicui eccleſiæ adſtrictus, debet obtinere licentiam a ſuo immediato ſuperiore ad hoc, vt poſſit ad aliam eccleſiam tranſire. ſupr. c.ſi religioſus,& c.nullus,& gloſ.hic ver. ſubiectum; licet non teneatur petere licentiam pręſtandi conſenſum electioni. d.c.nullus, & gloſ. hic. ver.elegiſtis. Et quoniam abbas exemptus eſt immediatè Romanæ Eccleſiæ ſubiectus. vt in tex. Ideo debet obtinere a Papa licentiam ad hoc,vt poſſit ad aliam eccleſiam tranſire, vt in tex. & extr.de renunt. c.fin.

VEL Legati de latere.

QVIA Legatus de latere in prouincia ſuæ legationis Papam repræſentat. c.volentes. extr. de offic.legat. Et ibi omnia poteſt, præter ea, quæ in ſignum ſingularis præeminentiæ, ſunt Romano Pontifici reſeruata. Archid.hic in princ. & in fin. Et quoniam facultas præſtandi iſtam licentiam abbatibus exemptis, non eſt Papæ ſpecialiter in ſignum præeminentiæ reſeruata. gloſ. fin. hic. Ideo Legatus de latere poteſt illam impartiri. vt in tex. & extr. de offic. legat. c. 3. Tenetur ergò abbas exemptus petere licentiam tranſeundi ad aliam eccleſiam, ſed non licentiam conſenſum electioni præſtandi; cum ad illam teneatur ratione ſubiectionis, ad iſtam verò non teneatur ratione eccleſiæ, cui nõ eſt matrimonialiter copulatus.gloſ.ver.elegiſtis,& ver.deferendi

§. Huiuſmodi.

LEGATVS de latere poteſt confirmare electiones epiſcoporum exemptorum.

Quia

QVIA Legatus de latere maius omnibus, poſt Romanum Pontificem, in prouincia ſibi decreta imperium cenſetur habere. vt in tex. Et in illa omnia poteſt, quæ non ſunt Romano Pontifici in ſignum præeminentiæ ſpecialiter reſeruata, vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam confirmatio electionis huiuſmodi epiſcoporum non eſt de ſpecialiter ei reſeruatis. gloſ.fin.hic. licet epiſcoporum tranſlatio ſit de reſeruatis. c.quod tranſlationem. extr.de offic. leg. Ideo talis legatus poteſt illam præſtare, vt in tex.

RELIQVI non.

QVIA reliqui Legati non de latere habent ſtrictiorem poteſtatem. infr. c.1. de poteſt. legat. Ideo illa ad ipſos pro huiuſmodi confirmatione præſtanda non ſe extendit, ſicut fit ad illos de latere. gloſ.2. in d.c.1. infr. de offic. leg.

SINE ſpeciali mandato.

QVIA in huiuſmodi commiſſione eſt attendenda voluntas Papæ committentis. d.c. quod tranſlationem. Et quoniam ex ſpeciali mandato illa poteſt apparere, non autem ex commiſſione generali. vt in tex. Ideo tales Legati non de latere poſſunt huiuſmodi confirmationem ex ſpeciali mandato præſtare, non autem ex generali. gloſ. in c. quanquam verſ. plus. diſt. 23. magis enim operatur ſpecies, quam genus. gloſ.hic. ver.ſpecialiter.

Cap. 37. Si compromiſſarius.

SI compromiſſarius non eligit intra tempus iuris, ad proximum ſuperiorem deuoluitur poteſtas prouidendi.

QVIA compromiſſarius fungitur vice capituli compromittentis. extr. c.in cauſis. Et quoniam ſubrogatum ſapit naturam ſubrogantis. c.eccleſia. extr.vt lite pend. Et ſi ipſum capitulum non eligeret intra tempus iuris, prouidendi poteſtas deuolueretur ad proximum ſuperiorem. c.2. extr. de conceſſ.præb. Ideo debet eſſe idem ius, quando intra illud tempus non eligit compromiſſarius eius, vt in tex. Et ſibi imputent compromittentes, qui in talem negligentem huiuſmodi poteſtatem tranſtulerunt, vt in tex.

SI eligit, ſed indignum, indiſtinctè redit ad compromittentes.

QVIA tale compromiſſum habet intellectum iuris, ſcilicet, vt compromiſſarius debeat iuxta iuris diſpoſitionem eligere idoneum, vt not. extr. in c.cum dilectus. Vnde talis eligendo indignum, tranſgreditur formam mandati. d.c.cum dilectus. Ideo cum in tali caſu compromittentes non ſint in culpa, ex quo non dederunt facul-

cultatem eligendi indignum, dolus compromiſſarij non debet eis imputari, vt in tex. & ſic ne ſine culpa eorum, priuentur illa vice poteſtate eligendi, ius voluit, vt poteſtas tunc libere reuertatur ad eoſdem, vt in tex. Non autem hoc voluit in ſuperiori caſu negligentiæ, quando, ſcilicet, compromiſſarius non eligit intra debitum tempus; quia tunc compromittentes fuerunt in culpa; nam poterant contra negligentiam ſibi prouidere, non dando compromiſſario totum tempus iuris, quod habebant, aut ſolicitum eligendo. gloſ. ver. tranſtulerunt; quod in dolo non contingit, cum conſiſtat in animo, & non poterant illum præuidere. Archid. d.ver. tranſtulerunt. Ideo eis imputatur negligentia compromiſſarij, non autem dolus, vt in tex. Sicut procurator nocet domino in omittendo, non autem in committendo. l. fin. C. de acquir. poſſeſſ. Et non permittitur, vt compromiſſarius poſſit rurſus alium eligere, quando per ignorantiam elegiſſet indignum; quia functus eſt officio ſuo. vt in tex. ſicut eſt in iudice, ſiue bene, ſiue male, ſemel iudicante. c.literis. extr.de offic. deleg. & l.iudex. ff.de re iudic.

NISI id ſcienter ratum habuerint.

QVIA ratihabitio trahitur retro, & comparatur mandato. c.ratihabitionem. infr. de reg. iur. & l.hoc iure. ff.eod. Et bene poterant ratum habere, quia eorum nomine id erat factum; alias eſſet ſecus. c.ratum. d.tit. de reg.iur. & c.cum quis. infr.de ſent.excom. Ideo ſicut, ſi ipſi compromittentes ſcienter elegiſſent, vel commiſiſſent alteri, vt eligeret indignum, pro illa vice priuarentur facultate eligendi. extr. c.cum in cunctis §. fin. ita debent priuari, ſi electionem indigni eorum nomine a compromiſſario factam, ſcienter ratam habuerint. vt in tex. Qui enim per alium facit, per ſe ipſum facere videtur. c. vt famæ. extr.de ſent. excom. & qui malegeſtum ſcienter ratificat, alienam culpam facit ſuam. c.iam itaque. 1.q.4. Sed ſi ratificauerint electionem factam de indigno, quem ipſi credebant eſſe dignum, adhuc eligendi poteſtas deuoluitur ad ipſos compromittentes; quia ſicut a principio ſi talem ignoranter elegiſſent, non haberet locum pęna concilij. d. c. cum in cunctis, ita debet eſſe, vt non priuentur, ſi ignoranter ratificent. gloſ. ver. ſcienter.

IDEM, ſi electus idoneus non conſentit.

QVIA cum electio tunc non fuerit vitioſa, non debent eligentes iure ſuo ſine culpa priuari. extr. c.ſi electio. & c.cum Vintonenſis. Et quoniam non poteſt compromiſſarius rurſus eligere, nam ſemel eligendo, functus eſt officio ſuo. vt in tex. niſi in mandato diceretur, quod poſſet eligere ſemel, & pluries. gloſ.ver. conſentire. Ideo res redit ad naturam ſuam, & ad priſtinum ſtatum, vt ipſi compromitten-

tes

tes habeant eligere.d.c.ſi electio. & habebunt liberum tempus,ac ſi noua eſſet vacatio.gloſ. ver.liberè.

SI compromiſſarius ſcienter eligit indignum, ipſe ſolus ab eccleſiaſticis beneficijs triennio eſt ſuſpenſus.

QVIA pœna ſuum debet tenere auctorem. vt in tex. Et quoniam in tali caſu compromittentes non fuerunt in culpa, ex quo non intelliguntur dediſſe hanc facultatem eligendi indignum, & illam ratam non habent, vt dictum eſt ſuperius. Ideo non conuenit, eos compromiſſarij odio prægrauari. vt in tex. Ipſe autem compromiſſarius eſt ſuſpenſus ipſo iure à beneficijs, quæ obtinet in eccleſia, quam per huiuſmodi electionem offendit. vt in tex. quia iſta eſt pœna impoſita contra eligentes ſcienter indignum.extr.c.cum in cunctis.§. fin. Sed ſi non habet, niſi beneficium in illa eccleſia, & ab illo ſuſpenditur, vnde habebit neceſſaria? Dic, quod de illo habebit modicam ſuſtentationem, ne ex toto egeat.gloſ.in d.c.cum Vintonenſis.ver.admiſerant, & Archid. hic ver. beneficijs.

NISI id, compromittentes ſcienter ratum habuerint.

QVIA per huiuſmodi ratihabitionem alienum delictum facerent proprium, vt dictum eſt ſuperius. Ideo conueniens eſſet, vt pari pœna cum compromiſſario punirentur.c.quantæ.extr.de ſent.excom.

ET pœna prædicta ſuſpenſionis, non habet locum in Epiſcopo compromiſſario.

QVIA de iure nullam ſententiam ſuſpenſionis incurrit Epiſcopus, niſi de ipſo expreſſa mentio habeatur.vt in tex.& c.quia.infr.de ſent.excom. Et quoniam in d.c. cum in cunctis, vbi imponitur iſta pœna ſuſpenſionis contra eligentes ſcienter indignum, non fit mentio, quod Epiſcopi huiuſmodi pœnæ ſubijciantur.d.c.§. fin. Ideo in Epiſcopo compromiſſario male eligente talis pœna non vendicat ſibi locũ. vt in tex.Sed ex quo tunc non eſt contra eũ certa pœna ſtatuta, ne delictum ſuum remaneat impunitum, ad arbitrium iudicis punietur. c.de cauſis.extr.de offic.deleg.& Archid.hic.ver.peccante.

NEC in electione inferiorum Epiſcopis.

QVIA prædicta decretal.cum in cunctis.in impoſitione pœnæ ſuſpenſionis, non loquitur, niſi quando peccatur in electione Epiſcoporum, & Superiorum, vt ibi §.fin. Et quoniam pœnæ, cum ſint odioſæ, ſunt potius reſtringendæ, quam dilatandæ.c.in pœnis.infra de reg.iur. Ideo cum peccatur in electione inferiorum beneficiorum nõ intelligitur impoſita dicta pœna ſuſpenſionis.vt in tex.& gloſ.penul.ſupra in c.quanquam.

ET reſtringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in eccleſia offenſa.

QVIA prædicta decretal. cum in cunctis. in impoſitione huiuſmodi pœnæ ſuſpenſionis à beneficijs,indefinitè loquitur, dum dicit: Ab eccleſiaſticis beneficijs nouerint ſe ſuſpenſos. vt ibi. §. fin. non enim dicit vniuerſaliter ab omnibus beneficijs. Et quoniam pœnæ ſunt odioſæ. d.c. in pœnis. Et in odioſis indefinita non æquipollet vniuerſali Bart. in l.nominatim.ff.de liber.& poſthum. Ideo talis pęna non eſt extendenda ad omnia beneficia vbicunque per huiuſmodi delinquentem obtenta; ſed ſolum ad beneficia, quæ obtinet in eccleſia, quam taliter eligendo,ſpecialiter noſcitur offendiſſe. vt in tex. Et dicitur eccleſia offenſa per huiuſmodi electionem,licet electio non habuerit effectum; quia quantum in eo fuit,male eligendo offendit. gloſ. ver. offendiſſe. Et ſic pęna eſt commenſurabilis delicto,vt ſecundum quantitatem iniuriæ,& per reſpectũ ad illum,cui fit iniuria,imponatur. Gemin. & Archid.hic in fin. Vnde aliquis eſt ſuſpenſus à beneficio in vna eccleſia,& non in alia; ſic etiam habetur ſupr.c.cupientes.§.cæterum, & infra de offic.ordin.c.ſi canonici.

ET idem in beneficijs illius,qui deficit in probatione eius,quod obijcit in perſonam.

QVIA etiam in tali caſu pęna ſuſpenſionis imponitur indefinitè à beneficijs. vt ſupr.in c.ſtatuimus.§. fin. Ideo non eſt intelligenda ſuſpenſio lata ab omnibus beneficijs vbicunque obtentis, ſed à beneficijs illius eccleſiæ,cuius perſonam talis,obijciendo falſa, offendit. vt in tex.& gloſ.in d.c.ſtatuimus.ver.beneficijs. Sed quid ſi in his caſibus eligens,vel opponens non habet in illa eccleſia beneficiũ? Dic,quod pęna extraordinaria poterit affici.gloſ.penult.hic. Vbi enim quis deliquit,& non eſt capax pęnæ à iure impoſitæ,eſt locus pęnæ arbitrariæ. c. finem.extr.de dol.& cont.& l.hos accuſare.§.in hominibus.ff.de accuſ.

Cap. 38. Procurator.

PROCVRATOR ad appellandum ſecundum formam. c. vt circa.non eſt idoneus,niſi omnia obiecta ex forma iuramenti, in procuratorio exprimantur.

QVIA illud cap.vt circa.requirit, quod appellans contra electionem factam, volens dicere illam inualidam ex defectu formæ, vel perſonæ,exprimat crimina, & omnes circunſtantias, quas intendit obijcere in formam,vel perſonam,& quod iuret, ſe credere illa eſſe vera,& ſe poſſe illa probare.vt in d.c.vt circa.ſupr.eod. Quæ expreſſiones,& iuramentum,à iure requiruntur, vt via malitijs præcludatur,

tur,ne quis calumnioſe opponat, & ne indebite diu vacent eccleſiæ.d.c. vt circa. Et quoniam procurator poſſet credere ea eſſe vera, quæ non credit dominus,& ſic nō poſſet verè iurare de credulitate domini, & do minus poſſet malitioſe ſe excuſare.gl.penult.hic. Ideo ad obuiandū malitijs,quæ in huiuſmodi appellatione fieri poſſent, per hanc conſtitutionē declaratur,quod per c.vt circa, procurator ad appellandum contra electionem, poſtulationem, aut prouiſionem alicuius, non aliter idoneus reputetur,quam ſi omnia,quæ in formam obijcere,vel perſonas, & propter quæ appellare intendit, ſingulariter, & clarè in eius procuratorio ſint expreſſa; & quod habeat ſpeciale mandatum iurandi corporaliter in eorum animas,quorum procurator exiſtit, quod ipſi credunt expreſſa huiuſmodi vera eſſe,& ſe poſſe probare. vt in tex. Si tamen ipſe dominus appellaſſet,& ſeruaſſet formam,d.c. vt circa. licet poſtea procuratorem conſtituat, tunc admitteretur procurator ſine alia criminum expreſsione. Francus nu.1. Cum ad proſequendam appellationem iam factam hoc non requiratur. vt not.Specul.in tit. de procur.§.1.ver. ſed nunquid. Et quoniam noua conſtitutio aliam declarans habet locum ſolum in caſibus,in quibus habet conſtitutio declarata.gloſ.1. ſupr.in c.is,qui,& Gemin.hic nu. 4. Et decretal. vt circa. quam iſta declarat, habet locum tantum in appellationibus extraiudicialibus,non autem in appellationibus interpoſitis in iudicijs.infr.c.conſtitutio. Ideo etiam hoc cap.habet locum ſolum in extraiudicialibus. gloſ.1. hic. Dic ergo, procurator ad appellandum contra electionem,& c.ſcilicet, extra iudicium.Archid. hic in princ.

Cap. 39. Si confirmationem.

CASSATA confirmatione,vel caſſa nuntiata, propter defectum iuriſdictionis, vel ſolemnitatem omiſſam, non propter hoc electio caſſata dicetur.

QVIA confirmatio ſe habet vt acceſſorium,& electio vt principale.gloſ.fin.hic. nam per electionem datur titulus prælaturę,& habitus adminiſtrandi,per confirmationem vero ſolum datur exercitium ad illam. gloſ.in c.quanto.diſt.63. & not.ſupr.in c.auaritiæ. Et quoniam principale non ſequitur naturam acceſſorij, licet acceſſorium ſequatur principale.cap.acceſſorium.infr.de reg.iur. Ideo licet caſſetur confirmatio,non per hoc caſſatur electio.vt in tex. Præterea, in ſeparabilibus inutile non vitiat vtile.c.vtile.infr. de reg.iur. Et quoniam electio,& confirmatio ſunt actus diuerſi,& abinuicem ſeparati.Innoc.in c. 2.extr.de reſtitut.in integr. Ideo ſi electio præcedens fuerit canonica, propter inualidam confirmationem ſequentem,non debet infirmari. vt in tex. Et illud, quod hic dicitur in confirmatione electionis, eſt dicendum etiam in confirmatione ſententiæ, priuilegij, ſtatuti, ſeu alterius

contractus, cum ſit eadem ratio etiam in iſtis. Io. And. & Francus hic.

Cap. 40. Quia ſæpe.

SI vacante cathedrali, regulari, vel collegiata eccleſia, ſingulares perſonæ capituli, vel conuentus occupant bona à prælato dimiſſa, vel vacationis tempore obuenientia, donec plene reſtituant, ab officio, & quibuſcunque beneficijs ſunt ſuſpenſi.

QVIA ſæpe contingebat, quod cathedralibus, & regularibus, ac collegiatis eccleſijs vacantibus, capitula, conuentus, collegia, & ſingulares earundem perſonæ, bona à prælatis ipſarum dimiſſa, vel vacationis tempore obuenientia, quæ in vtilitatem dictarum eccleſiarum expendi, vel futuris deberent ſucceſſoribus fideliter reſeruari, occupabant, inter ſe diuidebant, ſurripiebant, & cõſumebant, in eccleſiarum, & ſucceſſorum graue diſpendium, & iacturam. vt in tex. Ideo ad temerarios auſus talium reprimendos, & ad eccleſiarum indemnitatibus præcauendum, ſtatuitur, vt ij, qui præmiſſa de cætero præſumpſerint, eo ipſo ſint, & tandiu maneant ab officio, & beneficijs quibuſcunque ſuſpenſi, donec plene reſtituerint quicquid de bonis perceperint ſupradictis, vt in tex. Hodie verò ſuper bonis remanentibus prælatorum obeuntium, occaſione eccleſiarum acquiſitis, & ſuper fructibus eccleſiarum vacantiũ, ſunt diuerſæ conſtitutiones Summorum Pontificum, qui ſtatuerunt illa eſſe ſpolia ſpectantia ad Sedem Apoſtolicam; vt eſt conſtitutio Pauli III. quæ incipit: Romani Pontificis. ſub datam Romæ 3. nonas Ianuar. 1549. quæ poſtea fuit abrogata per Iulium III. quo ad loca, vbi non ſunt ſubcollectores ſpoliorum, ſub datam 26. Iunij, pontif. ſui anno primo, & quo ad curiales Romæ ſub 6. idus Martij, eodem anno. Et limitata fuit per Pium V. quo ad omnes in quibuſdam mobilibus relinquendis proprijs eccleſijs, ſub datam 3. Kal. Septembris 1567. Et tandem cum quadam moderatione fuit confirmata illa Iulij Tertij quo ad curiales Romæ per optimum principem Paulum V. modo eccleſiam Dei ſumma pietate gubernantem; ob quod beneficium Canonici Eccleſiæ Lateranenſis æneam ſtatuam ei meritò poſuere, grati animi ergo. Ex eo enim tempore Vrbs frequentius, & decentius colitur, non amplius timentibus eccleſiaſticis, vt in bonis eorum vexentur hæredes, vnde oriebatur, quod multi, vel ab Vrbe diſcedebant, vel ibi pauperem vitam ducentes, pecuniam alibi tranſmittebant. Conſtitutio autem incipit. In eminenti. data die 8. Aprilis 1606.

NON obſtantibus priuilegijs, ſtatutis, & conſuetudinibus, quacunque firmitate vallatis.

Quia

QVIA cum ſint irrationabilia,& eccleſijs damnoſa. vt in tex. per hanc conſtitutionem,non obſtante quacunque confirmatione, caſſantur,& irritantur. vt in tex. Et per iſtam clauſulam, non obſtante &c. non ſolum intelliguntur ablatæ conſuetudines ante hanc conſtitutionem inductæ, ſed etiam prohibetur, ne in futurum inducantur.vt not.in Clem.in pleriſque.infr.eod.

Cap.41. Conſtitutio.

DECRETALIS, vt circa. ſolum in extraiudicialibus appellationibus locum habet.

QVIA in prædicta decretal. vt circa. habentur hæc verba,ſcilicet, qnando electionibus,poſtulationibus, & prouiſionibus ſe opponunt,& propter hoc contigerit appellari; & non dicit,quando in iudicio ſe opponunt. Item ibi dicitur,quod debeat coram perſonis authenticis præſtare iuramentum; ſed ſi appelletur in iudicio,non poſſet dici, quod non eſſet pręſtitum iuramentũ corã perſona authentica;cũ iudex ſit perſona authentica. Gemin.hic nu.3. Ideo cũ per iſta verba conſtet, quod d. decret. voluit intelligere de appellationibus extraiudicialibus, non autẽ de iudicialibus,non eſt à ſignificatu verborũ, & conſtitutionis intẽtione,per aliquos recedendũ.gl.antepen.in c.ſolitæ.de mai.& obed. & c.conſuluiſti,& ibi gl.2.q.5.Non enim eſt eadem ratio illius decretalis in appellationibus iudicialibus,quæ eſt in extraiudicialibus; nam illa fuit ſtatuta ad obuiandum malitijs,quę committebantur circa appellationem ab electionibus,quibus non erat per iura prouiſum. vt in d. c. vt circa.ſupr. eod. Sed quo ad appellationem iudicialem, bene eſt per diuerſa iura prouiſum.vt in c.vt debitus.extr. de appell. & c.1.infr.eod. Et magis habemus parata remedia in iudicio,quam extra iudicium. gl. in c.ſolet.infr.de ſent. excom. Ideo magis opus erat adhibere cautelam ad appellationem extra iudicium, quam eſſet ad illã in iudicio.gl.1.hic.

IN iudicialibus autem antiqua iura ſeruanda ſunt.

QVIA quod noua lege non reperitur immutatum, id veterum legum diſpoſitioni intelligitur relictum.l. præcipimus. in fin. C. de appell. Iurium enim correctio eſt euitanda.ſupr.c. cum expediat. Et quod non mutatur,quare ſtare prohibetur? l.ſancimus.C. de teſtam. Et quoniam iura antiqua non reperiuntur immutata quo ad appellationem iudicialem in huiuſmodi electionibus, & poſtulationibus, aut prouiſionibus. vt in tex. Ideo illa iura circa talem appellationem ſunt ſeruanda.vt in tex.& gloſ.1.

Cap.

Cap.42. Is, cui.

HABENS plenam adminiſtrationem cathedralis eccleſiæ in ſpiritualibus, & temporalibus, iuriſdictionalia exercere poteſt.

QVIA talis adminiſtrator, ſeu procurator, vel viſitator, qui ſolum à Sede Apoſtolica in cathedralibus vacantibus ad tempus deputatur, electo cõfirmato in gubernatione eccleſiæ (præterquam in alienatione bonorum immobilium) comparatur. vt in tex. & cap. fin. infr. de ſuppl. negl. præl. Et quoniam electus confirmatus poteſt exercere iuriſdictionalia. extr. c. tranſmiſſam. Ideo debet poſſe eadem etiam iſte adminiſtrator. vt in tex. Cum de ſimilibus idem ſit iudicium. l. fin. C. ad leg. Fal. Sed non datur ei poteſtas alienandi bona immobilia, licet adhiberet debitam ſolemnitatem. Francus nu. 1. Nec poteſt donare de fructibus eccleſiæ pro ſua voluntate, ſed de illis debet habere quotidianas expenſas, & reliquos ſeruare prælato ſucceſſori, reddendo rationem de adminiſtratione facta. Gemin. nu. 9. quia ipſe non eſt ſponſus, & prælatus eccleſiæ. c. presbyteri. diſt. 14. Ideo non tantum defertur ei, ſicut ſit prælato ſponſo. Gemin. hic.

SACRAMENTALIA non.

QVIA illa, quæ miniſterium conſecrationis expoſcunt, non poſſunt exerceri etiam per electum confirmatum, ſed ſolum per Epiſcopum conſecratum. d. c. tranſmiſſam. & ibi gloſ. fin. quæ enumerat ea, quæ ſunt ordinis, & ea, quæ ſunt iuriſdictionis. Et quoniam iſte adminiſtrator, qui non ſit Epiſcopus, non habet maiorem auctoritatem, quam habeat electus confirmatus, vt dictum eſt ſuperius. Ideo non poteſt exercere ſacramentalia, ſicut non poteſt ipſe electus non conſecratus. vt in tex. Poterit autem ea per alios Epiſcopos facere expediri. vt in tex. quia iſta demandatio eſt iuriſdictionis, quam poteſt facere etiam electus confirmatus. gloſ. fin. hic. & d. gloſ. in d. c. tranſmiſſam.

NISI Epiſcopus fuerit.

QVIA in eo tunc concurrit vtraque poteſtas requiſita ad talium adminiſtrationem, ſcilicet poteſtas ordinis, & poteſtas iuriſdictionis. Gemin. nu. 7. Nam Epiſcopus extraneus non poteſt exercere ea, quæ ſunt ordinis in aliena diœceſi, ex defectu iuriſdictionis. cap. abbates. infr. de priuileg. Et quoniam conceſsio huiuſmodi adminiſtrationis tribuit Epiſcopo iuriſdictionem. vt in tex. Ideo poterit exercere ſacramentalia, quæ ſunt ordinis, ex ſua propria virtute. Gemin. num. 9.

Cap. 43. Indemnitatibus.

MONIALIS non eligit, niſi peregerit vndecimum annum.

QVIA mulier ante duodecimum annum dicitur impubes, & diſcretione caret, ſupr. c.ex eo, & extr. de regular. c.cum virum; & ob id etiam non cenſetur apta ad præſtandum conſenſum per verba de pręſenti in matrimonium carnale. c.puberes. extr.de deſponſ. impuber. niſi malitia ſuppleat ætatem. d. titulo c.fin. Et quoniam in electione facienda requiritur, quòd eligentes habeant iudicium cognoſcendi dignum ab indigno. d.c. ex eo, & extr. c.cum in cunctis. Ideo ante annos pubertatis, & diſcretionis, neque mulier, neque vir, eligere poteſt, vt in tex. & d.c.ex eo, ſicut propter eandem rationem, neque etiam furioſus. gloſ.in d.c. ex eo.

ET ſit tacitè, vel expreſſe profeſſa.

QVIA abbas debet eligi a monachis, & abbatiſſa a monialibus. c. abbatem. 18.q.2. & noſ. in d.c. ex eo. lex enim in multis æquiparat moniales monachis, præſertim in creatione abbatis, & abbatiſſæ. Archid. num.3. Et quoniam illa, quæ non eſt tacitè, vel expreſsè profeſſa, non poteſt dici monialis, cum adhuc poſſit ad ſæculum redire. c.1. infr.de regular. Ideo tanquam laica, ſi non ſit profeſſa, non eſt capax neque ibi, neque alibi iuris eligendi abbatiſſam, cum tale ius ſit ſpirituale, quod in perſonam laicam cadere non poteſt. d.c.ex eo.

NEC eligitur, niſi peregerit trigeſimum annum.

QVIA cum per abbatiſſam debeat gubernari monaſterium. vt in tex. Curandum eſt, vt illi præficiatur perſonà idonea. d.c. cum in cunctis, & d. c. abbatem. Et quoniam ſicut vir propter iuuenilem ætatem non cenſetur idoneus ad epiſcopatum ante trigeſimum annum completum, cum antea non bene præſumantur haberi morum grauitas, & experientiæ iudicium. d.c. cum in cunctis. Ideo idem eſt cenſendum etiam in muliere in ſpiritualibus præficienda alijs, quæ licet non habeat tantum onus; ſicut epiſcopus. c.dilecta. extr. de maior, & obed. eſt tamen ſexus fragilioris, & minoris iudicij. c.forus. extr. de verb. ſign. Ideo vnum cum alio compenſatur, vt eadem ætas requiratur in abbatiſſa, quæ requiritur in epiſcopo, ne monaſterium gubernetur a iuuenculis. Ioan. Monach. hic, & c. iuuenculas. 20.q.1. vbi habetur, quod abbatiſſa debet eſſe ſexagenaria; ſed illo iure hodie non vtebamur, cum ætas hominis ſit breuis; ideo fuit præſcripta ætas triginta annorum, vt ætatis breuitati, & morum grauitati conſuleretur: gloſ. hic, ver.trigeſimum, & gloſ. in d.c. iuuenculas. Nouiſſimè verò eſt attendendum Concilium Trident. per quod ſtatuitur, vt non eligatur in abbatiſ-

batiſſam minor quadraginta annis, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit. Si verò talis non inueniatur in monaſterio, nec poſſit ex alio monaſterio haberi, eligatur illa, quæ trigeſimum annum exceſſerit, & per quinquennium ſit profeſſa. ſeſſ.25. cap. 7. de regular.

ET fuerit expreſſe profeſſa

QVIA profeſsio expreſſa eſt nobilior, quam tacita; cum illa ſit hominis, iſta ſit iuris. vt not. ſupr. in c.nullus. & infr. de regular. c. conſtitutionem. Et quoniam ille, qui præficitur alijs, debet meritis, & bono exemplo excellere alios. d.c. cum in cunctis. Ideò ſtatuitur, vt tam monachus præficiendus in abbatem, quam monialis præficienda in abbatiſſam, ſint expreſſe profeſsi. vt in tex. & d.c.nullus, & nouiſsime Concil. Trid. d.ſeſſ.25. cap.7.

§. Sanè.

NON obſtante contradictione, vel appellatione quacunque, electa a duabus partibus numero, cum per ſcrutinium proceditur, examinatione præmiſſa per officium præſidentis, confirmatur, & benedicitur.

QVIA numerus duplo maior præſumitur valde ſanior, & motus a maiori zelo ad illam eligendam, quam moueatur alia tertia pars ad eam reprobandam. vt not. ſupr. in c.ſi quando; quam præſumptionem auget examinatio facta per officium præſidentis, qui talem electionem eſſe per ſcrutinium canonicè factam inuenit. vt in tex. Ideo licet alias regulariter, appellatione interpoſita ad Papam, non poſsit inferior confirmare electionem. ſupr. c.ſi poſtquam. Tamen in electione monialium, vbi, propter ſexum fragiliorem, ad quærimonias garrulum, & ad variandum propenſum. c. forus, extr. de verb. ſign. eſt maius periculum, ne monaſteria diù vacent, & ne imputationes monialium cum paruo decore per iudicia circunferantur; ad occurrendum illorum periculis, & indemnitatibus, ſpecialiter ſtatuitur, vt in tali caſu tertiæ partis contradictio, vel appellatio, confirmationem, & benedictionem electæ non impediat. vt in tex. & Gemin. nu.5.

ITEM, publicato ſcrutinio, antequam ad actus extraneos ſe diuertant, eligentes poſſunt accedere ad illam, quæ maiorem partem conuentus numero habet.

QVIA licet, publicato ſcrutinio, non poſsit illa, quæ fuit maior pars eligentium, variare in præiudicium illius, quem ipſi elegerunt. vt not. extr. in c. publicato. Minori tamen parti conceditur,

Digitized by Google

ditur, vt poſsit accedere ad electum à maiori parte, cum per ipſam minorem partem non potuerit ex ſe ſola fieri aliqua electio valida; & ſic per eius acceſſum ad electum a maiori parte, non fit alicui iniuria, licet ab ipſo recedat. gloſ. fin. in c. cum in iure. extr. eod. Et ex quo res adhuc eſt integra, nec ipſi eligentes diuerterunt ſe ad actus extraneos, non eſt minori parti iuſtæ pęnitudinis humanitas amputanda. arg. c. ei qui. §. ſi quis. 2. q. 6. & not. ſupr. eod. in c. quamuis. & ibi Archid. ver. partibus.

E T ſi per acceſſum ad duas partes peruenerunt (ſicut in primo caſu) confirmabitur, & benedicetur.

QVIA cum vota minoris partis per acceſſum ad maiorem ita connumerentur, ac ſi omnes ab initio in eandem conſenſiſſent. vt in tex. Eundem effectum confirmationis, & benedictionis debent operari, ſicut operatur conſenſus ipſarum duarum partium a principio. vt in tex. Cum idem ius debeat ſtatui, vbi eſt eadem ratio. l. illud. ff. ad leg. aquil. & ad materiam vide Concil. Trident. ſeſſ. 25. de regular. cap. 6.

N O N tamen adimetur contradicentibus poteſtas denuntiandi, vel accuſandi, cum abbatiſſa fuerit benedicta, & poſſeſſionem adepta.

QVIA ſicut ad euitandam monaſteriorum diuturnam vacationem, & monialium faciles imputationes ſubterfugiendas, fuit ſtatutum, vt, non obſtante quacunque contradictione, vel appellatione, electa a duabus partibus numero, confirmetur, & benedicatur, vt dictum eſt ſuperius; ita ad conſulendum monaſterijs, & monialibus, ne fortè talis ſit electa, quæ a dignitate adepta deijci mereatur, fuit monialibus concedenda facultas, vt ſi quæ fuerint moniales, quæ (poſtquam in præmiſsis caſibus talis confirmata, & benedicta fuerit, ac ſuæ adminiſtrationis poſſeſsionem ſit aſſecuta) voluerint in modum denuntiationis, vel accuſationis, vt a dignitate deijcatur adepta, proponere aliquid contra ipſam, eis per prædicta proponendi minime ſit ſublata facultas. vt in tex. Sed dices, quid poterunt opponere iſtæ moniales per viam denuntiationis, vel accuſationis, poſt confirmationem? Reſpondetur, quod illa tantum, quæ reſpiciunt perſonam electam; non autem ea, quæ reſpiciunt defectum formæ, nam omnis defectus formæ eſt purgatus per confirmationem ſolemniter factam a iudice idoneo. vt not. Innoc. & Compoſtell. extr. in c. quod ſicut. Ex quo enim Papa mandat electionem confirmari, non obſtante aliqua exceptione, intelligitur per eum remotus omnis defectus formæ; & ſic non poterit modo obijci de vitio formæ, ſed de vitio perſonæ electæ; & ratio diuerſiter ſtatuendi fuit, quia vitium formæ non lædit eccleſiam, ſed vitium perſonæ lædit moniales, & eccleſiam. Gemin. hic in §. verum.

ITEM de obiectis contra electam à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes, nec à principio, nec per acceſſum habet, ante confirmationem, ſine ſtrepitu, & figura iudicij inquiretur.

QVIA licet electa à maiori parte capituli cenſeatur electa à toto capitulo. c. 1. extr. de his, quę fi. à mai. par. cap. & habeat prę-ſumptionem pro ſe, quod electio ſit facta de perſona idonea. extr. c. quia propter. Tamen non habet pro ſe præſumptionem ita vehementem, ſicut habet illa, quæ eſt electa à duabus partibus. extr. c. licet. Ideo ſi contra eam aliquid obijciatur, præter ea, quæ in tali negotio ſunt ex officio per ſuperiorem inquirenda, antequam illam confirmet, debet inquirere ſuper iſtis obiectis. vt in tex. Quod non erat faciendum in obiectis contra electam à duabus partibus, propter maiorem præſumptionem bonitatis ipſius electæ, vt dictum eſt ſuperius. Inquiſitio autem iſta debet fieri ſine ſtrepitu, & figura iudicij. vt in tex. quia non decet monialium imputationes per tribunalia propalari. c. ſi qua monacharum. & cap. ſi quis rapuerit. 27. q. 1. ſed illarum diſcordiæ debent quamcitius terminari. vt in tex. §. vt autem. & §. poſtremo. Et hodie eſt commune etiam in electionibus virorum, vt in talibus cauſis ſine ſtrepitu, & figura iudicij procedatur, vt ſic lites citius terminentur. Clem. diſpēdioſam. de iud.

IPSA tamen, alienatione bonorum, & monialium receptione ſibi interdictis, interim miniſtrabit.

QVIA licet regulariter non poſſit electus ante confirmationem habitam à ſuperiore, actu adminiſtrare. gloſ. in c. quanto. diſt. 63. In quibuſdam tamen caſibus, in quibus interim timetur de damno eccleſiæ, conceditur electo, vt etiam ante confirmationem adminiſtret. vt not. extr. c. nihil. Et caſus iſti particulariter excepti notantur hic per gloſ. ver. auctoritate. Ideo propter eandem rationem euitandi eccleſiæ damnum, conceditur tali electæ, vt poſſit ante confirmationem in ſpiritualibus, & temporalibus libere adminiſtrare. vt in tex. Non autem conceditur ei, vt interim poſſit bona alienare, etiam ſi debitas ſolemnitates adhiberet. vt in tex. & not. ſupr. in c. is, cui. quia alienatio bonorum in dubio ſonat in malam partem. vt not. in d. c. nihil. Nec vt poſſit recipere moniales. vt in tex. quia per illarum receptionem poſſet monaſterium grauari, & ſic videretur eſſe quædam alienatio iurium monaſterij. vt not. in c. fin. infr. de regular. & cap. 1. extr. de inſtitut. Et etiam quia in bonorum alienatione, & monialium receptione, non eſt periculum in mora, ſicut eſt in adminiſtratione eccleſiæ, & bonorum eius. Arch id. hic ver. alienet. Ideo ceſſat ratio tunc concedendi diſpenſationem, & ſic remanet in iſtis non conceſſis ius commune, vt in eis non poſſit electa ante confirmationem adminiſtrare. vt in d. c. nihil.

ITEM

ITEM à minori parte electæ nullum ius acquiritur.

QVIA electio Abbatiſſæ ſpectat ad capitulum, ſiue cōuentum monialium.c.abbatem.18.q.2.vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam minor pars non repræſentat capitulum, quando per priuationem maioris partis ad eam non eſt tota poteſtas deuoluta. ſupr. c. quorundam.& ibi gloſ.ver.numero. Ideo cum talis fuerit electa à minori parte non habente poteſtatem, nullum ius per huiuſmodi electionem acquiſiuit.vt in tex.& not.extr.de conſtitut.c.cum omnes.

NEC aliæ poſſunt accedere ad eam.

QVIA quod à principio eſt nullum, tractu temporis non conualeſcit.c.non firmatur.infr.de reg.iur. Et quoniam talis electio fuit à principio nulla, cum minor pars non haberet in ſe poteſtatem capituli, vt dictum eſt ſuperius. Ideo poſtea per acceſſum aliarum monialium validari non poteſt.vt in tex.& gloſ.ver.à minori. quæ probat idem eſſe dicendum, ſi talis eſſet electa à media parte monialium; cum nec in tali caſu poſſit dici electa à maiori parte capituli, in quo caſu ſolum reperitur, validū eſſe acceſſum.vt ſupr.in tex. Nec media pars poteſt dici maior pars.d.gl.hic. Ideo non habet in ſe iuriſdictionem capituli.c.1.extr.de his, quæ fi.à mai.par.cap.

NEC ibi fit collatio, niſi numeri ad numerum.

QVIA difficile eſt concordare mulieres, vt dictum eſt ſuperius. Mulierem enim fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius. Salomon in Prouerb.c.31. Et quoniam difficiliter per moniales deueniretur ad concordiam electionis, ſed potius ſæpe proſilirent ad opprobria, & calumnias, ſi eſſet facienda collatio zeli ad zelum, & meriti ad meritum. Gemin.hic.§.vt autem. Ideo vt facilius ad concordiam electionis Abbatiſſæ per moniales veniatur, ſtatuitur, quod quando per formam ſcrutinij procedunt, non ſit facienda collatio zeli ad zelum, nec meriti ad meritū, ſed ſolum numeri ad numerū. vt in tex.

§. Cæterum.

ELECTAE per compromiſſum, benedictio impendetur, non obſtante minoris partis contradictione.

QVIA compromiſſarius fungitur vice compromittentium.vt not. ſupr.c.ſi compromiſſarius, & extr.c.in cauſis. Et quoniam compromiſſum intelligitur vnanimiter ab omnibus de capitulo eſſe factum. extr.c.quia propter. & d.c.in cauſis. Ideo ex quo minor pars cenſetur vices ſuas in compromiſſarium tranſtuliſſe, nec ipſa habet in ſe capituli iuriſdictionem, vt poſſit aliquid nomine capituli opponere,

vt dictum eſt ſuperius; eius contradictio non debet impedire, quin electa à compromiſſario, per ſuperiorem confirmetur, & benedicatur; vt in tex. Non tamen per hoc denuntiandi, vel accuſandi cauſa, poſtmodum iſti minori parti eſt via præcluſa. vt in tex. quia ſicut talis via non impeditur contra electam per viam ſcrutinij à duabus partibus capituli, vt dictum eſt ſuperius; ita non debet impediri contra electam per compromiſſum, cum tales electiones in hoc de pari procedant. gloſ. ver. expectare. Sed in hoc differunt, quod minor pars poteſt impedire benedictionem electæ per ſcrutinium à maiori parte, ſi illa pars non ſit duplo maior, vt dictum eſt ſuperius; ſed non poteſt impedire benedictionem electæ à maiori parte per viam compromiſsi, quamuis illa pars nõ ſit duplo maior, vt in tex. Et ratio, vt in hoc ſit magis fauorabilis electa per compromiſſum, eſt, quia compromittentes cenſentur omnes à principio conſenſiſſe in illam, quæ à compromiſſario eligeretur, quod non cenſetur in forma ſcrutinij. d. gloſ. expectare.

SED ſi maior pars ſe opponat, libere adminiſtrabit.

QVIA ex quo ipſa maior pars commiſit vices ſuas in compromiſſarium. d. c. in cauſis. non debet ei concedi, vt poſsit poſtea in damnum eccleſiæ impedire adminiſtrationem illi, quæ cenſetur legitimè electa. d. gloſ. expectare. & ſimile dictum eſt ſuperius de electa per viam ſcrutinij à duabus partibus capituli.

NEC confirmabitur.

QVIA ſicut fuit prouiſum monaſterio, vt iſta electa adminiſtret, ne illud patiatur detrimentum. vt not. ſupr. in electa per viam ſcrutinij; ita fuit prouidendum monialibus, ne talis confirmetur, quæ poſtea per vitium perſonæ eſſet deijcienda. vt not. ſuperius. Et quoniam maior pars capituli eſt maioris auctoritatis, quam ſit pars minor. c. 1. extr. de his, quæ fi. à mai. par. cap. Ideo conceditur, vt oppoſitio maioris partis impediat confirmationē, non autem oppoſitio minoris. vt in tex.

SI autem ei ſe opponat pars in duplo maior, non adminiſtrabit, nec confirmabitur.

QVIA compromittentes non cenſentur dediſſe compromiſſario poteſtatem, vt eligeret indignum. d. c. ſi compromiſſarius. Vnde ſi ipſe elegiſſet indignum, non cenſeretur elegiſſe poteſtate ſibi tradita. Gemin. nu. 2. & ius eligendi tunc reuerteretur ad ipſos compromittentes. d. c. ſi compromiſſarius. Et quoniam pars capituli duplo maior eſt maioris auctoritatis, & fidei, quam pars ſimpliciter maior, vel pars minor, vt dictum eſt ſuperius. Ideo magis defertur parti duplo maiori, vt per eius oppoſitionem ipſa valeat impedire adminiſtrationem, & confirmationem, dum vult dicere vitia contra perſonam electæ, quam conceda-

tur

tur reliquis partibus ea minoribus. vt in tex.

SED expectabit litis euentum.

QVIA ſicut præſumptio, quæ eſt pro iſta parte duplo maiori, quod iuſta opponat, facit, quod illa electa interim non adminiſtrat, neque confirmatur, vt dictum eſt ſuperius; ita præſumptio, quæ eſt ex alia parte pro electa, quod ei ſit ius acquiſitum per electionem factam à compromiſſario, in quem ipſi cōpromittentes ius eligendi tranſtulerunt, facit, vt lite pendente, nihil ſit innouandum. arg. c. eccleſia. infra, vt lite pend. Et quoniam litis euentus ſolet eſſe incertus. l. quod debetur. ff. de pecul. Ideo eſt expectanda iudicis ſententia, quæ ius facit inter partes. c. cum inter. extr. de ſent. & re iudic.

§. Porrò.

SI ab opponentibus in caſibus præmiſſis appellatur, conſtitutio. Vt circa. ſeruabitur.

QVIA conſtitutio illa fuit edita, vt præcludatur via malitijs, quæ poſſent in detrimentum eccleſiæ, diutius electionem prolungare. vt ſupr. in d. c. vt circa. Et quoniam iſta ratio militat etiam in præmiſsis caſibus electionis Abbatiſſæ. vt not. ſupr. in §. prox. Ideo etiam in illa idem ius debet habere locum. c. cum dilecta. & ibi gloſ. 3. extr. de confirm. vtil. vel inutil.

SED moniales ad Sedem Apoſtolicam perſonaliter non venient,

QVIA propter ſexus verecundiam, ſuæq. conditionis ſtatum, non decet moniales, nec ipſis expedit, publico cœtui demonſtrari, aut extra ſua monaſteria euagari. vt in tex. Ideo, licet cæteri electi, vel eligentes, cathedralium, vel regularium eccleſiarum (quorum confirmatio per immediatam ſubiectionem, vel interpoſitam appellationẽ ſpectat ad Sedem Apoſtolicam) intra vnum menſem poſt conſenſum, vel poſt obtentam de ipſorum electione notitiam, ad Sedem ipſam iter teneantur arripere, niſi fuerint legitimè impediti. ſupr. c. cupientes. Moniales tamen electæ, aut eligentes; vel appellantes, ſeu illæ, contra quas appellatum fuerit, ad eandem Sedem perſonaliter venire prohibentur. vt in tex.

SED procuratores ſecundum conſtitutionem. Cupientes. mittent.

QVIA cum Papa debeat plene informari ſuper electione ſibi propoſita, vt poſsit ſcire, an illa ſit confirmanda, vel infirmanda. d. c. cupientes. §. ad hæc. Et quoniam iſta informatio non poteſt haberi per ipſas moniales, quæ perſonaliter ad Sedem Apoſtolicam compareant. vt in tex. ſicut tenentur comparere electi, & aliqui de eligentibus.

tibus.d.c.cupientes. Ideo ſtatuitur, vt hanc informationem faciant per procuratores ſufficienter inſtructos,ab eis ad Sedem ipſam, cum omnibus actis,iuribus,& munimentis ad cauſam ſpectãtibus, tranſmittẽdos: vt in tex.& gloſ.ver.ſufficienter. alioquin etiam ipſæ pœnam illius conſtitutionis.Cupientes. ipſo iure incurrunt.vt in tex.

§. Poſtremo.

PONENTES, vel nutrientes diſcordiam in electione monialium,ipſo iure ſunt excommunicati.

QVIA ſeminantes,& nutrientes diſcordiam,grauiter peccant cõtra proximum. c.neque.diſt. 90. Et quoniam tale malum faciliter poſſet diſſeminari,& augeri in electionibus monialium. vt dictum eſt ſuperius. Ideo, vt caueatur ab iſto malo,timore pœnæ, ſi non amore Dei. extr.c. cum in cunctis. in fin. contra taliter peccantes imponitur excommunicationis pœna,ipſo iure incurrenda.vt in tex. A tali tamen excommunicatione poſſunt Epiſcopi abſoluere. gloſ.ver. ſubiacere. Cum Papa ſibi non reſeruauerit abſolutionem.extr.de ſent.excommun.c.nuper.

§. Supradicta.

HAEC conſtitutio locum habet in monialibus regulariter viuentibus.

QVIA cum tales moniales viuant ſub aliqua de religionibus approbatis.vt in tex. ad occurrendum indemnitatibus earum, & monaſteriorum,in quibus degunt,fuit principaliter edita hæc conſtitutio.vt ſupr.in princ.huius tex. Ideo ſuo non debet fraudari intentu. c.1. extr.de conſtitut.

ET in canonicis ſæcularibus.

QVIA licet tales canonicæ nullam faciant profeſſionem regularem,nec renuncient proprijs, & earum regula non ſit ſub aliqua de religionibus approbatis,ſed viuunt, vt in ſæcularibus eccleſijs canonici ſæculares. vt in tex. Ex quo tamen communiter viuunt, vt faciunt moniales,& vulgus eas moniales appellat, neſciẽs diſtinguere eas à mo nialibus. Ioan.Vanquel.hic in fin. etiam ipſæ ſunt ſubiectæ iuriſdictioni iudicis eccleſiaſtici. Sicut & eremitæ,qui ſimul viuunt in regula non ap probata,& tamen ſubſunt Epiſcopo loci,vt alij eccleſiaſtici. Gemin.hic nu.1. Ideo dum ab eccleſia talium canonicarum ſtatus toleratur, propter ſimilitudinem,quam habent cum monialibus, ſtatuitur, vt etiã ad eas hæc conſtitutio extendatur. vt in tex. De ſimilibus enim idem eſt iudicium.l.fin.C.ad leg.Falc.

HOC

HOC excepto, quod non debeant, niſi profeſſa eligere, vel eligi; quod non poteſt vendicare ſibi locum in canonicis ſæcularibus.

QVIA cum iſtæ canonicæ nullam faciant profeſſionem. vt in tex. ſi eis præciperetur, quod eligentes, & electæ earum eſſent profeſſæ, eis præciperetur id, quod implicaret contradictionem, & ſic ſimul eſſe non poſſet. gloſ. ver. nequeat. Et quoniam lex debet eſſe poſſibilis. c. erit autem. diſt. 4. Ideo dum tales canonicæ in huiuſmodi ſtatu tolerantur, eligentes earum, & electa eſſe profeſſæ non tenentur. vt in tex.

PER hoc tamen Papa non approbat ſtatum dictarum canonicarum ſæcularium.

QVIA Papa, ſcribendo de aliquo collegio, etiam per viam conſtitutionis, non per hoc cenſetur illud approbare, quando illud exprimit in conſtitutione, & nominat non approbatum. Francus hic num. 2. nam propter difficultatem omnes abuſus extirpandi, multa tolerantur, quæ non per hoc, vt bona approbantur. c. 1. 27. q. 7. & c. pudenda. 24. q. 1. Et quoniam extirpare iſtas canonicas in quibuſdam prouincijs, præcipuè in Germania, propter illarum inueteratam conſuetudinem, videbatur difficilimum. Ioan. Vanq. hic. Et illas approbare non conueniebat; cum monaſteria non debeant eſſe duplicia, ſcilicet, virorum ſimul, & mulierum. c. diffinimus. 18. q. 2. Et iſtæ canonicæ ſæpe recipiebant viros hoſpites, & officiabant cum canonicis. Ioan. Andr. hic ver. poſtremo. Ideo per hanc conſtitutionem prouidetur circa iſtarum electionem ad melius, quod fieri poteſt; non tamen per huiuſmodi prouiſionem earum ſtatum approbando. vt in tex. Sed hodie earum ſtatus cenſetur reprobatus per c. pernicioſam. 18. q. 2. Gemin. hic num. 5.

§. Ad hæc.

IVRA de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non ſunt immutata.

QVIA ea, quæ in hoc cap. ſtatuuntur, in multis a iure communi diſcrepare noſcuntur. vt in tex. Et ſunt decem ſpecialia in hoc tex. quæ exorbitant a cæteris iuribus loquentibus de electionibus virorum, vt enumerat hic gloſ. ver. in multis. Et quoniam ſicut maſculinum non comprehendit fœmininum, quando eſt in materia exorbitanti a iure communi, & in articulis, qui fœminis non congruunt. gloſ. ſupr. in c. generali. ver. vniuerſos, & ibi Gemin. nu. 8. Ideo multo magis in tali materia, qualis eſt iſta, diſpoſita de monialibus non ſunt extendenda ad monachos. vt in tex. & Gemin. hic num. 1. Ad maiorem tamen declarationem hic exprimitur, quod per hanc conſtitutionem iura loquen-

quentia de electionibus virorum non ſunt immutata, ſed remanent in priſtina firmitate. vt in tex. Et de hac materia vide, quæ nouiſſime ſunt ſtatuta per Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 5. & 7. de regular.

Cap. 44. Prouida.

SI Ordinarius poſt receſſum appellationis interiecta ad curiam in cauſis electionum epiſcopatuum, non inquiſito, an prauitas interuenerit, procedit, confirmat, vel conſecrat, prædicta non tenent.

QVIA vbi iudici datur iuriſdictio ſub certa forma exercenda, ſi ipſe procedit, illa forma omiſſa, proceſſus eſt nullus. gloſ. in Clement. 1. ver. inhibentes. de iurepatr. & l. cum ij. §. ſi prætor. ff. de tranſact. Et quoniam Ordinarijs in hoc caſu mandatur iuriſdictio ſub ea forma, vt ante omnia diligenter inquirant, an in iſto receſſu appellationis prauitas interuenerit. vt in tex. & ſupr. c. quamuis. Ideo ſi fiat per Ordinarium proceſſus, hac forma non ſeruata, & confirmat, vel conſecrat, taliter facta nullius ſunt firmitatis. vt in tex. quod tamen intellige in conſecratione quo ad executionem, non autem, vt debeat iterari quo ad ordinem, gloſ. hic. ver. firmitatis; nam cum per huiuſmodi conſecrationem character fuerit impreſſus animæ, ad inſtar epiſcopi ordinantis illum, quem ordinare non poterat, puta, non ſuum ſubditum; verus epiſcopalis ordo collatus fuit, ſed non potuit dari eius executio. c. ab excommunicatis. 9. q. 1. & d. gloſ. hic. Et licet eſſet inualidus huiuſmodi proceſſus, ex quo erat prohibitus per d. c. quamuis; nam ſatis eſt legiſlatorem aliquid prohibuiſſe, & ſi non adijciat contrafactum non valere. l. non dubium. C. de legib. expreſſius tamen prouidetur per conſtitutionem, quæ decernit, & declarat contrafactum nullum, & pœnam in contrafacientes apponit, vt facit iſta. gloſ. ver. expreſsius. Electio tamen non propter hoc vitiatur, ſi erat valide facta; ſed eius confirmatio petetur de nouo coram Papa, gloſ. ver. firmitatis.

ET ipſe ab epiſcoporum confirmatione, & conſecratione, ſuſpenſus eſt per annum.

QVIA pœna debet commenſurari delicto. c. diſciplina. diſt. 45. Et quoniam tunc iuſte commenſuratur, quando quis punitur in eo, in quo peccauit, vt in tex. & c. literas. extr. de tempor. ordin. Ideo ſi talis peccauit in confirmatione epiſcoporum, per annum a tali cõfirmandi poteſtate, ipſo iure ſuſpenditur; ſi peccauit in confirmatione, & conſecratione, per idem tempus eſt ab vtraque ſuſpenſus. vt in tex. & gloſ. ver. in quo. Et annus iſte, qui intelligitur eſſe continuus, incipit a die perpetrationis illius delicti, ob quod ſuſpenſionis pœna imponitur. gloſ. penult. hic.

SI

Cap. 45. Si eo tempore.

SI Papa ſibi prouiſionem eccleſiæ cathedralis reſeruauit, inhibuit, & decreuit, non eſt vitiata electio, quæ præceſſerat.

QVIA res, quæ culpa caret, damnum afferre non debet. c.cognoſcentes. extr.de conſtitut. Et quoniam ante reſeruationem, & inhibitionem, per quas ſibi Papa afficeret eccleſiæ prouiſionem, illius electionem auferendo ab eis, quibus ante competebat, ipſi in electione vtendo iure ſuo, non erant in culpa. Gemin.num.4. Ideo præceptum, & inhibitio, ac reſeruatio, quæ reſpiciunt futura, non extenduntur ad præterita, c.fin. infr. de conceſſ.præb. Et electio facta per eos, qui tunc non erant prohibiti, ſi alias ſit canonica, tenet. vt in tex. & gloſ. ver.vel alia.

OMNIA tamen, quæ reſeruationem ſequuntur, carent effectu.

QVIA poſtquam ſuperior ad ſe negotium reuocat, inferior non debet ſe immiſcere in illo. c.vt noſtrum, & ibi gloſ. fin. extr. de appell. Et quoniam per huiuſmodi reſeruationem conſtat de Papæ intentione, quod ſibi illud negotium aſſumit, & non vult alium vlterius procedere in illo. Archid. num.1. Ideo ſi fuerit per aliquem poſt talem reſeruationem in huiuſmodi negotio proceſſum, ea, quæ taliter ſunt facta ab illo, qui iam facere non poterat, debent carere effectu. vt in tex. & gloſ. ver. effectu.

Cap. 46. Si quis.

ABSENS plures procuratores ad actum electionis, dare poteſt in ſolidum.

QVIA commiſsio, quæ fit pluribus in ſolidum, cenſetur facta vni ſolum quo ad effectum. Cal. conſil.3. de elect. & Io. Andr. hic in gloſ.3. nam ſolum vnus ipſorum poteſt actum explicare, ſcilicet ille, qui præuenit. Gemin. num.2. Vbi enim plures poſſunt integraliter, & de per ſe facere actum, eſt locus præuentioni. c.penult. extr.de for.compet. Et quoniam ille, qui eſt abſens in eo loco, de quo debeat aduocari, iuſtoq. impedimento detentus, ad electionem venire non poteſt, habet facultatem conſtituendi vnum de capitulo ſuum procuratorem ad eligendum. extr. c. quia propter. §. illud. Ideo ſimiliter poteſt conſtituere plures, dummodo vox, & effectus eligendi reſtringatur ad vnum. vt in tex. & infr.de procur. c.ſi duo.

ET non aliter.

QVIA ſi plures procuratores darentur non in ſolidum, poſſent concurrere ſimul,& vota ſua dirigere in diuerſos; ſicq. res non haberet exitum.vt in tex. Si enim darentur duo, qui dimidiarent votũ in diſcordantes partes æquales;adhuc illæ remanerent æquales,& non poſſet per aliquam partem fieri electio valida; quod non eſt, quando votum eſt vnum,quod connumeratum cum altera parte,ſi illa erat æqualis,fit maior pars, & per ipſam producitur electio efficax. Io. Andr.hic in princ. Et quoniam in electionibus eccleſiarum, eſt curandum,vt quam citius commode fieri poteſt, illæ expediantur,ne per diuturnã vacationẽ eccleſiæ patiãtur detrimentũ.d.c.quia propter.& ſupr. c. indemnitatibus. Ideo ad prouidendũ, ne eccleſiarum electiones nimiũ differantur,& impediantur,ſtatuitur,vt ab vno electore nõ poſſint dari plures procuratores ad eligendũ, qui non ſint dati in ſolidum.vt in tex. Et ſi fuerint dati plures non in ſolidum, ipſorũ aliquis non debebit admitti, & ſibi imputet, qui eos ſic conſtituit indiſcretè. vt in tex. & gloſ.ver.admitti. Vbi verò ſunt dati plures in ſolidum,quoniam ſolum vnus ipſorum debet in effectu dare vocem in electione,vt dictum eſt ſuperius; ille vnus, qui adhoc ſit admittendus, erit is, quem capitulum, vel pars maior elegerit, vel ſi concordare nequeant, is, qui primò in inſtrumento,vel litteris procurationis, extiterit nominatus. vt in tex. Et illo admiſſo,alter omne ius amittit, niſi in inſtrumento diceretur, meliorem non eſſe conditionem occupantis,& quod vnus incœpiſſet, alterum finire poſſe. gloſ.ver.duntaxat.

§. Porro.

PROCVRATOR ad eligendum conſtitutus, vnum nomine ſuo,& vnum nomine domini ſui,eligere non poteſt.

QVIA tota eligendi facultas,quæ erat in illo electore,eſt tranſlata in iſtum procuratorem, per eum ſic ſimpliciter conſtitutum. arg.c. ſuper quæſtionum.§.porrò. & §.ſi verò. & ibi gloſ.ver.ſuperius.extr.de offic. deleg.Vnde iſte procurator habet tam liberum votum ſui conſtituentis, quam proprium ſuum. d.§. ſi verò. & d.gloſ.ibidem. Et quoniam, quando quis habet ad eligendum plures voces liberas, non poteſt illas diuidere in diuerſas partes. Gemin. hic nu.2. nam illa vota diuerſa eſſent alternatiua,& incerta.gloſ.hic.ver.nihil. Et in electionibus talia vota reprobantur.ſupr.c.2. Ideo talis procurator nõ poteſt diuidere vota.vt in tex. Sed qua conſcientia tenetur eligere meliorem nomine ſuo, eadem ratione tenetur ad idem nomine ſui conſtituentis. arg.c.ſicut.diſt.46.& c.quod alicui.infr.de reg.iur. Et ſi contrafecerit,neutrum votum valet.vt in tex.& d.gloſ.ver.nihil.

NISI

NISI à domino, de certa perſona eligenda, ſpeciale mandatum habeat.

QVIA per tale mandatum procurator non habet liberum votum ad eligendum, ſed ſolum eſt ei demandatum nudum miniſterium adſtrictum ad illam perſonam; quæ forma mandati eſt ab eo ita ſeruanda, vt non videatur ei aliud commiſſum, quàm exprimere votum ſui principalis. gloſ. ver. de certa. & infr. in §. proxi. gloſ. fin. Vnde cum teneatur in tali caſu ſequi voluntatem ſui principalis, & in illo voto non procedat ſecundum ſuam conſcientiam, non poteſt dici, quod ipſe præſtet vota alternatiua, & incerta. Gemin. nu. 3. Et quoniam iſta neceſſitas eligendi vnum, quem vult ſuus principalis, non debet ei imponere neceſſitatem eligendi eundem nomine proprio; cum non deceat alicui ſuum officium eſſe damnoſum. ſupr. c. cum non deceat. Ideo in tali caſu permittitur, vt vnum poſſit eligere nomine ſuo, alterum nomine ſui cōſtituentis. vt in tex. Ex quibus nota, quod licet eligentes non poſſint adſtringi ad eligendam certam perſonam, vel de certo genere. ſupr. c. venerabilem; bene tamen poteſt quis conſtituere procuratorem ad certam perſonam eligendam. vt in tex. Et ſic patet, quod poteſt dari mandatum de certa perſona eligenda, & de incerta. Et in hoc differt matrimonium ſpirituale à carnali, quia in carnali non valeret mandatum, niſi perſona eſſet certa, nec ſufficeret generale mandatum ad contrahendum matrimonium. gloſ. 1. in c. poſt tranſlationem. extr. de renunt. Expreſſius enim ibi agitur, quia illud contrahitur ex voluntate; ſed matrimonium ſpirituale, quod fit per electionem, contrahitur de neceſſitate. Item matrimonium carnale eſt ſacramentum, ſed ſpirituale, non. Item ibi quæritur, quid expediat perſonæ, hic verò quid expediat eccleſiæ. Nec eſt hic tantum periculum, ſicut ibi; cum hic debeat poſtea interuenire officium confirmatoris; & alias differentias inter matrimonium carnale, & ſpirituale, vide in c. tuæ. extr. de ſponſ. Gemin. hic nu. 3.

§. Abſens.

CANONICVS abſens (licet nullus de capitulo eius procurator eſſe velit, & ipſe procuratorem, qui non ſit de capitulo, nolente capitulo, deputare non poſſit) votum per litteras exprimere non poteſt.

QVIA in electione votum non eſt ante ſcrutinium, ſed in ipſo ſcrutinio ſecrete, & ſigillatim, tantummodo exprimendum. vt in tex. & extr. c. quia propter. Et quoniam ſi votum exprimeretur per litteras, non exprimeretur in ſcrutinio, licet eius publicatio fieret tantum, cum fieret etiam publicatio aliorum. gloſ. ver. votum. Ideo talis

expreſsio voti per litteras in electione fieri non poteſt. vt in tex. nam eſſet contra formam traditam in electione facienda per ſcrutinium. d. c.quia propter.& gloſ.fin.hic. Nec obſtat ſupr.in §.proxim.vbi videtur exprimi votum ante ſcrutinium,dando,ſcilicet,mandatum procuratori de certa perſona eligenda ; nam reſpondetur, quod tunc non exprimit votum,ſed dat mandatum de voto exprimendo ; ſicut aliud eſt inueſtire,aliud mandare de inueſtiendo.c.ex ore.extr.de his, quæ fi.à mai.par. cap. Et ſic aliud eſt dicere; conſentio in talem; & hoc debet fieri in ſcrutinio,ſecreto,& ſigillatim. vt in tex. nam tali modo præſtatur conſenſus in matrimonium ſpirituale.d.c.quia . & aliud eſt dicere , do mandatum Titio,de tali eligendo; quia iſtud non eſt votum, nec per hoc contrahitur matrimonium ; & ideo ante ſcrutinium fieri poteſt . vt ſupr. in §. prox. Sic in matrimonio carnali, aliud eſt contrahere , aliud eſt, dare mandatum de contrahendo; hinc eſt, quod qui contrahit, amplius pœnitere non poteſt ; ſed qui mandatum dedit , poteſt pęnitere ante contractum.c.fin.infr.de procur.& gloſ. fin.hic. In caſu autem huius tex. ſi aliquis de capitulo non vult procurator abſentis exiſtere, talis abſens carebit voto ; cum nemo ſit compellendus ad mandatum procurationis ſuſcipiendum, licet, poſtquam ſuſceperit, compellatur ad illud implendum,niſi congruo tempore illi renuntietur . l.inuitus. C. de procur. Et aliquis extraneus, inuito capitulo , ad actum electionis deputari non poteſt; cum capituli interſit , ne per extraneos eius ſecreta pandantur . vt not.in d.c. quia propter .

Cap. 47. Quoniam.

SI apparet coelectus , vel ſe opponens ei, qui confirmationem petit , ille vocabitur nominatim ; aliàs fiet in eccleſia crida generalis, quod ſe confirmationi volentes opponere , veniant , peremptorio aſsignato .

QVIA vbicunque iudicium debet fieri contra vnam perſonam,vel plures; tunc ſi illæ ſunt certæ , vel de eis poteſt de facili haberi certitudo requiritur certa, & ſpecialis citatio illarum perſonarum ; ſed ſi ſunt incertæ,vel quia non apparent,vel quia ignorantur , & veriſimiliter non poſſunt ſciri , debet tunc fieri edictum generale , quod ſeruit pro citatione,vt omnes,qui putant ſua intereſſe, compareant intra terminum aſsignatum ; aliàs iudicium agitatum, non ſeruata dicta forma citandi , eſt nullum ipſo iure ; nec ſufficit citatio ſpecialis in caſu, quo requiritur generalis ; & econtra non ſufficit generalis , vbi requiritur ſpecialis,etiam ſi dictum ſit, vt compareat omnis, qui ſua putauerit intereſſe . vt not. Bald.in authent. ſi omnes . C.ſi vt ſe ab hæred. abſti.& Francus hic.nu.2. Et quoniam aliqui ſuperiores , ad quos ſpectat confirma-

firmare electũ, interdũ ex cupiditate, & inordinato affectu, nõ auditis illis, qui prætendebant opponere, contra doctrinam Apoſtoli, per repentinam confirmationem electo cito manus imponebant. vt in tex. Ideo ad obuiandum huiuſmodi morbo, & fraudibus, ſtatuitur, vt ſuperior, qui habet electionem confirmare, debeat coelectum, aut contradictores, ſi qui ſint, nominatim vocare; quod ſi non adſint tales, contra quos eſſet ſpecialis citatio facienda, debeat generaliter ad eccleſiam, de cuius electione agitur, citare omnes, vt ſi qui ſint, qui ſua putent intereſſe, & ſe velint opponere, compareant intra competentem terminum, qui fuerit per ipſum ſuperiorem peremptoriè aſsignatus. vt in tex.

ALITER, confirmatio facta non tenet.

QVIA non ſolum hic ſtatuitur, vt hæc forma ſit in huiuſmodi actibus ſeruanda, ſed etiam apponitur clauſula, vt ſi aliter fuerit cõfirmatio impenſa, illa ſit irrita, & inanis, vt in tex. per quæ verba clarius exprimitur nullitas actus. vt not. in l. non dubium. C. de legib. & c. quæ contra. infr. de reg. iur. Ideo ſine aliqua exceptione talis confirmatio eſt inualida. vt not. ſupr. in c. licet canon. Et ſolemnitas citationis, & diſcuſsionis negotij, impoſita obſeruanda in admiſsione poſtulationis, & in inſtructione facienda poſt præſentationem. gloſ. 1. hic. Cum etiam in iſtis ſit eadem ratio prouidendi, ſcilicet, vt non ſupplantentur illi, qui volunt ſe opponere, & obijcere pro eorum intereſſe contra poſtulatum, vel præſentatum. Gemin. hic nu. 15. & 17. In collatione tamen beneficiorum, quæ ſimpliciter ſit per ſuperiorem, non eſt neceſſario talis ſolemnitas obſeruanda. gloſ. fin. hic. quia in tali collatione non eſt dare medium, vt eſt inter electionem, & confirmationem; ſeu inter poſtulationem, & eius admiſsionem; aut inter præſentationem, & inſtitutionem; nam collatio obtinet vim electionis, & confirmationis; & eodem tempore confert ius ad rem, & in re; quod non eſt in iſtis alijs actibus enumeratis; vnde non poſſet tunc citatio bene cadere in practica; quia, aut fieret ante collationem; & eſſet ante omne ius, aut fieret poſt, & eſſet poſt omne ius; & ſic videretur facta indiſcrete. Gemin. nu. 18.

In Clement. Cap. 1. Cum rationi.

RELIGIOSVS eligi non poteſt ad prælaturam non epiſcopalem, alterius religionis, vel habitus.

QVIA rationi non congruit, vt homines diſparis profeſsionis, & habitus, ſimul in eiſdem monaſterijs ſocientur. vt in tex. cum ſecundum legem diuinam, non ſit in boue arandum, & aſino; nec ſit induenda veſtis de lana, linoq. contexta. Deuteronom. cap. 22. & ha-

& habetur extr. in c. cum cauſam. Et quoniam religiones non omnes conueniunt in eodem modo officiandi, viuendi, & veſtiendi, & in alijs immediatis finibus procedendi. c. ſane. extr. de regular. licet omnes conueniant in profeſsione quo ad tria vota ſubſtantialia, ſcilicet, paupertatem, continentiam, & obedientiam. c. cum ad monaſterium. extr. de ſtatu monachor. Ideo vnus non eſt præficiendus ad prælaturam alterius religionis, cum in illis medijs, & ſtudijs particularibus ſimul non poſſent bene cohærere. vt in tex. & c. in nona. 16. q. 7. Et vltra iſtam rationem diſparitatis, ſubeſt etiam ratio minoris inſtructionis, quam vnus habet de regula alterius religionis. Zabar. hic nu. 12. Et quoniam non debet aſſumi in magiſtrum, qui formam diſcipuli non aſſumpſit; nec eſt præficiendus, qui ſubeſſe non nouit. extr. c. cum in magiſtrum. Ideo non debet eligi abbas, vel prælatus ad monaſterium alterius regulæ, vel habitus, ne ibi aſſumatur in magiſtrum inexpertus. d. c. cum in magiſtrum. Talis tamen non prohibetur, quin ex cauſa poſſit à Papa poſtulari. gloſ. ver. eligatur. quia talis prohibetur eligi, non propter eius aliquod crimen, ſed propter defectum inexperientiæ præſumptæ, & propter diuerſitatem particularis religionis, vel habitus, quo caſu licet prohibeatur electio, non prohibetur poſtulatio. Abb. hic nu. 6. Ad prælaturam verò epiſcopalem bene eligi poteſt. vt in tex. quia Epiſcopus propter dignitatis excellentiam communicat cum omnibus religioſis; & propter vniuerſalem curam diœceſis, tenetur non ſolum ſcire regulas ſuę religionis, ſed etiam iura communia cæterorum. vt not. in d. c. cum cauſam. Sed licet quis non poſsit eligi in abbatem alterius religionis, in monachum tamen bene eligi poteſt. gloſ. hic. ver. prælatum. Quod intellige cum diſtinctione, an ſit minoris religionis, paris, vel maioris. vt not. in c. cum ſingula. §. penult. de præb. in 6. quia quando monachus intrat aliam religionem, conformat ſe illi; & ſic non remanet in diſpari religione, ſicut remaneret prælatus, qui eſſet aſſumptus, non ad mutandam ſuam religionem particularem, ſed ad præficiendum monaſterio. Zabar. hic num. 11.

SI contraſiat, eſt irritum.

QVIA hæc conſtitutio apponit prohibitionem per verba de præſenti irritantia actum contrarium, ipſo facto, vt in tex. Et quoniam vbi lex prohibet ſub huiuſmodi verbis, actus contrarius non eſt per ſententiam irritandus, ſed eſt ipſo iure nullus; & per ſententiam ſequentem ſolum declaratur, illum eſſe nullum. vt not. extr. in cap. quia propter. & l. non dubium. C. de legib. Ideo abſque alia exceptione talis electio non tenet. vt in tex. & gloſ. in cap. quæ contra. de regul. iur. in 6.

Cap.

Cap. 2. Ne Romani.

COETVS Cardinalium, Sede vacante, iuriſdictionem Papalem non exercet.

QVIA vicariatus Chriſti in eccleſia, ſolum Petro, & eius ſucceſſoribus fuit datus, dicente Domino: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Matth. cap. 16. Et, Paſce oues meas. Ioan. cap. 21. Et quoniam Cardinales ſucceſſerunt in locum cæterorum Apoſtolorum, quantum ad ſtatum, quo Apoſtoli aſsiſtebant Petro ante eorum diuiſionem; ſicut ſtatui Apoſtolorum, in quantum fuerunt Epiſcopi poſt eorum diuiſionem, ſucceſsit ordo Epiſcoporum. vt not. in c. nullus. il 2. diſt. 79. & gloſ. in Extrauag. execrabilis. ver. vniuerſali. de præben. Ideo, cum Cardinales non ſucceſſerint in perſonam Petri, non debent exercere auctoritatem datam Petro. vt in tex. & c. nouo. diſt. 21. Nec poteſt dici per hoc, quod mortuo Papa, eccleſia ſit ſine ſpōſo; quia ſponſus, rector, & paſtor eſt Chriſtus; qui eſt caput, cuius eccleſia eſt corpus. gloſ. hic. ver. non conſonam. & gloſ. in d. cap. nullus. licet ergo eccleſiæ tunc deficiat vicarius, non deficit principalis, qui vicariatum ſolum Petro, & eius ſucceſſoribus dedit. Quod ſi Cardinales ſuccederent, Sede vacante, in iuriſdictionem Papæ, ſequeretur abſurdum, quod non eſſet neceſſarium Papam eligi, ex quo cœtus Cardinalium vicariam Chriſti haberet. d gloſ. hic. Nec obſtat, quod collegium, ſiue capitulum canonicorum habeat iuriſdictionem epiſcopalem, Sede vacante. c. cum olim. extr. de maior. & obed. Et ſic videatur idem dicendum in collegio Cardinalium: nam reſpond. quod illis fuit per Summos Pontifices conceſſum, ſed collegio Cardinalium fuit expreſſe prohibitum; & ſi per antiqua iura prius erat conceſſum, per hanc conſtitutionem ſunt correcta. d. gloſ. hic. Per obitum tamen Papæ, poteſtas cœtus Cardinalium in nullis diminuitur, quin poſsit ea, quæ prius poterat; nam ſolum hic prohibetur, ne exerceat pertinentia ad Papam, dum viuit. Zabar. ver. irritum. Nec valet argumentum Hugon. quod recitat Hoſtienſ. extr. in c. licet. qui dixerat, Cardinales poſſe tunc creare Cardinalem, cum poſsint tunc creare Papam, quod plus eſt; quia regula, qui poteſt plus, poteſt & minus, eſt vera in eodem genere potentiæ, quando minus continetur ſub pluri, aliàs non. vt not. in c. plus. de reg. iur. in 6. Sed in caſu noſtro poteſtas creandi Papam, & poteſtas creandi Cardinalem, non ſunt eiuſdem generis, nec vnum ſub alio continetur. Zabar. hic. Sic videmus, quod capitulum creat Epiſcopum, nec tamen confert beneficia ad illius ſolum collationem ſpectantia. gloſ. hic. ver. poteſtatis. & vide Turrecr. in Summa de eccleſia. lib. 1. cap. 44.

NISI in quantum permittit Concilium Lugdunenſe.

Quia

QVIA poteſtas cœtus cardinalium eſt talis, qualis reperitur in iure permiſſa. Zabar. num.8. Et quoniam propter diuerſa pericula, quæ inſtant, ſede vacante, fuit per Gregorium Decimum in generali Concilio Lugdunenſi, cœtui Cardinalium tunc permiſſa, & conceſſa particularis poteſtas. c. vbi periculum. eod. in 6. Ideo, cum illa non reperiatur immutata, poteſt per collegium Cardinalium exerceri. d.c. vbi periculum. in princ. & arg. l. præcipimus. C. de appellat. Quæ autem poſſint ſinguli Cardinales in eorum titulis, not. in c. his, quæ. extr. de maior. & obed.

NEC illud, vel eius partem, alterare poteſt.

QVIA lex ſuperioris per inferiorem tolli non poteſt. vt in tex. & hoc maximè, cum ille inferior a tali ſuperiore recipit poteſtatem. gloſ. ver. inferiorem. Et quoniam cœtus Cardinalium eſt inferior ſummo Pontifice, & accipit poteſtatem ab illo. d. gloſ. hic. Ideo id, quod fuit per ſummos Pontifices ſtatutum, per cœtum Cardinalium mutari non poteſt. vt in tex. Et ſimiliter dicendum eſt de Concilio, quod conſtitutiones Papæ non poſſit corrigere, vel alterare. d. gloſ. hic. Et ratio eſt; quia Concilium generale recipit poteſtatem, & auctoritatem a Papa. extr. c. ſignificaſti, & 9. q. 3. c. cuncta. Sed in quantum dicitur, quod inferior non poteſt tollere legem ſuperioris; nota, hoc eſſe verum, niſi a iure reperiatur inferiori hoc eſſe conceſſum; nam populo permiſſum eſt condere leges contrarias legibus communibus, & imperialibus. l. omnes populi. ff. de iuſt. & iure; quod tamen de iure canonico non procedit, vt inferior contra legem Papæ, aliquid ſtatuere poſſit. vt not. in c. quæ in eccleſiarum, extr. de conſtitut. Poteſt tamen inferior etiam de iure canonico, adiuuare legem ſuperioris per pœnæ adiectionem. gloſ. hic. ver. tolli. Et intellige prædicta procedere generaliter; nam per conſuetudinem particularem loci, bene poteſt lex tolli in certo loco. c. 1. de conſtitut. in 6. niſi lex contineret decretum irritans; quia tunc ei nulla conſuetudo derogat. ſupr. Clement. prox. & Zabar. hic. num. 2. & ſequen. Et enumerantur hic ſeptem modi, quibus dicitur lex tolli, ſcilicet, modificando, corrigendo, mutando, detrahendo, diſpenſando, renuntiando, & addendo. vt in tex. Et ſingulos hic exemplificat. Ioan. Vanquel. Et cum diſpenſatio ſit vnus modus tollendi legem, vt hic; infertur, quod inferior non poſſit diſpenſare contra legem ſuperioris, ne tollat eius legem in parte, qua diſpenſat; quod tamen dic verum, niſi hoc reperiatur inferiori ſpecialiter a iure permiſſum. c. vnic. de ætat. & qual. ord. in 6. & c. at ſi clerici. §. de adulterijs. extr. de iudic.

§. Eo

5. Eo tamen.

OFFICIVM Camerarij Papæ durat, eo mortuo.

QVIA ad officium Camerarij ſpectat, temporalia pauperibus erogare. gloſ. ver. camerarium. Et libros de redditibus pertinentibus ad cameram conſeruare, & alia contra debitores cameræ exercere. Zabar. hic num. 14. & Veſtrius in ſua practica lib. 2. cap. 2. Et quoniam conſultius eſt prouidendum, ſede vacante, quando maius periculum vertitur propter carentiam paſtoris, ne pauperes fame pereant, iuxta c. paſce. diſt. 86. & ne tunc redditus temporales Romanæ Eccleſiæ negligantur, eius principe extincto, cum ſpiritualia ſine temporalibus diù ſubſiſtere non poſsint. c. cum ſecundum. extr. de præben. Ideo ſtatuitur, ne, ſede vacante, Camerarij officium expiret, cum tunc ſit illud magis neceſſarium. vt in tex.

SICVT etiam officium Pœnitentiariorum.

QVIA tam maior Pœnitentiarius, quam alij Pęnitentiarij minores ſunt deputati a Papa ad abſoluendum in foro conſcientiæ in cauſis arduis, & Papæ reſeruatis, iuxta particularem facultatem eis conceſſam. Zabar. hic num. 17. & Veſtrius in ſua practica. lib. 1. cap. 2. Et quoniam vbi vertitur animarum periculum, eſt maxime inuigilandum. c. ne pro defectu. extr. eod. & præcipue eſt curandum, ne, ſede vacante, patiantur detrimentum. c. vnic. in fin. ne ſede vacan. in 6. Cum anima ſit cunctis rebus pretioſior. l. ſancimus. C. de ſacroſanct. eccl. Et quando maius periculum vertitur, cautius eſt prouidendum. c. vbi. de elect. in 6. Ideo, ne, quando deficit Papa propter mortem, deficiant pœnitentiarij propter auctoritatem ceſſatam, ſtatuitur, vt eo tempore officium pœnitentiariorum, tam maioris, quam minorum, non expiret. vt in tex. Et ob id, ſi maior pœnitentiarius, cum ſit Cardinalis, non vult ingredi conclaue, poteſt foris remanere ad iſtud officium perſonaliter exercendum. gloſ. verſ. maiorem.

QVI ſi deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios ſubrogare.

QVIA cum ipſi pœnitentiarij minores ſint ex diuerſis linguis electi, ad audiendum eos, qui ex varijs mundi partibus ad ſe confitendum, ad eos accedunt, & ſolent eſſe numero quindecim, Zabar. num. 17. qui per maiores Vrbis Eccleſias deputantur, nempe in Eccleſijs Sancti Petri, Sancti Ioannis, & Sanctæ Mariæ Maioris. Veſtr. d. c. 2. Et quoniam ſicut prouidetur ad ſalutem animarum ad eos accedētium, vt eorum officium duret, ſede vacanre; ita erat prouidendum, vt aliquo eorum, eo tempore, deficiente, poſſet ei alius ſubrogari. arg. c. ec-

 cleſia

cleſia.extr. vt lite pend. Ideo conceditur collegio Cardinalium, vt, ſede vacante, poſsit pœnitentiarios ſubrogare, (& etiam numerum eorum ampliare, ſi hoc cętui Cardinalium concorditer videbitur expedire.) vt in tex. Et ſimiliter ſtatuitur in fauorem fidei, vt officium Inquiſitoris hæreticæ prauitatis non expiret, mortuo Papa. c. ne aliqui. de hæret. in 6. Vnde in iſtis Officialibus ſpeciale eſt, vt eorum delegatio duret, etiam poſt mortem delegantis. gloſ. hic ver. expirare, quæ refert opinionẽ aliquorum tenentium, quod Camerarius, Mareſchallus, & Auditor Cameræ habeant, iuriſdictionem ordinariam. Quod ſi verum eſſet, illorum officium duraret de iure communi, etiam mortuo Papa. arg. c. 2. de offic. leg. in 6. Sed quoniam communiter tenetur, quod in Curia Romana, nullus habet ordinariam, niſi Papa. gloſ. 1. in Clemen. auditor. ſupr. tit. prox. & Archid. in c. experientiæ. 11. q. 1. dicit, ita interlocutum fuiſſe Bonifatium Octauum. Ideo verior opinio cenſetur, quod iſti habeant delegatam, ſed quod ex ſpeciali conceſſione, per mortem delegantis non expiret. Zabar. hic num. 13.

DETERMINAT de diœceſi intelligi id, quod in Concilio dicitur de territorio, & diſtrictu.

QVIA licet propriè loquendo, ſit differentia inter ea, quæ per iſta nomina ſignificãtur; nam diœceſis dicitur reliquum territorium, præter ciuitatem, quod ſpectat ad gubernationem epiſcopi, qui præeſt ciuitati. c. Rodulphus. extr. de reſcript. & c. quamuis. de præb. in 6. Et dicitur diœceſis, quaſi diſiunctio, ſeu diuiſio, quia eſt diuiſa ab alterius epiſcopatu. c. epiſcopum. 7. q. 1. Et territorium eſt vniuerſitas agrorum intra fines cuiuſque ciuitatis, dictum ab eo, quod magiſtratus eius loci intra eos fines terrendi, id eſt ſummouendi, ius habent. l. pupillus. §. territorium. ff. de verb. ſignific. Diſtrictus verò comprahendit omnem locum, qui per aliquam ciuitatem diſtringitur, ſiue ſit comitatus, ſiue caſtrum. vt not. Felin. in c. licet. in 1. notab. extr. de probat. Sed quoniam iſta nomina territorij, & diſtrictus, potius oſtendunt diſtinctionem temporalem, quàm eccleſiaſticam, & ſæpe per dominorum temporalium mutationes, eorum fines variantur. gloſ. hic ver. diœceſim. Et ad tales mutabilitates eccleſiarum ſtatus non debet immutari. c. 1. diſt. 10. & extr. de relig. dom. cap. 1. Ideo declaratur, quod ea, quæ ſtatuuntur obſeruanda, per c. vbi periculum. eod. in 6. quando Papa extra ciuitatem, in qua cum ſua curia erat, moritur, circa ſucceſſoris electionem celebrandam in ciuitate, cuius illa ſunt territoria, vel diſtrictus, intelligantur dicta de diœceſi, quæ ſub nomine territorij, vel diſtrictus, in tali caſu fuit expreſſa. vt in tex.

STATVIT, moriente Papa extra curiam, ipſius electionem fieri debere in loco, vbi erat cauſarum, & litterarum audientia.

QVIA

QVIA principalius membrum curiæ Romanæ eſt audientia cauſarum, & litterarum apoſtolicarum expeditio. Bonifat. de Vital. hic. Et quoniam vbi eſt curia Papæ, ibi fingitur eſſe Papa (licet tunc ſit extra curiam) propter animum proximè redeundi ad illum locum.c.legimus. prope fin.diſt.93.& c.præſenti.§.loca.de præb.in 6.nam non videtur diſceſſiſſe,qui eſt proximè reuerſurus. c.diuortium. de pœnit.diſt. 1.& l.ex facto,la grande.ff.de hæred.inſtitut. Et cum electio futuri Pontificis regulariter fieri debeat, vbi immediatus prædeceſſor obijt.vt in tex.& d.c.vbi periculum.§.hoc ſacro. Ideo, ſi Papa moritur extra curiam,cenſetur mori,vbi,dimittendo familiam, videtur domicilium retinere, & in eo loco, in quo ipſe cenſetur mori,eius ſucceſſoris eſt electio facienda. vt in tex.

LICET ſuſpenſa.

QVIA licet prædicta audientia cauſarum,& litterarum,tempore mortis Pontificis vacare noſcatur,vt in tex. non tamen aſſumpſit aliam qualitatem, per quam videatur à primo ſtatu receſsiſſe. gloſ.ver.vacare. Ideo propter retentionem prioris ſtatus habitu, licet non actu, idem operatur quo ad eius conſiderationem in electione facienda,ſicut ſi actu illum priorem ſtatum retineret. d.gloſ.hic.ſicut mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti, donec alteri nupſerit.l.filij.§.vidua.ff.ad municipal.& l.cum te.C.de nupt.

NISI prius ordinatum eſſet, de curia transferenda.

QVIA in tali caſu ceſſat ratio de animo redeundi, propter quem Papa mortuus cenſebatur eſſe in curia, vt dictum eſt ſuperius. Ideo tunc non habetur in conſideratione locus ille; ſed Papæ deſtinatio, ſiue deliberatio de curia transferenda, habetur pro opere conſumato,ac ſi eſſet tranſlata. Anchar.hic nu.5. Paria enim cenſentur aliquid in eſſe conſiſtere, vel in eo ſtatu eſſe, qui de proximo rem producit in eſſe,l.fin.C.quib.ad lib.procl. non lic. & quod not. de laico clericando,in c.2.de inſtitut.in 6. Et regulariter, quando ſit verum, quod deliberatio, ſiue deſtinatio, idem operetur, quod operis conſumatio, tractat Bart.in l.cætera.§.ſed ſi parauerit.ff. de legat.1. Vnde, ex quo Papa non cenſetur tunc mortuus vbi erat curia, ceſſat fictio, & habet locum realitas facti,vt electio ſit facienda in ciuitate,in cuius loco Papa corporaliter mortuus eſt. vt in tex. iuxta ea, quæ ſtatuuntur per d. c.vbi periculum.§.porrò.

§. Porrò.

SI Cardinales, electione Romani Pontificis non dum facta, omnes ſimul,vel ſucceſſiue,contingat exire conclaue deputatum eiſdem, hi

(ad quos pertinet executio conſtitutionis . vbi periculum.) illos quamcito poterunt,reintrare compellant .

QVIA ſicut Cardinales, poſtquam ſunt in Conclaui, expedire electionem compelluntur indirectè per ſubtractionem victualium, iuxta formam traditam per d. c. vbi periculum . ita, & fortius debent cogi per eaſdem perſonas , vt ingrediantur ab initio, vel ſi ſunt egreſsi , vt iterum ingrediantur ; cum non debeat eſſe melior conditio Cardinalium non parentium, & non ſe offerentium ad ingrediendum conclaue,quam ſe offerentium, & ingredientium . Zabar.nu.29. & arg. c.1.extr.de poſtul. præl. Sed quoniam in hoc caſu egreſsionis non erat ſpecialiter prouiſum per d.c.vbi periculum,nec per alia iura. Ideo prouidetur per hanc Clementinam, apponendo eaſdem pœnas contra iſtos inobedientes,quæ per d.c.vbi periculum. apponuntur contra ingreſſos , electionem non expedientes. vt in tex.

NISI excuſentur propter infirmitatem, aut aliud impedimentum corporale .

QVIA non eſt imputandũ ei,qui non facit,quod alias facere tenetur,ſi per eũ nõ ſtat,quo minus faciat.c.ſi autem.extr.de reſcript. & c.anteriorum. ʃ. ad hoc.2.q.6. Et quoniam qui propter infirmitatem,vel aliud iuſtum impedimentum corporale, non ingrediuntur, vel ingreſsi egrediuntur, non ſunt in culpa,nec ſtat per eos,quin faciant debitam electionem.vt in tex.& d.c.vbi periculum.ʃ.ſanè. Ideo his impedimentis detenti non ſunt compellendi,nec omnes,nec aliqui,conclaue ſupradictum ingredi.gloſ.ver.compellant,& Zabar.nu.29.

ʃ. Cæterum.

STATVIT, Cardinales per exceptionem excommunicationis, ſuſpenſionis,vel interdicti,ab electione non repelli .

QVIA prolixa Romanæ Eccleſiæ vacatio, grauibus eſt onuſta diſpendijs,& multis plena periculis.d.c.vbi periculum. in princ. Et quoniam ſi permitteretur , vt iſtæ exceptiones poſſent opponi, poſſent inſurgere diſſenſiones , & ſchiſmata, per quæ celeris,& neceſſaria Romani Pontificis electio protraheretur. vt in tex & gloſ.ver. cæterum . Ideo, vt remoueatur inter Cardinales eligentes diſsidendi facultas,ſtatuitur,vt nullus Cardinalium,cuiuslibet excommunicationis,ſuſpenſionis,aut interdicti prætextu, valeat à Romani Pontificis electione repelli . vt in tex. ſicut enim ſtatuitur, vt electus à duabus partibus ſit Papa,nulla exceptione obſtante.extr.c.licet. Et quod Papa bene poſsit accuſari de hæreſi.c.ſi Papa.diſt. 40. ſed non poſsit contra eum excipi , vt ab electione repellatur,vt not.Innoc.in d.c.licet.ita ſtatuitur , vt ſupradi-

pradictæ exceptiones non poſsint opponi contra Cardinales electores, ne prætextu earum impediretur electio.Zabar.§.cæterum.

§. Verum.

ELECTOS, & alios,qui mittere, vel ire tenentur ad curiam, adſtringit ad id, Sede vacante.

QVIA licet, Sede vacante,nihil ſit innouandum.c.1.extr. ne ſede vac.& videatur fruſtra eſſe acceſſus, cum non ſit tunc viuus ſuperior,coram quo eſt comparendum.arg.l.arbiter calendis.ff. de arbitr. vbi mors iudicis excuſat citatum, ſi non venit eo tempore, quo venire debebat; & ob id viderentur excuſari,ſi non venirent, Sede vacante, qui aliàs ad veniendum, & coram Papa comparendum tenerentur,vt ſunt illi,quos notat hic gloſ.penult.Tamen quoniam tam ex prouiſis remedijs per hanc, & alias conſtitutiones ſuper hoc editas, quam ex orationibus ad Deum ſuper huiuſmodi negotio effundendis, quod breuiter huiuſmodi celebretur electio, præſumendum eſt probabiliter; & ſperandum.quod illa de breui ſit futura. vt in tex. Ideo ſtatuitur, vt electi, & alij, qui ex quacunque cauſa ad Sedem Apoſtolicam venire, vel mittere, ſunt adſtricti, ad ipſam,cum vacat,ac ſi non vacaret,venire, vel mittere teneantur. vt in tex. Quid enim poteſt diuinare adſtrictus ad veniendum,quando ſit Papa creandus? cum enim poſsit omni die creari; ideo omni die debet eſſe paratus, qui adſtrictus eſt, ad cauſam proſequendam. Nec obſtant pradicta de Sede vacante,& de iudice defuncto; quia tales non veniunt,vt aliquid innouent,Sede vacante, & iudice defuncto; ſed vt ſint parati,Papa creato.gloſ.ver.verum. ſicut is, qui comparuit,iudice impedito,debet expectare,& non repente recedere,aliàs cenſetur contumax. vt not.Innoc.in c.calumniam.extr. de. pœnis Propter expeditionem enim eccleſiarum,& aliorum negotiorum, melius eſt, prius accedere,quam poſtea differre. Anchar. hic num. 1. arg.l.fin. C.in quib. cauſ. in integr.reſt.non eſt neceſſ.

Cap.3.Cauſam.

APPELLATIO cauſam beneficialem deuoluit ad curiam, ſi fiat præſente parte,vel eius ſpeciali procuratore, vel ſi eiſdẽ,quamcitius commode poterit, fuerit intimata; & ſi nequeunt inueniri, tunc fiat in domo habitationis appellati, ſi non eſt remota; ſed ſi eſt remota,fiat in eccleſia cathedrali,ſub qua eſt beneficium,de quo agitur; & vtroque caſu fiat in beneficio,de quo agitur, id eſt,tam in caſu,in quo fit ad domum habitationis,quàm in caſu, in quo fit in eccleſia cathedrali.

Quia

QVIA iſta appellatio habet vim citationis peremptoriæ. vt not. in c.ſæpe.extr.de appellat. ita quod non veniens in termino iuris habetur contumax, & proceditur contra eum in cauſa principali, vt contra contumacem, etiam ad difinitiuam.gloſ.hic.ver. tempus. & Innoc.in c.1.eod.in 6. Et quoniam eſſet abſurdum, contumacem cenſeri ignorantem, cui appellatio intimata non eſſet.gloſ.ver.deuoluta. Ideo vt appellatio poſsit veriſimiliter ad appellati, ſeu eius procuratoris, notitiam peruenire, ſtatuitur iſte ordo, illam intimandi.vt in tex. Qui ordo ita eſt de neceſsitate ſeruandus, vt ſi non fuerit ſeruatus, reddat appellationem nullam.arg.c.cum dilecta.extr.de reſcript.Anchar. hic nu. 10. Sed dices, iſtud cap. videtur limitare multa iura, quæ volunt, quod ſine iſta ſolemni intimatione, appellatio ſit legitima, ſi interpoſita fuit ex cauſa probabili, & in ſcriptis.vt extr.de appell.c. vt debitus. & ſupr. eod.in 6.c.quamuis, & ſimilia. Reſpondetur, quod quælibet appellatio deuoluit, ſi fuerit interpoſita, vt dicitur in iuribus allegatis in contrarium, quo ad hoc, vt fiat commiſsio ipſius cauſæ deuolutæ extra curiã; ſed quo ad hoc, vt cauſa beneficialis tractetur in curia, & non extra, requiruntur ſolemnitates, quas ſtatuit hoc cap. Et hinc eſt, quod vbi eſt appellatum ad curiam, ſi cauſæ non debent ibi neceſſario ventilari, ſufficit mittere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum. vt c. Nicolao.extr.de appell. Sed quando cauſa beneficialis eſt taliter deuoluta, quod debeat ibi neceſſario agitari, debet mitti cum ſufficienti mandato ad agendum, & defendendum, & cum actis, & munimentis. vt in c.1.eod.in 6. Statuuntur autem iſtæ maiores ſolemnitates in talibus cauſis remanendis in curia; quia propter multitudinem cauſarum, & negotiorum, quæ ad curiam confluunt ex toto orbe, eſſet maius periculum, ne à parte tunc fieret alteri parti aliqua fraus circa beneficium obtinendum, niſi cautius prouideretur. Zabar.nu.3. Vnde aliquis detineret beneficium ſine canonica inſtitutione, quod eſſe non debet. c. 1. de reg.iur.in 6.

§. Verum.

SI propter metum, vel potentiam appellati, vel ſuorum, non poteſt intimatio fieri ſub forma præmiſſa, ſufficit, quod fiat ſolemniter in loco publico, de quo ad appellati, vel eius procuratoris notitiam poſſit veriſimiliter peruenire.

QVIA ſicut prouidetur appellato per meliorem modum, quo fieri poteſt, vt ad eius notitiam perueniat appellatio, ne ignoranter contumax reputetur, vt dictum eſt ſuperius; ita eſt prouidendum appellanti, ne propter ſui aduerſarij, vel ſuorum, metum, & potentiam, appellationis commodo priuetur. Clement. paſtoralis. de re iudic. Et quoniam nemo tenetur coram aduerſario ſuo tyranno, nec in loco ſibi

non

non tuto,comparere,d.Clem.paſtoralis.Ideo ad prouidendum tam appellato,quam appellanti,meliori modo,quo fieri poteſt, in caſibus,in quibus non poteſt intimatio fieri ſecundum ordinem ſuperius præſcriptum,& ex natura cauſæ intimatio illa eſſet facienda,ſtatuitur, vt fiat ſolemniter in loco publico,vt etiam ſic poſſit veriſimiliter ad notitiam appellati,vel eius procuratoris peruenire. vt in tex.Et ſibi imputet appellatus,ſi ei non fit intimatio in clariori ordine priori,ex quo ipſe, & ſui,incutiendo aduerſario timorem,ſunt in cauſa, l. 1. §. Sed & ſi quis. ff.quod vi, aut clam. Nec eſt aliquid appellanti imputandum, ex quo non ſtat per eum, quin priorem ordinem ſeruet. c. cum accepimus. & ibi gloſ.fin.extr.de eo,qui mitt.in poſſeſſ.Vnde ſufficit,quod faciat,quod in eo eſt,vt quia intimat in loco publico. Zabar.num. 21. Iudex autem arbitrabitur ex coniecturis,an talis intimatio potuerit veriſimiliter ad appellati,vel eius procuratoris notitiam peruenire Zabar.nu.25.

NON ſeruatis præmiſſis,intimatio non valet.

QVIA præmiſſus ordo appellationem huiuſmodi intimandi,traditur pro forma in ipſa intimatione per appellantem obſeruanda. Anchar.num.10.Loquitur enim hæc conſtitutio, quo ad talia per verba præceptiua,ſcilicet,volumus;& ponit clauſulam irritantem contraria,ſcilicet,aliter facta non teneat, vt in tex. Et quoniam actus geſtus cõtra formã,eſt nullus,c.cum dilecta.extr.de reſcrip. Et vbi apponitur clauſula irritans,ad inualidandũ contraria, non eſt opus, vt annullentur per exceptionẽ,vt not.ſupr.in Clem. 1. Ideo intimatio aliter facta, quã hic ſtatuatur in huiuſmodi cauſis,omni caret iuris effectu,vt ĩ tex.

NEC cauſa deuoluitur.

QVIA appellator,qui præmiſſa in huiuſmodi cauſa non obſeruat, reputatur non appellans. vt in text. & gloſ. ver. deuoluta. Ideo non debet gaudere beneficio deuolutionis, quę fit per appellationem rite interpoſitam.cap.1.de appell.in 6.Sed licet intimatio ſit neceſſaria ad hoc,vt fiat deuolutio ad curiam,non tamen eſt de ſubſtantia appellationis, d.gloſ. hic. Nam omnia, quæ ſunt de ſubſtantia actus, debent explicari ſimul cum actu. extr. cap. quia propter, & l.cum hi.§.ſi prætor. ff. de tranſact. Sed appellatio, & intimatio, non ſimul explicantur, cum appellatio debeat fieri intra decem dies. cap. concertationi.de appell.in 6.Et intimatio iſta poteſt interuenire intra menſem poſt appellationem interpoſitam. vt in text. Vnde etiam intimatione indebitè facta, poterit appellans ſuper appellatione ſua, extra curiam iudicem impetrare.d.gloſ. hic.Item poteſt appellatus, licet appellatio ſibi non fuerit intimata,venire ad curiam, & proſequi appellationem, dummodo de ea conſtet, etiam inuito appellante, nam hæc intimatio eſt introducta in fauorem appellati,vt dictum eſt ſuperius, non autem in fauo-

in fauorem appellantis.qui proprium factum ignorare non debet. l. fin. ff.pro ſocio;& ita tenet Rota in nouis,deciſ.40.quæ incipit,fuit dubitatum,& 44. Quæ incipit,voluerunt domini. Ideo talis intimatio eſt de neceſſitate præcepti ad validandam appellationem huiuſmodi cauſæ remanendæ in curia,non autem eſt de neceſſitate formali ipſius appellationis.d.gloſ.hic.Ordo verò obſeruandus in ipſa intimatione,vt ſcilicet prius fiat vni perſonæ,quam alteri,& prius in vno loco, quam in altero, eſt de neceſſitate formali ipſius intimationis, vt dictum eſt ſuperius.

NISI aliunde plena, & certa notitia appellationis ad appellatum deuenerit.

QVIA eum, qui certus eſt, vlterius certiorari non oportet. cap. eum,qui.de reg.iur.in 6.Ideo ſi appellatus habuit certam, & plenam notitiam de huiuſmodi appellatione,intra tempus aſsignatum ad illam intimandam, talis notitia debet operari, ac ſi appellatio ei fuiſſet ſolemniter intimata.vt in text.& gloſ.ver.plena. Vbicunque enim requiritur intimatio alicuius actus,etiam quod requiratur cum ſolemnitate,ſufficit ſcientia,ſeu notitia certa,& plena illius actus intimandi, nec requiritur neceſſario intimatio, data notitia.Clemen. ſæpè, & ibi gloſ.ver.pronuntiatio,& ver.clarior.de verb.ſign.Quod intellige,quando intimatio eſt facienda ad finem ſimplicis notitiæ habendæ, vt in caſu huius text. Secus ſi requiratur etiam ad alium effectum, puta, vt veniat ad defendendum denuntiantem, vt notat Dynus in cap. cum quid.de reg.iur.in 6.& Bart.in l.emptor. C. de euiction. Vel dic, quod aut requiritur,non ſolum intimatio,ſed etiam requiſitio ad aliquid faciendum, & tunc non ſufficit notitia ſine intimatione, & ita loquitur, cap.fin.de empt.& vend.Sed ſi requiritur ſola intimatio, vt eſt in caſu huius text.ſufficit notitia ſine intimatione gloſ.fin.hic & Abb.in fine.

PRAEDICTA forma intimandi, eſt obſeruanda etiam in alijs caſibus,in quibus requiritur intimatio facienda.

QVIA non ſolum in cauſis beneficialibus, de quibus dictum eſt ſuperius,ſed in omnibus cauſis,in quibus fit intimatio, illa fit ad effectum, vt pars intimata certioretur de ſtatu cauſæ, & poſsit dicere de iure ſuo.Zabar.hic in fin.Et quoniam prędictus ordo intimãdi,eſt rationabilis, & cum maxima æquitate excogitatus ad deducendum ſtatum cauſæ in notitiam appellati, vt dictum eſt ſuperius. Ideo etiam in alijs caſibus, in quibus requiritur intimatio facienda,præcipitur, vt obſeruetur dicta forma intimandi. vt in tex. Loquitur enim hic per verbũ,volumus,quod eſt pręceptiuũ.Zabar.in fine.Et lex præceptiua eſt de neceſsitate ſeruanda ad validitatẽ actus.l.non dubiũ.C.de legib.& ad materiam huius cap. vide Conc.Trid.ſeſſ.24.de refor.cap.10.

Cap.

Cap.4. Conſtitutionem.

DECRETALIS, vt circa locum non habet, cum appellans ius ſuum, vel eccleſiæ, directè proſequitur.

QVIA decretalis illa dicit,& ſtatuit,quæ ſint obſeruanda,quando appellans obijcit defectus in formam electionis, vel crimina in perſonam electi.vt in tex.& d.c.vt circa.eod.in 6. Et quoniã quando appellans proſequitur directè ius ſuum, non dicitur principaliter obijcere in formam,vel in perſonam, licet obijciat indirectè; & ſecundario.gloſ.ver.directè. Ideo ex illis, quæ ſtatuuntur obſeruanda, quando appellans obijcit in formam,vel in perſonam, non poteſt inferri, quod eadem ſint obſeruanda, quando talis proſequitur directè ius ſuum, vel eccleſiæ. vt in tex. Ex diuerſis enim non fit illatio. l.Papinianus.ff.de minor. Et denominatio cauſatur ab effectu directo, non à ſecundario. Zabar.nu.1. Quando autem dicatur proſequi directè ius ſuũ, vel eccleſiæ,exemplificat.gloſ.ver.eccleſiæ.& ver.opponentis.

SED cum in formam,vel perſonas,opponit crimina,vel defectus.

QVIA illa decretalis ad hoc fuit conſtituta, vt præcluderet viam malitijs,quæ per appellantes committebãtur circa ea, quæ obijciebant contra electionis formam,vel perſonam electi, ex quibus obiectionibus cauſabatur, vt ſæpe diutius vacarent eccleſiæ, cum multo detrimento illarum.d.c. vt circa. Ideo in illis caſibus erit talis conſtitutio obſeruanda,vt in tex. cum non reperiatur immutata. c. conſtitutio. eod.in 6.& l.præcipimus.C.de appell.

QVORVM circunſtantias ſi non ſpecificat,ſuper illis nõ auditur.

QVIA talis obijciens tenetur iurare omnia,& ſingula, quæ opponit,eſſe vera.& ſe poſſe illa probare.d.c.vt circa. Et quoniam eſt prouidendum, vt ante iuramentum bene quis deliberet, ſuper quibus velit iurare,ne ſubeat anceps periurium.l.videamus. ff. de iureiur. Et eſt aduertendum,ne talis valeat in incertum vagari, & ad libitum ſua verba mutare. arg.c.vnic.de poſtul. præl.in 6. Ideo ad obuiandum periurijs, & malitijs, quæ poſſent circa talia committi, fuit ſtatutum,vt omnia & ſingula exprimantur,quæ iſte appellans intendit obijcere in formam,vel in perſonam,& quod iuret ſe credere illa eſſe vera, & ſe poſſe ea probare.vt in d.c. vt circa. Circunſtantiæ autem illæ ſunt tempus,locus,& alia,de quibus habetur in c.tuæ.extr.de procur. & in l. libellorum.ff.de action.

ETIAM, ſi iuret illas didiciſſe de nouo.

QVIA talis tenetur à principio exprimere omnia, quæ opponit; & iurare ſe credere illa eſſe vera, & ſe poſſe ea probare; vt dictũ eſt ſuperius. Et quoniam iuramentum illud non poſſet ſtare ſimul cum alio iuramento, in quo diceret, ſe tales circunſtantias didiciſſe de nouo; cum diſcere de nouo arguat falſitatem prioris iuramenti, in quo iam dixit, ſe illas ſcire, ſe credere eſſe veras, & ſe poſſe eas probare. gloſ. ver. de nouo. Ideo talis appellans ſi non ſpecificauit huiuſmodi circunſtantias à principio, non eſt poſtmodum audiendus, etiam ſi per iuramentum aſſerat, ad ſe illas perueniſſe de nouo vt in tex. Nec obſtat d. c. vt circa. vbi ſuper non oppoſitis auditur appellans cum iuramento, quod illa de nouo peruenerint ad ipſius notitiam; ergo idem videatur dicendum de circunſtantijs non ſufficienter expreſſis. Nam reſpondetur, quod vbi non oppono, quod ignoro; vel quod ſcio, ſed non credo, me poſſe probare, nullum vitium eſt; ideo eſt iuſtum, vt poſtmodum admittatur cum iuramento. vt in d. c. vt circa. Sed vbi oppono, & circunſtantias non exprimo, vitium eſt; quia non debite oppono, vt in tex. Ideo in illo caſu quis admittitur cum iuramento ad probandum ea, quæ nullo modo expreſsit, non autem admittitur in iſto caſu, in quo circunſtantias non ſufficienter expreſſit. d. gloſ. ver. de nouo. Vnde interdum expedientius eſt, in totum veritatem tacere, quam non perfectè dicere. Io. Andr. hic.

NEC etiam in eadem cauſa ſuper illis auditur alius non appellans, & proſequens commune, non proprium intereſſe.

QVIA ſi appellans poſſet ſubmittere alium, quaſi ſuum pædagogum in eadem cauſa ſibi adhærentem, qui clarè formaret, & exprimeret per eum male formata, & inſufficienter expreſſa, inutilis eſſet, & deriſoria quo ad hoc prouiſio decretal. vt circa. cum ſic poſſet ille conſequi ex perſona adhærentis id, quod non poteſt ex perſona ſua. gloſ. ver. articulos. Et quoniam dicta decretal. fuit edita ad obuiandum malitijs, quæ circa oppoſitiones faciendas in electione contra formam, vel perſonam, occurrere poſſent. d. c. vt circa. Ideo ſtatuitur, vt ſicut ipſe appellans non poteſt articulos non ſpecificatos proſequi, ita non poſſit alius tertius ei adhęrens. vt in tex. & d. gloſ. articulos. Nec obſtat, quod prima facie videatur iniquum, quod vnus proſequi non poſſit id, à quo repellitur alter propter ineptitudinem propoſitionis, vel defectum proponentis; & quod videatur graue, quod negligentia, vel culpa vnius male exprimentis noceat alijs habentibus æquale intereſſe, cum non debeat aliquis alterius odio prægrauari. c. non debet. de reg. iur. in 6. nam reſpondetur, quod hoc eſt verum, niſi cauſa ſubſit, vel ille, qui grauatur, ſit etiam ipſe in aliqua culpa, vt per gloſ. in d. c. non debet. Modo in iſto grauamine, quod per appellantem infertur alteri, ſubeſt cauſa, ſcilicet, ne ipſe appellans conſequatur ratione adhęrentis

id, quod

id, quod non poteſt conſequi ratione ſui; & ſubeſt culpa ipſius adhærentis, qui debebat à principio etiam ipſe appellare, ſi volebat proſequi ius commune ſibi, & alteri, qui appellauit. d. gloſ. ver. articulos. Ideo imputet ſibi iſte adhærens, cui tamen non deeſt aliud auxilium, quo poſſit proſequi ius ſuum, vt eſt via nullitatis, de qua in c. concertationi. de appell. in 6. Et proſecutio proprij intereſſe. vt in tex. & d. gloſ. hic.

POTEST tamen aſſiſtere appellanti.

QVIA per huiuſmodi ſuam aſſiſtentiam ipſe ſibi conſulit, ne in eius præiudicium fiat colluſio ſuper expreſsis, in quibus fuit forma ſeruata; nec per hoc contra appellatum plus conſequitur appellans ex perſona iſtius, quam habeat ex ſua. vt in tex. & gloſ. ver. ne colludat. Ideo quod vni prodeſt, & nemini nocet, facile concedi poteſt. l. ſi ſuſpecta. ff. de inoffic. teſtam.

APPELLANS, qui non ſeruat formam, etiam ſi appellationi renuntiat; per viã querelæ non proſequitur obiecta, nec etiã alia.

QVIA ſi talis admitteretur per viam querelæ, conſequeretur id, quod non poteſt conſequi per viam appellationis. vt in tex. & gl. ver. querelæ. Et quoniam, cum quid vna via prohibetur alicui, ad id per aliam viam ille non debet admitti. c. cum quid. de reg. iur. in 6. Quæ regula eſt vera, vbi quis repellitur, attento effectu, vt eſt in caſu huius tex. & not. Paul. de Caſtr. in l. quoties. C. de iudic. & Alex. conſil. 21. col. 3. in 3. volum. Secus, ſi repellitur, attenta via, ſeu modo; quia tunc admittitur alia via, vt not. in c. tuæ. extr. de procur. Ideo ex quo talis appellans non admittitur per viam appellationis, nec per viam appellationi renuntiationis. vt in tex. non debet etiam admitti per viam querelæ, ex qua idem commodum reportaret. gl. ver. querelæ. & Anchar. nu. 10.

NISI in caſibus exceptis.

QVIA ſicut in iſtis caſibus exceptis, talis audiretur per viam appellationis, cum in illis non ſit in aliqua culpa, nec poſſit ſibi imputari, cur prius illos non expreſſerit. d. cap. vt circa. ver. niſi. Ita debet audiri, & admitti per viam querelæ, in qua eſt eadem ratio. gloſ. ver. præterquam. Caſus autem iſti excepti ſunt tres, ſcilicet, ſi aliquid poſtea emerſerit, ſi ſuper antiquis ſuperuenerit probandi facultas, ſi aliqua antiqua in opponentium notitiã de nouo peruenerint, quæ appellantes tempore appellationis emiſſæ veriſimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorauerint, d. c. vt circa, in d. ver. niſi.

OMISSIO formæ licet appellantem à probatione repellat, non tamen infirmat probationem ſuper his legitimè factam aduerſarij confeſſione, vel aliter.

QVIA ad officium ſuperioris ſpectat examinare electum, etiam nemine opponente, extr. cap. cum nobis. Cum ipſe debeat aduertere, ne infamibus pateant portæ dignitatum. cap. infamibus. de reg. iur. in 6. Ideo licet ipſe appellans, qui non ſeruauit formã, non poſſit in cauſa ad ſuum commodum proſequi vlterius; non tamen impeditur iudex, ſi ei conſtiterit ex confeſſione electi, vel alio modo, ipſum electum eſſe indignum, quin ad publicum bonum eum repellere poſſit, Zabar. num. 11.

Cap. 5. In pleriſque.

SINE ſpeciali licentia Papæ, nullus prouidere poteſt eccleſiæ cathedrali, clero carenti, & populo Chriſtiano.

QVIA in pleriſque huiuſmodi eccleſijs multos frequenter, & religioſos præſertim, improuida ſuperiorũ prouiſio ad pontificatus aſſumebat honorem, qui nec (vt expediret) prodeſſe, nec præeſſe (vt deceret) valentes, inſtabilitate vagationis, & mendicitatis opprobrio, ſerenitatem pontificalis obnubilabant dignitatis. vt in text. Ideo ad prouidendum contra temeritatem, tam facientium, quam vt frequenter recipientium prouiſiones huiuſmodi, ſtatuitur, vt nullus de cætero, quantacunque dignitate præpollens, (niſi ſpeciali ſuper hoc auctoritate Sedis Apoſtolicæ fulciatur) de paſtore prouideat cathedrali eccleſiæ ſibi qualitercunque ſubiectæ, quæ clero careat, & ſubditis Chriſtianis, vt in text.

RELIGIOSVS per prælatum licentiari non debet, vt tali prouiſioni conſentiat.

QVIA religioſi maximè in hoc vitio euagationis peccabant, vt in text. & eiuſmodi epiſcopatus aſſumebant, vt à religione egreſſi, poſſent ſæcularibus Principibus pro capellanis inſeruire, vel aliorum epiſcoporum latas diœceſes habentium, vicarias exercere. gloſ. ver. vagationis. Et quoniam iſta vagatio redundabat in opprobrium dignitatis epiſcopalis, vt in text. & ex quo iſtę eccleſiæ non habent populum, cui talis epiſcopus poſſit prodeſſe, apparebat, quod appetebantur tantum ratione temporalitatis. Anchar. nu. 3. Et non licet epiſcopatum deſiderare, vbi quis prodeſſe non poteſt. cap. qui epiſcopatum. 8. q. 1. Et præcipue religioſis hoc non licet, ne relinquant religionem, in qua ſeruiunt Deo incommutabili bono. c. licet. extr. de regular. Ideo præcipuè religioſis prohibetur, ne à ſuis prælatis ad hoc quiſquam eorum licentietur, vt tali prouiſioni conſentiat, vt in tex. Dicit autem hic Zabar. num. 12. Quod religioſi ſæpe non proficiunt in epiſcopatibus ex ignorantia iuris poſitiui, & ex inexperientia facti. Vnde ſpero, quod eis erit gratum hoc meum opus, in quo compendioſe, & fundamentaliter apprehen-

prehendent iuris canonici ſcientiam;& ipſi per Theologiæ, & Philoſophiæ ſtudium verſati,efficaciam rationum optime ponderabunt. Et ad talium euagationem euitandam,vide Concil.Trid.ſeſſ. 14.de refor. c.2.

CONSENTIENS, etiam ſi fuerit conſecratus, priori prælato ſubiacet.

QVIA ad hoc, vt religioſus promotus in Epiſcopum, abſoluatur à ſuperioris religioſi obedientia, duo requiruntur. Primum, quod ſit legitimè promotus.cap.de monachis.16.q.1. Secundum, quod ſit conſecratus,extr.cap.cum in cunctis. Et quoniam primum hic deficit. vt in text.Ideo talis religioſus ſic ad huiuſmodi epiſcopatum conſentiens,non eſt à religioſi prælati obedientia abſolutus.gl. ver. prælato,& Zabar.num. 17.

NEC in epiſcopum recipitur,nec ad aliquem honorem promouetur.

QVIA cum pœna debeat eſſe commenſurabilis delicto, cap. diſciplina.diſt.45. Et cum quis debeat puniri,in quo peccauit.c.inter. de exceſſ.prælat.Ideo ſtatuitur,vt in tantæ ambitionis pœnam, ſub religionis, aut monaſterij ſui prælato,talis religioſus ſemper ſic degat humilis,iacet atque proſtratus, quod nullus eidem in religione ſua, vel extra,ad gradum honoris,vel adminiſtrationis cuiuslibet ſit aſcenſns.vt in text.

QVAE contra fient,irrita ſunt.

QVIA prædicta contraria fieri prohibentur, cum clauſula irritante actum contrarium ipſo facto, quacunque conſuetudine non obſtante.vt in tex.Et quoniam per huiuſmodi clauſulam irritantem,inſurgit nullitas actus contrarij, abſque ope exceptionis, vt not. ſupra in Clem.1.Et per illam clauſulam, non obſtante quacunque conſuetudine, non ſolum prohibentur conſuetudines inductæ,ſed etiam inducendæ.Zabar.infr.in c.ſtatutum.nu.4. licet ex noua,rationabili cauſa,conſuetudo à iure damnata poſſet iterum introduci. Abb. infr. in d. Clem.ſtatutum. Nam ſecundum temporum varietatem licet mutare iura.c. non debet.extr. de conſag. & affinit. Ideo ex quo contraria ſunt taliter prohibita,ſi fuerint facta, debent pro infectis haberi. vt in text. & l.non dubium.C.de legib.

Cap.6.Quod circa.

CAPITVLVM. quorundam.quo ad diſcordiam,& minoritatem numeri, intelligitur quo ad voces facti, non ſecundum iuris fictionem.

QVIA d.c.quorundam.ſtatuit ſuper electionibus religioſorum, & in illis decernit quo ad numerum eligentium.d.cap.eod.in 6. Et

quoniam

quoniam ſi contra tales eligentes poſſent opponi exceptiones, per quas ſecundum iuris fictionem illi, qui alias eſſent eligentes, in ſimili caſu de iure communi non computarentur in numero eligentium, ſæpe orirentur inter ipſos religioſos diſcordiæ, & eorum protraherentur electiones. Anchar. num. 2. Ideo ad euitandum huiuſmodi mala, quæ redundarent in ignominiam religioſorum, & detrimentum monaſteriorum, ſtatuitur, quod alias habens vocem de facto, in tali caſu ex iuris fictione non excludatur à numero. gloſ. ver. quæ in facto. Sicut ex eadem cauſa ſtatuitur ſimiliter in Cardinalibus ad electionem Summi Pontificis. in Clemen. Ne Romani. ſupra eod. Et ſimiliter in electione monialium. c. indemnitatibus. §. ſane, & §. vt autẽ. eodem in 6. Et illud c. quorundam, ita eſſe intelligendum, per hanc conſtitutionem declaratur. vt in tex.

Cap. 7. Statutum.

EMOLVMENTVM ex iuriſdictione, ſigillo curiæ, vel alias pertinens ad prælatum cathedralis eccleſiæ, vel collegiatæ, ea vacante, reſeruandum eſt ſucceſſori.

QVIA omnes fructus, qui ſpectarent ad prælatum, Sede non vacante, ſunt reſeruandi ſucceſſori, Sede vacante. cap. quia Sede. eod. in 6. vbi not. de talibus bonis, quæ ex nouis conſtitutionibus faciunt ſpolia. Et quoniam verba generalia ſunt generaliter accipienda. cap. ſolitæ. extr. de maior. & obed. Ideo ſub illa generali reſeruatione omnium fructuum, veniunt etiam fructus ex iuriſdictione, & ſigillo, & vndecunque prouenientes, ad prælatum ſpectantes, qui, ſi viueret, præeſſet, vt in text. Nec obſtat, quod ſicut capitulum, Sede vacante, ſuccedit in iuriſdictione. cap. cum olim. extr. de maior. & obed. ita videatur, quod debeat ſuccedere in emolumento inde proueniente, per reg. qui ſentit. de reg. iur. in 6. Nam reſpondetur, quod illud regulariter eſt verum, niſi ex cauſa quis prohibeatur ab emolumento. gloſ. in d. cap. qui ſentit; modo capitulum ex cauſa prohibetur à tali emolumento, nam ſi, Sede vacante, canonici perciperent emolumẽta iuriſdictionis, non curarent ſolicite, vt tenentur, prouidere de ſucceſſore. gloſ. hic. ver. declaramus. Vnde non ſemper, qui ſentit onus, ſentit commodum, præſertim quando ille, qui adminiſtrat, poteſt ſentire illud onus cum paruo incommodo, & vnũ poteſt ſeparari ab alio. Zabar. hic nu. 4. Sicut tutor adminiſtrat bona pupilli, non tamen facit fructus ſuos. l. à tutoribus. §. principalibus. ff. de adminiſ. tutor. Et ſicut commendatarius beneficij, qui habet onus, & tamen non facit fructus ſuos. vt not. Innocentius in cap. dudum. il 2. extr. de elect. Et iſta prohibitio habet locum, quando emolumentum illud poteſt reſeruari ſucceſſori ſine præiudicio capituli; nam in caſu, quo capitulum haberet emolumentum indiuiſibile cum prælato, ne capitulum priuetur iure ſuo ſine culpa, ſuccedit in illud emolumẽtum commune vtri-

ne vtrique.Zabar.hic nu.6. Et ob id capitulum ſuccedit, Sede vacante, in collatione beneficiorum communiter ſpectante ad epiſcopum, & capitulum.licet non ſuccedat in collatione ſpectante ſolum ad epiſcopum.c.vnic.ne Sede vacan.& c.fin.de regular.in 6.

NON obſtante conſuetudine.

QVIA talis conſuetudo tenderet in præiudicium eccleſiarum, dum cauſaret longam vacationem illarum, vt dictum eſt ſuperius.Et tolleret fructus prælati ſucceſſoris ſine eius culpa.d. c. quia ſæpe.Ideo tanquam irrationalis,eſt extirpanda,c.1.& c.fin.ext.de conſuet.

DEDVCTIS expenſis.

QVIA nemo eſt cogendus ſuis ſtipendijs militare.c.cum ex officij. extr.de præſcript.Sed qui ſentit commodum, debet ſentire incommodum,d. c.qui ſentit. Ideo ſi rationabiles expenſæ ſunt faciendæ, per quas procuratur vtilitas ipſius prælaturæ, vel alio modo ſpectant ad prælaturam,non ex bonis aliorum, ſed ex bonis prælaturæ, ſunt deducendæ,vt in tex.& Zabar.nu. 8.

NISI tunc certa dignitati competat iuriſdictio, cum ipſius emolumento.

QVIA quando certa perſona ſuccedit in iſtud emolumentum, ſiue illa ſit de collegio,ſiue ſit extra ratione dignitatis,non eſt periculum, vt illa poſſit protrahere electionem prælati.Zabar.nu.12.Cum non ad aliquem canonicum particularem, neque ad aliquam dignitatem, ſed ad totum capitulum,vel ad eius maiorem partem,ſpectet eligere prælatum. cap.dudum il 1.ext.de elect.Ideo ceſſat ratio,per quam capitulum prohibetur,ne,Sede vacante,percipiat ex iuriſdictione emolumentū,vt dictum eſt ſuperius.Et remanet ius commune,vt ſicut contra prælatum poſſunt,tam canonicus particularis, quàm dignitas extra capitulum, præſcribere iuriſdictionem.cap.de quarta.& cap.cum olim. extr. de præſcript.ita poſſint præſcribere emolumentum, ſiue aliud acceſſorium ex iuriſdictione proueniens.Anchar.in fine.

Cap. 8. Cum conceſſa.

CONCESSIO licentiæ generalis religioſo, de conſentiendo electioni factæ,vel fiendæ,non valet.

QVIA talis licentia ambitionis vitio viam pararet. vt in tex. Et quoniam religioſi præcipuè debent à vitio ambitionis ſe abſtinere,ne retro reſpiciant ad aratrum,& appetant diuitias,& honores,quos in eorum profeſſione contempſerunt.c.quorundam.eod.in 6. Ideo prohibetur,ne talis licentia concedatur, & ſi fuerit conceſſa, ſtatuitur, vt

nullius.

nullius exiſtat firmitatis. vt in tex. Prætere a, quo ad conſentiendum electioni fiendæ, etiam ex eo non poteſt concedi licentia; quia licentia nihil aliud eſt, quam gratia conceſſa alicui, per quam ſibi licet, quod prius non licebat. Zabar.nu.8. Et quoniam rei,quæ non eſt, vel eſſe neſcitur,priuilegium non conceditur.c.ad audientiam.extr.de eccl.ædific. & c. ad diſſoluendum. de deſponſ. impub. Ideo vt poſsit dari licentia conſentiendi electioni,requiritur,quod prius ſit electio facta. Zabar.nu. 12.& ſic intelligitur.c.ſi religioſus.eod.in 6.Abb.hic.

In Extrauag Ioan.XXII. Cap. 1. Ad onus.

ELECTI, qui pro ſuarum electionum negotio ad curiam venire tenentur, etiam Sede vacante, non tenentur de neceſſitate in ipſa curia moram trahere.

QVIA ratio, quare fuerit ſtatutum, vt electi veniant ad curiam,etiam Sede vacante, non fuit pro negotio proſequendo,durante vacantia, cum Cardinales non habeant tunc iuriſdictionem confirmandi, vel infirmandi electos. Clem.ne Romani.§.fin.ſupr.eod. Sed fuit ſic ſtatutum, vt electi eſſent prompti,Papa creato,ad eorum negotium proſequendum.d.§.fin. Sed quoniam in illo interim diuerſi electi ibi diſpendia patiebantur,ſine negotij vtilitate.gloſ.hic.ver.moram. Ideo eis indulgetur,vt, ex quo tales electi fuerunt prompti ad veniendum,non coartentur ad continuam moram ibi trahendam; dummodo ſint parati,creato Pontifice, ad ſe præſentandum, & electionis negotium proſequendum.vt in tex.& d.gloſ.moram.

ET licet alibi morentur,nullum eis præiudicium generatur.

QVIA quod fit,lege permittente,& indulgente, damnum afferre non debet.c.indultum.de reg.iur.in 6.Et quoniam talibus electis indulgetur, vt, ex quo fuerunt prompti ad veniendum debito tempore ad curiam,non teneantur ibi,Sede vacante,permanere, vt dictum eſt ſuperius. Ideo ex eorum mora in tali tempore extra curiam, non debent præiudicium aliquod reportare.vt in tex.

Cap.2. Suſcepti.

HABENTES annalia,poſſunt vel taxationē decimæ, vel reſiduū eligere intra decem dies; alias, ſi interim,vnā de iſtis portionibus non elegerint,electio ipſarum trāſit in beneficiatum,ipſo iure.

QVIA in nonnullis eccleſijs ante hanc conſtitutionem obſeruabatur, vt fructus primi, vel ſecundi, aut alterius anni beneficiorũ vacantium; in eiſdem defuncto, vel fabricæ, aut eccleſijs, vel perſonis habentibus annalia de conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto applicarentur in totum; ita quod illi, qui huiuſmodi beneficia canonice obtinebant, & ad quos aliàs de iure fructus ipſi ſpectare deberent, nihil inde percipiebant. vt in tex. Et quoniam ex hoc illud inconueniens ſequebatur, quòd commode nequibant tales beneficiati reſidere in eccleſijs ad debitum ſeruitium impendendum. vt in tex. Ideo ad obuiandum huiuſmodi inconuenienti, ſtatuitur, vt in futurum tales, qui conſuetudine, vel priuilegio, aut ſtatuto, percipiunt annalia, non amplius fructus omnes illorum annorum habeant, ſed vel taxatione decimę, vel reſiduo, quod reſtat, detracta ſumma taxationis decimæ, ſint contenti. vt in tex. & gloſ. ver. reſiduum. Hoc enim remedio ſic temperato prouidetur, vt habentes fructus percipere, in totum non fruſtrentur effectu conſuetudinis, vel ſtatuti; & beneficiati onus ſeruitij ſine fructu ſe ſubire non lugeant. vt in tex. & gloſ. in ver. volentes. Electio autem percipiendi vnam de iſtis duabus portionibus, datur ipſi habenti annalia, vt ſic minus grauetur in eo, quod reliquum ſibi auffertur; dum ſibi indulgetur, vt ad libitum vnam de duabus partibus ſic diſtinctis percipiat. gloſ. ver. ſoluere. Sed ne iſta electio nimium protrahatur in damnum beneficiati, ſtatuitur, vt niſi ille intra decem dies partem elegerit, tranſeat electio ipſo iure in beneficiatum. vt in tex. Electio autem iſta habet locum in illis eccleſijs, in quibus beneficia ad ſolutionem decimæ ſunt taxata; in eccleſijs verò, & partibus illis, in quibus decimarum taxatio non eſt facta, ſtatuitur, vt fructus, & obuentiones beneficij tunc vacantis, per mediũ diuidantur; quorum medietatem habeat is, cui annalium, per alterum de prædictis modis perceptio eſt conceſſa. Reliquam verò medietatem percipiat ille, cui beneficium eſt collatum, pro ſuſtentatione ſua, & alijs eccleſiæ oneribus ſupportandis. vt in tex. Hæc eadem conſtitutio habetur repetita, propter diuerſa, quæ hic continentur, facientia etiam ad alios titulos, infr. in extrauag. commun. in tit. ne ſede vacan. aliq. innou.

In Extrauag. commun. Cap. I. Iniunctæ.

PROMOTI in curia non debent ad propria redire ſine litteris ſuæ promotionis.

QVIA quam periculoſum exiſtat, quod aliquis in officio, dignitate, vel gradu, fore ſe aſſerat, & pro tali etiam habeatur, niſi prius ipſe quod aſſerit, legitimis oſtenderit documentis, tam ex ciuilibus, quam ex canonicis inſtitutis colligitur euidenter. vt in tex.

vt in tex. Aſſerenti namque cum mandatis principis ſe veniſſe, credendum non eſt, niſi hoc ſcriptis probauerit. l. vnic. C. de mand. princ. Nec ſimiliter creditur, ſe aſſerenti Legatum. c. lectis. diſt. 63. Nunquam enim Apoſtolicæ Sedis moris fuit, abſque ſignatis apicibus vndecunque legationem ſuſcipere. c. nobiliſsimus. diſt. 97. Sed nec dicenti ſe Delegatum Sedis eiuſdem, creditur, vel intenditur, niſi de mandato Apoſtolico, fide doceat oculata. c. cum in iure. extr. de offic. deleg. Similiter clerici ad alienam diœceſim, ſine ſuorum ordinariorum litteris venientes, nec in ſuis recipiuntur ordinibus, nec ad ſuperiores aſcendunt. c. 1. & 2. extr. de cleric. peregr. Clerici quoque, & monachi, qui de ſuis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiſcuntur (niſi muniti veniant ſuorum litteris prælatorum) non ſunt clerici, vel monachi reputandi. c. hortamur. diſt. 71. & l. ſi qua. §. præterea. C. de epiſc. & cleric. Si quis præterea in clerum electum ſe dicat, ſi ſacerdotem ſeſe nominet, hoc ſcrutandum eſt, quia non ſine periculo eſt in talibus communicatio indiſcuſſa. c. quieſcamus. diſt. 42. Et quoniam ſi promoti in curia, præcipue ad epiſcopatus, & dignitates, ſine litteris ſuæ promotionis recederent, ſcandala, & pericula grauia orirentur, & ſæpe dicerēt ſe prælatos illi, qui non ſunt. vt in tex. Ideo cum in præmiſſis alijs caſibus, qui minoris exiſtunt periculi, ſit ex diuerſis conſtitutionibus iam prouiſum, vt dictum eſt ſuperius: hic vltimus, qui pericula grauiora minatur, nequaquam fuit ſine prouiſionis opportunæ remedio relinquēdus. vt in tex. & ob id Bonifatius Octauus per hanc conſtitutionem ſtatuit, vt promoti in curia non debeant ad propria redire ſine litteris ſuæ promotionis; decernendo, quod ſi ſecus fecerint, pro prælatis, & beneficiatis non ſint habendi, & quod diuerſas pœnas hic expreſſas, tam ipſi, quàm eos recipientes incurrant. vt in tex.

Cap. 2. Si religioſus.

SI religioſus electus non petierit ipſe, vel eius electores, licentiam conſentiendi intra tempus moderandum, pro præſentia, vel abſentia ſuperioris, eſt eo ipſo priuatus iure ſibi ex electione quæſito.

QVIA longa eccleſiarum, & monaſteriorum vacatio ſolet illis in ſpiritualibus, & temporalibus eſſe damnoſa. c. quam ſit. eod. in 6. Et quoniam religioſus abſque ſui ſuperioris licentia, electioni de ſe factæ conſentire non poteſt, vt in tex. niſi eligatur in Abbatem intra ſuum monaſterium in locum defuncti; nam tunc ius ſibi permittit, vt abſque alterius licentia poſsit conſentire. c. ſi religioſus. eod. in 6. Ideo ne eccleſia, ad quam religioſus eligitur diutius vacet, ſtatuitur, vt ipſe electus, vel eius electores petant, quamcitius commode fieri poteſt, à ſuperiore hanc conſentiendi licentiam. vt in tex. aliàs, tam in pœnam ipſius electi negligentis, quàm ad prouidendum, ne eccleſia vlterius vacet, ſtatuitur,

tuitur, vt talis electus ſit ipſo facto priuatus iure ſibi ex illa electione quæſito. vt in tex. & not. in d. c. quam ſit.

E T poſſunt electores alium eligere.

QVIA non præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum, c. non præſtat. de reg. iur. in 6. Et quod eſt nullum ipſo facto, non eſt opus, vt per exceptionem annulletur. vt not. ſup. in Clem. 1. Ideo cum electio illa non habuerit effectum, & ille electus ſit, eo ipſo, priuatus iure ſibi ex tali electione quæſito. vt dictum eſt ſuperius, remanent liberi electores ad alium eligendum. vt in tex. & d. cap. quam ſit. Cum enim electio non fuerit, per electi conſenſum legitime præſtitum, completa, non poteſt dici, quod ſemel elegerint, vt not. in cap. perpetuo. eod. in 6. Et cum ipſi electores non fuerint in culpa, non debent eorum iure eligendi priuari, c. ſatis peruerſum. diſt. 56.

Cap. 3. Sancta.

QVATVOR patriarchalibus eccleſijs vacantibus, ſtatuitur, illis non poſſe prouideri, Romano Pontifice inconſulto; quod ſi ſecus factum fuerit, irritum decernitur.

QVIA Sancta Romana Eccleſia, quæ, diſponente domino, ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum à Deo, vt pote, mater vniuerſorum Chriſti fidelium, & magiſtra, quatuor patriarchales ſedes inſtituit, inter quas, poſt ipſam Romanã eccleſiam, Conſtantinopolitanam primum, Alexandrinam ſecundum, Antiochenam tertium, & Hieroſolymitanam quartum locum voluit obtinere. vt in tex. & c. antiqua. extr. de priuil. Et quoniam de illarum prouiſionibus, cum eas vacare contingit, tanto eſt accuratius cogitandum, & attentius prouidendum, quanto maioris eminent altitudine dignitatis, & pericu loſe erraretur in prouiſionibus earundem, vt in tex. & arg. cap. vbi periculum. eod. in 6. Et ex quo hodie prædictarum ſedium patriarchalium ciuitates, aut ſunt deſtructæ, aut occupatæ ab infidelibus, vel à ſchiſmaticis detinentur, ipſarum capitulis, ſeu conuentibus, & canonicis diſperſis vndique extra ciuitates ipſas, per alias regiones, ſeu loca à ciuitatibus ipſis remota; vnde apparet, quod per illarum capitula non poteſt, his ſtantibus, commode, & accuratè, vt deberetur, patriarcharum electio fieri. vt in tex. Ideo Summus Pontifex Benedictus XI. per hanc decretalem, de Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ſtatuit, vt quandiu ciuitates ipſæ ſchiſmaticorum, aut infidelium ſubſunt, aut ſuberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium ſedium, cum eas, vel ipſarũ aliquam, ſeu aliquas vacare contigerit, ad electionem, poſtulationem, ſeu quamuis prouiſionem, de præficiendo ſibi Patriarcha, vel paſtore,

nullo modo procedant, quouſque ad Apoſtolicæ ſedis notitiam deducatur;vt in text. Quod ſi ſecus per prædicta capitula, conuentus, vel canonicos, aut quemuis alium, vel alios, ſcienter, vel ignoranter fuerit attentatum, decernitur irritum, & inane, non obſtantibus quibuſcunque ipſarum eccleſiarum, vel allcbius earum, conſuetudinibus, ſtatutis, priuilegijs, & c. vt in tex.

Cap.4.Ex debito.

CVM beneficia apud Sedem Apoſtolicam vacantia, ſint ſoli Papæ reſeruata; oſtendit quæ, & quorum, apud ſedem vacare dicantur eandem; & primo loquitur de reſeruationibus, ſecundo de penſionibus.

QVIA licet omnium beneficiorum eccleſiaſticorũ plenaria diſpoſitio ad Romanum Pontificem pertinere noſcatur, c. omnes. diſt. 22. collationem tamen eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, & beneficiorum, apud Sedem Apoſtolicam vacantium, ſpecialius cæteris, antiqua conſuetudo Romanis Pontificibus reſeruauit. c. licet. de præb. in 6. Quæ conſuetudo fuit approbata per particularem conſtitutionem Clementis III. & per illam fuit expreſſe prohibitum cæteris ordinarijs, ne illa beneficia ſic vacantia conferre præſumant. d. c. licet. Et quæ beneficia dicantur vacare in Curia, fuit poſtea declaratum per Bonifatium VIII. c. præſenti. de præb. in 6. Sed quoniam adhuc inſurgebant difficultates circa dictorum iurium diſpoſitionem, vt in text. Ideo Summus Pontifex Ioannes XXII. per hanc conſtitutionem dictis decretalibus Clementis, & Bonifatij, nonnulla detraxit, aliqua declarauit, & quædam addendo de neuo ſanciuit, vt per ea ſic diſpoſita, celerius, & vtilius prouideatur eccleſijs, & Romanæ Eccleſiæ honor debitus impendatur. vt in text.

Liber Primus. Titulus Septimus.

DE TRANSLAT. EPISCOPI.

In Decretal. Cap. 1. Ex illo.

PATRIARCHA, qui confirmatum in Archiepiſcopum, transfert ad Sedẽ Epiſcopalem, ab epiſcoporum confirmatione ſuſpenditur.

QVIA ex illo generali priuilegio, quod beato Petro, & per eũ Eccleſiæ Romanæ, Dominus noſter indulſit, dum dixit. Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ædificabo eccleſiam meam. Matth.

cap.

cap. 16. Et paſce oues meas. Ioan. cap. 20. Canonica poſtmodum manauerunt inſtituta continentia, maiores eccleſiæ cauſas ad Sedem Apoſtolicam eſſe perferendas, vt in tex. Illas enim in ſignum priuilegij ſuæ præeminentiæ Summus Pontifex ſibi reſeruauit. c. quod. de offic. leg. Et quoniam tranſlationes Epiſcoporum, & ſedium mutationes, inter maiores cauſas adnumerantur. c. quamuis. 3. q. 6. & cap. temporis. 7. q. 1. Ideo alius, quam Papa, ſine eius ſpeciali licentia, huiuſmodi tranſlationes, & mutationes facere non debet. vt in text. & infr. cap. prox. Et quoniam pœna vnius eſt metus multorum, cap. quapropter. 2. q. 7. Et conueniens eſt, vt quis puniatur in eo, in quo peccauit. c. literas. de tempor. ordin. Ideo, vt tollatur cæteris audacia ſimilia perpetrandi, & vt pœna ſit commenſurabilis delicto taliter commiſſo, ſtatuitur, vt Patriarcha, qui Archiepiſcopum ſic transferre præſumpſerit, ſit ab epiſcoporum confirmatione ſuſpenſus, vt in tex. electus enim, & confirmatus in Archiepiſcopum, talem poteſtatem recepit in Archiepiſcopatu, vt poſſit omnia, quæ ſunt iuriſdictionis, licet ea, quæ ſunt ordinis, non poſſit, antequam fuerit conſecratus, & pallium receperit. gloſ. penult. hic. & inter ipſum, & eccleſiam, iam eſt ſpirituale coniugium contractum. vt infr. cap. prox.

Cap. 2. Inter corporalia.

ELECTOS in epiſcopos, & confirmatos, transferre poteſt ſolus Papa.

QVIA vinculum ſpirituale eſt fortius, quam carnale; nam vincula corporalia facilius deſtruuntur, quam conſtruantur; ſpiritualia vero facilius conſtruuntur, quam deſtruantur. vt in text. Et quoniam diſſolutionem carnalis coniugij, quod eſt inter virum, & fœminam, ſuo tantum iudicio Deus reſeruauit, præcipiens, vt quos Deus coniuxit, homo non ſeparet. Matth. cap. 19. Et quia poſt electionem, & confirmationem canonicam, inter perſonas eligentium nomine eccleſiæ, & Epiſcopum electum, eſt ſpirituale coniugium contractum, vt in text. Vnde ſicut matrimonium carnale non poteſt diſſolui, niſi auctoritate Papæ, & in caſibus in conſtitutionibus eccleſiæ contentis, vel Papæ. Innocent. hic. num. 2. Non enim humana, ſed potius diuina poteſtate coniugium ſpirituale diſſoluitur, cum per tranſlationem, depoſitionem, aut ceſſionem, auctoritate Romani Pontificis (quem conſtat eſſe vicarium Ieſu Chriſti) Epiſcopus ab eccleſia ſua remouetur; & ideo hi tres modi remouendi epiſcopum, non tam conſtitutione canonica, quam inſtitutione diuina, ſoli ſunt Romano Pontifici reſeruati, vt in tex. Et ſicut epiſcopus conſecratus, ſine licentia Romani Pontificis, ſuam non debet eccleſiam derelinquere, ſic & electus confirmatus, qui cum eccleſia iam ſpirituale coniugium contraxit, vt in text. Ideo, cum non ſit maius vinculum

culum epiſcopi ad eccleſiam, quam electi, maxime cum fuerit confirmatus, imò idem penitus, & non aliud, idem iuris obtinet in vtroque, vt in tex. & ſupra cap. prox. Et dic quod vinculum ſpirituale eſt fortius, id eſt dignius, quam carnale, nam matrimonium carnale in veritate fortius eſt, quia diſſolui non poteſt, etiam ſi interueniat cõſenſus Papæ, & ipſorum coniugum gloſ. hic ver. fortius. niſi in caſu ante carnalem copulam c. ex publico. de conuerſ. coniug.

Cap. 3. Quanto.

EPISCOPVS, qui propria auctoritate de ſua eccleſia ſe transfert ad aliam, carebit vtraque.

QVIA veritas in euangelio proteſtatur, vt quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Matth. cap. 19. Et poteſtatem transferendi Pontifices, ita ſibi retinuit Dominus, & magiſter, quod ſoli beato Petro vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus ſuis, ſpeciali priuilegio tribuit, & conceſſit; ſicut teſtatur antiquitas, cui decreta patrum ſanxerunt reuerentiam exhibendam, & euidenter aſſerunt ſacrorum canonum ſanctiones. Non enim homo, ſed Deus ſeparat, quos Romanus Pontifex, (qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris) eccleſiarum neceſſitate, vel vtilitate penſata; non humana, ſed diuina potius, auctoritate diſſoluit. vt in text. & ſupr. cap. prox. Ideo epiſcopus, qui propria auctoritate præſumit ſe diſſoluere à ſpirituali coniugio propriæ eccleſiæ, & ad aliam ſe transferre, nimium improbe delinquit, vt in text. ſolutionem enim quærere, ſecundum Apoſtolum, non deberet 1. ad Corinth. c. 7. Et qnoniam delicta ſunt punienda, ne facti peruerſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum, vt in text. & cap. cum olim. de offic. deleg. Ideo in eius pœnam, & in aliorum exemplum, ne audeant ſimilia committere, prohibetur, ne epiſcopus, qui ſic delinquit, redeat vlterius ad eccleſiam, quam taliter dereliquit, & ne illam, ad quam ſic ſe tranſtulit, obtinere poſſit, vt in text. Cum ſecundum traditiones canonicas, qui ad maiorem ſe plebem tranſtulerit, à cathedra repelli debeat aliena, & carere propria; vt nec illis præſideat, quos per ſuperbiam ſpreuit, nec illis, quos per auaritiam concupiuit, vt in text. & cap. ſi quis epiſcopus. 7. q. 1.

Cap. 4. Licet.

SOLVS Papa transfert epiſcopos.

QVIA ſicut legitimi matrimonij vinculum, quod eſt inter virum, & vxorem, homo diſſoluere nequit, Domino dicente in euangelio. quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Matth. cap. 19. Sic & ſpirituale fœdus coniugij, quod eſt inter epiſcopum, & eccleſiam; quod in ele-

in electione nunciatur ratum,in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatum,ſine illius auctoritate ſolui non poteſt,qui ſucceſſor eſt Petri,& Vicarius Ieſu Chriſti.vt in tex.& ſupr.c.prox.

ET indulgentia per eum ſuper tali translatione conceſſa, ad litteram ſeruanda eſt.

QVIA cum talis indulgentia tollat fauorabile vinculum prioris matrimonij ſpiritualis,eſt contra ius commune,& odioſa.gloſ.fin. hic.& Innoc.nu.4.Et quoniam diſpenſatio,& ea,quę odioſa ſunt, potius ſunt reſtringenda,quam dilatanda.c.quod dilectio.de conſang.& affinit.& c.odia.de reg.iur. in 6. Ideo talis indulgentia , vt ſtricti iuris, ad limites verborum eſt reſtringenda.vt in tex.& c.ſane.de priuileg.

Liber Primus. Titulus octauus.

DE AVCTORITATE, ET VSV PALLII.

In Decretal. Cap. 1. Cum ſuper.

INTRA quamlibet eccleſiam prouinciæ ſuæ, Archiepiſcopus pallio vti poteſt.

QVIA in traditione pallij hæc forma ſeruatur, videlicet: Tradimus tibi pallium,vt eo intra eccleſiam tuam vtaris. vt in tex.& c.pallium.diſt.100. Et quoniam appellatione eccleſiæ ſuæ, cum ius loquitur de Epiſcopo, vel Archiepiſcopo,non ſolum poteſt intelligi eccleſia cathedralis,ſed etiam cæteræ eccleſiæ totius diœceſis, vel prouinciæ, in quibus ipſi habent iuriſdictionem. vt not.gloſ.1.in c.cum clerici.de verb. ſign. & gloſ.fin.in c.fin. ne præl.vic. ſuas. Et quia in materia fauorabili eſt potius facienda lata interpretatio,quam ſtricta.c.odia.de reg.iur.in 6. Et conceſſio pallij eſt fauorabilis. Butr. hic nu. 9. Et interpretando nomen eccleſiæ latè pro eccleſijs totius prouinciæ,nulli fit præiudicium.gloſ.2.hic. Ideo talis conceſſio non eſt reſtringenda ad ſolam eccleſiam cathedralem Archiepiſcopi, ſed ad omnes eccleſias ſuæ prouinciæ eſt extendenda. vt in tex. & gloſ. 1.in d.c.pallium.

SED extra non poteſt.

Quia

QVIA forma in traditione rei appoſita, diligenter eſt ſeruanda. l. traditionibus.C.de pact. Et quoniam dictio,intra,notat intrinſicitatem rei,cui apponitur,nec extrema actus, cui iniungitur, excedit. vt not.in l. 1.§.in publico.ff.de flumin. Ideo cum forma traditionis pallij ſit,vt Archiepiſcopus illo intra eccleſiam vtatur, extra eccleſiam illo vti non poteſt. vt in tex.& d.c.pallium.

Cap.2. Ad hoc.

ARCHIEPISCOPVS alteri Archiepiſcopo pallium ſuum accommodare non poteſt.

QVIA pallium eſt quid perſonale, & ita ſequitur perſonam vſque ad mortem, quod ille,cui eſt conceſſum,debet cũ eo ſepeliri.vt in tex. Et quoniam iura perſonalia non poſſunt ad alios transferri,nec per conſequens accommodari.c.priuilegium. de reg.iur.in 6.& l. quia tale. ff.ſolut.matr. Ideo Pallium vni Archiepiſcopo conceſſum, nõ poteſt per ipſum alteri accommodari.vt in tex.& c.1.diſt.100.

Cap.3. Niſi.

PER pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen archiepiſcopale.

QVIA, licet ante pallij traditionem,electus in Archiepiſcopum recipiat per confirmationem, poteſtatem quo ad illa, quæ ſunt iuriſdictionis.c.tranſmiſſam.de elect.& c.1.de tranſl.epiſc. ſaluo, quod eſt in maioribus, ſicut eſt conuocare concilium prouinciale.cap. quod ſicut.§.præterea.de elect. Poteſtas tamen in his,quæ ſunt ordinis, ei confertur à tempore traditionis pallij.d.cap.quod ſicut.& diſt.100.c. quoniam. Tunc enim Archiepiſcopus præſtat iuramentum fidei, obedientiæ, & vnitatis Eccleſiæ Catholicæ Romanæ.c.ſignificaſti. de elect. Et ei in ſignum plenæ executionis in his,quæ ordinis ſunt; & etiam in his,quæ ſunt iuriſdictionis,ſi maxima negotia ſunt, traditur pallium de corpore beati Petri aſſumptum.d.c.ſignificaſti. & Innoc.hic. Ideo antequam hæc inſignia dignitatis ei ſint tradita, non poteſt dici in illa dignitate plene conſtitutus,nec illius debet aſſumere nomen. vt in tex.& d.c.ſignificaſti.

Cap.4. Ad honorem.

ROMANVS Pontifex ſemper,& vbique vtitur pallio.

QVIA. per pallium ſignificatur plenitudo eccleſiaſticæ poteſtatis. vt in tex.& infr.c.cum ſis. Et quoniam ſolus Romanus Pontifex eſt aſſumptus in eccleſiaſticæ poteſtatis plenitudinem. vt in tex. & c.inter corporalia.ſupr.tit.prox. Ideo ſolum ipſe in miſſarum ſolem-

nijs

nijs pallio ſemper vtitur, & vbique. vt in tex. & diſt. 100. c. quoniam.

ALII in eccleſijs ſuis, & certis diebus tantum.

QVIA cæteri, quibus pallium confertur, vocati ſunt in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. vt in tex. & c. decreto. 2. q. 6. Ipſa enim Romana Eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis eccleſijs vices ſuas credidit largiendas, vt in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. c. qui ſe ſcit. diſt. 100. Vnde pallium in Papa ſignificat plenitudinem officij; in alijs verò denotat præeminentiam, quam ſuper cæteros alicuius prouinciæ, vel regni, acceperunt à Papa. Butr. hic nu. 5. Ideò ſolum in illis eccleſijs, in quibus iuriſdictionem eccleſiaſticam iſti acceperunt, pallio vti poſſunt. vt in tex. & c. pallium. diſt. 100. Qui verò ſint dies, in quibus confertur poteſtas inferioribus in pallio vtendo; dic, quod ſunt ſolemniores, quos enumerat hic gloſ. quæ ſimul ponit formam verborum, ſub qua traditur pallium. Ideo non eſt extendendus pallij vſus vltra formam conceſsionis. vt ſupr. in c. 1. & c. porrò. de priuileg.

Cap. 5. Ex tuarum.

ARCHIEPISCOPVS extra ſuam prouinciam pallio vti non poteſt.

QVIA limitata conceſsio limitatum debet parere effectum. c. Petro, & G. de offic. deleg. & l. in agris. ff. de acquir. rer. dom. Et quoniam conceſſio pallij eſt facta Archiepiſcopo cum limitatione, vt illo intra eccleſias ſuæ prouinciæ vtatur. ſupr. c. 1. Ideo illius vſus nõ eſt extra ſuam prouinciam extendendus. vt in tex. & gloſ. ver. conſuetudo, quæ notat, quod talis conceſſio eſt partim beneficium perſonale, nam pallium cum perſona ſepellitur. ſupr. c. ad hoc. & partim eſt locale, quia non transfertur eius vſus extra eccleſias illius prouinciæ. vt in tex. etiam ſi ille Archiepiſcopus aſſumeretur ad alium archiepiſcopatum c. bonæ. il 2. & ibi gloſ. fin. de poſtul. præl. Præterea per pallium in Archiepiſcopo, denotatur præeminentia, & iuriſdictio, quam habet in eccleſijs, in quibus vtitur illo. ſupr. c. prox. Et quoniam extra ſuam prouinciam Archiepiſcopus non habet iuriſdictionem, cum diœceſes ſint diſtinctæ, ne vnus vſurpet iura alterius. c. eccleſias. 13. q. 1. Ideo Archiepiſcopus non poteſt vti illo extra eccleſias ſuæ prouinciæ, ne videretur ibi exercere iuriſdictionem in præiudicium alterius. gloſ. hic. ver. permittat. Et hoc de iure communi; nam ex priuilegio, & gratia ſpeciali, poterit vti illo etiam extra prouinciam, ſi à Papa fuerit talis gratia ei indulta. vt in tex. Quæ conceſſio eſſet intelligenda, dummodo is, ad quẽ eccleſia illa pertinet, hoc ei permittat. vt in tex. cum Papa non intendat lædere ius tertij, niſi id exprimat. c. licet, de offic. ordin. Cæteris tamen

men ornamentis,per quæ non deſignatur præeminentia in prçiudicium alterius ordinarij,poſſunt Epiſcopi,& Archiepiſcopi vti vbique.Abb.nu. 7.& not.in c.excommunicatis.de offic.leg.

ETIAM ſi hoc habeat conſuetudo.

QVIA talis conſuetudo eſt potius dicenda corruptela. vt in text. cum ſit contra formam conceſſionis.& in præiudicium tertij, vt dictum eſt ſuperius. Ideo non eſt ſeruanda,ſed extirpanda.c. cum venerabilis. de conſuet.

Cap.6. Cum ſis.

IN qualibet eccleſia ſuæ prouinciæ,permiſſis diebus,Archiepiſcopus Miſſam celebrans vti poteſt pallio.

QVIA forma conceſsionis pallij eſt, vt intra eccleſiam ſuam Archiepiſcopus eo vti poſſit. ſupr.c. 1. Et quoniã quælibet eccleſia ſibi ſubiecta poteſt dici ſua eccleſia.vt not.in d.c.1. Ideo talis cõceſsio indiſtinctè prolata,eſt indiſtinctè intelligenda de qualibet eccleſia ſuæ prouinciæ ſibi ſubiecta.vt in tex.& c.quia circa.de priuileg.

Cap.7. Quia.

SINE pallio,& ſandalijs,poteſt Archiepiſcopus celebrare.

QVIA pallio non poteſt vti Archiepiſcopus, niſi diebus in priuilegio eius conceſsionis expreſsis. vt in tex. & ſupr.c. ad honorem. Et ſandalijs ſolum vtuntur Epiſcopi,& Archiepiſcopi,quando pontificaliter celebrant.c.nonnulli.§.compagis,& ibi gloſ.diſt. 93. Et quoniam ſingulis diebus poteſt Archiepiſcopus, ſicut & cæteri ſacerdotes, Miſſam celebrare.c.te referẽte.de celebr.miſſar. Ideo ſemper cũ pallio, vel ſandalijs celebrare nõ tenetur.vt in tex.Vnde pallij vſus reſtringitur ad prouinciã,ad eccleſiã,ad miſſarũ ſolemnia,& ad certos dies.Butr.nu. 3.Quid autẽ ſit palliũ,dic,quod eſt inſigne ornamentũ Archiepiſcopi,vel Epiſcopi,aut alterius ſuperioris,quod ex priuilegio ſibi cõceditur,ſumptũ de corpore beati Petri,in ſignũ plenitudinis pontificalis officij;quod tamen in Papa deſignat plenitudinem poteſtatis, vt ex prædictis not. Abb. in rubr. huius tit. Et illud. conceditur per quatuor Patriarchas Archiepiſcopis ſibi ſubiectis.c.antiqua.de priuil. Alijs concedit Papa... ſupr.c niſi. De eius figura repleta moralibus myſterijs, tractat Innoc. III.lib.10.cap.12.de ſacro altaris myſterio. Et pallia Romæ texuntur à monialibus Turris Speculi,ex lana de agnis albis nutritis ab iſtis monialibus, qui agni prius mittebantur Dominica in albis ad circumeundum altare S.Petri, vt refert Onuphrius Panuinus in tractatu de ſacrarum veſtium generibus.

In Ex-

In Extrauag.commun. Cap.vnic. Malitijs.

PALLII traditio, per obiectum criminis, vel defectus, retardari non debet.

QVIA ſæpe occurrebat, quod diuerſi obijciebant crimina, & defectus contra promotos ad Metropolitanas eccleſias, non quod illa vera eſſent, ſed vt per iſta obiecta impediretur, & retardaretur pallii traditio. vt in tex. Et quoniam malitijs non eſt indulgendum. c. ſedes. extr. de reſcript. ſed contra eas eſt ſalubriter obuiandum. vt in tex. Et præcipuè eſt prouidendum, ne per falſas obiectiones diutius vacent eccleſiæ. Clement. ne Romani §. cæterum. de elect. Ideo ad obuiandum huiuſmodi malitijs, ſancitur, vt per obiectum cuiuſuis criminis, ſeu defectus, traditio pallij facienda ijs, qui ad metropolitanarum eccleſiarum, ſeu aliarum regimen aſſumuntur, non impediatur in aliquo, nec retardetur. vt in tex.

NISI obijciens, præmiſſo iuramento, de obiectis promptam fidem faciat.

QVIA ſicut prouidendum eſt, ne per falſa obiecta, pallij traditio retardetur, vt dictum eſt ſuperius; ita eſt curandum, ne illud indignis tradatur. c. priſca. diſt. 100. Et quoniam per iuramentum præſtitum, quod illa quis malitioſe non obijciat, ſed obiecta vera eſſe, ſe credere affirmet, ac de obiectis offerat facere promptam fidem, & ad pœnā talionis, ſeu extraordinariam arbitrio præſidentis, ſe ſubijciendo; præſumitur, quod obijciens, hęc malitioſe non agat. vt in tex. & c. vt circa. de elect. in 6. Ideo in tali caſu, antequam pallium tradatur, eſt de obiectis facienda cognitio. vt in tex. ne pallium traderetur indignis. vt in d. c. priſca.

PROMPTAM verò fidem tunc facere dicitur obijciens in hoc caſu, ſi intra bimeſtris temporis ſpatium numerandum à die collationis in antea, probauerit legitimè, quod opponit.

QVIA per huiuſmodi moderatum ſpatium, nec obijciens nimis coarctatur ad probandum, nec eccleſia diutius permittitur vacare adminiſtratione paſtoris. arg. c. nulla. de conceſſ. præb. & c. ne pro defectu. de elect. Quod ſi obijciens hæc non fecerit (ſuis obiectibus nequaquam obſtantibus) ad ipſius traditionem pallij procedatur. vt in tex. quia iam præſumitur malitioſe obijcere, vt dictum eſt ſuperius. Sed per huiuſmodi traditionem nullum præiudicium generatur viæ accuſationis, denuntiationis, vel inquiſitionis. vt in tex. quia tunc non eſt

periculum, vt hæc fiant ad impediendam pallij traditionem, ex quo iam illud fuit traditum, arg. l. in bello. §. factæ. ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. Et eſt prouidendum, ne delicta remaneant impunita. c. qualiter. de accuſat. Et ne dignitatibus præſideant indigni. c. cum in cunctis. de elect.

Liber Primus. Titulus Nonus.

DE RENVNTIATIONE.

In Decretal. Cap. 1. Litteras.

NON datur licentia cedendi Epiſcopo, qui propter ſenectutem vult cedere ſi neceſſarius, vel vtilis ſit eccleſiæ.

QVIA cum inter epiſcopum, & eius eccleſiam, ſit contractum ſpirituale coniugium. c. inter. de tranſl. epiſc. non quælibet corporis debilitas, quæ ex infirmitate, vel ſenectute procedit, debet eſſe cauſa ei indulgendi per Papam ſolutionem ab illa; ſed ſolummodo ea, per quam impotens redditur ad paſtorale officium exequendum. infr. c. niſi. §. alia. Et quoniam in ſene, vt plurimum, vergente deorſum conditione corporea, feruor ſpiritus in ſublimiora conſcendit; & eccleſia tutius, & melius gubernatur per illum, cuius vigor deuotionis, & fidei, eſt iam cognitus, quam per aliam nouam, & inexpertam perſonam. vt in tex. Ideo ſi talis Epiſcopus, quantumcunque ſenex, adhuc ſit vtilis eccleſiæ, non eſt ei indulgenda licentia cedendi; cum indecens omnino ſit, prius ſoluere militiæ cingulum, quam cedat victori aduerſitas prœliorum. vt in tex. & c. ſciſcitaris. 7. q. 1.

Cap. 2. Cum inter.

QVI abiurat beneficium, licitè poteſt illud (ſi denuo eligatur) obtinere.

QVIA iuramentum non extenditur ad illa, de quibus non fuit in eo cogitatum, & quæ tempore, quo fuit præſtitum, non extabant. c. clericus. de iureiur. & c. ad audientiam. de his, quæ vi, met. Et quoniam qui denuo eligitur ad beneficium, habet ius ad illud, non ex prima receptione, quam abiurauit, ſed ex nouo iure, poſt iuramentum præſtitum acquiſito, de quo tunc non fuit in iuramento cogitatum. vt in text. & gloſ. 1. Ideo tale iuramentum non obſtat, quin iſte poſſit idem beneficium ex noua prouiſione obtinere. vt in text. Sicut nec reſcripta

exten-

extenduntur ad lites, quæ non extabant tempore impetrati reſcripti. cap.fin.de reſcript. Et tranſactio non extenditur ad ea, de quibus non fuit dictum, vel cogitatum. l.ſi de certa. C.de tranſact.

Cap.3. Ex tranſmiſſa.

QVI renuntiauit beneficio ſuo, illud repetere non poteſt.

QVIA per renuntiationem, beneficiatus amittit ius, quod in beneficio habebat, & illa eccleſia dicitur ob id ſoluta ab eo. vt in tex. Et quoniam beneficium eccleſiaſticum non poteſt licitè, ſine canonica inſtitutione obtineri, cap.1.de reg.iur.in 6. Ideo ex quo ille, qui renuntiauit, non habet amplius ius in beneficio, niſi denuo inſtituatur, illud repetere, vel obtinere non poteſt. vt in tex. & ſupr.c. prox.

Cap.4. Admonet,

BENEFICIATVS ſine licentia prælati ſui, beneficio renuntiare non poteſt.

QVIA omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur cap.1.infr.de reg.iur. Et quoniam beneficium eccleſiaſticum non poteſt licitè adipiſci ſine inſtitutione canonica illius prælati, ad quem pertinet collatio. vt ſupr. in c. prox. Ideo beneficiatus non habet facultatem dimittendi beneficium ſine licentia prælati ſui, vt in tex. & cap.cum & plantare.§. in eccleſijs. de priuil. Niſi beneficiatus vellet ad religionem tranſire, cuius fauore permittitur, vt etiam ſine licentia prælati, poſſit eccleſiam dimittere, cap. licet. de regular. & cap.duæ.19.q.2.

Cap.5. Super hoc.

CONTRA petentem beneficium, admittitur ſpontaneæ abiurationis exceptio.

QVIA iuramentum ſemper eſt ſeruandum, dummodo ſeruatum non vergat in interitum ſalutis æternæ.cap. ſi vero.de iureiur. Et quoniam ille, qui ſponte abiurauit beneficium, poteſt talè iuramentum ſine æternæ ſalutis interitu ſeruare. Innocentius hic in princ. Ideo admittitur, vt contra eũ poſſit de tali abiuratione excipi, vt in tex

ETIAM cauſa renuntiationis non adiecta.

QVIA renuntiatio ſponte facta tenet, etiam ſi cauſa renuntiandi non allegetur. infr.cap.prox. Et quoniam ſufficit excipienti de renuntiatione, probare renuntiationem validam, gloſ. ver. reſignationis. Ideo excipiens non eſt adſtringendus ad probandum vltra id, quod pro

ſua

ſua iuſtificatione probare intendit, vt in text. & cap. licet, & ibi Abb. num. 30. de probat.

CONTRA quam actor replicare poterit, quod non ſponte renuntiauit.

QVIA ſicut renuntiatio ſpontanea præiudicat, ita facta per metum, qui poteſt cadere in conſtantem virum, renuntianti præiudicare non debet. infr. cap. prox. & gloſ. hic ver. reſignationis. Et quoniam non eſt veriſimile, vt quiſquam beneficium multis fortè expenſis, & laboribus acquiſitum, quo ſuſtentari debet, facile ſine magna cauſa, ſua ſponte reſignet. vt in text. Ideo ſuperuacaneum non eſt, vt cauſa reſignationis diligenter inquiratur; & ſecundum quod illa fuerit probabilis, vel non; & admittenda, vel non; iudex ſecundum quod iuſtitia exigit, pro actore, vel reo, ſententiabit. vt in text. & gloſ. ver. admittere. Et licet negantis factum, per rerum naturam nulla ſit probatio. vt in tex. negatiua tamen eius, qui dicit, ſe non ſponte renuntiaſſe, continet in ſe implicite affirmatiuam, quod coactus renuntiauit, vt in text. & gloſ. ver. negat. Et talis affirmatiua implicite contenta in negatiua, bene poteſt per negantem probari. gloſ. in c. bonæ. il 1. ver. per rerum. de elect. & l. ne codicillos. & ibi. gloſ. fin. C. de codicill.

ET qui melius probauerit, obtinebit.

QVIA iudex debet ſententiare ſecundum allegata, & probata. l. illicitas. ff. de offic. præſid. Et quoniam vbi ſunt hinc, inde probationes, ſunt præferendæ efficaciores. c. in noſtra. de teſtib. Ideo tam actoris, quam rei, in eiuſmodi cauſa renuntiationis admittuntur probationes, & pro eo, qui meliorem cauſam fouet, & illam probat efficacius, eſt ferenda ſententia, vt in text. & gloſ. fin.

Cap. 6. In præſentia.

QVI ſponte renuntiauit electioni de ſe factæ, ſuper ipſa vlterius audiri non debet.

QVIA per electionem canonice factam, acquiritur electo ius ad beneficium. c. cauſam. de elect. Et quoniam renuntiantibus actiones ſuas, non eſt dandus regreſſus ad eas. cap. quam periculoſum. 7. q. 1. Et etiam, quia ſi electus poſſet variare, & modo velle, modo nolle, illuderentur eligentes. arg. c. bonæ il 2. de poſtul. præl. Ideo qui electioni de ſe factæ ſponte renuntiat, vlterius in eam ſe intromittere non debet. vt in tex. & cap. cum inter. de elect.

Cap.

Cap.7.Sane.

QVI renuntiauit literis beneficialibus, non ideo inſtitutioni iam facta renuntiare videtur.

QVIA perempta cauſa, non perimitur effectus iam in eſſe producens.c.duæ ſunt.& ibi gloſ.ver.propter.19.q.2.& Butr.hic nu. 2. Et quoniam vbi eſt inſtitutio iam facta, literæ habuerunt effectum. Cald.in c.in noſtra.de reſcript.Ideo ex quo per literas fuit ad collationem proceſſum,iuri per inſtitutionem acquiſito non fit præiudicium, per redditionem literarum,vel renuntiationem ipſarum, vt in tex. Sed ſi oporteret, ipſum agere per literas,vt in beneficio inſtitueretur, ſibi fieret præiudicium, cum ſine literis nullam haberet actionem. Abb. antiquus hic.

Cap.8. Quod in dubijs.

RENVNTIATIO beneficij facta in manibus laici non tenet.

QVIA omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur,vt not.ſupr.in cap.admonet. Et quoniā beneficiū eccleſiaſt.cum obtinetur per inſtitutionem proprij prælati, ad quem ſpectat collatio.c.1.de reg.iur. in 6. non autem per prouiſionem alicuius laici, quibus in huiuſmodi ſpiritualibus nulla eſt attributa auctoritas imperandi,ſed eos manet neceſſitas obſequendi. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtit.Ideo,vt renuntiatio ſit valida,non eſt facienda in manibus laici, ſed in manibus proprij prælati,ad quem pertinet collatio. vt in tex. & ſupr.d c.admonet.

RENVNTIANS tamen eſt beneficio ſpoliandus.

QVIA licet talis renuntiatio non teneat, quo ad præiudicium eccleſiæ,& ſuperioris,vt dictum eſt ſuperioris; nam eccleſia, & ſuperior,ſi volunt,poſſunt illum repetere.c.non oportet. 7.q. 1. tenet tamen quo ad præiudicium renuntiantis.gloſ.in c.denique. 6. q. 1. nam etſi inutilis ſit talis renuntiatio, habet tamen in ſe tacitum pactum,ne ille repetat beneficium.gloſ.hic. Quod pactum admittitur in pœnam ipſius renuntiantis,& laicorum renuntiationem acceptantium, ne ad talia conſueſcant Butr.num. 9. Ideo talis renuntians priuatus eſt beneficio, ipſo iure, adeo quod non eget,niſi ſpoliatione poſſeſsionis. Butr.num.2.

Cap.9 Ad ſupplicationem.

PAPA concedit licentiam cedendi epiſcopo, qui ſine mortis periculo in eccleſia ſua morari non poteſt.

Quia

QVIA Papa habet,vt Vicarius Chriſti,facultatem abſoluendi epiſcopum à ſpirituali coniugio propriæ eccleſiæ. vt in cap.2.de transſl. epiſc.Et quoniam in iſta diſſolutione, quæ eſt de maioribus cauſis,& quæ potius diuina,quàm humana,poteſtate ſolet per Papam concedi,eſt mature conſiderandũ,an ſit facienda,vel non.d.c.2.Ideo nõ propter quãlibet leuẽ cauſam, ſed propter grauẽ,qualis eſt mortis periculum, eſt epiſcopo concedenda. vt in tex. Tunc autem conceditur, quia omnis Chriſti actio debet eſſe noſtra inſtructio,c. aduerſitas, 7. q. 1.Et quoniam Chriſtus,cum ſpecialiter quæreretur ad mortem, fugit in Ægiptum à facie Herodis;vnde D.Auguſtinus ait: Fugiat miniſter Chriſti,ſicut Chriſtus in Ægiptum fugit; Fugiat, qui ſpecialiter quæritur, dum per alios eſt firma ſalus eccleſiæ. Hinc etiam ait Dominus diſcipulis;Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate,fugite in aliam. Hinc etiã idem abſcondit ſe,& exiuit de templo, quando Iudei lapides tulerunt, vt iacerent in eum.d. c. aduerſitas. Et hoc,quando ſpecialiter quæritur mors ipſius prælati;vnde & Paulus fugit, qui à fratribus per murum ſubmiſſus eſt in ſporta.c.ibi adunati.7. q. 1. Ideo vbi tractatur de periculo mortis ſolius prælati,conceditur ei per Papam licentia cedendi eccleſiam.vt in tex.& cap.mutationes.7.q.1.Secus autem, vbi non quæritur ſpecialiter mors prælati,& eo recedente,non poteſt eſſe tuta ſalus eccleſiæ;nam tunc debet animam ſuam ponere pro ouibus ſuis,ne ſi deſerere incipiat,quibus prodeſſe poteſt, dicatur de eo; Mercenarius autem,& qui non eſt paſtor,cuius non ſunt oues propriæ,videt lupum venientem,& deſerit oues,& fugit.Ioan.cap.15.& d.c.aduerſitas,vbi gloſ. late diſtinguit, quando prælatus poſsit propter perſecutionem licite eccleſiam ſuam deſerere,vel non;& idem tractat Innoc infr. in c. prox. & S.Th.2.2.q.185.art.5. Cẽſetur etiã ob huiuſmodi periculũ,eſſe ſufficientem cauſam cedendi,ſi prælatus non poteſt ibi morari propter intẽperiẽ aeris.gloſ.hic.ver.morarẽ.& arg.c.quorundam.diſt.74.Quod tamen intellige, ſi propter ſuam ceſsionem non impeditur publica illius populi vtilitas.c.ſcias.& ibi gloſ.8.q.1.Et vbi eſt perpetua peſtilentia, vel longo tempore duratura Bald.hic nu.2.Qualem dicit eſſe Senogalliæ; Sed hodie Ciuitas illa ex diligẽtia Sereniſsimorũ Vrbini Ducum, ſub quorũ felici dominio exiſtit, (meq. ſub illis ortũ eſſe Vrbini, nobilis ſex aliarũ Ciuitatum Metropolis, præſertim hodie regnante FranciſcoMaria II. Principe optimo,gaudeo) deſiccatis paludibus, quæ ipſam inficiebant, habet aerẽ nõ vt antea infenſum.Et epiſcopatus ille obtinet amplã diœceſim,vbi sũt plura oppida maiora ipſa ciuitate,in ſitu amœno,& ſalubri;ad quæ epiſcopus in æſtate ſe transfert; habetque in redditibus annuatim circa ſeptem millia ſcuta; Et in diœceſi ſunt bona eccleſiaſtica ſimiliter aſcẽdentia ad quadraginta millia, inter quæ eſt opulentiſsima Abbatia Clareuallenſis,poſſeſſa à liberaliſſimo Principe Alexandro Peretto Cardinale de Montealto, digniſsimo Sixti V. Pont. Max. pronepo-

nepo-

nepote. Qui epiſcopatus iam per plures annos gubernatur ſub paſtorali vigilantia Reuerendiſsimi Antaldi de Antaldis conciuis mei, & affinis Ioannis Mariæ mei fratris.

Cap. 10. Niſi.

PROPTER zelum vitæ contemplatiuæ, epiſcopatui cedere non licet.

QVIA quando quis vocatur à Deo ad aliorum curam, & prędicationem, quies propria eſt poſtponenda pro lucro multorum. c. in ſcripturis. 8. q. 1. ſicut fecit Hieremias, qui dicebat: A, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum; & tamen poſtea prædicandi recepit officium, quia à Deo ad id erat vocatus. vt in tex. & d. c. in ſcripturis. Et D. Martinus iam Epiſcopus dixit: Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem; vt in lectionibus eius diei feſtiui. Et quoniam, qui iam recepit epiſcopatum, contraxit vinculum cum illa eccleſia ad ſpiritualem illius populi gubernationem, & tenetur ponere animam ſuam pro ouibus ſuis. vt ſupr. in c. prox. Ideo propter zelum vitæ contemplatiuæ, & propriæ quietis, ille non debet deſerere myniſterium iam ſuſceptæ prædicationis. vt in tex. Sed iuxta dictum Apoſtoli: manere in ea vocatione, in qua eſt. d. c. in ſcripturis. & ſimul eſſe actiuus, & contemplatiuus exemplo Moyſis, vt infra dicetur.

EPISCOPATVI cedere cauſa humilitatis, vt deſcendat ab illo dignitatis culmine, non licet.

QVIA tunc eſt vera humilitas, cum quis per eam locum ſublimem fugit, & obtentum per obedientiã non dimittit. vt in tex. Et quoniam eo ipſo humilitatis videtur erigere male verticem Epiſcopus, qui ſe nimis in reſignandi propoſito exhibet pertinacem. vt in tex. Ideo ceſsio ſub tali colore humilitatis (quæ potius eſt pertinacia, & ſuperbia erigens ſe contra obedientiam) non eſt admittenda. vt in tex. Pertinaces enim ſunt homines in ſua ſententia obſtinati, qui non facile diſſuaſionem admittunt, ſed gaudent, cum vincunt, ſi non diſſuaſi fuerint; & econtra dolent, ſi ſua, perinde ac ſi ſint decreta, irrita fuerint effecta. Ariſt. 2. ethicor. cap. 9.

ENVMERANTVR hic ſex cauſæ, ex quibus Epiſcopi poſſunt petere, & Papa conſueuit concedere, cedendi licentiam, ſcilicet, conſcientia criminis, debilitas corporis, defectus ſcientiæ, malitia plebis, graue ſcandalum, irregularitaſq. perſonæ; ſed in his omnibus eſt obſeruanda cautela; nam, propter conſcientiam illius criminis, quod impedit epiſcopalis officij executionem poſt peractam pœnitentiam, poteſt cedendi licentia poſtulari.

QVIA epiſcopatus datur principaliter propter ſpiritualem populorum gubernationem.c.ſcias.7.q.1.& c.qui epiſcopatum.8.q.1. Et quoniam, qui in eo crimine eſt, de quo pœnitere non poteſt,niſi renunciet, ex ſua culpa debitum officium erga populum exequi non poteſt.gloſ.ver.duntaxat.quæ exemplificat,talia crimina eſſe ſimoniam, & homicidium. Ideo propter huiuſmodi crimina conceditur,vt ab epiſcopatu talis remoueatur, vt in tex.& d.gloſ.hic. Non autem propter conſcientiam cuiuſlibet criminis conceditur, vt quis epiſcopatum cedat; nam ſi omnes, quos arguit conſcientia cuiuſlibet culpæ,cederēt;pauci,vel nulli,in iſto miniſterio remanerent. vt in text. Cum res penè contra naturam ſit,vt aliquis ſit ſine peccato.c. vnum. §. nomine. diſt.25.& c.apoſtolus.diſt. 81.

SECVNDA cauſa eſt debilitas corporis, per quam impotens redditur ad exequendum officium paſtorale, ſiue illa ex infirmitate, ſiue ex ſenectute procedat.

QVIA prouidendum eſt, ne, languente paſtore, grex inſidiatoris dentibus laniandus exponatur,vel eccleſiæ ipſius vtilitates depereant.c.quamuis.7.q.1.Sed quoniam tunc non eſt impotens ex ſua culpa,ſed ex curſu naturæ.d.c.quamuis. Ideo non cogitur cedere inuitus, ne indebitè afflictio addatur afflicto. c. ex parte. de cleric. ægrot. ſed ei eſt dandus coadiutor, qui ſimul cum ipſo epiſcopo de fructibus eiuſdem eccleſiæ ſuſtentetur.d.c.quamuis.& c.ſcripſit.7.q.1. Admittitur tamen ceſſio,ſi ipſe voluntarie cedere velit. vt in tex. Nam volenti non fit iniuria.l.1.ff. de iniur. Non autem qualibet corporis debilitas eſt legitima cauſa cedendi,ſed ſolummodo illa, per quam impotens redditur ad exequendum officium paſtorale; nam ſi pro quolibet corporali debilitate,ſuſceptæ ſeruitutis officium deſeri poſſet, fruſtra fateretur ſe Apoſtolus in ſuis infirmitatibus gloriari.2.ad Corinth. cap.12. Cum interdum non plus hortetur ſenilis debilitas aliquem cedere, quàm moralis maturitas (quæ in ſenibus eſſe ſolet) ipſum in ſuo ſuadeat officio permanere; pro talibus enim de ſe dicit Apoſtolus: Cum infirmor, tunc fortior ſum.d.c.ad Corinth. quia nonnunquam corporis infirmitas fortitudinem cordis augumentat.vt in tex.& ſupr.c.1.

TERTIO, pro defectu quoque ſcientiæ, plerunque poteſt quis petere ceſſionem.

QVIA cum ſcientia circa ſpiritualium adminiſtrationem ſit potiſſimum neceſſaria,& circa curam temporalium opportuna. cap. conuenientibus.1.q.7.Præſul, qui commiſſam ſibi debet eccleſiam regere in vtriſque,ſalubriter ei renuntiat, ſi ſcientiam (in qua ipſam regat) ignorat,vt in tex.Tu enim (inquit Dominus) ſcientiā repuliſti, & ego te repellā,ne ſacerdotio fungaris mihi.Hoſeæ.c.4. Quanquam,& ſi deſideranda

randa ſit eminens ſcientia in paſtore, in eo tamen ſit competens tolleranda.vt in tex.Quia ſecundum Apoſtolum,ſcientia inflat, charitas autem ædificat.1.ad Corinth.c.8.Et ideo imperfectum ſcientiæ poteſt ſupplere perfectio charitatis.vt in tex.& de elect.c.cum nobis.

QVARTO, propter malitiam plebis, cogitur interdum prælatus ab ipſius regimine declinare.

QVIA quando plebs adeo duræ ceruicis exiſtit, vt prælatus nequeat proficere apud ipſam,ſed propter eius duritiam,quo magis ſatagit, eo magis iuſto iudicio deficere permittatur, non eſt cur ibi paſtor debeat permanere;vt in tex. Dicente Domino per Prophetã: Linguam tuam adhærere faciam palato tuo quia domus exaſperans eſt. Ezechiel.cap.3. Et Apoſtoli leguntur dixiſſe Iudæis; Ecce conuertimur ad Gentes,quia verbi Dei vos indignos feciſtis.Actus Apoſt.c. 13. Non tamen pro qualibet culpa paſtor debet gregem deſerere, ne mercenario comparetur,qui vidit lupum venientem,& dimittit oues, & fugit. Ioan. cap.10.& habetur in c.tres perſonas.23.q.4.Sed de ſuperioris licentia tunc demum poteſt,non tam timidè fugere, quam prouidè declinare, cum oues conuertuntur in lupos; & qui debuerant humiliter obedire, iam irreuocabiliter cõtradicunt; cum etſi tales ſint grauiter pro crimine puniendi; ſunt tamen pro tempore vtiliter tolerandi,quia ſanguinem elicit,qui nimis emũgit.vt in tex.Et Salomon prouerb.c.30.vnde verſus.

Qui nimis emungit,ſolet extorquere cruorem,
Et violenta facit correctio deteriorem;
Sed moderata ſatis correctio gignit amorem.

gloſ.hic.ver. elicit.

QVINTO, pro graui quoque ſcandalo euitando (cum aliter ſedari non poteſt) licet Epiſcopo petere ceſsionem.

QVIA debet cauere prælatus,ne plus temporalem honorẽ, quàm æternam videatur affectare ſalutem.vt in tex.Memor illius,quod dicit Apoſtolus: Si eſca ſcandalizauerit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.1.ad Corinth.c.8.Sed inter ſcandalum, & ſcandalum,eſt ſubtiliter diſtinguendum, ſicut Dominus ipſe diſtinxit; vt in tex. Cui cũ dixiſſent Apoſtoli; Scis, quia Phariſei,audito hoc verbo,ſcandalizantur? Reſpondit,Sinite illos,cæci ſunt, & duces cæcorum. Matth.c.15.Alibi verò dixit. Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt,expedit ei,vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.Matth. c.18. Vnde Gregorius ſuper Ezechielem,homil.7. Diſtinguit,quod Scandala, in quantũ poſſumus ſine peccato,vitare debemus,alioquin vtilius, ſcandalum naſci permittitur,quàm veritas relinquatur; & habetur in c. qui ſcandalizauerit. infr.de reg.iur.Veritas enim bonæ vitæ, vel iuſtitiæ, nunquam deſerenda

 eſt;ve-

eſt,veritas diſciplinæ,quandoq; Tūc autem debet deſeri veritas diſciplinæ,quando multitudo peccantium eſt in cauſa,non tamen volūt defendere malum,quod faciunt.arg.43.diſt. c. commeſſationes,vbi de hoc,& de cleric.excom.c.latores. Siverò defendere volūt malum, quod faciūt, & excuſare illud,quaſi ex auctoritate;tunc multitudini parcendum non eſt propter ſcandalum.c.1.de pænit.diſt.6.& gloſ.hic ver. diſtinguēdum.

SEXTO, perſonæ irregularitas (vt ſi forte ſit bigamus, vel viduæ maritus) eſt cauſa, propter quam petere poteſt aliquis licentiam reſignandi.

QVIA atteſtante Apoſtolo, oportet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum.1.ad Timoth.c.3. Non tamen propter quamlibet irregularitatem perſonæ,debet ei,qui regulariter miniſtrauit, cedendi licentia indulgeri;vt pote,ſi de legitimo matrimonio non ſit natus; quia, licet irregularitatem huiuſmodi non potuerit ſubticere;ſi tamen,& culpa latet,& cauſa;cum eo,qui laudabiliter ſuum impleuit officium,(iuncta ſibi pænitentia competenti) poteſt,non minus vtiliter, quàm miſericorditer diſpenſari.vt in tex.Ego ſum(inquit Deus)Zelotes,vindicans peccata patrum in filios,vſque in tertiam,& quartam generationem, in ijs,qui oderunt me.Exod.c.20.id eſt, in illis, qui contra me paternum odium imitantur. vt in tex. & Chryſoſt.ſuper Matth. c.23. Vnde patet, quod illis,qui paterna vitia non ſequuntur, propriæ poſſunt in talibus ſuffragari virtutes;illo diſcretionis adhibito moderamine,vt inter nothos,& manzeres,naturales,& ſpurios,diſtinguatur,vt in tex. & quæ ſit differentia inter iſtos,dic,quod Nothus dicitur ille, qui eſt de adulterio natus. Manzer propriè dicitur natus de ſcorto. Spurius de concubina. Naturalis dicitur natus de concubina,quæ tenetur in domo, quaſi loco vxoris, vnica; & talis in bonis patris ab inteſtato ſuccedit in duas vncias paternæ ſubſtātiæ,ſi alij filij non extent,nec coniunx legitima.C.de natural.lib.Auth.licet patri.Et in bonis maternis ſuccedit cum legitimis filijs.C.ad Senatuſconſ.orficia.l.ſi qua.§.fin.gloſ.hic ver.manzeres.

SI prælatus propter alias cauſas,quàm ſuperius enumeratas,ceſſionem affectet,non eſt in hoc eius poſtulationi fauendum.

QVIA talis poſtulatio videretur non eſſe diſcreta,nam(præter id, quod otioſitas, & voluptas, ſunt arma hoſtis antiqui ad miſeras animas captiuandas) prælatus propter laboris anguſtias, aut perſecutionis incurſus,non debet deſerere ſuam ſponſam. vt in tex. Cum beati ſint illi,qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam, cum probati fuerint,accipient coronam vitæ,quam repromiſit Deus diligentibus ſe.Matth.c.5.Nec obſtat,ſi diceret,Spiritus,vbi vult,ſpirat, & neſcis,vnde veniat,aut quo vadat.Ioan.c.3.Et ideo non eſt,qui poſſit vias illius ſpiritus perſcrutari.c. ſicut. §. quod.diſt. 47. Qui verò ſpiritu Dei agun-

aguntur, non ſunt ſub lege, quoniam vbi ſpiritus Dei, ibi libertas. c. duæ ſunt, 19. q. 2. Quare ſi cedendi ſibi licentia data ab homine non fuerit; nihilominus videatur, quod cedere poſſit, quia data ſit ſibi libertas cedendi à Deo. Quia reſpondetur, quod certe deſipit, ſi ſic ſapit; nam quomodo ſpiritu Dei agitur, qui contra ſpiritum Dei agit? ſi enim vera ſunt, quæ ſuperius dicta ſunt (imo quia indubitanter ſunt vera) procul dubio contra ſpiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipſe eſt ſpiritus veritatis. vt in tex. Nec obſtat, ſi diceret, quod forſan eſt alia cauſa latens, propter quam cedendi voluntas ſibi cælitus inſpiratur; Nam reſpondetur, ei dicendo; Tu quomodo ſcis, quod talis inſpiratio ſit cæleſtis? non ne recolis, quid ille glorioſus Pōtifex dixit, cum cæpiſſet viribus corporis repente deſtitui; Domine ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua. Sanctus Martinus, vt dictum eſt ſuperius. Illius exemplum ſecutus, qui dixerat; Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto, manere autem in carne neceſſarium eſt propter vos. Apoſt. ad Philipp. c. 1. Quippe ſi quantocunque virtutum flore quis refulgeat, & in ſe non habeat charitatem, nihil eum comprobatur habere. 1. ad Corinth. c. 13. Nulla ſi quidem maior poteſt eſſe charitas, quam, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Ioan. c. 15. Cum autem propter hanc, deceat Epiſcopum animam ſuam pro ſubditis ſuis imponere; nulla occaſione (dummodo proficere illis poſſit, & ſi non omnibus, tamen multis) ab eorum regimine conuenit eum ſe excuſare. vt in tex. Quoniam ſi laboris cauſam prætendit, exemplum Apoſtoli eum ſubleuabit, qui ſuadet epiſcopis, laborem huiuſmodi non refugere, dum ſe aſſerit pro communi ſalute plus cæteris laboraſſe. 1. ad Corinth. cap. 15. Quia licet non ſemper ſequatur laborem effectus, nihilominus tamen ipſe labor eſt meritorius apud Deum, vt in tex. iuxta quod legitur: Reddet Deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum. Sapien. c. 10. Nec eſt putandum, quod ideo Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima ſatagebat, quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Luc. cap. 10. quoniam licet illa ſit magis ſecura, iſta tamen eſt magis fructifera; & licet illa ſit magis ſuauis, hæc tamen eſt magis vtilis, vt in tex. Cum in fœcunditate ſobolis lippitulo Liæ, Rachelis pulchritudini ſit prælata. Geneſ. cap. 30. Quamuis ſimul in vnum Epiſcopus, & cōtemplatiuus eſſe valeat, & actiuus, vt in tex. Legiſlatoris exemplo, qui nunc aſcendebat in montem, vt ibi gloriam Domini cum maiori cerneret libertate, nunc vero deſcendebat in caſtra, vt cum vtilitate maiori neceſſitatibus populi prouideret. Exod. c. 24. Quapropter facilius indulgetur, vt aſcendat monachus ad præſulatum, quàm præſul ad monachatum deſcendat. vt in tex. & c. vnic. 18. q. 1. Ideo monetur epiſcopus, vt laborem paſtoralis regiminis non recuſet, ne fortaſſis ad pedes ſuos cum Maria ſperneret eum accipere, qui ſibi apud eum diuertenti ſpre-

uiſſet cum Martha ſolicita miniſtrare. vt in tex. Si verò ipſum oporteat cedere ex aliqua de ſupraenumeratis legitimis cauſis, ceſſionem debet facere de Sedis Apoſtolicę licentia, alioquin ceſſio eſt inualida; quoniã, licet epiſcopus habeat pennas, quibus ſatagat in ſolitudinem auolare; ita tamen ſtrictæ ſunt nexibus præceptorum, vt liberum non habeat abſque Sedis Apoſtolicæ permiſsione volatum. vt in tex. & cap. inter. de transl. epiſc.

Cap. 11. Poſt tranſlationem.

EPISCOPVS, qui propter crimen renuntiauit epiſcopatui, & ad religionem tranſiuit, ad epiſcopatum reaſſumi non poteſt.

QVIA renuntiatio epiſcopatus propter crimen commiſſum, non admittitur, niſi illud crimen ſit de grauioribus, propter quæ epiſcopale officium amplius digne exerceri non poteſt. vt in tex. §. vnde. & ſupr. in c. prox. Et quoniam epiſcopatus non eſt concedendus illi, qui in eo populis prodeſſe non valet. ſupr. c. prox. Et grauitas criminis grauem exigit pœnitentiam. c. diſciplina. diſt. 45. Ideo ad conſulendum populo, & dignitati, & ad puniendum Epiſcopum grauiter delinquentem, fuit ſtatutum per Concilium Conſtantinopolitanum, vt talis nequaquam vlterius ad pontificatum reſurgat, ſed vt in monachali vita, & pœnitentiæ loco, ad quem deſcendit, permaneat. vt in tex. & c. hoc nequaquam. 7. q. 1. Et quia illud Concilium eſt vnum ex quatuor principalibus, quæ ſicut quatuor Euãgelia Eccleſia Catholica veneratur, vt in tex. Reliqua enim tria ſunt, Nicenum, Epheſinum primum, & Calcedonenſe. c. ſicut. diſt. 15. Ideo eſſet nimis durum contra tam ſolemne Conciliũ, cum huiuſmodi Epiſcopo per Summũ Pontificem diſpenſari. vt in tex. licet ipſe poſſet diſpenſare, ſi vellet. gloſ. fin. hic. & c. ſunt quidã. 25. q. 1. cũ Papa ſit ſuprà Cõciliũ. Turrecr. in Sum. de eccl. lib. 3. c. 44.

SECVS ſi renuntiauit propter perſecutionem, infirmitatem, defectum ſcientiæ, vel aliam ſimilem cauſam.

QVIA in his caſibus Epiſcopus non commiſit aliquod graue crimen, propter quod eſſet ei talis pœnitentia imponenda, vt perpetuo cenſeretur epiſcopatu indignus. vt in tex. & ſupr. c. prox. Sed eius renuntiatio fuit admiſſa, & ei conceſſum, vt ad monaſticam vitam deſcenderet; quia in regimine paſtorali proficere nequibat. vt in text. Et quoniam ceſſante cauſa, ceſſat effectus. c. cum ceſſante. de appellat. Ideo ſi talis Epiſcopus peruenerit ad ea requiſita, per quæ poſſit ſuum epiſcopale officium exercere melius, quam antea poſſet, conceditur, vt valeat ad epiſcopalem reſurgere dignitatem. vt in text. & gloſ. in d. cap. hoc nequaquam.

VEL propter ſimoniam, ipſo ignorante, commiſſam.

Quia

QVIA licet in tali caſu ad eundem epiſcopatum redire non poſſit, ne ex proximitate vitij videretur ſimoniacè aſſumptus. vt in tex. & arg. c. penult. de elect. Tamen quoniam illud crimen non fuit ab eo commiſſum; & ipſe, illo comperto, epiſcopatum de ſuperioris licentia dimiſit, & in crimine non conſentiens, obſeruantiam regularem elegit. vt in tex. Ideo cum non fuerit in culpa, nec ſit cauſa, cur debeat ab alijs epiſcopatibus prohiberi, non impeditur, quin ad illos poſſit promoueri. vt in tex. & c. ſatis peruerſum. diſt. 56.

Cap. 12. Quidam.

QVI petit cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.

QVIA in petitione huiuſmodi ceſsionis, quam ſuperior admiſit, aut eccleſiæ commodum, aut propriam ſalutem, ille petens attendiſſe videtur. vt in tex. & ſupr. c. niſi. Et quoniam neutrum iſtorum bonorum debet impediri, vt in tex. Ideo talis compellitur ad cedendum, vt ſic nec ſuaſionibus aliorum quærentium, quæ ſua ſunt, nec propria leuitate, & inconſtantia immutatus, poſsit à rationali ceſsione admiſſa retrocedere. vt in tex. Præterea, ſi talis poſſet poſt obtentam licentiam cedendi pœnitere, videretur illudi ſuperior, qui illam conceſſit. gloſ. 2. hic. Et quoniam non eſt ferendum, vt ſuperior illudatur. c. bonæ. de poſtul. præl. Ideo à tali ceſsione admiſſa, non poteſt iſte pœnitere, & retrogrediendo, quod voluit, & fuit conceſſum, prætermittere. vt in tex. & gloſ. fin. in d. c. niſi.

Cap. 13. Veniens.

NON renuntiat iuri ſuo, qui gratiæ aduerſarij ſe ſubmittit.

QVIA ſubmittere ſe gratiæ, & voluntati alicuius, habet quandã tacitam proteſtationem, quod gratiam expectat, & quod illius voluntas debeat reduci ad arbitrium boni viri. c. quintauallis. de iureiur. Et quoniam non debet damnum quis inde ſuſtinere, vnde per confidentiam ſuam in aliquem, meruit miſericordiam impetrare. ſupr. c. ſanè. Ideo, etiam gratia non ſecuta, ius priſtinum per illum, qui ſe taliter ſubmiſit, retinetur. vt in tex. & l. ſiue apud. C. de tranſact.

Cap. 14. Lectæ.

SI prælatus ab obedientia ſubditos abſoluit, non propter hoc prælaturæ renuntiat.

QVIA ad excluſionem alicuius conſecutiui, non ſequitur excluſio principalis, præſertim, quando principale eſt aliter excludendum, quam

quam fuerit factum de illo conſecutiuo. Butr. num. 12. Et quoniam prælatura eſt principalis,& obedientia prælato,eſt illius conſecutiua.c. ſi quis.de maior.& obed.Et renuntiatio non debet fieri in manibus ſubditorum,ſed in manibus ſuperioris.ſupr.c. admonet. Ideo ex tali abſolutione ab obedientia, non infertur , quod fuerit renuntiatum prælaturæ.vt in tex. Et quoniam,durante principali, non poteſt quis renuntiare ei,quod neceſſario dependet ab illo.l.legatus. ff.de offic. præſid. & l. abdicatio,C.de patr.poteſt. Ideo, prælato durante , non poteſt ab eius obedientia ſuos abſoluere ſubditos; vnde iſti fuerunt abſoluti de facto, non de iure. Bald.hic. Renuntiatio enim in manibus ſuperioris, debet præcedere abſolutionem ſubditorum ab obedientia.Butr.nu.9.

Cap.15. Dilecti.

ABBAS exemptus, ſine licentia Papæ renuntiare non poteſt.

QVIA ſolum ille ſuperior poteſt renuntiationem admittere , qui poteſt beneficium renunciandum conferre.c.abbas.18.q.2.& c.1. infr.de reg.iur.Et quoniam Abbas exemptus, eſt immediate Sedi Apoſtolicæ ſubiectus, & per ſolum Papam, vel eius Legatum de latere poteſt ad illam abbatiam inſtitui,& confirmari.c.ſi abbatem.de elect.in 6. Ideo eius abbatiæ renuntiatio per inferiorem admitti non poteſt. vt in tex.& d.c.ſi abbatem. In præiudicium tamen ipſius renuntiantis, vt nō poſsit illam repetere,in eius pœnam tenet renunciatio facta,etiam in manibus laici,& aliorum. vt ſupr.in cap.quod in dubijs. Sed non tenet quo ad præiudicium ſuperioris, & eccleſiæ, vt in tex.Vt ſi velint,non poſsint illum repetere.c.non oportet.7.q.1. Et ex quo non tenuit renūtiatio , non tenet etiam electio alterius facta in locum illius.gl.fin. hic. nam vbi non tenet principale, nec id tenet, quod ex illo eſt ſecutum.c. inter.de fid.inſtrum.

In Sexto. Cap.1. Quoniam.

ROMANVS Pontifex poteſt libere Papatui renuntiare.

QVIA non minorem libertatem debet habere Papa in his,quæ pertinent ad ſalutem,& per quæ poteſt euitare detrimentum animæ ſuæ , & aliorum,quam habeant cæteri Epiſcopi; immo illam debet habere maiorem, cum à regimine ſuo dependeant cæteri omnes.c.vbi. de elect.in 6. Et quoniam cæteris Epiſcopis conceditur propter ſuam,& ſubditorum ſalutem , vt in caſibus quibuſdam renuntiare poſſint.ext.c.niſi. Ideo cum Romanus Pontifex ſe inſufficientem agnoſcit ad re-

ad regendam vniuerſalem eccleſiam, & ſummi pontificatus onera ſupportanda, & in cæteris caſibus, in quibus ipſe, & populi paterentur in ſpirituali regimine detrimentum, debet poſſe papatui, eiuſq. oneri, & honori renuntiare. vt in tex. & Ioan. And. hic; vbi reſpõdet ad obiectiones, quæ in contrarium facere videbantur. Vnde Celeſtinus Quintus, cui ſucceſsit Bonifatius Octauus, renuntiauit, & de Cardinalium conſilio, & aſſenſu ſtatuit, & decreuit, Romanum Pontificem poſſe libere reſignare; Et ne huiuſmodi ſtatutum per temporis curſum obliuioni dari contingeret, aut dubitationi locus vlterius in hoc relinqueretur, illud inter alias conſtitutiones ad perpetuã rei memoriam Bonifatius Octauus hic duxit redigendum. vt in tex.

Cap. 2. Si te.

SI in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renuntiet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectans illam recipere.

QVIA fraudibus eſt obuiandum. c. ex tenore. de reſcript. Et eſt cauendum, ne aliquis alterius odio prægrauetur. c. non debet. infr. de reg. iur. Et quoniam talis renuntiauit fraudulenter tenuem, vt illa primò ſic vacante, præcluderetur per conſequens via expectanti, ad obtinendum aliam pinguiorem, quę veriſimiliter credebatur in proximo vacatura. vt in tex. Ideo ſtatuitur, vt nullum obſtaculum per talem renuntiationem interponatur expectanti, quo minus, omiſſa præbenda tenui ſic renuntiata, poſſit pinguiorem, vel aliam, quæ proxime poſt iſtam vacabit, veluti ſibi debitam, libere petere, & habere. vt in tex. Licet enim iſta non ſit primò vacans, ſed ſecunda, tamen ratione fraudis, primo vacans fingitur. gloſ. ver. debitam. Et in hoc præfertur æquitas rigori propter fraudem, ad idem, c. vnic. infr. de rer. permut. & l. placuit. C. de iudic. Et ſic eſt caſus, in quo, licet ſcribatur de prima, debetur tamen ſecunda; & alij caſus ad idem habentur in c. 2. c. quia ſæpe. c. cum in eccleſijs, & c. & cui. infr. de præb.

IMMO, illa dimiſſa, expectabit aliam ſine fraude vacantem.

QVIA ratione fraudis commiſſæ in prima ſic renuntiata, non illa fingitur primo vacare, ſed ſecunda, vt dictum eſt ſuperius. Ideo licet non poſſit habere ſecundam ille, qui habet litteras expectationis ad primam, quando ipſe fuit negligens in petenda prima. c. ſi clericus. infr. de præb. Secus eſt, quando ipſe non eſt negligens, & alter eſt in culpa. vt in tex. & Gemin. nu. 7.

ET ſi illi renuntianti, illa pinguis poſtea conferatur, hoc ipſo, dicta fraus intelligitur eſſe probata.

QVIA dolus,& fraus, cum conſiſtant in animo, quæ realiter non videntur,probantur ex veriſimilibus coniecturis. l. dolum. C. de dol. Et quoniam præter alias coniecturas, quæ eſſe poſſent de fraude iſtius renuntiantis, aſſecutio iſtius pinguioris eſt coniectura ſatis vehemens. vt in tex.Nam ex vicinitate temporis aliquid præſumitur, vt not. in l.poſt contractum.ff.de donat.& Bald.in l.1.C.de ſeru.fug. Et ex vtilitate,& intereſſe,præſumptio augetur.c.2. de præſumpt. Ideo ſi tali ſic renuntianti,fuerit pinguior immediate collata,ſua fraus intelligitur eſſe probata.vt in tex.& Francus nu.2.

ET carebit vtraque.

QVIA renuntianti actiones ſuas, non eſt dandus regreſſus ad eas. c.quam periculoſum.7.q.1. Et beneficium, quod expectanti debetur,ſi ille non eſt negligens in petendo, alteri conferri non poteſt.d.c.ſi clericus. Et quoniam iſte renuntiauit primum,quod habebat, & habuit ſecundum, quod eſt alteri debitum, vt dictum eſt ſuperius. Ideo nec primum,nec ſecundum debet ſibi remanere. vt in tex. & gloſ. fin.hic. Præterea,in eius pœnam côueniens eſt,vt nec illi beneficio præſideat,quod per ſuperbiam ſpreuit, nec illud obtineat, quod per auaritiam côcupiuit.c.ſi quis Epiſcopus.7.q.1. Ideo ſtatuitur,vt habito omnino careat,& ambito.vt in tex.& c.quanto.de tranſl.epiſc.

In Clement. Cap.vnic. Cum illuſio.

RENVNTIATIO dignitatis,vel beneficij, facta per procuratorem ad hoc conſtitutum,tenet.

QVIA contrariorum eſt eadem diſciplina. c. hoſpitiolũ. diſt. 32. Et quoniam per procuratorem quis poteſt beneficium acceptare.c.accedens.extr.de præb. Ideo per procuratorem debet poſſe etiam illud dimittere. vt in tex. Debet tamen procurator habere ſpeciale mandatum, vt renuntiatio teneat. vt in tex.& extr.c.veniens. nam renuntiatio,ſiue ceſsio,ſe habet ad inſtar donationis. Zabar.nu.7. Et quoniam ad donandum requiritur ſpeciale mandatum.l.non figura. ff.de act.& oblig. Ideo ſimiliter requiritur ad renuntiandum, & cedendum.fac.l.fin.C.qui bon.ced.poſſ. De ſimilibus enim idem eſt iudicium. l.fin.C.ad leg.Falc. De alijs caſibus requirentibus ſpeciale mandatum, vide gloſ.penult.in c.qui ad agendum.de procur.in 6.

LICET prius procurator fuerit reuocatus, ipſo tamen, & ſuperiore,cui fiebat ceſſio,ignorante.

Quia

Digitized by Google

QVIA illuſio, & variatio in perſonis eccleſiaſticis maximè ſunt vitandæ. vt in tex.& c.dilectiſſimi. 8.q.2. Et quoniam ſi principalis poſſet renuntiationem impedire, ignorantibus procuratore, & ſuperiore, poſtquam ipſe conſtituit procuratorem ad renuntiãdum, ſæpe illuſiones.& indebitæ variationes committerentur. vt in tex. Ideo ad obuiandum huiuſmodi fraudibus, & leuitatibus, ſtatuitur, vt teneat ceſsio facta per procuratorem ad hoc conſtitutum, quamuis poſtea reuocatum, antequam ad ipſius, vel illius (in cuius manibus ceſsio fuerit facienda) notitiam, reuocatio mandati ſit deducta. vt in tex. & ſimile habetur in Clement. Conſtitutionem.§.penult. de elect. Sufficeret autem, quod reuocatio mandati perueniſſet ad notitiam procuratoris.vt in tex.nam talis procurator cenſetur conſtitutus ad negotium. gloſ. verſ. ignorantem. in quo ſufficit, quod reuocatio ad ipſum peruenerit.c.ex parte.il 3.extr.de reſcript.& l.ſi mandaſſem.ff.mand. Secus eſt in procuratore conſtituto ad iudicia, nam ad eius reuocationem requiritur, quod reuocatio veniat ad notitiã ipſius procuratoris, iudicis, & aduerſarij.c. mandato. extr. de procur.& l.ſi pro tutore.in fin.ff.eod. ne aliter iudex, & aduerſarius illuderentur.vt not.gl.fi.in d.c.mandato.

NISI per malitiam ipſorum, vel aliorum, reuocatio ipſius fuerit occultata.

QVIA non debet aliquis alterius odio prægrauari.c.non debet.de reg.iur.in 6. ſed culpa ſuos debet tenere auctores.c.conſtitutus. extr.de pœnis. Ideo cum in tali caſu, beneficiatus ille fuerit in tempore ad procuratorem reuocandum; & cum per ipſum non ſteterit, quin reuocatio ad procuratoris, vel ſuperioris requiſitã notitiam perueniret, ſibi non eſt imputandum. vt in tex. & c. imputari. de reg.iur.in 6. Sed perinde eſt habendum, ac ſi eis debita intimatio facta fuiſſet. Anchar. nu.5. Sicut in citatione, quam ſi ille, qui citari debuit, impediuerit, debet haberi perinde, ac ſi citatus fuiſſet. c.quoniam.§.porrò.extr. vt lit. non conteſt.& l.1.§.ſed & ſi quis.ff.quod vi, aut clam.

Liber Primus. Titulus Decimus.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORVM.

In Decretal. Cap. 1. Statuimus.

S *I diœceſanus requiſitus benedicere nolit Ciſtercienſem Abbatem, ipſe monachos ſuos benedicere poterit.*

QVIA licet regulariter Abbas ante benedictionem ſibi datam, non recipiat ſpiritualem poteſtatem monachos benedicendi. Butr. nu. 6. Tamen ex quo ipſe eſt electus, & confirmatus, & per eum non ſtat, quin benedictionẽ ab Epiſcopo diœceſano recipiat; ne interim monaſteria patiantur detrimentum, conceditur in fauorem religionis, & in odium Epiſcoporum benedictionem illam protrahentiũ, vt abbates Ciſterctenſes, ex quo humiliter, & deuotè Epiſcopum pro debita eorum benedictione requiſiuerunt, & ille propter ſuam duritiã recuſauit, poſſint proprios monachos benedicere, & alia, quæ ad officium huiuſmodi pertinent, exercere. vt in tex. & gloſ. 1. & fin. Et ſimilis indulgentia in fauorem religionis habetur in c. nihil. §. fin. de elect. Conceditur autem hæc facultas facilius ipſis Ciſtercienſibus, quàm alijs Abbatibus; quia ſicut ipſi ſine ſolemnitate aliqua inſtallantur, & deſtituũtur. c. ne Dei. de ſimon. Ita eiſdem facilius permittitur, vt ſine magna ſolemnitate adminiſtrent. Abb. antiquus hic. Benedictio autem in perſonam Abbatis operatur illud, quod conſecratio in Epiſcopum. Butr. nu. 6. Et de tali benedictione, quod non ſit ordinis, nec ſit ſimplex; ſed mixta inter ſimplicem, & ordinariam, tractat gloſ. in Clement. fin. ver. benedici. de ſtatu monach.

Cap. 2. Sicut.

REGVLARES in ſuos vſus conuertere non poſſunt eccleſias, in quibus ius obtinent patronatus.

QVIA ſtatus eccleſiæ debitus, & antiquus, per inſolentiã alicuius ſubuerti non debet. vt in tex. Et ad priuatum commodum non ſunt trahenda, quæ ad communem vtilitatem ſunt præfixa. cap. quæ ad perpetuam. 25. q. 1. Et quoniam in eccleſijs iuriſpatronatus, monachi ſolum habent ius præſentandi, & de temporalibus rationem petendi, non autem habent poteſtatem ibi inſtituendi, & deſtituendi, vel alia ad eorum libitum diſponendi. c. in Lateranenſi. de præb. & c. cum & plantare. §. in eccleſijs. de priuil. Ideo vltra id, quod eis de iure competit, monachi in huiuſmodi eccleſijs non debent præſumere attentare. vt in tex. & Clement. vnic. eod.

ET ſi intra tempus Lateranenſis Concilij, quando vacant, non præſentent rectores ad eas, ſuperior ordinabit eaſdem.

QVIA non debent eccleſiæ propter negligentiam patroni eccleſiaſtici, vel laici, diu manere in ſuſpenſo, ne in ſpiritualibus, & tẽporalibus patiantur detrimentum. c. nulla. de conceſſ. præb. Sed patronus eccleſiaſticus debet intra ſex menſes; laicus verò intra quatuor præſentare. c. vnic. §. 2. de iurepatr. in 6. Et quoniam ad ſuperio-

rem

rem regulariter ſpectat in prouiſione beneficiorum, ſupplere negligentiam inferioris.d.c.nulla. Et de iure communi ordinarius ſuperior in tota diœceſi eſt Epiſcopus.c.1.de offic.ordin. Ideo vbi monachi patroni intra debitum tempus non præſentant,debet ipſe Epiſcopus (appellatione remota) in illis eccleſijs Rectores ordinare. vt in tex.& c.ſi verò.de iurepatr. Quod in Regularibus non exemptis, Epiſcopi ſua, in exemptis verò Apoſtolica,ſupplent auctoritate.d. Clemen. vnic. & per iſtam Epiſcopi ordinationem,non fit præiudicium ipſis patronis in alia proxima futura præſentatione,ſed præiudicatur pro illa vice tantum. arg.c. cum in cunctis. de elect. Et nulla admonitio eſt tunc neceſſariò ad ipſos patronos per Epiſcopum facienda.gloſ.fin. hic. quia tempus ipſos admonet.c.fin.de locat.& cond.

Cap.3. Licet.

SVPPLET ſuperior inferioris negligentiam in beneficijs conferendis.

QVIA ne beneficia patiantur detrimentum,prouidendum eſt, ne diu maneant vacantia,& in ſuſpenſo.vt not.ſup.in c.prox.Et quoniam iſta prouiſio in defectum inferioris, facilius, & conuenientius poteſt fieri per proximũ ſuperiorem gradatim,quam per alium. c. ne pro defectu.de elect.Ideo ſi inferior non prouidet intra tempus ſibi à iure præfixum,proximus ſuperior prouidebit, vt in tex. & cap. nulla. de conceſſ.præb.

SI tempus Lateranenſis concilij lapſum ſit.

QVIA indultum à iure beneficium, nemini eſt auferendum. c. indultum.de reg.iur.in 6. Et quoniam Lateranenſe Concilium concedit cuilibet collatori ſex menſes ad beneficium conferendum.d.c.nulla. Ideo antequam dictum tempus ſit elapſum, nón eſt per alium collatorem,quam per illum, cui tale tempus indulgetur, beneficium conferendum.vt in tex.& ſupr. c. prox. Et tempus illud ſex menſium computatur, non à die vacationis, ſed à die habitæ notitiæ. vt in tex.& c.quia diuerſitatem.de conceſſ. præb.

ET collatio per inferiorem poſtea facta,non valet.

QVIA per lapſum præfixi temporis ad conferendum, poteſtas auſertur ipſo iure ab eo,cui competebat,& deuoluitur ad alium. d. c.nulla.Et quoniam pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non poteſt de iure donare.c. quod autem. de iurepatr. Ideo ſi collatio fuerit facta in tempore, quo quis non habet poteſtatem conferendi, non valet.vt in tex.& c. ne pro defectu. de elect. Et ex quo per lapſum temporis,dicitur fieri executio à iure contra negligentem collatorem,non admitti-

mittitur purgatio moræ. Butr.nu. 6. Mora enim ſua cuilibet eſt nociua. c.mora.de reg.iur.in 6.& c.1.de appell.

Cap.4. Literas.

SI is,ad quem ſpectat beneficij collatio, lapſo tempore Lateranenſis concilij conferat,non valet collatio.

QVIA talis non habet ius conferendi, niſi intra illud tempus à dicto Concilio præfixum.vt ſupr.c.prox. Ideo ſi poſtea conferat, cum talis collatio ſit à non habente tunc poteſtatem,nullius eſt effectus. vt in tex.& infr.c.prox.Defectus enim requiſitæ poteſtatis vitiat actum ipſo facto.c.quanto.de conſuet.& c.Daibertum.1.q.7.

NISI de miſericordia toleretur.

QVIA multa per patientiam tolerantur, quæ ſi in iudicium venirent,caſſarentur.c. cum iam. de præb. Et quoniam vbi Papa ex certa ſcientia mandat,aliqua patienter tolerari,talis patientia habetur pro diſpenſatione;Butr.& Abb.hic. Ideo ſola patientia ex ſcientia Papæ, dat ius illis poſt debitum tempus inſtitutis, vt valeat, non ex tunc per illam inſtitutionem,ſed ex nunc per miſericordiam, & patientiam Papæ ſcientis,& tolerantis.gloſ.& Butr. hic.

Cap.5.Dilecto.

IS, ad quem primo loco ſpectat collatio beneficij, lapſo tempore lateranenſis concilij,conferre non poteſt.

QVIA in collatione beneficiorum. ne diu remaneant vacantia,aſſignatur cuilibet collatori determinatum tempus,ita,vt vno negligente, deuoluatur ipſo iure poteſtas conferendi ad alium vſque ad Papam. c. nulla.de conceſ. præb. Et quoniam nemo debet mittere manum in meſſem alienam. c.1.de ſepultur.Ideo ex quo vnus collator non habet amplius poteſtatem conferendi, ſi, poſt tempus ſibi aſſignatum à iure,de facto conferat,collatio non tenet,vt in tex.& ſupr.c. prox.

In ſexto. Cap.1. Romana.

IVRISDICTIO ſuffraganei excommunicati,ad metropolitanum non deuoluitur.

QVIA metropolitanus nullam habet iuriſdictionem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, niſi in caſibus quibuſdam in iure expreſſis, vel in quibus id ſibi reperitur per antiquā conſuetudinem

dinē acquiſitū. c. duo ſimul.de off.ordin.& c.conqueſtus.9.q.3. Et quoniam non reperitur Archiepiſcopo conceſſum,vt, excommunicato Epiſcopo, deuoluatur ad eum iuriſdictio ipſius excommunicati, in illius ſubditos exercenda.vt in tex.Ideo de iure in tali caſu non debet in illos ſe ingerere, ſed ad Papam omnium ordinarium eſt recurrendum. Archid.ver.reuocamus.Non conceditur autem in tali caſu iuriſdictio Archiepiſcopo, quia ei daretur occaſio excommunicandi ſuffraganeum, vt illius iuriſdictio ad ipſum perueniret; quod eſſet ad iniuriam ſæpè Epiſcopis,& ad incommodum ſemper ſubditis.Gemin.hic.nu.5.Et contra iniurias,quæ faciliter poſſent euenire,cautè eſt prouidendum. §. ſed ne dum.Inſtitut.de vi bon. rapt.Caſus autem,in quibus conceditur Archiepiſcopo iuriſdictio in ſubditos ſui ſuffraganei, notantur per gloſ. in c.paſtoralis.de offic.ordin.& Ioan. Monach. hic.

Cap.2.Grandi.

SI ille,qui præeſt,eſt negligens,& remiſſus, debet ſuperior illi dare idoneum coadiutorem.

QVIA ad ſuperiorem ſpectat prouidere, ne prælati defectu eccleſia in ſpiritualibus,& temporalibus patiatur detrimentum.c. ne pro defectu.extr. de elect. Et quoniam prælatus iam inſtitutus non pro qualibet negligentia, & remiſſione, eſt dignus depoſitione. c. quicquid.1.q.1. Nam ſi quæritur, an propter negligentiam poſſit clericus à beneficio remoueri, diſtinguitur, Aut enim vna cum negligentia concurrunt alia delicta, & tunc remouetur à dignitate ſua. vt in c. ſi quis abbas.18. q.2. Aut non concurrit aliud delictum, ſed cum negligentia concurrit timiditas, & remiſſio in non exercendo ſibi iniuncta, & tunc non deponitur,ſed datur ei coadiutor.vt in tex.& c.ea, quæ. §. quod ſi. de ſtat.monach.Aut non concurrit timiditas; & tunc, aut tranſit in aliam ſpeciem delicti,vt quia negligit res eccleſiæ, ſinit dilabi domus, & poſſeſsiones illius;& iſta,cum non ſtent in vi negligentiæ, inducunt depoſitionem.vt in c.dictum.diſt.81.& c.cum ad monaſterium.de ſtat.monach.Aut eſt negligentia magna, quæ poteſt aliter appellari neglectus: & dicitur neglectus,quando poſt negligentiam monitus eſt, & non deſiſtit.arg.c.placuit.11.q.3.Et tunc etiam poteſt deponi pro tali negligentia.gloſ.in d.c.cum ad monaſterium. ver. negligens. & de offic. cuſtod. c.1,Aut negligentia eſt mediocris,& tunc requiritur monitio.vt in d. c. quicquid.& not.Gemin.hic. Ideo quando prælatus eſt negligens, & remiſſus,ſed ſine alio delicto,vt in caſu huius tex.debet ei dari coadiutor, qui alatur de reditibus prælaturæ.gloſ. hic ver. alioqui. Vt ſic illius negligentia aliquo pacto puniatur,eccleſiæ de idoneo miniſtro prouideatur, prælatus pro mediocri cauſa à ſua eccleſia non remoueatur, & coadiutor proprijs ſtipendijs militare non cogatur; ſed vbi eſt ſocius

paſsio-

paſsionum,ibi etiam conſolationum conſtituatur.d.c.ea, quæ. & de cleric.ægrot.c.de rectoribus.

Cap.3.Si epiſcopus.

EPISCOPO à paganis, vel à ſchiſmaticis capto, non adminiſtrat Archiepiſcopus.

QVIA Archiepiſcopus non ſuccedit in iuriſdictionem ſui ſuffraganei deficientis,niſi in caſibus in iure expreſsis.ſupr.c.1.& extr. de offic.ordin.c.duo ſimul.Et quoniam non reperitur in iure expreſſum, vt ad Archiepiſcopum deuoluatur iuriſdictio Epiſcopi ab hoſtibus capti. gloſ.2.hic.Ideo in tali caſu ipſe in locum illius adminiſtrare non debet. vt in tex.& ſupr.eod.d.c.1.

SED adminiſtrat Capitulum.

QVIA eccleſia cathedrali vacante, iuriſdictio Epiſcopi regulariter deuoluitur ad capitulum.c.cum olim.& ibi.gloſ.extr. de maior. & obed. Et quoniam per huiuſmodi capturam Epiſcopi, eccleſia quaſi vacare cenſetur. gloſ. hic ver. ſed capitulum. Nam qui ſic detinetur, mortuus reputatur,quia ſeruus factus eſt. Inſtit.de iure perſon.§.penul. & ff.de capt.& poſtlim.reuerſ.l. poſt liminij. Ideo capitulum debet in ſpiritualibus,& temporalibus adminiſtrare, ac ſi ſedes per mortē illius Epiſcopi vacaret; donec Epiſcopum libertati reſtitui, vel per Sedem Apoſtolicam (cuius intereſt eccleſiarum prouidere neceſsitatibus) ſuper hoc per ipſum capitulum, quam citò commodè poterit, conſulendam,aliud contigerit ordinari.vt in tex.& infr.c. prox.

Cap.4.Eccleſiæ.

ECCLESIAE cathedrali vacanti ſolus Papa viſitatorem deputat.

QVIA talis viſitator ſolet dari pro adminiſtratione eccleſiæ in ſpiritualibus,& temporalibus,Sede vacante,vbi videtur deficere capitulum.c.is,cui. ſupra de elect.& c.conſtitutum, & ibi gloſ.7. q.1.Sicut coadiutor datur,Sede non vacante,vbi deficit prælatus. c. paſtoralis.infr.de cler.ægrot. Et quoniam iſti viſitatori conceditur de illa iuriſdictione,quæ de iure communi competebat capitulo. ſupr. c. prox. Ideo ſolus Papa de plenitudine poteſtatis poteſt hoc facere, inaudito capitulo.gloſ.hic.ver.non poteſt.& d.c.is,cui. Ipſe enim ſolus poteſt ſupra id,quod de iure communi conſtitutum eſt,diſponere, & immutare. c.propoſuit.extr.de conceſſ.præb.

NISI Archiepiſcopus propter negligentiam, vel doloſam Capituli adminiſtrationem,cum cauſæ cognitione deputaret.

Quia

QVIA ſicut Archiepiſcopus non debet ſe intromittere in iuriſdictionem ſui ſuffraganei defuncti, niſi in caſibus in iure expreſsis, vt ſupr.in c.prox. Ita in caſibus ſibi à iure conceſsis ius ſuum negligere non debet. extr. c. licet. Et quoniam in iure reperitur expreſſum, quod vbi in eccleſia non ſunt clerici idonei,tunc poteſt,& debet Archiepiſcopus bona vacantis eccleſiæ illibata ſeruare,& illa Epiſcopo, qui ibi ordinabitur,reddere.c.non liceat.12.q.2. Ideo in tali caſu poteſt viſitatorem deputare,qui bona eccleſiæ futuro Epiſcopo conſeruet.vt in tex.& d.c.non liceat.Nam qui per alium facit,per ſe ipſum facere videtur. c. vt famæ.extr.de ſent.excom. Debet tamen illum deputare,vocato capitulo,cauſaq. ſuper hoc cognitione præmiſſa.vt in tex. quia per talem deputationem aufertur de iure, quod in adminiſtratione competebat capitulo,ſede vacante, vt dictum eſt ſuperius. Et Archiepiſcopus non poteſt tollere capitulo ius ſuum,illo inaudito,& ſine cauſa.gloſ.hic.ver. non poteſt.& c.inter.de maior.& obed.

§.Huiuſmodi.

VISITATOR eccleſiæ vacantis ab inferiore à Papa deputatus, ſpiritualia, & temporalia adminiſtrat,excepta beneficiorum collatione ad epiſcopum pertinente.

QVIA viſitator ſolum illa poteſt,quæ ſibi per canones conceduntur. gloſ.in c.obitum.diſt.61. Et quoniam ſolum viſitatori deputato à Papa conceditur beneficiorum ad Epiſcopum pertinentium collatio,propter ampliorem dantis prærogatiuam.c. is, cui. ſupr.de elect. cæteris verò datis ab inferioribus datur tantummodo adminiſtratio, ſed non beneficiorum collatio,vt in tex.& gloſ.ver.non poteſt. Ideo viſitator inferiorum beneficia conferre non debet. c.hoc tantum. 18. q.2. & gloſ.in d.c.obitum.

In Clement. Cap.vnic. Quia.

SI prælati regulares non conferunt intra ſex menſes, prioratus, adminiſtrationes,& eccleſias vacantes, quæ non ſunt de menſa, ſed ſolent ſpeciales,licet obedientiarios, rectores habere; diæceſani auctoritate ſua,vel Apoſtolica, ſi ſint exempta, conferant illa perſonis,quibus per prælatos fuerant conferenda.

QVIA prouidendum eſt per ſuperiorem, ne,ex inferioris defectu,eccleſiæ vacantes diu maneant in ſuſpenſo.c. nulla. extr. de conceſſ. præb. Et quoniam de iure communi Epiſcopus eſt or-

dinarius ſuperior in tota ſua diœceſi. c. 1. extr. de offic. ordin. Ideo vbi beneficia per priuilegium, vel aliud ius ſpeciale, non ſunt exempta, inferioris defectus per Epiſcopum in illorum prouiſione eſt ſupplendus. c. 2. eod. in 6. Non autem ſuppletur per conuentum illius eccleſiæ, vt in tex. ſicut defectus Epiſcopi in collatione ſuppletur per capitulũ. d. cap. nulla. quia non eſt tanta coniunctio inter cæteros prælatos, & eorum conuentus, quanta eſt inter Epiſcopum, & ſuum capitulum. c. requiſiſti. de teſtam. Et regulariter inferior non debet ſupplere negligentiam alterius, ſed ſuperior. c. non putamus. de conſuet. in 6. Vbi verò propter priuilegium exemptionis, tales eccleſiæ vacantes Epiſcopo non ſubeſſent, datur ei per hunc canonem facultas, vt auctoritate Apoſtolica conferat. vt in tex. quia res facile redit ad naturam ſuam. c. ſi de terra. extr. de priuil. & l. & ſi contra. C. de nupt. Ideo ex quo iſti prælati inferiores conferunt ex iure ſpeciali, Epiſcopi vero de iure communi, facile conceditur, vt ab ipſis reuertatur collatio ad Epiſcopum. vt in tex. Et hæc intellige de exemptis, qui nõ habent ſupra ſe, niſi Papã; nam ſi alios prælatos ſuperiores haberent, fieret deuolutio ad illos. Abb. hic. Super eccleſijs verò exemptis, quæ ſunt de menſa talium prælatorum exemptorum, non datur Epiſcopis hæc facultas conferendi. vt in tex. quia eccleſiæ illæ non dicuntur vacare. Clem. vnic. ver. quidam. de exceſſ. præl. Nam non habent ſpecialem adminiſtratorem alium à ſuperiore prælato, de cuius menſa ſunt, licet in eis ponantur ſimplices miniſtri, ſeu fructuum collectores gloſ. in d. Clem. ver. ad menſam. & ſic in illis non habet locum, quod ſtatuitur de negligentia in collatione eccleſiæ vacantis ſupplenda gloſ. hic. ver. de menſa. Debet autem Epiſcopus conferre clericis ſæcularibus, vel regularibus, ſicut debebat ipſe prælatus regularis. vt in tex. quia poteſtas ſuperioris in conferendis beneficijs deuolutis, modificatur, & regulatur ſecundum poteſtatem ipſius inferioris, cui ſuperior in tali caſu ſubrogatur, vt quibus ille conferre non potuiſſet, nec ſimiliter poſſit ipſe ſuperior. Anchar. nu. 6. Tranſlationes enim de perſona in perſonam fiunt cum ſua cauſa, & ſuis qualitatibus, modis, & conditionibus. l. Caio, & Seio. ff. de alim. & cib. leg. & l. legatum ſub conditione. ff. de adim. leg.

NEC permittant illa applicari menſis prælatorum.

QVIA huiuſmodi applicatio eſſet quædam vnio facta ad propriã vtilitatem. Ioan. Vanquel. hic. Et quoniam nemo debet in proprio facto auctorizare. c. fin. de inſtitut. Et nullus prælatus, quãuis exemptus, inferior Epiſcopo poteſt eccleſias vnire. c. ſicut. de exceſſ. præl. Ideo tales prælati proprijs menſis eccleſias, ſeu prioratus applicare non poſſunt. vt in tex. & Clement. ne in agro. §. ad hæc. de ſtat. regular. Sed vbi eſſet caſus vniendi, per ordinarium Epiſcopum cum aſſenſu prælati regularis vnio eſſet facienda. d. §. ad hæc.

VEL

VEL penſionibus grauari.

QVIA ſtatus eccleſiæ debitus, & antiquus per alicuius inſolentiā ſubuerti non debet.ſupr.c.ſicut. Et quoniam ſi eccleſiæ per tales prælatos penſionibus grauarentur, illarum ſtatus diceretur indebitè mutari. Anchar.nu.10. Ideo nouas penſiones imponere, vel veteres augere, huiuſmodi prælatis prohibetur.vt in tex. & c. ſignificauit. extr. de cenſib. Per Epiſcopum tamen poſſent ex cauſa iſtæ penſiones imponi, & immutari. gloſ. hic.ver.imponant. & c.prohibemus. & ibi gloſ.2.extr.de cenſib. & ad huius cap. materiam vide Concil.Trid. ſeſſ. 14.de reform.cap.10.

Liber Primus. Titulus Vndecimus.

DE TEMPORIBVS ordinationum, & qualitate ordinandorum.

In Decretal. Cap.1. Subdiaconus.

DIEBVS Dominicis, vel ſabbato Pentecoſtes, ſacri ordines ab alio, quam à Papa, conferri non debent.

QVIA ea, quæ in ſignum ſingularis præeminentiæ Summus Pontifex ſibi reſeruauit, alius ſine eius ſpeciali mandato attentare nõ poteſt.c. quod tranſlationē. de off.leg. Et quoniam cæteris Epiſcopis aſſignantur dies aliqui ieiuniorum, in quibus ſacros ordines poſſunt conferre.infr. c.de eo. Dies verò Dominicos, & ſabbatum Pentecoſtes, ad illos conferendos Summus Pontifex in ſignum prærogatiuæ ſibi reſeruauit. gloſ.1.hic, & gloſ.in d.c.quod tranſlationem. Ideo in his diebus Epiſcopi illos conferre non debent.vt in tex. & c. ordinationes il 2. diſt.75. quamuis conſecrandi dicatas virgines, & minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi.vt in tex.& d.c.de eo.

Cap.2. Sanè.

NON valet conſuetudo, quod extra ſtatuta tempora ſacri ordines conferantur.

QVIA conſuetudo, quæ tendit contra eccleſiaſticam diſciplinam, non eſt ſeruanda.c.cum inter.& c.fin.de conſuet. Et quoniam ſi

ſacri ordines darentur ab Epiſcopis extra tempora,eſſet cōtra id, quod per Summos Pontifices reperitur rationabiliter ſtatutum.vt ſupr.c.1.& infr.c.prox. Ideo talis conſuetudo, tanquam inſtitutioni eccleſiaſticæ inimica,eſt penitus improbanda.vt in tex.& ſupr.c.prox.Taliter tamen ordinati reciperent characterem, ſed eſſent ab ordinum executione ſuſpenſi, & ordinantes venirent ordinandi poteſtate priuandi. vt in tex. & gloſ. fin.

Cap.3. De eo.

MINORES ordines conferri poſſunt diebus feſtiuis.

QVIA determinatio temporis circa ordinum collationem, eſt inducta à lege poſitiua.Butr.num. 2. Et quoniam minores ordines non ſunt tantæ dignitatis, ſicut maiores, qui dicuntur ſacri, eo quod habent aliquem actum immediatum circa rem aliquam conſecratam, quem non habent minores. S.Thom.part.3.q.37.art.3. in addit. Ideo non fuit ſtatutum,vt eorum collatio fieret tempore ieiuniorum, ſicut fit in ſacris; ſed ſatis fuit ad eorum reuerentiam,vt diebus feſtiuis conferri deberent.vt in tex.& c. ordinationes diſt. 75.

SACRI verò conferri debent in quatuor temporibus, vel ſabbato ſancto,vel ſabbato de paſſione.

QVIA ſacri ordines propter eorum maiorem excellentiam, exigunt maiorem reuerentiam,quam ordines minores. vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam inter cætera requiſita, eſt, vt conferantur ieiunis,& à ieiunis, & vt non conferantur paſſim. c. quod à patribus. diſt. 75.Ideo ad illorum collationem ſtatuuntur iſta præcipua tempora ieiuniorum,quę ad illos conferendos,nec nimium ſępe,nec nimis raro veniunt in anno. vt in tex.& cap.ieiunium.diſt.76. & Concil. Trid.ſeſſ.23.de refor.c.8.

Cap.4. Ex tenore.

CRIMINOSVS occultus moneri poteſt, ne promoueatur ad ordines.

QVIA in quolibet ordine quis conſtituitur dux alijs in rebus diuinis.c.qualis.8.q.1.Et quoniam qui præponitur,vt ſit aliis exemplo,debet illos excedere meritis.c.nullus.de elect.in 6.Qualis enim erit ædificatio diſcipuli, ſi intelligat magiſtro ſe eſſe maiorem? d. cap. qualis.Ideo non ſolum Epiſcopi, Presbiteri,Diaconi, & Subdiaconi debent magnopere prouidere,vt cunctum populum,cui præſident, ſermone, & conuerſatione præcedant; verum etiam & inferiores gradus, exorciſtæ,lectores,cuſtodes ædium,acolythi, & omnes omnino; qui domui

mui Dei deſeruiunt;cum eccleſiam Dei vehementer deſtruat, meliores eſſe laicos,quàm clericos.d c. qualis; Vnde qui cum conſcientia peccati mortalis ad ordines accedit, quaſi præſumptuoſus mortaliter peccat; & ob id ſanctitas vitæ requiritur ad ordinem de neceſſitate præcepti;licet non de neceſſitate Sacramenti; nam ſi malus ordinatur, ordinem recipit,ſed cum peccato.S.Tho.par.3.q.36.art.1.in addit. Et quoniam ad paſtorem, & prælatum pertinet inuigilare pro ſalute ouium, & ſubditorum.c.irrefragabili.de offic. ordin. Et melius eſt ante tempus occurrere, quàm poſt cauſam vulneratam remedium quærere. l. fin. C. in quib.cauſ.in integr.reſtit. non eſt neceſſ. Ideo prælatus ordinator debet monere,vt nullus criminoſus ad ordines accedat. vt in tex. & Concil.Trid.ſeſſ.23.cap. 7. Quæ vero crimina impediant promouendum, & quæ deijciant ab ordinum executione promotum, tractat gloſ. 1. hic. Non enim omnia,quæ ordinandum impediunt,ab ordinum executione deijciunt. 15.q.1.§. fin.

SED probiberi non debet.

QVIA eccleſia non iudicat de occultis.c.erubeſcant.diſt.32. Et ob id occulta peccata ſolum Deum habent vltorem.c.Chriſtiana.32. q.5. Et quoniam vbi deficit criminis probatio, ceſſat illius punitio;cum iudex debeat iudicare ſecundum allegata,& probata, non autem ſecundum conſcientiam.gloſ.in c.iudicet.3.q.7. Ideo, probatione ceſſante quo ad eccleſiam, & criminis præſumptione non apparente, non debet quis ab ordinum promotione,ſi adſint alia requiſita, prohiberi.vt in tex.Sed ſatis eſt vnumquemque admonere.gloſ.1. hic.

Cap. 5. Ad aures.

RELIGIOSVS contra probibitionem prælati ſui ordinari non debet.

QVIA honeſtius,& tutius eſt ſubiectis, debitam præpoſitis obedientiam impendendo, in inferiori miniſterio deſeruire, quam cum præpoſitorum ſcandalo, graduum appetere dignitatem; nam poteſt eſſe,quod prælati eorum commiſſa ſecreta nouerint, ex quibus conſtat eis,quod,ſalua conſcientia,nequeunt ſublimari; cum non in ſublimitate graduum,ſed in amplitudine charitatis,regnum Dei acquiratur.vt in tex.& c.non loca. diſt. 40. Et quoniam religioſus non habet nolle,neque velle.c.non dicatis. 12. q. 1. Et vbi prælatus non præcipit aliquid malum,ei obedire tenetur.c.quid.25. q.1. Ideo in hac parte ſubiectorum deſiderium non eſt confouendum; ſed ſuperioris prohibitio eſt attendenda.vt in tex:& gloſ.1.quæ latè diſtinguit, quando ſit obediendum prælato,vel non,& c.2.de maior.& obed.

Cap.

Cap.6. Si Archiepiſcopus.

METROPOLITANVS ab omnibus ſuffraganeis conſecratur.

QVIA actio, quæ omnes tangit, ab omnibus debet comprobari. c. licet. 8. q. 1. & l. in concedendo. ff. de aqua pluu. arcend. Et quoniam metropolitanus præeſt omnibus Epiſcopis ſuæ prouinciæ. c. Archiepiſcopus. diſt. 66. Ideo ad eius conſecrationem omnes iſti Epiſcopi ſunt vocandi. vt in tex. & c. quia. diſt. 64. Sed ſi eorum aliqui venire, vel conſentire noluerint, vel ſi contradicant, & nihil rationabile opponant, poterit conſecrari à maiori parte illorum. Abb. hic. nu. 3. Quia cum nihil rationabile opponant, pro conſentientibus habentur, gloſ. in cap. ſane. diſt. 65.

SVFFRAGANEI verò à tribus.

QVIA de forma conſecrationis epiſcopalis eſt, vt illa fiat ad minus à tribus Epiſcopis; cum talis numerus in ea fuerit ab Apoſtolis conſtitutus. c. porrò. diſt. 66. Et quoniam non ſunt Epiſcopi extra prouinciales vocandi ad conſecrationem Epiſcopi, niſi in defectum comprouincialium. c. ſi fortè. diſt. 65. Ideo à tribus Epiſcopis de ipſa prouincia, poteſt Epiſcopus ſuffraganeus conſecrari. vt in tex. & c. comprouinciales. diſt. 64.

METROPOLITANO iubente.

QVIA cum ipſi ſuffraganei ſint ſub iuriſdictione Archiepiſcopi. c. ſuffraganeis. de elect. eius iuſſu illorum conſecratio eſt facienda, vt vnicuique prælato, & eccleſiæ, proprius honor, & iuriſdictio ſeruetur. c. mos antiquus. diſt. 55. Sed quoniam in conſecratione ſuffraganei, neceſſario Archiepiſcopus non adeſt vt conſecrans, ſed vt iubens, vt conſecratio fiat, & eius actus eſt potius iuriſdictionalis, quam ordinis. d. c. ſuffraganeis. Ideo ſufficit, vt ipſe committat alteri Epiſcopo vices ſuas, qui in ſuffraganei conſecratione interſit. gloſ. 1. infr. c. prox. & gloſ. penult. in c. 1. de transl. epiſc.

Cap.7. Nec Epiſcopi.

***EPISCOPI** comprouinciales ſunt admonendi, vt accedant ad conſecrationem alterius Epiſcopi.*

QVIA licet ad formam conſecrationis Epiſcopi, ſufficiant tres Epiſcopi ad illum conſecrandum. vt in tex. & ſupr. c. prox. De neceſſitate tamen præcepti, ſunt omnes Epiſcopi comprouinciales ad illum actum requirendi. cap. epiſcopi. diſt. 64. Et Innocent. hic. Et

quoniam

quoniam in talibus plus obeſt contemptus vnius, quam multorum contradictio in præſenti.c. bonæ memoriæ. de elect. Ideo ſi aliquis eorum non fuerit vocatus, poterit agere de contemptu, & inſtare, vt ille priuetur executione officij. Innoc. hic. Sicut in electione agitur, vt ob id illa caſſetur.c.quod ſicut.de elect. Sed ſi illi accedere non poſſunt, ſufficit, vt id ſignificent per epiſtolas. vt in tex. & d. c. Epiſcopi. Quia in tali caſu ſufficit eorum habere conſenſum. vt in tex. & ſupr.c.prox. Et actus, qui ſolo conſenſu perficitur per epiſtolam perfici poteſt. l. 1. ff. de contrahen. empt.

Cap.8. Cum quidam.

ORDINANS extra tempora debita punitur.

QVIA Epiſcopus, qui confert ordines extra debita tempora, tranſgreſſor eſt canonum. ſupr.c.ſanè. Et per conſequens peccat. c. 1. de conſtitut. Et quoniam quis puniendus eſt in eo, in quo deliquit. infr.c. literas. Ideo talis ordinans eſt canonica diſciplina corrigendus. vt in tex. ſcilicet, vt priuetur poteſtate conferendi ordines, quos illicitè contulit. d.c. ſanè. & gloſ. 1. hic.

ET ordinatus ſine Papæ diſpenſatione ordines non exequitur.

QVIA, licet quocunque tempore ordines ab Epiſcopo conferantur, character imprimatur; cum tempus non ſit de ſubſtantia ordinis, ſed de ſolemnitate. infr. c. conſultationi. Tamen quoniam ille, qui ſic recipit contra canonum diſpoſitionem, peccat. gloſ. 1. in d.c. conſultationi. Ideo in eius pœnam ſtatuitur, vt ſine Papæ diſpenſatione ipſe nõ poſſit in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, vt in text. & infr.c. literas.

Cap.9. Cum ſecundum.

GRAECI à Latinis ordinari non debent, nec econtra, ſi in ritu ordinandi ſunt diuerſi.

QVIA vtrique populo ſua rationabilis cõſuetudo, & laudabilis ritus eſt ſeruandus. c. quoniã. de offic. ordin. Et quoniam ſi Græcus ordinaretur à Latino, vel Latinus à Græco, diuerſi ritus, neceſſariò fieret aut contra ritũ ordinati, aut contra ritum ordinantis; & vtrunque eſſet malum. Butr. nu. 4. & Abb. nu. 1. Ideo tam Latinus, quam Græcus ſecundum propriæ inſtitutionis obſeruantiam eſt ordinandus, vt in tex. & not. infr. in c. quod tranſlationem. Ritus enim, vt inquit Feſtus, eſt mos comprobatus in adminiſtrandis ſacrificijs. Et reſpicit ſolemnitatem, non eſſentiam actus. Abb. hic. Sed circa rationabiles antiquos ritus Græcorum à ſanctis patribus inductos, quæ hodie ſint addita in eis, & immuta-

mutata per Græcos ſchiſmaticos, quæ, (cum ſint errores, & maledicentiæ) ſunt improbanda, & abolenda, adnotauit Reuerendiſſimus Gaſpar Viuianus bo. me. patruus meus, Epiſcopus Anagninus, in expurgationibus, quas fecit ad Menologium, quo Græci huius temporis vtuntur, quod ipſe ſic adnotatum cum alijs libris græcis, Collegio Græcorum Vrbis, eius ſuaſu à Gregorio XIII. Pont. Max. erecto, dono dedit anno Domini 1600. Ipſe enim à Paulo Quarto vigilantiſſimo Pontifice Maximo, Epiſcopus Sythieuſis in Creta conſtitutus, vbi & per multos annos extitit in ſpiritualibus Vicarius generalis totius Inſulæ, erat in eorum lingua, & gubernatione, per ſcientiam, & experientiam verſatiſſimus; Et religione, ac prudentia in pluribus elaborauit, per quæ poſſent Græca natio, & aliæ Orientales, ad cognitionem, & obedientiam eccleſiæ catholicæ, & Apoſtolicæ Romanæ, facilius reduci; Et ob id inſtetit, & fuit operatus, vt Romæ Typographia externarum linguarum induceretur, Collegiumque Græcorum ibidem erigeretur. In quibus operibus Gregorius XIII. benigniſſimus paſtor, paterno zelo liberaliſſimè expendebat. Poſt cuius obitum Sereniſs. Ferdinandus Medices, magnus Etruriæ Dux, noſtris temporibus Turcarum flagellũ, & præclarus Italiæ ſplendor, tunc Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, ipſo patruo meo hortante, dictæ Typographiæ munus, & expenſas, religioſa magnanimitate eſt amplexus. Quo extincto, Paulus Quintus Summus Pontifex eidem operi ſumma pietate fauet, & conſtitutionem edidit, per quam præcipit, vt in generalibus ſtudijs Regularium, lectores externarum linguarum adhibeantur; quæ conſtitutio incipit, Apoſtolicæ. Data pridie Kal. Auguſti. 1610.

Cap. 10. Ex parte.

SI monachus vnius ordinis, in ſecundo ordine, ad quem tranſiuit, recipit ſacerdotium, ad primum ordinem rediens, in eo liberè miniſtrabit.

QVIA ſi monaſterium, ad quod tranſiuit, fuit maioris religionis, iſte monachus per illius ingreſſum non peccauit, ſed meruit. c. licet. de regular. Et quoniam ſic intelligitur fuiſſe in caſu huius text. gloſ. fin. hic. Ideo cum ei nihil obſtet, poteſt de iure communi in ſuſcepto ordine libere miniſtrare. vt in tex. Si vero fuit minoris religionis, tunc mortaliter peccauit. d. c. licet. & in tali caſu eſſet cum eo diſpenſandum, aliter miniſtrare non poſſet. d. gloſ. hic. Quam diſpenſationem poſſet concedere abbas. Butr. nu. 5. Licet cum monacho apoſtata, qui redierit ad ſæculum, & ex toto reliquerit habitum monachalem, ſi fuerit in tali apoſtaſia ordinatus, diſpenſet ſolus Papa. c. fin. de apoſtat.

Cap.

Cap.11. Quod translationem.

SI Græcus, Epiſcopo Latino ſubiectus, ordinatur ſine Latini licentia à Græco, interdicitur ſibi executio.

QVIA diuerſitas ritus inter ſuperiorem,& inferiorem, dummodo ſint ſub vna fide, non impedit ſubiectionem ſpiritualem. Abb. nu. 1. Et quoniam ſubditus vnius Epiſcopi, ſi ab alio abſque ſui licentia ordinetur, eſt ab ordinis executione ſuſpendendus. c.ſi quis. diſt. 71. Ideo tali Græco eſt ordinis executio interdicenda, tanquam ab alieno Epiſcopo ſine ſui licentia ordinato. vt in tex.& c.Lugdunēſis, 9. q. 2.

SI verò de licentia, tunc toleratur.

QVIA vnicuique populo ſuus laudabilis ritus eſt ſeruandus. ſupr. c.cum ſecundum.& de offic.ordin.c.quoniam. Sed quoniam Epiſcopus latinus, vbi poteſt,& eſt neceſſe, debet habere vicarium Græcum, qui ſit Epiſcopus, ad ordinandum ſuum ſubditum Græcum. d. c.quoniam. Ideo ſi illum non habeat, permittitur, vt poſſit illum facere per alium Epiſcopum eiuſdem ritus ordinari. vt in tex. Clericos tamen latinos debet cauere, ne faciat ab antiſtite Græco ordinari. vt in tex. & d.c.cum ſecundum.

Cap. 12. Cum in diſtribuendis.

ORDINATVS à Papa, ſine licentia Papæ ad ſuperiores ordines non promouetur.

QVIA deferendum eſt excellentiæ Papæ aliquid exordientis, vt, vbi ipſe manus impoſuit, inferior illud inceptum perficere non audeat. gloſ.hic.& gloſ.fin.in c. per tuas. de maior. & obed. Sicut propter reuerentiam, presbyter eodem die miſſam celebrare non debet in altari, in quo celebrauit Epiſcopus, ſine illius licentia, niſi neceſsitate vrgente. c. fin. & ibi gloſ.de conſecr. diſt. 2. Ideo ex quo Papa contulit alicui aliquem ordinem, debet ab eo obtineri licentia, vt alius Epiſcopus poſsit illum ad ſuperiores ordinare. vt in tex. Qui ordinatus licet in hoc grauetur, quaſi ſibi impediatur libertas ſuſcipiendi ordines ab alijs; honoratur tamen in pluribus, quia ei maior honor debetur, quam alijs eiuſdem ordinis, licet non per hoc eximatur à iuriſdictione proprij Epiſcopi. d.c.per tuas. Et non poteſt conuici, niſi pluribus teſtibus. c.præſul.& c.nullam. 2. q. 4. Et non poteſt cogi ab Epiſcopo recipere ordines. gloſ.hic.

Cap. 13. Literas.

DVO ſacri ordines non poſſunt conferri eidem vno die.

QVIA ſacri ordines propter eorum excellentiam, non ſunt paſsim, ſed ſtatutis temporibus, conferendi. not. ſupr. in c. de eo. & diſt. 75. c. quod. Ideo ſolũ conferuntur quibuſdam diebus de ieiunijs, qui non ſunt, nec nimium ſæpe, nec nimium raro, intra annũ. vt in d. c. de eo.

VEL duobus diebus, continuato ieiunio.

QVIA ſicut vtrunque ordinem eodem die vni conferre non licet, pari ratione non licet vnum ordinem vna die, & alium altera die (ieiunio continuato) conferre; cum propter continuationem ieiunij, fictione canonica, ſiue mane diei dominicæ trahatur ad ſabbatum, ſiue veſpera ſabbati ad diem dominicam referatur; profecto mane cum veſpera, ſeu veſpera cum mane ad eundem die pertinere dicetur; Nam ſi quantum ad hunc neceſsitatis articulum pertinet, mane ad vnum diem, & veſpera referatur ad alium; cur eſſet continuatio ieiunij neceſſaria, cum, & ſabbato ante cęnam, & dominica ante prandium, intelligantur eſſe ieiuni? vt in tex. Ideo cum propter continuationem ieiunij, dies Dominica, cum die ſabbati ordinationis, fingatur vna dies, ſicut eidem non licet duos ſacros ordines conferre in vna die verè, ita non eſt licitum, eos conferre in eadem die interpretatiuè. vt in tex. Sed ſi alicui vnum ordinem ſacrum die ſabbati, & alteri alium, continuato ieiunio, manè diei Dominicæ quis Epiſcopus conferret; per eccleſiam talis collatio non improbaretur. d. c. quod. diſt. 75. quia tunc dies Dominica propter ieiunium continuatum trahitur interpretatiuè ad ſabbatum, & cenſetur vna dies, in qua licitum eſt diuerſis, ſed non vni, diuerſos ſacros ordines conferre. gloſ. 1. & gloſ. ver. pertinere. hic.

Cap. 14. Vel non eſt.

ORDINANS puerum tredecim annorum in diaconum, ſuſpenditur à collatione ordinum.

QVIA talis ordinans, vel non eſt compos ſui, vel nimis videtur à ſe ſcientiam repuliſſe, qui in ludibrium ordinis clericalis, contra ſacrorum canonum inſtituta, ita inordinatè puerum in ſacris ordinare præſumpſit. vt in tex. Et quoniam quis puniendus eſt in eo, in quo deliquit. ſupr. c. prox. Ideo talis, qui peccauit in ordinibus conferendis, ab ordinum collatione ſuſpenditur. vt in tex. & ſupr. c. ſanè. Quæ ſuſpenſio non incurritur ipſo iure, ſed per ſententiam eſt ferenda; cum tex. hic loquatur per verba ſignificantia executionem futuram, non præſentem. Butr. nu. 2. Et talis ordinans non ſolũ eſt ſuſpendendus à collatione illius certi ordinis, in quo deliquit, vt fuit ſupr. in c. prox. Sed propter grauitatem exceſſus commiſsi in tali ordine ſic inordinate collato, eſt ſuſpendendus etiam ab omnium aliorum ordinum collatione. gloſ. ver. ſuſpendentes. Sed quando quis eſt ſuſpenſus à collatione certi ordinis, non intelli-

Intelligitur ſuſpenſus à collatione ordinum inferiorum, niſi in pœna ſuſpenſionis id exprimatur. Abb. nu. 5. Quia in pœnis benignior interpretatio eſt facienda.c.in pœnis. de reg. iur. in 6. Et quod de vno negatur, de alio conceditur.c.non ne.& ibi gloſ.fin.de præſumpt. Sed bene intelligitur ſuſpenſus à collatione aliorum ordinum illo ſuperiorum, quamuis id non exprimatur. Abb.hic,quia delinquendo in minori, fecit ſe indignum de conferendo maiorem. c. 1. de ordin.ab epiſc. qui renunt. Et pactum pœnale, & odioſum, propter euitandam abſurditatem, recipit interpretationem etiam extenſiuam.l.cui pacto.ff.de ſeru. export.

ET ordinatus ſuſpenditur ab ipſius ordinis executione, vſque ad ætatem legitimam.

QVIA videretur in ludibrium illius ordinis ſacri, ſi per puerum exerceretur,vt in tex.Ideo tam in reuerentiam ordinis, quàm in iniuriam ordinantis, & in pœnam proprij defectus ſic ordinati, quamuis ipſe receperit characterem, decet, vt non habeat ante ætatem legitimam,illius ordinis executionem.vt in tex.& c.decernimus. 16. q. 7.Illam tamen recepit,niſi ſuſpendatur, cum non ſit ſuſpenſus ipſo iure, ſed eſt per ſententiam ſuſpendendus, vt dictum eſt ſuperius de ordinante,& Butr.nu.4.

Cap. 15. Dilectus.

EPISCOPVS conferens eidem vno die plures ſacros ordines ab ordinandi poteſtate ſuſpenditur.

QVIA propter ſacrorum ordinum excellentiam, fuit in iure canonico ſtatutum,& per vniuerſalem eccleſiam fuit obſeruatum,vt eidem non poſſet vna die,niſi vnus ordo ſacer conferri;& ille non qualibet die,ſed in diebus ieiunij à iure ſtatutis.ſupr.c.ſanè.& c.literas. Et quoniam qui contrauenit diſpoſitioni canonum,& eccleſiæ inſtitutis, grauiter peccat.c.nam concupiſcentiam.de conſtitut. & c. cum conſuetudinis.de conſuet.Et quis puniendus eſt in eo,in quo deliquit.d.c. literas. Ideo per delictum, quod talis Epiſcopus in ordinum collatione cõmiſit,ab ordinandi poteſtate ſuſpenditur.vt in tex.& ſupr.c. prox.

ETIAM ſi de mandato metropolitani hoc fecerit.

QVIA ſuperiori in his, quæ ſunt contra iura, vbi ipſe diſpenſare non valet,non eſt parendum,& ſi pareatur,quis non excuſatur, c. ſi dominus. 11. q. 3. Et quoniam Archiepiſcopo huiuſmodi diſpenſatio à canone non eſt permiſſa. vt in tex. Et inferior à Papa non diſpenſat,niſi in caſibus à iure expreſsis,& ſibi permiſſis.gloſ. ver. permiſſa.Ideo Epiſcopus non excuſatur à delicto per mandatum Archiepiſcopi,cum ei obtemperare non debuiſſet in hac parte. vt in tex. & c. de

rebus.12.q.2.In quibus autem caſibus concedatur Epiſcopis, vt poſsint diſpenſare, tractant hic Innoc.& Abb.

Cap.16. Conſultationis.

ORDINATVS ad ſacros ordines extra tempora ſtatuta, ordinem recipit.

QVIA tempus ordinis conferendi, non eſt de ſubſtantia ordinis, ſed fuit ſtatutum, vt eſſet de præcepto ad bene eſſe, propter reuerentiam in collatione adhibendam.gloſ. 1. hic. & ſupr. c. vel non eſt. Et quoniam defectus ſolemnitatis extrinſecæ non impedit habitum actus, ſed ſolum exercitium.Butr.n.3.Ideo taliter ordinatus recipit characterem, ſed non recipit illius ordinis executionem, vt in text. & ſupr. c.cum quidam.

ET poſt pęnitentiam, cum eo diſpenſat Epiſcopus.

QVIA Epiſcopus poteſt diſpenſare in caſibus ſibi à iure permiſsis. vt not.ſupr.in c.prox.Et quoniam hic exprimitur iſta facultas diſpenſandi cum ordinatis extra debita tempora, Epiſcopis conceſſa. vt in tex. Ideo Epiſcopus poteſt concedere, vt tales ordinati in ſic ſuſceptis ordinibus adminiſtrent. vt in tex.& gloſ.fin.hic. Debet tamen taliter ordinatis competens pęnitentia imponi. vt in text. cum fuerint tranſgreſſores canonum, & grauiter deliquerint.vt ſupr.in d.c. cum quidam. Ideo in pœnam taliter ordinati, vltra ſuſpenſionem ei imponendam per aliquod tempus ab executione ordinis, vt in d.c.cum quidam.& c.vel non eſt, poterit imponi alia pœna ad arbitrium Epiſcopi diſpenſantis.gloſ.2.hic. Intellige tamen, Epiſcopis eſſe conceſſam facultatem diſpenſandi cum iſtis, quando ex ignorantia fuerunt extra ſtatuta tempora ordinati, vel ſi fuerunt ordinati ſcienter, quando neceſsitas, vel vtilitas eccleſiæ ſuadent ad diſpenſandum cum eis.Hoſtienſ.hic. nam in cæteris caſibus Papa ſibi retinuit facultatem cum talibus diſpenſandi.vt in d.c.cum quidam.& c.litteras.ſupr.eod.

Cap.17 Quæſitum.

OCCVLTVS crimino ſus, poſt pænitentiam in ſuſceptis ordinibus miniſtrat, & ad ſuperiores aſcendit.

QVIA eccleſia non iudicat de occultis.c.erubeſcant.diſt.32. & latentia peccata, quo ad forum contentioſum eccleſiæ, non habent vindictam.c.Chriſtiana. 32.q.5. Ideo ſi per pęnitentiam, talis crimino ſus ſit Deo reconciliatus, regulariter ab ordinibus per eccleſiam non prohibetur. vt in tex.& ſupr.c.ex tenore.

PRAE-

PRAETER homicidium.

QVIA omnes ordines referuntur ad Euchariſtiæ ſacramentum, quod eſt ſacramentum pacis nobis factæ per effuſionem ſanguinis Chriſti. Et quoniam homicidium maximè contrariatur paci; & homicida magis conformatur occidentibus, quam ipſi Chriſto occiſo, cui omnes habentes ordines debent conformari. Ideo de neceſſitate præcepti eſt, quòd non ſit homicida, qui ad ordines promouetur, quamuis non ſit de neceſſitate ſacramenti. S.Thom. par.3.q.39. art. 4. in addit. Cum itaque effundere humanum ſanguinem, & occidere, ſit contrarium conformitati Chriſti, eiuſq. effectui, id eſt paci, quam debent habere eius miniſtri. c.clericum.diſt.50. Ideo fuit ſancitum, vt homicida, quantumcunque occultus, etiam poſt peractam pœnitentiam, in ordinibus ſuſceptis miniſtrare, & ad alios promoueri non poſſit. vt in tex.& c.inquiſitionis.§.1. de accuſat. Vnde Dominus dixit Dauid Prophetæ, poſt pęnitentiam: Non ædificabis mihi templum, quia vir ſanguinis es. 1. Paralipom.cap.22. & de conſecrat.diſt.1.c.1. Et quoniam irregularitas eſt inhabilitas ad ordines recipiendos, vel ad iam ſuſceptorum adminiſtrationem; ita quod non poteſt irregularis non dum ordinatus, ſine diſpenſatione promoueri ad illos, nec iam ordinatus poteſt ſine diſpenſatione exequi officia ordinum ſuorum; quæ inhabilitas trahitur formaliter ex effuſione ſanguinis, ſiue illa effuſio ſit iuſta, & conſequenter actus virtutis, ſiue iniuſta, & conſequenter actus vitij; vnde irregularitas eſt pœna, quæ nõ ſemper incurritur propter culpã, licet ſemper incurratur iuſte, & cũ cauſa. Porrecta in d.art.S.Tho. Ideo etiam iudex, & omnes, qui in cauſa ſanguinis ei participãt, ſunt irregulares, propter hoc, quod effuſio ſanguinis non decet miniſtros ſacramẽti ordinis. S.Thom.d.art.4. Et omnes iſti irregulares egent diſpenſatione Papæ ad hoc, vt poſſint ad ordines promoueri, vel in ſuſceptis miniſtrare. Butr.nu.7. Sed quoniã irregularitas eſt impedimentum proueniens ex conſtitutione canonica. Archid, in ſr.eod.inc.1.in 6. Ideo non extenditur, niſi quatenus inuenitur à iure inflicta.c.is, qui.de ſent.exc.in 6.

ET ante pœnitentiam monetur, vt etiam in ſuſceptis non miniſtret.

QVIA ille, qui Deo miniſtrat, mortalis peccati maculam in ſe habere non debet.c.habuiſſe.diſt.33. Ideo vnumquodque mortale peccatum ſuſpendit peccantem quo ad ſe (licet, ſi ſit occultum, non ſuſpendat quo ad alios) vt, durante peccato, in ordinibus ille adminiſtrare non poſſit. Abb. nu.4. Sed quoniam in his occultis nulla eſt pœna contentioſa, ſed pœnitentialis. Abb.d.nu.4. Ideo in tali caſu criminis occulti, ſuperior debet procedere admonendo, vt ante pœnitentiam ille non miniſtret in ordine ſuſcepto, non autem debet procedere contentioſe, eum ad hoc præciſè compellendo. vt in tex.& Butr.nu.6.

In

In Sexto. Cap. 1. Sæpe.

EPISCOPVS Italiæ, Vltramontanum non ordinet, niſi de ſpeciali licentia Papæ, vel per patentes litteras Epiſcopi ſui, continentes iuſtam cauſam, quare nolit, vel non poſſit illum ordinare.

QVIA ſæpe contingebat, quod nonnulli clerici, vinculo excommunicationis adſtricti, aut apoſtatæ, ſeu irregulares, vel aliàs ordinum ſacrorum ſuſceptione indigni, ſuam patriam, in qua de his habebatur notitia, fugiẽtes, ſe in remotis partibus faciebant ad huiuſmodi ordines promoueri. vt in tex. Et quoniam fraudibus eſt obuiandum. c. ſuper. extr. de reſcript. Et animarum ſaluti eſt per ſuperiorem inuigilandum. c. quamuis. extr. de reg. iur. Ideo Summus Pontifex Clemens Quartus, volens animarum ipſorum periculis obuiare, per hanc decretalem ſtatuit, vt nullus Epiſcoporum Italiæ de cætero audeat aliquem Vltramontanum clericum ordinare, niſi à Summo Pontifice ſpecialem licentiam habeat, vel ab Epiſcopo, de cuius diœceſi traxit originem ordinandus, vel in cuius diœceſi beneficiatus exiſtit; per eius patentes litteras, cauſam rationabilem continentes, quare ipſum nolit, aut nequeat ordinare. vt in tex. & vide Concil. Trid. ſeſſ. 23. de refor. c. 7. & 10. & ſeſſ. 6. c. 5.

SI ſecus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit ſuſpenſus.

QVIA pœna debet eſſe commenſurabilis delicto. c. diſciplina. diſt. 45. Et quis puniendus eſt in eo, in quo peccauit. cap. litteras. ext. eod. Et quoniam tam ordinans, quàm ordinatus, deliquerunt in ordinibus, dando, vel recipiendo eos contra diſpoſitionem huius decretalis. vt in tex. & extr. c. vel non eſt. Ideo vterque eorum punitur per ſuſpenſionem ab ordinibus. vt in tex. & infr. c. prox. niſi quo ad ordinantem alia pœna aliquanto grauior ſuperiori viſa fuerit imponenda; cum in caſu huius tex. non ſit contra illum determinatè aſſignata. arg. cap. de cauſis. §. 2. extr. de offic. deleg. Et ſicut contra talem Vltromontanum ordinatum contra diſpoſitionem huius tex. imponitur maior pœna, quam imponatur infr. in c. prox. contra clericum ſimpliciter alienum ordinatum à non ſuo Epiſcopo, vt in tex. ita grauior pœna eſt imponenda contra taliter ordinantem, quàm imponatur contra ordinantem ſimpliciter alienum. Gemin. hic. §. cos.

ITA quòd etiam à pœnitentiarijs Papæ, ſine ipſius ſpeciali licentia abſolui non poterit.

Quia

QVIA pœnitentiarij Papæ non habent facultatem abſoluendi in caſibus ipſi Papæ reſeruatis,ſine ipſius ſpeciali cõmiſſione. Francus hic nu.4.& Ioan.Andr.in c.ex multa,ext.de voto. Et quoniam in caſu huius tex. Papa ſibi reſeruat facultatem abſoluendi taliter ordinatos; & omnibus ſuis pœnitentiarijs diſtrictè inhibet, ne abſque ſua ſpeciali licentia cum iſtis ordinatis diſpenſent,vel ſuas eis tradant litteras, per quas cum ipſis debeat diſpenſari. vt in tex. Ideo per generalem commiſsionem,& facultatem datam à Papa pœnitentiarijs, non cenſetur data ſuper iſto caſu, niſi per Papam in tali commiſsione aliter exprimatur. arg.c.cum in generali.infr. de offic.vicar. & Gemin. hic in fin. nam ſi fuerit eis data facultas ſuper aliquo caſu ſpecialiter Papæ reſeruato, & fuerit adiecta clauſula generalis, & ſuper omnibus alijs,quæ per nos poſſumus,etiam ſi mandatum exigant ſpeciale, tunc poterunt abſoluere etiam ab alijs caſibus reſeruatis,qui non ſint maiores expreſsis,ſed ſimiles,vel minores.gloſ. fin. & ibi Gemin. infr.in c.2. de offic. vicar.

Cap.2. Eos,qui.

QVI ſcienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum ſunt ſuſpenſi.

QVIA quilibet eſt ordinandus à proprio prælato, vel ab alio de eius licentia.c.nullus.extr.de iurepatr.& c. nullum. 9.q.2. cum nemo debeat ponere falcem in meſſem alienam, nec alterius iuriſdictionem ſibi aſſumere.c.venerabilem. de elect. & cum non poſsit ordinare,qui non poteſt illum iudicare.Archid.hic nu.1. Et quoniam quis eſt puniendus in eo,in quo deliquit.extr.c.litteras. Ideo qui delinquunt in collatione ordinum, conferendo illos ſcienter clericis alienis abſque ſuperioris ordinandorum licentia,per annum à collatione ordinum ſuſpenduntur.vt in tex. & Concil. Trid.ſeſſ.23. cap.8. Sed ex quo tex.hic indefinitè loquitur,dicendo à collatione ordinum, & non addendo vniuerſalem omnium; cum ſimus in pœnalibus, iſta indefinita non æquipollet vniuerſali, vt à collatione omnium ordinum talis ordinans ſuſpendatur.Archid.hic nu.3. & Gemin.col. fin. Sed ex quo delinquens in ordine minori, fecit ſe indignum de conferendo maiorem. c. 1.extr. de epiſc.qui renunt. epiſc. Ideo talis pœna ſuſpenſionis intelligitur ſe extendere ad illum ordinem, in quo talis deliquit, & ad alios ordines ſuperiores, non autem ad inferiores ordine per huiuſmodi ordinantem collato. vt not.extr.in c.vel non eſt. & gloſ.hic.ver. ordinum. Et quoniam Epiſcopus tenetur ſcrutari quemlibet ordinandum.c. qui Epiſcopus.diſt.23. Et vbi tenetur quis aliquid ſcire,propter præſumptionem, quam habet contra ſe,debet probare ignorantiam veriſimilem.c. innotuit.& ibi gloſ.ver.ignorantiam.de elect. Ideo talis Epiſcopus præſumitur

tur

tur ſcienter ordinaſſe, niſi ignorantiam probet. gloſ.hic.ver.ſcienter. Ad illam tamen probandam ſufficit ſuum iuramentum. c.vt circa. & c. nulli.ſupr.de elect. Et licet per alios examinet, ſi ipſe fuerit negligens ad ſcrutandum ea, ad quæ tenebatur, illorum culpa ſibi imputabitur. d. gloſ.hic.& de ſimon.c.in tantum.

ET poſtquam ſuſpenſio fuerit manifeſta, poterunt ſubditi ſine ipſorum licentia, à vicinis Epiſcopis ordinari.

QVIA æquum eſt, in pœnam iſtorum ordinantium clericum alienum, & ad prouidendum, ne eorum ſubditi ab ipſis impediantur, quin ordinentur ab alijs Epiſcopis, cum non poſſint ordinari ab eorum ſuſpenſis, vt ſicut ipſi Epiſcopi ordinauerunt alienos ſine licentia, ita ſui ſine ipſorum licentia ordinentur ab alijs, gloſ.ver. taliter. vt ſic puniantur, in quo peccarunt. extr.c.literas. Et iuxta illud, Patere legem, quam tu ipſe tuleris. l.1. & toto tit.ff.quod quiſque iur. Et quoniã in ordinatione eſt examinandum de qualitatibus ordinandi, ne forte promouerentur indigni.c.quando.diſt.24. Et vicini melius poſſunt ſcire, & ſe informare de vita, & moribus alicuius, quam poſſint remoti. c. quanto.de præſumpt. Vnde infames conſueuerunt fugere loca ſuæ vicinitatis.c duæ.19.q.2. Ideo datur hæc facultas clericis iſtorum epiſcoporum, vt ſine ipſorum licentia poſſint ordinari ab alijs Epiſcopis vicinis, non autem à remotis, ne forte promouerentur incogniti, & indigni, vt in tex.& ſupr.c.prox.

Cap. 3. Cum nullus.

EPISCOPVS originis, domicilij, vel eccleſiaſtici beneficij, commendatitias ad ordines dare poteſt.

QVIA Epiſcopus ſuperior, ad quem ſpectat aliquid faciendum, poteſt illud alteri demandare, ſiue id ſit ordinis, ſiue ſit iuriſdictionis; dummodo id, quod eſt ordinis, alteri Epiſcopo demandet. gloſ. in c.aqua.extr.de conſecr. eccl. Et quoniam Epiſcopus ſuperior in caſu ordinationis, non ſolum intelligitur ille, de cuius diœceſi eſt is, qui ad ordines promoueri deſiderat, oriundus; ſed etiam ille, in cuius diœceſi, talis obtinet beneficium eccleſiaſticum, ſeu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium. vt in tex.& ſupr.gloſ.in c.ſtatutum. in §.cum verò. de reſcript. Ideo cum nullus clericum alienæ diœceſis præter ſuperioris licentiam debeat ordinare. vt in tex. vt poſſint alij Epiſcopi hoc facere, debent ab vno de iſtis Epiſcopis ſuperioribus literas commendatitias, ſeu dimiſſoriales habere; quod ſufficit quo ad licentiam, cum iſti ſint Epiſcopi habentes in hoc ſuperioritatem; vt in tex.& c.tuæ.extr.de cleric.peregr.& vide Concil.Trid.ſeſſ.7.de refor.c.10.& ſeſſ.23.c.10.

IN-

INFERIORES prælati non.

QVIA collatio ordinis,& eius demandatio,eſt de iure epiſcopali. gloſ.in d.c.aqua. Et quoniam inferior non debet ſibi attribuere ius ſuperioris.c. ſcriptum. 6.q.3. Ideo inferiores prælati non poſſunt talem ordinandi licentiam impertiri. vt in tex. & c. 2. infr. de offic. vicar.

NISI ex priuilegio.

QVIA Papa eſt ordinarius omnium.c.cuncta.9.q.3. Et poteſt alicui concedere ex priuilegio ea,quæ non competunt ex propria dignitate.c.vt Apoſtolicę.infr.de priuil. Ideo ſi ipſe indulſerit inferioribus pręlatis,vt poſſint has litteras ad ordines concedere,de illorũ auctoritate non erit ambigendum.vt in tex.& c.peruenit.diſt.95. Sed & conſuetudo præſcripta poſſet facultatem dandi has litteras præbere. gloſ. hic.ver.indultum. quia talis demandatio eſt quid iuriſdictionis. vt not. extr.eod.in c.dilectus. & conſuetudo præſcripta dat,& tollit iuriſdictionem.c.dilecti.extr.de arbitr.

NEC officiales Epiſcoporum.

QVIA officiales Epiſcoporum non debent prætendere maiorem facultatem,quam eis fuerit conceſſa.c. 2. infr. de offic. vicar. Et quoniam ipſorum officium ad hanc facultatem dandi iſtas litteras ad ordines,non ſe extendit. vt in tex. Niſi habeant ad hoc ſpeciale mandatum.gloſ.ver. non. Ideo per commiſſionem officij generaliter ſibi factam, non debent officiales Epiſcoporum litteras dimiſſoriales ad ordines concedere.d.c.2.& 3.de offic.vicar.

SED ij, qui habent adminiſtrationem ſpiritualium, illas bene concedunt.

QVIA ſubrogatum ſapit naturam eius,in cuius locum ſubrogatur. c.eccleſia.extr.vt lite pend. Et quoniam dare talem licentiam ad ordines, eſt quid ſpirituale. Gemin.hic.in §. Epiſcopo. Ideo illi, qui ſuccedunt Epiſcopo in poteſtatem exercendi ſpiritualia,poſſunt has litteras dimiſſoriales concedere. vt in tex. Tales autem ſunt in hoc caſu,Vicarius generalis Epiſcopi in ſpiritualibus, ipſo Epiſcopo in remotis agente; vel (ſede vacante) capitulum,ſeu is, ad quem tunc temporis adminiſtratio ſpiritualium noſcitur pertinere. vt in tex. & ſup.tit. prox.c.fin. Quo ad capitulum verò hodie eſt reſtrictum,vt intra annum à die vacationis eccleſiæ cathedralis, non poſſit tales litteras dimiſſoriales concedere,niſi ei,qui beneficij eccleſiaſtici recepti, ſiue recipiendi,occaſione arctatus fuerit.Concil.Trid.ſeſſ.7.cap.10. Et eadem reſtri-

ctio fuit poſtea facta etiam quo ad alios,qui ſuccedunt iuriſdictioni epiſcopali,ſede vacante.idem Concil.ſeſſ.23.cap.10.

ſ. Religioſi.

POSSVNT Epiſcopi ordinare priores prioratuum non exemptorum, & ipſorum ſocios, quamdiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi.

QVIA religioſi ſortiuntur domicilium in loco,vbi moram trahūt, licet ibi non debeant perpetuò morari. Bart. in l.1.ff. ad municip.& Francus hic in fin.Et quoniam omnes,qui non habent exemptionis priuilegium,ſubſunt Epiſcopo loci. cap. cum Epiſcopus.infr. de offic. ordin. Et religioſi deputati in prioratibus non exemptis ſubſunt Epiſcopo, ſicut cæteri non exempti. Gemin. hic in ſ. fin. Ideo ſicut cæteri, qui ſubſunt Epiſcopo ratione domicilij, poſſunt ab eo ordinari,vt dictum eſt ſuperius; ita poſſunt ordinari iſti religioſi. vt in tex. Exempti verò permanentes in prioratibus exemptis, non ſubſunt Epiſcopo diœceſano,niſi in caſibus expreſſis in iure. infr. de priuil.c.1. & Clemen.2.eod.tit. ſed eorum Epiſcopus eſt ſolus Papa.gloſ.in c.nulla. diſt.93. Et eorum abbates, & prælati poſſunt dare commendatitias ad ordines.Gemin. in d.ſ.fin.Inter caſus autem expreſſos eſt,vt quantumcunque abbas ſit exemptus, debeat epiſcopalia petere ab Epiſcopo loci,niſi ille deneget ea malitioſe.c.interdicimus.16.q.1. vnde etiā exempti debent ab Epiſcopo loci recipere ordines,chriſma,& conſecrationes altarium,& eccleſiarum. c.veniens. extr. de præſcript. & c. presbyteri. diſt. 95. Et peccant abbates, qui volunt hæc potius accipere ab alijs, quàm à ſuis,niſi fortè priuilegiati ſint,vt ea poſsint petere à quibuſcunque velint.gloſ.2.in d.c.presbyteri.

Cap. 4. Nullus.

EPISCOPVS, ſeu alius ſuperior, primam tonſuram infanti non confert.

QVIA infans, ſcilicet,minor ſeptennio, quid agat,ignorat.S.Tho. par.3.q.43.art.2.in addit. Et quoniam per primam tonſuram clericalis ordo confertur.c.cum contingat.extr. de ætat.& qualit. ordin. Et illis eſt danda,qui vt Deo fidelem cultum præſtent,clericalem vitam eligunt. Concil.Trid.ſeſſ.23.cap.4. Ideo in iſta ætate,in qua pueri ex defectu iudicij,neſciunt quid talis tonſura importet,& non habent cognitionem ad illam eligendam,non eſt eis talis ordo conferendus. vt in tex.& c.de his.diſtin.28. Dicitur autem,quod illam non debent iſtis conferre Epiſcopus,ſeu alius inferior. vt in tex. quia etiam abbates illam conferre poſſunt.cap.abbates. infr. de priuileg. ſicut etiam poſſunt

ex pri-

ex priuilegio conferre cæteros ordines minores.gloſ.in cap.quoniam, diſtinct. 69.

NISI religionem intret.

QVIA parentes poſſunt filios infantes monaſterijs offerre, & tradere,non vt per illā oblationē præcisè obligentur ad votum religionis emittendum,ſed vt ad illam magis inclinentur.c.1. & ibi in ſum. 20.q.1. Sicut ſimiliter eſt in ſponſalibus infantium,contractis per parentes ponentes ſpem ad illorum validitatem, in ratificatione filiorum, cum ad ætatem legitimam peruenerint.c.1.extr. de deſponſ. impub. Et quoniā sūma eſt ratio,quę pro religione facit.l.ſunt.ff.de relig.& ſump. Ideo, licet regulariter non poſsit infanti prima tonſura conferri, vt dictum eſt ſuperius,in fauorem religionis conceditur,vt in illo ſtatu à ſæcularibus negotijs remoto, poſsit infanti illam ingreſſo, iſte clericalis ordo conferri.vt in tex.

NEC homini illiterato.

QVIA litteris carens, ſacris officijs aptus eſſe non poteſt.c.illiteratos.diſt. 36. Et quoniam ordines clericales ijs ſunt conferendi, qui in illis proprium poſsint adimplere officium.c.penult.ext. de ætat.& qual.ord. Ideo litteras ignoranti,etiam prima tonſura conferri non debet.vt in tex.& c.præcipimus. diſt. 34. Et hoc intellige de penitus illiterato. gloſ.in d.c.illiteratos; Et de illo, qui fidei erudimenta non fuerit edoctus,quique ad minus legere, & ſcribere neſciat. Concil. Trid.ſeſſ.23.cap.4. Sed parum ſcientes,ſi eſt ſpes, quod poſsint addiſcere, ordinari poſſunt in minoribus; ſi autem non ſit ſpes, quod ediſcere poſsint,non debent ordinari,niſi fortè in tali eccleſia,quæ nunquam indigeat eorum promotione ad ordines maiores.Archid.hic.nu.2.

NEC homini alterius diœceſis,abſque ſui prælati licentia.

QVIA nemo debet ponere falcem in meſſem alienam; nec alterius iuriſdictionem ſibi attribuere.c.venerabilem.ext.de elect.Et quoniam collatio ordinum ſpectat ſolum ad prælatum, qui ſuperior ſit ordinādo,vel ratione originis,vel beneficij,vel domicilij.ſupr.c.prox. Ideo alij prælati aliquem,ſine licentia alicuius de iſtis prælatis ſuperioribus, ordinare non debent.vt in tex.& ſupr.d.c.prox.

NEC etiam coniugato.

QVIA coniugatus tenetur reddere debitum vxori,cum vir nō habeat poteſtatem ſui corporis,ſed vxor,& econuerſo. Apoſt.1.ad Corinth.c.7. Et quoniam clerici debent à voluptatibus, & carnalibus deſiderijs vacare; & munditiam corporis cuſtodiendo, diuinis, & eccleſiaſticis obſequijs incumbere.c. quod à te.extr. de cler. coniug.

Ideo coniugato, qui non poteſt munditiam caſtitatis ſeruare, prima ton ſura conferri non debet. vt in tex. & c. Epiſcopus. & ibi gloſ. 1. diſt. 77. Poteſt tamen ille, qui erat clericus in minoribus, ducendo vxorem, ſi fuerit deputatus ſeruitio alicuius eccleſiæ, & in habitu clericali, & tonſura inceſſerit, quo ad aliqua gaudere priuilegio clericali. infr. c. vnic. de cleric. coniug. & Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 6. Multa enim fieri prohibentur, quæ facta tenent. c. ad Apoſtolicam. extr. de regul. Et turpius eijcitur, quam non admittitur hoſpes. c. quemadmodum. extr. de iureiur.

NISI religionem intret, aut ad ſacros promoueatur legitimè.

QVIA in tali caſu etiam eius vxor debet promittere, & obſeruare caſtitatem. c. cum ſis. extr. de cleric. coniug. Et quoniam etiam ipſe coniugatus ordinandus illam ſeruare, in receptione primæ tonſuræ promittere deberet, propter præſumptionem, quæ eſt contra eum, ne ad vxorem rediret, licet in cæteris non coniugatis talis promiſſio non exigatur. d. gloſ. in d. c. Epiſcopus. & c. ſanè. §. cum autem. 15. q. 3. Ideo cum talis poſſit tunc habere corporis munditiam, ad ordines promoueri non prohibetur. vt in tex. & d. c. cum ſis.

ALIAS contrafaciens punitur.

QVIA pęna imponitur delinquenti, in vindictã eius culpæ, & vt ſit cautior in futurum, ac vt alij perterriti à ſimilibus abſtineant, vt not. infr. in c. 2. de offic. ordin. Et quoniam quis puniendus eſt in eo, in quo peccauit. vt in tex. & c. quæſiuit. extr. de his, quæ fi. à mai. par. cap. Ideo talis, qui deliquit in collatione primæ tonſuræ, per annum à tali collatione ſuſpenditur. vt in tex. & extr. c. litteras, & vide circa hæc quid hodie ſit ſeruandum per Conc. Trid. ſeſſ. 23. de refor. c. 10.

Liber Primus. Titulus Duodecimus.

DE SCRVTINIO IN ORDINE FACIENDO.

In Decretal. Cap. 1. Ex parte.

EPISCOPVS interrogatus in ſcrutinio Epiſcopi ordinandi, poteſt reſpondere illum dignum, ſi non nouit illum indignum.

QVIA de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi probetur cõtrarium. c. dudum. de præſumpt. Quod intellige de bonitate naturali, & intrinſeca, cum qua homo naſcitur, puta, quod aliquis ſit ca-

fit caſtus, pacificus, ſobrius, & ſimilia gloſ. in c. ſi forte. ver. ſcientiæ. de elect. in 6. Homo enim naturaliter creatur bonus, & in illa bonitate præſumitur perdurare. Butr. hic nu. 12. Nec obſtat peccati originalis deſtructio, quia contra illud datur ſacramenti baptiſmi reparatio. c. firmiter. §. 2. de ſum. Trinit. Ideo cum conſtet ſemel reparatus, adhuc præſumitur reparatus, donec conſtet contrarium. l. ſiue poſsidetis. C. de probat. Si verò conſtet poſt baptiſmum, aliquem ſemel malum, & non idoneum fuiſſe, præſumitur ſemper malus, & non idoneus in illa ſpecie, donec contrarium probetur, ſiue non idoneitas ſurgat ex malitia animæ, ſiue corporis defectu. c. cum R. de elect. & c. ſemel. de reg. iur. in 6. Aliqua verò eſt bonitas, & idoneitas accidentalis extrinſecus adueniens, vt litteratura, & talis qualitas non præſumitur, niſi probetur; & ideo ſuper ea fit examinatio. d. gloſ. in d. c. ſi forte. & gloſ. fin. in d. c. dudum. Ideo vbi ordinandus non apparet non idoneus de idoneitate naturali, præſertim quādo eſt facta inquiſitio generalis, & examinatio particularis ſuper eius vita, & moribus, ſecundum, quod aliquod dubium poterat eſſe contra eum per mores poſtea accidentaliter acquiſitos. Abb. hic. nu. 7. Poteſt Epiſcopus interrogatus in ordinatione alterius Epiſcopi, & Archidiaconus, vel alius presbyter interrogatus in ordinatione aliorum inferiorum, ſine peccato reſpondere (dummodo contra conſcientiam non loquatur) quod in quantum humana fragilitas noſſe ſinit, æſtimat illum eſſe dignum. vt in tex. & de offic. archid. c. penult. Sed ſi loqueretur contra conſcientiam, etiam ſi diceret veritatem, ex quo intendit dicere falſum, peccaret. Abb. nu. 4. nam qui facit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam. c. omnes. §. ex his. 28. q. 1. De ſe autem potius quiſque debet præſumere malum, & ſe non eſſe idoneum, quam præſumere merita, & idoneitatem. gloſ. 1. in c. cum in iure. de elect. quia tunc quo ad animæ ſalutem eligit tutiorem partem, & neminem offendit, cui credat ſe eſſe anteponendum. c. illud. de cleric. excom.

Liber Primus. Titulus XIII.

DE ORDINATIS AB Epiſcopo, qui renuntiauit epiſcopatui.

In Decretal. Cap. 1. Requiſiuit.

EPISCOPVS, qui renuntiauit loco tantum ciuitatis, conferre poteſt ordines, ſicut prius.

QVIA duo iura concurrunt in Epiſcopo, primo, ius dignitatis epiſcopalis, cohærens perſonæ, quod habetur per conſecrationem; ſecun-

ſecundo, ius adminiſtrationis cohærens loco, cui præſidet, quod habetur per confirmationem. c. tranſmiſſam. de elect. Et quoniam poteſtas in his, quæ ſunt in habitu ordinis, reſidet in dignitate cohærente perſonæ; quo ad exercitium verò reſidet in loco, cui præeſt, & in quo habet adminiſtrationem; & hæc iura non ſunt inſeparabiliter connexa, vel indiuidua; vnde vni poteſt renuntiari ſine altero, ſi inchoetur à loco. Butr. hic nu. 1. Ideo Epiſcopus, qui renuntiauit adminiſtrationi, ſed non dignitati, poteſt illa, quæ ſunt ordinis quo ad habitum, ſed non quo ad exercitiũ, quia caret obiectis. Butr. d. nu. 1. Vnde ſi in obiectis integretur per inuitationem alterius Epiſcopi, qui habeat exercitium, poterit etiam ipſe ordines illis conferre. vt in tex. & c. cũ nullus. de tempor. ordin. in 6.

SI verò & dignitati, cum ordinato per eum ad minores, vel ignoranter ad ſacros, diſpenſat epiſcopus ſuus.

QVIA renuntians dignitati epiſcopali, non propterea perdit potentiam ordinandi, quin ordinando characterem imprimat. gloſ. ver. executionem; cum potentia illa cohæreat indelebili ordini epiſcopali. Butr. nu. 3. Sed quoniam nemo dat, quod non habet. c. Daibertum. 1. q. 7. Ideo ordinator ille, qui non habebat executionem ſui officij. vt in tex. illam alteri conferre non potuit. c. ſtatuimus. §. ſicut 1. q. 1. Recepit ergò talis ordinatus characterem, ſed non executionem. vt in tex. Sed quoniam minores ordines à non epiſcopis quandoq. conferuntur. vt in tex. Et quoniam ignorantia facti excuſat. c. ignorantia. de reg. iur. in 6. Ideo datur facultas epiſcopo ordinario, vt ſi tales fuerint ordinati ad minores, etiam ſcienter, vel ad ſacros ignoranter, poſſit cum ipſis diſpenſare, tam ad ordinum ſic ſuſceptorum adminiſtrationem, quàm ad aliorum ordinum promotionem. vt in tex. & gloſ. fin. hic.

CVM ordinato verò ſcienter ad ſacros, non diſpenſat.

QVIA talis ordinatus grauius deliquit, quàm in ſuperiori caſu, tum quia circa maiora, tùm quia ſcienter fecit, quod facere non debebat. Abb. nu. 6. Et quoniam propter huiuſmodi maiorem grauitatem delicti, indignum ſe fecit, vt faciliter per epiſcopum poſſet cum eo diſpenſari. vt in tex. Ideo non conceditur epiſcopis, vt cum tali poſſint diſpenſare, ſed talem diſpenſationem ſibi Papa reſeruauit. vt in tex. & Butr. nu. 3. Vbi enim maius periculum vertitur, ibi cautius eſt agendum. c. vbi periculum. de elect. in 6. Et vbi eſt maior culpa, ibi grauior pœna eſt iniungenda. c. diſciplina. diſt. 45.

Cap. 2. Cum clericis.

CVM clericis, qui ab excommunicato epiſcopo ignoranter ordines receperunt, per ſuos poterit epiſcopos diſpenſari.

QVIA

QVIA licet epiſcopus excommunicatus ſit extra eccleſiam. c. audiuimus. 24.q.1. nihilominus retinet characterem ordinis epiſcopalis, à quo pendet poteſtas ordinandi. c. ab excommunicatis. 9. q.1. Ideo confert ordinem, ſi in eius collatione eccleſiæ formam ſeruauerit. gloſ. 1. hic. Sed quoniam ipſe non habet ordinum exercitium. c. ordinationes. d.q.1. Ideo illud alijs dare non poteſt. c.quod autem. de iurepatr. Et quoniam ignorantia facti excuſat. c. ignorantia. de reg. iur. in 6. Ideo conceditur, vt cum clericis, qui ignorantes epiſcopum illum eſſe excommunicatum, receperunt ordines ab eo, ſi in eorum ordinatione fuerit eccleſiæ forma ſeruata, poſſit quo ad ordinum receptorum exercitiũ, per proprios epiſcopos diſpenſari. vt in tex.& d.gloſ.hic.

Liber Primus. Titulus Decimusquartus.

DE AETATE, ET Qualitate, & ordine præficiendorum.

In Decretal. Cap. 1. Vt abbates.

PER priuationem beneficij, arctantur beneficiati ad ſumendos ordines, quos beneficia requirunt.

QVIA de annexis idem eſt iudicium, vt qui vult vnum de eis, debeat velle & reliquum. c.tranſlato. de conſtitut. Ideo vbi quis beneficium acceptauit, cui ſit aliquis ordo annexus, ſi ille vult legitime retinere beneficium, debet aſſumere ordinem, per quem poſſit tali beneficio inſeruire. vt in tex. & c.ſignificatum. de præb. Aliàs debet beneficio priuari. vt in tex. quia qui non vult onus, nec debet ſentire commodum illi oneri annexum. c.qui ſentit. de reg. iur. in 6. Quæ priuatio eſt per ſuperioris ſententiam facienda, cum tex. hic loquatur per verbum amittant, quod non fert executionem ipſo iure, ſed reſpicit executionem futuram faciendam ab homine. vt not. Innoc. in c.accepta. de reſtitut. ſpoliat.

Cap. 2. Ex ratione.

ECCLESIA diſpenſatiuè minori conceſſa, non per laicos; ſed per clericos regi debet, donec ille peruenerit ad ætatem.

QVIA laicis quantumcunq. religioſis, ſuper eccleſijs, & perſonis eccleſiaſticis nulla eſt attributa facultas; cum eos in ſpiritualibus

maneat

maneat neceſſitas obſequendi, non auctoritas imperandi. cap. ecclesia.de conſtitut. Et quoniam ſi laicus deputaretur ad habendam adminiſtrationem, & cuſtodiam eccleſiæ,loco titularis inhabilis, videretur ſibi commiſſa eccleſiæ diſpoſitio. vt in tex. Ideo, licet laicis poſſit ſpecialis procuratio aliquarum rerum temporalium eccleſiæ committi. c.indicatum. diſt. 89. & Innoc. hic. Generalis tamen adminiſtratio eccleſiarum, ita quod ſuper omnes dominentur, eis committi non poteſt. vt in tex. & c.in nona. 16.q.7.

Cap. 3. Indecorum.

REGIMEN eccleſiæ minori quatuordecim annis, committi non debet.

QVIA indecorum eſt, vt hi debeant eccleſias regere, qui non nouerunt gubernare ſeipſos;cum ad eccleſiarum regimen tales perſonæ ſint admittendæ, quæ diſcretione præemineant, & morum fulgeant honeſtate. vt in tex. Et quoniam iſta diſcretio non poteſt ante decimum quartum ætatis annum ſufficienter haberi. S.Tho. par.3.q. 43. art.2. in addit. Et qui ſint futuri mores adoleſcentum propter eorum inſtabilitatem, eſt de difficilibus cognitu; Vnde Salomon inquit, Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro; viam aquilæ in cælo, viam colubri ſuper petram, viam nauis in medio maris, & viam viri in adoleſcentia. prouerb. cap.30. Ideo ante ætatem decimi quarti anni, non eſt alicui eccleſiaſticum beneficium conferendum. vt in tex. & Concil.Trid. ſeſſ.23. cap.6. Ex ſtudijs tamen, & moribus adoleſcentiæ præſumitur,qualis ſit quis futurus in reliqua ætate. prouerb.cap.20. & de præſumpt. c.ex ſtudijs.

Cap.4. Eam te decet.

AD regimen eccleſiarum non debet inſtitui indignus ſcientia.

QVIA ignorantia mater cunctorum errorum, maximè ſacerdotibus Dei euitanda eſt, qui docendi officium in populo Dei ſuſceperunt. c.1.diſt.38. Tu enim, inquit Dominus, ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, ne mihi fungaris ſacerdotio. Oſeæ. cap. 4. Ideo qui non habet ſufficientem ſcientiam ad ſuum officium adimplendum, ad illud in eccleſijs aſſumi non debet. vt in tex.& Concil.Trid. ſeſſ.21. c.6. Scire enim quiſq. tenetur,quæ ad ſuum pertinent ſtatum. Sapient.c.6.

VEL moribus.

QVIA qui ad curam aliorum ponitur, in ſeipſo debet oſtendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conuerſari. c.cum in cunctis. §.1. de elect. aliter, propter vitæ turpitudinem,potius deſtruit,

ſtruit, quàm ædificet. Concil. Trid. d.cap.6. Ideo eccleſiarum regimen dandum eſt tali, qui ædificet cunctos tàm fidei ſcientia, quàm operum diſciplina. c.ignorantia. diſt. 38. Si enim bene vixerit, & bene docuerit, populum inſtruit. Si bene docuerit, & male vixerit, ſui condemnator erit; nam bene viuendo, & bene docendo, populum inſtruit, quomodo viuere debeat; bene autem docendo, & male viuendo, Deum inſtruit, quomodo debeat eum condemnare. S.Io.Chriſoſt. tomo 7. homil.43. in caput 23. Matthei.

VEL ætate.

QVIA indecorum eſt, vt hi debeant eccleſias regere, qui non nouerunt gubernare ſeipſos. ſupr. c. prox. Ideo debet prius per ætatem quis diſcere, quàm aliorum curam aſſumere. c. qui eccleſiaſticis. diſt. 36. Hinc Salomon ait, prius tempus tacendi,& poſtea loquendi. eccleſiaſt. cap.3. nam veritas prius tacendo diſcitur, & poſtea loquendo prædicatur. d.c. qui eccleſiaſticis. Non eſt ergo aliquis ad eccleſiarum regimen aſſumendus, in quo ætatis maturitas, morum grauitas, & litterarum ſcientia non reperiantur. d.c. cum in cunctis. Ne ſi cęcus cęco ducatum præſtet, ambo in foueam cadant. Matth.cap.15.

ET qui habet duas eccleſias, alteram dimittere cogitur.

QVIA cum vix vnum officium quis implere ſufficiat, incongruum eſt, vt ſibi vendicet ſtipendia plurium. c.quia. de cleric. non reſid. & cap.presbyteros. 16.q.1. Ideo quando eccleſia, vel eccleſiaſticum miniſterium eſt aſſignandum, talis ad id perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam beneficij valeat per ſeipſam exercere. d. c. quia. Et ſingula eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſq. perſonis ſigillatim committantur; nec quantumlibet exercitatę vni perſonæ vno tempore duarum rerum officia aſſignētur; quia ſi totum corpus eſt oculus, vbi auditus? c.ſingula. diſt.89.

NISI cauſa ſubſit.

QVIA ex cauſa receditur à generalis regulæ diſpoſitione, & quod ipſa ſpecialis cauſa, & ratio dictat, ſtatuitur. c. de multa. de præb. Ideo licet generaliter vni non ſiunt plures eccleſiæ committendæ. vt in tex. quia tamen aliquando ſpecialis ratio ſuadet,vt aliter ſtatuatur, ab illa generali diſpoſitione receditur, & vni plures eccleſiæ conferuntur. d.c.de multa,& gloſ. in ſum.21. q.1.quæ ad hoc enumerat ſex caſus, in quibus vni dantur plures eccleſiæ. Primus, ſcilicet, quando eccleſiæ ſunt tenues. vt in c.vnic.10. q.3. Secundus,ſi vna pendet ex altera. vt in hoc tex. Tertius, ſi habet vnam intitulatã,& aliam commendatam. vt in cap.qui plures. 21.q.1. & de elect. c. dudum il 2. Quartus, ſi epiſcopus diſpenſat cum aliquo. vt 70. diſt. c. ſanctorum.

Quintus, vbi eſt paucitas hominum, ſcilicet extra ciuitatem. vt in c. clericus. 21. q. 1. Sextus, ſi eccleſia adhæret præbendæ. vt in c. extirpandæ. de præb. Vnde verſus:

Paupertas, pendens, defectus, gratia, ſeruans,

Eccleſias retinere duas, dat quodlibet borum. gloſ. fin. hic. Et nouiſsimè per Concil. Trid. ſtatuitur, vt vnum tantum beneficium eccleſiaſticum ſingulis conferatur; quod quidem, ſi ad vitam eius, cui confertur, honeſtè ſuſtentandam, non ſufficiat; liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo vtrumq. perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcq. non modo ad cathedrales eccleſias; ſed etiam ad alia omnia beneficia, tam ſæcularia, quàm regularia quæcunque, etiam commendata, pertineant, cuiuſcunq. tituli, ac qualitatis exiſtant. ſeſſ. 24. cap. 17.

Cap. 5. Præterea.

IS, qui nondum eſt in ſacris, ſi aliàs eſt idoneus, ad regimen parochialis eccleſiæ diſpenſatiuè poteſt aſſumi.

QVIA vbi eccleſiæ neceſſitas, vel vtilitas ſuadet, iuris rigor eſt relaxandus. c. nemo. de elect. in 6. & cap. diſpenſationes. 1. q. 7. Et quoniam parum intereſt, an aliquid fiat in præſenti, an in breui tempore. l. lecta. ff. ſi cert. pet. Ideo, licet ad regimen parochialis eccleſiæ non debeat aliquis, niſi ſubdiaconus ſit ad minus, aſſumi; diſpenſatiuè tamen in minoribus ordinibus conſtituti poſſunt admitti; ſi ſint tales, qui intra breue tempus poſſint in presbyteros ordinari. vt in tex. & c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. Et diſpenſatio iſta poteſt per Epiſcopum concedi. gloſ. 2. & Butr. hic. Breue autem tempus hic appellatur annus. d. gloſ. Cum intra annum à die commiſſi ſibi regiminis adnumerandum, debeat curatus ſe facere ad ſacerdotium promoueri. c. licet. de elect. in 6. Et intra annum bene poteſt ad omnes ſacros quis promoueri; immo in vna quadrageſima, cũ in ea ſint tres dies ſabbati ordinationũ. Abb. hic nu. 3. Sed ex Cõcilij Trid. decreto hodie debet quis per annum eſſe verſatus in vno ordine ſacro, antequam ad alium promoueatur, niſi ob eccleſiæ vtilitatem, ac neceſsitatem aliud epiſcopo videatur. ſeſſ. 23. cap. 13. & 14.

Cap. 6. Quæris.

PROPTER neceſſitatem, & vtilitatem eccleſiæ, compelluntur clerici ipſius recipere ordines ſuis beneficijs non annexos.

QVIA propter eccleſiæ neceſsitatem, & vtilitatem, receditur nonnunquam à ſolita iuris regula, vt maius aliquid lucrifiat. c. diſpenſationes. 1. q. 7. Ideo licet regulariter quis non ſit adſtringendus, niſi

niſi ad ordinem ſuo beneficio annexum.ſupr.c.1. ex quo tamen clericus ſe adſtrinxit ad ſeruitium alicuius eccleſiæ,ſi illius vtilitas requirat,debet exequi non ſolum particulare ſeruitium,ad quod iure ordinario tenetur,ſed etiam aliquid amplius propter inſurgentem neceſsitatem, vel vtilitatem.vt in tex.& c.conſuluit. diſt. 74. Maius enim bonum minori bono, & communis vtilitas particulari vtilitati eſt præferenda. c.licet. de regular. Compulſio autem iſta fit,vel alios clericos eis præferēdo,vel fructus beneficiorum ad tempus eis ſubtrahendo,vel eos beneficijs priuando, ſecundum quod eorum contumacia in non parendo, vel qualitas eorum beneficiorum, & neceſsitas eccleſiæ requirunt. vt in text. & Abb.hic.

Cap. 7. Ad aures.

EVENTVS mortalitatis infirmi, non impedit promoueri eius medicum peritum, ſolicitum, & traditiones artis obſeruantem.

QVIA homicidium caſuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ,nec fuit in culpa.c.dilectus.de homicid. Et quoniam medicina eſt res licita, dicente Salomone: Honora medicum propter neceſsitatem; etenim illum creauit altiſsimus. Eccleſiaſt. cap. 28. Et non eſt in medico,ſemper releuetur vt æger.l.illicitas.§. ſicuti.ff. de offic. præſid. Ideo ſicut imperitia medico imputatur; ita peritia, & diligentia reddunt eum innoxium. d. §.ſicuti. & l.idem iuris. ff. ad leg. Aquil. Et ſic caſus mortis,in quo ipſe non fuit in culpa,non reddit eum irregularem, & inhabilem ad ordines. vt in tex. & cap. tua. de homicid. Religioſus tamen, & alij in ſacris conſtituti prohibentur medicinā exercere,vel audire.c.fin. ne cleric.vel monach. Et tales illam exercentes,ſunt arbitrio ſuperioris puniendi,tanquam vſurpātes officium alienum contra præceptum canonis. d.c.tua.& gloſ.1.in c.ſententiam.d.tit. ne cleric. vel monach. Religioſus verò chirurgiam exercens, ſi ex ea mors ſequatur,fit irregularis,etiam ſi ſit peritus, & diligens, & hoc fecerit cauſa pietatis; ſed cum eo poſt ſatisfactionem,poteſt miſericorditer diſpenſari.d.c.tua. An autem peritè, vel imperitè medicus dederit medicinam infirmo, ſi aliud non apparet, hoc relinquitur conſcientiæ eius. vt in tex. Et quando dubitat, quod medicina poſsit nocere infirmo, non debet illam dare; ſed potius debet ſine medicina relinquere infirmum in manu Creatoris.l.item ſi.ff.ad leg.Aquil.

Cap.8. Cum bonæ.

QVI ſtetit per annum in ſuſpenſione, priuatur beneficio, quod prius habebat.

QVIA ſicut excommunicatus, qui ſuſtinet excommunicationem per annum,priuatur beneficijs,quæ habet.c.rurſus.11.q.3. Quod

nitellige, quando propter crimen citatus, comparere recuſauit; & ideo fuit excommunicatus. gloſ. in d. c. rurſus. ita, & qui ſtat in ſuſpenſione per annum, eſt beneficio priuandus, ſi propter contumaciam in criminali contractam, fuerit ſuſpenſus. Abb. antiquus hic. Niſi enim contumaces, & contemptores iſti punirentur, neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ diſrumperetur. c. cum inter. de conſuet. Quando verò fertur ſuſpenſio propter cauſam ciuilem, tunc, vt deueniatur propter illam ad priuationem beneficij, requiritur lapſus triennij. vt in tex. quia eo caſu non ita grauiter offenditur auctoritas ſuperioris, ſicut fit in cauſa criminali. Abb. hic num. 7.

ET quod interim acquiſiuit.

QVIA ſuſpenſi ſunt inhabiles, & indigni ad beneficia acquirenda. c. cum dilectus. & ibi gloſ. de conſuet. & c. per inquiſitionem. de elect. Et quoniam in talibus principium eſt conſiderandum. c. dudum. il 1. de elect. & c. ſacerdotes. 16. q. 3. Ideo ſuſpenſi non poſſunt retinere beneficia, quæ acquiſiuerunt durante ſuſpenſione, etiam ſi poſtea fuerint abſoluti. gloſ. penult. hic.

Cap. 9. A multis.

SVBDIACONVS in Epiſcopum eligi poteſt.

QVIA licet in primitiua eccleſia ſubdiaconatus non eſſet ordo ſacer. c. nullus in Epiſcopum. diſt. 60. Et quoniam, qui non eſt in ſacris, nõ poteſt eligi in Epiſcopum. d. c. nullus. Sed ſi ſit in Epiſcopũ promouendus ille, qui non eſt in ſacris, debet poſtulari. c. Oſius. diſt. 61. Ideo nõ poterat in primitiua eccleſia ſubdiaconus promoueri in Epiſcopum, niſi diſpenſatiue. d. c. nullus. Sed quoniam hodie ſubdiaconatus inter ſacros ordines computatur. c. erubeſcant. diſt. 32. Et ad ſimilitudinem diaconi, & presbyteri, debet ſubdiaconus continentiam obſeruare. c. ſi quis. diſt. 32. Et beatus Gregorius legitur ſtatuiſſe, vt nullum facere ſubdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe caſtè victurum promiſerit. c. nullum. diſt. 28. Ideo ex quo hodie ſubdiaconi onerantur ad obſeruandam caſtitatem, ſicut diaconi, & presbyteri; dignum eſt etiam, vt honorentur per facilitatem ad altiorem gradum aſcendendi, ſicut honorantur illi. gloſ. hic. ver. obſeruare. & c. de lapſis. 16. q. 6. Si autem quæris, quomodo eccleſia imponat alicui neceſsitatem continendi, cum cõtinentia ſit res voti, non præcepti? vt 32. q. 1. c. integritas. Reſpondetur, quod eccleſia neminem cogit continere, ſed in ordine, quem dat, poteſt imponere legem, quam vult, ſicut quilibet alius in traditione rei ſuæ. vt ff. de pact. l. in traditionibus. gloſ. in d. cap nullum. Sed eccleſia poteſt etiam in aliquo gradu inhabilitare perſonas ad ſimul contrahendum. c. non debet. de conſang. & affinit. Nam perſonæ illegitimæ ad matrimoniũ contrahendum, dicuntur ex eo, quod ſunt cõtra legẽ, qua matrimonium ſtatuitur; Matrimonium autem, in quantum eſt in officium naturæ, ſta-

ræ,ſtatuitur lege naturali; in quantum eſt ſacramentum, ſtatuitur iure diuino; in quantum eſt in officium cōmunitatis,ſtatuitur lege poſitiua. S.Tho par.3.q.50.art.1.ad 4.in addit. Ideo ordo ſacer impedit matrimonium; nam ibi intelligitur tacita continentia facta cum ſolemnitate, & ex conſtitutione eccleſiæ.gloſ.in ſum.27.q.1.

Cap. 10. Tuam.

IRREGVLARIS, & in minoribus ordinibus conſtitutus, diſpenſatiue poteſt in abbatem inſtitui.

QVIA diſpenſatio eſt communis iuris relaxatio, facta cum cauſæ cognitione ab eo,qui poteſtatem habet diſpenſandi. Abb.in c.dilectus.nu.5.de tempor.ordin. Et debet fieri principaliter propter bonum publicum.Abb.in c.de multa.nu.7. de præben. Et quoniam ius commune, vbi cauſa rationabilis, & commune bonum ſuadent, poteſt relaxari. cap. ſciendum.diſt. 29. Ideo, licet de iure communi abbas debeat eſſe ſacerdos, aliàs remouetur. ſupr. cap.1.& gloſ.2.hic. Tamen ſi neceſsitas, & publicum bonum aliter expoſcant, poteſt ab illa regula iuris communis recedi; & ob talem cauſam,etiam irregularis, & in minoribus ordinibus conſtitutus, in abbatem aſſumi. vt in tex. Nomen enim abbatis,licet ſit honoris,& dignitatis.c.vt Apoſtolicæ.de priuil.in 6. eſt tamen plus oneris,quam honoris.c.hoc tantum. 18.q.2. & gloſ.2. hic. Curia tamen Romana ex eius ſpeciali prærogatiua instituit ordinarie in abbatem,etiam non presbyterum; ſed ab inferioribus hoc fieri non debet,ex quo in iure ſtatuitur, quod abbas debet eſſe presbyter. Abb. hic in fin.

Cap.11. Cum contingat.

ABBAS, ſi eſt presbyter, & eſt benedictus, conferre poteſt ordinem clericalem.

QVIA cum prima tonſura, & quatuor ordines minores non habeant annexum votum caſtitatis,nec ſint tantæ excellentiæ, ſicut ſunt ordines ſacri,non ita pertinet eorum collatio ad Epiſcopū, quin etiam per abbates in eorum monaſterijs illorum conuerſis,& alijs, qui ad illa conuolauerint, & in quos eccleſiaſticam, & quaſi epiſcopalem iuriſdictionem obtinent, poſsint ordines iſti conferri.c. abbates.de priuileg.in 6. Ideo vnicuique abbati conceditur, vt poſsit primam tonſuram in proprio monaſterio ſuis ſubiectis perſonis conferre. vt in tex. cum illa ſit minus excellens inter ordines; ita vt etiam cæteris presbyteris habentibus iuriſdictionē,eius collatio concedatur.c.pſalmiſta.diſt. 23. Eſt tamen illa ſecundum canoniſtas, ordo clericalis. vt in tex. cum per eam recipiat ordinatus officium cantandi in eccleſia, dicente ei ordinante: Vide,vt quod ore cantas,corde credas; & quod corde credideris, operibus compleas.d.c. pſalmiſta. Et ob id ille gaudet priuilegio

gio

gio canonis,ſi quis ſuadēte.gl.fin.hic. Sed ſecundū Theologos nō adnumeratur inter ordines, ex eo, quod in collatione cuiuſlibet ordinis fit mentio de aliqua poteſtate data; quæ mentio non fit in collatione primæ tonſuræ; ideo per eos illa exiſtimatur ſolùm præambulum ad ordines. S.Tho. par.3. q.40. art.1. in addit. ſed canoniſtæ tenent, quod illa poteſtas cantandi in eccleſia, ſit officium tonſurato aſſignatum, quanquam illud officium non ſit proprium tonſurati, ſed commune ad omnes eccleſiæ miniſtros. Butr. hic nu.6. Collatio verò aliorum quatuor ordinum minorum, cum illi ſint aliquantulum excellentiores, non conceditur cuilibet abbati; ſed ſolùm illi abbates poſſunt eos conferre, qui hoc habent ex priuilegio. gloſ.2. in c. quoniam. diſt.69. debet autem talis abbas ordinans eſſe prius benedictus ab epiſcopo. vt in tex. quia per illam benedictionem recipit abbas ſuam dignitatem. d.c. quoniam. Et debet eſſe presbyter. vt in tex. quia de iure cōmuni eſt remouendus ab honore abbatiæ ille,qui nō ordinatur in ſacerdotem.ſupr.c.1. Si tamen per abbatem non ſteterit, quin benediceretur, ſed per epiſcopi duritiam; tunc conceditur abbati electo, vt poſſit ſuum officium exercere, ac ſi eſſet benedictus. c.1.de ſuppl. negl.præl. licet tex. ille loquatur de Ciſtercienſibus,& ideo ſolet tantum ad Ciſtercienſes hoc priuilegium extendi, & etiam in ipſis dubitatur, an illa conceſsio exercendi officium ante benedictionem, extendatur ad manum ordinatoriam. Butr. hic nu.4.vt plurimum tamen tenetur,quod ſe extendat etiam ad illam. gloſ.2. hic. Hodie verò per Concil. Trid. ſtatuitur, vt abbatibus, ac alijs quibuſcunq., quantumuis exemptis,non liceat in poſterum, intra fines alicuius diœceſis conſiſtentibus,etiam ſi nullius diœceſis, vel exempti eſſe dicantur,cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit,tonſuram, vel minores ordines conferre; nec ipſi abbates, & alij exempti,aut collegia,vel capitula quæcunq., etiam eccleſiarum cathedralium, litteras dimiſſorias aliquibus clericis ſæcularibus, vt ab alijs ordinentur, concedant; ſed horum omnium ordinatio, ſeruatis omnibus, quæ in ipſius ſanctæ Synodi decretis continentur, ad epiſcopos, intra quorum diœceſis fines exiſtant, pertineant; non obſtantibus quibuſuis priuilegijs,præſcriptionibus, aut conſuetudinibus, etiā immemorabilibus.ſeſſ.23.c.10.

Cap.12. Intelleximus.

SI canonicus regularis factus monachus, iuſta de cauſa ad canoniam reuerſus, ibi poſtea præficiatur, licitè tenere poterit prælaturam.

QVIA licet in canone cautum ſit,ne quis canonicus regularis,niſi publice lapſus ſit, monachus efficiatur, & ſi factus fuerit, ad canonicatus ordinem reuertatur, vltimus in choro manendo, cucullam ad memoriam delaturus. vt in tex. & c.mandamus.19.q.3. Tamen.

men quia illud intelligitur, quando leuitatis cauſa tranſiuit, & non petita licentia à ſuperiore. gloſ.2. in d. mandamus, & ideo in eius leuitatis pœnam, & ne quis ex temeritate tranſeat in iniuriam ſuis ordinis, fuit taliter ſtatutum. gloſ.2. in c. ſanè. de regular. Sed quoniam ſecus eſt, quando zelo ſanctioris vitæ tranſiuit, petita prius à ſuo prælato licentia, licet non obtenta. c.licet. de regular. Ideo ſi licitè tranſiuit, & licitè rediijt, puta, quia non inuenit religionem, quæ ab eo credebatur. Innoc. hic in fin. & quia canonici ipſum repetant. Butr. hic in fin.ſi ibi poſtea præficiatur, licitè poterit tenere prælaturam. vt in tex. Vnde quo ad tranſitum de vna religione in aliam, eſt diſtinguendum, quod, quandoq. quis tranſit ad ſtrictiorem, & eſt in habitu probationis tantum, & tunc poteſt ad primam reuerti; quia tranſiuiſſe ad aliam religionem non dicitur, niſi facta profeſſione in ea. Zabar. in Clemen.1. in primo oppoſito, de regular. Quandoq. ibidem profeſſus eſt, & tunc, aut tranſiuit,licentia nullo modo petita,& cogitur reuerti. vt not.Abb. in d.c. licet. aut tranſiuit, licentia petita; & tunc, ſi locus eſt latioris religionis, reuerti compellitur; aut eſt ſtrictioris, & tunc, aut tranſiuit leuitatis cauſa, id eſt, non petita licentia, & tunc reuerti compellitur; aut tranſiuit bono zelo, petita licentia, & tunc ad priorem reuerti non poteſt. gloſ. & Abb. hic.

Cap. 13. Accepimus.

ORDINATVS ad ſacros ſine titulo, ab ordinatore iuſtè petit beneficium.

QVIA non decet eos,qui diuino miniſterio adſcripti ſunt,cum ordinis dedecore mendicare,aut ſordidum aliquem quæſtum exercere.c. diaconi. diſt.93. Et quoniam ille, qui ordinatur in ſacris, ita diuino cultui adſcribitur, quod non poteſt amplius ad ſæculum reuerti.ſupr.c.à multis. Ideo ſtatuitur,vt nullus clericus ſæcularis, quamuis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate, ad ſacros ordines promoueatur, niſi prius legitimè conſtet, eum beneficium eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, pacifice poſsidere; vel ſufficientem penſionem,aut patrimonium ſimiliter habere. vt in tex. & Concil. Trid.ſeſſ.21.cap.2. Et quoniam de connexis idem eſt iudicium, vt qui vult vnum,debeat velle & reliquum.c.translato.de conſtitut. Ideo Epiſcopus,qui talem ordinauit, tenetur etiam illi prouidere de titulo,vnde ſuſtentetur. c. cum ſecundum. de præb. cum talis ordo, & titulus ſint connexi.c.1.& 2.diſt. 70. Et licet in alienationibus, & delictis, culpa prædeceſſoris non obliget ſucceſſorem.c.Epiſcopi.de reb.eccl.non alien. & cap.cum venerabilis.de except. Ex tali tamen facto, & ordinatione, obligatur etiam ſucceſſor ad prouidendum illi ordinato in ſacris ſine titulo. d.c. cum ſecundum. nam talis obligatio non ſolum eſt contra ordi-

ordinantem, ſed etiam contra ſuam eccleſiam, quæ non reſiſtit Epiſcopo in tali promotione. gloſ.in d.c. cum ſecundum. ver.ſucceſſores. Et datur ordinato actio ad petendum beneficium, vel victum ab Epiſcopo, & eccleſia, ex quadam æquitate, ne in opprobrium ordinis mendicet. Abb. hic num. 6. Si verò poſt ordinationem ille ſe reddiderit indignum beneficio, non eſt ei prouidendum. vt in tex. Cum beneficia non ſint conferenda indignis. c. nihil. de elect. qui, conueniens eſt, vt egeſtate laborent. l. bona fides. ff. depoſit. Si verò contra ordinatum detegatur defectus præcedens ordinationem, ſi eſt talis, qui potuerit per diligentem Epiſcopum præuideri, debet ordinanti imputari. S.Thom.par.3.q.36.art.4.in addit. Et ordinato eſt de beneficio prouidendum.c. vel non eſt compoſ de tempor.ordin. quæ prouiſio ei non fit propter ſuum particulare commodum, cum etiam ipſe ſit de propria culpa imputandus. vt infr.c prox. Sed fit propter commune bonum, ne in opprobrium clericatus ille mendicet; & hoc eſt verum, dummodo non ſit graue crimen, pro quo conueniens eſſet, vt egeſtate laboraret, vt dictum eſt ſuperius, & Abb.d.nu. 6. vbi late tractat, & diſtinguit, in quibus caſibus examinatus ad vnum beneficium, ſit examinandus ad aliud, ne poſsit collator de negligentia imputari. Quæ noua examinatio eſt regulariter facienda, vbi propter aliquam cauſam ille non poſſet eſſet idoneus ad iſtud aliud beneficium, ſicut erat ad prius obtentum. Abb. ibidem, & gloſ. hic. ver. examinari.

Cap. 14. Cum ſit.

MINVS idoneus in ſacerdotem promoueri non debet.

QVIA tales ſunt ad ſacerdotium promouendi, qui digne poſſint dominica ſacramenta tractare. c.tales.diſt.23. Et quoniam melius eſt, domini ſacerdotium paucos habere miniſtros, qui poſſint dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinatori adducant. d.c.tales. Et nihil eſt, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſiduè inſtruat, quàm eorum vita, & exemplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt; Cum enim à rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur, in eos, tanquam in ſpeculum, reliqui oculos conijciunt, ex iiſq. ſumunt, quod imitentur. Concil.Trid. ſeſſ. 22. cap.1. Ideo minus idoneus ad ſacerdotium non eſt promouendus, ne fiat per ipſum iniuria Deo in miniſterijs ſacerdotalis dignitatis, & ne præponatur populo pro exemplo, & duce ille, qui ei præſtet ducatum ad dilabendum in foueam, quaſi cęcus cęcum ducens. vt in tex. & Concil.Trid. ſeſſ.23. cap.14. Sacerdotes enim ſunt mediatores inter Deum, & peccatores. Leuitic. c.14. Vnde ad ſacerdotium oportet eos deligi, quos à Deo conſtat audiri. Oſeæ.c.9. Et qui ob reuerentiam ſacramentorum, quæ tractant, ſint cætero populo mundiores. 1.ad Timoth. c.3.

NEC

N E C ad regimen animarum aſſumi.

QVIA regimen animarum eſt ars artium. vt in tex. cum animæ ſint pretioſiores omnibus alijs rebus. c. præcipimus. 12. q. 1. Et quoniam vbi maius periculum vertitur, ibi cautius eſt agendum.c.vbi periculum.de elect.in 6. Et integritas præſidentium,eſt ſalus ſubditorum.Concil.Trid.ſeſſ.6.cap.1.de reform. Et nihil eſt,quod eccleſiæ Dei magis officiat, quam quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum.c.nihil.de elect. Ideo cura animarum non eſt committenda alicui,qui non ſit idoneus ætate,moribus,& ſcientia.c.cum in cunctis.de elect.& Concil.Trid.ſeſſ.21.c.6.

Cap. 15. Quamuis.

D E F E C T V S ſcientiæ deijcit iam promotum.

QVIA ſcientia eſt circa ſpiritualium adminiſtrationem potiſſimũ neceſſaria,& circa curam temporalium opportuna. c. niſi. de renunt. Et quoniam qui promouetur ad curam aliorum, & ad aliquod munus exercendum, ſi non eſt aptus ad illud, eſt remouendus, etiam ſi ſit iam promotus. c.vel non eſt. de tempor. ordin. Tu enim,inquit Dominus, ſcientiam repuliſti,& ego te repellam,ne ſacerdotio fungaris mihi. Oſeæ cap.4. Ideo ſi in promoto ad curam animarum non ſit ſufficiens ſcientia ad illam exercendam, eſt à tali officio amouendus. vt in tex.& d.c.niſi. Si tamen ſit alias honeſtæ vitæ,poterit in officio tolerari,dando ei coadiutorem,ſeu vicarium pro tempore,aſsignando eis partem fructuum pro ſufficienti victu.Concil.Trid.ſeſſ.21.c.6.

In Sexto: Cap.vnic.Permittimus.

E P I S C O P V S diſpenſat cum maiore viginti annis,in dignitatibus,& perſonatibus non curatis,ſi aliud non obſtet.

QVIA licet de iure communi non ſit promouendus ad dignitatem, & perſonatum eccleſiaſticum ille, qui vigeſimumquintum ſuæ ætatis annum non attigerit. c cum in cunctis.§. inferiora. extr. de elect. Tamen, quia illud ius commune habet locum tam in dignitatibus, & perſonatibus habentibus curam animarum annexam, quàm in illam non habentibus. d. §. inferiora. Et quoniam maior idoneitas requiritur in exercentibus curam animarum, quàm in alijs.extr. eod.c.cũ ſit. Ideo ſi propter aliquem alium reſpectum talis fuerit vtilis eccleſiæ, vel fuerit in reliquis multæ prærogatiuæ meritorum; conceditur Epiſcopis,vel propter eccleſiæ vtilitatem, vel propter prærogatiuam meri-

torum promouendi, vt poſſint cum eo diſpenſare quo ad dignitates, & perſonatus non curatos. vt in tex. dummodo ille ſit maior viginti annis. vt in tex. quia licet talis ætas non ſit adhuc perfecta, ſicut eſt in vigeſimo quinto, & amplius in trigeſimo anno. d.c. cum in cunctis. accedit tamen ad perfectionem ita, vt ille non ſolum ſit aptus ad cognoſcendum ea, quæ ad eius perſonam pertinent; ſed etiam ad ea, quæ extra ipſum ſunt, intelligenda, & maturè conſideranda. S.Tho.par.3.q.43. art.2.in addit. Et etiam ſecundum leges ciuiles ob id, poſt vigeſimum annum datur facultas, & venia ætatis, patrimonium gubernandi, licet de iure communi vigeſimus quintus annus requiratur.l.2.C.de his, qui ven.ætat. impetr. Sed nunquid Epiſcopus illum promouendo, videtur diſpenſare cum eo? Dicendum, quod ſi promouens ſciat defectum promoti, & faciat hoc cum cauſæ cognitione, ſcilicet, examinando, an ex rationabili cauſa ſit talis diſpenſatio concedenda, tunc cenſetur diſpenſaſſe, etiam ſi non exprimat verbum, diſpenſamus, ad hoc extr. de appel. c.ad audientiam. Si verò, non præmiſſa dicta cauſæ cognitione, promouet, non videtur diſpenſare gloſ.fin.hic. & Gemin.num. 6. immò taliter promouens eſſet puniendus.c.qui in aliquo.& ibi gloſ.diſt.51. & c. nihil eſt.extr. de elect. Hodie verò circa ætatem promouendorum ad dignitates, & alia eccleſiaſtica beneficia, eſt attendendum Concil. Trident. ſeſſ.24.cap.12.

In Clement. Cap.1. Cum eccleſiæ.

DIOECESANI ſeruare debent, & à ſubditis ſuis ſeruari facere iura loquentia de qualitate perſonarũ præficiendarũ eccleſijs.

QVIA eccleſiæ, quibus præficiuntur perſonæ minus idoneæ ſcientia, moribus, vel ætate, grauia propter hoc (vt experientia docet) perferunt in ſpiritualibus detrimenta. vt in tex. & ſæpe etiam in temporalibus, carum bona ob huiuſmodi defectum dilabuntur. extr. c. quamuis. Et quoniam Epiſcopis competit ratione officij, tam per ſeipſos, canones obſeruare, quàm illos facere ab ipſorum ſubditis obſeruari. vt in tex. & c.cum ſimus.9.q.3. Non enim ſufficit prælato, quod ſit bonus in ſe, niſi etiam ſit, quantum in ſe eſt, bonus in ſubditis.c.licet.extr.de ſent.excom. Ideo Summus Pontifex Clemens Quintus, volens ſuper hoc diligentius præcaueri, ad excitandum Epiſcoporum officium, per hanc conſtitutionem eis diſtrictè iniungit, vt ipſi ſtatuta canonica, quæ ſuper præficiendis perſonis in huiuſmodi eccleſijs, hactenus emanarunt, diligentius per ſeipſos obſeruent, & faciant à ſuis ſubditis inuiolabiliter obſeruari; ſi diuinam offenſam, & Sedis Apoſtolicæ

licæ debitam vitare voluerint quæſtionem. vt in tex. & gl. ven. rationc.

Cap. 2. Vt ij.

IN capitulo cathedralis eccleſiæ, vel collegiatæ, vocem non habet, qui non eſt ſubdiaconus.

QVIA quando eccleſiæ vtilitas ſuadet, beneficiati illius eccleſiæ adſtringuntur per aliquam pœnam ad ſuſcipiendos ordines, etiã ſuis beneficijs non annexos. c. quartis. extr. eod. Et quoniam magis expedit eccleſijs, vt canonici, & beneficiati potius ſint in ſacris, quàm ſolum in ordinibus minoribus. gloſ. t. hic. Quod ex eo præcipuè eſt æquum, quo ad vocem in capitulo, vt ſicut minor ſubdiacono non eligitur in Epiſcopum. extr. c. à multis. ita nec ipſe eligat alium, vt bene conueniant electus, & eligentes. Hoſt. in c. extirpandæ. §. qui verò. extr. de præb. Ideo licet canonici, & beneficiati non habeant de iure communi annexũ eorũ beneficijs ordinẽ ſacrũ ita, vt ſi illũ ordinẽ nõ ſuſceperint, talibus ſint beneficijs priuandi. gl. hic. ver. in capitulo; ſicut priuãtur illi beneficiati, qui habent eorum beneficijs talem ordinem annexum. extr. c. 1. Tamen, vt hi, qui diuinis officijs in cathedralibus, vel collegiatis eccleſijs emancipantur, ad ſuſcipiendos ſacros ordines propenſius inducantur, ſtatuitur, vt nullus eorum habeat vocem in capitulo (etiam ſi hoc ſibi ab alijs liberè concedatur) niſi ſaltem in ordine ſubdiaconatus fuerit conſtitutus. vt in tex. Hodie verò eſt attendendum Concil. Trid. per quod ſtatuitur, vt in omnibus eccleſijs cathedralibus omnes canonicatus ac portiones habeant annexum ordinem presbyterij, diaconatus, vel ſubdiaconatus; & Epiſcopus cum conſilio capituli deſignet, ac diſtribuat, prout viderit expedire, quibus quiſque ordo ex ſacris annexus in poſterũ eſſe debeat; ita tamen, vt dimidia ſaltem pars presbyteri ſint, cæteri verò diaconi, aut ſubdiaconi. ſeſſ. 24. c. 12.

HABENS beneficium, cui annexus eſt ordo, poſt annum, niſi prius (impedimento ceſſante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet, donec fuerit ordinatus; & interim perdit diſtributionem dimidiam.

QVIA talis, qui eſt negligens in ſuſcipiendo ordinem ſuo beneficio annexum, non eſt priuatus beneficio, ipſo facto, ſed eſt per ſententiam priuandus. extr. c. 1. Et quoniam non eſt conueniens, vt ante talem ſententiam priuationis, iſte retineat beneficium ſine aliqua pœna impoſita à iure ſuæ negligentiæ, ob quam non præſtat ſuo beneficio debitum ſeruitium. c. cum quidam. extr. de tempor. ordin. ne ſecuritas negligentiam, & negligentia pariat offenſam. c. prædixerat. de pœnit. diſt. 1. Ideo ſtatuitur, vt etiam talis, in eius pœnam, non habeat vocem in capitulo, donec non fuerit ordinatus, &. quod dimidia pars diſtributionum, quæ dantur ijs, qui certis horis interſunt, ei ſubtrahatur. vt in tex.

Talis autem pœna incipit eum afficere poſt annum, à die habitæ pacificæ poſſeſſionis eius beneficij, vel à quo per eum ſtetit, quominus illam haberet. vt in tex. & gloſ. ver. intra. quia hæc eſt pœna negligentiæ. gloſ. ver. impedimento; & intra annum talis non dicitur negligens ad ſuſcipiendum ordinem ſuo beneficio annexum, cum tale tempus ei concedatur à iure. de elect. in 6. cap. commiſſa. Sicut ob eandem cauſam non priuatur tali voce, & diſtributionibus ille, qui ex legitimo impedimento non ſe fecit intra annum, ad requiſitum ordinem beneficij promoueri. vt in tex. cum nec talis poſsit dici negligens, dummodo impedimentum non proueniſſet ex ſua culpa. d. gloſ. impedimento. & d. c. commiſſa. Quando autem incurritur iſta pœna, amittitur dimidia pars diſtributionum, etiã ſi alia dimidia non ſufficiat ad talis beneficiati ſuſtentationem; nam imputet ſibi, cum per ordinis receptionem poſsit hanc pœnam vitare. gloſ. ver. pars. Et iſta dimidia ei ſubtracta accreſcit alijs diuino officio intereſſentibus. d. gloſ. hic. niſi per conſtitutiones eccleſiæ aliter diſponeretur. Abb. hic, & Francus. c. fin. de reſcript. in 6. Sed & aliæ pœnæ, quæ cõtra tales recuſantes promoueri ad requiſitos ordines ſtatuuntur in iure, per hanc decretalem non reuocantur; cum nõ ſolũ per iſtã nõ tollantur, ſed exprimitur, quod cenſeantur in ſuo robore permanere. vt in tex. aliæ autem pœnæ habentur. extr. eod. in c. quæris, & de elect. in 6. c. licet canon. & quo ad regulares habentur infr. de ſtat. monach. c. ne in agro. §. cæterum. & vide Concil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. c. 12. & ſeſſ. 24. de refor. c. 12.

Cap. 3. Generalem.

IN decimo octauo anno ad ſubdiaconatum; in vigeſimo ad diaconatum; in vigeſimo quinto ad presbyteratum poteſt quis libere promoueri.

QVIA licet per antiqua iura fuerit ſtatutum, vt ſubdiaconus non minor viginti annorum ordinetur. c. ſubdiaconus. diſt. 77. & diaconus non minor vigintiquinque annorum. c. placuit. d. diſt. 77. & presbyter non minor triginta annorum. c. Epiſcopus. eadem diſt. Tamen quoniam eccleſiæ neceſsitas ſæpe expoſcebat propter miniſtrorum penuriam, vt citius quis ordinaretur. c. ſi triginta. diſt. 78. Ideo generalis eccleſiæ obſeruantia induxit, vt dictum tempus, à prædictis iuribus ad hæc ſtatutum, non obſeruaretur. vt in tex. Quam eccleſiæ obſeruantiam, volens Summus Pontifex Clemens Quintus, illis iuribus in hac parte præferri, decernit, vt (alio non obſtante impedimento canonico) poſsit quis libere in decimo octauo ad ſubdiaconatus, in vigeſimo ad diaconatus, & in vigeſimo quinto ætatis ſuæ anno ad presbyteratus, ordines promoueri. vt in tex. Sed hodie eſt attendendum Concilium Trident. quod eſt ius poſterius, per quod ſtatuitur, vt nullus in poſterum ad ſub-

dia-

Digitized by Google

diaconatus ordinem ante vigeſimum ſecundum; ad diaconatus ante vigeſimum tertium; & ad presbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum, promoueatur. ſeſſ. 23. cap. 12. & cap. 24. ſeſſ. 12. de refor.

Liber Primus. Titulus Decimusquintus.

DE SACRA VNCTIONE.

In Decretal. Cap. vnic. Cum veniſſet.

ECCLESIA Græcorum in ordinationibus, & conſecrationibus, ſeruare debet vnctiones, quas ſeruat eccleſia Romana.

QVIA huiuſmodi vnctiones, vel ſunt de iure diuino, vel de præcepto eccleſiæ; nam duæ ſunt ſpecies vnctionis, vna exterior, quæ materialis eſt, & viſibilis; altera interior, quæ eſt ſpiritualis, & inuiſibilis; exteriori viſibiliter inungitur corpus; interiori inuiſibiliter inungitur cor. De prima Iacobus Apoſtolus ait: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum. epiſt. cap. 5. De ſecunda Ioannes Apoſtolus ait: Vos vnctionem, quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis, & non neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos; ſed ſicut vnctio eius docet vos de omnibus. epiſt. 1. cap. 2. Vnctio viſibilis, & exterior, ſignum eſt interioris, & inuiſibilis vnctionis. Vnctio verò inuiſibilis, & interior, non ſolum eſt ſignum, ſed etiam ſacramentum; quia ſi digne ſumitur, vel agit, vel auget abſque dubio, quod deſignat. Ad exhibendum autem exteriorem, & viſibilem vnctionem, benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum, vel infirmorum, & cõficitur chriſma, quod ex oleo fit, & balſamo, myſtica ratione. Per oleum enim nitor conſcientiæ deſignatur; iuxta quod legitur: Prudentes virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus. Matt. cap. 25. Per balſamum odor famæ exprimitur, propter quod dicitur: Sicut balſamum aromatizans odorem dedi. Eccleſiaſt. cap. 24. Et quoniam ea, quæ ſunt de iure diuino immutari non poſſunt. cap. 1. diſtin. 1. Et ea, quæ ab eccleſia Romana præcipiuntur, transgredi non licet. c. 1. de conſtitut. Ideo præter id, quod ius diuinum, & eccleſia catholica in ordinationibus, & conſecrationibus, quo ad vnctiones exhibendas, diſponunt, per alios attentari non debet. vt in tex. Et quoniam ea, quæ ad aliquem actum pro ſubſtantialibus requiruntur, ſi omittantur, vitiant actum. c. quanto. de conſuet. vel ſi ſpectant ex præcepto ad ſolemnita-

nitatem, ſunt ſupplenda, ne videantur contempta. c. 1. infr. tit. prox. Ideo ex quo tales vnctiones ab eccleſia Romana, Chriſti fideliũ omnium matre, & magiſtra, præcipiuntur obſeruari, ſiue ſint in actu ſubſtãtiali, ſiue ſint in actu ſolemnitatis ex præcepto, ſemper ſunt ſeruandæ. vt in tex. & infr. tit. prox. c. presbyter. & vide Cõcil. Trid. ſeſſ. 7. de confirm. can. 3.

EPISCOPVS autem, cum conſecratur, inungitur chriſmate in capite, & manibus.

QVIA huiuſmodi vnctione ſignificatur non ſolum vnctio in corpore, ſed etiam vnctio in corde, vt & interius nitorem conſcientiæ quantum ad Deum, & exterius habeat epiſcopus odorem famæ quo ad proximum. De nitore conſcientiæ dicit Apoſtolus; Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. 2. ad Corinth. cap. 1. nam omnis gloria filiæ regis ab intus. pſal. 44. De odore famæ idem Apoſtolus ait; Chriſti bonus odor ſumus in omni loco, & alijs ſumus odor vitæ in vitam, alijs odor mortis in mortem. 2. Corinth. cap. 2. Debet enim epiſcopus bonum habere teſtimonium, & ab ijs, qui ſunt intus, & ab ijs, qui ſunt foris. 1. ad Timoth. cap. 3. vt cortina cortinam trahat, & qui audit, dicat, veni. vt in tex. id eſt, vt fidelis trahat infidelem. gloſ. ver. vt cortina; Hoc vnguento caput, & manus epiſcopi conſecrantur, nam per caput mens intelligitur, iuxta illud; Vnge caput tuum, & faciem tuam laua. Matth. cap. 6. Per manus opera intelliguntur, iuxta illud; Manus meæ diſtillauerunt myrram. Cantic. cap. 5. Manus igitur inunguntur oleo pietatis, vt epiſcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domeſticos fidei; Caput autem vngitur balſamo charitatis, vt epiſcopus diligat Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente ſua, & proximum ſuum, ſicut ſeipſum; Caput inungitur propter auctoritatem, & dignitatem, & manus propter miniſterium, & officium; Caput enim vngitur, vt oſtendatur illius repræſentare perſonam, de quo dicitur per Prophetam; Sicut vnguentum in capite eius, & cætera. pſal. 132. Caput enim viri Chriſtus; caput Chriſti Deus. 1. ad Corinth. cap. 11. qui de ſe dicit; Spiritus domini ſuper me, eo quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me. Luc. cap. 4. Manus epiſcopi inunguntur, vt oſtendatur accipere poteſtatem benedicendi, & conſecrandi; vnde, cum eas conſecrator inungit; Conſecrare (inquit) & ſanctificare digneris domine manus iſtas per iſtam ſanctam vnctionem, & per benedictionem noſtram; vt quæcunq. conſecrauerint, conſecrentur, & quæcunq. benedixerint, benedicantur in nomine domini. vt in tex. & c. placet. §. ecce. 16. q. 1.

QVOD ſi fuerit prætermiſſum, per tres epiſcopos eſt ſupplendum.

QVIA in conſecratione epiſcopi, debent ad minus tres epiſcopi interuenire. c. ſi archiepiſcopus. de tempor. ordin. Et quoniam talis

talis vnctio eſt de ſubſtantia in conſecratione epiſcopi. Abb. hic in princ. Et vbi deficit aliquid de ſubſtantialibus, actus eſt nullus. c. quanto. de conſuet. Ideo per vnum epiſcopum, aſſiſtentibus ei duobus alijs epiſcopis, talis vnctio eſt ſupplenda. vt in tex. vt actus, qui non valebat, vt ex tunc, incipiat valere, vt ex nunc. gloſ. in c. non firmatur. de reg. iur. in 6. Et talis vnctio eſt ſupplenda, etiam ſi non eſſet de ſubſtantia, ſed de præcepto quo ad ſolemnitatem, ne videatur contempta. vt dictum eſt ſuperius, & infr. tit. prox. c. 1.

§. Vnde.

IN veteri teſtamento Reges vngebantur in capite; ſed poſt aduentum Chriſti Saluatoris inunguntur in brachio, ſiue humero, vel in armo.

QVIA talis vnctio in capite ſignificat auctoritatem, & dignitatem inuncti. ſupr. §. prox. Et quoniam poſtquam Chriſtus Dominus Noſter (quem vnxit Deus ſpiritu Sancto, ſicut habetur in Actibus Apoſtolorum cap. 10.) vnctus eſt oleo pietatis præ conſortibus ſuis; qui ſecundum Apoſtolum, eſt caput eccleſiæ, quæ eſt corpus ipſius. ad ad Epheſ. cap. 1. Et ipſe eſt caput omnis principatus, & poteſtatis. ad Coloſſens. cap. 2. Ideo talis vnctio principis, à capite ad brachium eſt tranſlata, vt princeps ex tempore aduentus Chriſti, non vngatur in capite, ſed in brachio, ſiue humero, vel in armo, in quibus principatus congruè deſignatur, iuxta illud, quod legitur; Factus eſt principatus ſuper humerum eius, &c. 1. Regum. cap. 9. vt in tex.

EPISCOPI verò vnctio eſt in capite conſeruata.

QVIA epiſcopus in pontificali officio perſonam Chriſti, qui eſt caput eccleſiæ, repræſentat. vt in tex. Ideo eius caput inungitur, vt oſtendatur Chriſti repræſentare perſonam. ſupr. §. prox.

ET epiſcopi caput chriſmate conſecratur, brachium verò principis oleo delinitur.

QVIA dignitas eccleſiaſtica eſt dignior ſæculari. c. duo ſunt. diſt. 96. Ideo, vt oſtendatur quanta ſit differentia inter auctoritatem epiſcopi, & principis poteſtatem, epiſcopus inungitur chriſmate, princeps verò ſæcularis inungitur oleo. vt in tex. Cum vnctio chriſmatis ſit excellentior, & magis myſterioſa, quàm illa, quæ fit oleo tantum. vt ſupr. in §. prox.

§. Quia.

OMNES Chriſtiani vnguntur, bis ante baptiſmum, & bis poſt baptiſmum.

QVIA

QVIA Chriſtus fecit nos in ſanguine ſuo Deo noſtro regnum, & ſacerdotes. Apocal. cap. 1. propter quod Petrus Apoſtolus ait; Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium. epiſt. 1. cap. 2. Ideo in nouo teſtamento, non ſolùm reges, & ſacerdotes vnguntur. vt ſupr. §. prox ſed etiam omnes Chriſtiani, bis ante baptiſmum, ſcilicet oleo benedicto primùm in pectore, deinde inter ſcapulas; & bis poſt baptiſmum, ſcilicet chriſmate ſancto, primùm in vertice, demùm in fronte; In pectore namque baptizandus inungitur, vt per ſancti Spiritus donum abijciat errorem, & ignorantiam, & ſuſcipiat fidem rectam. vt in tex. quia iuſtus ex fide viuit. Apoſt. ad Hebr. cap. 10. Inter ſcapulas vngitur, vt per Spiritus ſancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat. vt in tex. quia fides ſine operibus mortua eſt. Iacob. Apoſt. in epiſt. c. 2. vt per fidei ſacramentum ſit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium, ſit fortitudo laborum. In ſcapulis, quatenus fides per dilectionē (ſecundum Apoſtolū) operetur. ad Gal. c. 5. In vertice verò baptizatus inungitur, vt ſit paratus omni petenti de fide reddere rationem, quia per caput intelligitur mens. vt in tex. iuxta quod legitur, Oculi ſapientis in capite eius. Eccleſiaſt. cap. 2. cuius ſuperior pars eſt ratio, & inferior eſt ſenſualitas; vnde bene per verticem, quæ eſt ſuperior pars capitis, intelligitur ratio, quæ eſt ſuperior pars mentis. In fronte vngitur baptizatus, vt liberè confiteatur, quod credit. vt in tex. quia Corde creditur ad iuſtitiam, ore verò fit confeſſio ad ſalutem. Apoſt. ad Roman. cap. 10. memor eius, quod Dominus ait. Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, &c. Matth. cap. 10. & Marc. 8. Ante baptiſmum ergo vngitur oleo benedicto, & poſt baptiſmum chriſmate ſancto, quia chriſma ſoli competit chriſtiano; Chriſtus enim à chriſmate dicitur, vel potius à Chriſto dicitur chriſma; non ſecundum nominis formam; ſed ſecundum fidei rationem; A Chriſto verò Chriſtiani dicuntur, tanquam vncti deriuentur ab vncto; vt omnes concurrant in odorem illius vnguenti, cuius nomine oleum eſt effuſum. vt in tex. Et etiam ex eo, cum quis eſt baptizatus, à ſacerdote inungitur, vt ſacrum baptiſma cum fide acceptum, cuſtodiatur; vngitur tunc illius pectus oleo ſanctificato, cum inuocatione ſanctæ Trinitatis, vt nullæ reliquiæ latentis inimici in eo reſideant; ſed in fide ſanctæ Trinitatis mens eius confortetur; Vngitur, & inter ſcapulas de eodem oleo, vt vndique muniatur, & ad bona opera facienda, per Dei gratiam roboretur. cap. deinde. de conſecrat. diſt. 4.

§. Per frontis.

PER frontis chriſmationem, manus impoſitio deſignatur, quæ alio nomine dicitur confirmatio.

QVIA

QVIA per hanc chriſmationem datur Spiritus ſanctus ad augumentum, & robur. vt in tex. vnde cum cæteras vnctiones ſimplex ſacerdos, vel presbyter valeat exhibere, hanc non niſi ſummus ſacerdos, id eſt, Epiſcopus debet conferre. c. presbyteri. de conſecr. diſt. 4. nam de ſolis Apoſtolis legitur (quorum vices gerunt Epiſcopi) quod per manus impoſitionem Spiritum ſanctum dabant, quemadmodum Actuum Apoſtolorum lectio manifeſtat: Cum audiſſent (inquit) Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quia recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Ioannem, qui cum veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent Spiritum ſanctum; non dum enim in quenquam illorum venerat; ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Ieſu Chriſti; tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctũ. Act. cap. 8. Cuius aduentus per vnctionis myniſterium deſignatur, vt in tex. quia columba, in qua Spiritus ſanctus ſuper Chriſtum in baptiſma deſcendit. Matth. cap. 3. & Marc. 1. ad veſperum in catachiſmo reuertens, ramum retulit virentis oliuæ. Geneſ. cap. 8. cuius vtique ſacramentum Dauid propheta prænoſcens, exhilarandam faciem in oleo, prædicauit. Pſal. 108. vt in tex. Et conuenienter in hoc ſacramẽto chriſmatis, ſignatur ſigno crucis in fronte, propter duo. Primo quidem, quia chriſmatus inſignitur ſigno crucis, ſicut miles ſigno ducis; quod quidem debet eſſe euidens, & manifeſtum; inter autem omnia loca corporis humani, maximè frons manifeſta eſt, quæ quaſi nunquam obtegitur; & ideo linitur chriſmate in fronte, vt in manifeſto demonſtret ſe eſſe Chriſtianum; ſicut & Apoſtoli poſt acceptum Spiritum ſanctum ſe manifeſtauerunt, qui prius in cœnaculo latebant. Secundo, quia aliquis impeditur à libera confeſſione nominis Chriſti, propter duo, ſcilicet, propter timorem, & propter verecundiam; vtriuſque autem horum ſignum maxime manifeſtatur in fronte, propter duo, ſcilicet, propter propinquitatem imaginationis; & propter hoc, quod ſpiritus à corde directè ad frontem aſcendunt; vnde verecundati erubeſcunt, timentes autem palleſcunt, vt habetur 4. ethic. cap. 9. Et ideo in fronte ſignatur chriſmate, vt neque per timorem, neque propter erubeſcentiam, nomen Chriſti confiteri chriſmatus prætermittat. S. Thom. par. 3. q. 72. art. 9 in addit. Et conuenienter hoc ſacramentum ſoli Apoſtoli dederunt; quia in quolibet opere vltima conſummatio ſupremæ arti, aut virtuti reſeruatur; ſicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, ſuperior autem dat formam. Supremus autem eſt, ad quem pertinet vſus, qui eſt finis artificiatorum; vnde epiſtola, quæ à notario ſcribitur, à domino ſignatur. Fideles autem Chriſti ſunt quoddam diuinum opus, ſecundum illud ad Corinth. 1. cap. 3. Dei ædificatio eſtis. Sunt etiam quaſi quædam epiſtola ſpiritu Dei ſcripta, ſicut dicitur ad Corinth. 2. cap. 3. Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta, non attramento, ſed ſpiritu Dei viui; non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cor-

dis carnalibus. Et quoniam hoc confirmationis ſacramentum eſt quaſi vltima conſummatio ſacramenti baptiſmi, ita ſcilicet, quod per baptiſmum ædificatur homo in domum ſpiritualem, & cõſcribitur quaſi quædam ſpiritualis epiſtola; ſed per ſacramentum confirmationis, quaſi domus ædificata dedicatur in templum Spiritus ſancti, & quaſi epiſtola conſcripta, ſignatur ſigno crucis. Ideo collatio huius ſacramenti Epiſcopis reſeruatur, qui obtinent ſummam poteſtatem in eccleſia, ſicut & in primitiua eccleſia per impoſitionem manus Apoſtolorum, quorum vices gerunt Epiſcopi, plenitudo Spiritus ſancti dabatur. S.Thom.d.q. 72.art.11.

§. Vngitur.

VNGITVR præterea ſecundum eccleſiaſticum morem, cum conſecratur altare, cum dedicatur templũ, cum benedicitur calix.

QVIA in iſtis rebus, quæ diuino cultui deputantur, vnctio fit, non ſolum ex mandato legis diuinæ, verùm etiam exemplo beati Silueſtri, qui cum conſecrabat altare, illud chriſmate perungebat. vt in tex. Præcepit enim Dominus Moyſi, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret teſtimonij tabernaculum, & arcam teſtamenti, menſamq. cum vaſis. Exod.cap.30. Verùm vnctionis ſacramentum, aliud quidem efficit, & figurat, tam in nouo, quàm in veteri teſtamento; vnde non iudaizat eccleſia, cum vnctionis celebrat ſacramentum. vt in tex. & c.altaria, & ibi gloſ. de conſecr. diſt. 1.

ROMANVS Pontifex non vtitur baculo paſtorali, ſicut cæteri Epiſcopi, tum propter hiſtoriã, tum propter myſticam rationem.

QVIA cum Petrus miſiſſet Martialem, & collegam in Germaniã, mortuus eſt Martialis, & collega redijt ad Petrum; & Petrus dedit ei baculum, & præcepit ei, quòd tangeret mortuum, & diceret ei: Surge in nomine Domini, & vade ad prædicandum. Qui cum quadrageſimo die à tempore mortis tetigerit eum, & reſurrexit, & prædicauit: & quia Petrus poſtea non recuperauit baculum; ideo eius ſucceſſores illo non vtuntur. gloſ. penult. & Innoc. hic. & hæc quo ad hiſtoriam. Quo autem ad myſticam rationem eſt, quia baculus in ſummitate habet recuruationem, quaſi ad trahendum; quod Romano Pontifici non eſt neceſſe; quia nullus ab eo diuertere poteſt. Item per baculum deſignatur coerctio, ſiue caſtigatio. Ideo alij Pontifices recipiunt à ſuis ſuperioribus baculos; quia ab homine poteſtatem recipiunt. Romanus verò Pontifex non vtitur baculo; quia poteſtatẽ à ſolo Deo recipit. gl. fin. & Innoc. hic. Deſignantur autẽ per huiuſmodi baculum, ea, quæ his verſibus comprehenduntur.

In baculi forma, præſuli datur hæc ibi norma,
Attrahe per primum, medio rege, punge per imum,

Attra-

Digitized by Google

Attrahe peccantes , rege iuſtos , punge vagantes ,
Attrahe , ſuſtenta , ſtimula , vaga , morbida , lenta .
gloſ.penult.hic .

Liber Primus . Titulus XVI.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

In Decretal. Cap.1. Paſtoralis.

I N ordinato in ſubdiaconum ſine manuum impoſitione,non fiet iteratio; ſed ſupplebitur prætermiſſum .

QVIA talis manuum impoſitio in ordinatione ad ſubdiaconatum,non eſt aliud,quàm quædam benedictio,& oratio Epiſcopi ſuper ordinando . gloſ.2.hic. & c.manus . & ibi gloſ.1.q. 1. quæ benedictio non eſt de ſubſtantia talis ordinis,ſed ex præcepto pertinet ad ſolemnitatem illius. Innoc.hic . Et quoniam ea,quæ ſpectant ex præcepto ad ſolemnitatem ſacramenti,ſi omittantur, non efficiunt, quin ſit verum ſacramentum . S.Thom.p.3.q.50. art. 1. in addit. Sed ſunt poſtea ſupplenda,ne ex contemptu videantur omiſſa. c.ſpiritus.§.ecce.1.q.1. Ideo collatio ordinis ſic facta,non eſt iteranda,ſed cautè eſt ſupplendũ, quod incautè fuit in ea prætermiſſum.vt in tex. Collatio enim ordinis non iteratur,ne fieret iniuria illi ſacramento, in quo imprimitur character. c.oſtenditur.de conſecrat.diſt.4.

SIMILITER in confirmato non chriſmatis,ſed olei vnctione .

QVIA oleum eſt ſufficiens materia confirmationis, de neceſsitate ſacramenti,licet balſamum illi adijciatur ob myſticam rationem; ita , quod eſt de neceſsitate præcepti ; & illud compoſitum ex oleo, & balſamo,dicitur chriſma.Caiet.in S.Thom.par.3.q.72.art.1. Et quoniã in ſacramentis,quæ imprimunt characterem, ſi omittatur aliquid,quod non ſit de neceſſitate ſacramenti, ſed ſit de præcepto in ſpectantibus ad ſolemnitatem illius, non eſt iterandum ſacramentum , ſed eſt ſupplendum omiſſum,vt dictum eſt ſuperius,& not.ſupr.in c.vnic.tit.prox.Ideo ſine balſamo confirmatio tradita valet, ſed vnctio cum balſamo eſt poſtea ſupplenda, propter myſticam rationem ; & ne videatur ex contemptu omiſſa.vt in tex.& Butr.hic in fin.

Cap. 2. A nobis.

SEPVLTVS à ſchiſmaticis, ob hoc duntaxat, exhumari non debet.

QVIA cum talis non elegerit ab illis ſepeliri, nec eorum ſchiſmati conſenſerit, ſed tantum fuerit ab illis ſepultus, quando poſt mortem non poterat mereri, vel demereri, non poteſt dici in aliqua culpa, ob quam debeat eccleſiaſtica ſepultura carere. gloſ. 1. & Innoc. hic. Et quoniam non debet aliquis alterius odio prægrauari. c. non debet. de reg. iur. in 6. Ideo ſchiſmaticorum culpa, tali ſepulto non debet ad hoc imputari, vt ex eo, quod eſt ſepultus ab eis, debeat exhumari. vt in tex. & c. ſacris. de ſepultur.

VESTIMENTA ſacerdotalia, cum quibus degradati presbyteri celebrarunt, non ſunt ob hoc iterum benedicenda.

QVIA licet tales presbyteri malefecerint celebrando, & veſtimentis illis vtendo. c. veſtimenta. de conſecrat. diſt. 1. non tamen propter hoc fuerunt veſtimēta illa polluta. gl. 2. hic. Ideo ex quo durat prima benedictio, iterum benedici non debent, ne priori benedictioni fiat iniuria. c. oſtenditur. & ibi gl. ver. iniuria. de conſecr. diſt. 4.

NEC altaria, ex eo, quod iſti in illis celebrarunt, ſunt iterum conſecranda.

QVIA altaria ſemel conſecrata, non ſunt reconſecranda, niſi in caſibus, in quibus fuerunt execrata. c. eccleſijs. de conſecrat. diſt. 1. Et quoniam inter illos caſus, iſte non adnumeratur. gloſ. fin. hic. & gloſ. in c. ſi motum. d. diſt. 1. Ideo ex quo per huiuſmodi celebrationem non ſunt execrata, & durat prima conſecratio, iterum conſecrari non debent. vt in tex. & gloſ. in c. eccleſiæ. d. diſt. 1.

Cap. 3. Presbyter.

SI in ordinatione presbyteri, vel diaconi, manus impoſitio fuerit prætermiſſa, ſtatutis temporibus ſupplebitur.

QVIA licet manus impoſitio in ordinatione presbyteri, vel diaconi, non ſit de neceſſitate ordinis; nam ſine illa ordinis collatio tenet. Butr. hic nu. 4. & ob id ordo ille non eſt iterandus. ſupr. c. 1. Eſt tamen illa in huiuſmodi ordinibus adhibenda, per ritum ab Apoſtolis introductum. vt in tex. Et quoniam ritus eſt vſus diſponens circa ſolemnitatem actus gerendi. c. cum ſecundum. de tempor. ordin. Et ſolemnitas, quæ in aliquo actu debet fieri, ſi fuerit omiſſa, eſt poſtea ſupplenda. d. c. 1. Ideo manus impoſitio omiſſa in ordinatione presbyteri, vel diaconi, eſt poſtea caute ſupplenda. vt in tex. Et quoniam acceſſo-

ceſſorium ſequitur naturam ſui principalis.c.acceſſorium. de reg. iur.in 6. Ideo talis ſolemnitas eſt ſupplenda eo tempore, quo ordines, quibus illa accedit, ſolent conferri. vt in tex.& Butr.d.nu.4.

Liber Primus. Titulus XVII.

DE FILIIS PRESBYTErorum ordinandis, vel non.

In Decretal. Cap. 1. Vt filij.

ILLEGITIMVS non ordinatur.

QVIA illegitimitatis defectus, pluribus de cauſis impedit ordinum, & beneficiorum promotionem; Primo, ob ordinis prærogatiuam. c.penult.& fin.diſt.36. & c. inter dilectos. de exceſſ. præl. Secundo, ob deteſtationem paterni criminis, quod punitur in filio, vt per id puniatur pater. c. cum ergo.§. ſed qui.24.q.3.& l.iſti.§.fin.ff de eo, qui met. cauſ. Tertiò, propter incontinentiam paternam, quæ timetur in filio, c.litteras. infr.eod.iuxta illud: Sæpe ſolet filius ſimilis eſſe patri.c.ſunt plurimi.§.verum.6.q.1. Ideo filij presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati, ad ordines non promouentur. vt in text. Eſſe tamen illegitimum, eſt defectus, non culpa.c.naſci.diſt.56.Et ad hoc vide Concil.Trid. ſeſſ.25.de refor.cap.15.

NISI, vt religioſus fiat.

QVIA ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit.l. ſunt perſonæ.ff. de relig.& ſumpt. vnde eius fauore diſpenſatur in multis.c.fin.& ibi gloſ.de teſtam. Et quoniam diſpenſatur præſertim in his, quæ non proueniunt ex propria culpa, qualis eſt natalium defectus.c. ex litterarum.& ibi gloſ.ver.religionis.de apoſtat. Et in religione non eſt ita periculum, vt filius illegitimus ſit paternæ incontinentiæ imitator, ſicut eſſet in ſæculari vita clericali; cum in religione magis intēdatur morū honeſtati, & ibi non habeatur illa commoditas vagandi, ſicut eſt in ſæculo.c.1 §.ſed hoc.diſt. 56. Ideo conceditur, vt illegitimus poſſit ordinari, ſi fiat religioſus, non autem ſi remaneat in ſæculo. vt in text. & d. cap.1.diſtin.56.

NEC tunc præficitur, id eſt, ad prælaturam non habilitatur.

Quia

QVIA qui ad prælaturam aſſumuntur, debent, in quantum fieri poteſt, defectibus carere, & alios excellere meritis. cap. eam te. de ætat. & qualit. præfic. Et quoniam nimium prælaturæ deformaretur honeſtas, ſi illegitimi promouerentur ad eam. infr. cap. fin. Ideo, licet concedatur, vt illegitimus factus religioſus, poſſit ad ordines promoueri; non tamen ei conceditur, vt prælationem poſſit in religione habere. vt in tex. niſi cum Sedis Apoſt. diſpenſatione. infr. d. c. fin.

Cap. 2. Ad præſentiam.

ILLEGITIMVS filius ſacerdotis, qui, hoc tacito, per reſcriptum apoſtolicum paternam eccleſiam impetrauit, remouetur ab illa.

QVIA huiuſmodi reſcriptum fuit ſubreptitiè impetratum. gloſ. 1. hic. nam ex quo filius ſacerdotis non poteſt paternæ eccleſię pręeſſe. infr. c. prox. ſi hanc veritatem expreſſiſſet, non ita facile tale reſcriptum obtinuiſſet. gloſ. fin. hic. Et quoniam ſubreptio vitiat reſcriptum, & reddit gratiam inualidam. c. ſuper litteris. de reſcript. Et ſine canonica inſtitutione non poteſt beneficium eccleſiaſticum licite retineri. c. 1. de reg. iur. in 6. Ideo talis ſubreptitius precator debet carere impetratis, & ab illa eccleſia remoueri. vt in tex. & c. eã te. de ætat. & qual. præf. Si tamen ex certa ſcientia Papa mandaſſet illum recipi, gratia valeret, quia tunc intelligeretur cum eo diſpenſaſſe. gloſ. fin. hic.

Cap. 3. Præſentium.

NON poteſt filius ſacerdotis, eccleſiæ paternæ præeſſe.

QVIA ſi filius ſacerdotis immediatè eccleſiæ paternæ præeſſet, videretur hæreditaria ſucceſſione illam obtinere. c. apoſtolica. 8. q. 1. Et quoniam in beneficijs hæreditariam ſucceſſionẽ eccleſia Dei deteſtatur. infr. c. ex tranſmiſſa; Ideo quantumcunq; talis filius ſit legitimus, ex matrimonio ante clericatum genitus, non poteſt eccleſiam, cui præfuit pater, immediate habere. vt in tex. niſi per Sedem Apoſtolicam cum eo fuerit diſpenſatum. infr. c. ex tua. Mediatè verò poſſet illam eccleſiam habere; quia per mediam perſonam fuit remota hęreditarię ſucceſſionis apparentia. d. c. ex tranſmiſſa. Si vero eſſet filius illegitimus, etiam ex alijs cauſis non poſſet ad ordines promoueri. ſupr. c. 1. nec eccleſiam curatam, vel eccleſiaſticam dignitatem obtinere. infr. c. fin. & Concil. Trid. ſeſſ. 25. de refor. cap. 15.

Cap. 4. Conquerente.

FILIVS immediate in eccleſia paterna inſtitutus, per epiſcopum loci, eſt amouendus.

Quia

QVIA filius, etiam legitimus, non poteſt ſine diſpenſatione apoſtolica, immediatè præeſſe eccleſiæ, cui præfuit pater. ſupr. c. prox. Et quoniam eccleſiaſtica beneficia ſine canonica inſtitutione, legitimè retineri non poſſunt. c. 1. de reg. iur. in 6. Ideo ſi de facto ibi fuerit per inferiorem prælatum, (cui competat ex iure ſpeciali collatio) inſtitutus; per epiſcopum loci, (qui debet inuigilare, ne ſui ſubditi remaneant in peccatis) eſt inde amouendus. vt in tex. & infr. c. dilectus.

Cap. 5. Veniens.

EPISCOPVS, qui ſcienter contulit filio ſacerdotis paternam eccleſiam, ex inde eum remouere non poteſt.

QVIA, licet filius ſacerdotis non poſſit paternæ eccleſiæ præeſſe. ſupr. c. præſentium. Et ſi ibi fuerit inſtitutus, debeat amoueri. vt in tex. Tamen quoniam epiſcopus male fecit, talem eccleſiam illi conferendo, & fraudulenter hoc feciſſe videtur, ex quo ſciens illum eſſe talem, nihilominus ei eccleſiam illam contulit. gloſ. hic ver. reſtituas. Ideo in odium ipſius epiſcopi ſtatuitur, vt in hoc caſu contra ſuum illicitum factum venire non poſsit. d. gloſ. hic. licet aliàs poſſit epiſcopus ſuum malefactum reuocare. c. quod quis. 35. q. 8. & gloſ. fin. in c. noſti. de elect. Illud enim reuocare non poteſt, quando in pœnam ei interdicitur reuocatio, vt in caſu huius tex. quæ pœna ei imponitur, ne detur via maleuolentibus reuocare liberalitates ſuas. gloſ. penult. in c. diuerſis. de cleric. coniug. Et vt epiſcopus de cætero cautius caueat ab huiuſmodi collationibus. gloſ. fin. hic. Ex gratia autem eſt quo ad beneficiatum, vt interim per epiſcopum inde non amoueatur, & quod ei, de alia eccleſia prouideatur, vnde valeat honeſte ſuſtentari, cum inde fuerit amotus, quãdo collatio ei fuit facta ab epiſcopo neſciente illum eſſe filium talis ſacerdotis. vt in tex. & d. gloſ. fin. hic.

Cap. 6. Propoſuit.

EX quo filius ſacerdotis eſt ordinatus, non debet carere beneficio.

QVIA indignum eſſet ordini clericali, vt ad ordines promotus eccleſiaſtico beneficio careret. vt in tex. ne in illius opprobrium talis cogeretur mendicare. c. ad ſupplicationem. de renunt. Et quoniam qui altari ſeruit, de altari viuere debet. 1. ad Corinth. cap. 9. Ideo licet illegitimus non ſit ad ordines promouendus. ſupr. c. 1. & quis non ſit ſine titulo ordinandus. c. ſanctorum. diſt. 70. ſi tamen fuerit promotus, eſt ei de aliquo honeſto beneficio prouidendum. vt in tex. & c. vel non eſt compoſ. de tempor. ordin.

Cap. 7. Ex tranſmiſſa.

FILIVS præeſſe poteſt eccleſiæ, cui pater præfuit mediate.

Quia

QVIA cauſa prohibendi, ne filius in paterna eccleſia miniſtret, eſt, ne in eccleſiaſticis beneficijs hæreditaria ſucceſſio videatur. ſupr. c. præſentium. Et quoniam vbi fuit media perſona beneficiata inter patrem & filium, apparet, quod ibi non habet locum hæreditaria ſucceſsio. vt in tex. Ideo ceſſante cauſa prohibendi, non extenditur ad talem caſum prohibitio de non adminiſtrando in eccleſia, cui præfuit pater. Innoc. hic. Et ſic filius poteſt de iure communi illam eccleſiam obtinere, ſi eſt legitimus; vel cum eo tunc facilius diſpenſatur, quàm ſi immediate ſuccederet; ſi eſt illegitimus. Abb. nu. 2.

Cap. 8. Conſtitutus.

FILIVS praeſſe poteſt eccleſia, in qua pater ſine titulo miniſtrauit.

QVIA nemo poteſt plus iuris in alium transferre, quàm ipſe habeat. c. nemo. de reg. iur. in 6. Et quoniam vbi aliquis miniſtrat in eccleſia ſine titulo, non poteſt apparere, quod per eum transferatur aliquod ius in alium, cum nec ipſe aliquod ibi habeat. gloſ. hic. ver. perpetuus. Ideo cum non poſsit tunc notari, quod filius succedat in tali eccleſia per ius patris, ceſſat cauſa prohibitionis de non adminiſtrando in eccleſia paterna. vt ſupr. c. prox.

Cap. 9. Ex tua.

SI is, cui conceſſum eſt à Papa, vt poſſit diſpenſare cum filijs ſacerdotum circa eccleſias paternas immediatè tenendas, cum aliquo diſpenſat; ille per litteras iuſtitiæ poſtea contra eum impetratas, remoueri non poterit.

QVIA diſpenſatio ſemel facta, non eſt amplius reuocanda. gloſ. ver. irritari; ſicut nec iniuriæ remiſsio eſt in poſterum retractanda. c. ſi illic. 15. q. 4. nam decens eſt, beneficium eſſe manſurum. Authent. conſtit. quæ de dign. §. illud. coll. 6. Et quoniam huiuſmodi ſecundæ litteræ impetratę, non facta mentione de tali diſpenſatione, ſunt ſubreptitiæ. Abb. hic. Ideo non præiudicant primis. cap. cæterum. de reſcript.

Cap. 10. Quoniam.

SI manifeſtum eſt, quòd filius in eccleſia immediatè ſucceſſit patri, ſine aliqua teſtium receptione, ab illa remouebitur.

QVIA in manifeſtis, & notorijs non eſt neceſſaria diſcuſſio iudicij, vel probatio teſtium. c. cum ſit. de appell. & l. ea quidem. C. de accuſat. Et quoniam non poteſt eſſe, quòd non ſit notorium, ſi ali-

ſi aliquis immediatè in eccleſia, cui præfuit pater, adminiſtrat. Innoc. hic. Ideo cum ſit prohibitum, quod filius in tali eccleſia non adminiſtret, ſicut pater, poterit talis abſque forma iudiciali, inde per epiſcopum amoueri. vt in tex. niſi per Sedem Apoſtolicam fuerit cum eo diſpenſatum. vt ſupr. in c. prox.

Cap. 11. Ad extirpandas.

FILIVS etiam legitimus remouetur ab eccleſia, in qua immediate ſucceſſit patri vicario, vel rectori.

QVIA cauſa, propter quam filius prohibetur immediate intitulari in eccleſia paterna, eſt, ne in beneficijs hæreditaria ſucceſsio notetur. ſupr. c. ex tranſmiſſa. & 8. q. 1. c. Apoſtolica. Et quoniam talis ſucceſſio appareret, ſiue filius ſit legitimus, ſiue illegitimus. gloſ. 1. & fin. hic Ideo ſi filius ibi fuerit immediate inſtitutus, quantumcunque ſit legitimus, eſt amouendus. vt in tex. niſi per Sedem Apoſtolicam fuerit cum eo diſpenſatum. vt ſupr. c. prox. Sed quod hic dicitur de patre, qui ibi fuerit vicarius, intelligitur de vicario perpetuo, qui dicitur intitulari. gloſ. hic ver. vicarij. Secus eſt de vicario temporali, qui non habuerit eccleſiam, & beneficium in titulum; nam tunc non poteſt notari ſucceſſio, cum pater non habuerit ius in beneficio, quod dicatur fuiſſe tranſlatum in filium. vt ſupr. c. conſtitutus. & c. ex tua. Et quod hic dicitur de filijs, ſimiliter eſt intelligendum de nepotibus ex filijs, in quibus propter lineam rectam videretur eſſe ſucceſſio; non ſic autem prohibetur in nepotibus ex fratre, & ceteris collateralibus, cum non poſsit tunc notari directa naturalis ſucceſsio, & indirecta non attenditur. gloſ. hic. & arg. c. cum voluntate. de ſent. excom.

Cap. 12. Ad hæc.

FILIVS Epiſcopi legitime natus, promoueri poteſt ad ordines.

QVIA filij perſonarum eccleſiaſticarum, ſolum ratione illegitimitatis prohibentur ordinari. ſupr. c. 1. Et quoniam qui oritur ex matrimonio eſt legitimus, licet eius pater poſt mortem vxoris fiat eccleſiaſticus. c. debitum. de bigam. non ordin. Ideo qui natus eſt ex patre de legitimo matrimonio; ſi mortua vxore, ille promoueatur ad ordines, & efficiatur Epiſcopus, talis nō debet impediri ratione patris, quin & ipſe poſſit ordinari. vt in tex. & ſupr. c. prox.

ET in paterna eccleſia beneficiari.

QVIA ab illo beneficio, vel penitus ſimili, filius immediate prohibetur, in quo pater fuit intitulatus. ſupr. c. prox. & infr. cap. cum decorem. Et quoniam qui eſt intitulatus de eccleſia, non eſt intitulatus de particularibus beneficijs, quæ ſunt in eccleſia. c. paſtoralis. de his, quæ fi. à prælat. Et eccleſia non eſt penitus ſimile beneficium cum illis, quæ

ſunt in ea.c.de multa.de præb. Ideo in eccleſia,cui pater præeſt,vel præfuit,vt Epiſcopus, filius poteſt aliquod inferius beneficium obtinere. vt in tex.& infr.c.ad abolendam.

Cap 13. Michael.

NON poteſt filius eſſe vicarius illius eccleſiæ, in qua pater proximus fuit rector.

QVIA vicarius perpetuus habet titulum illius eccleſiæ, cuius eſt vicarius ſupr.c.ad extirpandas.Et quoniam filius non poteſt immediatè intitulari in beneficio, quod habuit pater. ſupr.c.prox. etiam ſi titulus illius beneficij varietur,& alter titulus loco prioris ſubrogetur. Butr.hic. nu.1. Ideo filius non poteſt habere beneficium in titulum vicariæ perpetuæ, ſi eius pater immediate habuit illud in titulum rectoriæ. vt in tex.

Cap.14. Litteras.

ILLEGITIME genitus,etiam de vxore,ſine diſpenſatione ad ordines,vel beneficia promoueri non poteſt.

QVIA tunc dicitur quis illegitime naſci de vxore, quando vterque coniugum votum continentiæ, ante illius generationem eſt profeſſus. gl.1.hic. nam per huiuſmodi votum de carnali fit ſpirituale coniugiũ,ita,vt nõ permittatur poſtea ipſis ſimul carnaliter iungi, nec cuiquam alteri,etiam poſt mortem vnius eorum c.ſeriatim.diſt.32. Et quoniam tales coniuges ſe carnaliter cognoſcendo,peccant contra votum emiſſum, & de incontinentia notantur.d.c.ſeriatim; nam licet non deficiat vinculum matrimonialis ſubſtantiæ, deficit tamen matrimonij executio. Abb.hic. Et incontinentia paterna eſt, quæ conſideratur in repellendo filium illegitimum ab ordinibus, & beneficijs,propter ſuſpicionem, quæ eſt, ne filius ſit imitator illius.ſupr.c.1. Ideo propter talem incontinentiam,filius ſic genitus prohibetur,ad ordines,vel beneficia promoueri. vt in tex. ſi tamen ex alijs cauſis fuerit dignus repertus,poterit cũ ipſo,quo ad iſtũ defectum,diſpenſari.vt in tex.& infr.c.fi.

Cap.15. Cum decorem.

ILLEGITIMVS, in eccleſia paterna præbendari non debet.

QVIA indecorum eſt, vt in altaris officio illegitimus filius impudico patri miniſtret,in quo vnigenitus Dei filius æterno Patri pro ſalute humani generis victim[illegible] vt in tex Et quoniã domũ Dei decet ſanctitudo.Pſ.92.Et eſt cauendum,ne per miniſtrorum turpitudinem,eccleſiæ inquinetur honeſtas,c.cum decorem. de vit.& honeſt.cler. Ideo filius non legitimus non debet beneficiari in eccleſia, in qua eius patri

patri deberet miniſtrare.vt in tex.nec conuenit cũ eo in hoc diſpenſari. Butr.nu.4.Et ſimiliter filijs canonicorũ præbendę in eiſdẽ eccleſijs conferri non debent,quarum ſunt canonici patres eorum . vt in tex. quia propter omnimodam ſimilitudinem,quæ eſt inter ipſos canonicos, cenſetur de talibus ſimilibus beneficijs , ſicut cenſetur de beneficio penitus eodem. Abb.hic.& not.ſupr.in c.ad hæc.

Cap. 16. Ad abolendam.

SI illegitimus,maxime filius ſpurius,inſtituatur in eccleſia, in qua inſtitutus eſt pater,inſtitutio non valet .

QVIA omnis illegitimus ab ordinibus , & beneficijs, (præſertim paternis) excluditur.vt ſupr.c.1.& c.prox. Et quoniam inter illegitimos, ſpurius natus eſt ex coitu magis damnato,quam ſimplex illegitimus naturalis.gloſ.fin.in c.tanta . qui fil.ſint leg.& l.vulgo.ff.de ſtat. homin. Ideo ad eccleſiæ decorem , & in paterni delicti deteſtationem,inter illegitimos, maxime ſpurius prohibetur inſtitui in eccleſia,in qua eius pater fuit inſtitutus.vt in tex.& gloſ.penult.hic .

ET inſtituens à ſuis beneficijs ſuſpenditur .

QVIA licet Epiſcopus poſsit diſpenſare cum illegitimis in ſimplici beneficio in alijs eccleſijs,in illis tamen, in quibus illorum patres ſunt inſtituti, diſpenſare non poteſt. gloſ.fin.hic . Et diſpenſando , vſurpat iuriſdictionem alienam,& peccat,infr.c.fin.Et quoniam quis puniendus eſt in eo,in quo deliquit.c. litteras. de ſuppl.negl. præl. Ideo Epiſcopus , vel alius in tali beneficio collator delinquens, à proprijs beneficijs in ſui pœnam ſuſpenditur.vt in tex.& c.conſuluit.infra tit.prox.& Concil.Trid.ſeſſ.25.de refor.cap.15.

Cap.17. Dilectus.

ALIVS , quam Papa,non diſpenſat, vt filius in eccleſia paterna immediate ſuccedat .

QVIA ſi filius immediatè in eccleſia ſuccederet patri , dehoneſtaretur ſtatus eccleſiæ,dum in illa hæreditaria ſucceſsio eſſe videretur. ſupr.c.ex tranſmiſſa . Et quoniam non licet inferioribus Papa,diſpenſare in his,quæ generalem eccleſiæ ſtatum concernunt.c. ſanè. & gloſ.in c.dilectus.ver.permiſſa.de tempor.ordin. Ideo prohibetur, ne aliquis prælatus in hoc audeat diſpẽſare.vt in tex.& gl.fi.ſup.in c.prox.

Cap.18. Nimis.

ILLEGITIMVS , abſque diſpenſatione Papæ, ad dignitatem,vel perſonatum,vel beneficium curatum promoueri nõ poteſt .

QVIA de iure communi filij illegitimi repelluntur ab ordinibus, & beneficijs, propter incontinentiam paternam. ſupr. c. 1. Cõceditur tamen Epiſcopis, vt quo ad ordines minores, & beneficia ſimplicia, poſsint cum ipſis diſpenſare. gloſ. hic. & infr. c. 1. in 6. Sed quoniam nimis deformaretur eccleſiæ honeſtas, ſi faciliter cum illegitimis circa maiora beneficia diſpenſaretur. vt in tex. Ideo prohibetur, ne inferiores Papa cum talibus diſpenſent circa iſta beneficia, quæ ſunt de maioribus. vt in tex. & c. de multa. de præb.

In Sexto. Cap. 1. Is, qui.

CVM illegitime natis diſpenſant Epiſcopi, in minoribus ordinibus, & beneficio ſine cura.

QVIA illegitime naſci, non eſt culpa eius, qui naſcitur, ſed illius, qui generat; licet talis illegitimitas in ipſo nato dicat defectum. c. naſci. diſt. 56. Et quoniam, qui alieno vitio laborat, miſericordia eſt dignus. l. legem. C. de natur. liber. Ideo, licet propter incontinentiam paternam, non poſsint de iure communi, illegitimi ad aliquos ordines, & beneficia promoueri. extr. c. 1. Ex miſericordia tamen conceditur, vt per Epiſcopos poſsit cum ipſis quo ad minores ordines, & ſimplicia beneficia diſpenſari. vt in tex. & extr. c. fin.

DVMMODO ſit tale, in quo aliàs diſpenſare poſſint.

QVIA facultas conceſſa ad diſpenſandum, cum ſit ſuper re odioſa, & exorbitante à iure communi, eſt potius reſtrigenda, quàm dilatanda. infr. §. ſeq. Et quoniam vbi ſunt duæ prohibitiones, ſublata vna, remanet alia. c. paſtoralis. & ibi gloſ. fin. extr. de priuil. & l. ſi domus. ff. de ſeruit. vrb. præd. Et ex diuerſis non fit illatio. l. Papinianus. ff. de minor. Ideo per conceſsionem factam Epiſcopis, ad diſpenſandum cum illegitimis ſuper minoribus ordinibus, & ſimplicibus beneficijs, nõ infertur, quod poſsint cum ipſis diſpenſare in alijs caſibus, Epiſcopis à iure prohibitis. vt in tex. puta, quod tales illegitimi poſsint immediatè paternum beneficium obtinere. gloſ. hic. ver. tale. Cum in hoc non poſſint Epiſcopi diſpenſare etiam cum legitimis. extr. c. ex tua.

IN alijs diſpenſatio Papæ requiritur.

QVIA nimium eccleſiæ deformaretur honeſtas, ſi ad ſacros ordines, & ad maiora beneficia faciliter cum illegitimis diſpenſaretur. extr. c. fin. Et quoniam vbi maius periculum vertitur, cautius eſt agendum. c. vbi. de elect. in 6. Ideo quo ad ſacros ordines, & maiora bene-

beneficia, Papa alijs non conceſsit, ſed ſibi retinuit facultatem cum illegitimis diſpenſandi. vt in tex. & extr. d. c. fin. & vide Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform, cap. 15.

ſ. Ille.

SI diſpenſatum fuerit cum aliquo, quod, non obſtante vllo defectu, poſſit ad curatum beneficium promoueri; prætextu illius diſpenſationis non poterit duo beneficia inſimul obtinere.

QVIA diſpenſatio, cum exorbitet à iure communi, eſt odioſa. vt in tex. Et quoniam odioſa ſunt reſtringenda. c. odia. infr. de reg. iur. Et per vim verborum per adeptionem vnius beneficij, talis diſpenſatio eſt ſortita ſuum effectum. Archid. hic in fin. Singularis enim locutio permittens in materia prohibitiua, nõ extenditur ad pluralem. c. gaudemus. extr. de diuořt. Ideo diſpenſatio ad vnum beneficium, non eſt dilatanda ad plura. vt in tex. & c. non poteſt. infr. de præb. & vide Concil. Trid. 24. de refor. cap. 17.

Cap 2. Si is.

SI ille, cum quo ſuper defectu originis in curato beneficio fuerit diſpenſatum, eo tacito, ſuper pluralitate diſpenſationem obtineat, non valet diſpenſatio.

QVIA taciturnitas alicuius qualitatis, qua expreſſa, Princeps veriſimiliter gratiam non conceſsiſſet, per vitium ſubreptionis inducit, ipſo iure, gratiæ nullitatem. c. ſuper litteris. & c. ad audientiam. il 2. extr. de reſcript. Et quoniam non eſt veriſimile, quod Papa diſpenſaſſet ſuper beneficiorum pluralitate cum eo, qui patitur defectũ, nataliũ. ſi hoc ei fuiſſet expreſſum. vt in tex. Ideo talis diſpenſatio quo ad pluralitatem beneficiorum, veluti per ſubreptionem obtenta, nullius penitus eſt momenti. vt in tex. & c. non poteſt. infr. de præb. Diſpenſatio enim addita diſpenſationi, non valet, niſi in diſpenſatione ſecunda, fiat mentio de prima. gloſ. 1. hic. & Decius. in l. liberos. C. de collat.

Liber Primus. Titulus. XVIII.

DE SERVIS NON ordinandis, & eorum manumiſsione.

In Decretal. Cap. 1. Inſtruendi.

SERVVS ante plenam manumiſſionem ordinari non debet.

QVIA

QVIA in ſuſceptione ordinis mancipatur homo diuinis officijs. Et quoniam nemo poteſt dare, quod ſuum non eſt; Ideo ſeruus, qui non habet ſui poteſtatem, non poteſt ad ordines promoueri; ſi tamen promouetur, ordinem ſuſcipit; quia libertas non eſt de neceſsitate ſacramenti, ſed de neceſsitate præcepti; cum non impediat poteſtatem, ſed actum tantum; & ſimilis ratio eſt de omnibus, qui ſunt alijs obligati, vt ratiocinijs dediti, & huiuſmodi perſonæ. S.Tho.par.3.q.39. art.3.in addit. Et quoniam per manumiſsionem, ſeruus liberatur à domini poteſtate. Inſtit.de libertin.§.1. Ideo poſt manumiſsionem ille, qui erat ſeruus, ſi aliud ei non obſtat, poteſt libere ordinari. vt in tex.& c.quicunque.diſt. 54. Et quoniam vbi ſeruus ordinatur contra domini voluntatem, eſt domini indemnitati conſulendum.infr.c.prox. Ideo debet ordinator informari de manumiſsione eius, qui erat ſeruus, antequam ordinet.d.c.prox. nam quod infirmari, vel vituperari poteſt, debet præcaueri.vt in tex. Et melius eſt ante tempus occurrere, quam poſt cauſam vulneratam remedium quærere. cap. in nomine.diſt. 23. & l.1. C.quod lic.vnicuique.

Cap. 2. De ſeruorum.

SERVVS *ſine licentia domini ordinatus, deponitur, & domino reſtituitur.*

QVIA ſecundum Apoſtolum, eſt cauendum.ne fides, & diſciplina Domini blaſphemetur, dū ſerui ſuos dominos ſub ſpecie religionis contemnunt. 1.ad Timoth.cap.6.Non enim, quia fidelis es, liberū te eſſe putes; hoc enim libertatis documentum eſt, ſeruire magis. Quippe infidelis, ſi viderit fidei cauſa illos ſuperbire, blaſphemabit dogma noſtrum, tanquam ſeditionis cauſam; cum verò obtemperantes attenderit, citius credet, ac facilius, quæ dicuntur, admittet; alioqui, & Deus, & prædicatio ipſa blaſphemabitur. Chryſoſt. ibid. Et quoniam ſeruus eſt res domini. Inſtitut.de his, qui ſunt ſui, vel alic.iur. Et nemo eſt iure ſuo ſine culpa priuandus.c.diſcretionem.de eo, qui cogn.conſang.Et eo ipſo, quod ſeruus promouetur ad ordines, domino ignorante, peccat. gloſ.in c.ad hæc.de relig.dom. Ideo, ne per Chriſtiani nominis inſtitutum, aut aliena iura peruadi, aut publica videatur diſciplina ſubuerti. c.generalis. diſt. 54. Et ne ſeruus reportet commodum de ſua fraude, deponitur; & ne dominus ſine culpa iure ſuo priuetur, recuperat illum. vt in tex.& c.frequens.diſt.54.Diſtinguitur tamen circa ſeruos promotos; nam ſi eſt promotus, ſciente domino, & non reclamante, ex hoc ipſo efficitur ingenuus; ſi autem, eo neſciente, Epiſcopus, & ille, qui eum præſentauit, tenentur domino in duplum, quam ſit pretium ſerui, ſi ſciuerunt ipſum eſſe ſeruum; alias ſi ſeruus habeat peculium, debet ſeip-

ſum

ſum redimere; alioquin reduceretur in ſeruitutem domini ſui, non obſtante, quod ordinem exequi non poteſt. S. Tho. par. 3. q. 39. art. 3. in addit. & gloſ. fin. hic, quæ adducit iura, ex quibus ſumitur iſta diſtinctio in huiuſmodi reſtitutione facienda, & præcipuè ſumitur ex cap. ex antiquis, & c. generalis. diſt. 54.

Cap. 3. De famulis.

SERVVS ab eccleſia manumiſſus ordinari poteſt.

QVIA manumiſſus ab eccleſia non debet eſſe peioris conditionis circa ordines ſuſcipiendos, quàm ſit manumiſſus à laico. infr. c. eo libentius; immo debet eſſe melioris; cum ordines conferantur ab eccleſiaſticis. c. 1. de tempor. ordin. Et prima charitas incipit gradatim à ſe, & à ſuis. cap. niſi. & ibi gloſ. ver. eligimus. de auct. & vſu pal. Et quoniam manumiſſus à laico poteſt ordinari. ſupr. c. 1. Ideo multo magis debet poſſe manumiſſus ab eccleſia. vt in tex. & c. quicunque. diſt. 54.

ET quod acquirit, poſt ſuum obitum erit eccleſiæ manumittentis.

QVIA conditiones tacitè, vel expreſsè, alicui contractui inhærentes, ſunt obſeruandæ. c. 2. de condit. appoſit. Et quoniam talis intelligitur ſub ea conditione ab eccleſia manumiſſus, vt ſi non habeat filios, bona per ipſum acquirenda eccleſiæ ipſi manumittenti relinquantur. Innoc. hic nu. 1. Ideo talis manumiſſus, & ordinatus, ſi non habet filios, non poteſt in alios extraneos tranſmittere bona per ipſum acquiſita, ſed ipſi eccleſiæ illa debentur. vt in tex. & gloſ. 1. hic. Ordo enim charitatis requirit, vt illis primo loco teneamur obnoxij, à quibus accepimus beneficium. c. cum in officijs. de teſtam.

QVAM ſi accuſat, vel contra eam teſtificatur, libertate, & ordine priuatur.

QVIA libertatis donum eſt adeo pretioſum, vt propter leuem iniuriam factam à manumiſſo in patronum, ille cenſeatur ingratus, & libertate indignus. c. octaua. 12. q. 2. & C. de libert. & eor. liber. l. 2. Et quoniam iniuria fit patrono, ſi libertus eum accuſat, vel contra eum teſtificatur, venia edicti prius non impetrata. l. 2. C. de in ius vocan. Ideo, vt quis puniatur, in quo deliquit, & vt cæteris eccleſiæ libertis accuſandi, vel teſtificandi aduerſus eccleſiam aditus præcludatur, ſtatuitur, vt tales manumiſſi ingrati non ſolum libertatis beneficio careant, ſed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, ſed neceſſitate temporis promeruerunt. vt in tex. & c. liberti eccleſiæ. 12. q. 2. Talium enim ſtatus, qui contra epiſcopum ſuum, vel patronam eccleſiam nituntur, decidi potius, quàm conſeruari conuenit, vt quorum libertas pernicioſa eſt, ſit ſalutifera ſeruitus, & qui ſuperbire voluerunt, adepta libertate, proditi diſcant obedire ſubiecti. d. c. octaua. 12. q. 2.

Cap. 4.

Cap. 4. Nullus.

DOMINVS in ſeruo, quem manumittit, poteſt ſpirituales operas retinere.

QVIA ſpirituale cum ſpirituali poteſt commutari, & in conditione apponi; ſicut poteſt temporale in re temporali. c. ad quæſtiones. & ibi gloſ. 2. de rer. permut. Et quoniam libertas eſt res ſpiritualis. gloſ. fin. hic. Ideo in conceſſione libertatis poteſt dominus ſpirituales operas retinere, puta, vt horas canonicas ſibi pſallat, & ſimilia. vt in tex. & infr. c. eo libentius. Operas verò temporales in ſeruo ad ordinandum manumiſſo dominus retinere non poteſt; ne videatur accipere ordines ſub ea conditione temporali, & ne per illa opera à clericali ſeruitio retrahatur. c. quicunque. diſt. 54.

Cap. 5. Conſuluit.

SPVRII, vel ſerui ordinari non debent.

QVIA ob ordinis prærogatiuam, nec viles perſonæ ſunt ad illum aſſumendæ. c. penult. diſt. 26. nec illæ, de quibus eſt ſuſpicio, quod per aliquod vitium inficerent ordinis exiſtimationem. c. litteras. ſupr. tit. prox. nec illæ, quæ non habent ſui poteſtatem, in ordine adminiſtrandi. ſupr. c. de ſeruorum. Et quoniam ſpurius eſt perſona vilis. l. vulgo. ff. de ſtat. homin. Et ſimiliter ſeruus. Inſtit. de his, qui ſui, vel ali. iur. ſunt. §. fin. Et in ſpurio eſt ſuſpicio, ne imitet incontinentiam paternam. ſupr. tit. prox. c. 1. Et ſeruus non habet ſui poteſtatem, vt poſſit contra domini voluntatem in ordine adminiſtrare. c. quicunque. diſt. 54. Ideo neque ſpurios, neque ſeruos debet epiſcopus ordinare. vt in tex. & not. in d. c. de ſeruorum.

Cap. 6. Eo libentius.

MANVMISSVS ab eccleſia, vt fiat clericus, & ipſi eccleſiæ perpetuò ſeruiat in diuinis, ad aliam eccleſiam ſe transferre non poteſt.

QVIA cum libertas ſit res ſpiritualis, poteſt venire in commutatione cum alio ſpirituali. gloſ. 1. hic. & not. ſupr. in c. nullus. Et quoniam conditiones honeſtæ, appoſitæ in contractibus, ſunt ſeruandæ. c. 1. de pact. & c. ad quæſtiones. de rer. permut. Ideo conditio appoſita in conceſſione libertatis, vt manumiſſus famulatum impendat, dum vixerit, in obſequijs diuinorum eccleſiæ manumittenti, & per conſequens, quòd ad aliam eccleſiam ſe transferre non poſſit, tanquam debita eſt attendenda. vt in tex. & ſupr. c. nullus.

SECVS

SECVS, ſi fuerit manumiſſus, vt ſeruiat.

QVIA indefinita regulariter æquipollet vniuerſali. l.ſi pluribus. ff.de legat.2. & gloſ. in c.vt circa. ver. aliorum. de elect. in 6. Et quoniam vbi quis obligatur ad aliquid in genere, non magis adſtringitur ad vnum, quàm ad aliud de contentis ſub illo genere; ſed vnum faciendo, adimplet debitum ſuum, & liberatur ab alio; vnde dicitur, Qui promittit dare animal, liberatur dando muſcam. l.ſi quis à filio. §. ſi quis.ff.de legat.1. Ideo manumiſſus ab eccleſia ſub ea cōditione indefinita, vt ordinatus diuinis ſeruiat, adimplet debitum ſuum, ſiue eccleſiæ manumittenti, ſiue alteri eccleſiæ in diuinis ſeruiendo. vt in tex.& c. quia circa. de priuil.

Cap. 7. Miramur.

IVS, quod eſt de ſeruo facto diacono, etiam de ſubdiacono debet intelligi.

QVIA iura, quę loquuntur de ſeruo facto diacono, dicentia, quod ſi ſeruus fuerit ordinatus in diaconū ſine domini voluntate, aut vicariū præſtet, aut ſi non habuerit, ipſe domino reddatur, habent reſpectum ad illum, tanquam ad ordinatum in ſacris. c.ex antiquis.diſt. 54. Et quoniam ordo ſubdiaconatus, licet in primitiua eccleſia non fuerit ſacer exiſtimatus, cum de eo non fiat expreſſa mentio in patrum ſtatutis; ſed de ipſo fit mentio generaliter, ſicut de inferioribus ordinibus non ſacris. d.c. ex antiquis, & gloſ.2. hic. Tamen quoniam à conſtitutione Gregorij, atque Vrbani ſecundum moderna tempora, ſacer gradus eſſe minimè dubitatur. vt in tex. & c.ante triennium. diſt.31.& c.nullum. diſt. 28. qui duo canones ſunt conſtitutiones Gregorij, & c. erubeſcant. diſt.32. quæ eſt conſtitutio Vrbani. Ideo idem ius, quod eſt de ſeruo facto diacono per reſpectum ad ordinem ſacrum, debet etiam hodie eſſe de tali facto ſubdiacono; in quo eſt eadem ratio ordinis ſacri. vt in tex. & ſic debet eſſe idem ius. c. cum dilecta. de confirm. vtil. vel inutil.

Cap.8. Dilectus.

NATVS ex patre ſeruo, & libera matre, liber eſt, & licitè promouetur.

QVIA filius quo ad libertatem, propter maiorem certitudinem originis, ſequitur conditionem matris. l.partum. C. de rei vendic. & Inſtitut. de ingenu. §. 1. Et ſufficit fauore libertatis, eum fuiſſe per momentum in libero ventre, vt liber naſcatur. l. & ſeruorum. §. ingenui. ff.de ſtat.homin. licet in honoribus, & muneribus, & mancipijs,

propter maiorem viri prærogatiuam, partus ſequatur patrem. l. libertas. ff.de ſtat.homin. & l.eos. & l.exemplo. C.de decur. lib.10. Et quoniam qui liber eſt, poteſt ad ordines promoueri,ſi ei non obſit aliud canonicum impedimentum, licet eius pater ſit ſeruus. ſupr.c.1. Ideo ratione libertatis, natus de libera matre, & ſeruo patre, licite poteſt ordinari. vt in tex. & gloſ.2. in c.liberi. 32.q.4.

Liber Primus. Titulus XIX.

DE OBLIGATIS AD Ratiocinia, ordinandis,vel non.

In Decretal. Cap. Vnic.Magnus.

OBLIGATVS ratiocinijs, depoſito onere, & reddita ratione, ordinari poteſt.

QVIA cauſa, cur tales non debeant ordinari, antequam depoſuerint illud onus,& reddiderint rationem, eſt,quia eccleſia infamaretur, ſi ipſi in adminiſtratione commiſiſſent fraudem,& debitores remanſiſſent.vt in tex. Et creditores grauarentur,dum vellent agere contra illos,qui per ordinum aſſumptionem mutauerunt forum. Innoc. nu.1. Et quoniam ceſſante cauſa, ceſſat effectus. c.cum ceſſante.de appellat. Ideo quando conſtat, quod illi recte adminiſtrarunt, & per illorum promotionem ad ordines nemo grauatur, non ſunt ob factam adminiſtrationem ab ordinibus prohibendi. vt in tex. & c.legem. diſt.53.

PRIVS verò non.

QVIA indigni, & infames non ſunt promouendi ad ordines. c. vnic. de ſeruit. in ord.fac. nec illi ſunt promouendi, per quorum ordinationem, aliorum iura fraudarentur. vt not. ſup.tit. prox. cap.2. Et quoniam infamaretur eccleſia, ſi ordinarentur tales, qui non recte adminiſtraſſent. vt in tex. Et ipſi eſſent ordinibus indigni.c. præterea.diſt.51. Et eorum creditores grauarentur,vt dictum eſt ſuperius. Ideo antequam depoſuerint huiuſmodi adminiſtrationem, & de ea reddiderint bonum ratiocinium, non ſunt ad ordines aſſumendi. vt in tex. & c.deſignata. diſt.51.

Liber Primus. Titulus Vigeſimus.

DE CORPORE VITIATIS ORDINANDIS, VEL NON.

In Decretal. Cap. 1. De presbytero.

PRESBYTER, qui in duello digiti partem amiſit, ex diſpenſatione ſui Epiſcopi, poteſt in ſuo ordine miniſtrare.

QVIA amiſſio partis digiti eſt modica deformitas. gloſ. infr. in c. fin. Et quoniã vbi eſt modica deformitas, quæ non impediat in executione officij, & non generet ſcãdalum, facile cum patiente talem defectum diſpenſatur, vt poſsit ad ordines promoueri. infr. cap. fin. Ideo multo magis diſpenſandum eſt cum iam ordinato, vt poſsit in ſuo ordine miniſtrare. vt in tex. Multa enim fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent. c. ad Apoſtolicam. de regular. Et turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes. c. quemadmodum. de iureiur. Et ob id Papa non retinet ſibi facultatem diſpenſandi cum tali, ſed eam Epiſcopo loci concedit, qui tamen debet illi imponere pœnitentiam de graui exceſſu duelli. vt in tex. & infr. c. fin. Et quatenus ad duellum ſpectat, vide quæ nouiſsimè definiuit Concil. Trid. ſeſſ. 25. de refor. c. 19. & adde S. Tho. & ibi Caiet. 2. 2. q. 95. art. 8.

Cap. 2. Cum de tua.

HABENS in oculo maculam, quæ non inducit magnam deformitatem, etiam ad epiſcopatum poterit promoueri.

QVIA ille defectus in aliquo membro repellit ab ordine, qui vel impediret ordinatum in executione ordinis, vel propter deformitatem generaret ſcandalum. ſupr. in c. prox. & S. Tho. par. 3. q. 39. art. 6. in addit. Et quoniam macula in oculo, quæ non inducat multam deformitatem, non impedit executionem officij, nec generat ſcandalum. gloſ. fin. hic. & l. qui clauum. ff. de ædilit. edict. Ideo per talem maculam non eſt quis ab aliquo ordine, etiam ſi ſit epiſcopalis, prohibendus. vt in tex. Quæ autem macula dicatur inducere ſcandaloſam deformitatem, relinquitur arbitrio ordinantis. Butr. nu. 3. Patiens autem notabilem defectum in oculis, etiam in lege veteri à miniſterio Dei repellebatur, ſicut & alij defectuoſi, ne offerret panes propoſitionis. Leuit. cap. 21. Et quid per illos defectus ſignificetur, exponitur in c. 1. diſt. 49.

Cap. 3. Ex parte.

SECTVS in cunabulis, licite promouetur.

QVIA ſecundum ſtatuta Concilij Niceni, illi ſecti ad clericatus ordinem prohibentur accedere, & etiam ſi in clero fuerint, debent ceſſare, qui ſeipſos ſani abſciderint, vel affectauerint, vt ab alijs abſcindantur. vt in tex. & c. ſi quis pro ægritudine. diſt. 55. Notatur enim in talibus nimium crudelis voluntas in ſeipſos. c. qui partem. d. diſt. 55. Et quoniam, qui in cunabulis ſectus eſt, non poteſt eo tempore abſciſſionem affectare, cum iudicium animi tunc non haberet. vt in tex. & ſic non poteſt dici, quod fuerit in ſeipſum crudelis. l. 1. C. de falſ. monet. Ideo talis non debet impediri, quominus poſsit per huiuſmodi defectum ad ordines promoueri. vt in tex. Præſertim cum in canonibus Apoſtolorum ſit manifeſte ſancitum, quòd eunuchus, ſi per inſidias hominum factus, vel ita natus ſit, aut etiam in perſecutione ſint ei amputata virilia, & dignus eſt, poſsit in Epiſcopum promoueri. vt in tex. Et ſimiliter ſi ex aliqua iuſta cauſa, puta timore lepræ, quis fecerit ſibi virilia abſcindi, ab ordinibus non prohibetur. infr. c. ex parte. & d. diſt. 55. c. ſi quis à medicis. Nec tunc eſt neceſſe ſeruare illam carnem, vel puluerē, vt dicunt vulgares. gl. in c. eunuchus. d. diſt. Sed qui ſine iuſta cauſa fecit ſibi virilia abſcindi, prohibetur ordinari. infr. c. prox. quia quaſi ſui homicida videtur, & Dei conditioni inimicus. c. ſi quis abſciderit. d. diſt. Videtur enim Deum redarguere, quod plus in eo creauerit, quàm fuerit neceſſe. c. ab exordio. diſt. 35. Et præſumitur, quod omne turpe in alium faceret, qui hoc in ſeipſo auſus eſt attentare. l. cum autem. §. excipitur. ff. de ædilit. edict. Nec poteſt quis ſibi inijcere manus, cum nemo ſit dominus membrorum ſuorum. l. liber. ff. ad leg. Aquil. Nec excuſatur, quod hoc fecerit ad caſte viuendum. infr. c. prox. quia religione, non ferro quærenda eſt caſtitas. cap. tunc ſaluabitur. 33. q. 5. & gloſ. hic. Nec obſtat exemplum de Origene, qui ſe eunuchum fecit, vt liberius in occulto poſſet prædicare, tempore perſecutionis eccleſiæ, mulieribus; & tamen poſtea apud Cæſaream factus eſt ſacerdos. Nec exemplum Marci, qui præſcidit ſibi pollicem, vt ſic fieret indignus ſacerdotio, & tamen poſtea factus eſt ſacerdos. gloſ. in d. c. ſi quis abſciderit. quia hæc ſpecialia non ſunt trahenda ad conſequentiam. d. gloſ. & cap. petiſti. 7. q. 1. Marcus autem ille, non fuit Marcus Euangeliſta, vt quidam putant, ſed alter Marcus anachoreta, vt notat Baronius tomo 1. Annalium ſub anno Chriſti 45. in fine.

Cap. 4. Significauit.

SACERDOS, qui ſine cauſa virilia ſibi fecit abſcindi, credens

inde

inde mereri, de diſpenſatione Epiſcopi, ſuum officium (præter altaris miniſterium) poterit exercere.

QVIA cum non liceat alicui in propria membra ſæuire, talis grauiter deliquit. ſupr. c. prox. Et per huiuſmodi abſciſſionem efficitur irregularis. Innoc. hic in fin. Et ob id de iure communi prohibetur, ne ad ordines promoueatur, & ſi eſt promotus, quod in illis nō adminiſtret. c. ſi quis abſciderit. diſt. 55. & cap. maritum. diſtin. 33. Sed quoniam ſimplicitati, & ignorantiæ, faciliter venia tribuitur. c. cum vniuerſorum. de rer. permut. Et bona intentio malum factum excuſat. c. dixit. & ibi gloſ. fin. 32. q. 4. Ideo pia intentio illius, qui virilia fecit ſibi abſcindi, credens ſe obſequium Deo præſtare, debet operari, vt facilius quo ad aliqua cum eo diſpenſetur, & ſic Papa concedit, vt Epiſcopus poſſit quo ad eius ſacerdotale officium in aliqua parte adminiſtrandum, cum tali ſacerdote diſpenſare. vt in tex. Sed quoniam oblatio altaris omnia alia ſacramenta præcellit. cap. nihil. de conſecrat. diſtin. 2. Et in maioribus cautius eſt agendum. cap. vbi. de elect. in 6. Ideo quo ad illam Papa ſibi facultatem cum tali diſpenſandi reſeruat. vt in text. & gloſ. fin. hic.

Cap. 5. Ex parte. il 2.

SACERDOS, qui ex iuſta cauſa facit ſibi virilia abſcindi, poteſt, vt prius, ſacerdotale officium exercere.

QVIA canones non prohibent à ſacri altaris adminiſtratione illos, qui ex iuſta cauſa faciunt ſibi virilia abſcindi. vt in tex. & c. ſi quis pro ægritudine. diſtin. 55. Sed illos excludunt, in quibus propter talem abſciſſionem, crudelis voluntas in ſeipſos notatur. ſupr. c. ex parte. & diſt. 55. c. qui partem. Et quoniam in materia irregularitatis, & ordinationis, regula procedit affirmatiuè, vt quilibet ad ordines cenſeatur idoneus, niſi in iure reperiatur prohibitus. Abb. hic. num. 2. Ideo cum quis ſentiret ſibi lepræ periculum imminere, de conſilio medici virilia fecit ſibi abſcindi, vt poſſet ab illo infirmitatis vitio liberari, vel ex alia ſimili rationabili cauſa de ſuo conſenſu fuerint ſibi abſciſſa, ſi aliàs eſt idoneus, non debet impediri, quin ſui ordinis officium exequatur. vt in tex. & cap. ſi quis à medicis. diſt. 55. Notat autem Butr. hic, quod inciſio virilium proficit ad curam morbi lepræ; ex quo videtur, quod lepra aliquando procedat ex inſtinctu luxuriæ, & quod non ſolum in infirmitatibus animi minus malum eſt eligendum, vt 13. diſt. per totum. ſed etiam in infirmitatibus corporis, vt in caſu huius tex. in quo pro ſananda lepra abſcinduntur virilia. Butr. & Abb. hic. Vnde eſt intelligēdum de lepra, quæ ſit maius malum, quàm talis abſciſſio. Sex enim illius enumerantur ſpecies. Leuit. cap. 13.

Cap.

Cap. 6. Expoſuiſti.

MVTILATVS manu, ſi promotus fuerit in abbatem, ab abbatia deponitur.

QVIA mutilatio manus eſt enormis defectus, qui impedit exercitium ſacerdotij, & generat ſcandalum, ſi de facto exerceatur. c. presbyterum. de cleric. ægrot. Vnde taliter impeditus non poteſt ad ſacros ordines promoueri. vt in tex. Et quoniam abbas debet de iure communi eſſe ſacerdos. cap. 1. de ætat. & qual. ordin. Et inhabilis ad vnum connexorum, eſt inhabilis ad reliquum. Abb. hic. Ideo ſi aliquis in promotione ſua ad abbatiam, tacuit fraudulenter huiuſmodi defectum, cum non poſsit promoueri ad ordinem requiſitum, eſt ab officio abbatiæ etiam amouendus. vt in tex. & d. c. 1. de ætat. ordinan.

Cap. 7. Thomas.

CARENS vngula pollicis, dummodo ſit fortis in pollice, licite ad ſacerdotium promouetur.

QVIA modica deformitas in membro non impedit exercitium ordinis, nec generat ſcandalum, propter quæ impedimenta quis prohibetur ab ordinibus. ſupr. c. cum de tua. Et quoniam carentia vngulæ eſt modicus defectus. ſupr. c. 1. Ideo ſi aliàs talis ſit potens in pollice ad frangendum euchariſtiam, & aliud canonicum non obſiſtat, propter deformitatem, & defectum vngulæ, non debet ab ordine ſacertij prohiberi. vt in tex. & c. qui partem. diſt. 55. Vnde ex prædictis in hoc tit. circa huiuſmodi membrorum defectus, eſt diſtinguendum. Quod quidam ſunt corpore vitiati ſponte, quidam caſu; ſi ſponte, diſtingue, aut nulla iuſta cauſa interueniente; & tunc ordinandus repellitur, & iam ordinatus deijcitur. c. qui partem. & c. ſi quis à medicis. diſt. 55. & c. maritum. diſt. 33. aut iuſta cauſa interueniente, & tunc non prohibetur ab ordine. ſupr. c. ex parte. il 2. niſi generet deformitatem, quia tunc in omni caſu repellitur. c. lator. & c. ſi euangelica. diſt. 55. & ſupr. c. expoſuiſti. Si caſu, & tunc ſi in magnis membris, & deformitatem generet, repellitur, & deijcitur. d. c. ſi euangelica. In paruis verò membris nō impeditur, ſi deformitas modica ſit, & ſine culpa ſua, vt in hoc cap. fin. Si verò culpa ſua in talem modicam deformitatem incidit, de miſericordia etiam toleratur. ſupr. c. 1.

Liber

Liber Primus. Titulus XXI.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

In Decretal. Cap. 1. Vt bigami.

BIGAMI non ſunt ad ſacerdotium promouendi.

QVIA per ſacramentum ordinis quis conſtituitur ſacramentorum miniſter. Et quoniam ille, qui alijs debet ſacramenta miniſtrare, nullum debet in ſacramentis pati defectum. Defectus autem in ſacramento eſt, quando ſacramenti ſignificatio integra non inuenitur. Et ſacramentum matrimonij ſignificat coniunctionem Chriſti ad eccleſiam, quæ eſt vnius ad vnam. Ideo requiritur ad perfectam ſignificationem ſacramenti, quòd vir ſit tantum vnius vir, & vxor ſit tantum vnius vxor; & ideo bigamia, quæ hoc tollit, irregularitatem inducit, & impedit ordinari. S.Thom.par.3.q.66.art.1.in addit. Præterea, in in illis, qui accipiunt ſacramentum ordinis, maxima ſpiritualitas debet apparere, tum quia ſpiritualia miniſtrant, ſcilicet ſacramenta; tum quia ſpiritualia docent, & in ſpiritualibus occupari debent. Et quoniam concupiſcentia, per quam totus homo caro efficitur, maxime ſpiritualitati repugnat. Ideo non debet aliquod ſignum concupiſcentiæ permanentis in ordinandis apparere; quod quidem apparet in bigamis, qui vna vxore noluerunt eſſe contenti; & ideo etiam prohibentur ordinari. S.Th.d.art.1. Et præcipuè prohibetur bigamus promoueri ad ſacerdotium, & alios ordines ſacros. vt in tex. cum in iſtis propter eorũ excellentiam maior continentia, & ſpiritualitas requiratur. gloſ.in ſum.diſt.26. Sunt autem quatuor modi bigamiæ. Primus eſt, cum quis habet plures vxores de iure ſucceſſiuè. Secundus, cum ſimul habet plures, vnam de iure, aliam de facto. Tertius, cum habet plures ſucceſſiuè, vnam de iure, aliam de facto. Quartus, quando quis viduam ducit vxorem. Et omnibus his modis eſt irregularitas adiuncta. S. Thom. ibidem. & gloſ. infr. in cap. proxim. quæ addit quintum, ſcilicet, quando quis ſcienter cognouit vxorem adulteram. vt in cap. ſi cuius. & cap. ſi laici. diſt. 34.

Cap. 2. Super eo.

CVM bigamo qui ordinatus eſt ad ſacros, non diſpenſatur.

Quia

QVIA bigami prohibentur per Apoſtolum, ad ſacros ordines promoueri. 1. ad Timoth. cap. 3. Et quoniam diſpenſatio eſt communis iuris relaxatio. gloſ. penult. in c. requiritis. 1. q. 7. Et inferior non poteſt tollere legem ſuperioris. c. cum inferior. de maior. & obed. Ideo epiſcopis non licet contra dictum Apoſtoli diſpenſare, vt bigami ad ſacros ordines promoueantur, vel, ſi promoti fuerint, vt in illis adminiſtrent. vt in tex. & infr. c. nuper. Papa autem, licet non diſpenſet contra dicta Apoſtoli in his, quæ pertinent ad articulos fidei, & fortè in his, quæ pertinent ad generalem ſtatum eccleſiæ, in alijs tamen bene diſpenſat. Innoc. hic. Petrus enim, cuius Papa eſt ſucceſſor, fuit maior, quam Paulus, in adminiſtratione; ideo conſtitutione Pauli non adſtringitur. Abb. nu. 6. Vnde Papa non diſpenſat quantum ad ea, quæ ſunt de iure naturali, & quantum ad ea, quæ ſunt de neceſſitate ſacramentorum, & fidei; ſed in alijs, quæ ſunt de inſtitutione Apoſtolorum, cum eccleſia nunc habeat eandem poteſtatem ſtatuendi, & deſtituendi, quam tunc habuerit, poteſt per eum, qui primatum tenet in eccleſia, diſpenſari. S. Tho. par. 3. q. 66. artic. 5. in addit. Et quoniam bigamiæ non eſt adiuncta irregularitas de iure naturali, ſed de iure poſitiuo; nec eſt de eſſentialibus ordinis, quod ordinandus non ſit bigamus; quod patet ex hoc, quòd ſi aliquis bigamus ad ordines accedit, characterem accipit. S. Tho. ibidem. & c. quicunque. diſt. 50. Ideo Papa poteſt diſpenſare in tali irregularitate totaliter; ſed epiſcopus, quantum ad minores ordines; Et quidam dicunt, quod etiam quantum ad maiores in illis, qui volunt Deo in religione ſeruire, propter vitandum religioſorum diſcurſum. S. Tho. d. art. 5. & gloſ. hic ver. diſpenſare.

ET ordinator priuabitur poteſtate ordinandi.

QVIA conueniens eſt, vt quis puniatur, in quo peccauit. c. inter. de exceſſ. præl. Ideo qui deliquit conferendo ordines, cui non debebat, ab illa ordinis collatione eſt in eius pęnā prohibendus. vt in tex. & c. litteras. de tempor. ordin.

NISI cum eo fuerit diſpenſatum.

QVIA legitima diſpenſatio reddit licitum, quod erat illicitum. gloſ. penult. in c. dudum. il 2. de elect. Et quoniam conuenit in tali caſu facilius diſpenſare cum ordinatore, in quo eſt ſola culpa; quàm cum ordinato, in quo eſt irregularitas, & culpa. Abb. nu. 8. Ideo ſi cum ordinatore fuerit diſpenſatum, vt pro tali errore, ordinandi poteſtate, & officio non priuetur, poterit ſine pœna priuationis incurrenda, etiam in futurum tales ordines conferre. vt in tex. & gloſ. fin. Diſpenſatio autem iſta eſt à Papa obtinenda. Abb. nu. 9. Cum eius ſit ſoluere, cuius eſt ligare. d. c. cum inferior. Et ad id, quod dicitur, vbi non eſt diſpenſatio reſeruata, videtur inferioribus conceſſa, Reſpondetur, illud

illud eſſe verum, niſi diſpenſetur, vbi pœna ſit Papæ reſeruata, nam tunc intelligitur reſeruata etiam diſpenſatio. Butr. in fin. Vel dic potius, illud non eſſe verum. vt not. in Clemen. 2. de elect.

Cap. 3. De bigamis.

BIGAMVS, vxore viuente, vel mortua, non ordinatur.

QVIA non matrimonij vinculum, ſed irregularitas contracta ex carnis diuiſione in plures, verè, vel interpretatiuè, eſt impedimento, vt bigamus ordinari non debeat. ſupr. c. 1. & 2. Et quoniam talis irregularitas non poteſt purgari per mortem vxoris, vel per pœnitentiam; nec etiam per baptiſmum ſubſecutum. c. acutius, & c. vna. diſt. 26. Ideo non ſolùm viuente vxore; ſed etiã defuncta, bigamus non eſt admittẽdus ad diuinorum celebrationem, maximè cum à doctrina ſit Apoſtoli, & inſtitutionibus eccleſiæ alienũ. vt in tex. & infr. c. prox.

Cap. 4. Nuper.

QVI mortua vxore, promotus ad ſacros, cum ſecunda de facto contraxit, & cognouit, bigamiæ pœnam incurrit.

QVIA in maleficijs magis voluntas, quàm exitus ſpectatur. diſt. 99. c. fin. & l. diuus. ff. ad leg. Corn. de ſicar. Et propter ſimilitudinem facti, quis numeratur inter eos, de quorum numero ipſe non eſt. c. quotquot. 27. q. 1. & l. fin. ff. mand. Et quoniam qui de facto cum ſecunda contraxit, quantum in eo fuit, ſuam carnem in plures diuiſit. vt not. ſupr. in c. 1. Ideo licet defectus vnitatis ſacramenti re vera in illo non ſit, qui vnam habuit vxorem, & poſt ſuſceptionem ordinis ſacri aliam duxit de facto; nam realiter carnem ſuam non diuiſit in plures vxores, ex quo iſta ſecunda non eſt vxor. gloſ. penult. hic. & gloſ. fin. in c. ſanè. de cleric. coniug. vnde in veritate talis bigamus non exiſtit. vt in tex. bigamiæ tamen pœnam incurrit, & in ſuſceptis ordinibus adminiſtrare non debet, non propter ſacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſecuto. vt in tex. & infr. c. fin. Et præter alias pœnas, hodie promotus in ſacris, ſi de facto contrahat matrimonium, eſt ipſo facto excommunicatus. Clem. 1. de affinit, & conſang.

LICET non ſit bigamus.

QVIA bigamus propriè dicitur, quaſi binæ vxoris maritus. c. vnius. diſt. 26. & c. aperiant. 31. q. 1. licet interpretatiuè ſint, & alij modi bigamiæ, vt not. ſupr. c. 1. Et quoniam ordinatus in ſacris non poteſt ducere vxorem, & ſi de facto ducat, de iure non tenet. d. c. ſanè. & de ætat. & qual. ordin. c. à multis. Ideo licet talis propter affectum intentionis cùm opere ſubſecuto, bigamiæ pœnam incur-

rat. vt dictum eſt ſuperius; verè tamen, & propriè bigamus non eſt. vt in tex. & gloſ. ver. in bigamis. ſupr. in c.2.

Cap. 5. Debitum.

QVI contraxit cum virgine, licet prius ab alio fuerit deſponſata, bigamus non cenſetur.

QVIA cum duo ſint in coniugio, videlicet, conſenſus animorum, & commixtio corporum, quorum alterum ſignificat charitatem, quæ conſiſtit in Spiritu inter Deum, & iuſtam animam, ad quod pertinet illud, quod dicit Apoſtolus; Qui adhæret Deo, vnus Spiritus eſt cum eo. 1. ad Corinth. cap.6. Reliquum verò deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum, & eccleſiam, ad quod pertinet illud, quod Euangeliſta teſtatur; Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Ioan. cap.1. profectò coniugium illud, quod non eſt ex commixtione corporum conſummatū, non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum,& eccleſiam,per incarnationis myſterium eſt contractum. vt in tex. iuxta quod Paulus exponens illud, quod prædixerat protoplaſtus; Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Geneſ. cap.2. Et propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ; & erunt duo in carne vna, ſtatim ſubiungit; Hoc autem dico magnum ſacramentum in Chriſto,& eccleſia. ad Epheſ. cap.5. Et quoniam propter ſacramenti defectum, inhibitum eſt, ne bigamus, aut maritus viduæ præſumat ad ſacros ordines promoueri, quoniam nec illa eſt vnica vnici, nec iſte vnus vnius. vt in tex. & ſupr.c.1. Ideo vbi deficit inter huiuſmodi coniuges commixtio corporum ex primis nuptijs, non deeſt in ſecundis ſignificatio vnitatis,quæ inter Chriſtum,& eccleſiam in matrimonio conſideratur; Vnde is, qui mulierem ab alio viro ductam, ſed minime cognitam, duxit in vxorem; quia nec illa, nec ipſe carnem ſuam diuiſit in plures; propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad ſacerdotium promoueri. vt in tex. & c. Valentino. diſt. 24.

Cap. 6. Quia circa.

QVI plures habuit concubinas, ex eo bigamus non eſt.

QVIA in fornicatione non eſt ſacramentum, & conſequenter nec defectus talis ſacramenti, qui bigamiam inducat; Et quamuis ſit in fornicatijs maioris concupiſcentiæ ſignificatio, quam ſit in illis, qui plures vxores ſucceſſiuè habuerunt, non tamen eſt concupiſcentiæ ita adhærentis; nam per fornicationem vnus alteri non in perpetuo obligatur, & in eis non eſt defectus ſacramenti, qui cauſat bigamiam. S.Tho. par.3. q.66. artic.1. in addit. Ideo per fornicationem cum

cum concubinis non inducitur irregularitas bigamiæ, ſicut inducitur per matrimonium cum pluribus. vt in tex.& c.fraternitatis. diſt. 34.

Cap. 7. A nobis.

SVBDIACONVS, qui cum vidua contraxit, & eam cognouit, bigamiæ pœnam incurrit.

QVIA licet ſubdiaconus non poſſit de iure contrahere matrimonium c.presbyterum.diſt.28. Et ideo ſi de facto cum vidua contraxit, carnem ſuam non diuiſit in matrimonio cum illa. vt in tex.& ſic propriè non dicitur bigamus. ſupr. c.nuper. Tamen quoniam in maleficijs magis voluntas, quàm exitus ſpectatur. l. diuus. ff. ad leg. cornel. de ſicar. Ideo ex quo talis deliquit contrahendo de facto, & quantum in ipſo fuit, deduxit opus ad effectum, bigamiæ pœnam incurrit, ac ſi vere contraxiſſet, non propter ſacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſecuto. vt in tex. & d.c. nuper.

LICET bigamus non ſit.

QVIA bigamia incurritur in matrimonio cum vidua, propter carnis diuiſionem interpretatiuè factam cum pluribus. vt not. ſupr. in c.1. & gloſ.3. in c.2. Et quoniam inter ſubdiaconum,& viduam non eſt vere matrimonium, vt dictum eſt ſuperius. Ideo ipſe non poteſt dici viduæ maritus,& ob id bigamus vere non exiſtit.vt in tex. & d.c.nuper.

In Sexto. Cap. vnic. Altercationis.

BIGAMVS nudatus eſt omni priuilegio clericali, & eſt adſtrictus ſæculari foro.

QVIA priuilegium meretur amittere,qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. c. tuarum. extr. de priuil. Et fruſtra inuocat legis auxilium, qui committit in legem. c. contingit.il 2. de ſent. excom. Et quoniam prohibitum eſt, ne clerici ſint bigami. extr. c.1.& 3. Ideo licet clericus in minoribus, coniugatus, ſi non ſit bigamus, poſsit gaudere quo ad aliqua priuilegio clericali. c.ſane. extr. de cleric. coniug. ille tamen, qui eſt bigamus, tanquam exercens actum ordini clericali aduerſum, omni clericali priuilegio, cui renunciare iam ex ſe videtur, à iure ipſo facto priuatur. vt in tex. & c.quiſquis. diſt. 84.

NEC valet conſuetudo in contrarium.

QVIA talis conſuetudo eſt canonicis inſtitutionibus inimica, extr. c.1. Ideo eſt potius dicenda corruptela, & tanquam illicita

extirpanda.c.ad audientiam.extr.de conſuet. & c.1.ſupr.eod.

ET prohibetur ei ſub anathemate,ne tonſuram deferat.

QVIA redundaret in ignominiam ordinis clericalis, ſi ille tonſuram deferret,qui ſæculari foro ſubeſſet.c.Ioannes.extr. de cleric. coniug. Ideo ex quo talis non gaudet priuilegio fori clericalis, vt dictum eſt ſuperius; prohibetur etiam,ne tonſuram, vel habitum clericalem deferat.vt in tex.& gloſ.fin.hic.

Liber Primus. Titulus XXII.

DE CLERICIS PEREGRINIS

In Decretal. Cap. 1. Tuas.

VLTRAMONTANI, & valde remoti,ordinationẽ ſuam probare debent per quinque epiſcoporum ſigilla.

QVIA vbi maius periculum vertitur, cautius eſt agendum.c.vbi.elect.in 6. Et quoniam poſſet ſæpe contingere,vt propter diſtantiam loci, & perſonarum qualitates non cognitas,illi,qui ſunt valde remoti,falſificarẽt proprij Epiſcopi ſigillũ,& quòd nõ bene eſſent,qui recognoſcerẽt illud.c.nullus.& c.tranſmarinos.diſt.98. Ideo,licet ad probandã ordinationem vicinorum clericorum,ſufficiãt litteræ proprij Epiſcopi cum ſuo ſigillo obſignatæ. infr.c.tuæ.& diſt.71.c.priuatus. quo ad clericos tamen valde remotos,quales ſunt vltramarini,ſunt obſeruanda veterum Patrum inſtituta, vt ad minus quinque Epiſcoporum ſuper ordinatione ſua teſtimonio muniantur.vt in tex.& d.c.tranſmarinos. Et nihilominus ſunt etiam per aliquod tempus in expectatione tenendi,antequam ordinentur,vt plenius de vita eorum inſtructio habeatur; ſed & de inferioribus eorum ordinibus inquiri oportet, quia poſſet contingere, vt aliquibus prætermiſſis, ſaltum feciſſent. vt in tex.& cap.Afros.diſt.98.

Cap. 2. Inter.

CLERICVS peregrinus, qui iurat ſe ordinatum,niſi aliter probet, in illo ordine non ſuſcipietur,nec ad ſuperiores promouebitur.

QVIA cum nullus clericus ſine litteris ſui Epiſcopi, vel ſufficienti teſtium probatione,ſit in aliqua eccleſia ſuſcipiendus.c.primatus.

& ibi

Digitized by Google

& ibi gloſ.1.diſt.71. multo magis eſt hoc obſeruandum in clericis ignotis,ne facile quis admitteretur ad ordines, qui de iure eſſet ab illis repellendus.ſupr.c.prox. Et quoniam nemo poteſt pro ſe teſtificari. 14.q. 2.in ſum. Et non adhibetur fides ſponte ad iurandum ſe offerenti. c. ex litteris.de in integr.reſtit. Ideo non eſt credendum ſoli iuramento clerici aſſerentis ſe ordinatum; ſed,niſi de ipſius ordinatione canonica, per idonea conſtiterit argumenta; nec in aſſertis per ipſum ordinibus eſt ſuſcipiendus, nec ad maiores eſt promouendus; præſertim antequam eius conuerſatio fuerit approbata.vt in tex.& diſt.71.c.1. Et nouiſſime contra male ordinantes, & male promotos,emanauit conſtitutio Sixti V.qui contra tales auget pœnas.Data Nonis Ian.1588. Quæ tamen fuit poſtea moderata per Clement. VIII.qui tollit illas Sixti pœnas,prçterquam contra ſimoniacos. Data prid.Kal.Ian.1595.

Cap.3. Tuæ.

PEREGRINVS, de cuius ordinatione non conſtat, non permittitur celebrare in publico.

QVIA ſi talis peregrinus non eſſet ſacerdos,publice ſimulans celebrare,deciperet populum adſtantem.gloſ.fin.hic, & c.de homine. de celebr.miſſar. Et quoniam periculis eſt obuiandum. ſupr. c. 1. Ideo niſi legitime conſtiterit,ſiue per litteras,ſiue per teſtes, de canonica ordinatione peregrini, qui penitus ſit ignotus, non debet Epiſcopus loci permittere, illum in ſuis plebibus celebrare. vt in text. & c. quieſcamus.diſt.42. Si autem non eſſet penitus ignotus,poſſet Epiſcopus animi ſui motum informare,& ſecundum quod ſibi videbitur, illum ad publice celebrandum admittere,vel repellere. Abb.hic.

SED in occulto ſic.

QVIA dum talis permittitur occulte celebrare, ſi non eſſet ſacerdos,nullum alium deciperet,quàm ſeipſum.gloſ.fin.hic. Et quoniam non eſt veriſimile,quòd aliquis ſit propriæ ſalutis immemor. cap. ſancimus.1. q.7. Ideo cum non ſit tunc periculum de aliorum ſalute; nec illud præſumatur de propria, non requiritur tanta diligentia in habenda fide ſui ordinis; ſed ſibi creditur, & ex deuotione permittitur in occulto celebrare.vt in tex.& Butr.hic.

Cap.4. Te nobis.

INFERIORES prælati, ſine diœceſanorum conſenſu, in eccleſijs ſuis peregrinos non poſſunt inſtituere.

QVIA inſtitutio auctorizabilis in eccleſijs, ad minorem Epiſcopo pertinere non poteſt.c.cum ſatis.infr.tit.prox.& c. nullus. 16 q.7. Et quo-

Et quoniam nemo debet ponere manum in meſſem alienam, nec ſibi vendicare, quod ad ſuum non ſpectat officium. c. venerabilem. de elect. Ideo tanquam honeſtati contrarium, & à ſanctorum Patrum inſtitutionibus alienum, non licet inferioribus prælatis ſine Epiſcopi conſenſu in aliqua eccleſia clericos inſtituere, & maxime peregrinos. vt in tex. & Abb. nu. 3. Ad epiſcopum enim, qui eſt ordinarius totius diœceſis, pertinet cauere, nè indigni in ſua diœceſi inſtituantur in eccleſijs. Innoc. hic. Ad celebrandum tamen bene poſſunt inferiores prælati illos admittere, etiam ſine licentia Epiſcopi, ſi habent eos plene notos, cum hoc non ſit de reſeruatis Epiſcopo; ſed non poſſunt cognoſcere de validitate eorum litterarum dimiſſorialium, cum ſolis Epiſcopis ſit hæc cognitio reſeruata. Innoc. hic.

Liber Primus. Titulus XXIII.

DE OFFIC. ARCHIDIACONI.

In Decretal. Cap. 1. Vt archidiaconus.

ARCHIDIACONVS poſt Epiſcopum tenetur habere curam de omnibus, quæ ad diuinum cultum ſpectantia, in clero occurrere poſſunt, tam in ciuitate, quàm in diœceſi.

QVIA curam animarum, & eccleſiarum, earumq. miniſtrorum totius diœceſis generaliter tenetur Epiſcopus habere. c. quæcunque. 10. q. 1. Sed quoniã Epiſcopus non poteſt per ſeipſum omnia adimplere. c. inter cætera. de offic. ordin. Ideo dantur ei diuerſi miniſtri, & cooperatores, qui ſuppleant, vbi ipſe non poteſt. cap. perlectis. diſtinct. 25. Et præcipue datur ei Archidiaconus, qui ob id dicitur vicarius, & oculus Epiſcopi ſibi datus à iure; cui poſt Epiſcopum competit maior iuriſdictio, quam alicui alteri de diœceſi. infr. c. ad hæc. Et ob id tenetur magis, quam teneantur alij, adiuuare Epiſcopum tam in ciuitate, quam in diœceſi, circa curam diuini cultus, & circa officium per illius miniſtros, adhibendum. vt in tex. & d. c. ad hæc. Si tamen ex conſuetudine, vel ex inſtitutione eſſent aliæ dignitates, quæ ſupplerent officium Epiſcopi in his, quæ de iure communi ad archidiaconum ſpectant, tales conſuetudo, & inſtitutio eſſent obſeruandæ, cum ex eis acquiratur iuriſdictio. Innoc. hic. Et hodie qui debeant eligi in archidiaconos, & quis eorum habeat ius viſitandi, quomodo debeat viſitare, & de quibus cauſis cognoſcere poſsit, eſt attendendum Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. 12. & 20. de reform.

Cap.

Digitized by Google

Cap. 2. Officium.

ARCHIDIACONI officium eſt, Euangelium legere, & totum diuinum officium, quo ordine ſit recitandum, declarare, aliaq. ad diuinum cultum hic enumerata diſponere.

QVIA hæc maiora munera eccleſiæ, quæ non poſſunt per Epiſcopum perſonaliter exerceri, conueniens eſt, vt per illum exerceãtur, qui poſt Epiſcopum tenet in eccleſia primam dignitatem. c.perlectis. diſt. 25. Et quoniam de iure communi poſt Epiſcopum archidiaconus tenet in eccleſia primum locum. ſupr. c. prox. Ideo ad ipſum ſpectat horum curam exercere. vt in tex. & infr.c.ad hæc.ſi de iure ſpeciali non adſit alia dignitas, cui hæc incumbant, vt dictum eſt ſupr. in cap.prox.

Cap. 3. Ea, quæ.

CVSTODIA vaſorum eccleſiæ ſpectat ad Archidiaconum.

QVIA qui habet munus, debet habere onus. c.qui ſentit. de reg. iur.in 6. Et quoniam archidiaconus habet dignitatem, cui de iure communi eſt annexa cura rerum eccleſiæ, quæ per ipſummet Epiſcopum non poteſt haberi. ſupr.c. prox. Ideo ſi ex talibus rebus aliquid deperierit, archidiaconus punietur, & ad illarum reſtitutionem condemnabitur. vt in tex.& Abb.hic. Si tamen illarum cuſtodia ad cuſtodem, ſiue theſaurarium ex iure ſpeciali ſpectaret, ipſi tenerentur reddere rationem, non autem archidiaconus. vt ſupr.c.1.& gloſ.1.hic.

Cap. 4. Cum ſatis.

ARCHIDIACONVS ſine mandato Epiſcopi non committit curam animarũ, id eſt, non habet inſtitutionem auctorizabilẽ.

QVIA ad Epiſcopum pertinet cura animarum totius diœceſis, & eius officium eſt inuigilare, ne indigni inſtituantur ad regimen illarum. ſupr.c.te nobis.tit.prox. & c.quamuis.infr. de reg. iur. Et quoniam nemo debet contra ſanctorum Patrum conſtitutiones venire; nec ſibi vendicare, quod ad ſuum non ſpectat officium. vt in tex. & c. nullus omnino. 16. q.7. Ideo ſine licentia, & mandato Epiſcopi non debet archidiaconus præſumere, alicui committere curam animarum. vt in tex. & c. admonet. de renunt. Et ſi ex conſuetudine, vel priuilegio archidiaconus, vel alius prælatus hanc curam demandaret, debet hoc facere, vt Epiſcopi vicarius. Innoc.hic.

Cap. 5. Archidiaconis.

ARCHIDIACONVS de iure communi non poteſt excõicare.

Quia

QVIA excommunicatio dicitur mucro dignitatis epiſcopalis.c.viſis. 16.q.2. Et eſt maxima pœna.c.corripiantur.24.q.3. Et quoniam nemo debet ſibi vendicare poteſtatem, quæ pertinet ad Epiſcopum.ſupr. c. prox. Et archidiaconus habet modicam iuriſdictionem. ſupr.c.1. & infr. c.fin. Ideo de iure communi archidiaconus excommunicare non poteſt,vt in tex.& d.c.corripiantur. Ex conſuetudine tamen poſſet habere excommunicandi facultatem.c. cum ab eccleſiarum. de offic.ordin.& gloſ. in c.nemo. 2.q.1. quia talis poteſtas pertinet ad ea, quæ ſunt iuriſdictionis,gloſ.fin.in c.tranſmiſſam.de elect. Et conſuetudo dat,vel tollit iuriſdictionem, vbi non opponitur ei incapacitas perſonæ.d.gloſ.in d.c.nemo. Non tamen poteſt tunc anathematizare,ſiue excommunicare cum illa ſolemnitate, qua poteſt Epiſcopus; cum hoc non conueniat dignitati inferiori,ſed ad maiorem pœnæ terrorem, reſeruatur epiſcopali dignitati.gloſ.1.in d.c. cum ab eccleſiarum. & gloſ. in c.cum in cunctis.ver.archidiaconatum.de elect.

Cap. 6. Mandamus.

ARCHIDIACONVS ſemel in anno viſitat ſuam prouinciam,id eſt, parochiam.

QVIA viſitatio prælati non debet eſſe ita rara, vt per eius incircunſpectionem in locis viſitandis abuſus introducantur; nec debet eſſe ita frequens, vt per eius acceſſum, & commeſtionem, in exhibendis expenſis ſubditi doleant nimium ſe grauari. c.cum venerabilis. de cenſib. & c.placuit.10.q.1. Et quoniam viſitare regulariter ſemel in anno,apparet tempus moderatum ad iſtos duos reſpectus obſeruandos. c.decernimus.10.q.1.& gloſ.fin.in d.c.cum venerabilis. Ideo vbi habet archidiaconus facultatem viſitandi ſuam parochiam,ſufficit, quod ſemel in anno hoc faciat. vt in tex. & c.cum Apoſtolus,§.penult. de cenſib. Archidiacono autem competit viſitare, potius de conſuetudine, quàm de iure communi.gloſ.ſupr.in c.cum ſatis. Nam viſitare pertinet ad curam animarum c.dudum.il 2. de elect.Et de iure communi Archidiaconus non habet curam animarum.gloſ.in d.c.cum ſatis. Et quando ipſe habet facultatem viſitandi,eius viſitatio non excludit viſitationem Epiſcopi,& Archiepiſcopi. Abb.hic. Et ſi eius viſitatio non eſt multum neceſſaria,poteſt differri per triennium.ſupr.c.1.

NISI neceſſitas exigat plus.

QVIA neceſsitas non habet legem,id eſt, ceſſat lex, vbi venit neceſſitas.l.vnic.& ibi gloſ.ver.expedire.ff. de offic. conſul. Et quæ de nouo emergunt,nouo indigent auxilio.l. de ætate.§. ex cauſa. ff.de interrog.act. Ideo non ſolum ſemel in anno, ſed etiam bis, & pluries, ſi eſt opus, poteſt prælatus viſitare.c.viſitandi.18.q.2. & gloſ.hic.

Si ve-

Si verò non propter neceſſitates eccleſiarum, & populorum; ſed pro ſuis negotijs prælatus accederet ad illos, non tenerentur ſubditi exhibere ipſi tunc expenſas, & procurationes. vt in d.c. cum venerabilis. & l.fin. C. de ſtat.& imag. Qualiter autem hodie viſitent archidiaconi, tradit Concil.Trid. ſeſſ.24.de refor. c.3.

Cap. 7. Ad hæc.

OFFICIVM archidiaconi conſiſtit principaliter in releuando epiſcopum circa ſolicitudinem paſtoralem.

QVIA. cum epiſcopus non poſſit omnia ad eius curam ſpectantia per ſeipſum exercere, dantur ei diuerſi miniſtri, & cooperatores, qui adiuuent illum. c.inter cætera. de offic. ord. Et quoniam principalis eius cooperator eſt archidiaconus, qui ſibi datur vicarius à iure. vt in tex. Ideo pro epiſcopi ſubleuatione, ad archidiaconum ſpectat principaliter, tanquam ad eum, qui eſt oculus, & vicarius epiſcopi, proſpicere per epiſcopatum, & quæ viderit corrigenda, corrigere, & emendare, niſi ſint negotia ita ardua, quod abſque epiſcopi præſentia nequeant terminari. vt in tex. & ſupr. c.1. Quæ autem ſint negotia regulariter per archidiaconum proſpicienda, enumerantur hic in tex. Et quę ſint negotia grauia per ipſum non terminanda, recenſentur hic per Abb. nu. 1. Et hodie præcipuè non iudicant archidiaconi cauſas matrimonij, & criminum. Concil.Trid. ſeſſ.24. de refor. cap.20. Nec cauſas concubinatus. idem Concil. ſeſſ.25. de refor.cap.12. Et quales debeant creari archidiaconi, vide idem Concil. ſeſſ.14.de refor. cap.14.

Cap. 8. Significaſti.

ARCHIDIACONVS non dat commendatitias ad ordines.

QVIA dare litteras commendaticias ad ordines, eſt iuriſdictionis epiſcopalis. c.extraneo.diſt.71. Ad epiſcopum enim ſpectat iudicare, quinam de diœceſi ſint alijs præficiendi. c.nullum. 9. q.2. Et quoniam nemo debet ponere manum in meſſem alienam. c. nullus omnino. 16. q.7. Ideo neque archidiaconus, neque alius poteſt ſine licentia, & auctoritate epiſcopi, promouendis ad ordines litteras concedere. vt in tex. & c.quamuis. diſt. 68. Si tamen aliquis ſine eius licentia fuerit ordinatus, ordinatio tenet, & talis non eſt ſuſpenſus ipſo facto; ſed eſt per ſui epiſcopi ſententiam ab ordinis ſic ſuſcepti executione ſuſpendendus. gloſ.1. hic. Vnde ſi celebrat, antequam fuerit ei interdicta ordinis executio, ex quo non eſt adhuc ſuſpenſus, non incurrit irregularitatem. Hoſt.& Abb. hic.

Cap. 9. Vt noſtrum.

ARCHIDIACONVS examinat, & præſentat ordinandos, & ponit prælatos in ſede.

QVIA cum archidiaconus ſit datus à iure vicarius epiſcopi, vt ei ſit præcipuus cooperator in eccleſiæ onere ſupportando. ſupr.c.1. Hæc, quæ ſunt negotia grauia, & quibus non poteſt epiſcopus per ſeipſum incumbere, ad eius principalem miniſtrum debent pertinere. vt in tex. Et quoniam vbi intentio alicuius eſt fundata de iure communi, dicens oppoſitum, aggrauatur onere probandi; nec ſufficit, quod ſemiplenè probet, ſed debet plene probare. Abb. hic. Ideo archidiaconus præſentans proprio epiſcopo ordinandos, & illos examinans, & ponens prælatos in ſede (quod eſt vnum ſignum dandi prælaturæ poſſeſſionem) præſumitur ex proprio officio hæc facere; nec creditur alteri aſſerenti talia ad aliā dignitatem pertinere. vt in tex. & Ioan. Andr. hic.

Cap. 10. Dilecto.

ARCHIDIACONI in monaſterijs iuriſdictionem non habent.

QVIA de iure communi, propter ſitum in territorio, ſolus epiſcopus habet iuriſdictionem in eccleſijs in ſua diœceſi exiſtentibus. c.monaſteria. 18. q.2. & c. omnes baſilicæ. 16. q.7. Et de iure ſpeciali per exemptionem ab epiſcopis, ſolus abbas, vel reliqui prælati illius ordinis, iuxta vires priuilegij, ibi iuriſdictionem exercent. c.2. de capell.monach. & c.quanto. de offic.ordin. Et quoniam nemo debet ſibi vendicare, quod ad ſuum non ſpectat officium. ſupr. c.cum ſatis. Ideo neque de iure communi, neque ſpeciali, poteſt archidiaconus in monaſterijs (ſub prætextu, quod intra metas ſui archidiaconatus illa ſint ſita) iuriſdictionem exercere. vt in tex. & d.c.2. de capell.monach.

NISI quantum tribuit eis generalis, vel ſpecialis conſuetudo.

QVIA per conſuetudinem acquiritur iuriſdictio, quando perſona eſt capax de illa. c.cum contingat. de for. compet. & c.irrefragabili. de offic. ordin. Et quoniam archidiaconus eſt capax ad exercendam iuriſdictionem in monaſterijs, cum ſit perſona eccleſiaſtica. gloſ. penult. hic. & gloſ. ſupr. in c.cum ſatis. Ideo, licet de iure ſcripto communi, vel ſpeciali, non competat archidiacono iuriſdictio in monaſterijs ſitis intra metas ſui archidiaconatus, vt dictum eſt ſuperius. Ex conſuetudine tamen poteſt in illis iuriſdictionem habere. vt in tex. & d.c.2. de capell.monach. Et quid in viſitatione pręſtare debeant prælati, tradit Concil.Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap.3.

Liber

DE OFFIC. ARCHIPRESBIT.

In Decretal. Cap. 1. Vt Archipresbyter.

ARCHIPRESBITER ciuitatis ſubeſt archidiacono.

QVIA archidiaconus eſt datus à iure vicarius epiſcopi, & habet maiorem iuriſdictionem, & adminiſtrationem, quàm habeat archipresbyter. ſupr. tit. prox. c. 1. & diſt. 25. c. perlectis. ſ. archidiaconus. Et quoniam vbi aliquis tenet locum ſuperioris, & habet maiorem adminiſtrationem, (licet ſit ordinis minoris) quo ad illud officium eſt alteri præferendus. c. præcipimus. diſt. 93. & gloſ. fin. in c. ſtatuimus. de maior. & obed. Ideo, licet quo ad ordinem archidiaconus non præſit archipresbytero, quo ad iuriſdictionem tamen archipresbyter archidiacono ſubeſt, & eius præceptis, ſicut ſui epiſcopi obedire debet. vt in tex. & gloſ. 2. hic. Archipresbyter tamen, & archidiaconus ſe habent diuerſo reſpectu, vt excedens, & exceſſum, nam in aliquibus archidiaconus reueretur archipresbyterum, & in aliquibus è contra archipresbyter archidiaconum; in quibus eccleſiarum conſuetudines ſunt ſeruandæ. Hoſt. & Abb. hic.

ET principaliter præeſt presbyteris, & presbyteralibus officijs.

QVIA archipresbyteri miniſterium conſtituitur, vt ſuper alios presbyteros in ſolemni officio diligentiam adhibeat, & vt in eccleſia cathedrali curam gerat animarum, ſi illi imminet, & in epiſcopi abſentia, eius vice miſſam ſolemnem celebret, & collectam dicat, aut cui ipſe iniunxerit. vt in tex. Et quoniam per hæc munera exercet officium ſuper alios presbyteros. d. c. perlectis. ſ. archipresbyter. Ideo etiam digniorem locum debet obtinere, & illis præeſſe. vt in tex. & c. à ſubdiacono. diſt. 93.

Cap. 2. Miniſterium.

SI Epiſcopus defuerit, archipresbyter prouideat cuncta, quæ in ſacerdotum miniſterio perfici debeant.

QVIA archipresbyter ciuitatenſis eſt vicarius epiſcopi in foro pœnitentiali, & in celebratione diuinorum. ſupr. c. prox. & Zabar. in Clem. 1. nu. 27. de præb. Et quoniam vbi abeſt principalis, ad eius vicarium ſpectat, illius ſupplere officium. cap. 1. ſupr. tit. prox. Ideo tunc maximè, cum Epiſcopus abeſt, debet archipresbyter gerere curam ſu-

per ſacerdotes in ſpectantibus ad diuinum officium in ecclesia cathedrali peragendum. vt in tex.& infr.c.prox. Et ſi ſint archipresbyteri,& alij,qui habeant curam animarum ; debent populo prædicare verbum Dei. Concil.Trid.ſeſſ.5.de refor.c.5.

Cap.3. Officium.

OFFICIUM archipresbyteri de vrbe conſtat, quando ibi præſul defuerit,vice eius officium inchoare, benedictiones presbyterales in eccleſia dare, miſſam quando voluerit cantare ; vel cui de ſacerdotibus iuſſerit.

QVIA archipresbyter de vrbe, eſt in eccleſia cathedrali vicarius Epiſcopi in celebratione diuinorum.ſupr.c.prox. Et quoniam ea, quæ hic enumerantur, ſpectant ad diuini officij functionem. vt in tex. Ideo,abſente Epiſcopo,per archipresbyterum talium cura eſt aſſumenda.vt in tex.& ſupr.c.1.

Cap 4. Vt ſingulæ.

ARCHIPRESBYTER ruralis, presbyterorum, & laicorum plebaniæ ſuæ curam gerit.

QVIA cum Epiſcopus, quantumuis valde ſit idoneus, non poſſit per ſeipſum omnem ſolicitudinem erga Dei populum per totam diœceſim exercere ; ne quis patiatur in ſpiritualibus detrimentum ex miniſtrorum defectu,decet, vt onera ſua cum alijs partiatur. vt in tex. & c.mandata. de præſumpt. Et quoniam vbi non eſt vnus, qui alijs præſit,ibi inter alios ſolent facilè ſuſcitari diſcordiæ, & communis negligi cura.c.in apibus.7.q.1. Ideo ſingulæ plebes debent archipresbyterum habere,propter aſsiduam erga populum Dei curam, qui non ſolum imperiti vulgi ſolicitudinem gerat ; verùm etiam presbyterorum, qui per minores titulos habitant,vitam iugi circunſpectione cuſtodiat, & qua vnuſquiſque induſtria diuinum opus exerceat, Epiſcopo ſuo renunciet,vt in nullo titubet eccleſiaſtica ſolicitudo. vt in tex. & ſupra tit.prox c.ad hæc.

CONTRA decretum tamen Epiſcopi nibil ordinare poteſt.

QVIA inferior non poteſt tollere legem ſui ſuperioris.c.cum inferior.de maior. & obed. Ideo non poteſt archipresbyter aliquid ordinare contra ſui Epiſcopi decreta; ſed debet illa cuſtodire, & curare,vt per alios etiam exequantur.vt in tex.& Abb.hic in fin.

Liber

Liber Primus. Titulus. XXV.

DE OFFIC. PRIMICERII.

In Decretal. Cap. Vnic. Vt primicerius.

AD primicerij curam pertinet docere diaconos, & diſtribuere lectiones, quæ ad nocturna officia ſpectant.

QVIA circa maiora officia eccleſiæ, quibus non poteſt Epiſcopus per ſeipſum incumbere, ſunt archidiaconus, & archipresbyter deputati. vt ſupr. in duobus titulis proxime præcedentibus. Sed quoniam nec iſti poſſunt ſemper adeſſe, vel minoribus officijs operam dare. ſupr. tit. prox. c. fin. Ideo conſtituitur primicerius, qui ſit ſub archidiacono, ſicut & archipresbyter, ad cuius curam ſpecialiter pertineat, præeſſe in docendo, diaconis, vel reliquis gradibus eccleſiaſticis in ordine poſitis; & qui diſciplinæ, & cuſtodiæ inſiſtat, ſicut pro animabus eorum, coram Deo rationem eſt redditurus; & qui diaconis det lectiones, quæ ad nocturna officia clericorum pertinent, & de ſingulis ſtudium habeat, vt in quacunque re capacem ſenſum habuerit; abſque vlla vacet negligentia, aut à quo ipſe iuſſerit, inſtruantur. vt in tex. & c. perlectis. §. ad primicerium. diſt. 25.

Liber Primus. Titulus XXVI.

DE OFFICIO SACRISTAE.

In Decretal. Cap. vnic. Vt ſciat.

SACRISTA ſubiectus eſt archidiacono, & ad eius curam ſub archidiacono ſpectat cuſtodia vaſorum eccleſiæ, veſtimentorum eccleſiaſticorum, & totius eccleſiaſtici theſauri, nec non quæ ad luminaria pertinent, ſiue in cera, ſiue in oleo.

QVIA vt eccleſiaſtica officia efficacius gerantur, ſunt inter plures partienda. c. mandata. de præſumpt. Et quoniam vicarius Epiſcopi in eccleſia eſt archidiaconus. ſupr de offic. archid c. 1. Et ad ipſum ſpectat loco Epiſcopi habere curam vaſorum, & aliarum rerum, quæ in eccleſia diuino ſeruitio ſunt deputata. d. tit. c. ea, quæ.

Ideo

Ideo cum ipſe non poſsit omnem huiuſmodi curam per ſe exercere, ſubijcitur ei ſacriſta, qui tanquam miniſter inferior, & non occupatus in maioribus,& generalibus eccleſiæ negotijs, vt eſt archidiaconus, de iſtis eccleſiæ rebus ſpecialem cuſtodiam gerat. vt in tex. & ſimile eſt de primicerio.ſupr.tit.prox.

Liber Primus. Titulus XXVII.

DE OFFICIO CVSTODIS.

In Decretal. Cap.1. Cuſtos.

CVSTOS eccleſiæ,cui ea,quæ eccleſiæ competunt, cuſtodienda cõmittuntur,oportet, vt ſui archidiaconi iuſſioni in cunctis obediat.

QVIA inferiores miniſtri eccleſię debent ſubeſſe archidiacono,& illi parere, ſicut facerent Epiſcopo. ſupr.de offic.archipresb.c.1.cum ipſe dicatur vicarius,& oculus Epiſcopi. de offic.archidiac. c.1. Et quoniam inter alios eccleſiæ miniſtros, adnumeratur ille, qui dicitur cuſtos, cui competit cuſtodire cuncta vtenſilia eccleſiæ,in horis canonicis ſigna tintinabulorum pulſare,lampadesq. accendere,& extinguere.vt in tex. Ideo talis cuſtos debet archidiacono obedire,& ſi ad hæc peragenda minus idoneus extiterit,eſt ab archidiacono coercendus,vt ſe emendet; & ſi indomitus permanſerit,archidiaconus epiſcopo denuntiando prouideat, vt,indecente eiecto, aptus domui Dei conſtituatur miniſter, vt omnia in laude Domini fiant. vt in tex.& c.perlectis.in fin.diſt.25. Quæ autem ad cuſtodem, & quæ ad ſacriſtam, vel alium eccleſiæ miniſtrum ſpecialiter pertineant, cuiuſque eccleſiæ conſuetudo eſt attendenda.gl.1.hic.& gloſ.fin.ſupr.in tit.prox.

Cap.2. Cuſtos ſolicitus.

ARCHIDIACONVS, archipresbyter,& cuſtos ſimul iuncti debent curare,vt nulla negligentia in eccleſia Dei videatur.

QVIA poſt epiſcopum hi tres dicuntur eſſe columnæ eccleſiæ, ad illius onera, & ſeruitia ſupportanda. vt in tex. Et quoniam vbi aliquis tenetur ex officio,negligentia ei imputatur.c.ea, quæ. ſupr. de offic.archid. Et opus Dei non eſt negligenter agendum. c. ſæpe.12.q.2. Ideo tales miniſtri debent diligenter in eccleſia eorum officia adimplere,& ad ea illi ſunt ordinandi, qui meliores,& ſanctiores habeantur. vt in tex.

in tex. Tenet tamen electio, ſi ſint idonei, & ſufficientes, licet alij magis idonei potuiſſent, & debuiſſent eligi. gloſ. hic. nam licet excellens quiſque ſit in ſuo officio deſiderandus, competens tamen, & ſufficiens eſt tolerandus.c.niſi.§.pro defectu.de renunt.

In Extrauag.commun. Cap.vnic. Quia cunctos.

IN religioſorum Mendicantium conuentibus, plures campanæ eſſe non poſſunt, ſine ſpeciali Papæ licentia.

QVIA cunctos orthodoxæ fidei profeſſores, & viros præſertim eccleſiaſticos, ſic decet adinuicem, & quo ad alios etiam conuerſari, quod ex ipſorum geſtis nullius offendatur iuſtitia, nec cuiquam ſcandali materia præparetur. vt in tex. & infr.de treug. & pac.c.vices. & quoniã apparebat, quod ex eo, quod nonnulli Mendicantium ordinum profeſſores in nonnullis eorum conuentibus plures campanas obtinebant; cathedrales, & aliæ eccleſiæ quærebantur, propterea earum iuſtitiæ detrahi; & exinde ciuitatibus locorum interdum afferri diuinis officijs impedimentum, videbaturq. inter ipſos litigijs, & ſcandalis via aperiri. vt in tex. & d. c. vices. Ideo Summus Pontifex Ioannes XXII. cupiens præmiſſis obuiare periculis, pacemq. deſiderans inter ipſos (ſine qua bene pacis auctor non colitur) obſeruari; hoc edicto perpetuo ordinat, quod religioſi dictorum ordinum Mendicantium in nullo conuentu ſuo, ſeu loco, plures campanas habeant, ſine Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali; ſed vna tantummodo pro loco quolibet ſint contenti. vt in tex.

PLVRES autem campanulas in refectorijs, capitulis, & alibi, licite poſſunt ipſi religioſi mendicantes habere.

QVIA per iſtas campanulas nulla eccleſia poteſt prætendere, quòd ſibi inferatur præiudicium, cum iſtæ non inſeruiant populo externo; ſed duntaxat ipſis de conuentu.vt in tex. Et quoniam quod vni prodeſt, & alteri non nocet, facile concedi poteſt.c.odia. de reg.iur.in 6. Et generaliter vſus campanæ eſt per ſe bonus, vt patet ex his verſibus, in quibus de ſeipſa loqui campana inducitur.

Laudo Deum verum, plebem voco, congrego clerum,
Defunctos ploro, peſtem fugo, feſta decoro. gloſ.hic.

Ideo iſtæ plures campanulæ religioſis mendicantibus non prohibentur, ſicut prohibentur illæ, per quas aliæ eccleſiæ præiudicium ſibi inferre præ-

prætendebant. vt in tex. Et quia pulſare campanas, pertinet ad officium cuſtodis. c. 1. extr. eod. Ideo hæc conſtitutio ponitur ſub hoc titulo, de offic. cuſt.

Liber Primus. Titulus XXVIII.

DE OFFICIO VICARII.

In Decretal. Cap. 1. Ad audientiam.

VICARIVS ſi beneficium curatum poſtea ſit adeptus, vicaria priuabitur.

QVIA idem iuris eſt in perpetuis vicarijs, quod in alijs beneficijs incompatibilibus, & curatis. Clem. vnic. infr. eod. Et quoniam habens perſonatum, vel beneficium curatum, ſi ſecundò tale receperit, vacat primum. c. de multa. de præb. Ideo poſt adeptam pacificam poſſeſſionem beneficij curati, vel ſi per beneficiatũ ſtet, quominus illam adipiſcatur, vacat perpetua vicaria, quam ipſe habebat. vt in tex. Non enim eſt canonicum, vt qui curam animarum in vna eccleſia habet, in aliena vicarius exiſtat. vt in tex. Et ſi vtrunque huiuſmodi beneficium talis retinere contenderit, priuabitur etiam ſecundo. d.c. de multa. & c. licet. de præb. in 6. & Concil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. cap. 4. & 24. de refor. cap. 17.

Cap. 2. Prouideas.

PLVRES vicarias quis habere non poteſt.

QVIA vicarij tenentur eccleſijs, & perſonis illarum deſeruire. vt in tex. Et quoniam pluribus beneficijs perſonalem reſidentiam requirentibus quis deſeruire non poteſt. c. de multa. de præben. nam dum ad vtrunque feſtinat, neutrum bene peragit. c. presbyteros. 16. q. 1. Ideo alienum eſt ab ordine iuris, vt vicariam quis habeat præter vnam. vt in tex. & infr. Clem. vnic. Eſt autem ſciendum, quod in hoc titulo communiter tractatur de vicario, qui ſeruit in diuinis, excepto cap. penult. vbi tractatur de vicario iuriſdictionis, & de hoc ſecundo loquuntur iura eiuſdem tituli in 6. & de primo loquitur Clem. vnic. eiuſdem tit. Goffr. hic.

Cap.

Digitized by Google

Cap.3. Ad hæc.

PERPETVVS vicarius per epiſcopum inſtitutus, per rectorem remoueri non poteſt.

QVIA nihil tam naturale eſt, quàm eo genere quodque diſſolui, quo colligatum eſt. infr. de reg. iur. c. 1. & ff. eod. l. nihil tam naturale. Contrariorum enim eſt eadem diſciplina. c. hoſpitiolum. diſt. 32. Et quoniam inſtitutio auctorizabilis, etiam vicariæ perpetuæ, de iure cõi in beneficijs nõ ſpectat ad inferiorem epiſcopo. c. cum ſatis. de offi. archid. Ideo deſtitutio ipſius vicarij nõ poteſt fieri per rectorem illius eccleſiæ; ſed quando occurrit, eſt per epiſcopum facienda. vt in tex. Cum ipſe vicarius habeat ius vicariæ, licet non dicatur habere eccleſiam quo ad titulum; nam ſolus prælatus habet eccleſiam intitulatam. gloſ. penult. hic.

VEL portione ſua fraudari.

QVIA ius, quod ſibi maiores conſeruari deſiderant, debent ſimiliter minoribus ſuis bona voluntate ſeruare. c. prohibemus. de cenſib. Et quoniam portio vicario aſsignata, eſt ei perpetuò conſtituta. gloſ. fin. hic. Ideo non eſt illi per rectorem eccleſiæ minuenda. vt in tex. & d. c. prohibemus.

Cap.4. Clericos.

VICARIVS non poteſt ſubſtituere vicarium.

QVIA vicariatus perpetuus eſt titulus beneficialis. ſupr. c. 1. Ideo per minorẽ epiſcopo nõ eſt cõferendus. ſup. c. prox. Præterea licet hæc intelligerentur de vicario iuriſdictionali, adhuc ille non poſſet ſibi alterum conſtituere vicarium; nam in eius conſtitutione fuit electa induſtria perſonæ. c. extirpandæ. de præb. Et quoniam vbi eligitur induſtria alicuius, ille non poteſt vices ſuas alteri committere. l. inter artifices. ff. de ſolut. Ideo vicarius per epiſcopum inſtitutus, non poteſt ſibi neque in beneficio, neque in iuriſdictione ſubſtituere vicarium. vt in tex. & gloſ. in Clem. vnic. ver. ſacerdotium. infr. eod. Quę prohibitio etiã fit ad infinitatem euitandam. Abb. hic. Poteſt tamen vicarius beneficialis, ſi ei ſubſit legitima cauſa abſentiæ, relinquere alium loco ſui, ne interim diuinus cultus diminuatur. c. peruenit. il 2. de appell. & Hoſtien. hic. A quocunque enim edicto, & prohibitione, intelligitur excepta iuſta cauſa. c. vbi. de deſponſ. impub. Sed tunc eſt curandum, vt ille relictus ſtet de auctoritate epiſcopi. Butr. hic. Sicut ſimiliter debet facere vicarius iuriſdictionalis, ſi ipſe non poteſt exercere; cum per ſe non habeat facultatem ſubſtituendi vicarium. Gemin. in c. 1. nu. 11. eod. in 6. Vicarius enim epiſcopi habet iuriſdictionem ordinariam. gloſ. 2. in c. 2.

Digitized by Google

eod.in 6. Sed talem iuriſdictionem nullus dare poteſt,niſi princeps, vel vniuerſitas,aut conſuetudo. Archid.in c.experientiæ.11.q. 1. & Specul. de offic.ordin.§.1. Ideo non poteſt illam dare vicarius.vt in tex.& l.neceſſario.§.fin.ff. de peric. & commod. rei vend. Et de vicariorum iuriſdictione, & quales creari debeant,vide Conc.Trid.ſeſſ.24 de refor.c.16.

Cap.5.Tua nobis.

VICARIVS Papæ in Vrbe iuriſdictionem habet, non extra Vrbem.

QVIA in iuriſdictione per vicarium exercenda, fines mandati, per quod ei iuriſdictio confertur, ſunt diligenter attendendi.c. porrò. de priuil. & c.cum dilecta. de reſcript. Et quoniam regulariter per mandatum Papæ, eius vicarius in Vrbe obtinet iuriſdictionem ſolum intra,non autem extra illam. vt in tex. Ideo eius iuriſdictio non extenditur extra, niſi ei ſpecialiter ſit conceſſum. vt in tex. Solet autem ei concedi,vt in quibuſdam caſibus eius iuriſdictio extendatur per Vrbis diſtrictum,ſcilicet per diſtantiam quadraginta millia paſſuum. Veſtrius in practica.lib.2.cap.16.

Cap.6. Ex parte.

COMPELLVNTVR vicarij ordinarij eccleſijs deſeruire, per ſubtractionem prouentuum, & vicariarum.

QVIA perpetui vicarij tenentur ad reſidentiam, & ad ordinum ſuſceptionem,ſicut alij beneficiati,qui ſimilia beneficia obtinent. ſupr.c.1.& infr. Clem.vnic. Et quoniam dignum eſt, vt quos Dei timor à malo non reuocat, eccleſiaſtica ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ.c. cum in cunctis.in fin.de elect. Et vt quis puniatur, in quo deliquit.c.litteras. de tempor.ordin. Ideo per ſubtractionem prouentuum, vel ipſarum vicariarum, ſunt compellendi vicarij beneficiati proprium officium adimplere.vt in tex.& c.1.de ætat.& qual.ordin.Qui enim non vult operari,nec manducet.Apoſt.ad Theſſalonic.2. cap.3.

In Sexto. Cap.1.Romana.

SVCCESSOR officialis excommunicati,excõmunicatus non eſt.

QVIA diſpoſitio, quæ emanat contra aliquem, etiam ſi fiat ſub nomine dignitatis, non tranſit ad ſucceſſorem, quando fit ex cauſa concernente perſonam tantum habentem dignitatem. gloſ.fin.in c.aduerſus.extr.de immunit.eccl. & Gemin. hic.num.5. Ideo excom-

excommunicatio lata contra aliquem officialem propter proprium delictum, ex hoc ſolum non ligat ſucceſſorem. vt in tex. & gloſ. in c. nuper. ver. tunc. extr. de ſent. excom. & quæ ſint obſeruanda in ferenda excommunicatione, vide Concil. Trid. ſeſſ. 25. de refor. cap. 3.

NISI in crimine damnato communicet.

QVIA agentes, & conſentientes pari pœna ſunt conſtringendi. d. c. nuper. Ideo per participationem in crimine, propter quod fuit lata excommunicatio, etiam ad talem conſentientem extenditur ſententia excommunicationis, quamuis à principio non fuerit lata contra ipſum. d. gloſ. in c. nuper. & gl. in c. ſi concubinæ. eod. tit. Nam conueniens eſt, vt ſicut per participationem ſolam in locutione cum excommunicato maiori, cõtrahitur excommunicatio minor. d. c. nuper. ita per participationem in eodem crimine, contrahatur excommunicatio maior, cum participans tunc plus delinquat. d. gloſ. in c. nuper. Vnde non eſt neceſſe, vt contra talem participantem noua ſententia procedat, ſicut nec contra illum, qui per locutionem minorem excommunicationem incurrit, cum ſe commiſcendo culpæ, commiſceantur & pœnæ. 24. q. 1. cap. 1. & 2.

ILLA autem, quæ exercet, illo excommunicato manente, non valent, ſi iuriſdictione ſolum ab eo recepta, hoc facit.

QVIA excommunicatus non poteſt iuriſdictionem exercere, cum ipſe ſit extra eccleſiam, & cum ob talem pœnam ſit mortua iuriſdictio, quæ prius penès ſe erat. c. audiuimus. 24. q. 1. Et quoniam nemo dat, quod non habet. c. Daibertum. 1. q. 7. Ideo ea, quæ fiunt à deputato ab excommunicato, carent omni robore firmitatis, tanquã facta à gerente vices illius, qui ſuper huiuſmodi iuriſdictionalibus nullam habet poteſtatem. vt in tex. & Gemin. nu. 6. In caſu tamen contra hæreticos, excommunicatus exercet iuriſdictionem. c. præſidentes. infr. de hæret. & tunc eſt ſpeciale in odium hæreſis. gloſ. fin. hic.

Cap. 2. Licet.

EX generali commiſſione, non poteſt officialis inquirere, corrigere, et punire ſubditorum exceſſus.

QVIA in mandato generali non includitur poteſtas cognoſcendi de cauſis criminalibus. arg. Clement. non poteſt. de procur. Nam cauſæ criminales computantur inter negotia maiora; cum in eis tractetur de vita hominis, & de pœna grauiter infligenda. c. veniẽs. & c. qualiter. de accuſat. Et in mandato generali non tranſeunt huiuſmodi maiora, niſi exprimantur. c. quod translationem. de offic. leg. Et quoniam inquiſitio, correctio, & punitio ſpectant ad cauſas criminales,

cum in eis agatur,non vt aliquid detur actori, ſed ad pœnam imponendam. gloſ.penult.in c.2.extr.de colluſ.detegen. Ideo per generalem cau ſarum commiſsionem factam in officialem, transfertur poteſtas cognoſcendi de cauſis ciuilibus; ſed vt ei detur poteſtas cognoſcendi etiam de criminalibus,requiritur, quod ſpecialiter in commiſſione hoc dicatur. vt in tex.& c.qui ad agendum.infr.de procur. Sed pone, quod epiſcopus fecerit vicarium generalem, & in mandato expreſſerit aliquod de iſtis,quæ requirunt ſpeciale mandatum, ſecuta clauſula generali; Et omnia alia,quæ per nos poſſumus,etiam,ſi mandatum exigant ſpeciale. quæritur,an talis omnia ſpecialia poſsit? Dicendum,quod poteſt omnia ſimilia,vel minora expreſsis,non autem maiora.gloſ.fin.hic. & Clemen. non poteſt. de procur.

Cap. 3. Cum in generali.

EX generali commiſſione,officialis beneficia conferre non poteſt.

QVIA in generali conceſsione non veniunt illa,quę non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. vt in tex. & c.in generali.infr. de reg.iur. Nec regulariter donare valet is, cui bonorum adminiſtratio etiam libera eſt conceſſa. vt in tex.& l.contra.§.fin. ff. de pact. Et quoniam non eſt veriſimile, quod epiſcopus de facili det vicario facultatem conferendi beneficia; cum illorum collatio inter fructus epiſcopales computetur. gloſ. in c.cum olim. extr. de maior. & obed. Et nemo præſumitur iactare ſuum.l.Lucius.ff. de donat. Et beneficiorum collatio eſt quædam donatio,cum per eam exerceatur liberalitas in cui dando,licet ſimpliciter, & abſolute non exerceatur liberalitas in dando. gloſ.fin.in c.relatum. extr. de præb. Ideo niſi ſpecialiter beneficiorum collatio ſit commiſſa,cenſetur epiſcopus ſibi retinuiſſe hanc facultatem faciendi gratiam, & exercendi in aliquem ſuam liberalitatem.vt in tex.& Archid.num.1.

In Clement. Cap. vnic. Quæ de eccleſijs.

IVRA loquentia de eccleſijs curatis,locum habent quo ad tria, in vicarijs perpetuis eccleſiarum parochialium.

QVIA, licet vicarij non habeant principalem curam animarum; nec vice ſua, ſed potius alterius,iura adminiſtrent. Zabar. nu.3. Et per hoc non videbatur, ad eos eſſe extendenda iura pœnalia loquentia de eccleſijs curatis.arg.c.ſtatutum. de elect. in 6. Tamen quoniam idem periculum imminet animabus in iſtis, ſicut in principalibus.

bus.Zabar.d.nu. 3. Et quoties vitium ex vna radice naſcitur, conſequẽs eſt,vt eadem lege tollatur. l.ſi libertam.C.de nupt. Ideo, quæ de eccleſijs curam animarum habentibus, per receptionem aliarum ſimilium amittendis, ac de ipſarum rectoribus promouendis ad ſacerdotium, & de eorum ætate,à iure ſtatuta noſcuntur; in perpetuis vicarijs eccleſiarum parochialium,& aſſumptis ad eas,etiam decernuntur obſeruari. vt in tex. Per identitatem enim rationis,etiam iura pœnalia extenduntur.c.ſi poſtquam.de elect.in 6.

Liber Primus. Titulus XXIX.

DE OFFIC. ET POTESTATE IVDICIS DELEGATI.

In Decretal. Cap. 1. Quia quæſitum.

DELEGATVS Papæ poteſtatem habet non ſolum in partes,ſed etiam in alios,qui ſuam iuriſdictionem impediunt.

QVIA ſi delegatus Papæ non haberet iuriſdictionem puniendi eos,qui eum in cauſa impediunt, mandatum Apoſtolicum deluſorium redderetur.vt in tex. Et quoniam Papa,qui aliorum iuſtitiam fouet,non debet permittere, vt eius auctoritas lædatur.c.licet.de ſupplen. negl. prælat. Et agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur.c.notum.2.q. 1. Et ex eo,quod cauſa alicui per Papam committitur,ſuper omnibus,quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur,delegatus ipſe plenariam recipit poteſtatem.infr.c.præterea. Ideo tam eos, qui trahuntur in cauſam,quàm principales eorum fautores (ſi iuſtitiam impediunt) diſtrictione eccleſiaſtica poteſt delegatus coercere. vt in tex. & infr.c. ſane. il 2. Sed quo ad conſentientes pari pœna conſtringendos cum agentibus, vt dictum eſt ſuperius; diſtinguè,quod quadruplex eſt conſenſus,ſcilicet,negligentiæ,conſilij,cooperationis, & auctoritatis. In primo caſu,minus peccat conſentiens,quàm faciens,niſi fortè negligentia nimis craſſa fuerit, vt in prælato.c.quicquid.1.q.1. & c. conſentire. diſtinct.83. In ſecundo caſu, ſcilicet, conſilij, minus punitur;plus tamen, quàm negligens.c.tanta. diſtin.86. In tertio caſu,cooperationis, æqualiter peccant facientes, & conſentientes; & ſecundum hoc intelliguntur omnes auctoritates, quæ dicunt, quod æqualiter puniuntur.gloſ.2.hic. In quarto caſu,auctoritatis, ſiue defenſionis, magis peccat conſentiẽs defendendo,& auctoritatem præſtando, quàm

faciens,

faciens,& magis puniendus eſt.c.qui aliorum.24.q.2.& c.qui conſentit. 11.q.3. vnde verſus.

Conſenſus ſpernit, ſuadet,iuuat, atque tuetur,
Hic minus,hicq. minus luit, hic æqualiter,hic plus,
Conſentis operans, defendens, non reprehendens. d.gloſ.hic.

Cap. 2. Sanè.

CVM diuerſæ litteræ ſub eadem data, & forma contraria, impetrantur, & præſentantur à diuerſis ad eoſdem iudices, ſuperſedetur vtriſque,donec conſulatur Papa.

QVIA in tali caſu non apparet,quæ litteræ ſint primæ, & quæ ſecundæ,& per conſequens,quæ ſint validæ,& quæ non.gloſ.hic. Et quoniam prouidendum eſt,ne pro varietate litterarum, cauſarum fines valeant impediri. vt in tex. Et eius eſt interpretari, cuius eſt condere.l.2.C.de orig. iur. Ideo cum talis caſus non ſit decidibilis per ipſos delegatos. Abb.nu.2. conſulendus eſt Papa,qui reſcripſit, vt ſuam exinde ipſi iudices plenius cognoſcant voluntatem, antequam aliquæ de iſtis litteris executioni demandentur. vt in tex.& gloſ.1. in c. ex tenore. de reſcript.

Cap.3. Si pro debilitate.

DELEGATVS Papæ impeditus, ſubdelegare poteſt cauſam, quæ ſine ipſo commodè terminari poteſt.

QVIA Sedes Apoſtolica in commiſſione cauſarum intendit prouidere litigantibus,& eorum negotijs, non autem perſonis, quibus cauſæ illæ committuntur. infr.c.paſtoralis. Et quoniam litibus, quamcitius fieri poteſt, finis eſt imponendus.c.finem.de dol. & contum. Ideo ne litigantes diu fatigentur, & ne lites nimium protrahantur, datur facultas ipſis Sedis Apoſtolicæ delegatis, vt ipſis impeditis, poſſint alijs diſcretis, & idoneis perſonis vices ſuas committere,& tales cauſas ſubdelegare. vt in tex.& gloſ.ver.liberum. Si verò cauſa eſſet ita grauis, quòd ex aliquo reſpectu ſine ipſo delegato non poſſet commode terminari; tunc illam alteri ſubdelegare non poſſet. vt in tex. nam in tali caſu videtur electa induſtria perſonæ ipſius delegati. Abb. num. 4. Et quando eligitur induſtria alicuius, ille non poteſt vices ſuas alteri demandare. c. is cui. eod. in 6. Induſtria autem perſonæ præſumitur electa, ex magnitudine dignitatis perſonæ, & ex ponderoſitate rei. l. 1. ff.de offic. præfect. prætor. Et tunc talis non ſubdelegat, etiam de partium conſenſu. Alexand.in l.1.col. 3. ff. de offic. eius, cui mand.eſt iuriſd.

Cap.

Cap. 4. De cauſis.

SI cauſa committitur intra certum diem decidenda, per lapſum diei expirat iuriſdictio.

QVIA fines mandati diligenter ſunt ſeruandi. c. cum dilecta. de reſcript. Et quoniam mandati excederet fines, qui poſt diem ſibi aſſignatum præſumeret iudicare. infr. c. prudentiam. Ideo vbi terminus ſtatuitur iudici, & iuriſdictioni, elapſo termino, expirat iuriſdictio, & iudex non poteſt amplius iudicare. vt in tex. & plenius per Bart. in l. properandum. C. de iudic.

NISI partes prorogent..

QVIA ſolemnitates iuris, quæ ſunt principaliter introductæ in partium fauorem, poſſunt de partium conſenſu remitti. c. tuis. de teſtib. & l. 1. ff. de ferijs. Et quoniam talis breuitas termini apponitur principaliter in partium fauorem, ne ipſæ diù litium expenſis fatigentur. d. l. properandum. Ideo partes poſſunt prorogare iuriſdictionem iudicis, de tẽpore ad tempus. vt in tex. & gl. fin. iuſt. in c. Petro.

§. Illis.

VBI certa pœna per ius ſtatuta non eſt, delegatus imponit arbitrariam.

QVIA iuriſdictio deluſoria videretur, ſi ille, cui cauſa demandatur, coerctionem aliquam non haberet. infr. c. paſtoralis. Et quoniam ſine cauſa non poteſt iudex apponere mitiorem, vel grauiorem pœnam, quàm ſit in iure ſtatuta. l. ſeruos. C. de vi publ. vel priu. Ideo vbi certa pœna in iure exprimitur, illa eſt per iudicem, tam ordinarium, quàm delegatum, infligenda. vt in tex. Non enim debet iudex eſſe magis ſeuerus, vel clementior ipſa lege; nam cum lex ſit fundata ſuper ratione, & æquitate. c. erit autem. diſt. 4. iuſtum, & æquum eſt, quod fit ſecundum legem, & non poteſt iudex velle videri ſapientior, quam fuerit princeps in conſtituenda lege. §. oportet. Authent. de iudic. Ex cauſa tamen poteſt iudex augere, vel diminuere pœnam impoſitam à lege. c. Deus. de pœnit. & remiſſ. quia cum ratio ſit anima legis. l. 1. C. quæ ſit long. conſuet. magis eſt attendenda ratio, quam ipſa verba legis. c. conſuetudo. diſt. 1. Et quoniam ceſſante cauſa, variatur effectus. c. cum ceſſante. de appell. Et princeps ſi modo ferret legem, quando eſt variata cauſa illius, variaret etiam eius pœnam. c. neceſſe. diſt. 29. Ideo ex cauſa datur auctoritas iudici, vt poſſit minuere, vel augere pœnam impoſitam à lege, conſiderata varietate, & conditione temporum, & perſonarum. d. c. Deus. & de tranſact. c. fin. & Bart. in l. quid ergo. §. pœna.

pœna.ff.de his, qui not. infam. Si verò neque in canonibus, neque in legibus, nec in ſtatutis municipalibus, nec iure conſuetudinario, pœna reperitur expreſſa, Abb.hic in fin. tunc ne iuriſdictio ſit deluſoria, pro delicti qualitate, inſpecta cauſa, & perſona, relinquitur arbitrio iudicis delinquens puniendus. gloſ.fin.hic, & de homicid. c.ſicut.

Cap. 5. Præterea.

PER ſimplicem commiſſionem cauſæ, poteſt delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere, quæ ſpectant ad cauſam.

QVIA conceſſo principali, intelligitur conceſſum etiam acceſſorium. c.quo iure. diſt.8. & l.2.ff.de iuriſdict.omn.iudic. ſicut aliquo prohibito, omne aliud cenſetur prohibitum, per quod peruenitur ad illud. c.tuæ. de procur. & l.oratio. ff. de ſponſal. De connexis enim idem eſt iudicium. c.translato. de conſtitut. & l.ſi quis. ff. de appellat, Et quoniam non bene poſſet cauſa expediri, ſi non poſſet iudex citare, & contumacem punire, & alia ad cauſam pertinentia exercere. ſupr.c.1. & infr. c.ſignificaſti. Ideo ex eo,quòd cauſa alicui committitur, ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem. vt in tex. & infr. c.prudentiam.in fin.

Cap. 6. Quamuis.

SI cauſa pluribus, etiam ſimpliciter, eſt commiſſa, quilibet ſubdelegare poteſt.

QVIA delegato à principe, iuriſdictio ſubdelegandi eſt à lege conceſſa; dummodo ipſe exonerare ſeipſum malitiosè non quærat. ſupr. c.ſi pro debilitate. & infr. c. paſtoralis. Et quoniam quæ tacitè inſunt, pro expreſſis habentur. l. cum quid. ff. ſi cert. pet. Ideo ſi duobus, vel pluribus, cauſa committitur, etiam ſi non apponatur, vt vnus ſine altero procedat, in ea nihilominus vnus ex ipſis, ſiue ſuo coniudici, ſiue alij, vices ſuas poteſt committere in hac parte. vt in tex. & l. à iudice. C. de iudic. Vnde quando ſubdelegat ſuo coniudici, procedit ille nomine proprio, tanquam delegatus; & nomine ſui collegæ, tanquam ſubdelegatus. Abb. hic nu.2. Et ſic poteſt diuerſa auctoritate vnus,& idem in eadem cauſa procedere; non tamen poteſt diuerſas ſententias ferre, ſcilicet, vnam tanquam delegatus, & aliam tanquam ſub delegatus; quia eadem conſcientia, qua putat aliquid iuſtum nomine proprio, debet illud cenſere iuſtum nomine conſocij, ſeu ſubdelegantis. c. penult. §. 1. de elect. in 6.

Cap 7. Significaſti.

DELEGATVS Papæ exequitur ſententiam ſuam, quam exequi non poteſt, aut non vult is,cui eam commiſerat exequendam.

Quia

QVIA delegatus principis ex ſimplici cauſæ commiſſione, recipit poteſtatē,ne dum cognoſcendi,& decidendi; ſed etiam ſententiā exequendi.vt in tex.& infr.c.quærenti. Et quoniam quando delegatus committit executionē alicui,tanquam ſuo miniſtro, non autem faciendo eum ſuum ſubdelegatum, per illam commiſſionem non deſinit eſſe iudex. Abb.nu.7. Nec poteſt dici, quod ſit functus officio ſuo per commiſsionem huiuſmodi executionis; & per conſequens, quod non debeat amplius ſe in cauſa intromittere, per c.in litteris. infr.eod. Nam reſpondetur,quod verba ſunt intelligenda cum effectu.c.relatum.de cleric.non reſid. vnde ex ſola commiſsione,per quam nō interuenit actualis executio, non poteſt dici eius iuriſdictio expirata. gloſ.in d.c.in litteris. Ideo ex quo non exequitur tunc ille miniſter, cui delegatus executionem ſuæ ſententiæ commiſit, poteſt ipſe delegatus, qui adhuc remanet iudex, cauſam ſibi commiſſam executioni mandare. vt in tex. & infr.c.ex litteris.

Cap. 8. Si quando.

SI ordinarius ſcit eum non canonicè inſtitutum, quem delegatus Papæ mandat in poſſeſſionem induci,non reſiſtet violenter.

QVIA delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa eſt maior ordinario. infr.c.ſane. Et quoniam vbi ſuperior aliquid mandat, quod ſit per appellationem reuocabile,non eſt ei actualiter reſiſtendum, licet illud præceptum ſit iniuſtum, (ne eius auctoritas videatur contempta) ſed eſt ad maiorem ſuperiorem per appellationem recurrendum. c. vt debitus. de appellat. Ideo licet iniquo mandato ſuperioris non ſit parendum.c. ad aures. de tempor. ordin. non tamen eſt ei violenter reſiſtendum. vt in tex. ſed eſt ad maiorem recurſus habendus. d.c. vt debitus.& c.anteriorum.2.q.6.

SED precibus inſtabit,vt differat,donec Papa conſulatur.

QVIA vbi dubitatur de principis voluntate, pro illa interpretanda ad ipſum principem eſt recurrendum,ſi hoc aliter interpretari non poteſt. ſupr.c.ſanè. Et quoniam non eſt veriſimile, vt Papa velit illum eſſe in beneficij poſſeſsione, qui non fuerit in eo canonicè inſtitutus. c. 1. de reg.iur. in 6. Ideo ad deferendum honorem delegato,& ad prouidendum,ne in cauſa iniuſte procedatur,vbi delegatus aliquid mandat, quod pro iuſtitia non videatur exequendum, non eſt per iudicem ordinarium violenter reſiſtendum; ſed eſt apud ipſum delegatum inſtandum,vt executio differatur, donec ipſi Papæ veritas innoteſcat. vt in tex. Quod ſi delegatus preces non admittat, appelletur,& appellatio tenebit.gloſ.fin.hic.

Cap. 9. In litteris.

POST diffinitiuam executioni mandatam, expirat delegati iuriſdictio.

QVIA iudex, ſiue bene, ſiue male, diffinitiuè ſententiando, functus eſt officio ſuo, vt in cognitione illius cauſæ amplius ſe intromittere non poſsit. l. iudex. ff. de re iudic. Et poſt ſententiam executioni mãdatam, dicitur in totum ceſſare eius auctoritas, & iuriſdictio, quo ad illam cauſam. vt in tex. Et quoniam culpa eſt, vendicare quod ad ſuum non ſpectat officium. c. cum ſatis. de offic. archid. Ideo cum delegatus per diffinitiuam executioni mandatam, omnino deſierit eſſe iudex, vlterius tanquam iudex in illa cauſa ſe ingerere non debet, cum ſit functus officio ſuo. vt in tex. & Innoc. hic. Quibus autem alijs modis expiret delegati iuriſdictio, tractat gloſ. hic, & Specul. eod. tit. §. reſtat.

Cap. 10. Conſultationibus.

REO abſente non per contumaciam, delegatus datus etiam ad diem, non reſtituet actorem; licet poſſeſſionem, & deiectionem probare volentem.

QVIA in omni poſſeſſorio debet ſeruari iuris ordo; & ſic fieri litis conteſtatio, ſiue ſit poſſeſſionis retinendæ, ſiue adipiſcendæ, ſiue recuperandæ. Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poſſeſſ. Et quoniam contra abſentem non per contumaciam, non fit litis conteſtatio, licet contra eum poſſit fieri miſſio ex primo decreto, cauſa rei ſeruandæ. c. 2. vt lite non conteſt. Ideo mandatum præciſum de reſtituenda poſſeſsione intra tempus, temperatur, ſi liquet de cauſa & parte verè, vel interpretatiuè, præſente. Butr. hic nu. 5.

Cap. 11. Sanè. il 2.

DELEGATVS Papæ in cauſa ſibi commiſſa, iuriſdictionem habet ſuper ordinarium, & quemcunque maiorem.

QVIA delegatus in cauſa ſibi commiſſa gerit vices delegantis, & maior eſt illis, quorum cauſam ſuſcepit terminandam. vt in tex. Et eſt honorandus in cauſa illa, ſicut is, cuius vices gerit. c. fin. diſt. 93. & gloſ. in c. cum voluntate. de ſent. excom. Et quoniam per ſimplicem cauſæ commiſsionem, omnia intelliguntur commiſſa, ſine quibus cauſa illa expediri non poſſet. ſupr. c. præterea. Ideo delegatus Papæ poteſt compellere epiſcopum, & quemcunque alium, qui pertineat ad illam cauſam, vel qui velit eius iuriſdictionem impedire, vt ei pareat, & ab impedimento deſiſtat, ſecundum quod negotij qualitas requirit. vt in tex.

Digitized by Google

in tex.& ſupr.c.1. In coactione tamen,& pœna infligenda, debet deferre dignitati,vt temperatè procedat.vt in tex.& c.quia.eod.in 6.

Cap. 12. Ex parte. il 1.

SI primus impetrauit primam dignitatem in eccleſia vacaturam; ſecundus impetrauit certam dignitatem ipſius eccleſiæ, cum vacaret,& illa poſtmodum vacat,debetur primo,& non ſecundo.

QVIA ſi ſecundus expreſsiſſet de prioribus litteris, ſecundas tales ipſe non habuiſſet. vt in tex. Et quoniam quando tacetur ea veritas,quæ ſi fuiſſet expreſſa,princeps gratiam non fecitſet, per vitium ſubreptionis impetratio eſt inualida.c.ſuper litteris. de reſcrip. Ideo ex quo primæ litteræ fuerunt valide impetratæ, & per ſecundas non ſunt reuocatæ, ipſæ primæ, non autem ſecundæ,ſunt exequendæ. vt in tex.& Innocent.hic.

Cap. 13. Ex parte. il 2.

VBI contraria voluntas Papæ non apparet,delegatus iuris formam ſeruare debet,& rationabiles exceptiones admittere.

QVIA lex eſt fundata ſuper ratione, & æquitate. c. erit autem diſt. 4. Et quoniam iudex debet æquitatem à iure informatam præ oculis habere.c.fin.de tranſact.& l.placuit. C.de iudic. Et ob id non debet eſſe clementior, nec rigoroſior ipſa lege. Authent.de iudic.§. oportet. Ideo vbi per principis reſcriptum ſpecialiter non derogatur generali ordini iuris, communis forma iuris per iudicem eſt ſeruanda. vt in tex. & gloſ.1.in c.eam te.de ætat.& qual.ordin. Si verò per reſcriptum Papæ daretur alia forma, quàm ſit à iure communi ſtatuta,tunc forma reſcripti eſſet attendenda. gloſ. 1. hic. quia principis reſcripto,præſertim Papæ,eſt parendum,etiam ſi videatur durum; dummodo non ſit contra ius diuinum, vel naturale, vel ab eo ſubreptitiè obtentùm; cum formam iuris poſitiui ipſe tollere poſsit.c.contra morem.diſt.100.& l.quoties.C.de precib.imper.offer.Et quoniã non eſt veriſimile,quod princeps per verba generalia,velit tollere iuris obſeruantiam, cum magno præiudicio partis. c.eccleſia. de elect.& l.ſi quando. C.de inoffic.teſtam. Et reſcriptum debet interpretari ſecundum veriſimilem intentionem mandantis. Clem.paſtoralis.de re iudic.& c.ſi quãdo.de reſcript. Ideo ſi in reſcripto, vel ſtatuto dicatur, in aliquo facto nullam exceptionem eſſe admittendam, debet intelligi de exceptione minus rationabili,non autem de legitimis,& rationabilibus. gloſ. 1.hic. & Bart.in l.omnes populi.ff.de iuſt.& iur.Sicut ſi compromittitur in aliquem de ſtando eius mandato,eſt intelligendum de mandato honeſto.c. veniens.& c.quintauallis.de iureiur.

Cap. 14. Quoniam.

DELEGATIO facta dignitati, non expreſſo nomine proprio, tranſit ad ſucceſſorem.

QVIA dignitas nunquam moritur, nec variatur per mutationem perſonæ.c.ſi gratioſæ.de reſcript. in 6. Indiuidua verò quotidie pereunt.l.4.§.ſi quis.ff. de legat.1. Et quoniam quando exprimitur nomen dignitatis,commiſsio videtur facta in dignitate,& eſſe realis;quãdo verò exprimitur nomen proprium,delegatio eſt facta perſonæ, & eſt perſonalis,& ſic corruptibilis.gloſ 2.hic.& Abb.nu.4.& 7. Ideo delegatio facta dignitati tranſit in ſucceſſorem; facta verò perſonæ extinguitur cum ea,licet talis ſit in dignitate.c.cum veniſſent.de inſtitut.& cap. priuilegium. de reg.iur.in 6. Ex alijs tamen verbis contentis in diſpoſitione,& ex ſubiecta materia,poteſt comprehendi,an diſpoſitio ſit realis,vel perſonalis.vt in c.requiſiſti. de teſtam. & c.Pontifices.12.q.8. vbi dicitur; quod ſi relictũ ſit epiſcopo,vel alteri prælato à coniuncto,cenſetur factum contemplatione perſonæ,& non contemplatione eccleſiæ, licet ſit expreſſum nomen dignitatis; ſecus ſi fieret ab extraneo. Et ad idem facit c.dilecti, iuncta gloſ.de for. compet. vbi habetur, quod ſi in cauſa eccleſiaſtica datur reſcriptum,expreſſo nomine proprio,contra prælatum, intelligitur datum contra dignitatem, ratione ſubiectæ materiæ. Sed ſi ex verbis,vel ex materia non poteſt ſumi alia coniectura de qualitate diſpoſitionis; quia materia, & verba ſunt proportionabilia perſonæ,& dignitati: Exemplum in delegatione cauſæ, vel in priuilegio; nam iſta ſolent concedi, quandoque perſonæ, quandoque dignitati, vt per totum hunc titulum; tunc diſtingue, aut eſt expreſſum nomen proprium tantum, & diſpoſitio eſt perſonalis; aut appellatiuum tantum,& diſpoſitio eſt realis. vt in tex. Si verò ſit expreſſum nomen proprium,& appellatiuum,vt ſi dicatur, Gaſpar Epiſcopus Anagninus, commiſsio cenſetur perſonalis, & expirat per mortem delegati; nam in dubio Papa videtur velle,quod commiſsio ſit perſonalis, licet ſit expreſſum etiam nomen appellatiuum.Abb.infr.in c.licet.nu.7. Quamuis enim poteſtas committendi, fuerit cauſata immediatè à dignitate; ipſa tamen actualis commiſsio immediatè procedit à perſona; ideo etiam in eo,cui committitur,potius perſona, quam dignitas,contemplatur,licet commiſsio fiat ratione dignitatis.Batr.in d.c.licet.nu.19.

Cap. 15. Super eo.

SI quæſtionem de iure præſentandi Papa delegat, appellatione remota, & ſub ea forma, vt delegatus ad præſentationem eius, ad quem viderit pertinere, ordinet eccleſiam, per hoc non habet inſtituere, ſed pronuntiare.

Quia

QVIA priuilegia, reſcripta, & alia conſimilia, ad ea tantum extenduntur, de quibus fuit veriſimiliter cogitatum. l. tres fratres. ff. de pact. & l. cum Aquiliana. ff. de tranſact. Et ita intentio mandantis eſt attendenda. c. audita. de reſtit. ſpol. & c. cum cauſam. de præb. Et quoniam per huiuſmodi cauſæ commiſsionem, Papa non intendit generare præiudicium epiſcopo, vel alteri, cui de iure competat inſtitutio. vt in tex. Ideo per illud verbum factum in commiſsione ad delegatum, vt ordinet eccleſiam, intelligitur, quod pronunciet ordinandam, & quod per eum, ad quem pertinet, faciat ordinari, licet aliqualiter proprietas verbi extorquatur. gloſ. ver. ordinet. Talis enim interpretatio eſt facienda, per quam tertio non præiudicatur, & mandantis intentio veriſimiliter executioni demandatur. Abb. nu. 5. Priuilegium enim principis, quatenus præiudicat iuri tertij, eſt ſtrictè interpretandum, vt minus præiudicet, quam fieri poſsit, dummodo principi pareatur. c. paſtoralis. de priuil. & Innoc. in c. cum dilecti. de donat.

ET is, ad quem pertinet, inſtituet.

QVIA per huiuſmodi commiſsionem non fuit factum præiudicium illi, qui de iure debet inſtituere, vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam quod non mutatur, ſtare non prohibetur. l. præcipimus. C. de appellat. & l ſancimus. C. de teſtam. Ideo talis commiſsio non obſtat, vt is ad quem pertinet, non debeat inſtituere. vt in tex. & gloſ. ver. tenebit.

ET ſi iuri ſuo detrahitur, licitè appellat.

QVIA per illam clauſulam, appellatione remota, fuit ſublatum remedium appellationis ipſis partibus, inter quas res agebatur, non autem alijs, inter quos res acta non fuit. vt in tex. & gloſ. fin. Et quoniam per appellationis remedium, quis releuatur à grauamine per iudicem iniuſte illato, vel quod veriſimiliter timetur inferri. c. vt debitus. de appellat. Ideo per illam remotionem appellationis inter partes, non debet prohiberi alius, qui ſentit ab illo iudice ſe grauari, quin poſſit appellare. vt in tex. & Abb. nu. 4.

Cap. 16. Cauſam matrimonij.

SI cauſa ſimpliciter eſt delegata duobus, ſententia vnius non tenet.

QVIA plures delegati ſimpliciter dati, non habent exercitiũ iuriſdictionis, ſinguli in ſolidum; ſed quiſque eorum habet pro parte. c. fin. de re iudic. & l. duo ex tribus. ff. eod. Et quoniam ſententia lata ab illo, qui non habet ſufficientem iuriſdictionem, non eſt valida. d. l. duo. Et iudices delegati non poſſunt iudicare citra formam reſcripti, ne mandati excedant fines. infr. c. prudentiam. §. 1. Ideo vbi duo

ſunt

ſunt iudices ſine clauſula, ſi non omnes poteſtis, vnus procedat;& alter non commiſit alteri vices ſuas, vt partim procederet tanquam delegatus,& partim tanquam ſubdelegatus,per ſe ſolum non poteſt vnus validam ferre ſententiam. vt in tex. cum gloſ.3. & ſupr. c.quamuis.

Cap. 17. Cauſam, quæ.

DELEGATVS, qui eſt dominus impetrantis, recuſari poteſt..

QVIA nemo eſt cogendus coram ſuſpecto iudice litigare. infr. c. ſuſpicionis. Et quoniam eſt rationabilis cauſa ſuſpicionis, ſi iudex ſit dominus aduerſarij. infr. c.inſinuante. & 11. q.3.c.quatuor; ſicut idem eſſet, ſi iudex eſſet vaſallus impetrantis, propter amorem, & familiaritatem, quæ ſolet eſſe inter dominum, & vaſſallos. c.de forma. 22.q.5. Ideo licite poteſt recuſari iudex, dominus impetrantis. vt in tex. & d.c.inſinuante. Nam iuxta illud.

Quatuor iſta, timor, odium, dilectio, cenſus;
Sæpe ſolent hominum rectos peruertere ſenſus. gloſ. hic.

Cap. 18. Cum te conſulente.

A ſubdelegato delegati Papæ, qui ſubdelegauit non in totum, non ad Papam; ſed ad ipſum delegatum appellari debet.

QVIA delegatus, qui ſubdelegauit non in totum, quemcunq.articulum iuriſdictionalem ſibi reſeruauerit, ſemper remanet iudex cauſæ ſibi delegatæ. infr. c.ſuper.§.porrò. Et quoniam delegatus Papæ repræſentat vices Papæ,quo ad illam cauſam. ſupr.c.ſanè il 2. Ideo ex quo Papa voluit iſtum tenere locum ſuum,& tanquam ipſum in illa cauſa honorari. d.c. ſane. tum ad ipſius delegati honorem; tum ad parcendum partium laboribus, & expenſis, ſtatuitur, vt ad ipſum delegatum, non autem ad Papam,immediate appelletur. vt in tex. & d. §. porrò. Et eſt vnus caſus ſpecialis, in quo propter pręmiſſam rationem, prohibetur appellari ad Papam,omiſſo medio; nam regulariter eſt contra. c.Romana. 2.q.6. Qui tamen caſus fallit, quando negatur iuriſdictio ſubdelegantis, vt ſi dicatur, Papam fuiſſe mortuum, re integra;vel dicatur, ipſum ſubdelegantem eſſe excommunicatum; nam tunc non ad delegatum, ſed ad Papam immediate appellatur. c. ſi à ſubdelegato. & c. ſi is, cui.eod. in 6.

Cap. 19. Relatum.

MORTE delegantis,non expirat iuriſdictio delegati, coram quo lis erat conteſtata.

QVIA per exercitium iuriſdictionis delegatæ, ipſa iuriſdictio radicatur in perſona delegati, & dicitur in eum efficaciter tranſ-
ſiuiſſe.

ſuiſſe. infr. cap. licet. Et quoniam per citationem factam contra aliquam partem, & multo magis per litem conteſtatam, iuriſdictio contentioſa dicitur per iudicem incępta. infr.c.prox.& l.& quia,& ibi gloſ. penult. ff. de iuriſdict. omn. iud. Ideo ex quo lis eſt conteſtata, vel ad minus eſt citatio à iudice emanata, morte mandantis, in delegato non expirat iuriſdictio ei mandata. vt in tex. & infr. c. prox. Si verò delegans moriatur, re integra, expirat delegati iuriſdictio. vt in tex. quia delegatus non habet iuriſdictionem iure proprio, ſed iure delegantis. ſupr. c.ſanè il 2.& d.l. & quia. Vnde cum iuriſdictio, re integra, ſit effectualiter penes delegantem, ita quod non eſt adhuc efficaciter etiam in delegato; cum per mortem extinguatur iuriſdictio ſua, per conſequens extinguitur poteſtas delegata; quia extincto iure auctoris, extinguitur ius ſucceſſoris. l. lex vectigalis. ff. de pignor. Et ceſſante cauſa, ceſſat effectus. gloſ.in d.l. & quia.

Cap. 20. Gratum.

SI delegatus citauit ante mortem delegantis, perpetuata eſt eius iuriſdictio.

QVIA per citationem à iudice emanatam, negotium ei commiſſum eſt quaſi cęptum. vt in tex. & gloſ. in Clem. 2. ver. ad partem. Vt lit. pend. Cum citatio ſit principium exercitij iuriſdictionis contentioſæ. Inſtitut. de pœna tem. litig. §. fin. Et quoniam per exercitium iuriſdictionis delegatæ, iuriſdictio illa effectualiter radicatur in delegato, & non extinguitur amplius per mortem delegantis. ſupr. c. prox. Ideo quo ad perpetuandam iuriſdictionem in delegato, vt non expiret per mortem delegantis, ſufficit,quod delegatus per ſolam citationem ſit vſus iuriſdictione. vt in tex.& gloſ. 1.hic. Dicitur autem per ſolam citationem negotium eſſe quaſi cęptum, non autem dicitur abſolutè cęptum. vt in tex. quia in cauſa propriè, & ſtrictè,negotium dicitur cęptum per litis conteſtationem. d. gloſ. 1. hic. cum antea poſſit iudex recuſari, & euitari. l.nemo. C.de iuriſd. omn.iud.

ET appellationi renuntiat, qui coram iudice,à quo appellauit, litem proſequitur.

QVIA per actum contrarium ſubſequentem,renuntiatur actui prę cedenti. c.ſolicitudinem. de appellat. & c.cum renuntiatur 12.q. 1. Et quoniam per appellationem receditur à iuriſdictione prioris iudicis. l.præfecti. ff.de minor. per litis verò proſecutionem, iudicis iuriſdictio approbatur. c.paſtoralis. de excep. Ideo cum quis proſequitur litem coram iudice, à quo appellauit, videtur ab appellatione receſſiſſe, & ad priorem iudicem rediſſe. vt in tex. & d.c. ſolicitudinem.

Digitized by Google

Cap. 21. Prudentiam.

SI cauſa committitur tribus delegatis cum clauſula, quod, ſi non omnes, & c. priuſquam appareat de impotentia tertij, duo procedere non poſſunt.

QVIA in tali caſu, mandati excederentur fines, ſi duo procederent, antequam appareat de impotentia tertij, cum iuriſdictio ſit eis ſub tali conditione delegata, vt tunc poſſint procedere duo, quando non poteſt adeſſe tertius. vt in tex. Et quoniam fines mandati diligenter ſunt ſeruandi. c. cum dilecta. de reſcript. Et vbi aliquid datur ſub conditione, debet quis oſtendere ſe conditioni paruiſſe. l. 2. ff de condit. & demonſtr. Ideo tres delegati dati cum clauſula, ſi omnes intereſſe nequiuerint, duo exequantur; vel omnes debēt adeſſe, vel vt duo poſſint vti tota iuriſdictione, debet conſtare de impotentia tertij; qui tunc etiam dicitur non poſſe adeſſe, cum adeſſe non vult, etiam ſi poſſet. vt in tex. & gloſ. ver. teneatur.

ET ſi procedunt, nihil agunt.

QVIA vbi datur certa forma procedendi, proceſſus corruit, non ſolùm ſi aliquid attentatur directè contra formam, ſed etiam ſi agatur citra formam. c. ſi cui, & ibi gloſ. ver. præter. de elect. in 6. Cum etiam ille, qui agit citra formam, excedat fines mandati. vt in tex. Et quoniam ea, quæ fiunt vltra fines mandati, non tenent. d. c. cum dilecta, & ibi gloſ. penult. Ideo ſi duo de delegatis datis, cum clauſula, quod ſi non omnes, &c. procedunt, non conſtito de impedimento tertij, nihil reputabuntur egiſſe. vt in tex. & ſupr. c. cauſam. il 1.

§. Adijcimus.

CLAVSVLA, ſi non omnes poteritis, ſub impotentia includit voluntatem, quo ad purificandam iuriſdictionem coniudicum.

QVIA licet quo ad eum, qui non vult intereſſe, cum poſsit, non ſit verificata impotentia intereſſendi; vnde eſt grauiſsimè arguendus, pro eo, quòd mandatum Apoſtolicum exequi ſubterfugiat, aut contemnat. vt in tex. quo ad conſocios tamen ſatis eſt purificata talis conditio impotentiæ; quia ſi tertius non vult præcisè intereſſe, verum eſt dicere, quod omnes ſimul intereſſe non poſſunt; nam ſi tu non vis mecum adeſſe in ſcholis, verum eſt dicere, quod ego non poſſum ibi adeſſe tecum. Abb. nu. 2. Et quoniam litium finis eſt deſiderandus. c. finem. de dol. & contum. Ideo ſi tertius non vult adeſſe, duo procedere poſſunt, ac ſi ille verè adeſſe non poſſet, etiam ex parte ſui; cum cōditio mandati ſit purificata ex parte aliorum. vt in tex. & Abb. d. nu. 2.

IDEM

IDEM in duobus datis cum clauſula, quòd ſi ambo intereſſe nequiuerint, alter nihilominus exequatur.

QVIA cum alter eorum non vult intereſſe, verum eſt dicere, quòd ambo ſimul intereſſe non poſſunt, & ſic eſt purificata conditio, vt alter ſolus poſsit exequi, vt in caſu ſuperiori. Et quoniam vbi eſt eadem ratio, debet eſſe idem ius. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Ideo idem ſtatuitur obſeruandum in caſu iſto, ac in præcedenti, quo ad id, vt vnus delegatus poſsit procedere ſine alio, qui non poteſt, vel non vult cum eo in cognitione cauſæ eis delegatæ, intereſſe. vt in tex.

§. Sexta.

SI reus coram delegato obijcit excommunicationem actori, quam non probat intra tempus debitum, auditur actor.

QVIA quod prouiſum eſt ad remedium, non debet tendere ad noxam. c. pia. de except. in 6. Et quoniam ſi reo non determinaretur tempus breue ad probandam exceptionem excommunicationis cõtra actorem, ſæpe illam malitioſè obijceret ad differendum negotium principale, & actorem laboribus, & expenſis fatigandum. d. c. pia. Ideo ſtatuitur reo tempus octo dierum ad probandam obiectam excommunicationem; quam ſi non probat intra dictum tempus, præſumitur malitioſe obijcere, & ei non creditur ſuper tali obiectione. vt in text. & d. c. pia.

SI verò probat, delegatus abſoluet actorem, ſi excommunicatus eſt propter cauſam ſibi commiſſam.

QVIA explorati iuris eſt, vt delegatis iudicibus, quibus principale committitur, & acceſſorium committatur. vt in tex. Et quoniã excommunicatio maior repellit excommunicatum, vt non poſſit ſtare in iudicio tanquam actor. d. c. pia. Ideo cum fuerit delegato commiſſa cauſa principalis, intelligitur etiam ei data facultas habilitandi perſonas ab impedimentis illius cauſæ, propter quæ expeditio cauſæ impeditur, & ſic vt poſſit abſoluere actorem ab excommunicatione, quã propter illam cauſam incurrit. vt in tex. & ſupr. c. præterea.

SI propter aliam, ad excommunicatorem ſuum illum remittet.

QVIA regulariter ab eo eſt excommunicatus abſoluendus, à quo fuit ligatus. c. paſtoralis. §. præterea. de offic. ordin. Et quoniam eccleſiaſticus ordo confunditur, ſi ſua iuriſdictio vnicuique nõ ſeruatur. c. peruenit. 11. q. 1. Ideo ad obſeruandum ſuum ius excommunicatori, & ad prouidendum, vt delegatus poſsit procedere in cauſa, talis excommunicatus remittitur pro abſolutione ad ſuum excommunicato-

Aaa

catorem.vt in tex.& c.omnis res.infr.de regul.iur.

QVI ſi non vult eum abſoluere,delegatus Papæ eum abſoluet.

QVIA ſicut delegatus non habet aliquam poteſtatem ſuper cauſa ſibi non commiſſa,niſi quando cauſa commiſſa aliter expediri non poteſt.gloſ.ver.ad excommunicatorem.& Abb.nu.10.ita quando cauſa commiſſa non poteſt aliter expediri, eius iuriſdictio extenditur, etiam ad cauſam ſibi non commiſſam.ſupr.c.1. Tunc enim talis cauſa venit tanquam acceſſoria ad commiſſam.vt in tex. Et quoniam cauſa ei commiſſa non poteſt expediri, niſi actor excommunicatus prius abſoluatur,vt poſſit ſtare in iudicio,vt dictum eſt ſuperius. Ideo ſicut delegatus non debet abſoluere talem excommunicatum,antequam ipſum remittat ad ſuum excommunicatorem, ita, nolente illo abſoluere, pro expeditione cauſæ poteſt abſoluere ipſe. vt in tex. & gloſ. ver. ad excommunicatorem.

NISI ſit de caſibus Papæ reſeruatis.

QVIA in quibuſdam caſibus grauioribus Papa ſibi reſeruat abſolutionem ab excommunicatione, in ſignum præeminentiæ ſingularis,& in maiorem pœnā talium delictorum.c.tua nos.de ſent. excom.& c.ſi quis ſuadente.17.q.4. Et quoniā ea,quæ ſic per principem ſibi reſeruantur, non tranſeunt in alium, niſi expreſſe committantur. c. quod tranſlationem. de offic.leg.& l.1.ff.de offic.eius,cui mand. eſt iur. Ideo in tali caſu per generalem cauſæ commiſſionem delegatus Papæ abſoluere non poteſt. vt in tex. Et ſic eſt caſus ſpecialis propter dictam rationem,in quo vno commiſſo,non tranſeunt omnia, ſine quibus principale negotium expediri non poteſt.Abb.hic nu. 4. Et ex prædictis nota practicam procedendi per delegatum,cum agens coram eo probatur excommunicatus. Et dic latius, quàm colligatur ex littera huius text. quòd, aut probatur excommunicatus ante impetrationem reſcripti, & debet delegatus pronunciare ſe non iudicem; quia non valet reſcriptū impetratum ab excommunicato, niſi in cauſa appellationis,vel abſolutionis, de quo dic, vt habetur in c.1.de reſcript.in 6. Et hoc caſu non procedit iſte tex. Aut probatur excommunicatus poſt impetrationem reſcripti,& habet locum iſte tex. quo caſu delegatus hoc ordine procedet, vt ſi fuit excommunicatus propter cauſam ſibi commiſſam, tunc ipſe abſoluat, ſeruato tamen iuris ordine; ſi verò fuit excommunicatus propter aliam cauſam, aut eſt talis excommunicatio, cuius abſolutio reſeruatur Papæ, & non poteſt delegatus abſoluere, ſed debet eum remittere ad Papam; aut non eſt reſeruata abſolutio Papæ, & debet illum remittere ad ſuum excommunicatorem, ſiue excommunicator ſit ordinarius,ſiue delegatus; & ſi ille abſoluere vult,bene quidem; ſi verò non vult abſoluere, aut allegat iuſtam cauſam, puta; quia ille fuit ex-

commu-

communicatus pro manifeſta offenſa,ſeu contumacia,& hoc probat, & non tenetur eum abſoluere,niſi ille primò ſatisfaciat. vt in c.ex parte.il 1.de verb.ſign.& c.venerabilis.§.ſecus.de ſent.excom.in 6. Si verò allegat aliam cauſam probabilem non notoriam, non debet eum abſoluere, niſi præſtita cautione,vt in d.c.ex parte. Si verò malitioſe nõ vult eum abſoluere, poteſt ipſe delegatus eum abſoluere. vt in tex. Et conſtabit de malitia excommunicatoris, ſi intra tempus ſibi ſtatutum à delegato, non abſoluit,nec allegauit cauſam iuſtam in contrarium, cur abſoluere non deberet.Abb.hic nu.3.

§. Si verò.

ABSOLVTVS à delegato ſuper cauſa,pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit,ſeu reſpondebit ſuper illa cauſa,niſi ſit alteri delegata.

QVIA facultas abſoluendi iſtum,fuit delegato acceſſoriè commiſſa,ad effectum,vt talis poſſet ſtare in iudicio corã ipſo,non autẽ,vt vlterius procederet in præiudicium excommunicatoris.vt ſupr.in §.prox. Ideo ne contemnatur auctoritas excommunicatoris, ad ipſum eſt ille abſolutus remittendus, vt ſui iudicis pareat mandatis, ex quo per nouam delegationem non eſt illius iuriſdictio impedita. vt in tex. Iuramentum autem,quod in abſolutione excommunicati, ab ipſo præſtatur,de ſtando mandato eccleſiæ ſuper eo,pro quo fuit excommunicatus;tunc præſtatur,quando fuit excõicatus pro dubia offenſa, vel contumacia; ſi autem pro notoria, non abſoluitur cum iuramento,ſed debet prius integrè ſatisfacere. vt in c. exparte.de verb.ſign.& c.venerabilibus.§. ſecus. de ſent.excomm.in 6. Et per illud iuramentũ obligatur ſolùm ad parẽdum mandatis licitis,& honeſtis ſibi fiendis à iudice competenti. Hoſt.hic.& gloſ.in c.ex tenore.de ſentent.excommun.

ET ſi excommunicator malitioſe diſtulerìt, delegatus,qui abſoluit, cognoſcet.

QVIA ſicut excommunicator,qui non vult abſoluere excommunicatum,vt poſſet agere in iudicio coram delegato, perdit ſuam iuriſdictionem, & delegatus acquirit facultatem abſoluendi illum.vt ſupr. in c. prox. ita ſi malitioſe diſtulerit impedire,ne coram eo ille abſolutus pareat mandatis eccleſiæ, perdit iuriſdictionem cognoſcendi de negotio principali, & delegatus acquirit facultatem de illo cognoſcendi.gloſ.fin.hic.Et hoc modo prouidetur,vt delegatus ſuppleat negligentiam alterius delegati, vel ordinarij, ſicut ordinarius ſupplet deſidiam delegati. c.ſignificauit. de offic. ordin. De tali tamen negotio principali delegatus cognoſcit, quatenus tangit articulum ſatiſfactionis,& non amplius; pone ſic exemplum; in alia cauſa fuit actor excõ-

municatus propter contumaciam, poterit nunc iſte delegatus cognoſcere de illa contumacia, quia propriè venit acceſſoriè ad abſolutionem factam per delegatum; ſed de reſiduo cauſæ cognoſcere non poteſt, quia eſt prorſus ſeparata ab articulo excommunicationis; ſi autem tota cauſa contingeret ipſum articulum ſatisfactionis, vt puta, fuit excommunicatus, quia noluit ſoluere iuxta præceptum, ſeu ſententiā nullam, tunc poterit delegatus cognoſcere de tota cauſa, ſcilicet, an ſententia, ſeu præceptum fuerit nullum, vel non. Abb. nu. 4.

Cap. 22. Cum cauſa.

SI cauſa ſimpliciter delegatur tribus, duo ſine ſubdelegatione tertij procedere non poſſunt.

QVIA iuriſdictionis exercitium non competit talibus delegatis ſingulis in ſolidum, ſed cuique pro parte, & omnibus coniunctim in ſolidū. gloſ. ſupr. in c. prox. ver. teneatur. Et quoniam delegatus non debet tranſgredi formam mandati. d. c. prox. §. 1. Ideo in tali cauſa duo ſine tertio procedere non valent. vt in tex. Tertius autem poteſt eis, vel alteri, vicem ſuam ſubdelegare; cum ius tribuat hanc facultatem principis delegato. vt not. ſupr. in c. quamuis. Et ex quo tales duo delegati non poſſunt procedere ſine tertio, nota, quod vbi poteſtas reſidet in plures, vt in ſingulos, non in plures, vt in vniuerſitatem, non ſtatur maiori parti, nec poteſtas reſidet in maiorem partem, immo nec in duas partes. Butr. hic nu. 13. per quod limitatur. l. quod maior. ff. ad municipal. & c. quia propter. de elect.

QVOD ſi fecerint, ab eis poterit appellari.

QVIA iudex, qui male procedit, & vſurpat ſibi maiorem iuriſdictionem, quam habeat, grauat partem, contra quam ſententiat. c. vt debitus. de appell. Et quoniam per appellationis remedium corrigitur iniquitas, vel ignorantia iudicis inferioris, dum ſuperior inuocatur. c. ſignificante. d. tit. & l. præfecti. ff. de minor. Ideo ſi duo de iſtis tribus delegatis volunt plus iuriſdictionis ſibi aſſumere, quàm habeant, poterit pars grauata appellare. vt in tex. & d. c. vt debitus.

IDEM ſi ſunt dati cum clauſula, quod ſi non omnes, &c. non valebit proceſſus duorum, tertio inconſulto.

QVIA propter talem clauſulam, duo habent iuriſdictionem ſub conditione, ſi tertius eſt impeditus, vel nolit. gloſ. 1. hic. & ſupr. c. prox. Et quoniam vbi iuriſdictionis exercitium eſt datum alicui ſub conditione, ante conditionis euentum illud non habet ſubſiſtentiam, ſicut dicimus in obligatione. l. cedere diem. ff. de verb. ſign. Ideo ſi duo procedunt in tali cauſa, tertio inconſulto, ex iuriſdictionis defectu proceſ-

proceſſus non tenet. vt in tex. & Butr. num. 16. & 20. Debent ergo duo rogare tertium, vt veniat intra terminum competentem ad procedendum cum eis; & ſi in termino non venit, præſumitur, quod aut nolit, aut non poſsit intereſſe, ita, quod hæc præſumptio eſt ſufficiens ad conſolidandam poteſtatem aliorum, vt ſine ipſo procedere poſſint. gl. 1. hic. & Abb. nu. 6.

Cap. 23. Cum ſuper.

SI duo ſunt delegati cum clauſula, quòd, ſi ambo, &c. vno recuſato, alter ſolus procedere poteſt.

QVIA talis clauſula, quòd ſi ambo procedere non poſſunt, vnus procedat, intelligitur tam de impotentia facti, quàm iuris. c. ſciſcitatus. de reſcript. Et quoniam iudex legitimè recuſatus procedere non poteſt ex impotentia iuris. infr. c. ſuſpicionis. Ideo vno de iſtis legitime recuſato, extitit conditio impotentiæ, & tota iuriſdictio conſolidatur in alio. vt in tex. & Butr. nu. 4.

NEC tenet proceſſus, ſi cum recuſato procedat.

QVIA ad validitatem actus, voluntas, & poteſtas ſimul concurrere debēt; nam vbi ſibi aduerſantur, nihil poteſt validum explicari. vt in tex. & l. multū. C. ſi quis alter. vel ſibi. Et quoniam, cum iſte delegatus non recuſatus poſſet ſolus procedere tanquam ille, in quo per recuſationem alterius, erat conſolidata tota iuriſdictio; ſolus tamen tanquam vnicus iudex procedere noluit, ſed tantum voluit procedere pro parte ſua, quam ante recuſationem alterius habebat, & pro alia parte admiſit iudicem recuſatum, quod facere non poterat. vt in tex. Et quia ſententia, cum ſit res indiuiſibilis, non poteſt pro parte valere, & pro parte non valere. Abb. nu. 10. Et in indiuiduis inutile vitiat vtile. gloſ. in c. vtile. de reg. iur. in 6. Et habilis aſſociando ſibi inhabilem ad actum, ad quem eum habilitare non poteſt, nihil agit; quod ſaltem procedit in iudicialibus. Abb. nu. 7. Ideo per contrarietatem, quæ eſt inter voluntatem, & poteſtatem talis iudicis delegati non recuſati, cum non velit, quod poteſt; & cum non poſsit, quod vult, proceſſus per eum factus cum recuſato, & ſententia per eos lata, nullius ſunt roboris, & effectus. vt in tex. & gloſ. penult.

Cap. 24. Conſuluit.

SI iuriſdictio delegati expirat in termino peremptorio, quem partibus aſſignauit, poſt congruam horam peremptorij iudex non expectabit contumacem.

Quia

QVIA iudex debet in exercitio ſuæ iuriſdictionis ita ſe gerere, vt vt ea, quæ per ipſum fiunt, roboris obtineant firmitatem. ſupr. c. prox. Et quoniam ea, quæ per iudicem fierent, expirata iuriſdictione ſibi ad tẽpus delegata, nullius eſſent validitatis, nec partes coarctarentur ad eius præceptis tunc parendum, cum non ſit amplius eorum iudex. c.indulgentiæ. de pœnit. & remiſſ. in 6. & l.ea, quæ. ff. de reg. iur. Ideo ne fruſtra iudicialis poteſtas euaneſcat, debet iudex ante expirationem termini ſuæ iuriſdictionis, iudiciales actus exercere. vt in tex.

SI non expirat, poteſt expectare in diem alteram.

QVIA licet de iuris rigore, citatus, qui non venit in termino ſibi ad comparendum taliter aſſignato, deberet contumax reputari, & contra eum poſſet procedi, ac ſi præſens exiſteret. l.properandum. §.ſin autem. C.de iudic. Tamen quoniam poſſet eſſe, quòd iuſtam cauſam abſentiæ habuiſſet, per quam intra illud tempus venire rationabiliter non potuiſſet. gloſ. hic.ver.æquitate, qua legitimè probata, ſententia eſſet retractanda. c.cum bertholdus. de re iudic. Ideo æquitas ſuadet, vt per diem alteram, poſt talem terminum, expectetur, ad magis cognoſcendum, an ipſe verè contumax ſit exiſtimandus. vt in tex. Non tamen eſt neceſſarium, vt eum expectet, ſi non velit.d.gl. hic. Et licet iudex poſſit parcere abſenti in ferenda ſententia intra terminum conſtitutum, non tamen poteſt ei parcere in ſumptibus, & expenſis; alioquin deberet reſtituere de ſuo. gloſ. ver. gratiam, & Abb. nu. 9. Iudici enim licet differre ius partis, non autem auferre. l.quoties.C. de precib.imper. offer. Et ne iudicium eccleſiaſticum exerceatur in tenebris, quia iuxta teſtimonium veritatis: Qui male agit, odit lucem. Ioan.cap.3. licet ſecundum conſuetudinem, & conſtitutiones legitimas, more Romano dies à medietate noctis incipiat præcedentis, & in medio noctis deſinat ſubſequentis (vnde quod in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde ſanxit habendum legalis auctoritas, ac ſi qualibet parte lucis agatur. l. more Romano.ff.de fer.) ea tamen de iure canonico intelligitur eſſe hora congrua procedendi in iudicijs, in qua poſſit ante noctis tenebras perficere iudex, quod ſibi tunc incumbit. vt in tex. Si tamen proceſſit in tenebris ad lumen candelæ, & pars comparuit, & non appellauit, valet, quod geſſit; dummodo aliud non impediat. Et præcipuè ſi iudex honeſtus ſit; cum hic non dicatur, quod ſi proceſſum fuerit, non valeat; nam multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent. gloſ. hic ver. tenebras. Poteſt enim pars, quæ non appellauit à tali hora, fauori ſuo renunciare. c.ad apoſtolicam. de regular. & l.penult. C. de pact.

ET iterum citare, ſi vult.

Quia

QVIA ſicut ad ſuperandam malitiam non comparentis intra terminum ſibi præfixum, ex æquitate expectatur in alteram diem, vt ſic melius cognoſcatur, an vere ſit contumax, vt dictum eſt ſuperius; ita ad eundem effectum poteſt iterum citari, ne forte ſe excuſaret, quod prima citatio ad ipſum non perueniſſet. gloſ. ver. gratiam. in fin. Sed quoniam prima citatio durat vſque ad diem prorogatam. Abb. num.8. Ideo iudex non tenetur illum citare de nouo, ſed ſi eum citat, procedit ex eius benignitate, non ex iudicialis ordinis neceſſitate. vt in tex. & l. & poſt edictum. ff. de iudic.

Cap. 25. Inſinuante.

EX noua cauſa remouetur delegatus, & alius ſubrogatur.

QVIA quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. c. cæterùm. de iur. calumn. & l. de ætate. ff. de interrog. act. Ideo quando cauſa ſuſpicionis contra iudicem oritur de nouo, vel de nouo venit ad notitiam partis, poteſt exceptio opponi, & iudex ille recuſari. vt in tex. & c. paſtoralis. de except.

ETIAM poſt litem conteſtatam.

QVIA licet exceptiones dilatoriæ ſint regulariter ante litis conteſtationem, in termino à iudice aſſignato, proponendæ. d. c. paſtoralis. Tamen quoniam non poteſt parti imputari, quarè ante non opposuerit, ex quo cauſa recuſationis de nouo eſt orta, vel de nouo venit ad notitiam partis. Butr. nu. 9. & 18. Ideo ne quis cogatur coram ſuſpecto iudice litigare, permittitur, vt etiam poſt litem conteſtatam, & terminum aſſignatum, poſſit talis exceptio opponi. vt in tex. & d. c. paſtoralis; niſi per aliquem actum habitum in iudicio poſt ortum, & notitiam talis ſuſpicionis, pars illa conſenſerit coram iſto iudice litigare. gloſ. ver. conſenſerit. Tunc enim imputet ſibi, qui conſenſit. gloſ. fin. in d. c. paſtoralis.

Cap. 26. Querenti.

DELEGATVS Papæ ſententiam ſuam exequi poteſt vſque ad integrum annum.

QVIA delegati iuriſdictio non eſt perpetua, ſed intra certas metas temporis finitur. gloſ. penult. hic. Et quoniam delegatus principis poteſt exequi ſuam ſententiam. ſupr. c. ſignificaſti. Ideo ex æquitate aſſignatur ei annus poſt latam ſententiam, ad illam exequendam; ſicut obſeruatur in illo, qui ante litis conteſtationem contumax inuenitur, vt veniens intra annum recuperet poſſeſſionem. vt in tex. & c. quoniam. §. in alijs. vt lit. non conteſt. vt ſic poſt annum ſit expirata de-

ta delegati iuriſdictio in totum, etiam quo ad executionem per ipſum faciendam. gloſ. fin. hic.

Cap. 27. Super quęſtionum.

DELEGATUS Papæ poteſt principium, medium, & finem cauſæ coniunctim, & diuiſim ſubdelegare.

QVIA in cauſis curandum eſt, vt parcatur partium laboribus, & expenſis. c. finem. de dol.& contum. Et quoniam facilius cauſæ expediuntur, dum iudicialis auctoritas valet liberius exerceri. vt in tex. Ideo delegato Papæ conceditur, vt licitè poſſit& principium, & medium, & finem cauſæ ſibi commiſſæ,non ſolùm coniunctim,ſed etiam diuiſim, alij ſubdelegare. vt in tex. Nec obſtat, quod iudex debeat cognoſcere per ſeipſum in principio, in medio, & in fine cauſæ. Authent. ad hæc, C.de iudic. quia ipſe delegatus,antequam ferat ſententiam,vniuerſa, quæ acta ſunt, debet in iudicio diligenter inueſtigare. vt in tex. Sed.& delegatus inferioris poteſt ſubdelegare aliquem articulum, ſaltem non iuriſdictionalem,cauſæ ſibi commiſſæ. Abb.hic nu.4. Nunquid autem ipſe poſsit committere receptionem teſtium;diſtingue,quòd aut vult committere hunc articulum cum iuriſdictione, & non poteſt; aut ſine iuriſdictione, puta, quia ipſe iudex prius approbauit perſonas ipſorum teſtium, examinauit interrogatoria, & capitula; & tunc poteſt committere, quia ille, cui taliter committitur, habet ſolùm exequi nudum miniſterium; vnde iſta nuda receptio,ſi fieret die feriata, teneret; ad quod vide gloſ.not. in Clem. vnic.de offic. deleg.& talis receptio ſolet committi notario. vt not. in c.quoniam. de prob.& Abb. hic nu.9.

ſ. Verùm.

A ſubdelegato cum iuriſdictione appellari poteſt.

QVIA talis ſubdelegatus dicitur eſſe iudex, vel totius cauſæ, vel partis ſibi à delegato commiſſæ.vt in tex. Et quoniam iudex poteſt grauare partem,cum ex ſuo arbitrio procedat.Abb.nu.11.Et appellatio eſt inuenta ad releuandum partes à grauamine.c.vt debitus de appell. Ideo à tali ſubdelegato, tanquam à iudice, poteſt licitè prouocari.vt in tex.& infr.ſ. prox.

SECVS, ſi ſine iuriſdictione.

QVIA talis non eſt propriè iudex, nec habet aliquam cauſæ cognitionem,in qua poſſit grauare; ſed eſt executor,qui factum diſcuſſum, & deciſum per ſuperiorem, de eius mandato debet exequi.gloſ.ſupr.in ſ.prox. ver. executorem. Ideo ſi pars ſentit ſe grauari

nari,debet appellare à committente, non à commiſſario, quia eſt ille, qui grauat,non iſte,qui habet parere neceſſe. Abb. ſupr.in d.§.nu.11.

NISI modum excedat,tunc enim poteſt recuſari.

QVIA vbi executor excedit fines mandati, non grauat ille, qui commiſit,ſed ipſe,qui de facto ex ſuo arbitrio procedit.vt in tex. & c.nouit. de appell. Et quoniam ad euitandum facti grauamen, poteſt etiam à ſententia nulla, & ab actu inualido appellari.c. dilecto. de appell.& l.ſi expreſsim. ff.eod. Ideo vt euitetur grauamen facti, appellatio eſt vtilis, etiam ſi actus ſic geſtus per commiſſarium, ſit nullus. Abb.hic nu.4. Sed debet prius iſte executor, tanquam ſuſpectus recuſari, & ſi non vult recuſationem admittere, tunc debet ab eo appellari, quia iam grauat in non admittendo iuſtam recuſationem. Abb. ſupr.in §.prox.nu.12.

NISI datus ſit de partium conſenſu.

QVIA per huiuſmodi conſenſum, partes confitentur, ſe non habere illum pro ſuſpecto. ſupr.c. inſinuante.Et quoniam quem aliquis approbauit,amplius reprobare non poteſt, niſi noua cauſa oriatur,vel detegatur.d.c.inſinuante.& c. paſtoralis. de except. Ideo ne talis executor,ſiue auditor valeat recuſari, prouidè ſtatuitur,vt de partium detur,vel recipiatur aſſenſu.vt in tex.& c.horrendus.32.q.5.Ab eo tamen poteſt appellari, licet non poſſit recuſari.l.ex conſenſu.ff. de appell.& gloſ.hic.ver.aſſenſu.

§. Porrò.

A ſubdelegato non in totum,appellatur ad ſubdelegantem.

QVIA delegatus, qui aliquid de iuriſdictione ſibi reſeruat, remanet iudex illius cauſæ, licet partem cauſæ alteri commiſerit. vt not. ſupr. in c. cum te. Et quoniam appellatio fit ab inferiori iudice ad ſuperiorem.c.vt debitus.de appell. Et vbi delegatus Papæ remanet iudex, ad eius honorem ſeruandum, & ad parcendum partium laboribus,& expenſis,non ad alium,quàm ad ipſum appellatur. d.c.cum te. Ideo à tali ſubdelegato ad ipſum delegatum eſt appellandum. vt in tex.& c.ſi delegatus.eod.in 6.& l.1.C.qui pro ſua iuriſd.

NON autem ad primum delegantem.

QVIA delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa repræſentat perſonam Papæ,& in illa eſt tanquam delegans ipſe honorandus. ſupr. c.ſanè.il 2. Et quoniā ſi appellaretur ad ipſum Papam,aut hoc fieret,vt ipſe alteri ſubdelegaret, & hoc eſſet fruſtra, cū iam adſit iſte delegatus, qui nō grauauit,licet grauauerit eius ſubdelegatus;aut appellaretur,vt Papa eidem delegato de nouo committeret,& hoc eſſet magis fruſtra,

cum ex prima commiſsione delegatus,iudex adhuc remaneat. Abb.hic nu.4. Ideo ne appellatio ſit in vanum,in paruum honorem delegati, & in partium damnum, & laborem; prohibetur in tali caſu appellatio ad primum delegantem.vt in tex.& d.c.cum te. A ſubdelegato autem delegati alterius,quàm Papę,poteſt appellari ad ipſum Papam,omiſſo medio; quia in illo non habetur repræſentata perſona, & iudicium ipſius Papæ.Abb.hic.

SECVS, ſi ſubdelegauit in totum.

QVIA delegatus ſubdelegando in totum,definit eſſe iudex,& nulla remanet apud eum iuriſdictio.d.c.ſi delegatus. Et quoniam illa iuriſdictio eſt radicata in perſona primi delegantis. d. c. ſanè.& l. quandoque.§.qui mandatum.ff.de offic.eius,cui mand.eſt iur. Ideo in tali caſu non ad illum, qui fuit delegatus, ſed ad Papam primum delegantem eſt appellandum.vt in tex.& l.1.§.fin.ff. quis, & à quo.&c. In cauſa autem appellationis, multa ſalubriter cauit Concil. Trid. ſeſſ.13. de refor.cap.1.& ſeſſ.24.de refor.cap.10.& cap.20.

§. Quem.

AVDITOR datus ſine partium conſenſu, recuſari poteſt vt ſuſpectus.

QVIA cum auditor dicatur ille, qui deputatur à iudice ad aliquẽ articulum examinandum.vt ſupr.§.1.licet ipſe non habeat iuriſdictionem in cauſa, ſed tantum exequatur mandata. gloſ.in d. §.1. ver.executorem. poſſet tamen grauare partes, mandati fines excedendo.ſupr.§.prox. Et quoniam, qui poteſt grauare, poteſt recuſari, ſi ſit ſuſpectus in officio ſibi commiſſo.infr.c.ſuſpicionis. Ideo ex quo non poteſt imputari partibus, quod conſenſerint in illum, ſi talis auditor alicui parti ſit ſuſpectus, licitè poteſt ab ea recuſari. vt in tex. & ſupr. §. verum.

NON tamen ſine cauſa.

QVIA cum delegatus principis habeat à lege,vt poſsit ſubdelegare,& auditorem dare.ſupr.§.1. non tenetur in exercendo ius ſuũ, habere partium conſenſum.c.ſi quis.de for.compet. nam qui vtitur iure ſuo,nemini iniuriam facit.c.cum eccleſia. de elect. Ideo quem delegatus à Papa deputauerit auditorem, neutra partium poterit recuſare, niſi coram ipſo delegato iuſtam recuſationis cauſam oſtendat. vt in tex.& infr.§.eius ergo. Et in hoc eſt differentia inter ius canonicum,& ciuile; nam de iure ciuili recuſatur delegatus,etiam principis,licet non probetur recuſationis cauſa; ſed ſatis eſt, vt recuſatio non appareat calumnioſa. vt not.in l.apertiſsimi. & l.cum ſpeciali.C.de iudic. Secus

eſt de

eſt de iure canonico; nam in eo ſemper exigitur, vt legitima recuſationis cauſa probetur. vt in tex.& d.§.eius.& d.c.ſuſpicionis.

§. Si verò.

SI vnus ex duobus delegatis principis, cum clauſula, appellatione remota, ſubdelegat alteri acceptanti, non poteſt acceptans ſubdelegare, nec appellatione remota, procedere.

QVIA in perſonam iſtius collegæ concurrunt in tali caſu iuriſdictiones diuerſæ ſpeciei, ſcilicet, iuriſdictio delegata, & ſubdelegata. vt in tex. Et quoniam compoſitum ex diuerſis ſpeciebus, non habens per ſe certam naturam, ſeu determinationem, quandoque recipit naturam vnius, quandoque alterius ſpeciei, ex quibus componitur, ſecundum quòd minus iuri præiudicatur, licet vna ſpecies ſit dignior altera. Abb. hic nu. 4. Et quia ſi talis collega poſſet ſubdelegare, ſequēretur abſurdum, quod ſubdelegata iuriſdictio ſubdelegaretur; nulla autem abſurditas ſequitur, ſi delegatus non vtitur ſuo priuilegio in actu ſubdelegandi; Et idem dic reſpectu clauſulæ, appellatione remota. Abb. num. 5. Nam delegatus, etiam principis, non poteſt remouere appellationem, cum nullus citra principem poſsit tollere talem actum, qui pertinet ad ius alterius, & ad defenſionem. Abb. ſup. in §. 1. nu. 3. Ideo quod talis collega poſſet ex ſola iuriſdictione ſibi à principe delegata, non poteſt cum iuriſdictione ſibi à condelegato commiſſa. vt in tex.

QVOD tamen ante acceptationem poterat.

QVIA ante acceptationem iuriſdictionis ſibi ſubdelegatæ, talis collega procedebat tantum, vt principis delegatus. vt in tex. Et quoniam delegatus Papæ habet facultatem ſubdelegandi. infr. c. prox. Et princeps poteſt committere cauſam, appellatione remota, in qua commiſſione videtur eligere induſtriam perſonæ illius, cui cauſam taliter committit, & ſic eſſe priuilegium perſonale illi delegato à principe conceſſum. Abb. hic nu. 3. Ideo quando talis procedebat tantum, vt principis delegatus, poterat alteri cauſam illam ſubdelegare, & eam, appellatione remota, cognoſcere. vt in tex. & ſupr. §. 1.

ET ſi ab iſto fuerit appellandum, appellabitur ad Papam.

QVIA cum totum compoſitum accipiat in mixtura iſtius collegæ naturam alterius ſpeciei, ſecundum quod iuri minus derogatur, vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam ſi appellaretur ad ſubdelegantem, reſultaret magna abſurditas; nam ſubdelegans cognoſceret de facto ſui collegæ; cum tamen par in parem non habeat imperium. c. innotuit. de elect. Et cum appellatio debeat interponi ad maiorem, non ad parem. c. 2. de conſuet. in 6. Sed quod ad Papam appelletur, nullum

ſequitur abſurdum, vt dictum eſt ſuperius, & habetur in c. ad Romanam. 2.q.6. Ideo ad Papam primum delegantem, non autem ad eius delegatum ſubdelegantem, erit per oppreſſos à collega delegato, & ſubdegato, appellandum. vt in tex. & c. ſi duo. eod. in 6.

ETIAM, ſi fuerit ſubdelegatus non in totum.

QVIA etiam in tali caſu appellatio videretur interpoſita à pari ad parem. d.c. ſi duo: & ibi gloſ. fin. Ideo ſiue ſit collega ſubdelegatus in totum, ſiue in partem, vt euitetur abſurditas appellandi ad parem, ſemper erit ab eo appellandum ad Papam primum delegantem. vt in tex. & d.c. ſi duo.

§. Eius ergo.

SI delegatus Papæ ſubdelegat non in totum, pars à ſubdelegato non poterit appellare ex eo, quod datus ſit ſine ſuo conſenſu.

QVIA appellatio ita fundatur ſuper grauamine, vt qui non grauatur, appellare nõ poſsit; & ſi de facto appellet, appellatio de iure non teneat. c. vt debitus. de appell. Et quoniam delegatus Papæ habet à lege, vt poſſit ſubdelegare. infr. c. prox. Et qui vtitur iure ſuo, nemini facit iniuriam. c. cum eccleſia. de elect. Ideo pars non poteſt appellare ex eo, quod delegatus ſubdelegauerit ſine ſuo conſenſu, cum per hoc illam non grauauerit. vt in tex. & ſupr. §. quem.

POTEST tamen recuſari, in oſtendendo cauſam iuſtam coram delegato.

QVIA nemo tenetur coram ſuſpecto iudice litigare. infr. c. ſuſpicionis. Et quoniam delegatus, qui ſubdelegauit non in totum, retinet adhuc iuriſdictionem ſuper cauſa ſibi delegata. ſupr. §. porrò. Et remoto ſubdelegato, iuriſdictio redit ad ipſum delegatum. d. §. porrò. Ideo ad ipſum delegatum ſpectat cognoſcere, an ſit iuſta talis recuſatio. vt in tex. & c. ſi contra. eod in 6. Vnde recuſatio eſt proponenda coram ſubdelegato, & probanda coram delegato. Hoſt. hic. Et iſte eſt caſus, in quo recuſatio non probatur coram arbitris. Et idem eſt, ſi recuſatur delegatus ordinarij, vel vicarius Epiſcopi, vt recuſatio ſit proponenda coram ipſo recuſato, & probatio ſuſpicionis, propter quam recuſatur, ſit facienda coram ipſo ordinario, & epiſcopo. vt in d.c. ſi cõtra. Sed videtur dubium, quid ſi delegatus ſubdelegauit in totum, & ille ſubdelegatus recuſatur, nunquid probatio ſit facienda coram ipſo delegato? Et dubitatio videbatur inſurgere, quia ex quo ipſe ſubdelegauit in totum, non remanſit apud eum iuriſdictio, & ſic videbatur, quod eſſent arbitri ad talem cognitionem aſſumendi, per d.c. ſuſpicionis. Sed dic oppoſitum, quia ex quo ſubdelegatus non incœpit exercere

iuriſ-

iuriſdictionem, non videtur in eum iuriſdictio efficaciter tranſmiſſa; vnde cum adhuc ille poſſit reuocari per delegatum. c. quamuis. eod. in 6. merito etiam in tali caſu recuſatio debet probari coram ipſo delegato. Innoc. hic. & Abb. ſupr. in §. quem. nu. 3.

ET tunc delegatus definiet.

QVIA ſicut eſt per ſuperiorem prouidendum, ne cuiquam iudex ſuſpectus aſsignetur, ita per eundem eſt curandum, ne legitimus iudex malitioſè recuſetur. infr. c. ſuſpicionis. Et quoniam cognitio recuſationis ſubdelegati ſpectat ad ſubdelegantem, vt dictum eſt ſuperius. Ideo, vt poſſit procedi in cauſa, ipſe delegatus debet definire, an eius ſubdelegatus legitimè recuſetur, & ſic an debeat eſſe iudex in illa cauſa. vt in tex. & d.c.ſi contra. eod.in 6.

A quo etiam, ſi noluerit recuſationem admittere, appellatur ad Papam.

QVIA tunc delegatus grauat partem, cuius legitimam recuſationem non admittit. vt in tex. Et quoniam à grauamine illato à delegato, appellatur ad ſuperiorem delegantem. ſupra c.ex parte il 2. Ideo ſi iuſtam recuſationis cauſam nolit admittere delegatus, ſed coram ſuſpecto ſubdelegato velit cogere aliquem litigare, à tali grauamine licitè poteſt ad Papam appellari; Et quod poſt huiuſmodi appellationem ipſe delegatus facere præſumpſerit, iudicari debet irritum, & inane. vt in tex. Vnde nota, quod attentatum poſt appellationem ab interlocutoria, eſt ipſo iure irritum, & inane; & hoc, ſi appellatio fuit legitima; ratio eſt, quia per appellationem legitimam ſuſpenditur iuriſdictio iudicis. c.à iudice. de appell. in 6. Et ſecundum iſta intellige. c.non ſolùm. d.tit. in 6. vbi dicitur, quod attentata poſt appellationem ab interlocutoria pendent ex futuro euentu; nam dicuntur pendere quo ad nos, qui ignoramus, an appellatio fuerit legitima; ſed quo ad ius, ſtatim aut ſunt nulla, aut valent, nam quod eſt certum naturæ, eſt certum legi. l.ſi pater. ff.de ſolut. vnde declarata rationabilitate appellationis, attentata declarantur nulla, & reuocantur per viam attentati. d.c.non ſolùm. & Abb. hic nu. 4. Hodie Kalendis Nouembris 1610. Summus Pontifex Paulus Quintus retulit in numerum Sanctorum Beatum Carolum Cardinalem Borromeum, Archiepiſcopum Mediolanenſem, in qua ſolemnitate, præter varia ornamenta multi valoris, quibus Baſilica Sancti Petri refulſit, aderant effigies triginta quinque Sanctorum, qui à Sancto Barnaba Apoſtolo vſque ad ipſum Sanctum Carolum, Eccleſiæ Mediolanenſi præfuere.

Cap. 28. Paſtoralis.

DELEGATVS Papæ ſubdelegatum compellit ad ſuſcipiendam ſubdelegationem.

QVIA delegato à principe iuriſdictio dandi iudicem, eſt à lege conceſſa. vt in tex. & l.à iudice. C.de iudic. Et quoniam iuriſdictio illa nullius videretur eſſe momenti, ſi ad compellendum renitentem, coerctionem aliquam non haberet. vt in tex.& l.fin.ff.de offic.eius, cui mand. eſt iur. Ideo ne talis iuriſdictio videatur deluſoria, ſicut datur delegato facultas à lege, vt poſſit ſubdelegare, ita datur ei poteſtas ad compellendum ſubdelegatum, vt illam cauſam ſuſcipiat. vt in tex. & d.l. fin. Et intellige hic Principem, quemlibet non recognoſcentem ſuperiorem, ſaltem in temporalibus, vt eſt Papa, Imperator, & alij Reges, qui non recognoſcunt hodie ſuperiorem in temporalibus; ad hoc. c.per venerabilem. qui fil.ſint leg. & Bart.in l.1.ff. à quibus appell. non lic. Et cum delegatus gerat vices delegantis, & maior ſit omnibus in cauſa ſibi commiſſa. ſupra c.ſanè il 2. poteſt compellere omnes, quos veriſimiliter compelliſſet ipſe delegans. Abb.hic nu.7. Hodie tamen delegatus Papæ non poteſt ſubdelegare, niſi illis perſonis, quibus delegat Papa. vt per c.ſtatutum. §.1. & §.in nullo. de reſcript. in 6.

NISI malitiosè ſe exoneret.

QVIA malitijs non eſt indulgendum. c.plerunque.de reſcript. Et quoniam poſſet eſſe, quod malitioſe vellet delegatus ſe exonerare,& committere cauſam alicui cum læſione alterius. Abb.d.nu.7. Ideo in tali caſu ius noluit ei permittere, vt poſſet illum ad ſuſcipiendam ſubdelegationem compellere. vt in tex. Et ſi velit cogere, iuſtè poteſt appellari. Innoc. hic nu.2. Et hoc,vbi conſtat de malitia; nam ſi de illa non conſtat, ipſa non præſumitur. gloſ. ver. exonerare. & S. Tho. & ibi Caiet. 2. 2.q.60. art.4.

IN coactione tamen,deferet ſuæ dignitati, & perſonæ.

QVIA eadem pœna eſt grauior in vna perſona, quàm in alia, ſecundum conditionis cuiuſque notabilem differentiam.c.qui contra. & ibi gloſ.24. q.1. & Bart. in l.capitalium. ff. de pœnis. Et quoniam pœna debet eſſe commenſurabilis delicto. c.diſciplina.diſt.45. Et in imponenda pœna alicui, eſt habendus reſpectus ad damnum, quod per illam poteſt alijs innoxijs euenire. c. inter. de ſent. excõmun. Ideo delegatus debet ſolicite prouidere, vt ſi perſonis ſuperioribus (exigente neceſſitate) negotium duxerit delegandum, in coactionibus inferendis dignitati deferat, & perſonæ. vt in tex. & ſupr. c.ſanè il 2. Et in his, ſuper quibus ius non inuenitur expreſſum,iudex debet (æquitate ſer-

te ſeruata) ſemper in humaniorem partem declinare, ſecundum quod perſonas, & cauſas, loca, & tempora, viderit poſtulare. c. fin. de tranſact. Quos reſpectus ſæpe iudices non indagantes, in erroris labyrintum intricando impinguntur.c.ſciendum. diſt.29.

§. Item.

DELEGATVS Papæ, ſicut poteſt committere totam cauſam, ita poteſt citationem.

QVIA citatio eſt pars actuum, qui exercentur in cauſa.ſupr.c.gratum. Et quoniam pars continetur in toto.c.in toto. de reg.iur.in 6. Et cui licet id, quod plus eſt; multo magis id, quod minus eſt, debet licere.c.non debet. ff. de reg. iur. Ideo cum delegatus à principe poſsit totam cauſam committere.vt ſupr.§. prox. Multo magis poterit committere citationem, vel aliam cauſæ partem. vt in tex.& ſupr.c.præterea. Nec obſtat, quod in iudice ante citationem non ſit perpetuata iuriſdictio delegata; & ob id videatur, quod non poſsit compellere ad officium citationis acceptandum: Nam reſpondetur, quod perpetuatio non requiritur quo ad facultatem exercendi iuriſdictionem; aliàs iudex nunquam poſſet incipere exercitium iuriſdictionis. Abb.hic. & ad idem eſt.c.paſtoralis.§.fin. de reſcript. vbi, ante perpetuationem iuriſdictionis, poteſt fieri ſubdelegatio.

ET punire contemnentem acceptare.

QVIA poteſtas committendi, nullius videretur eſſe momenti, ſi in contemptorem coerctionem aliquam non haberet. ſupr.§. prox. & infr.c.ex litteris. Ideo ex quo datur delegato poteſtas committendi, datur eidem etiam poteſtas ad contemnentem acceptare coercendum. vt in tex.& ſupr.c.præterea. Sed quæritur, nunquid delegatus inferioris à principe, poſſit committere citationis actum? Reſpondetur, quod ſic; quia citatio, quatenus exercetur per nuntium, non eſt actus iuriſdictionalis, ſed eſt nudum miniſterium.l.diem proferre.ff. de arbitr. vbi habetur, quod arbiter poteſt citare per epiſtolam, & per nuntium; & tamen arbiter non habet iuriſdictionem.l. ſed interpellatur. ff.eod. Et articulum non iuriſdictionalem, poteſt etiam delegatus inferioris committere.ſupr.c.prox.§.1.ver. nos autem.

§. Præterea.

SI Papa ſcienter committit appellationem interpoſitam à ſuo delegato dato cum clauſula, appellatione remota, iuriſdictio primi delegati eſt interim ſuſpenſa quo ad executionem.

Quia

QVIA huiuſmodi clauſula, appellatione remota, non excludit, quin grauamen illatum per iudicem appellanti, poſsit per ſuperiorem emendari; nec impedit, quin appellatio interpoſita, ſententiæ iniquæ executionem ſuſpendat; ſed per eam inhibetur omnis appellatio, quæ à iure non indulgetur expreſsè. c. paſtoralis. de appell. & c. inter cætera. de re iudic. Et quoniam certa ſcientia principis facit præſumere eum informatum de omnibus, quæ erant in commiſsione neceſſariò exprimenda. Abb. nu. 4. Ideo quando Papa cauſam appellationis ex certa ſcientia alijs iudicibus committit cognoſcendam, videtur appellationem recipere, & iuriſdictionem priorum iudicum reuocare, vt interim executio ſententiæ illorum ſuſpendatur, donec appellationis merita plenius ſint diſcuſſa. vt in tex. & gloſ. ver. diſcuſſa.

§. Quia.

ORDINARIVS ad mandatum delegati exequitur ſententiam.

QVIA delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa iuriſdictionem habet ſuper ordinarium, & quemcunque maiorem. ſupr. c. ſanè. il 2. Et quoniam illa iuriſdictio videretur deluſoria, ſi aliquam coertionem non haberet. ſupr. §. 1. Ideo cum ordinarius teneatur in hoc obſequi delegato, ſi fuerit renuens, poterit per ipſum delegatum aliqua coërtione compelli. vt in tex. & diſt. 93. c. fin.

ETIAM, ſi ſciat eam iniuſtam.

QVIA non cognitio, ſed tantum executio per delegatum, in tali caſu ordinario demandatur. vt. in tex. Et quoniam ſi executor haberet facultatem denegandi executionem ſibi impoſitam, ſæpe diceret, ſe habere conſcientiam in contrarium, & ſic ordo iudicialis peruerteretur, & nullus eſſet litium finis. Abb. hic. Ideo cum in tali caſu ordinarius ſit merus executor, non debet exceptiones audire. gloſ. ver. & ſi ſciat. Et cum teneatur obſequi delegato, & ſi ſciat ſententiam illam iniuſtam, exequi nihilominus tenetur eandem, niſi apud eum efficere poſſit, vt ab hoc onere ipſum abſoluat. vt in tex. Et expone, ſi ſciat illam ſententiam iniuſtam, id eſt, contra ius litigatoris latam; nam ſuper hoc nullam habet cognitionem, ſed tantum debet ſimpliciter illam mandare executioni. vt in tex. Sed ſi ſciat illam eſſe iniuſtam contra ius publicum, vt ſi eſſet lata auctoritate falſarum litterarum, tunc non deberet ei obtemperare; quia ille non eſſet delegatus, & per conſequens non haberet in eum iuriſdictionem, & ſi iſtud obijceretur coram tali executore, ipſe deberet ſuperſedere executioni, donec referret negotiũ ſuperiori, dummodo malitioſe, & calumnioſe talis obiectio non proponatur. d. gloſ. & ſi ſciat.

§. Cum

§. Cum autem.

DELEGATVS, qui impeditur die ſtatuta procedere, partem hoc procurantem puniet.

QVIA peruerſorum malignitatibus eſt obuiandum.c.plerunque. de reſcript. Et quoniam ſæpe contingebat, vt aliqua pars procuraret aliquod impedimentum, per quod iudex non poſſet die ſtatuta in cauſa procedere.vt in tex. Ideo ſtatuitur, vt pars, quæ hoc malitioſè procurauerit, per delegatum condigna animaduerſione puniatur.vt in tex.& ſupr.c.de cauſis.

ET quantum ad diem illam cauſam committet, appellatione remota, in odium procurantis.

QVIA malitia ſua nemini debet prodeſſe.d.c.plerunque. Et quoniam ſi in illa die ſtatuta non procederetur in cauſa per alium de commiſſione ipſius delegati, quando ipſe delegatus per impedimentum procuratum à parte, procedere non poteſt, pars illa reportaret commodum, & lucrum de fraude ſua. vt in tex. Ideo licet regulariter delegatus non poſſit ſubdelegare cum clauſula, appellatione remota.vt ſupr.c.prox.§.ſi verò. tamen in hoc caſu conceditur in odium illius malitioſæ partis, vt cauſam cum tali clauſula poſſit facere per ſuũ ſubdelegatum terminare. vt in tex.& gloſ.fin.hic. De malitia autem poterit iudici conſtare per coniecturas. c.2. de renunt.in 6. Nam cum illa conſiſtat in animo, de facili clare probari non poteſt. l.dolum.C.de dol.

NISI partes negotium prorogent.

QVIA breuitas termini aſsignatur in litibus principaliter ad partium fauorem, ne laboribus, & expenſis diu fatigentur. ſupr. c. de cauſis. Et ne ille, qui fouet iniuſtam cauſam, de ſuo commodo, & de alieno damno in futurum iniquè glorietur.l.properandum. C. de iudic. Ideo ſi partes conſenſerint ad termini aſsignati prorogationem, non debet delegatus cauſam ſubdelegare, appellatione remota, etiam ſi vna pars fraudulenter impedimentum procurauerit, ſed poterit illam ſubdelegare ſine tali clauſula.vt in tex.& ſupr.§.1.

Cap.29. Ex litteris.

SVBDELEGATVS à delegato Papæ iuriſdictionem habente, poteſt coercere impedientem.

QVIA huiuſmodi demandata iuriſdictio deluſoria videretur, ſi ſubdelegatus huiuſmodi coerctionem aliquam non haberet. vt in tex. Et quoniam ad honorem ſuperioris demandantis, & ad congruam

cauſarum expeditionem,ille,cui cauſa committitur,ſuper omnibus,quę ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem. ſupra c.præterea. Ideo non ſolùm delegatus Papæ,ſed etiam ſubdelegatus cum iuriſdictione ad totam cauſam, vel ad certum articulum, poteſt coercere impedientes ſuam iuriſdictionem.vt in tex. ex eo enim, quod habet hanc facultatem ſuper principales, intelligitur illam habere etiã in eorum fautores, & in impedientes ſuam auctoritatem.ſupr.c.1. & ex eo,quod eſt ſibi commiſſa talis poteſtas cognoſcendi, intelligitur etiam tranſlata poteſtas coercendi.ſupr.c.ſuper quæſtionum. §.1.& l.1.§.2.ff. de offic.eius,cui mand.eſt iuriſd. Qui enim vult conſequens, vult & antecedens.c.tranſlato.de conſtitut.

Cap.30. Licet.

IVRISDICTIO delegati,re integra,morte mãdantis expirat.

QVIA delegatus non habet iuriſdictionem propriam, ſed vice fungitur delegantis.ſupr.c.ſanè.il 2.& l.1.§.2.ff.de offic.eius.Et quoniam vbi res eſt integra, adhuc nõ eſt radicata effectualiter iuriſdictio delegantis in perſonam delegati. ſupr.c.relatum. & c. gratum. Et extincto iure actoris,extinguitur ius ſucceſſoris.l.lex vectigalis.ff.de pignor. Ideo cum per exercitium iuriſdictionis delegatæ,illa non ſit adhuc radicata in perſona delegati, extinguitur per mortem delegantis, in cuius perſona inhærebat, tanquam accidens in ſubſtantia. vt in tex. & d.c. relatum.

Cap. 31. Cum in iure.

NON creditur quis delegatus,niſi delegationem probet.

QVIA ea,quæ accidentaliter proueniunt, & non inſunt homini à natura, non præſumuntur,niſi probentur.c.ſi forte. de elect. in 6. & l.quæcunque.ff.de publ.in rem act.Vnde dicenti in talibus,non autem neganti, incumbit onus probandi.l.2.ff. de probat. Et quoniam delegatio eſt accidens adueniens alicui extrinſecus ex poteſtate aliena. ſupr.c.ſanè.il 2. & Bart. in l.Lucius.ff. de fideiuſſ. Ideo vt quis credatur delegatus,debet facere de delegatione conſtare.vt in tex.& c.1.de procur. Nec obſtat, quod quilibet præſumatur bonus. c.vnic.de ſcrutin.in ordin fac. & c. fin. de præſumpt. Et ſic videatur præſumendum, quod quis non diceret ſe delegatum,niſi eſſet,ne committeret mendacium. Nam reſpondetur, quod vbi agitur de præiudicio alterius, non ſufficit præſumptio; ſed debet fieri plena probatio.c.cum à nobis. de teſtib. & gloſ.in c.ſic ut.de ſent.excom. Caueat ergo quicunque impetrat à principe,cauſam alicui committi, vt, ſi ſententia fuerit lata à delegato pro eo,ita bene cuſtodiat commiſſionem, ſicut ipſam ſententiam; nam ſi

lapſu

lapſu temporis conueniretur, & oſtenderet ſententiam ſine commiſsione, non valeret ei, niſi etiam de commiſsione probaret; vel niſi lata eſſet ſententia, partibus præſentibus, & non appellantibus; vnde vt nulla dubitatio poſsit oriri, debet facere, vt auctoritate iudicis reſcriptum domini Papæ ſuper tali cauſa factum, redigatur in publicam formam, & inſeratur cum ipſa ſententia. Et ſimiliter alia inſtrumenta procuratoria, quia idem ius eſt etiam de illis, vt ſi oſtenderetur ſententia lata in perſonam procuratoris, vel ſyndici, & in cõtrarium opponeretur, illum non fuiſſe procuratorem, ſi non conſtaret de mandato, ſententia non valeret; ſed vbi eſſent inſerta talia inſtrumenta cum ſententia in publicam formam de iudicis auctoritate, eis crederetur, etiam ſi originalia non apparerent. gloſ. hic. Sententiæ verò ordinarij ſemper ſtatur, & pro ea præſumitur; quia ibi conſtat de iuriſdictione. c. ſicut. de re iudic. & c. hoc etiam. 2. q. 6.

Cap. 32. Cum olim abbas.

PER procuratorem non habentem mandatum de re ad rem, iuriſdictio prorogari non poteſt.

QVIA procurator ad illa ſolummodo intelligitur conſtitutus, quæ in commiſsionis litteris inueniuntur expreſſa. vt in tex. Et quoniam fines mandati diligenter ſunt ſeruandi. l. diligenter. ff. mand. Et ignorantis domini conditio deterior per procuratorem fieri non debet. l. ignorantis. ff. de procur. Ideo procurator conſtitutus ad vnam rem, non habet facultatem ſe immiſcendi ad aliam, de qua non fuit per conſtituentem veriſimiliter cogitatum. vt in tex. & l. procurator. ff. de procur. Vnde dicimus, quòd mandatarius ad rem aliquam certo pretio emendam, ſi plus expendit, non repetit à mandante. l. qui aliena. §. libertos. ff. de neg. geſt. Et ſic nota quod licet per principales perſonas poſſit fieri prorogatio iuriſdictionis de re ad rem. l. 2. §. ſed & ſi. ff. de iud. per procuratorem tamen fieri non poteſt, cum non habuerit hanc facultatem ab ipſo principali, à quo dependet eius poteſtas. l. cum Aquiliana. ff. de tranſact. & l. ſi ita. ff. de aur. & arg. leg. Sed ſi procurator excederet fines mandati, domino ſciente, præiudicaret domino, niſi ſtatim contradiceret. c. ſi ſeruus. diſt. 54. & l. fin. ff. quod cum eo, qui in ali. pot. eſt. ſicut & iudex, ſcientibus partibus, ſi excedat fines mandati, eis præiudicat. l. 2. C. com. vtr. iud. Sed licet procurator non poſsit prorogare mandatum de cauſa ad cauſam, vt dictum eſt ſuperius; poteſt tamen illud prorogare de tempore ad tempus; nam qui dat procuratorem, vt confeſtim agat, intelligitur ei permittere, vt etiam poſtea litem peragere poſsit. l. qui procuratorem. ff. de procur. Et ſimiliter procurator poteſt prorogare mandatum ad id, quod eſt propè mandatum. c. cum in cauſis. de elect. & l. iam tamen. §. fin. ff. de iudic. ſolu. Et prorogat ad ea, quæ ſunt præparatoria mandato. l. ad rem mobilem. & l. ad

legatum.ff.de procur.Et ad ea,quæ ſunt acceſſoria,&ſequela ad mandatum. l. cuicunque.§.ſi ei. ff. de inſtit. act. Cum enim fuerit conſtitutus procurator ad vnam rem,intelligitur conſtitutus etiam ad illa,ſine quibus in tali cauſa ſuum officium exercere non poteſt. c. præterea. ſupr. hoc tit.& gloſ.penult.hic.

Cap. 33. Cum olim magiſter.

QVI acta cauſæ relationis iudicum delegatorum, ſigilla violando, aperuit, non auditur poſtmodum contra illa.

QVIA aperiens ſcripturas alijs deſtinatas, infert iniuriam illis,à quibus,& illis,ad quos,tales ſcripturæ mittuntur. Abb.hic nu.4. Et quoniam quis debet puniri in eo,in quo peccauit.c.litteras. de tempor. ordin. Et malitia ſua nemini debet prodeſſe. c. plerunque. de reſcript. Ideo vt talis puniatur,in quo peccauit, & ne dolus ſuus videatur ei patrocinium attuliſſe,ſtatuitur, vt contra talem ſcripturam continentem acta iudicum, quam temerè violauit, aliquam exceptionem opponere non poſsit. vt in tex. Et ex his nota, quod aperiens litteras alijs deſtinatas, peccat, & poteſt per ſuperiorem puniri; ſed non per hoc eſt excommunicatus,vt quidam vulgares falsò opinantur; ſed debet puniri pœna iudici arbitraria, ſecundum quod circunſtantiæ minuunt, vel grauant delictum.Abb.d.nu.4. & Bart. in l. qui teſtamentum. ff.de falſ. Eſt enim crimen extraordinarium, ideo non reperitur ei certa pœna impoſita,ſed extraordinaria,& arbitraria venit imponenda.l.3.ff.de crimin.ſtellion.& Roman. conſ.365.

Cap. 34. Coram.

DELEGATVS ſubdelegatum collegæ impediti non tenetur admittere, ſi in reſcripto eſt clauſula; quòd ſi ambo, &c.

QVIA iſta clauſula,ſi ambo intereſſe non poſſunt, alter ſolus procedat, non intelligitur, vt ſi tales non poſsint intereſſe per ſe, vel per alios; quia id raro, vel nunquam contingeret, ſed debet intelligi,ſi alter non poſsit intereſſe perſonaliter. vt in tex. Verba enim in iure ſunt in dubio intelligenda in caſu contingibili, cum leges debeant adaptari ad ea,quæ ſæpe eueniunt.l.nam ad ea. ff. de legib. Et quoniam forma commiſsionis eſt diligenter attendenda; nec illius fines ſunt per ſubdelegatum tranſgrediendi. ſupr.c.prudentiam. Ideo,licet vbi ſunt plures delegati ſimpliciter dati, quiſque eorum poſsit ſubdelegare. ſupr. c. quamuis. vbi tamen ſunt dati cum tali clauſula prælectionis, non tenetur prælectus admittere ſubdelegatum alterius impediti, vt ſic clauſula appoſita aliquid operetur. vt in tex. & gloſ. penult.hic.

Digitized by Google

Cap. 35. Cum R.

***LOCVS**, ad quem reus ſecurè accedere nō poteſt, recuſari poterit.*

QVIA vbi quis rationabiliter timet de grauamine in obtinenda iuſtitia, licite poteſt iudicium illud recuſare. infr. c. ſuſpicionis. Et quoniam pars, quæ non poteſt ſecurè, & liberè accedere ad locum iudicij, grauatur in aſſequenda iuſtitia. c. ſiue. & ibi gloſ. 33. q. 2. & l. ſi locus. ff. de iudic. Ideo pars poteſt legitime recuſare locum iudicij, vbi ipſa non poteſt propter inimicitias, vel alios reſpectus, ſecurè coram iudice comparere. vt in tex. & d. l. ſi locus. Et ſi recuſatio non admittitur, poteſt appellare. c. ex parte. de appell.

***ET** ſimiliter poteſt recuſari canonicus in cauſa concanonici.*

QVIA canonici ſunt ſocij inter ſe. vt in tex. Et quoniam ſocietas dicitur habere quodammodo ius fraternitatis. l. verū. ff. pro ſoc. Et familiaritas, quæ eſt inter ſocios, ſæpe ſolet veritatem impedire. c. accuſatores. 3. q. 5. Ideo talem iudicem in cauſa ſui concanonici, & ſocij, meritò habet pars aduerſa ſuſpectum. vt in tex. Sed ſi canonicus daretur iudex pro vno canonico contra alium concanonicum, non poſſet recuſari. gloſ. 2. hic. quia par affectionis cauſa omnem ſuſpicionem tollit. l. ſolum. §. de vno. ff. de ritu nupt. Et iſtam ſuſpicionis cauſam, propter quam ſit legitima recuſatio, comprehende cum alijs in iſtis verſibus.

Subiectus, dominus, & commenſalis, amicus,
Incola, canonicus, ac attingens, inimicus,
Si cauſam ſimilem delegatus tueatur,
Vel ſi patronus fuit olim, tunc moueatur. gloſ. hic.

Cap. 36. Cum contingat.

***SI** mandatur iudici delegato, vt illum abſoluat, qui dicit ſe iniuſtè excommunicatum, ante probationem illum abſoluere debet.*

QVIA fruſtra expectatur euentus, cuius nullus eſt effectus. l. aliquando. ff. ad ſen. cōſ. Velleian. Et quoniam in omnē euentū abſolutio eſſet impetranda, ſiue excommunicatio ſit iuſta, ſiue iniuſta; dummodo non fuerit nulla; cum etiam excommunicatio iniuſta obliget quo ad eccleſiam militantem, licet talis excommunicator veniat puniendus. vt late per Abb. in c. ab excommunicato. num. 10. de reſcript. Ideo ex quo præſupponitur vinculum excommunicationis; & excommunicatus non poteſt ſtare in iudicio tanquam actor; vt iſte poſſit probare, an iuſtè, vel iniuſtè fuerit excommunicatus, antequam admittatur ad probandum, eſt ab excommunicatione, iuxta formam eccleſiæ, abſol-

abſoluendus.vt in tex.& c.ad hæc.de ſent.excommunicat.

S I autem dicat excommunicationem nullam, probationem nullitatis ante pronuntiationem admittet.

QVIA vbi excommunicatio eſt nulla,quis non indiget abſolutione, ſed eſt denuntiandus non ligatus. vt in tex. Et quoniam partium aſſertione, cauſarum merita panduntur. C. ſi per vim.l.2. Ideo ad videndum,an talis poſſit ſtare in iudicio, vel non,ſcilicet, an ſit excommunicatus,vel non,eſt per iudicem examinandum,antequam ad vlteriora in cauſa ſibi commiſſa procedat.vt in tex.& Abb.nu.2.

Cap.37.Venerabili.

S I ſubdelegatus delegati Papæ iuriſdictione vti cœperit, à delegato remoueri non poteſt.

QVIA iuriſdictio per exercitium radicatur in perſona delegati, ſiue ſubdelegati illam exercentis, & dicitur efficaciter tranſiuiſſe in illum. ſupr.c.relatum. & c. gratum. Et quoniam delegatus,committendo alteri in integrum vices ſuas, functus eſt officio ſuo. vt in tex. Et omnem iuriſdictionem videtur à ſe abdicaſſe. infr. c. quamuis. in 6. Et vbi iudex eſt functus officio ſuo, & eius iuriſdictio ceſſauit, non debet poſtea ſe ingerere in cauſa.ſupr.c.in litteris. Ideo ex quo iuriſdictio eſt tranſlata in ſubdelegatum, & non eſt amplius in delegato, ille non poteſt poſtea à tali iuriſdictione per delegatum remoueri. vt in tex. & d. c.quamuis.

E T ſi fecerit contra mandatum, ſiue exceſſerit formam reſcripti, proceſſus eſt nullus.

QVIA forma tradita à primo delegante, non ſolum eſt ſeruanda per eius delegatum,ſed etiam per ſubdelegatum,cum iuriſdictio, qua ipſi vtuntur, non ſit cuiuſque eorum, ſed eſt propria delegantis. ſupr.c.ſanè. il 2. Et quoniam vbi deficit forma,corruit actus, cum illa ſit,quæ dat eſſe rei.l.Iulianus. §. ſed & ſi.ff.ad exhib. Ideo ſi ſubdelegatus aliter proceſſerit, quàm fuerit à primo delegante impoſitum, eius proceſſus non tenet. vt in tex. & c. cum dilectus. de elect. A forma tamen reſcripti concernente principaliter vtilitatem partis, poteſt recedi, ipſa parte conſentiente.gloſ.penult. ſupr.in c.cum olim. il 1. & Innoc.ſupr.in c.prudentiam.

Cap.38. Significantibus.

S I delegatus pronuntiauerit, ſe iuriſdictionem non habere, ipſam de conſenſu partium non reaſſumit.

Quia

QVIA conſenſus priuatorum non poteſt facere eum iudicem, qui nulli iudicio præeſt. c. ſignificaſti. de for. compet. & l. priuatorum. C. de iuriſd. omn. iudic. Et quoniam iudex pronuntiando, ſe nullam iuriſdictionem habere, quamuis de iure illam haberet, per ſuam ſententiam amittit illam. gloſ. 2. hic. cum ſit functus officio ſuo, ſiue bene, ſiue male pronuntiando. l. iudex. ff. de re iudic. Ideo ex quo per ſuam pronuntiationem expirauit iſtius delegati iuriſdictio, non poſſunt poſtea partes in eum iuriſdictionem conferre. vt in tex. & d. gloſ. 2. Vnde quemadmodum acquirit iuriſdictionem ille, qui ſe pronuntiat iudicem, etiam ſi iudex aliàs non eſſet. vt not. in c. ſuper litteris. de reſcript. ita quis pronuntiando ſe non iudicem, amittit iuriſdictionem, quam aliàs haberet. vt in tex. Et ſibi imputet pars læſa, quæ à tali pronuntiatione non appellauit, nam res iudicata facit ius inter partes. c. cum inter. de re iudic. & l. res iudicata. ff. eod.

Cap. 39. Suſpicionis.

ARBITRI electi ad cauſam recuſationis, aſſignant partibus terminum ad probandam cauſam ſuſpicionis.

QVIA ſuſpicionis cauſa contra iudicem aſſignata, non ipſe (qui forſan prouocatus obeſſet) ſed arbitri potius, coram quibus probatio eſt facienda, & ad quos omnia, quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noſcuntur, poſſunt ad hoc terminum aſſignare. vt in tex. Et quoniam ſi partibus non aſſignaretur certus terminus ad probandam cauſam ſuſpicionis, cum interim non poſsit per iudicem de cauſa cognoſci, ipſa principalis cauſa plus debito prorogaretur, & ad ſubterfugiendum illius iudicium, ſępe calumnioſa ſuſpicio opponeretur. vt in tex. & ſupr. c. ſuper quæſtionum. §. fin. Ideo, vt, expedita cauſa recuſationis, poſsit ad principale negotium attendi, eſt aſsignandus ab arbitris certus terminus, intra quem partes teneantur ſuſpicionis cauſam probare; aliàs cenſentur partes intra terminum non probantes, malitioſè opponere. vt in tex. & c. ſi contra. eod. in 6.

ET iudex recuſatus compellit arbitros ad cauſam finiendam.

QVIA iudici delegato, cui commiſſa eſt iuriſdictio, intelliguntur etiam cætera eſſe commiſſa, ſine quibus cauſa explicari non poteſt. vt in tex. & ſupr. c. præterea. Et quoniam per ipſum non poteſt cognoſci de cauſa principali, dum coram arbitris pendet contra eum cauſa recuſationis. vt in tex. & d. c. ſuper quæſtionum. Ideo delegatus poteſt cogere arbitros ad finiendam cauſam recuſationis; & ſi fuerint diſcordes, ad conueniendum in vnam ſententiam, poteſt eos cogere, vt aduocent tertium, vt, quod fuerit per duos eorum definitum, verum eſſe credatur. vt in tex. Et ſi intra terminum eis per iudicem competenter aſſi-

ter aſsignatum, non fuerit per ipſos cauſa recuſationis terminata, poterit ipſe iudex delegatus ſuper negotio principali procedere, ac ſi nulla fuiſſet ſuſpicio allegata. c.legitima. de appell. in 6.

Cap. 40. Petro.

DELEGATA iuriſdictio ad perſonas in reſcripto non expreſſas, etiam de partium conſenſu prorogari non poteſt.

QVIA priuatorum conſenſus iudicem non facit eum, qui nulli iudicio præeſt. l.priuatorum. C. de iuriſd.omn. iud. Et quoniam iuriſdictio delegata non eſt ipſius delegati, ſed delegantis, cuius vices ipſe gerit. ſupr.c.ſanè il 2. & ff. de offic. eius. l.1. Et quod meum eſt, ſine facto meo à me auferri non debet. c. non eſt. de reg. iur. in 6. Ideo nec delegatus, nec partes poſſunt prorogare reſcriptum delegantis ad perſonas in eo non expreſſas. vt in tex. Si tamen cauſa aliquo modo contingeret perſonas ibi non expreſſas, poſſet ad eas tunc reſcriptum prorogari, vt contingentia cauſæ aliquid operetur. Bald. in l. ſi qui. C. de audient. epiſc. Et ad rem aliam poteſt prorogari iuriſdictio inter ipſas partes. ſupr. c.cum olim il 1. & l.de qua re. §.1. ff. de iudic. Et eſt aduertendum, quod per ſex caſus, ſeu ſpecies, poteſt diſcurrere prorogatio, ſcilicet, de tempore ad tempus, de re ad rem, de perſona ad perſonam, de loco ad locum, de caſu ad caſum, & de cauſa ad cauſam. In quibus autem de iſtis ſpeciebus, & quando, & per quos poſsit fieri prorogatio, late tractat hic gloſ. fin. & Abb. Et regulariter iuriſdictio ordinaria eſt prorogabilis etiam ad perſonas extraneas. c.ſignificaſti. de for.compet. & l.1. C.de iuriſd. omn.iud.

Cap. 41. Cum vigeſimum.

MAIOR viginti annis poteſt à quocunque dari delegatus.

QVIA cum talis ſit adultus, & proximus ad ætatem firmam viginti quinque annorum, non habet in ſe impedimentum naturæ, vt ex defectu iudicij impediatur iudicare. c.1.§. tria.3.q.7. Ideo ſi aliud ei non obſtat, quo ad ætatem, eſt aptus ad iudicandum. vt in tex. & gloſ. hic, quæ enumerat ea, quæ impediunt aliquem eſſe iudicem. & l. cum prætor. & ibi gloſ.ff.de iudic.

IDEM in maiori decem, & octo annis, dummodo interueniat conſenſus partium.

QVIA etiam iſte accedit ad ætatem firmam, cum non ſit amplius impubes. Inſtitut. quib. ex cauſ. manum. non lic. §.fin. Et ſi adhuc non bene accedit, partes ſibi imputent, quæ conſenſum in talem delegatum dederunt. l.cum mandato. ff.de minor.

MINOR

MINOR verò decimooctauo anno non poteſt dari, niſi à principe.

QVIA talis eſt proximior ad ætatem imperfectam impubertatis tredecim annorum, quam ad perfectam vigintiquinque annorum; vnde cum adhuc præſumatur debilioris intellectus, non cenſetur aptus ad iudicandum. gloſ. fin. hic. & l. 1. §. pueritiam. ff. de poſtul. Et quoniam non ſolùm in partium fauorem; ſed principaliter in fauorem reipublicæ, ſtatuitur, ne tales iudices deputentur, qui male ſententiando, iuſtitiæ ſtatum deuaſtarent. l. cum lege. ff. de arbitr. Ideo non poſſunt partes per eorum conſenſum efficere, vt talis poſſit delegatos deputare. vt in tex. & d. l. de poſtul. Princeps verò poteſt talem dare delegatum. vt in tex. quia cum talis prohibitio ſit de iure ciuili. l. quidam. ff. de re iud. princeps eam tollere poteſt. l. eius eſt. ff. de reg. iur. Quod intellige, dummodo ille ſit pubes; nam ſi eſſet impubes minor quatuordecim annis, non poſſet princeps eum habilitare ad iudicandum. Abb. hic; nam tunc eſſet impedimentum naturæ. d. l. cum prę tor. Et contra ea, quæ ſunt de iure naturali, princeps diſpenſare non poteſt. diſt. 5. in princ. & Inſtitut. de iure natur. §. ſed naturalia.

Cap. 42. Vno delegatorum.

POTESTAS plurium delegatorum, vel arbitrorum ſimpliciter datorum, expirat per mortem vnius.

QVIA iuriſdictio ſimpliciter delegata pluribus, non eſt in eius exercitio in ſolidum apud ſingulos, ſed eſt apud omnes, qui ſimul ſunt loco vnius, cum omnes iudicare iuſsi ſint. l. duo ex tribus. ff. de re iudic. Et quoniam iuriſdictio eſt res indiuiſibilis, & non poteſt pro parte valere, & pro parte non valere. vt not. ſupr. in c. prudentiam. Et in re indiuiſibili vitiatur vtile per inutile. gloſ. in c. vtile. de reg. iur. in 6. Et forma commiſſionis eſt à delegatis diligenter ſeruanda: c. cum dilecta. de reſcript. Ideo vbi plures ſunt ſimpliciter delegati, vt omnes ſimul debeant iudicare, ſi vnus eorum moritur, antequam alteri commiſſerit vices ſuas, qui & iuriſdictione ſubdelegata vti cęperit; cum forma commiſsionis non poſsit amplius ſeruari, omnium iſtorum expirat iuriſdictio. vt in tex. & ſupr. c. licet. Et idem ius eſt in arbitris. vt in tex. Cum etiam in ipſis militet eadem ratio. gloſ. & Butr. hic

Cap. 43. Quoniam.

DELEGATVS Papæ ſubdelegare poteſt, licet datus ſit ex officio, vel de partium conſenſu, vel cum clauſula præelectionis, videlicet, quòd ſi non omnes, tu cum alio exequaris, &c.

QVIA apoſtolica ſedes intendit prouidere negotijs,& non perſonis, quibus eadem committuntur. vt in tex. & ſimile in l. communia. ff.de legat. 2. Et quoniam pro negotiorum expeditione à iure conceditur delegato à principe, vt cauſam ſibi commiſſam poſſit alteri ſubdelegare. vt in tex. & ſupr. c.paſtoralis. Ideo per commiſsionem alicui factam à Papa, vt cauſam cognoſcat, non intelligitur electa induſtria eius perſonæ, ſed intelligitur ei conceſſum, vt, ſi ipſe fuerit impeditus, poſsit alteri cognitionem ſubdelegare. vt in tex. & ſupr. c. ſi pro debilitate.

§. Is autem.

IS, cui committitur negotium, vt perſonaliter exequatur, poteſt, ſi partes conſentiunt, alteri ſubdelegare.

QVIA licet regulariter vbi requiritur, quòd aliquid perſonaliter fiat, non ſit iuri ſatisfactum, ſi per alium fiat. gloſ. in Clem. 1. ver. publicè, de vit. & honeſt. cler. & Bart.in l.ſi quis pro emptore. ff. de vſucap. nam tunc videtur electa induſtria perſonæ. gloſ. hic. ver. vt perſonaliter. Et quando ad aliquid faciendum eligitur induſtria alicuius, ipſe non poteſt illud per alium exercere. l.inter artifices.ff. de ſolut. Tamen quoniàm fauori ſuo quilibet renunciare poteſt. c.ad apoſtolicam. de regular. Et in commiſſione cauſarum, apoſtolica ſedes principaliter intendit celerem negotiorum expeditionem ad partium fauorem. vt ſupr.§.prox. Ideo ſi partes conſentiunt, poteſt delegatus cauſam ſubdelegare, quamuis in commiſſione ſit dictum, vt perſonaliter negotium exequatur. vt in tex. Vnde à forma reſcripti fundata ſuper vtilitate partium, poteſt iudex communi partium conſenſu recedere.vt nót. Innoc. hic. & ſupr. in c. prudentiam. Et ſufficit earum conſenſus etiam tacitus. gloſ.penult.ſupr. in c.cum olim, il 1. Et ſic limita. c.cum dilecta. de reſcript. & ſupr. c. venerabili: vbi dicitur, quod proceſſus factus contra formam reſcripti, eſt nullus; illud enim procedit, quando forma reſcripti eſt fundata ſuper vtilitate publica, quæ non eſt per partes remiſsibilis; vel quando partes contradicunt, ſecus vbi conſentiunt, & eorum fauori renuntiant. Butr. & Abb.hic.

FALLIT in caſibus hic expreſſis, ſcilicet, ſi Papa mandauerit delegato, vt inquiſitionem faciat, vel eccleſijs de prælatis, aut alijs miniſtris prouideat.

QVIA in his caſibus Papa eligit fidem, & induſtriam perſonæ, conſiderando principaliter publicam vtilitatem, ne crimina remaneant impunita, & vt potius prouideatur eccleſijs, quàm perſonis. vt in tex. & gloſ.ver. inquiſitionem. Et quoniam partes non poſſunt conſentire, vt delegatus recedat à forma mandati in concernentibus

tibus principaliter publicam vtilitatem, vt dictum eſt ſuperius. Ideo in his caſibus,& in alijs ſimilibus, vbi principaliter attenditur publica vtilitas, ſi ſit electa induſtria delegati, debet per ſeipſum exercere; & non poteſt, etiam de partium conſenſu, eius vices alteri committere. vt in tex.& infr.eod.c.is,cui.in 6.

ſ. Cæterum.

I S, cui committitur nudum miniſterium exequendum, non poteſt vices ſuas alteri committere.

QVIA poteſtas ſubdelegãdi pendet à iuriſdictione.l.1.ff. de iuriſd. omn.iud. Et quoniam ille, cui committitur nudum miniſterium exequendum, non obtinet ex tali commiſſione iuriſdictionem. vt in tex. Ideo ille, cui commiſſum eſt certum miniſterium (vt eſt prædicare crucem, vel excommunicare, vel abſoluere aliquos, vel diſpenſare cum irregularibus, vel iniungere pænitentias) non poteſt alijs vices ſuas demandare. vt in tex.& gloſ.penult.hic.

F A L L I T in Legato Sedis Apoſtolicæ.

QVIA Legatus Apoſtolicus gerit vices Papæ, cum poteſtate ordinaria in prouincia ſibi commiſſa.infr.tit.prox.c. 1. Et quoniam per hanc conſtitutionem Papa non intendit derogare tali poteſtati Legatorum. vt in tex. Ideo ſpeciale eſt in Legato Apoſtolico, propter maiorem,& ampliorem auctoritatem, quam habet, vt nudum miniſterium ei commiſſum, poſſit alteri demandare. vt in tex.& c.Legatos. infr.tit.prox. in 6. Sed ex quo nudum miniſterium non eſt commiſſibile, vt in tex. quæritur, nunquid notarius impeditus poſsit facere ſcribere ab alio, inſtrumentum per ſe rogatum, ſe poſtea tantum illi ſubſcribendo? Reſpondetur, quod nudum miniſterium, aliquando implicat aliquid auctoritatis; & tunc non poteſt ille, qui fuit ad hoc iure ſpeciali deputatus, vices ſuas alteri committere; & ſic intelligitur hic tex. Vnde tabellio non poteſt committere publicationem inſtrumenti ex toto alteri, niſi auctoritate iudicis; & ſimiliter nec nuntius citationem; Aliquando nudum miniſterium nõ implicat aliquid auctoritatis in faciente; & tunc ſi non fuit electa induſtria perſonæ, poteſt vices ſuas alteri committere; & ſic poteſt notarius imponere alteri, vt ſcribat inſtrumentum, ſiue ille ſit notarius, ſiue non; nam talis ſcriptura ſine ſubſcriptione, non haberet aliquid auctoritatis; & cum non referat, qualis ſit littera inſtrumenti, dummodo legi poſsit, non eſt in ea electa induſtria alicuius; nam induſtria videtur electa in his, quæ ſunt magnæ peritiæ, & quæ per alium non poſſunt æquè bene expediri. Debet tamen tabellio in ſubſcriptione facere de hoc mentionem, ſcilicet, qualiter rogatus fuit de omnibus,& ſingulis ſupra deſcriptis in inſtrumento; ſed præpe-

ditus commiſit ſcribendum alteri, & præmiſſa atteſtetur eſſe vera, & ſe diligenter examinaſſe ſcripturam; & ita eſt conſuetudo in Romana curia. Butr. hic num. 32.

In Sexto. Cap. 1. Statuimus.

CONSERVATOR à manifeſtis defendit iniurijs.

QVIA ſicut quis non debet excedere fines mandati, ſe ingerendo vltra commiſſionem ei demandatam. extr. c. Petro, & de reſcript. c. cum dilecta. ita non debet deficere in officio ei commiſſo. infr. c. fin. Et quoniam iſti conſeruatores deputantur à Sede Apoſtolica, vt ſpecialiter aliquos defendant à manifeſtis iniurijs, & violentijs, quæ veriſimiliter eis timebantur inferri. vt in tex. & infr. c. fin. nam potiſsimè pertinet ad officium Summi Pontificis occurrere, prout magis requiritur, litigijs, & violentijs, & quemlibet in ſuo iure tueri. vt not. in c. querelam. extr. de ſimon. Ideo tales conſeruatores poſſunt, & debent ab iniurijs, & violentijs manifeſtis defendere illos, quos Apoſtolica Sedes eis commiſit defendendos. vt in tex. & infr. c. fin.

ET iudicialem indaginem non exercet.

QVIA iſtis conſeruatoribus eſt ſolum commiſſum, vt à manifeſtis iniurijs, & violentijs defendant, vt dictum eſt ſuperius; Et manifeſta intelliguntur illa, quę notoria ſunt, & ita patentia, quod nulla probabili tergiuerſatione poſſunt celari. gloſ. 1. hic. Et quoniam in notorijs iudicialis indago, & ſolitus iuris ordo non ſeruatur. c. ad noſtram. il 3. extr. de iureiur. Et ſi iſti conſeruatores poſſent cognoſcere de his, quæ iudicialem indaginem requirunt, viderentur eſſe generales iudices eorum, qui impetrant ipſos. Gemin. hic nu. 2. Quod eſſe non debet, ne iuriſdictio iudicis ordinarij illius loci perturbetur. c. ad hæc. ext. de reſcript. Ideo ad ea, quæ iudicialem indaginem requirunt, tales conſeruatores nō poſſunt ſuam extendere poteſtatem. vt in tex. Et ſi in talibus ſe intromitterent, pœnam incurrunt. infr. c. fin. Poſſunt tamen, & debent in citando, & ſententiando, obſeruare terminos iuris, qui ſolent obſeruari, quando proceditur in notorijs. Innoc. & Archid. hic.

Cap. 2. Quia pontificali.

IN coactionibus, & pœnis, pontificali dignitati defertur.

QVIA in prælato poteſt conſiderari dignitas, & perſona. extr. c. quoniam. Et quoniam ſicut conuenit, vt eius perſona delinquens punia-

puniatur. c.vt famæ. de ſent. excom. Ita eſt aduertendum, ne propter eius demerita, dignitas innocens patiatur detrimenta.c.fraternitatem. de donat. Et quia ſi indifferenter eadem pœna cum cæteris particularibus, prælatus puniretur, eſſet in dignitatis vilipendium, & nimium eccleſiaſticus ſtatus, & ordo læderetur.c.ſacro. de ſent.excom.& c.fin.ext. de tranſact. Ideo pontificali dignitate præditis ob reuerentiam ſacri officij, quod exercent, plurimum deferri conuenit, & eos plus alijs honorari decet; vt cum, à iudicibus, vel conſeruatoribus à Sede Apoſtolica deputatis, contra eos ad coactiones aliquas, ſiue pœnas, fuerit procedendum, gradus, & modeſtia in huiuſmodi proceſſu ſeruetur; ita quod (eis quadam condigna reuerentia ſupportatis) ingreſſus primò ipſius eccleſiæ, vel ſacerdotale interdicatur miniſterium, ac deinde ab officio ſuſpendantur, & ſubſequenter aggrauetur cenſura eccleſiaſtica contra eos; niſi fortè aliter fieri ſuaſerit nimia contumaciæ proteruitas, ſiue culpa.vt in tex. & extr.c.paſtoralis.

Cap. 3. Si duo.

DELEGATO procedente cum duobus ſubdelegatis non in totum, ad Papam, non ad condelegatos appellari debet.

QVIA ſi appellaretur ad condelegatos, ſequeretur abſurdum, quod partim appellaretur de pari ad parem.gloſ.1. & fin. hic. Et quoniam quando diuerſis reſpectibus emergunt aduerſa, eligere debemus, quod minus habet captionis. l.quoties nihil. ff.de reg. iur. Ideo in tali caſu eſt appellandum ad Papam primum delegantem, per quam appellationem nullum ſequitur abſurdum. c.ad Romanam. 2.q.6. non autem ad condelegatos pares alterius delegati, à quo partim appellatur.vt in tex. & ext.c.ſuper quæſtionum.§.ſi verò. Et hoc determinatur, quando appellatur à ſubdelegatis non in totum. vt in tex. nam ſi in totum ſubdelegaſſent, non eſſet quæſtio; cum iam reperiatur clare deciſum, quod tunc eſt appellandum ad primum delegantem. d.c.ſuper quęſtionum.§.porrò.

Cap. 4. Si contra.

CVM recuſatur vnus ex delegatis datis cum clauſula, quod ſi non omnes &c. cauſa ſuſpicionis non tractatur coram arbitris, ſed coram coniudice non recuſato.

QVIA iudex cognoſcit, an ſua ſit iuriſdictio, quando illa reuocatur in dubium, & non eſt ſuſpicio, quod partem recuſantem ipſe grauet.c.ſuper litteris.extr. de reſcript. & l. ſi quis ex aliena ff. de iudic. Et quoniam quando plures deputantur iudices, cum clauſula, quod ſi ambo intereſſe non poſſunt, alter eorum in cauſa procedat, vno legi-

legitime recuſato, tota iuriſdictio remanet apud alium non recuſatum. extr.c.cum ſuper. Nec eſt ſuſpicio, quod talis grauet in pronunciando ſocium ſuſpectum, vt ipſe ſolus remaneat iudex; quia (licet eſſe iudicem,ſit honor, & maior honor ſit,eſſe iudicem ſolum, quam cum alio.c. fin.infr.de conceſſ.præb.& l.omnem.C.quando prouoc. non eſt neceſſe.) ille honor eſt tamen ita onerofus, vt pro ipſo nemo præſumatur ſe pronunciaturum iudicem, ſi verè non ſit; cum nemo cenſeatur appetere onerofa.gloſ.hic.ver.probari. præſertim in iudice, à quo poteſt appellari,ſi grauet in male pronunciando ſe ſolum iudicem. infr. c. ab arbitris. Ideo ex vi prædictæ clauſulæ,ſi non omnes &c.cognitio recuſationis factæ de vno coniudice ſpectat ad alium non recuſatum, vt ipſe pronuntiet,an ſolus,vel ſimul cum collega,debeat procedere in cauſa.vt in tex. & gloſ.ver.in cauſa. Vbi verò non eſt dicta clauſula in reſcripto, debet ſuper tali cognitione ſuſpicionis,ad arbitros recurſus haberi. vt in tex. quia quando plures ſunt iudices ſimpliciter dati, vnus ſine alio procedere non poteſt. ext.c. cauſam matrimonij. & c. vno delegatorum. Et quoniam, qui non poteſt eſſe iudex in principali, non poteſt etiam eſſe in dependentibus ab illo.c.in noſtra.extr.de procur. Ideo ex quo per tale reſcriptum quis non poteſt eſſe iudex ſolus in cauſa principali, non poteſt etiam eſſe in cauſa recuſationis alterius coniudicis. gloſ.hic.ver. clauſula. Sed ad parcendum partium laboribus,& expenſis,quæ fierent, ſi partes pro tali cognitione recurrerent ad primum delegantem,indulgetur eis,vt pro tali cauſa ſuſpicionis cognoſcenda, habeant recurſum ad arbitros,qui de communi eorum conſenſu eligantur.vt in tex. & extra c.ſuſpicionis.

NEC tractatur coram arbitris,cum recuſatur delegatus epiſcopi.

QVIA iuriſdictio ordinaria eſt fauorabilis. c. irrefragabili. extr. de offic.ordin. Et quoniam facile poteſt haberi recurſus ad Epiſcopum, vt poſsit dare alium delegatum, ſi ille datus eſt ſuſpectus.gloſ.antepenult.hic. Ideo cum delegatus epiſcopi recuſatur, recuſationis cauſa coram ipſo epiſcopo eſt probanda. vt in tex. Sed ſi ipſe epiſcopus recuſaretur,tunc eligerentur arbitri.c. cum ſpeciali. extr. de appell. ſicut etiam fieret,ſi epiſcopus eſſet valde abſens.c.vltra.3.q.6. & ob argumentum huius tex.à contrario ſenſu.

ET idem eſt dicendum,ſi officialis,ſiue vicarius,recuſetur eiuſdem.

QVIA cum poſſit faciliter heberi recurſus ad ipſum epiſcopum, qui remoueat cauſam à ſuo officiali ſuſpecto, vt vel ipſe epiſcopus cognoſcat, vel alteri deleget cauſam cognoſcendam, non eſt elaborandum in arbitris eligendis in præiudicium ordinariæ poteſtatis epiſcopalis.gloſ.antepenult.& fin. hic. Ideo etiam tunc cauſa recuſationis vicarij eſt coram epiſcopo probanda. vt in tex.Et ſic nota, quod licet

quo

quo ad quædam ſit idem conſiſtorium epiſcopi, & ſui vicarij, non tamen eſt quo ad omnia. ſupr. cap. 2. & 3. tit. proxim. Et ſi diceres, non ne appellatio, & recuſatio de pari procedunt. c. ſuper eo. il 2. extr. de appell. Reſpondetur, quod illud intelligitur quo ad modum, vt ſicut non admittitur fruſtratoria appellatio, ita nec fruſtratoria recuſatio. vt not. in d. c. ſuper eo. non autem procedit quo ad omnia; nam recuſo, etſi non grauer, tamen non appello, niſi grauer; appello à iudice, in quem conſenſi, quem tamen non recuſo, & in multis alijs ſunt diſſimiles; & quo ad caſum huius tex. ratio eſt, quia non eſt de natura recuſationis, vt ſemper eatur ad maiorem, cum poſsit recurri ad arbitros, qui non ſunt ſuperiores iudicis recuſati. c. ſuſpicionis. extr. eod. & c. cum ſpeciali. de appell. ſed de natura appellationis eſt, vt eatur ad maiorẽ. ſupr. c. prox. & c. vt debitus. extr. de appell. Et appellatio concernit iuriſdictionem, quæ in epiſcopo, & vicario eadem eſt; ſed recuſatio adhæret perſonæ recuſatæ; nam licet perſona vicarij ſit ſuſpecta, non eſt per hoc perſona epiſcopi. Bald. in l. 1. C. ſi quacunque præd. poteſt. Recuſatio autem fit ſolum propter cauſam ſuſpicionis, licet ſuſpicio ex multis cauſis inſurgat. gloſ. hic. ver. cauſa. & not. infr. in c. prox.

Cap. 5. Iudex.

DELEGATVS à Sede Apoſtolica ſi ſit ſuſpectus, antequam recuſatio contra ipſum proponatur, poteſt licite vices ſuas committere.

QVIA licet iudex ſit ſuſpectus, dum tamen non recuſetur, tenet eius proceſſus. gloſ. ver. proponatur. Ideo ex quo eius iuriſdictio manet, manet etiam poteſtas ſibi data à lege, vt poſſit ſubdelegare. extr. c. paſtoralis. Cum de annexis idem ſit iudicium. c. tranſlato. extra de conſtitut.

ET ſi totum commiſerit, recuſari vlterius, aut facta per eum commiſſio impugnari, nequibit.

QVIA cauſæ ſuſpicionis afficiunt perſonam iudicis, non autem iuriſdictionem. vt not. ſupr. in c. prox. Et quoniam perſonales exceptiones non egrediuntur perſonam. c. exceptiones. extr. de except. Et vitium auctoris non nocet ſucceſſori, quando concernit tantum perſonam auctoris, & non rem tranſmiſſam in ſucceſſorem. l. an vitium. ff. de diuerſ. & tempor. præſcript. ſecus ſi concerneret rem tranſmiſſam. c. licet ex quadam. extr. de teſtib. Ideo mutatione perſonæ, ſuſpicionis vitium aboletur, & ſi competebat contra delegatum, non per hoc extenditur in ſubdelegatum. gloſ. hic. ver. proponebatur.

SECVS, ſi ſibi de iuriſdictione aliquid reſeruaſſet.

Quia

QVIA delegatus, qui ſibi aliquid de iuriſdictione reſeruat, ſaltem in reſeruato iudex remanet.ext. c. cum te. Et quoniam de ſuſpicione ſubdelegati haberet cognoſcere. ſupr.c. prox. Et poſſet ad ſe reuocare ſubdelegatam iuriſdictionem.extr.c.ſuper quæſtionum.& ff.de iudic.l.iudicium. Et nemo eſt cogendus coram iudice ſuſpecto litigare. extr.c.ſuſpicionis. Ideo ſi delegatus ſuſpectus ſubdelegauerit cauſam in partem,poterit ipſe recuſari,& facta commiſſio impugnari. vt in tex. & gloſ.ver.aliquid. Conſideratur enim ille, qui poteſt nocere, ac ſi noceret.l.Labeo.ff.de ſtatu liber.

PROPOSITA recuſatione contra delegatum, ſi nondum eſt pronuntiatũ ſuper ea,ipſe poteſt de recuſatoris aſſenſu ſubdelegare.

QVIA delegatus à principe habet ſubdelegandi poteſtatem, niſi ex aliqua ſpeciali cauſa impediatur. extr. c.paſtoralis. Et quoniam quando eſt propoſita recuſatio contra eum, habet impeditum exercitium ſubdelegandi ex facto recuſatoris. gloſ.ver.recuſatoris. Et fauori ſuo quilibet renuntiare poteſt. c.ad apoſtolicam.extr.de regular. Ideo reuocante recuſatore tale impedimentum, remanet delegato libera ſubdelegandi facultas. vt in tex. & Gemin. nu.3.

SI verò delegatus fuerit pronuntiatus ſuſpectus, non poteſt ſubdelegare, etiam volente recuſatore.

QVIA per huiuſmodi pronuntiationem,delegatus omnino deſinit eſſe iudex.vt in tex. Et quoniam priuatorum conſenſus iudicem non facit eum, qui nulli iudicio præeſt. c.ſignificaſti. extr.de for. comp. Ideo etiam de conſenſu partium non poteſt delegatus pronuntiatus ſuſpectus alteri ſubdelegare.vt in tex. Cũ enim non habeat tunc iuriſdictionem in ſe,non poteſt illam alteri dare. extr.c.ſignificantibus.

Cap. 6. Quamuis.

DELEGATVS ſubdelegans etiam in totum, re integra, cauſam reaſſumere poterit.

QVIA iuriſdictio non cenſetur in ſubdelegatum efficaciter tranſiuiſſe, quoaduſque ipſe incęperit illam exercere. vt in tex. & extr. c.relatum. Et quoniam delegatus non cenſetur à ſe abdicaſſe iuriſdictionem, antequã ſubdelegatus incęperit illam per vſum in ſe radicare; etiam ſi in totum ſubdelegaſſet, cum talis limitatio intelligatur in ſubdelegatione ineſſe. gloſ. 1. & Gemin. hic. Et quoaduſque delegatus remanet iudex,poteſt ad ſe iuriſdictionem reuocare. extr. c. ſuper quæſtionum. Ideo quoaduſque ſubdelegatus in totum, non incæperit vti iuriſdictione, poteſt delegatus commiſſionem à ſe factam reuocare. vt in tex. & extr. c.licet. Et vbi ſubdelegaſſet non in totum, etiam

etiam re non integra, poſſet cauſæ cognitionem, & ſubdelegatam iuriſdictionem ad ſe reuocare, cum tunc ſemper remaneat iudex. vt ſupr.c. prox. & l.iudicium. ff. de iudic. Sed quo ad hoc, vt non valeat proceſſus poſtea agitatus per iudicem reuocatum,eſt neceſſarium, vt ipſe certioretur de reuocatione, & ob id eſt ei intimanda. Bald. in l. mandatum. C. mand. & Francus hic.

Cap. 7. Si delegatus.

SI delegatus ſubdelegauit, quoties abeſſet, & mortuus ſit, re non integra, ſubdelegatus procedit.

QVIA qui mortuus eſt, cenſetur abeſſe. vt in tex. Ad eſſentiam enim hominis duo ſimul vnita requiruntur, ſcilicet, anima, & corpus. c.charitas. de pœnit.diſt.2. Et quoniam in mortuo iſta non reperiuntur vnita; Cum mors ſit ſeparatio animæ à corpore. Ariſt. de vita, & morte. cap.14. Ideo mortuus verè abeſt, cum non ſit in rebus humanis. l.mulieris,in fin.ff. de verb. ſign. Et quoniam quando res non eſt integra, ex quo ſubdelegatus cœpit vti iuriſdictione, etiam per ſolam decretam citationem, in eum eſt iuriſdictio efficaciter tranſlata, & per mortem delegati illa non expirat. extr. c. relatum. & c.gratum. Ideo ſi talis ſubdelegatus cœperit vti iuriſdictione, per mortem delegati non deſinit eſſe iudex. vt in tex.& d.c. relatum.

ET ſimiliter procedit, ſi delegatus ſubdelegauit, donec reuocaret.

QVIA mors non inducit poſitionem nouæ voluntatis. l.ſancimus. C.de teſtam. & l. ambiguitatem. C.de vſufr. Et quoniam illa clauſula, donec reuocauero, ſonat in actum poſitiuum nouæ voluntatis. Gemin. hic nu.10. Ideo, ſuperueniente morte delegati, re non integra, ſi commiſſio non fuerit aliter reuocata, etiam ſi ſit data ſub tali clauſula, non intelligitur per mortem reuocari. vt in tex. Et etiam ad conſeruandam iuriſdictionem delegatã, per quam poſſit facilius negotijs prouideri,eſt potius facienda iſta benigna interpretatio, quàm ſit in tali caſu illa intelligẽda expirata,& ſit alius nouus iudex deputãdus.gl. penult.hic. Secus eſſet, ſi in commiſsione poneretur clauſula ſonans in actum perſeuerantiæ antiquæ voluntatis, vt puta, Papa diſpenſat, aut commiſit cauſam,vſque ad ſuę voluntatis beneplacitum,nam tunc,quia ſua voluntas per mortem non durat,commiſsio, & effectus limitatus per illam clauſulam,expirant. c.ſi gratioſe. ſupr.de reſcript.

ET ſemper de ſubdelegato ad delegatum, qui ſibi aliquid iuriſdictionis reſeruauit, appellari debet.

QVIA delegatus, qui ſubdelegauit non in totum, adhuc remanet iudex in illa cauſa,& facit gradum inter ſe, & ſubdelegatum.

ET vno cognoſcente, alij, niſi ex cauſa, ſe non intromittunt.

QVIA ſi quilibet eorum tunc poſſet cauſam cognoſcere, ſequeretur perplexitas, vt eodem tempore ad diuerſa loca quis poſſet citari. c. cum contingat. extr. de reſcript. Et ſic tales delegati ſe impedirent, ſicut dicitur de duobus vſufructuarijs. l. quoties. ff. de vſufr. & neceſſe eſſet pro expeditione, ad ſuperiorem habere recurſum. extr. c. 2. Et quoniam partes per huiuſmodi impedimenta non obtinerent conuenientem cauſæ expeditionem, ſed ſuperfluis fatigarentur laboribus, & expenſis; quod eſſe non debet. c. finem. extr. de dol. & contum. Ideo ad validitatem actus, & cauſæ expeditionem, talis commiſſio interpretatur, vt, vno cognoſcente, alij ſe intromittere non debeant. vt in tex. licet omnes à principio potuiſſent ſimul cognoſcere, & licet quo ad habitum iuriſdictionis, etiam vno cognoſcente, illa remaneat adhuc apud alios, ita quod ſi non timeatur de perplexitate, & ille, qui cępit cognoſcere, ſit impeditus, alij poſſunt ad cauſæ expeditionem ſe intromittere. vt in tex. & gloſ. verſ. de eodem: Non ſic tamen eſt de procuratoribus datis in ſolidum; nam vno incipiente negotium, & poſtea impedito, alij non poſſunt procedere, niſi in conſtitutione fuiſſet dictum, quod non fieret melior conditio occupantis. c. ſi duo. infr. de procur. Et quod dicitur, delegato impedito, qui cognoſcere cępit, poſſe collegam in cauſa procedere, intellige verum, niſi ille, qui inchoauit, ſubdelegatum daret. gloſ. hic. ver. recuſare: qui tamen ſubdelegatus debet præcedere collegam, alias ſi collega præuenit, ipſe collega procedit. Francus hic.

ET perpetuatio vnius, perpetuat quo ad omnes.

QVIA cum omnes ſint dati iudices, vt à principio pòſſent ſimul, vel diuiſim procedere, & cum omnes remaneant iudices in habitu, vt, impedito illo, qui cognoſcere cępit, poſſint alij cauſam reaſſumere, vt dictum eſt ſuperius; iſta commixtio, quæ eſt inter tales delegatos debet operari, vt ſi per exercitium vnius, fuerit iuriſdictio in eius perſonam effectualiter tranſlata, ſimiliter intelligatur radicata in perſonis aliorum, vt, moriente delegante, iuriſdictio in illis non expiret, quamuis per vnum ſolum, & non per alios, illius exercitium ſit inchoatum. vt in tex. & Gemin. nu. 12.

Cap. 9. Si ſuper gratia.

EXECVTOR ſuper gratia facta, datus à Papa, mortuo Papa, etiam re integra, gratiam exequitur.

QVIA ſicut ipſa gratia (licet non dum ſit in eius executione proceſſum) morte non perimitur concedentis; ſic æquitas requirit,

 vt nec

non priuat eum iuriſdictione, ſed impedit ei exercitium illius. Gemin. hic. & not. ſupr. in c. 1. de reſcript. Et quando cauſa eſt commiſſa alicui exiſtenti in dignitate, eius nomine præſertim non expreſſo, per illius mortem tranſit in ſucceſſorem dignitatis. extr. c. quoniam. Si verò ſubdelegaſſet in totum, indiſtinctè appellaretur ad primum delegantem. extr. c. ſuper quæſtionum.

Cap. 11. Ab arbitris.

AB arbitris iuris appellatur ad Papam.

QVIA cum iſti arbitri ſecundum iuris formam ſint electi, ad ipſum ius, à quo poteſtatem habent, oportet appellari. gloſ. 2. hic. Et quoniam Papa eſt lex animata in terris. vt not. in c. 1. de cōſt. in 6. Ideo ad ipſum appellatur. vt in tex. Et cum iſti arbitri, iuris diſpoſitione, fungantur vice delegatorum, & habeant delegatam iuriſdictionem, licet illam non poſsint ſubdelegare. Gemin. hic. Ideo ob id etiam debet ab eis appellari ad Papam primum delegantem, ſicut eſſet, ſi appellaretur ab ipſis delegatis. Archid. hic. Vnde in duobus caſibus huius tex. ſcilicet, quando cauſa ſuſpicionis proponitur contra iudicem, & quando inter duos delegatos dubitatur de reuocatione litterarum, an ſcilicet ſecundæ reuocent primas; cum ius ſtatuat, tunc eligendos eſſe arbitros ad has dubitationes ſopiendas, ſi ipſi grauauerint, erit ad Sedem Apoſtolicam appellandū. vt in tex. Et licet iſti arbitri eligantur à partibus. extr. c. ſuſpicionis. ex quo tamen iuris neceſſitate adeuntur, non poſſunt aſſumi, niſi in caſibus expreſſis in iure, & non poſſunt partes dare eis in compromiſſo nouam formam aliter, quàm iure caueatur. Francus hic. & hæc de arbitris iuris. Sed ſunt & alij arbitri, qui compromiſſarij vocantur, & voluntate adeuntur, & ab iſtis non appellatur. c. à iudicibus. 2. q. 6. & C. de arbitr. l. 1. ſupplicari tamen poteſt. vt not. in c. non ſine. extr. de arbitr. Et intellige de ſupplicatione, non ſolum de ea, quæ fieret coram principe, ſed etiam de ea, quæ fieret, implorando officium iudicis inferioris. gloſ. in d. c. à iudicibus. Et quod hic dicitur de arbitris iuris, quo ad appellandum ab ipſis ad Papam, intellige locum habere, etiam in arbitris electis ad audiendam cauſam, quam mouet epiſcopus contra ſuum ſubditum. gloſ. fin. hic. Cum etiam in illo caſu de iuris neceſsitate arbitri eligantur. c. ſi clericus. 11. q. 1.

Cap. 12. Is, cui.

EXECVTOR datus à Papa, ut prouideat perſonæ, ſubdelegat; ſi detur, vt prouideat eccleſiæ, nō expreſſa perſona, non ſubdelegat.

QVIA executores gratiæ dati à Papa, dicuntur eius delegati. gloſ. in c. ſi ſuper gratia. ver. principalis. Et quoniam delegatus principis ha-

pis habet à lege ſubdelegandi facultatem, quando à delegante non eſt electa induſtria eius perſonæ. extr. cap. paſtoralis. ſecus, quando perſonæ induſtria eſt electa.extr.c.fin. Et quia, quando committitur alicui, vt prouideat certæ perſonæ, non eſt electa eius induſtria; quando verò non exprimitur perſona, cui ſit prouidendum, eſt electa eius induſtria, vt debeat idoneum reperire, cui prouiſio eccleſiæ ſit facienda. vt in tex. Ideo in priori caſu poteſt executor delegatus alteri vices ſuas demandare, non autem in ſecundò. vt in tex.

NISI habeat ſpeciale mandatum.

QVIA vbi exprimitur in commiſsione, vt quis poſsit facere per ſe, vel per alium, tunc ille alius videtur datus ab ipſo primo committente, & delegatus, qui eum nominat, ſiue ſubdelegat, cenſetur purus miniſter, & tanquam pica, & organum ipſius delegantis.c.1.& ibi gloſ.ver.ſubſtituendi.de procur.hoc lib. Et quoniam vbi apparet de ſpeciali voluntate committentis, illa eſt attendenda, quamuis in generali commiſsióne talis poteſtas non veniret. infr.c. fin. §.vices. Ideo licet per generalem commiſsionem talis executor non potuiſſet alteri committere vices ſuas, per ſpecialem tamen formam commiſsionis hoc poteſt. vt in tex. Et ob hanc cauſam, quamuis delegatus ab alio, quàm à principe, de iure communi non poſsit ſubdelegare.d. c. paſtoralis, ſi habeat ſpeciale mandatum ſubdelegandi, poterit ſubdelegare.gloſ.fin. hic. Et ita practicatur, cum ſoleant Legati, & Ordinarij ſcribere cum clauſula, per te, vel per alium, quem ex nunc, &c. Gemin.hic. Subdelegatus tamen, etiam à delegato principis, non poteſt vllo modo per quamcunque expreſsionem, alteri vices ſuas committere, ne in committendo de vno in alterum, videatur dari proceſſus in infinitum. Francus hic.

Cap.13. Statuimus.

IS, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex iuſta cauſa illud expedire poterit extra locum.

QVIA ſi talis non poſſet exequi mandatum citra locum expreſſum, ſæpe propter potentiam, vel malitiam illius, contra quem inquiri debet, ſiue procedi, ſeu fautorum eiuſdem, mandatum Apoſtolicum impediretur; & ex dolo, vel fraude, pars illa commodum reportaret. vt in tex. Et quoniam hoc eſſet malum, & eſt euitandum.c. plerunque.de reſcript. Ideo licet regulariter id, quod committitur expediri certo loco, non poſsit expediri extra illum locum, ne forma mandati tranſgrediatur. gloſ. 1.hic. Si tamen per partis malitiam, vel ob aliam rationabilem cauſam non poſſet in loco expreſſo tale mandatum expediri, conceditur à iure facultas ei, cui facta eſt commiſsio, et etiam

extra

extra locum expreſſum, mandatum Apoſtolicum exequatur. vt in tex. Sicut etiam per conſenſum partium tacitum, vel expreſſum, poſſet hoc facere, ſi aſsignatio illius certi loci reſpiceret principaliter partium fauorem. Francus hic. nam partes in concernentibus principaliter eorum fauorem, poſſunt prorogare iuriſdictionem de loco ad locum, & alterare formam commiſsionis. vt not. extr. in c. de cauſis. & c. Petro. ſecus in concernentibus principaliter publicam vtilitatem. d. c. de cauſis. Sed ſi ab epiſcopo, & alio inferiori ordinario fieret talis commiſsio, non poſſet expediri extra locum in ea aſsignatum, ſed in caſu difficultatis eſſet recurrendum ad ipſum ordinarium, qui ſuper hoc prouideret, vt, vel eidem expreſſe committeret facultatem exequendi etiam extra illum locum, vel alio modo, conſuleret negotio; & ratio diuerſitatis eſt; quia ad ipſum ordinarium poteſt de facili haberi recurſus, cum exiſtat in prouincia; quod non ita eſt in Papa, qui committit per vniuerſum orbem. gloſ. 2. hic. Et hinc eſt, quod quando recuſatur delegatus Papæ, eliguntur arbitri ad cognoſcendam cauſam recuſationis, quia eſſet difficile recurrere ad Papam; ſi verò recuſetur delegatus ordinarij, non eliguntur arbitri, ſed recurritur ad ipſum ordinarium, cum id de facili fieri poſsit. vt ſupr. in c. ſi contra vnum.

Cap. 14. Si à ſubdelegato.

QVANDO à ſubdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere iuriſdictionem, ad primum delegantem appellabitur.

QVIA appellatio debet interponi ad iudicem, qui habeat iuriſdictionem ſuper eo, propter quod aliquis appellat. c. vt debitus. extr. de appell. Vnde qui appellat ad aliquem, præſupponit illum habere iuriſdictionem ſuper re appellata. Francus hic. Et quoniam ſi ille, qui appellat, denegando delegatum habere iuriſdictionem, appellaret ad ipſum delegatum, per conſequens fateretur ipſum habere iuriſdictionem, quod ante negauerat, & ſic eſſet ſibi ipſi contrarius. vt in tex. Et appellans in eo, quod appellat, fungitur vice actoris. c. cum inter. extr. de except. Et in agendo non licet contraria proponere. c. ſolicitudinem. extr. de appell. quamuis liceat in excipiendo. gloſ. fin. hic. Ideo licet regulariter à ſubdelegato appelletur ad delegatum, qui ſubdelegauit non in totum. ſupr. c. ſi delegatus. Tamen in caſu, quo negatur illum delegatum habere iuriſdictionem, vt euitetur abſurditas contradictionis in appellante, non ad ipſum delegatum, ſed ad primum delegantem, eſt appellandum. vt in tex. Sicut ad eundem appellatur etiam in alijs caſibus, in quibus, ſi appellaretur ad delegatum, ſequeretur abſurditas. vt ſupr. in c. ſi is, cui. & c. ſi duo. Sed ſi delegatus non ſubdelegaſſet, & negaretur, eum iuriſdictionem habere, potuiſſet coram ipſo proponi

talis

talis exceptio non iuriſdictionis.gloſ.fin.hic.quia iudex bene poteſt pronuntiare, an ipſe habeat iuriſdictionem, vel non; & per hoc nulla ſequitur contradictio, vel abſurditas.c.ſuper litteris. extr.de reſcript. & l. ſi quis.ff.de iudic.

Cap. 15. Hac conſtitutione.

CONSERVATORES non poſſunt deputari, niſi epiſcopi, vel eorum ſuperiores, aut abbates, ſeu dignitates, vel perſonatus in cathedralibus, vel collegiatis eccleſijs, obtinentes.

QVIA iſti conſeruatores dantur, vt tueantur à manifeſtis iniurijs, & violentijs, perſonas, vel loca, quibus à Sede Apoſtolica conceduntur. vt in tex. Et quoniam perſonæ inferiores non bene poſſent alios tueri, cum non ita timeantur ab omnibus, ſicut potentes; & propter earum ſtatum, & conditionem, potius vileſceret dignitas eis commiſſa.arg.c.1.extr. de priuileg. Ideo ne talis conceſſio deluſoria videatur, debet ſolum iſtis inſignibus perſonis aſsignari. vt in tex.& ext. c.paſtoralis. Et ſic nota vnam differentiam inter delegatum, & conſeruatorem, quia delegatus poteſt eſſe canonicus eccleſiæ cathedralis, conſeruator, non.gloſ.2.hic.

NVLLVS deputati ſibi conſeruatoris valet eſſe conſeruator.

QVIA iſta mutua defenſio eſt iuri ſuſpecta, ne tales inter ſe colluderent contra alios.Anchar.hic. Et quoniam eſt cauendum, ne ſub ſpecie boni, naſcantur iniuriæ.Clem.1. de relig.dom. Ideo prohibetur, ne quis poſſit eſſe conſeruator ſui conſeruatoris. vt in tex. Et hæc eſt alia differentia inter delegatum, & conſeruatorem; quia eius, qui eſt mihi iudex delegatus, poſſum eſſe delegatus, ſaluo iure recuſationis, ſed in conſeruatore eſt ſecus. vt in tex. quod intellige, etiam ſi non opponatur exceptio, per finem huius tex. qui apponit clauſulam irritantem factum, ipſo iure.gloſ.fin.& gloſ.conſeruator, hic.

EIVS, cuius ſum ſubiectus, eccleſiaſtica, vel temporali iuriſdictione, conſeruator eſſe non poſſum.

QVIA in conſeruatore requiritur poteſtas defendendi alterum ab iniurijs.vt in tex.& ſupr.c. 1. Et quoniam incongruum videtur, vt ſubditus habeat ad hoc maiorem potentiam, quàm dominus. c.licet. extr. de ſuppl. negl. prælat. Non enim eſt ſeruus maior domino ſuo. Ioan. cap. 13. Ideo prohibetur, ne ſubditus poſſit eſſe ſui domini conſeruator. vt in tex. Et hæc eſt alia differentia cum delegato; quia (ſaluo iure recuſationis) ſubditum mihi bene poſſum impetrare delegatum, conſeruatorem, non.gloſ.ver. vel temporali.

EX-

EXCEPTIS Regibus,& Reginis.

QVIA ſi hæc ſpecialitas in ipſis non eſſet, in hoc eſſent peioris cõditionis,quàm ſubditi, cum non reperiantur multi maiores ipſis Regibus, qui poſſent eſſe eorum conſeruatores, ſicut multi reperiuntur maiores dignitate ipſis ſubditis. arg.c.nouit.extr.de iudic. Et quoniam ſublimes perſonæ maioribus ſunt gratijs honorandæ.c.de multa. ext.de præb. Ideo ſicut Reges, & Reginæ dignitatis altitudine præeminent, ſic prærogatiua gratiæ ipſos conuenit anteferri,vt poſsint eum habere cõſeruatorem,qui in reliquis eis ſubditus exiſtat. vt in tex. & infr. de priuil.c ne aliqui.

CONSERVATORES huiuſmodi,extra ciuitates,ſeu diœceſes, in quibus fuerint deputati, contra quoſcunque procedere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœceſum eorundem trahere non præſumant.

QVIA officium iſtorum conſeruatorum eſt odioſum, cum exorbitet à iure communi; & ſit in præiudicium iudicis ordinarij, qui ex officio tenetur cunctos defendere ab iniurijs.Gemin.hic.§.circa. Vnde iura ciuilia prohibuerunt inſtitui conſeruatores loci. vt in Authent. vt iudic.ſine quo.ſuffr.§.nulli quoque indici.& §.interdicimus. col.2. &, vt nulli iud.lic.hab.loc.ſer. col.9. Sæpe enim ſub ſpecie aliquos conſeruandi,erant delinquentium occultatores, & aliorum iniuriatores,vt in dictis iuribus ciuilibus. Et ob id etiam prohibetur, ne alij, quam Romani Pontifices,poſſint dare tales conſeruatores generales. Gemin.hic. §. conſeruatores. Ideo ſicut delegato non datur facultas citandi vltra locum commiſsionis. ſupr.de reſcript.c.ſtatutum.§.in nullo. multo minus eſt danda conſeruatoribus magis odioſis. gloſ. hic. ver. non præſumant. Poteſt tamen delegatus,de expreſſo partium conſenſu,extra locum commiſſum procedere.d.§. in nullo. quod conſeruatores,vt magis odioſi,non poſſunt.d.gloſ.hic.

CONSERVATOR non ſubdelegat, niſi ſecundum formam hic poſitam.

QVIA cum etiam cõſeruator ſit iudex delegatus. gl.1.ſupr.in c.1. debet gaudere aliqua facultate ſubdelegandi, quæ à lege conceditur principis delegatis.extr.c.paſtoralis. Sed quoniam eius officium eſt magis limitatum, & odioſum, & non poteſt iudicialem indaginem exercere.ſupr.c.1. Ideo non habet tam amplam facultatem ſubdelegandi,ſicut cæteri à principe delegati; ſed ei certa forma traditur, quam,etiam de partium conſenſu, tranſgredi non poteſt. vt in tex. & Gemin.§.circa.

SI conſeruatores de alijs, quàm de manifeſtis iniurijs, & violentijs, ſcienter ſe intromiſerint; ſeu ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, ſuam extenderint poteſtatem, eo ipſo per annum ab officio ſunt ſuſpenſi.

QVIA forma commiſſionis diligenter eſt ſeruanda. c.cum dilecta. extr. de reſcript. præſertim quando committitur officium odioſum. c.odia. infr. de reg. iur. Et quoniam iſtorum conſeruatorum commiſſio non eſt, niſi ad defendendum aliquam perſonam, vel locum, à manifeſtis iniurijs, & violentijs, in quibus iudicialis indago non ſit exercenda. ſupr. c. 1. Et eorum officium eſt odioſum, vt dictum eſt ſuperius. Ideo vltra formam commiſſionis non debent extendere eorum poteſtatem. vt in tex. Sed quoniam illam frequenter excedebant. vt in tex. Ideo vt limites ſibi traditæ poteſtatis metu pœnæ diligenter obſeruent, contra ipſos tranſgredientes, huiuſmodi pœna ſuſpenſionis imponitur. vt in tex.

PARS verò, quæ hoc fieri procurabit, ſententiam excommunicationis incurrit.

QVIA cum talis pars grauiter delinquat. Francus. §. conſeruatores. Ideo meretur, vt iſta grauis pœna ipſo iure contra ipſam ſit inflicta. vt in tex. & gloſ.ver. incurrat.

A qua non poteſt abſolui, niſi ei, quem ſic fatigauit indebitè, primò ſatiſfaciat integraliter de expenſis.

QVIA regulare eſt, vt expenſæ legitimę, & propter cauſam, de qua agitur, factæ, debeant refici per illum, qui indebitè vocauit partem in iudicium c.calumniam. extr. de pœnis. Sed quoniam vbi offenſa eſt dubia, ſufficit excommunicato, dare cautionem de ſtando iuri, & poſtea eſt abſoluendus; ſi verò offenſa eſt manifeſta, non debet abſolui, niſi prius ſufficientem præſtet emendam. c.ex parte il 1. extr. de verb. ſign. Ideo cum iniuria ſit manifeſta in hoc caſu. Gemin. §. pars. ſunt reficiendæ expenſæ ante abſolutionem. vt in tex. Sed ex quo Papa ſibi non reſeruauit hanc abſolutionem. vt in tex. poterit epiſcopus illam concedere. c.nuper. extr. de ſent.excom.

OFFICIVM conſeruatorum expirat ipſo iure, quo ad non cępta negotia, per obitum concedentis.

QVIA per mortem delegantis, re integra, expirat iuriſdictio delegati; cum non ſit adhuc in eius perſonam efficaciter illa iuriſdictio tranſlata. ſupr. c. prox. & extr. c.relatum. ita quod non ſit neceſſaria exceptionis obiectio. Gemin. hic. §. officium. Et quoniam etiam conſeruatores dicuntur delegati. gloſ. 1. ſupr. in c. 1. Ideo etiam eorum offi-

cium

cium expirat ipſo iure, ſi ante mortem Papæ,non fuerit in conſeruatorem iuriſdictio per exercitium efficaciter radicata. vt in tex. & Francus ver. expirare.

CIRCA expenſas, & perſonas in iudicio interuenientes, eadem ſunt obſeruanda in conſeruatoribus,quæ in alijs delegatis.

QVIA ſpecies ſub genere continetur. c. non æſtimemus. 13. q. 2. & Porphirius. cap.de ſpecie. Et ſtatur regulæ, vbi non reperitur exceptio. gloſ. fin. ſupr. in c.is, cui. Et quoniam conſeruatores continentur ſub generali officio delegatorum. gloſ.1. ſupr. in c.1. Ideo vbi inter eos, & cæteros delegatos,non reperitur conſtituta aliqua exceptionis differentia, ſunt ſicut cæteri delegati, tam in expenſis, quam in perſonis, exiſtimandi. vt in tex. & gloſ. penult. hic, quæ enumerat ſeptem differentias inter ipſos conſeruatores, & cæteros delegatos.

SI quid contra præmiſſa agatur, eſt irritum, & inane.

QVIA hic apponitur clauſula irritans omnino acta contra huius decretalis diſpoſitionem. vt in tex. Et quoniam vbi apponitur talis clauſula, ſi contra fiat, factum illud eſt ipſo iure nullum, ſine aliqua ope exceptionis. gloſ. fin. in c. ſtatutum. ſupr. de reſcript. Ideo ſi circa conſeruatorum officium fiat contra id, quod hic reperitur conſtitutum, tale factum eſt ipſo iure nullum. vt in tex.& gloſ. fin.hic.

In Clementinis. Cap. vnic. Iudices.

IVDEX ad receptionem teſtium in ciuili à Papa deputatus, licite ſubdelegat.

QVIA cum talis ſit iudex, non poteſt dici nudus miniſter deputatus ſolùm ad teſtium examinationem; ſed eſt delegatus cum iuriſdictione ad teſtes citandos, articulos examinandos, & alia,ad huiuſmodi articulum facientia, explenda. gloſ.1. hic. Et quoniam principis delegato competit à lege poteſtas ſubdelegandi. extr. c. paſtoralis. Ideo ex quo iſte non eſt nudus miniſter deputatus ſolùm ad examinandum teſtes,quo caſu non poſſet ſubdelegare, cum non haberet iuriſdictionem. extr. c. fin. Sed eſt principis delegatus ad certum articulum cum iuriſdictione,poterit, vt cæteri principis delegati, vices ſuas alteri committere. vt in tex.& d.gloſ. hic.

SIMILITER ſubdelegat executor deputatus ad prouidendum certæ perſonæ, cognitione præmiſſa.

Digitized by Google

QVIA ex quo perſona, cui eſt prouidendum, eſt certa, non eſt electa induſtria perſonæ talis executoris. c.is, cui.eod. in 6. Et ex quo datur ei poteſtas de meritis perſonæ cognoſcendi, non committitur ei ſolùm nudum miniſterium exequendum; ſed ſimul cum executione facienda, conceditur ei iuriſdictio exercenda. gloſ. hic. ver. repererint. Et quoniam executor datus à principe cum iuriſdictione, dicitur eius delegatus. d.c.is, cui. Et delegatus principis poteſt ſubdelegare, quando eius induſtria in cauſa ſibi commiſſa non eſt electa. extr. c.fin. Ideo talis executor poteſt, vt cæteri principis delegati, vices ſuas alteri demandare. vt in tex. & d gloſ. repererint.

In Extrauag.commun. Cap.vnic. Sedes.

LITERAE apoſtolicæ impetratæ ad gratias, ſeu ad lites, in aliquibus ciuitatibus, ſeu diœceſibus, dum erant integræ, non obſtante diuiſione facta de ipſis in duas, ſeu plures ciuitates, ſeu diœceſes, debent habere illum vigorem in ſic diuiſis, quem habebant in illis, dum integræ remanebant.

QVIA huiuſmodi diœceſum diuiſionem ſolet facere Sedes Apoſtolica ad diuini cultus augumentum, & populi ſalutem, quando populus eſt in aliquibus locis ſic multiplicatus, quod vnicus paſtor non poteſt ſingulorum vultus inſpicere, & alias boni paſtoris partes implere. vt in tex. Et quoniam Papa non intendit tunc alicui detrimentum afferre. vt in tex. Ideo per huiuſmodi diuiſionem quis non amittit ius, quod per litteras Apoſtolicas ad gratias, ſeu ad lites, in ipſis diœceſibus habebat. vt in tex. & ſupr. in extrauag. Ioan. XXII. de conceſſ. præb. c. 1. vbi hæc eadem decretalis replicata habetur.

Liber Primus. Titulus XXX.

DE OFFICIO LEGATI.

In Decretal. Cap. 1. Cum non ignoretis.

LEGATVS Papæ, etiam per ſimplicem querelam, adiri poteſt.

QVIA Legatus Papæ gerit in prouincia ſuæ legationis vices Papæ. vt in tex. Et concurrit de iuriſdictione cum quolibet ordinario

nario exiſtente in ſua prouincia, qualiſcunque ille ſit, ſiue Abbas, ſiue Epiſcopus, ſiue Archiepiſcopus, vel Patriarca; vnde poteſt exercere ea, quæ per iſtos exercentur ratione ordinariæ poteſtatis. Specul. in tit. de legat. §. nunc oſtendendum. ver. Legatus. Et quoniam Epiſcopus poteſt per ſimplicē querelam adiri. infr. tit. prox. c. 1. Ideo poteſt ſimiliter adiri etiam Legatus. vt in tex. & not. in c. conqueſtus. 6. q. 3.

Cap. 2. Studuiſti.

DE cauſa ſpecialiter delegata à Papa, Legatus ſe intromittere non poteſt,

QVIA delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa gerit vices Papæ ſpecialiter, & in illa eſt omnibus maior. ſupr. tit. prox. c. ſanè. il 2. Legatus autem generalis in prouincia gerit vices Papæ generaliter. ſupr. c. prox. Et quoniam mandatum ſpeciale derogat generali. vt in tex. & de reſcript. c. 1. Ideo commiſsionem alteri factam à Papa ſpecialiter, generalis Legatus impedire non poteſt. vt in tex. Eccleſiaſticus enim ordo confunditur, ſi ſua iuriſdictio vnicuique non ſeruetur. c. peruenit. 11. q. 1. Is tamen, qui impetrauit reſcriptum ad delegatum, poteſt conueniri, & præueniri coram Legato, tanquam ordinario, nec proderunt tunc ſibi litteræ ſpeciales, ex quo eis non fuit vſus ante citationem ſibi factam per Legatum. Abb. hic nu. 3. Et ſimiliter, licet Legatus non debeat ſe intromittere in cauſa ſpecialiter à Papa alteri delegata; tamē ſi aliqua cauſa oriretur de nouo, vel detegatur antiqua, quæ veriſimiliter non fuit conſiderata tempore mandati ſpecialis, & eſt talis cauſa, quæ ſi fuiſſet tunc conſiderata, non emanaſſet veriſimiliter illa commiſsio ſpecialis, in tali caſu poſſet Legatus generalis impedire delegatum ſpecialem, & in illa cauſa ſe intromittere. Abb. hic.

Cap. 3. Niſi. & Cap. 4. Quod tranſlationem.

LEGATVS, etiam de latere, ex generali legatione non poteſt transferre epiſcopos, vel vnam eccleſiam cathedralem alteri ſubijcere, & alteri concedere ius primatiæ, vel duos epiſcopatus vnire, vel vnum diuidere.

QVIA iſtæ ſunt de maioribus cauſis, quæ in ſignum priuilegij ſingularis ſunt tantum Summo Pontifici reſeruatæ. vt in tex. Et quoniam maiora non committuntur ſine ſpeciali mandato. l. Pomponius. & l. mandato. ff. de procur. Et in generali conceſsione non veniunt ea, quæ veriſimiliter quis non eſſet in ſpecie conceſſurus. l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. & l. qui peculij. ff. de pecul. Ideo quantumcunque ſit magna auctoritas Legati de latere, & multa poſsit, quæ non poſſunt

alij

alij Legati, qui dicuntur miſsi, vel nati. gloſ. infr. in c. penult. & Abb. hic, ſine tamen ſpeciali conceſsione ad iſtas maiores cauſas manus extendere non debet, cum in talibus ei non cenſeatur conceſſa poteſtas. vt in tex. & c. maiores, de baptiſm. Quæ autem ſint reliquæ maiores cauſæ ſpecialiter Papæ reſeruatæ, præter illas in hoc tex. enumeratas. not. hic gloſ. & enumerantur his verſibus.

Reſtituit Papa ſolus, deponit & ipſe;
Articulos ſoluit, ſynodumque facit generalem,
Transfert, & mutat, appellat nullus ab ipſo;
Diuidit, ac vnit, eximit, atque probat. gloſ. hic. Et alias plures enumerat Specul. in tit. de offic. leg. §. nunc oſtendendum. & Hoſtien. in ſum. huius tit.

EXCOMMVNICATOS tamen propter manuum iniectionem in clericos, abſoluere poteſt.

QVIA quamuis hæc abſolutio Papæ reſeruetur. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. Ex quo tamen illa tendit in fauorem animarum, vt periculũ morę euitetur. gl. 1. infr. in c. penult. Ex approbatione Romanæ eccleſiæ eſt inductum, vt ex ipſo legationis officio, competat Legatis de latere hæc abſoluendi poteſtas. vt in tex. & de ſent. excom. c. ad eminentiam.

Cap. 5. Licet.

EX quo legatus retulit cauſam Papæ, illius deſinit eſſe iudex.

QVIA ſuperioris auctoritas illudi videretur, ſi dum cauſa ſub eius examine, per relationem ſibi factam, pendet, poſſet inferior aliquid iudicando immutare. c. nomen. 2. q. 1. & l. 1. C. de relat.

Cap. 6. Dilectus.

LEGATVS de latere confert beneficium vacans, licet illud ſpectet ad præſentationem alicuius clerici.

QVIA plus iuris habet in conceſsione prælatus, quàm in pręſentatione patronus. vt in tex. Nam prælatus confert de iure, patronus de gratia; prælatus dat ius in re, patronus ad rem. Abb. hic. Et quoniam Legatus de latere poteſt conferre beneficium, quod alias contuliſſet prælatus, præueniendo eum in collatione. c. ſi à ſede. de præb. in 6. Ideò multo magis poteſt illud conferre, ſi ſpectet ad præſentationem clerici, ſine ipſius requiſitione. vt in tex. nam ſi vinco fortiorem te, multo magis vincam te. l. de acceſsionibus. ff. de diuer. & tempor. præſcr. Et conſideratè dixit de patrono eccleſiaſtico; nam ſi patronus eſt laicus, vel clericus habens præſentationem ratione patrimonij, non poteſt Legatus conferre beneficium ſine conſenſu illius. c. cum dilectus. de iu-

de iurepatr. nam non debet patronus laicus, qui dotauit, vel fundauit eccleſiam, priuari iſto ſuo iure, præſertim, ne propter hoc alij retraherentur à fundatione, & dotatione eccleſiarum. gloſ. penult. in d.c. cum dilectus. Papa tamen poteſt etiam tale beneficium libere conferre; ſed non cenſetur, hoc velle facere, niſi exprimat in litteris. gloſ. in Clem. 2. ver. apoſtolicis. de præb.

Cap. 7. Nouit.

LEGATVS in pluribus locis, poteſt in quolibet dictorum locorum iuriſdictionem ſuam exercere, ita quod facta vnius loci poteſt in alio explicare.

QVIA Legati iuriſdictio eſt ordinaria in tota prouincia ei commiſſa, c. 2. eod. in 6. Et quoniam iudex ordinarius poteſt exercere iuriſdictionem in quolibet loco ſibi ſubiecto. c. cum epiſcopus. de offic. ordin. in 6. & l. 1. ff. de offic. proconſ. Ideo Legatus in prouincia non tranſgreditur terminos ſuæ poteſtatis, in quacunque parte legationis exiſtat, ibi iuriſdictionem exercendo. vt in tex. & gloſ. 1. in d.c. cum epiſcopus. Et hæc ſunt vera, tam in iuriſdictione contentioſa, quàm in voluntaria; ſed ea, quæ ſunt iuriſdictionis voluntariæ, poteſt etiam extra prouinciam exercere, contentioſæ verò, non. gloſ. hic. Contentioſa autem iuriſdictio dicitur illa, quæ redditur in inuitos, & exercetur cum cauſæ cognitione, iudice pro tribunali ſedente. Voluntaria verò dicitur illa, quæ exercetur inter volentes tantum, & fit ſine cauſæ cognitione, & abſque eo, quod iudex pro tribunali ſedeat. gloſ. hic. & gloſ. 1. in l. 2. ff. de offic. proconſ.

Cap. 8. Volentes.

PRAESENTE Legato de latere, minor Legatus executionem officij ſui dimittere debet.

QVIA minor debet deferre reuerentiam maiori. c. denique. diſt. 21. vbi dicitur, quod ſacerdos non debet benedicere in præſentia epiſcopi, ſed debet ipſi epiſcopo deferre; vnde celebrando miſſam, inſinuat epiſcopo, vt benedicat; & ſi epiſcopus vult benedicere, non benedicit presbyter; ſi verò epiſcopus non vult benedicere, concedit presbytero, vt benedicat. gloſ. in c. ecce. diſt. 95. Et quoniam Legatus de latere eſt maior cæteris Legatis, cum ſit Cardinalis. c. 1. eod. in 6. & gloſ. infr. in c. penult. & cum deſtinetur de ipſo latere Papæ. vt in tex. Ideo pro Sedis Apoſtolicæ reuerentia, eo præſente, minor Legatus executionem ſui officij dimittere debet. vt in tex. & c. antiqua. §. dominicę. de priuil. Ipſo verò recedente, poteſt minor Legatus ſui officij executionem reaſſumere. gloſ. hic. quia eius officium per illius præſentiam

erat

erat ſuſpenſum, non extinctũ.c.peruenit.11.q.1.& l.in hac.C. de donat.

Cap.9. Excommunicatis.

LEGATVS non de latere, ſed ratione perſonæ, extra prouinciam ſibi decretam, abſoluere nequit excommunicatos pro iniectione manuum in clericos.

QVIA poteſtas Legati commenſuratur ex limitibus priuilegij ſibi conceſſi. Butr.nu.7. Et quoniam Legatis non de latere nulla eſt conceſſa poteſtas ſuper caſibus Papæ reſeruatis, extra prouinciam eis ſubiectam.gloſ.1.hic. Ideo talis abſolutio, quæ de iure eſt Papæ reſeruata.c.ſi quis ſuadente.17.q.4. extra prouinciam per Legatum non de latere impertiri non poteſt, niſi de ſpeciali gratia ei à Sede Apoſtolica talis poteſtas concedatur. vt in tex.& gloſ.ſupr.in c.nouit.

NEC etiam in prouincia, ſi tales excommunicati aliunde veniãt.

QVIA hæc abſoluendi poteſtas datur tali Legato cum limitatione, vt ſit intra prouinciam, & in ſibi ſubiectos, non autẽ in aliunde accedentes. vt in tex. Ideo non debet excedere formam commiſsionis ſibi præfixam.c.ſanè.de priuil. Sed nunquid talis Legatus poteſt abſoluere ſuos ſubditos, qui alibi excommunicationem incurrerunt? Hoſt.hic cenſuit, quod non, per iſtum tex. dum dicit: Aliunde contingat accedere; ſed communiter tenetur cõtrarium, vt refert Specul. eod. tit.§.nunc dicamus.ver.illud. nam quemadmodum ipſe poteſt ſubditos extra territorium delinquentes punire. vt in c. cum contingat. de for. comp.ita & abſoluere, gl.ſupr. in c.nouit. & fac.16.q.3.c.placuit.vbi gl. inquit, quod de delicto commiſſo extra parochiam, poteſt proprius ſacerdos abſoluere parochianum ſuum. Et ſic eſt dicendum, vt iſte tex.intelligatur de venientibus aliunde non ſubditis. Abb.hic nu.6. Et cum hoc cap. indulgeat iſtis Legatis beneficium, debet late intelligi.c. olim. de verb.ſign.& l.fin.ff.de conſtit.princ.

LEGATVS vero ratione dignitatis nullos tales abſoluit.

QVIA Legatus ratione loci, ſiue dignitatis, eſt perpetuus, ſicut eſt dignitas loci, cui inhæret talis legatio.c.quoniã.ſupr.tit.prox. Et quoniam ſi iſti Legati poſſent abſoluere excommunicatos, clerici illorum locorum perderent priuilegium, quod habent per c. ſi quis ſuadente.17.q.4. nam percuſſores eorum nunquam tenerentur ire ad curiam, cum ibi haberent ſuperiorem, qui eos abſolueret. Butr.hic nu.15. Ideo ius noluit concedere, vt qui eccleſiarum ſuarum prætextu, legationis ſibi vendicãt dignitatẽ, valeant alicui (quãuis ſubdito, & in prouincia ſua exiſtenti) huiuſmodi abſolutionis beneficiũ impertiri, niſi de ſpeciali gratia eis à Sede Apoſtolica hæc facultas concedatur. vt in tex.

Cap.

Cap. 10. Nemini.

DVRANT Legati ſtatuta, etiam legatione finita.

QVIA Legati Papæ habent iuriſdictionem ordinariam in prouincia ſibi decreta, in qua æquiparantur proconſulibus, & præſidibus. c.2.infr.in 6. Et ſunt in iuriſdictione maioris auctoritatis, quam epiſcopi.gloſ.1.hic. Et quoniam proconſules, & præſides poſſunt condere leges, & ſtatuta perpetuò manſura.l.formam.ff.de offic.præfect. prætor.orien.& ff.de offic.præfect.vrb. l.1.§.fin. Et ſimiliter poſſunt facere epiſcopi conſtitutiones in ſua diœceſi.c.ſi quis. de maior. & obed. quæ ſint perpetuæ, niſi expreſsè per ſucceſſorem reuocentur. gloſ. in c. à nobis.il 1.de ſent.excom. Ideo idem, & multo magis, debet poſſe Legatus Papæ. vt in tex. ſiue ſit de latere, ſiue miſſus, ſiue datus. gloſ. hic. & d. c.2.in 6.

FINITVR tamen ſui delegati iuriſdictio, ſi citatio nõ præceſſit.

QVIA iuriſdictio non eſt in delegatum efficaciter tranſlata, donec, per citationẽ ad minus, nõ fuerit illius exercitiũ per delegatũ, aſſumptum; ſed adhuc cenſetur ſolum remanere in delegante.c.licet.& c.gratum.ſupr.tit.prox. Et quoniam, finita legatione, iuriſdictio non eſt amplius in legato.gloſ.2. hic. Et nemo poteſt dare, quod ipſe non habet.c.quod autem. de iurepatr. Ideo ſi ad minus non præceſſerit citatio delegati, priuſquam finiretur iuriſdictio Legati delegantis, cauſa, ab eo antea commiſſa, non poterit poſtea per eius delegatum cognoſci. vt in tex.& d.c.licet.

In Sexto. Cap. 1. Officij.

LEGATI non Cardinales, ſine ſpeciali mandato, iure legationis, beneficia conferre non poſſunt.

QVIA in mandato generali, quantumcunque pleno, non veniunt requirentia ſpeciale mandatum, niſi aliud exprimatur.c.2.infr.de præben.& l. mandato. ff.de procur. Et quoniam facultas conferendi beneficia, requirit ſpeciale mandatum.infr.c.præſenti.& c.deliberatione: Præſertim vbi facultas illa eſſet alteri præiudicialis; cum Papa non intendat tollere ius tertij, niſi id exprimat.c.1. ſupr. de conſtitut. Et iſta facultas in Legato, eſſet præiudicialis epiſcopo loci.d.c.præſenti,& gloſ. fin.hic. Ideo Summus Pontifex remedijs inuigilans ſubditorum, ſtatuit, vt eccleſiæ Romanæ Legati, quantumcunque plenam legationem obti-

Digitized by Google

neant, ſiue ab ipſo fuerint miſsi, ſiue ſuarum prætextu eccleſiarum, legationis ſibi vendicent dignitatem, ex ipſius legationis munere, conferendi beneficia, nullam habeant poteſtatem, niſi hoc alicui ſpecialiter duxerit indulgendum. vt in tex. Non enim plus poſſunt iſti Legati, quã eis committatur. extr. c. excommunicatis. Vnde eorum gratiæ, & reſcripta ſunt aduertenda, an formam commiſſionis excedant, vel intra illam ſe contineant. c. porrò. infr. de priuil.

S E D *Legati Cardinales hoc bene poſſunt.*

QVIA ſicut ipſi honoris prærogatiua lætantur; ſic vult Summus Pontifex, eos auctoritate fungi ampliori. vt in tex. Ideo iure legationis de latere, eis competit hæc conferendi poteſtas; ſicut & alia eis competunt, quæ non poſſunt alij Legati miſſi, vel nati. vt in tex. & extr. c. quod translationem.

Cap. 2. Legatos.

L E G A T V S *Papæ habet iuriſdictionem ordinariam.*

QVIA deputatus certo territorio cum generali commiſsione iuriſdictionis, dicitur habere illam ordinariam. c. cum ab eccleſiarum, & ibi gloſ. 1. extr. de offic. ordin. & gloſ. in Clem. & ſi principalis. de reſcript. Et quoniam Legati, quibus in certis prouincijs à Papa committitur legationis officium, vt ibidem euellant, & diſſipent, ædificent, atque plantent, dicuntur ibi deputati cum generali commiſſione iuriſdictionis, vt in tex. Ideo ad inſtar proconſulum, cæterorumq. præſidum, quibus certæ ſunt decretæ prouinciæ moderandæ, tales Legati ſunt prouinciarum ſibi cõmiſſarũ iudices ordinarij. vt in tex. & ext. c. fin.

V N D E *per mortem Papæ non expirat eius officium.*

QVIA iuriſdictio ordinaria non expirat morte concedentis. gloſ. penult. hic. & gloſ. in l. quia. ff. de iuriſd. omn. iudic. Et quoniam Legatus Papæ habet illam ordinariam. vt dictum eſt ſuperius. Ideo per obitum Papæ concedentis illa non expirat. vt in tex. & not. Innoc. in c. licet. extr. de offic. deleg. Et hoc, ſiue res ſit integra, ſiue non. Archid. hic. Præterea, Legatus Papæ dicitur Legatus Sedis Apoſtolicæ. d. gloſ. hic. Et quoniam ipſa Sedes nunquam moritur. c. liberti. 12. q. 2. Ideo nec ipſius Legati iuriſdictio debet per obitum Papæ ceſſare. vt in tex. & extr. d. c. fin.

Cap. 3. Præſenti.

F I N I T A *legatione, expirant reſeruationes legatorum, & omnis proceſſus habitus ſuper illis.*

Quia

Digitized by Google

QVIA ſicut ipſe, qui deſijt eſſe legatus, non poteſt amplius talia, quæ ei competebant ratione legationis, per ſe exercere, multo minus poterunt alij ab eo deputati. Archid. hic in princ. Nec obſtat, quod in cauſa delegata ſufficiat præceſſiſſe citationem factam per delegatum legati, vt cauſa perpetuetur in illo, legatione finita. extr. c. fin. quia ibi tractatur de commiſſione iuſtitiæ, quæ nihil noui dat, ſed de iure iam quæſito præcipit cognoſci; hic vero tractatur de commiſſione ex gratia ſuper iure quærendo, quod facilius tollitur, quam ius quæſitum. Gemin. hic nu.4. præcipuè, vt ſubtrahatur legatis occaſio eccleſias aggrauandi. Specul. de legato. §. nunc tractemus. ver. cum talis. Et quoniam vbi quis non aſſumit partes iudicis, nec facit cum cauſæ cognitione, illud ſi non ſit in eſſe producto, non aſſumit vires poſt deceſſum iudicis facientis. l. fin. & ibi gloſ. ff. de pœnis. Ideo reſeruationes, quæ conferunt gratiam ſuper beneficijs, ſine iudiciali cauſæ cognitione, ſi non habuerunt effectum tempore legationis, finita legatione, non poterunt ſuper illis producere effectum. vt in tex. vt ſic, principali perempto, corrumpatur etiam gratia ab illo dependens, non dum perfecta. arg. l. duobus. §. exceptio. ff. de iureiur. Gemin. hic. nu.5.

NISI tunc illa beneficia iam vacantia, ſint collata.

QVIA per collationem acquiritur beneficiato ius in re. c. fin. infr. de conceſſ. præb. Et quoniam tale ius eſt in eſſe producto. d. c. fin. Ideo non ſic tollitur, ſicut ius quærendum. vt dictum eſt ſuperius; & ob id, ſi aliquis obtinuit beneficium à legato, vel ab eius executore, legatione durante: poſtea, legatione finita, non debet talis collatio viribus euacuari. vt in tex. & extr. c. fin.

PENDENTE vna ſua reſeruatione in eccleſia collegiata, vel de beneficio ſpectante ad collationem alicuius; legatus in eadem eccleſia, vel beneficio ſpectante ad collationem eiuſdem, aliam facere non poteſt.

QVIA reſeruationes beneficiorum ſunt odioſæ, propter duo, ſcilicet; quia per eas datur via ad vacaturas, & quia præiudicant ordinariæ poteſtati. gloſ. hic ver. finitur. Et quoniam ob tales cauſas ſunt reſtringendæ. vt in tex. Ideo prohibetur, ne, poſtquam legatus in aliqua cathedrali, vel collegiata eccleſia reſeruationem aliquam duxerit faciendam, aliam (illa pendente) faciat aliquatenus in eadem; Nec etiam, poſtquam alibi reſeruauerit aliquod beneficium, ad collationem pertinens cuiuſcunque, aliud, quod ad illius collationem pertineat (quamdiu reſeruatio pendet alterius) ſibi quoquomodo reſeruet. vt in tex. Huiuſmodi autem reſeruationes, & gratiæ ad vacatura, hodie omnino ſunt ablatę per Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 19.

E T quod ſit contra prædicta, irritum decernitur.

QVIA quod ſit contra legem, debet pro infecto haberi. l.non dubium. C. de legib. Sed quoniam vbi apponitur clauſula irritans ipſo facto geſta contra prohibitionem legis, illa ſunt nulla eo ipſo, abſque ope exceptionis. vt not. in c.quia propter. de elect. & Clem. 1. eod. tit. Ideo ad maiorem expreſsionem, vt geſta contra hanc conſtitutionem ſint nulla ipſo iure, decernitur, vt quicquid contra præmiſſa contigerit attentari, eo ipſo viribus non ſubſiſtat. vt in tex.

Cap. 4. Deliberatione.

CATHEDRALES, vel regulares, vel collegiatas eccleſias, legati reſeruare, vel conferre non poſſunt.

QVIA reſeruationes, & collationes, quæ fiunt per legatos, ſunt tanquam odioſæ, & præiudicantes iuri ordinario, reſtringendæ. vt ſupr. c.prox. Et quoniam præcipuè conuenit reſtringere illas, ne fiant de eccleſijs principalioribus, in quibus, propter maius periculum, cautius eſt agendum. c.ne pro defectu. extr. de elect. Ideo iſtas maiores eccleſias legati reſeruare, vel conferre prohibentur. vt in tex. quamuis iſti legati ſint Cardinales. vt ſupr. c. 1. Et quo ad reſeruationes, eſt hodie particularis prohibitio Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap. 19.

I D E M in dignitatibus eccleſiarum cathedralium, quæ ſunt maiores poſt epiſcopos, ſi ipſarum prælati per electionem debent aſſumi.

QVIA etiam iſta beneficia ſunt principalia, & in eis cautius eſt agendum. c.de multa. extr. de præb. & c.cum in cunctis. de elect. Et quoniam quando in eis proceditur per electionem, præſumitur, quod melior aſſumatur, cum ſint multi ad danda vota, & ad diſcutienda plurium merita, & qualitates. Archid. hic. Ideo facilius arctatur ab iſtis dignitatibus poteſtas legati, quando illarum electio ſpectat ad multos, quam ſi prouiſio ſpectaret ad vnum ſolum. vt in tex. & gloſ. 2. hic. Sed cum maioritas conſideretur circa multa, vt circa ordinem, ſecundum quem archipresbyter eſt maior archidiacono; circa adminiſtrationem, ſecundum quam econuerſo; & circa alia, quæ not. in c. ſedes. extr. de reſcript. & in c. 1. de offic. archipresb. de qua maioritate erit hic intelligendum? Dic, quod de maioritate prælationis, in qua, licet inſpicienda ſit conſuetudo, de iure tamen archidiaconus præeſt: Vnde is, qui præeſt poſt epiſcopum capitulo, & conuocat capitulum, & ſimilia facit, hac prohibitione incluſus eſt. gloſ. 2. hic.

E T contra hoc factum, eſt irritum.

Quia

QVIA hic apponitur clauſula irritans ipſo facto. vt in tex. Ideo non eſt opus, vt contrafactum annulletur ope exceptionis. vt not.ſupr.in c.prox.& gloſ.in c.quæ contra.infr.de reg.iur.

ſ. Prohibemus.

LEGATVS non poteſt alicui committere, quod recipiat reſignationem beneficij, & poſtea illud conferat.

QVIA per hoc aperiri poſſet via contra Lateranenſe Concilium ad beneficia vacatura.vt in tex. nam ille,qui appeteret habere tale beneficium,impetraret commiſſionem fieri,vt idoneę perſonæ conferret,& impetraret executorem, de quo bene confideret, vt poſtea ei illud conferret. Ioan.Andr.hic. Et quoniam per huiuſmodi impetrationem, & collationem,quis videretur deſiderare mortem proximi,in cuius locum,& beneficium,ille crederet,ſe eſſe ſucceſſurum.c.nulla.extr.de conceſſ.præb. Ideo prohibetur,ne ipſe Legatus,in genere, aut in ſpecie,cuiquam concedat, vt ab his, qui beneficia intra legationem eiuſdem habentes,ea in illius manibus voluerint libere reſignare, ipſorum reſignatione recepta, illa valeat etiam idoneis conferre perſonis. vt in tex.& gloſ. ver. cuicunque.

ET contrafactum, vel faciendum, decernit irritum.

QVIA per huiuſmodi decretum irritationis, contrafactum redditur nullum ipſo iure,abſque ope exceptionis, vt dictum eſt ſuperius. Sed quoniam conſtitutiones, & leges dant formam futuris negotijs, & non trahuntur ad facta præterita, niſi in eis nominatim de præteritis caueatur.c.fin.extr.de conſtitut. & l.leges.la 2.C. de legib. Ideo ad prouidendum etiam circa præteritas, & tunc pendentes huiuſmodi illicitas reſignationes,& collationes (per alia iura quo ad mentem bene prohibitas, licet non nominatim expreſſas. vt in d.c.nulla.) clarius ſtatuitur, vt etiam ad tales præteritas hæc conſtitutio extendatur. vt in tex.& Gemin. ſ.fin.

Cap.5. Collatio.

COLLATIO Legati per taciturnitatẽ prioris beneficij vitiatur.

QVIA ſicut impetrans beneficium à Papa,tenetur de priori beneficio,quod habet,quantumcunque illud modicum ſit, facere mentionem; alias gratia cenſetur ſubreptitia,niſi ſit facta motu proprio Papæ.c.ſi motu.infr.de præb. ſic tenetur facere mentionem ille,qui impetrat à Legato.gloſ. hic. nam ſi impetrans expreſsiſſet, ſe aliud beneficium obtinere,vel litteras ad iſtud non habuiſſet, vel ſaltem non ita de facili.c.poſtulaſti.extr.de reſcript. Cum ille, qui eſt beneficiatus, regula-

gulariter non reputetur habilis ad aliud beneficium. c.is, cui.infr. de præb. Et quoniam ſubreptio vitiat gratiam.c.ſuper litteris.extr. de reſcript. Ideo collatio beneficij per Legatum Sedis Apoſtolicæ alicui facta, nullius momenti exiſtit, ſi in ea non fuerit habita mentio de alio beneficio, quod primitus ille obtinebat. vt in tex. Si tamen Legatus conferret ex motu proprio, cum tunc non poſsit imputari ſubreptio impetranti, & Legatus ſit in caſu, quo habet conferendi poteſtatem, collatio ſic facta teneret. Gemin. hic num.6. Sicut etiam valet collatio facta per epiſcopum, non facta mentione de priori beneficio, quando eſt in caſu, quo ipſe poteſt illud conferre habenti aliud beneficium. Clement.2.de offic.ordin.

Liber Primus. Titulus XXXI.

DE OFFICIO IVDICIS ORDINARII.

In Decretal. Cap.1. Pernitioſam.

EPISCOPI in ſuis diœceſibus poſſunt crimina inquirere, & punire.

QVIA Epiſcopus in ſua diœceſi habet merum imperium.c.ſi quis epiſcopus.& ibi gloſ.2.q.7,& c.nouit.de iudic. Et quoniam inquirere de criminibus, & illa punire, eſt meri imperij.l.imperium.ff.de iuriſd.omn. iudic. Ideo vt ſua diœceſis purgetur malis hominibus, & peccata euitentur, poteſt epiſcopus ex officio inquirere,& punire. vt in tex.& d.c.nouit. Inquiſitio autem iſta eſt facienda ſecundum quod canones cenſent. vt in tex. nam inquiſitio ſpecialis, & ordinaria non debet fieri contra certam perſonam, niſi præcedat infamia.c.qualiter.de accuſat. Inquiſitio verò generalis, & extraordinaria, quæ fit, quando incerta ſunt delicta, & perſonæ, vt viſitando diœceſim, vel prouinciam.c.ſicut olim.de accuſat. & c.Romana.§.ſane. de cenſib.in 6. vel quando maleficium eſt certum, ſed ignoratur, quis fecerit.vt in l.congruit.ff.de offic.præſid. ipſa poteſt fieri, etiam infamia non præcedente.c.bonæ il 2.& ibi gloſ.de elect. & c.1. de poſtul. prælat. & Bart. in l. 2. §. ſi publico. ff. de adulter. Et quo ad crimina, quando epiſcopus procedere poſſit, eſt diſtinguendùm, quod quædam ſunt crimina mere eccleſiaſtica, de quibus iudex ſæcularis nullo modo ſe intromitte-

mittere poteſt, vt eſt crimen hæreſis. c. vt inquiſitionis.§. prohibemus. de hæret.in 6. Quædam ſunt crimina mixta,de quibus vterque iudex cognoſcere poteſt,vt eſt ſacrilegium.c.cum ſit generale. de for.compet. & c.felicis.de pœnis. in 6. Regulariter verò de alijs criminibus, quæ non ſunt mera eccleſiaſtica, vel mixta, non ſe ingerit iudex eccleſiaſticus contra laicos in terris imperij, niſi directe quo ad pœnitentiam imponendam,& ad delictum prohibendum.vt in c.nouit. de iudic. Niſi delictum ſit notorium, nam tunc, cum deprehendatur negligentia iudicis ſæcularis,poteſt iudex eccleſiaſticus procedere.d.c.nouit.& c.1.§. notoria.de cenſib.in 6. Et quo ad religioſos exemptos, non iudicabit de eis epiſcopus,niſi cum ratione criminis perdunt priuilegium exemptionis, vt cum delinquunt in loco non exempto. c.ex tuarum.de priuileg.in 6. Textus enim hic debet intelligi de ſubditis,dum dicit, poſſe epiſcopum inquirere,& punire,ſecundum, quod canones cenſent. Butr. hic nu. 12. Et ex quo tenetur iudicare ſecundum canones, debet iudicare ſecundũ allegata, & probata, ſecundum; quod canones diſponunt, & non ſecundum quod iudex, vt priuata perſona nouit. gloſ. 3. hic, & c.iudicet. 3. q. 7. Vbi tamen iudex haberet indubitatam conſcientiam contra probata, ſi illam deponere non poteſt, debet euitare dare ſententiam,ne peccet contra conſcientiam,& ne puniat innocentem.Butr. nu. 21. de quo articulo,vide plene per S.Tho.& ibi Caiet.2.2.q.67.art. 2.& Couar.lib.1.c.1.variar.reſolut.

ET cum opus fuerit,inuocare brachium ſæculare.

QVIA vtraque poteſtas,ſcilicet,eccleſiaſtica, & ſæcularis,debet ſe ad inuicem adiuuare, vt mali extirpentur, & eccleſia Dei innoxia conſeruetur.c.principes.23.q.5.& c.cum ad verum. diſt. 96. Et quoniam delinquentes ſpectantes ad forum eccleſiaſticum, aliquando non ſatis reuocantur à malo per ſolam pœnam illius.c. 2. de maledic. Ideo cum opus fuerit, debet iudex eccleſiaſticus conuocare ſæculare auxilium, non ad præiudicandum, ſed potius ad ea, quæ Deo ſunt placita,proſequendum.vt in tex.& c.adminiſtratores.23. q. 5. Hoc enim ſolum bene agitur, & plectendo, & ignoſcendo, vt vita hominum corrigatur.c.prodeſt.23.q.5.Vnde iudex ſæcularis debet bannire, & animaduertere in rebelles, & inobedientes iudici eccleſiaſtico, non curantes de excommunicatione, & alijs eius pœnis: Et eccleſiaſticus debet interdicere, & excommunicare ſubditos rebelles, & proſcriptos à iudice ſæculari, vel aliter ſe ad inuicem adiuuare,ſecundum quod qualitas, & iuſtitia cauſæ requirit. Abb. hic num.14. Eſt tamen in hoc differentia inter eccleſiaſticum,& ſæcularem, quia eccleſiaſticus poteſt per excommunicationem compellere ſæcularem ad dandum ſibi familiam, & auxilium ſuum,ſed ſæcularis non poteſt compellere eccleſiaſticum. Innoc. hic. quia eccleſiaſticus maior eſt eo. c.qualiter. de iudic. & c. legimus.

diſt.92. Eſt etiã & alia differentia, quia eccleſiaſticus nõ tenetur iuuare iudicem ſæcularem, puta, excommunicando eius rebelles, niſi prius fiat ſibi fides de proceſſu; nam non debet excommunicare, niſi præmittat admonitionem, & ex iuſta cauſa, ſed iudex ſæcularis debet obtemperare eccleſiaſtico, licet non faciat ſibi fidem de proceſſu; & hoc, quando eccleſiaſticus petit auxilium in iudicio, & eſt caſus, in quo iudex ſæcularis non poteſt cognoſcere. Innoc. hic; vt eſt in crimine hæreſis, quod, cum ſit mere eccleſiaſticum, non poteſt neque directè, neque indirectè iudex ſæcularis cognoſcere, ſed pura, & nuda executio ad eum pertinet ad requiſitionem iudicis eccleſiaſtici. c. vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hæret. in 6. Et idem dic per illum tex. vbi alia crimina eſſent merè eccleſiaſtica, ſed vbi non eſſent mere eccleſiaſtica, tunc ſi traditur aliquis curiæ ſæculari, vt quando clericus degradatur, iudex ſæcularis non debet eum punire, niſi fiat ſibi fides de proceſſu, quia ille efficitur de foro ſuo, & habet eum iudicare vt ſubditum, non autem eſt purus executor, & in iſto caſu loquitur tex. in Authent. de ſanctiſſ. epiſc. in §. ſi verò crimen. Sed ſi non traditur ſibi, vt ſit de foro ſuo, ſed iudex eccleſiaſticus petit, vt tanquam executor ſuam ſententiam exequatur, debet illam exequi, licet ſibi non fiat fides de proceſſu. c.2. de except. in 6. Verùm ſi iudex ſæcularis ſciret illam ſententiam eſſe iniuſtam, non teneretur illam exequi, ſaltem in cauſa criminali. Abb. hic nu.12. quia non debet eſſe executor ad malum, ſed ad bonum. l. non tantum. ff. de appell. Et ſimiliter, ſi condemnatus per iudicem eccleſiaſticum appellauit ad ſuperiorem, non tenetur ſæcularis impendere auxilium ad impediendum progreſſum appellationis; quia tenetur illud impendere contra rebelles, & reſiſtentes iudici eccleſiaſtico de facto; ſecus contra reſiſtentes de iure. Abb. hic. Et in dubio præſumendum eſt pro appellante, vt Sedi Apoſtolicæ, ad quam ille recurrit, deferatur. c. directæ. de appell.

Cap. 2. Si ſacerdos.

ORDINARIVS, qui ſcit non vt iudex, ſed vt Deus, vel homo, ſubditum eſſe criminis reum, indeterminate poterit, ſed non nominatim eum arguere, vel punire.

QVIA illud dicitur ordinarius ſcire vt Deus, quod ſcit in foro pœnitentiario per confeſſionem. c. omnis. de pœnit. Illud dicitur ſcire vt ſimplex homo, quod per aliquem ſenſum corporeum apprehendit vt teſtis. c. cum cauſam. de teſtib. Illud dicitur ſcire vt iudex, quod ordine iudiciario eſt ſibi probatum. c. quoniam. de probat. Et quoniam confeſſor debet omnino cauere, ne verbo, aut ſigno, aut alio quouis modo, aliquatenus prodat peccatorem. d. c. omnis. Et quis non debet iudicare ſecundum conſcientiam, quam habet de re per aliquem ſenſum extra iudicium, ſed debet iudicare ſecundum allegata, & probata, vt not.

Digitized by Google

vt not.ſupr.in c.prox. Ideo neque de eo, quod ſcit vt Deus, neque de eo, quod ſcit vt priuatus homo, poteſt ordinarius vt iudex aliquem nominatim arguere, vel punire, ſed ſecundum allegata in iudicio, debet procedere.vt in tex.& gloſ.3.ſupr.in c.prox.Et vide plenius per S. Tho. part.3. q.8. artic.6.& Sotum in 4.ſent.diſt. 12.q.1. art.6. Bene tamen poteſt indeterminate, & in genere talem arguere, exemplo Domini Noſtri Ieſu Chriſti,qui dixit: Vnus veſtrum me traditurus eſt; Et melius eſſet,ſi homo ille natus non fuiſſet; non tamen Iudam à communione remouit. vt in tex. Matth.cap.26. Et poteſt talem in genere punire, vt dicendo; Quicunque fecerit tale factum, ſit excommunicatus. vt in tex. Et perinde habetur,ac ſi,proprio nomine expreſſo,eſſet excommunicatus, quantum ad Deum; ſed quantum ad eccleſiam non,à qua per hoc ſolum ille non vitabitur. gloſ. hic ver. nominatim. Talis enim admonitio, & correctio facta in genere poteſt prodeſſe, vt ille, qui ſcit ſe eſſe in delicto,corrigatur;& cũ nominatim, autalio ſigno determinato,ipſe non exprimatur, apud alios non infamatur. c.ſi peccauerit. 2. q.1. & c.non vos. 5. q.5. Ideo ſuperior, qui præcipuè debet incumbere ſaluti ſubditorum. ſupr. c.1. huiuſmodi modum corrigendi debet tenere. vt in tex. & d.c.ſi peccauerit. Sed quæritur, nunquid hæc generalis excommunicatio, de qua dictum eſt ſuperius, ſit ferenda, præcedente competenti monitione? Dic, quod ſic. Abb. hic nu.11. nam nec in genere, nec in ſpecie debet ferri excommunicatio, niſi præcedente trina monitione. c.Romana. ver. ſed nec. de ſent. excom. in 6. Sed quid ſi epiſcopus dicat, excommunico vnum de illis, qui tale factum fecerunt? Dic, quod nullus eſt excommunicatus. gloſ. penult. hic. quia poteſtas, & voluntas debent concurrere ad expletionem cuiuſcunque rei. c.cum ſuper. de offic. deleg. & l.multum. C.ſi ſibi, vel alteri. Sed iſte excommunicans non habuit intentionem excommunicandi, niſi vnum, ergo non debet eſſe vterque excommunicatus; nec debet eſſe vnus ex illis,ex quo neſcitur,de quo ſenſerit. Abb. hic. nam præſertim in iſtis ſpiritualibus intentio debet eſſe pura, & certa. c.retulerunt. de conſecr. diſt.4. & ſententia incerta rei iudicatę auctoritatem non continet. l. penult. & fin. C.de ſent. quæ ſine cert. quant. Et faciunt iſta ad interrogationem, quid ſi ſacerdos volens communicare populum, & habebat ante ſe vndecim hoſtias, quas tamen putabat eſſe decem, protulit ſimpliciter verba conſecrationis, nunquid omnes vndecim ſint conſecratæ, vel decem tantum,vel nulla? Et ſalua determinatione eccleſiæ; Dic,quod ſi habebat animum conſecrandi omnes, licet erraret in numero, omnes erunt conſecratæ, quia non deficit intentio; Sed ſi habebat animum conſecrandi decem, & non plures, nulla erit conſecrata, quia incertitudo vitiat, cum non appareat, quas ex illis vndecim voluerit conſecrare. Abb. hic in fin. & not. in rubricis Miſſalis. cap.de defectibus intentionis. Sed an ſacerdos poſsit conſecrare totum panem, qui ſit in

platea? Dic, quod non, quia deriſorium eſſet, & contra mentem Chriſti Domini noſtri, vt plus ſacerdos conficiat, quam ſit opus fidelibus. Butr. hic. in fin.

Cap. 3. Cum ab eccleſiarum.

SI ordinarius ſubiectus epiſcopo profert in ſibi ſubiectum iuſtam cenſuram eccleſiaſticam, epiſcopus illam ſeruare debet.

QVIA ad reprimendam peruerſorum malitiam, cenſuræ eccleſiaſticæ ſunt in canonibus conſtitutæ, quas, ſicut latas à ſe in ſubditos vellet epiſcopus obſeruari, ita rite latas ab alijs ordinarijs, quamuis ei ſubiectis, debet ipſe obſeruare. infr. c. ad reprimendam. Eccleſiaſticus enim ordo confunditur, ſi ſua iuriſdictio vnicuique non ſeruetur. c. peruenit. 11. q. 1. Et quoniam cenſura lata per ſuperiorem ſemper præſumitur iuſta, donec contrarium non probatur. gloſ. penult. hic. Quod tamen procedit, ſi non fuit appellatum, nam ſi fuerit appellatum ab excommunicatione, licet appellatio non ſuſpendat vinculum, vt in c. paſtoralis. de appellat. ſuſpendit tamen præſumptionem iuſtitiæ; vnde oportet, quod ſuperior probet cauſam iuſtam, ſicut contingit in alijs ſententijs. vt not. Innoc. in c. bonæ il 2. de poſtul. præl. & Abb. hic. Et quia excommunicatus in vno loco, eſt vbique excommunicatus, cum excommunicatio afficiat perſonam, & eam ſequatur, vt lepra leproſum. c. 1. de treg. & pac. & c. cito. 1. q. 1. Ideo cenſura eccleſiaſtica (ſiue ſit excommunicationis, ſiue ſuſpenſionis, ſiue interdicti, quæ pœnæ eccleſiaſticæ ſub tali nomine cenſuræ comprehenduntur. c. quærenti. de verb. ſign.) donec præſumitur per vnum ordinarium ritè lata, debet etiam per alium, quamuis eius ſuperiorem, obſeruari. vt in tex. & d. c. ad reprimendam.

ET illam ſine ſatisfactione, & conſcientia proferentis relaxare non debet.

QVIA vbi certum eſt, cenſuram eccleſiaſticam eſſe iuſtam, eſt facienda remiſſio pro abſolutione ad illum, qui protulit eam, niſi ipſe requiſitus, malitioſe deneget abſolutionis beneficium exhibere. c. venerabilibus. §. ſanè. de ſent. excom. in 6. Vel niſi eſſet periculum in mora, quo caſu ſuperior abſoluit, recepto prius iuramento de parendo ſecundum formam eccleſiæ. c. ſacro. de ſent. excom. Vbi verò certum eſt, cenſuram eſſe iniuſtam, non fit remiſſio ad illum, qui protulit eam. Si verò eſt dubium, poteſt fieri relaxatio, ſed honeſtius eſt remittere. d. §. ſanè. Et quoniam talis cenſura præſumitur iuſte, & rationabiliter lata, vt dictum eſt ſuperius. Ideo ſuperior illius, qui eam protulit, non debet ſine congrua ſatisfactione, & abſque conſcientia ipſius proferentis, illam relaxare. vt in tex. Si tamen eam relaxet, abſolutio

tenet

Digitized by Google

tenet. gloſ.fin. hic. quia epiſcopus concurrit in iuriſdictione cum iſtis prælatis inferioribus non exemptis. Abb.hic.nu.9. & infr. in c. penult. nu.6. Vnde habet iuriſdictionem illum abſoluendi; & licet ipſe ſuperior faciat contra ius litigatoris, quando abſoluit illum, quem deberet remittere ad ſuum ordinarium ſibi ſubiectum, qui protulit cenſuram, non tamen facit contra ius conſtitutionis, dicti §. ſanè. & ſic abſolutio per eum lata tenet. d.gloſ.hic. Remiſsio autem fit regulariter ad excommunicatorem, ad eius honorem ſeruandum.c. ab excommunicato. ver. deferatur, de reſcript. nam minor pudor eſt, quod quilibet corrigat factum proprium, quàm corrigatur ab alio.c.qualiter.de accuſ.

Cap.4. Cum vos.

SI ordinatio vacantis eccleſiæ ex iuſta cauſa differtur, eſt ibi per epiſcopum œconomus ponendus.

QVIA ſi in eccleſia vacante œconomus non poneretur, qui illius bona cuſtodiret, & fructus in eccleſiæ vtilitatem expenderet, aut futuro ſucceſſori, vel alteri, prout de iure fuerint debiti, reſeruaret, per alios facile indebitè vſurparentur. vt in tex. & c. ne pro defectu. de elect. Et quoniam cura prouidendi, ne talia bona diſſipentur, regulariter ad eum pertinet, ad quem pertinet inſtituere rectorem.c.fin.eod. in 6. Et ius inſtituendi in beneficijs, de iure communi, ſpectat ad epiſcopum.c.ex frequentibus.de inſtitut. Ideo quando eſt iuſtum impedimentum, propter quod ibi non poteſt de rectore prouideri, debet interim epiſcopus curare, vt per œconomum bona illa conſeruentur. vt in tex. Et ſimiliter debet facere alius prælatus, ad quem ſpectet in vacanti beneficio inſtituere.gloſ.penult. hic. Cum enim propter decentiam dignitatis, & alias occupationes, non poſſint prælati per ſeipſos hoc facere, debent facere per alium, ſcilicet œconomum. c. qui per alium. de reg.iur.in 6.

ETIAM ſi eccleſia ſit iuſpatronata.

QVIA patronus nō debet ſe intromittere in rebus eccleſiæ, niſi ad defenſionem.c.decernimus.& c.filijs. 16.q.7. Ideo ipſe non habet cuſtodiam bonorum eccleſiæ vacantis, ſed ille, ad quem pertinet inſtituere, qui cū non poſſit per propriam perſonā hoc exercere, debet facere per œconomum.vt in tex. & dictum eſt ſuperius. Sed intellige de patrono laico, qui non habeat talia bona cuſtodire, niſi ex priuilegio, vel ex conſuetudine approbata per Sedem Apoſtolicam, ei talis cuſtodia competeret. Abb. hic nu. 4. nam patronus eccleſiaſticus ipſe habet illa, eccleſia vacante, cuſtodire. c. cum & plantare. §.in eccleſijs. de priuil. Vnde in iurepatronatus eccleſiaſticorum non eſt per epiſcopum talis œconomus ponendus.arg.à contrario ſenſu huius tex. Et per

patronum eccleſiaſticum intellige eum, qui habet iuſpatronatus ratione eccleſiæ; nam ſi ei competeret ratione patrimonij, quamuis eſſet perſona eccleſiaſtica, eſſet cenſendus in hoc iure, tanquam laicus. c. cum dilectus. de iurepatr. Et talis œconomus eſt ponendus, etiam intra tempus præfixum patrono ad præſentandum, ſi interim ſit periculum, ne bona eccleſiæ diſſipentur. Butr. hic, qui examinat diuerſa impedimenta, per quæ inſtitutio impeditur fieri intra tempus regulariter præfixum à iure, & tamen non fit deuolutio iuris inſtituendi ad alios, & ſimiliter habetur in c. quoniam. de iurepatr. Non valentibus enim agere non currit tempus. c. imputari. de reg. iur. in 6. & l. 1. §. fin. C. de annal. except. Ideo tunc non obſtat tempus aſſignatum. in c. 2. de conceſſ. præb.

Cap. 5. Ex parte.

SI conſtat ordinario, quod abſolutus à Papa ſuppreſſit veram cauſam, quare fuerat excōmunicatus, debet illum remittere ad Papā.

QVIA ſupprimenti veritatem abſolutio ſurrepta non prodeſt. c. officij. & c. cum pro cauſa. de ſent. excom. Excōmunicatio enim, & abſolutio ſumunt vires ab intentione ſuperioris excommunicantis, vel abſoluentis. Abb. hic nu. 6. Vt eſt etiam in alijs reſcriptis, & gratijs obtentis. c. ſuper litteris. de reſcript. Et quoniam ille, qui abſoluit pro vna cauſa, non præſumitur abſoluere pro alia, niſi hoc exprimat. gloſ. hic. ſicut idem eſt dicendum in abſolutione à quolibet peccato, vt niſi peccator expreſſerit delictum cum ſuis qualitatibus, quæ habeant grauare delictum, non conſequitur veram abſolutionem. c. 1. de pœnit. diſt. 5. quod intellige de circumſtantijs, quæ peccati ſpeciem mutāt. Conc. Trid. ſeſſ. 14. can. 7. & dic, vt latius declarat Nauar. in Manual. c. 6. Et quia inferior non debet abſoluere ab excommunicatione reſeruata Papæ, niſi in mortis articulo. infr. c. paſtoralis. §. præterea. Et quamuis eſſet excommunicatio, à qua abſoluere poſſet, ex quo Papa appoſuit manus, & impetrans tale vitium ſubreptionis apud eum commiſit, inferior ſe ingerere non debet. c. 2. de reſcript. & Butr. hic. Ideo non debet epiſcopus talem adhuc excommunicatum abſoluere, ſed pro abſolutione debet illum ad Papam remittere, qui manus appoſuit, & ad quem ſpectat talis abſolutio. vt in tex. & c. quod ſuper. de fide inſtrum.

SI verò ſibi non conſtat, eſt tamen ſibi vrgens ſuſpicio contra eum, debet cogere eum ſe purgare.

QVIA vbi quis laborat infamia apud bonos, & graues viros, & ſi nullus appareat accuſator, ad remouendam illam vrgentem ſuſpicionem, quæ eſt contra eum, eſt ſibi per epiſcopum canonica purgatio indicenda. c. nos inter. de purg. canon. & c. omnibus. 2. q. 5. Et quoniam eſſe excommunicatum, eſt maxima infamiā. c. cito. v. q. 1. Ideo ex quo talis adhuc probabiliter timetur excommunicatus, ne in ſuæ animæ

nimæ præiudicium, & aliorum ſcandalum tali laboret infamia, eſt per epiſcopum compellendus, vt canonice ſe purget, quod fuerit veritatem confeſſus, & per conſequens rectè abſolutus. vt in tex. & c. cum in iuuentute. de purg. can.

Cap. 6. Significauit.

S I ex deſidia, vel malitia delegati Papæ, quis perſeuerat in peccato, ordinarius loci poteſt ſupplere.

QVIA delegato non intelligitur data poteſtas nutriendi aliquem in peccato, quam nec (ſi vellet) Papa dare poſſet. c. qui reſiſtit. & c. ſi dominus. 11. q. 3. Et quoniam in defectum aliorum iudicum, ordinarius ſemper poteſt inſurgere, & in fauorem animarum occurrere, vt euitetur peccatum. ſupr. c. 1. & de iudic. c. nouit. Ideo ſi ex defectu delegati quis perſeuerat in peccato, poterit per epiſcopum illius curæ ſuppleri. vt in tex. & c. licet. de for. compet. & vide Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. matr. c. 8.

N O N obſtante, quod cauſa fuerit delegato commiſſa.

QVIA licet regulariter ordinarius non poſsit ſe intromittere in cauſa alteri delegata, ex quo per commiſsionem alteri factam, de eius manibus eſt erepta. c. ſtuduiſti. de offic. leg. Speciale tamen eſt in fauorem animarum, vt poſsit alterius iudicis, etiam delegati, ad euitandum peccatum, ſupplere defectum, vt dictum eſt ſuperius. Ideo in tali caſu ordinarius reaſſumit iuriſdictionem, non vt definiat cauſam; ſed vt conuincat partes non proſequentes illam, & remanentes in peccato. gloſ. ver. deſidia. & Abb. nu. 5. Vbi verò non immineret peccatum, vt puta, quia cauſa eſſet pecuniaria, tunc, delegato Papæ negligente, ordinarius non ſe intromittit, ſed recurrendum eſt ad ipſum Papam. Hoſt. hic. Sicut ſimiliter eſt faciendum in cauſis exemptorum à iuriſdictione epiſcopi. Abb. in c. penult. nu. 6. de offic. ord. Et plenius quo ad priuilegia exemptorum. vide in c. tuarū. & c. cum & plantare. de priuil.

Cap. 7. Quanto.

O R D I N A R I V S ſupplet negligentiam abbatis non reuocantis monachum vagabundum.

QVIA regulares non manentes in clauſtro, grauiter peccant. c. fin. de regular. nam ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine monaſterio monachus. c. placuit il 2. 16. q. 1. Et quoniam correctio monachorum primo loco ſpectat ad abbatem. c. ea, quæ. de ſtatu monachor. & c. reprehenſibilis. de appell. Et abbate negligente, vt euitetur peccatum, ſupplet epiſcopus. vt not. ſupr. in c. prox. qui, & de cauſis crimina-

minalibns monachorum, de quibus non poſsit cognoſcere abbas, ſemper cognoſcit. Innoc.hic. Monaſteria enim omnia in diœceſi conſtituta ſubſunt epiſcopo quo ad legem iuriſdictionis,niſi ſpeciali priuilegio ſint munita, licet quo ad legem diœceſanam ſint exempta.c. cum pro vtilite.16.q.1. & gloſ. in ſum. 10.q.1. Et quia delictorum coërtio pertinet ad legem iuriſdictionis. gloſ.infr. in c.dilectus. Ideo vbi deficit abbas, cui primò monachi ſubijciuntur,corrigit epiſcopus.gloſ.penult.hic. Et ſic ſi abbas fuerit negligens in reuocando monachum ad clauſtrum, vt ille remoueatur à peccato, & vt euitetur ſcandalum, quod alijs ex tali euagatione infertur,debet Epiſcopus per ſuſpenſionem officij,& beneficij,appellatione remota, cogere illum ad redeundum in monaſterium. vt in tex.& c. de perſona. 11.q.1. Et vocatur hic beneficium monachorum,panis,vinum,veſtiarium,& ſimilia; cum alia beneficia ipſi non habeant. Abb.antiquus hic. Prohibetur enim talibus monachis, qui inciderint in huiuſmodi ſuſpenſionem, vt, poſtquam fuerint ad clauſtrum reducti,non comedant, vel bibant cum alijs monachis, ſed ſoli ſeparatim ab illis.d.c.fin. de regular.

Cap.8.Ad reprimendam.

AB vno Epiſcopo excommunicatus,ab alijs eſt vitandus.

QVIA excommunicatio afficit perſonam, & eam ſequitur vbique, ſicut lepra leproſum.c.cito. 1.q.1. Maior enim excommunicatio ſeparat ab eccleſia.c.ſi quem.de ſent. excom. Et quoniam in orbe eſt tantum vna eccleſia.c.vnam ſanctam.de maior.& obed.in extrauag.com.& c.loquitur.24.q.1. Ideo non poteſt quis in vno loco eſſe extra eccleſiam,quin ſit vbique extra illam. c.quiſquis. 4.q.5. Vnde ſicut excommunicatus eſt euitandus in diœceſi epiſcopi excommunicantis, ita eſt euitandus in qualibet alia diœceſi per totum orbem.vt in tex. & c.1.de treug. & pac. Et ob id excommunicatorum nomina vicinis omnibus ſunt palàm,& publice annuntianda.c.curæ.11. q.3. Quos euitare debent alij epiſcopi etiam ex ea ratione;quia ſicut ipſi volunt,vt ſimiles pœnæ per eos latæ in ſubditos, ab alijs obſeruentur, ita latas ab alijs debent ipſi obſeruare.vt in tex.ne neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ infringatur.c.peruenit.11.q.1. Et per regulam; Quod quiſque iuris in alium ſtatuerit,eodem iure ipſe vtatur.l.1.& toto tit.ff.quod quiſque iur.

ET Archiepiſcopus per querelam aditus non abſoluet, niſi primò remittat.

QVIA aditio per viam querelæ non facit tantam præſumptionem in fauorem adeuntis, ſicut facit appellatio in fauorem appellantis;cum appellatio fiat intra decē dies, & ſi ſit ab interlocutoria, debet in ſcriptis eius cauſa rationabilis aſsignari.c.1.de appel.in 6.aditio ve-

tio verò per querelam fit per ſolam arreptionem itineris ad ſuperiorem, quocunque tempore, & cauſa non adducta. gloſ.penult.hic. Ideo licet Archiepiſcopus poſsit abſoluere excommunicatum, quando ille appellauit ad ipſum.c.per tuas. de ſent. excom. non tamen debet illum abſoluere, quando ille per ſimplicem querelam eum adiuit. vt in tex. Si tamen abſolueret, abſolutio teneret, ex quo eſt facta à ſuperiore, licet iniuſtè.c.venerabilibus.§.ſanè. de ſent.excom.in 6. Vnde tunc remanet regula communis, vt excommunicatus remittatur pro abſolutione ad excommunicatorem.vt not.ſupr.in c.cum ab eccleſiarum. & gloſ.in d. c.per tuas. Sed cum excommunicationis ſententia per appellationis obiectum non ſuſpendatur.vt in tex. Et cum illa ſententia trahat ſecum executionem.c.paſtoralis.de appell. dices, quid ergo operatur appellatio à ſententia excommunicationis? cum appellatio interponatur ad impediendam executionem ſententiæ prolatæ per iudicem à quo. d. c. paſtoralis.& de iureiur.c.venientes. Reſpondeo, quod duo ſunt effectus principales appellationis. Primus in eo, quod ſecundum canones ſuſpendit iudicatum.d.c. paſtoralis. quod ſecundum leges ciuiles dicitur per appellationem potius extingui; cum appellatio faciat, vt non videatur pronuntiatum.l.1.in fin.ff. ad Turpil. & l.2.ff. de pœnis. Secundus effectus eſt in eo, quod deuoluit cauſam ad ſuperiorem.c. non ſolû. & c.ſi à iudice. de appell. in 6. Vnde licet appellatio in ſententia cenſuræ non operetur primum effectum; quia non ſuſpendit vinculum ſententiæ.vt in tex. bene tamen operatur ſecundum effectum; quia deuoluit cauſam ad ſuperiorem, vt ipſe cognoſcat, an iuſtè, vel iniuſtè talis fuerit excommunicatus.vt in tex.& d.c.per tuas. Et ob id iſta appellatio non eſt fruſtratoria, cum pariat vnû principalê effectum. Sed & ſententia excommunicationis non tranſit in rem iudicatam quo ad effectum irretractabilem; nam poteſt retractari etiam poſt mille annos, & idem eſt in qualibet ſententia cenſuræ, vt in ſuſpenſione, & interdicto. c.fin. de pœnis. quinimo ſi excommunicatus ex diuturno tempore efficeretur deterior, deberet iudex ex officio illam ſententiam relaxare. vt not.Ioan.Andr.in c.1.de ſent.excom.in 6. & Abb. in c. ab excommunicato.de reſcript.& S.Thom.in 4.ſent.diſt. 18. Sed quo ad alios effectus, ſententia excommunicationis tranſit in rem iudicatam, quemadmodû & aliæ ſententiæ.Abb.hic nu.6. Et ob id debet interponi intra decem dies, ſicut fit in appellatione ab alijs ſententijs, aliàs poſtea talis non audiretur per viam appellationis; ſed per viam querelæ. gloſ. hic. ver. ſuſpendatur. Excommunicatus autem recurrens per viam querelæ, poteſt ſemper abſolui; quia iſtæ cenſuræ diriguntur in animam propter peccatum, & ſeparationem à gratia Dei. c.nemo.& c.nullus.12.q.3.ſed non poteſt quis inuitus ſeparari perpetuò à gratia Dei, quia Deus nunquam claudit gremiû redeunti.c.dixi.de pœnit.diſt.1. vnde Deus dixit per Ezechiel.cap.33. Peccator in quacunque hora conuerſus fuerit, & inge-

ingemuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius. vt in c. ponderet. diſt. 50. Et in Euangelio Dominus dixit ad Petrum interrogantem, quotiens fratri eſſent dimittenda peccata: Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. Matth. cap. 18. Ideo per conſequẽs debet reconciliari etiam per eccleſiam, quæ ſimiliter nunquam claudit gremium redeunti. c. ſuper eo. de hæret. in 6.]

Cap. 9. Duo ſimul.

DE cauſis ſubditorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum ſuorum, Patriarcha non cognoſcit, niſi per appellationem legitimam, aut vigore conſuetudinis, ſeu priuilegij.

QVIA in ſacris canonibus eſt definitum, Primates, vel Patriarchas, nihil iuris, vel priuilegij, habere præ cæteris Epiſcopis, vel Archiepiſcopis, niſi quantum ſacri canones concedunt, vel priſca illis conſuetudo contulit ab antiquo, vel Apoſtolica Sedes eos, vel eorũ eccleſias, ſpeciali priuilegio decreuerit honorare. vt in tex. & c. conqueſtus. 9. q. 3. Et quoniam in ſacris canonibus diſponitur, vt quemadmodum ſe habent ſubditi Epiſcoporum ad Archiepiſcopum, ita ſe habeant ſubditi Archiepiſcoporum ad Patriarcham; nam ſicut ſunt multæ diœceſes ſub cura Archiepiſcopi, ita quod Archiepiſcopus eſt Metropolitanus, & ſuperior omnium aliorum Epiſcoporum, & diœceſum; ita multæ prouinciæ ſunt ſub cura cuiuſcunque Patriarchæ, ita quod Patriarcha eſt iudex ordinarius omnium Archiepiſcoporum, qui ſunt in ſuo patriarchatu. c. antiqua. de priuil. Et quia Archiepiſcopus non ſe ingerit de ſubditis Epiſcoporum, niſi per appellationem. infr. c. paſtoralis. Ideo nec Patriarcha debet ſe ingerere de ſubditis Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, niſi per appellationem, niſi hoc ei competat alio iure ſpeciali. vt in tex. & d. c. conqueſtus. Speciale enim ius conſuetudinis rationabilis, & præſcriptæ, dat iuriſdictionem, & derogat iuri ſcripto poſitiuo. c. fin. de conſuet. & c. cum contingat. de for. comp. Et Papa poteſt per ſuum priuilegium eximere vnam eccleſiam à iuriſdictione ſui ſuperioris, & eam alteri ſubijcere. c. frater. 16. q. 1. & c. nunc. 9. q. 3. quod tamen non ſolet facere, niſi quando ſubeſt rationabilis cauſa. gloſ. in c. omnes. diſt. 22. & gloſ. 3. in c. 1. diſt. 10.

Cap. 10. Quod ſedem.

ARCHIEPISCOPVS impeditus, poteſt conſecrationem ſui ſuffraganei alteri committere.

QVIA Epiſcopi, & Archiepiſcopi nihil habent, quod delegare non poſſint, excepto vſu pallij; dummodo ea, quæ ſunt ordinis epiſcopalis, alteri Epiſcopo demandent; & ea, quæ ſunt iuriſdictionis, delegent perſo-

perſonæ habenti qualitates requiſitas ad illum actum exercendum. gloſ. in c. peruenit. diſt. 95. & gloſ. in c. aqua. de conſecr. eccleſ. Et quoniam hæc demandatio eis competit iure proprio. infr. c. prox. in princ. nam de iure eſt, vt quilibet ordinarius poſſit in aliquibus ſe releuare per cõmiſsionem alteri fiendam. l. vnic. C. qui pro ſua iuriſd. Ideo indifferenter tenet eorum demandatio, ſiue ſint impediti, ſiue non; licet de honeſtate deberent per ſeipſos exercere, quando non ſunt impediti. Hoſt hic Et ob id tex. hic facit mentionem de commiſsione, quam Archiepiſcopus facit impeditus, vt appareat, etiam de honeſtate eum poſſe tunc demandare. Butr. & Abb. hic.

ET conſecrandus tenetur ab illo commiſſario munus conſecrationis recipere.

QVIA ſubrogatum ſapit naturam ſubrogantis. c. eccleſia. vt lite pend. Et quoniam ſuffraganeus conſecrandus poſſet compelli ab Archiepiſcopo ad recipiendam conſecrationem ab eo, ſi ipſemet vellet eum conſecrare, c. ſi Archiepiſcopus. de tempor. ordin. Ideo ex quo Archiepiſcopus poteſt in conſecratione facienda alterum ſubrogare, eodem modo debet conſecrandus compelli ad recipiendam illam ab iſto, qui gerit vices Archiepiſcopi. vt in tex. & c. ſuffraganeis. de elect. Deluſoria enim videretur iuriſdictio, ſi coërtionem aliquam non haberet. c. paſtoralis. de offic. deleg.

Cap. 11. Paſtoralis.

ARCHIEPISCOPVS cauſam ad ſe per appellationem delatam, ſubditis ſuffraganei committere poteſt.

QVIA cauſa poteſt delegari tam ſubdito, quàm non ſubdito, licet non ſubditus cogi non poſſit ad delegationem acceptandam; ſicut poteſt cogi ſubditus. gloſ. in l. vnic. ver. reſediſſent. C. qui pro ſua iuriſd. & l. eum, qui, & ibi gloſ. 1. ff. de iuriſd. omn. iudic. Ideo ſi ſubditus ſuffraganei vult acceptare delegationem cauſæ ab Archiepiſcopo, dummodo aliud impedimentum ei non obſit, quo ad eſſe eius ſubditum, vel non ſubditum, delegatio tenet. vt in tex. & gloſ. ver. nullam. Delegare enim cauſam, eſt actus voluntariæ iuriſdictionis, quæ quatenus exercetur in volentem, poteſt exerceri etiam in non ſubditum. Butr. hic.

NON tamen ad ipſam ſuſcipiendam compellere poteſt.

QVIA Archiepiſcopus in ſubditos ſui ſuffraganei (exceptis quibuſdam articulis) nullam habet poteſtatem, licet Epiſcopus ſuffraganeus ſit ei Metropolitana lege ſubiectus. vt in tex. Et quoniam iſte caſus recipiendi commiſsionem cauſarum ab Archiepiſcopo, non

eſt de articulis exceptis, in quibus Archiepiſcopus habeat poteſtatem in ſubditos ſui ſuffraganei. gloſ. hic. ver. exceptis, quæ enumerat, quinam ſint iſti articuli excepti. Ideo non poteſt Archiepiſcopus compellere ſubditum ſui ſuffraganei ad ſuſcipiendam ab eo alicuius cauſæ delegationem. vt in tex. Compellere enim eſt actus contentioſæ iuriſdictionis, quæ non exercetur in non ſubditum. Butr. hic. Archiepiſcopus namque eſt iudex ordinarius totius prouinciæ collectiuè, & vniuerſaliter, non autem diſtributiuè, & ſingulorum, niſi Epiſcoporum tantum, & niſi in caſibus exceptis, quo ad epiſcoporum ſubditos. gloſ. 1. & Butr. hic. Sed ex quo ipſe eſt iudex epiſcoporũ, poſſet, ſi expediret, compellere epiſcopum, vt ipſe compelleret proprium ſubditum ad acceptandam delegationem ab Archiepiſcopo fiendam. gloſ. ver. nullam. & Butr. hic. vnde Archiepiſcopus pinguius ius habet in epiſcopis, quàm in epiſcoporum ſubditis. gloſ. 1. hic. Et ſic non habet locum illa regula, ſi vinco vincentem te, tanto magis vincam te, de qua habetur in c. auctoritate. de conceſſ. præb. in 6. & ratio eſt, quia illa regula non procedit, quando eadem vis, quæ eſt in vincente, non concurrit in vincentem te. vt not. Cyn. in Authent. licet. C. de natur. liber. & Roman. in conſil. 436. Sed nunquid idem iuris eſt in epiſcopo circa ſubditos ſuorum ſubditorum? certè non; quia Epiſcopus eſt iudex ordinarius omnium de ſua diœceſi. c. de perſona. 11. q. 1. Et concurrit cum ſuis prælatis accumulatiuè; vnde inter eos eſt locus præuentioni, niſi eſſet conſuetudo, vel priuilegium in contrariũ, vt eſt in exemptis. & regularibus. Butr. hic. & not. ſupr. in c. 1.

§. Præterea.

MORTVO delegato Papæ, qui excommunicauit reum, vel actorem in poſſeſſionem induxit, ſi eius ſucceſſor in delegatione ſuccedit, abſoluere, & reſtituere poſſeſſionem poterit.

QVIA qui ſuccedit alteri in onere, & honore alicuius officij, partibus, quibus ille fungebatur, etiam ipſe in tali officio fungi debet. vt in tex. & l. mortuo. ff. de iudic. Et quoniam ipſe delegatus, qui reum propter contumaciam excommunicauit, poſſet eidem, volenti iuri parere, abſolutionis beneficium impertiri. vt in tex. & c. venerabilibus. §. ſecus. de ſent. excom. in 6. Et ſimiliter ſi petitorem contra contumacem, cauſa rei ſeruandæ, in poſſeſſionem petitorum induxit, poſſet intra annum reo comparenti poſſeſſionem reſtituere, ſufficienti cautione recepta, & parti refectis expenſis. vt in tex. & c. quoniam. §. fin. vt lite non conteſt. Ideo eadem debet poſſe etiam ille, qui tali delegato in onere, & honore ſucceſſit. vt in tex. & c. quoniam abbas. de offic. delegat.

ALIAS ſolus Papa reſtituet, & abſoluet.

Quia

QVIA delegatus Papæ in cauſa ſibi ſpecialiter commiſſa eſt maior quocunque ordinario. vt in tex. & c.ſanè il 2. de offic. deleg. Et quoniam, ceſſante peccato, ordinarius non ſupplet officium delegati.ſupr. c.ſignificauit. Et ab excommunicatione lata ab homine ille dumtaxat,qui excommunicauit, vel ſucceſſor, ſeu ſuperior,abſoluere poteſt, licet abſolutio non ſit ſpecificè ipſi excommunicatori reſeruata. Abb. hic. Ex quo infertur, quod ab excommunicatione lata à Papa nullus abſoluere poteſt,niſi ipſe Papa, vel ſucceſſor; ſecus dic in excommunicatione lata per conſtitutionem, ſeu à lege, vel ſtatuto, quia tunc eſt conceſſum, vt quilibet epiſcopus ſuperior excommunicati abſoluere poſſit, ſi abſolutio non ſit ſtatuenti reſeruata. c.nuper. de ſent. excom. Ideo ex quo delegatus in tali cauſa eſt maior legato, & ordinario, non poterunt iſti abſoluere à ſententijs cenſurarum latis per ipſum delegatum, nec relaxare tenutam, ſeu poſſeſſionem datam per ipſum, ſine mandato Papæ. vt in tex. & Butr.nu.5.

PRAETERQVAM in mortis articulo.

QVIA generalis reſeruatio abſolutionis non extenditur ad caſum mortis. c.eos, qui.de ſent.excom. in 6. & c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. Ne, ſi extenderetur, quis pęnitens ſine abſolutione decederet; Cum excommunicato imponatur, vt ſit pœna medicinalis,non vt ſit capitalis.vt in c. 1. de iudic. & not.ſupr. in c.ad reprimendam. Ideo in mortis articulo nulla eſt criminum, aut caſuum reſeruatio; ſed omnes ſacerdotes poſſunt abſoluere quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris. gloſ. hic ver. præterquam. & Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap.7. de caſuum reſeruat. Debet tamen ille, ſi conualuerit, quamcito commode poterit, præſentare ſe poſtea illi, à quo, tali periculo ceſſante, fuiſſet abſoluendus, mandatum ipſius ſuper illis, pro quibus fuerat excommunicatus, humiliter recepturus, & ſatisfacturus, pro vt iuſtitia ſuadebit, ne cenſuræ eccleſiaſticę videatur illuſum; aliàs in eandem ſententiam reincidit ipſo iure. d.c.eos,qui. Laico autem,ſi deeſt ſacerdos, quis poteſt tempore neceſsitatis confiteri, & per talem confeſsionem iſte confitens ſit dignus venia ex ſacerdotis deſiderio. c. quem pœnitet. de pęnit. diſt.1. Mundati ſunt enim leproſi, dum irent oſtendere ora ſacerdotibus, antequam ad eos peruenirent. Luc.cap.17. Non tamen poteſt laicus iſtum ſacramentaliter abſoluere c.qui vult. de pęnit. diſt. 6. nam laicus non habet claues eccleſiæ. de ſum.Trinit. c.1. §. vna, & vide in hoc articulo Sotum lib.4. ſent. diſt. 18. q.4. art.1. Et cum eccleſiæ conſtiterit de talibus ſignis contritionis,per quam iſte confitens laico, ſi decedat, eſt abſolutus quo ad Deum; ſi erat excommunicatus, abſoluetur poſt mortem etiam apud eccleſiam, ab eo, à quo fuerat viuus abſoluendus, & hæredes eius compellentur per eccleſiam ad ſatiſfaciendum pro eo. c.à nobis il 2. de ſent. excom. Tunc autem quis di-

citur eſſe in articulo mortis, quando veriſimiliter imminet periculum mortis, ſiue ſit mortis naturalis per corporis indiſpoſitionem, ſiue violentæ per pugnam, vel per naufragium, aut per partum in muliere. d. gloſ. hic. & c. ſanctum. de conſecr. diſt. 4.

NE tamen currat annalis præſcriptio, reus coram ordinario, vel publicis perſonis, de ſtando iuri cautionem præſtabit.

QVIA contumax, contra quem fuit actor miſſus in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ, ſi comparet coram iudice intra annum, & præſtet cautionem iudicio ſiſti, & congruas reficiat expenſas, recuperat poſſeſsionem; ſi verò intra annum hæc facere neglexerit, poſt annum actor conſtituetur verus poſſeſſor, dumtaxat ſuper proprietate aduerſæ parti legitima defenſione reſeruata. c. quoniam. §. fin. vt lite non conteſt. & l. ſi quis. §. penult. C. de præſcript. 30. vel 40. annor. Et quoniam imputari non debet ei, per quem non ſtat, ſi non facit, quod per eum fuerat faciendum. c. imputari. de reg. iur. in 6. Ideo ex quo delegatus, qui erat iudex cauſæ, eſt mortuus, & ibi non eſt alius, coram quo ſit cauſa proſequenda, ne talis, qui vult comparere, & facere quod in ſe eſt intra annum ſibi conceſſum à iure ad comparendum, ſine culpa iure ſuo priuetur, ſtatuitur, vt in tali caſu poſſit coram ordinario loci, vel ſi eius copiam habere nequiuerit, coram publicis, & honeſtis perſonis (vt quaſi præſcriptionem interrumpat annalem) offerre, ac præſtare, quod iuri parebit, cautionem, vt ſic poſt annum recuperare poſſeſsionem per Sedem Apoſtolicam mereatur. vt in tex. Publicæ autem perſonę in hoc caſu intelliguntur tabelliones, vel alij habentes dignitatem cum iuriſdictione. Abb. hic. & Specul. in tit. de 1. & 2. decreto. §. iam de effectu.

Cap. 12. Licet.

PAPA per reſcriptum, quo mandat ordinario, vt ſubditos ſuos corrigat, non facit ex hoc ipſum delegatum.

QVIA ordinarius iam tenebatur ex officio propriæ poteſtatis ſuos corrigere ſubditos. ſupr. c. 1. Et quoniam vbi ſuperior mandat iudici inferiori, vt id faciat, quod iam facere tenebatur, intelligitur hoc mandare ad excitandum eius officium ordinarium, non ad dandam ei nouam auctoritatem cum præiudicio alterius. infr. c. penult. niſi ex forma mandati aliud appareat, puta, ſi diceret, auctoritate noſtra facias, vel delegamus, aut committimus tibi, vel ſi mandet ea, ad quæ talis iudex non tenebatur ſaltem ita pręciſe, nam tunc videretur eum facere delegatum. Abb. hic. Et quia cauſæ delegatio in ordinario, qui iure ſuo procedere poteſt, eſſet præiudicialis archiepiſcopo; nam ſi appellatur ab illo procedente tanquam ordinario, appellatur ad archie-

archiepiſcopum. ſupr. c.duo; ſi appellatur tanquam à delegato, appellatur ad Papam delegantem. c.ſuper. §.porrò. de offic. deleg. Et Papa non intendit alteri præiudicare, niſi hoc exprimat. c.ex tuarum. de vſu pall. Et reſcriptum recipit vires ab intentione reſcribentis. c.ſuper litteris. de reſcript. Ideo ne fiat præiudicium archiepiſcopo in appellatione interponenda, mandatum epiſcopo directum in materia ordinariæ poteſtati ſubiecta, intelligitur in dubio eſſe antiquæ poteſtatis excitatiuum, non nouæ conceſſiuum. vt in tex. & infr. d. c.penult.

IDEO ab eo poterit appellari ad proximum ſuperiorem, ſicut ſi Papa nullum mandatum feciſſet.

QVIA per huiuſmodi mandatum Papa non intendit alicuius iuriſdictioni derogare. vt in tex. Et quoniam appellatio eſt gradatim de minori ad maiorem interponenda. c.anteriorum. 2.q.6. licet ad Papam poſsit ſemper etiam mediatè appellari. c. ſi quis. d.q.6. cum ipſe ſit ordinarius omnium. c.cum nobis. de elect. Ideo ex quo talis procedit in cauſa vt ordinarius, ſicut ad proximum ſuperiorem appellaretur, ſi tale mandatum non interueniſſet, ita ad eundem poteſt appellari, tali mandato non obſtante: cum per illud non mutetur iuriſdictio, & non fiat alicui præiudicium. vt in tex. & c.cum olim. de conſuet.

Cap. 13. Irrefragabili.

PRAELATI ſubditos corrigunt, & reformant, appellatione remota.

QVIA appellatio fundata eſt ſuper grauamine, vt vbi non eſt grauamen, ibi non debeat eſſe appellatio. c.vt debitus. de appellat. Et quoniam ille, qui corrigit, non grauat, niſi modum excedat. c. reprehenſibilis. & c. de priore. de appellat. Ideo non poteſt appellari à correctione prælati, niſi in corrigendo ipſe excederet modum. vt in tex. & ſupr. c.prox. Præterea, fauendum eſt prælatis, vt ad corrigendos ſubditorum exceſſus, maxime clericorum, & reformandos mores, prudenter, ac diligenter intendant, ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur. vt in tex. & c.quamuis. infr. de reg.iur. Et quoniam ſi in corrigendis exceſſibus non eſſet appellationis diffugium intercluſum, ſæpe delinquentes interponerent appellationem ad ſubterfugiendam debitam correctionem, & ſic remanerent in peccatis. c.cum ſpeciali. de appell. Ideo vt correctionis, & reformationis officium prælati libere valeant exercere, ſtatuitur, vt executionem ipſorum nulla conſuetudo, vel appellatio valeat impedire; niſi formam in talibus exceſſerint obſeruandam. vt in tex. & ſupr. c.prox. Si verò ſuperior excederet modum in corrigendo, bene poſſet appellari. d.c.reprehenſibilis; quia ille, qui corrigit vltra modum, grauat ſubditum. gloſ. in c. ad noſtram. de appell.

appell. Qui enim nimis emungit, elicit ſanguinem. prouerb. cap. 30. Et vbi quis grauatur, ibi appellatio eſt concedenda. d.c. cum ſpeciali. §. porrò. & de offic. deleg. c. ſuper. §. verum. Qua autem ratione prælati ſubditorum exceſſus corrigere debeāt nouiſſime præſcripſit Conc. Trid. ſeſſ. 13. de reform. cap. 1.

VEL conſuetudine non obſtante.

QVIA conſuetudo, per quam diſrumperetur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ, eſt potius dicenda corruptela, & vt talis extirpanda. c. cum inter. de conſuet. Et quoniam iſta conſuetudo eſſet ſubterfugium ad nutriendum in peccatis, vt dictum eſt ſuperius. Ideo ſub eius prætextu non poteſt appellatio contra debitam correctionem interponi. vt in tex. & c. cum decorem. de vita, & honeſt. cler.

SI tamen capitulum conſueuit corrigere exceſſus canonicorum, ſi intra terminum ab epiſcopo præfigendum non facit, ipſe epiſcopus hoc faciet.

QVIA immediatus ſuperior regulariter ſupplet negligentiam inferioris. ſupr. c. quanto. Et res facile redit ad naturam ſuam. c. ab exordio. diſt. 35. Et quoniam immediatus ſuperior canonicorũ eſt epiſcopus. c. nouit. de his, quæ fi. à præl. & c. nulla. de conceſſ. præb. & ad ipſum de iure communi ſpectat correctio in diœceſi. ſupr. c. 1. & 11. q. 1. c. de perſona. Ideo ex quo per competentem terminum præfixum ab epiſcopo, conuincitur capitulum de negligentia corrigendi, remouetur impedimentum conſuetudinis, & reuertitur iuriſdictio ad ipſum epiſcopum ordinarium, & immediatum ſuperiorem. vt in tex. & Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. cap. 10. Vbi enim lex, vel conſuetudo dant in ſpecie alicui iuriſdictionem, adimendo eam ab ordinario generali, videntur eam illi conferre, in quantum eſt vigil, & ſolicitus in corrigendo, aliàs ipſe ordinarius poteſt illam exercere. Abb. hic. & eſt tex. in c. cæterum. de iudic. vbi patet, quòd ſi dominus feudi eſt negligens in exercendo iuſtitiam inter vaſallos, ordinarius loci poteſt ſupplere. & gloſ. hic. ver. per capitulum.

§. Cæterum.

SI canonici ſine manifeſta, & rationabili cauſa (maxime in contemptum epiſcopi) ceſſant à diuinis, epiſcopus ceſſationem non ſeruabit.

QVIA licet de iure communi, interdicere eccleſiam, ſiue ſuſpendere, vt in ea ceſſetur per aliquod tempus à diuinis, non ſpectet ad ſolos canonicos, ſed ad epiſcopũ cum aſſenſu capituli. c. quæſiuit. de his, quæ fi. à maior. par. cap. De iure tamen ſpeciali, & ex conſuetu-

ſuetudine poteſt ad canonicos ſpectare.c.ſi canonici. & c.quamuis.eod. in 6. Sed quoniam ſi talis ceſſatio fieret ſine manifeſta, & rationabili cauſa, & præcipuè ſi fieret in contemptum epiſcopi, eſſet contra bonos mores, diminueret cultum diuinum, & grauamen adduceret eccleſijs. d. c.ſi canonici. Ideo ſtatuitur, vt epiſcopus ceſſationem per canonicos indebite inductam non ſeruet. vt in tex. Si verò ſubeſt rationabilis cauſa, pro qua canonici ceſſant ab officianda eccleſia, & in ea ſuſpendunt organa ſua; tunc non debet epiſcopus illam ceſſationem infringere, arg. huius tex. à contrario ſenſu; quia epiſcopus debet ſtudere, ne iuſta pœna eccleſiaſtica vileſcat. Archid. in d.c.ſi canonici. & c. vt priuilegia. de priuil. in 6. Et hodie qualiter debeant fieri iſtæ ceſſationes, dic, vt not. in d.c.ſi canonici. & d.c.quamuis.

ET metropolitanus vice Papæ cognoſcet.

QVIA de iure ordinario Archiepiſcopus, ſiue Metropolitanus non poteſt cognoſcere de cauſa, quam habet Epiſcopus contra ſuum ſubditum, cum Metropolitanus non habeat iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum, niſi per viam appellationis, & in quibuſdam caſibus exceptis. ſupr. c.paſtoralis. Et quoniam iſta cauſa eſt criminalis, & criminaliter mota, cum in ea agatur ad pœnam. vt in tex. & Butr. nu.20. Ideo non poſſunt eligi arbitri, qui de ea cognoſcant. gloſ. hic. ver. ſuper. ſicut fit in cauſis ciuilibus, quas epiſcopi habent cum ſuis clericis. c.ſi clerici. 11.q.1. Et quia eſt cauſa, in qua eſſet periculum, ſi epiſcopus ipſe cognoſceret, ne orirentur ſcandala inter ipſum, & capitulum, præſertim ſi ceſſatio fuiſſet facta in odium epiſcopi, qui videretur eſſe iudex, & actor. d.gloſ.hic. Ideo de ea non debet cognoſcere epiſcopus. vt in tex. Præſertim, cum ſit cauſa grauis, cuius grauitatis reſpectu deberent ei aſſiſtere canonici, iuxta c.epiſcopus. 15.q.7. & eſſet abſurdum, vt ipſi aſſiſterent in propria correctione, ne viderentur eſſe iudices, & rei. d.gloſ.hic. Ideo cum talis cauſa non poſſit cognoſci à Metropolitano tanquam ordinario, nec ab aliquo arbitro per epiſcopum, & capitulum eligendo, nec per ipſum epiſcopum habentem intereſſe, & in hoc exiſtentem priuum conſilio canonicorum; ne deſit in prouincia, qui huiuſmodi delictum corrigat, per hanc decretalem datur auctoritas metropolitano, vt in tali cauſa tanquam delegatus Papæ procedat. vt in tex. Quæ delegatio, cum ſit facta per viam iuris, non expirat, re integra, morte delegantis. Innoc. hic; ſicut expirat illa, quæ datur ab homine. c.gratum. de offic.deleg. nam homo moritur, & eodem modo cum eo extinguitur delegatio, quæ per eius exercitium adhuc non fixit radicem in perſona delegati. d.c. gratum. Lex autem nunquam moritur, ſed ſemper loquitur. l.Ariani. C.de hæret. ſicut in ſimili, diſpoſitio facta nomine dignitatis non perit per mortem hominis diſponentis, ſicut periret, ſi eſſet facta nomine proprio. c.ſi gratioſè. de reſcript. in 6. In alijs verò

verò cauſis criminalibus, quas habet epiſcopus contra ſubditum ſuum, ſi ſubditus notorie exceſſerit contra epiſcopum, tunc poteſt epiſcopus eſſe iudex in cauſa propria in odium ipſius tam temerè delinquentis, & in exiſtimationem epiſcopalis dignitatis. Innoc.in c.ex parte. de verb. ſign.& Abb.in c.cum veniſſent.de iudic. Si verò delictum non ſit notorium,ad prouidendum,ne clericus fortaſſe innocens damnetur per epiſcopum indignatum,& ad videndum, ne epiſcopus fortaſſe offenſus careat iudice contra clericum puniendum; tunc tam per epiſcopum, ſi querelatur de clerico, quàm per clericum ſi ſentiat ſe grauari ab epiſcopo, eſt concilium prouinciale adeundum. c ſi epiſcopus. il 1.11.q.3. Vel coram Papa omnium ordinario ſe debent conuenire. c.cuncta. 9.q. 3.Et ſic epiſcopus poteſt ſubditum ſuum criminaliter conuenire coram concilio prouinciali,cui præeſt Archiepiſcopus, non tamen poteſt illum conuenire corã ſolo Archiepiſcopo.d.c.ſi Epiſcopus.& de accuſ.c.ſicut.

§. Prouideant.

PRAELATVS in impoſitione pœnæ, cauere debet à quæſtu pecuniæ.

QVIA ſi prælatus de facili in correctione exceſſuum, imponeret pœnam pecuniariam, orietur ſuſpicio, quod correctionem faceret non propter Deum, ſed propter quæſtum pecuniæ ex propriæ cupiditatis,& auaritiæ radice.c.licet. de pœnis. Et quoniam non ſolum ab auaritia,quæ eſt idolorum ſeruitus. Apoſt.ad Epheſ.cap.5. Sed etiam à ſuſpicione auaritiæ debent omnes eccleſiaſtici, præſertim prælati,cauere.c.auaritiæ.de præb. Ideo ne,in impoſitione pœnæ,prælati de auaritia notentur,illam ad proprium quęſtum conuertere non debent. vt in tex. & d. cap. licet. Auaro enim nihil eſt ſceleſtius; & nihil eſt iniquius, quam amare pecuniam. Eccleſiaſtic. cap. 10. Si tamen prælatus videret pecuniariam pœnam magis timeri,quam ſpiritualem,illam imponere poſſet; at non debet ipſam conuertere in propriam vtilitatem, ſed in vſus pios,niſi euidenter indigeret. Hoſt.& Abb.hic. & ſimile habetur in l.penult.C. de modo mulctar. vbi dicitur,quod iudex pecuniariam pœnam poteſt applicare ad opera publica, puta, ad refectionem murorum,pontium, & ſimilium; & ſi ſpecialiter non deputat ad opera publica, ſed ſimpliciter mulctat,ſeu condemnat,commodum applicatur fiſco,& non ipſi iudici.Et de hac materia vide late per Hoſt.& Io.And. in c.1.de homicid.in 6.

ET ab omni alio grauamine.

QVIA præceptoris nimia ſęuitia, culpæ adſignatur.l.præceptoris. ff.ad leg. Aquil. Et qui nimis emungit,elicit ſanguinem.Prouerb. cap. 30. & ſcriptum eſt: Noli eſſe nimis iuſtus. Eccleſiaſt. cap. 7. Leuiter

uiter

uiter enim caſtigatus reuerentiam exhibet caſtiganti, aſperitatis autem nimiæ increpatio, nec increpationem recipit, nec ſalutem. c. cum beatus. diſt. 45. Et quoniam pœna debet eſſe commenſurabilis delicto. c. diſciplina. d. diſt. 45. Ideo in impoſitione pœnæ non debet prælatus grauare ſubditū. vt in tex. & c. 1. & tota diſt. 45. Vnde ab eo, qui excedit modum in corrigendo, tanquam à grauamen inferente, poteſt appellari. c. ſuper. §. verum. de offic. deleg. Et licet pœnam impoſitam à lege iudex, abſque cauſa, non poſſit minuere, vel augere. Abb. in c. de cauſis. de offic. deleg. in dubio tamen potius ſunt pœnæ molliendæ, quàm exaſperandæ. l. ſi præſes. ff. de pœnis.

Cap. 14. Quoniam.

CVM in ciuitate, vel diœceſi ſunt populi diuerſarum linguarum, epiſcopus debet prouidere eis per viros idoneos, qui ſecundum varietatem linguarum officia eis celebrent, & ſacramenta miniſtrēt.

QVIA ad paſtorem pertinet inuigilare, ne oues de ſuo grege pereant. c. tres perſonas. 23. q. 4. Non enim poteſt eſſe paſtoris excuſatio, ſi lupus oues comedit, & paſtor neſcit. c. quamuis. infr. de reg. iur. & Aug. de paſtor. cap. 8. Inquit enim Deus per Ezechielem: Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos: Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, & quod ægrotum, non ſanaſtis. cap. 34. Et quoniam epiſcopus eſt paſtor omnium, qui ſunt in ſua diœceſi. c. qui epiſcopatum. 8. q. 1. & ſupr. hoc tit. c. 1. Epiſcopus enim dicitur eſſe in eccleſia, & eccleſia in epiſcopo, vt ſi quis cum epiſcopo non ſit, dicatur in eccleſia non eſſe. c. ſcire. 7. q. 1. Ideo ad epiſcopum pertinet prouidere, ne aliqui ſint in ſua diœceſi, quibus deſint ea, quæ requiruntur ad ſalutem. c. clemens. 8. q. 1. Et quia ipſe non poteſt per ſe ipſum exercere omnia, quæ pro ſpirituali adminiſtratione ſubditorum requiruntur. c. fin. de offic. archipresb. Ideo debet impartiri ſuum onus cum diuerſis miniſtris aptis ad quodlibet ſpirituale officium peragendum. c. mandata. de præſumpt. Et quia oportet eum, qui docet, & inſtruit animas rudes, eſſe talem, vt pro ingenio diſcentium poſſit aptare ſemetipſum, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. c. oportet. 8. q. 1. Ideo vbi in ciuitate, vel diœceſi ſunt populi diuerſarum linguarum, habentes ſub vna fide varios ritus, & mores, debent epiſcopi talium locorum eis prouidere viros idoneos, qui ſecundum diuerſitatem rituum, & linguarum, diuina illis officia celebrent, & eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter, & exemplo. vt in tex. In his enim, quæ non generant periculum animarum, nec eccleſiaſticæ derogant honeſtati, vnuſquiſque populus in ſuis moribus, & ritibus ſuſtinetur. c. cum ſecundum. de tempor. ordin. & c. fin. de baptiſm.

Digitized by Google

ET ſi vrgens eſt neceſſitas, conſtituet ſibi vicarium pontificem illius linguæ.

QVIA vbi imminet neceſſitas, receditur à regulis iuris communis, quibus illa intelligitur non adſtringi. c.2. de obſeruant. ieiun. Et quoniam vbi parochiani eſſent Græci, & Epiſcopus loci eſſet Latinus, ibi eſſet neceſſarius vicarius, qui intelligeret linguam, & ritus Græcos, & qui eſſet epiſcopus, vt poſſet illis Græcis pontificalia exhibere. Butr. hic. nu. 22. Cum Græci à Latinis ordinari non debeant, nec econtra, ſi in ritu ordinandi ſunt diuerſi. d.c. cum ſecundum. Ideo licet regulariter vicarius epiſcopi non debeat eſſe alter epiſcopus, ne in vna diœceſi videantur eſſe duo capita. c. in apibus. 7. q 1. Et ne peruertatur ordo eccleſiaſticus, vt vnus epiſcopus ſub alio epiſcopo exiſtat. Clem. in pleriſque. de elect. vbi tamen eſt neceſſarium, vt vicarius epiſcopi ſit alter epiſcopus, talem ſibi vicarium epiſcopus loci conſtituere debet. vt in tex. Sed quia quilibet epiſcopus, qui habet diœceſim, tenetur in ſuo epiſcopatu reſidere. c. paſtoralis. 7. q. 1. Ideo iſte vicarius, vel debet creari epiſcopus de nouo, vel debet aſſumi de illis epiſcopis, qui ſunt ſine adminiſtratione epiſcopatuum, qui vulgariter nullatenenſes nuncupantur. Abb. hic.

NON tamen propter hoc eadem diœceſis debet habere duos epiſcopos.

QVIA tota diœceſis cenſetur vnum corpus, cuius in ſpiritualibus caput eſt epiſcopus. c. ſolitæ. de maior. & obed. & c. ſcire. 7. q. 1. Et quoniam vnum corpus non debet habere diuerſa capita, quaſi monſtrum. vt in tex. & d. c. in apibus. Ideo iſte epiſcopus datus propter diuerſitatem rituum, & linguæ, debet eſſe per omnia obediens, & ſubiectus epiſcopo diœceſano, qui eum aſſumpſit, tanquam eius vicarius. vt in tex. & infr. c. prox.

Cap. 15. Inter.

EPISCOPI, qui per ſe non poſſunt, tenentur aſſumere idoneos, qui ſuppleant ſuo loco, quo ad prædicationes, viſitationes, & confeſſionum auditiones.

QVIA inter cætera, quæ ad ſalutem ſpectant populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei permaximè ſibi noſcitur eſſe neceſſarium; nam ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur. vt in tex. eo quod non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Matth. cap. 4. Et quoniam ſæpe contingit, quod epiſcopi propter occupationes multiplices, vel inualetudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias (ne dicatur propter

defe-

defectum ſcientiæ, qui in eis reprobandus eſt omnino, nec vllo pacto tolerandus) per ſeipſos non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceſes, & effuſas. vt in tex. & c. vt ſingulæ. de offic. archipresb. Ideo ſancitur, vt epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædicationis officium ſalubriter exequendũ aſſumant, potentes in opere, & ſermone, qui plebes ſibi commiſſas vice ipſorum (cum per ſe ijdem nequiuerint) ſolicitè viſitantes, eas verbo ædificent, & exemplo; quibus ipſi cum indiguerint, congrue neceſſaria ſubminiſtrent, ne pro neceſſariorum defectu, compellantur deſiſtere ab incepto. vt in tex. & Conc. Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. Neceſſaria tamen quo ad victum iſtis, qui viſitant vice epiſcopi, ſunt prouidenda per ipſos viſitatos. c. ſi epiſcopus. eod. in 6. Sed in cæteris, qualia eſſent equi, famuli, & veſtitus, tenetur prouidere epiſcopus, qui deputat. vt in tex. & Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap. 3.

ET vt poſſint Epiſcopi reperire tales, præcipitur in eccleſijs cathedralibus, & collegiatis tales inſtitui.

QVIA bona eccleſiaſtica illis ſunt diſpenſanda, qui pro eccleſia ſunt apti ad elaborandum. c. videntes. 12. q. 1. Et quoniam ſi tales prius non educarentur, cum veniret occaſio illis vtendi, vel non reperirentur, vel non ita prompti haberentur. c. omnis. 12. q. 1. & Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 18. de refor. Cum non entis nullæ ſint qualitates. l. eius. ff. ſi cert. pet. Et cum debeant eſſe ſocij conſolationum, qui ſunt paſſionum. Apoſt. 2. ad Corinth. c. 1. Ideo vt tales viri idonei ad coadiuuandum epiſcopum, & ad ſalutem animarum ſecum cooperandum, poſſint in occaſionibus prompti haberi, præcipitur, vt in eccleſijs cathedralibus, & collegiatis, ab epiſcopis iſti ordinentur. vt in tex. & c. quia. de magiſtr.

Cap. 16. Conquerente.

EPISCOPVS in eccleſijs ſuæ diœceſis debet eſſe contentus iuribus epiſcopalibus.

QVIA ſcriptum eſt de epiſcopis: Paſcite, qui in vobis eſt gregem Dei, prouidentes non coactè, ſed ſpontaneè, ſecundum Deum, neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie, neque vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo. S. Petr. epiſt. 1. cap. 5. Et quoniam aliqui epiſcopi ita grauabant ſubditos, & eccleſias, quod potius exactores, quàm pontifices in eccleſia Dei videbantur. c. quia cognouimus. 10. q. 3. Ideo fuerunt per canones expreſſa, quæ debeat à clericis, vel laicis, epiſcopus in ſua ciuitate, & diœceſi habere. vt in tex. & 10. q. 3. toto tit. vt, per talium præſtationem, epiſcopis ſubſidium, & reuerentia; & ſubditis, & eccleſijs non nimium grauamen præbeatur. c. cum Apoſtolus. de cenſib.

E T quæ ſint talia iura epiſcopalia, hic declaratur.

QVIA per huiuſmodi declarationem præcluditur via in poſterum litigandi, vel ad minus lites diminuentur, dum epiſcopus ſcit diſtinctè, quid petere poſſit, & ſubditi non ignorant, quid debeant præſtare, gloſ.1.& 2.hic. Et quoniam ad ſuperiorem ſpectat materiam diſcordiæ amputare. Auth. de mand. princ. §. demum. coll. 3. Et iudex debet primo loco, ſi poteſt, partes ad concordiam reuocare. c.fin.de tranſact.& l.1. ff. de noui oper. nunc. Ideo vtile fuit hic exprimere, & ſpecificare, quæ iura ſint epiſcopis debita, & quando, & à quibus debeantur. vt in tex. & c.cum inter. de verb. ſignific. Et præter expreſſa in hoc tex. vide latius de talibus iuribus.infr. in c.dilectus. & de præſcript. c.de quarta.

Cap. 17. Vt iuxta.

E P I S C O P V S viſitans monaſteria non introducat ſæculares.

QVIA indecens eſt, vt in monaſteriorum viſitatione interſint ſæculares, per quos poſſet in clauſtro diſſolutionis materia prouenire. vt in tex.& c.in nona. 16. q.7. Et quoniam monaſteriorum viſitatio fit ad monaſticæ obſeruantiæ conſeruationem, & reformationem. c.cum olim.de accuſat. Ideo ne potius illa diſſoluatur, quàm reformetur, in monaſteriorum viſitatione eſt de plano, & ſine iudiciorum ſtrepitu, & laicorum interuentu, procedendum. vt in tex. & d.c. cum olim.Et quid hodie poſſint epiſcopi circa viſitandos,& corrigendos monachos, ſtatuit Concil.Trid. ſeſſ.21. de refor. c.8.

S E D duos, aut tres canonicos ſuos cum aliquibus religioſis, ſecum introducat.

QVIA in inquiſitione, & reformatione,quales fiunt in viſitatione, epiſcopus debet adhibere conſilium ſui capituli, & illorum, qui in talibus officijs ſunt exercitati. c.qualiter il 2.de accuſat. & c.ſi quid. diſt.86. Sed quoniam in viſitatione eſſet nimis graue monaſterijs,& locis viſitandis, ſi omnes canonici cum epiſcopo ducerentur; & eſſet in diminutionem diuini cultus eccleſię cathedralis,ſi omnes canonici inde remouerentur. Abb.hic. Ideo ſtatuitur, vt loco capituli ſufficiant duo, vel tres canonici in habitu decenti, cum aliquibus alijs religioſis viris, quos epiſcopus viderit expedire,qui in monaſteriorum viſitatione cum ipſo epiſcopo introducantur. vt in tex. & in extrauag. commun.cap.1. eod. tit. Statuitur autem, vt cum eo adſint ad minus duo, vel tres canonici. vt in tex.quia in ore duorum,vel trium,ſtat omne verbum. Ioan. cap.8. Et quia non eſſet decens epiſcopali dignitati, ſi abſque tali conſiliariorum numero epiſcopus viſitaret; præſertim cum aliquando viſi-

tet mo-

Digitized by Google

tet monaſteria, in quibus ſunt monachi, epiſcopo de odio erga ipſum, ſuſpecti. d.extrauag. Et hæc quo ad perſonas interueniendas cum epiſcopo in viſitatione monaſterij virorum; qui verò debeant ſecum interuenire in viſitatione monialium, habetur in Clem.attendentes.de ſtatu monach. Et quas perſonas debeat habere cum ipſo in viſitatione capituli eccleſiæ cathedralis, habetur in d.extrauag. com. Et quot poſsit ſecum ducere in viſitatione reliquarum eccleſiarum diœceſis, habetur in c. cum apoſtolus. de cenſib. & nouiſsime in Concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. cap. 3.

Cap. 18. Dilectus.

LEX diœceſana, & lex iuriſdictionis ſunt diuerſa.

QVIA licet lex diœceſana ex lata vocabuli ſignificatione comprehendat etiam ea, quæ ſunt iuriſdictionis, vt probatur in c. auditis. de præſcript. lex tamen diœceſana ſtricte ſumpta eſt ſpecies diſtincta à lege iuriſdictionis, ambæ contentæ ſub generali lege diœceſana, gloſ. hic; nam ad legem iuriſdictionis pertinent datio curæ animarum, delictorum coërctio, ordinatio eccleſiarum, ſiue conſecratio altarium, & uirginum, confectio chriſmatis, & generaliter omnium ſacramentorum, & ordinum collatio, quæ conſiſtunt in dando, & ſimilia, quæ enumerantur. ſupr. in c.conquerente. Ad legem uerò diœceſanam ſtrictè ſumptam ſpectat vocatio ad ſynodum, & ad ſepulturas mortuorum, cathedraticum, tertia, vel quarta mortuariorum, quarta decimarum, & hoſpitium, & conſimilia, quæ conſiſtunt in recipiendo. d. gloſ. hic, & gloſ. in c. 1. 10. q. 1. A tali lege diœceſana ſtrictè ſumpta, fauore religionis, ipſo iure omnia monaſteria ſunt exempta. 10. q. 1. c. 1. & q. 3. c. inter cætera; nec ad talia facienda cogi poſſunt. 18. q. 2. c. quam ſit. A lege verò iuriſdictionis non ſunt exempta, niſi ſpeciali priuilegio ſint munita; ſed omnia monaſteria, in ſua diœceſi conſtituta, ſubſint epiſcopo quo ad legem iuriſdictionis. c. hoc tantum, & c. cognouimus. 18. q. 2. & c. interdicimus. 16. q. 1. Sæcalares verò eccleſiæ ſubſunt epiſcopo, quo ad vtramque legem. c. de his. & c. antiquos. 10. q. 1. Præſtant tamen monaſteria epiſcopo ſeruitiū ex prima inſtitutione. c. Eleutherius. 18. q. 2. Et etiam ratione viſitationis. c. cum ex officij. de præſcript. Vel quod debetur ex conſuetudine. c. ſeruitium. 18. q. 2. & c. quæſitum. 1. q. 3. Capellę verò monaſteriorum, ſeu regularium, ſubſunt epiſcopo quo ad vtramque legem, ſicut aliæ capellæ diœceſis. ſupr. c. conquerente, & de priuil. c. cum & plantare. §. in eccleſijs, niſi pleno iure ſubſint monaſterijs, & ſint exempta monaſteria cum eorum capellis. c. quoniam, & c. ex ore. de priuil. Vnde ratione capellarum non exemptarum monachi tenentur venire ad Synodum. d. c. ex ore. Sed & Abbas ad ſynodum venire tenetur. c. quod ſuper. de maior. & obed. Quod intelligas de eo, qui populum habet, ſecus de his, qui non habent populum. 18. diſt. palea.

palea. epiſcopus. & 18.q.2.c.fin.§. canonica. Et quoniam vna ſpecies differt ab alia, & quælibet differt à ſuo genere. Porphirius in prædicabilib.cap.de genere, & cap. de differentia. Ideo,ſiue lex diœceſana ſumatur tanquam genus comprehendens ſub ſe legem diœceſanam ſpecifice ſumptam, & legem iuriſdictionis, ſuas ſpecies; ſiue ſumatur ſpecifice, & ſtrictè, tanquam vna ſpecies; ſemper differt à lege iuriſdictionis,quæ eſt alia ſpecies.d.gloſ.hic.& gloſ.10.q.1.in princ. Sed quæritur, quomodo collatio ordinum, conſecratio virginum, & eccleſiarum, & alia, quæ ſunt ordinis epiſcopalis, dicantur eſſe de lege iuriſdictionis? Nam non videtur hoc poſſe procedere; quia ſi eſſent iuriſdictionis,poſſent delegari non habenti ordinem epiſcopalem, & in contrarium eſt tex.in c.aqua.de conſecr.eccl. vel altar. vbi dicitur, quod iſta non ſunt iuriſdictionis,ſed ordinis epiſcopalis. Reſpondetur,quòd effectus iſtorum ſacramentorum procedit ex ordine epiſcopali, & non ex iuriſdictione; vnde Legatus Papæ non epiſcopus non poteſt iſta conferre, quantumcunque habeat iuriſdictionem ampliorem epiſcopo.c.ſuffraganeis.& c.tranſmiſſam.de elect. Sed quatenus iſta applicantur ad perſonam ordinati, ſunt iuriſdictionis; quia epiſcopus non poteſt ordinare niſi illum, in quem habet iuriſdictionem; & per eum, qui contrarium facit,licet imprimatur character,quia talis ordinans non caret poteſtate conferendi,non tamen datur exercitium ordinis. cap. nullus. de paroch.& 9.q.2. per totum, Immo punitur epiſcopus, qui ordinat non ſubditum.c.fin.de tempor.ordin.in 6. Et hoc reſpectu iſta dicuntur de lege iuriſdictionis diſtincta à lege diœceſana. gloſ. hic. & Innoc.in c.1. de ſtatu regular. nam propter iuriſdictionem, quam epiſcopus habet in ſuos ſubditos, debent ipſi ab eo, & non ab alio epiſcopo,recipere iſta ſacramenta,niſi ſint exempti.c.veniens.de præſumpt.

VNDE res iudicata in vna,non obſtat agenti in alia.

QVIA ex diuerſis non fit illatio.l.Papinianus.ff.de minor. Et quoniam verba ſententiæ ſunt ſtrictè intelligenda, ita quod non debent habere illum intellectum,quem ex lata vocabuli ſignificatione poſſent habere; ſed debent reſtringi ad illum intellectum,quem poſſunt habere ſtrictè. Abb.hic,& Anchar.conſil. 173. Ideo ſententia lata ſuper lege diœceſana, eſt intelligenda de lege diœceſana ſtrictè ſumpta, pro vt eſt ſpecies diſtincta à lege iuriſdictionis; & ſic non comprehendit ſub ſe legem iuriſdictionis,vt comprehenderet lex diœceſana generaliter ſumpta.vt in tex.& gloſ.10.q.1.in princ.

Cap. 19. Graue.

PER reſcriptum, quo Papa mandat ordinario,vt corrigat clericos ſuæ diœceſis,non datur ei iuriſdictio ſuper exemptos.

Quia

QVIA per tale mandatum Papa non intendit dare ordinario nouam iuriſdictionem in præiudicium alterius; ſed excitare ſuam antiquam, ne in ea exercenda ille eſſet negligens. ſupr. c. licet. Et quoniam ius commune non tollit priuilegium. l. fiſtulam. §. fin. & ibi gl. ff. de ſeruit. ruſt. præd. Et per generale mandatum poſterius conceſſum, priori ſpeciali, ſcilicet priuilegio exemptionis, non derogatur, cum de illo in generali mentio non habeatur. c. 1. de reſcript. Ideo per tale mandatum ordinariæ iuriſdictionis excitatiuum, non ampliatur iuriſdictio epiſcopi in eos, qui ex iure ſpeciali ab ipſo ſunt exempti. vt in tex. & d. c. licet. Immo etiam propter negligentiam prælati immediati exemptorum, poteſtas non deuoluitur ad epiſcopum, cum non ſit ordinarius illorum, nec in eos aliquam habet iuriſdictionem, ſed deuoluitur ad ſuperiorem illius prælati exempti, vt ſic, ſi abbas exemptus eſt remiſſus in corrigendo monachos ſuos, non fiat deuolutio poteſtatis ad epiſcopum, ſed recurrendum eſt ad Papam; ſi verò non eſſet abbas exemptus, tunc, data eius negligentia, corrigeret epiſcopus. gloſ. hic. ver. corrigere. & c. ſicut. de ſupplen. negl. prælat. & nouiſſimè vide Concil. Trid. ſeſſ. 21. de reformat. c. 8.

Cap. 20. His, quibus.

ORDINARIVS, cui competit abſoluere ab excommunicatione, poteſt alijs abſolutionem demandare.

QVIA ordinarius loci, & delegatus principis, habent facultatem alteri committendi ea, quæ ipſis competunt facienda. ſupr. c. quod ſedem. & de offic. deleg. c. paſtoralis. Et quoniam de iure canonico ſunt delegabilia tam ea, quæ ſunt meri, quàm ea, quæ ſunt mixti imperij. gloſ. in c. peruenit. diſt. 95. excepto vſu pallij. c. ad hoc. de auct. & vſu pall. Et ſicut excommunicatio quandoque eſt meri, quandoque eſt mixti imperij. Abb. hic. ita & abſolutio, nam par poteſtas eſt in ligando, & in ſoluendo. c. verbum. de pœnit. diſt. 1. Ideo illi, qui ordinario iure, vel delegato à principe, poſſunt abſoluere, poſſunt etiam, cũ viderint expedire, committere alteri, vt abſoluat. vt in tex. Dummodo delegatus habeat iuriſdictionem, & non ſit ei commiſſum à principe nudum miniſterium. c. fin. de offic. deleg. & vide Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. de caſuum reſeruat. & ſeſſ. 24. de refor. cap. 6.

In Se-

In Sexto. Cap. 1. Romana.

ARCHIEPISCOPVS non poteſt ſibi conſtituere officiales in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum.

QVIA Metropolitanis, ne ſuorum ſuffraganeorum ingrediantur diœceſes, vt in eis auctoritate propria iudicent, diſponant, aliquidue aliud agant, canonica prohibent inſtituta. vt in tex. & extr. c. paſtoralis. Et quoniam qui non poteſt per ſe gerere actum, non poteſt etiam per interpoſitam perſonam. c. ſicut. diſt. 46. & ff. de admi. re. ad ciui. perti. l. 2. §. 1. Ideo ſicut Archiepiſcopus non poteſt per ſeipſum in iſtis diœceſibus talia facere, ita non poteſt illa per ſuos officiales exercere. vt in tex. & gloſ. in c. epiſcopus gubernationem. diſt. 87. Si enim Archiepiſcopis hoc permitteretur, eſſet nimis perturbatio iuriſdictionis epiſcopalis, cum ſemper eſſet prompta contentio inter iſtos officiales, & epiſcopum diœceſis. Innoc. hic.

ETIAM pro futuris cauſis per appellationem deuoluendis ad ipſum.

QVIA tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem. l. 1. ff. de vſur. Et hac ratione reſcripta non conceduntur ſuper futuris côtrouerſijs. c. fin. extr. de reſcript. Et quoniam nemo dat, quod non habet. c. Daibertum. 1. q. 7. Ideo cum in cauſis, in quibus non dum extitit appellatum, Archiepiſcopus non habeat iuriſdictionem actu, ſed ſolo habitu. d. c. paſtoralis. ante exiſtentem appellationem, illas alteri committere non poteſt. vt in tex. & c. quod autem. extr. de iurepatr.

NISI de conſuetudine hoc habeat.

QVIA conſuetudo rationabilis, & præſcripta præiudicat iuri poſitiuo. c. fin. extr. de conſuet. Et quoniam illa poteſt dare iuriſdictionem etiam priuatæ perſonæ. c. dilecti. extr. de arbitr. & c. cum contingat. de for. compet. Ideo fortius poteſt prorogare iuriſdictionem Archiepiſcopi, vt poſſit in diœceſi ſui ſuffraganei officiales conſtituere. vt in tex. & c. conqueſtus. 9. q. 3. Cum in quibuſdam caſibus iam ipſe habeat iuriſdictionem in tali diœceſi. d. c. paſtoralis. Appellatione autem conſuetudinis, in dubio intelligitur de præſcripta. gloſ. hic. ver. conſuetudine. & Gemin. §. non ſic. num. 4.

ET tunc etiam tales officiales inhibere non poſſunt, priuſquam fuerit appellatum.

Quia

QVIA talis conſuetudo dat iuriſdictionem Archiepiſcopo, vt ante appellationem poſſit huiuſmodi officiales cõſtituere, qui poſt appellationem cognoſcant, non autem quod poſſit eos ſic conſtituere, vt ante appellationem in cauſa ſe ingerant, cum nec ipſemet Archiepiſcopus tunc poſſit cauſam cognoſcere. Gemin. hic. nu. 2. Et quoniam ſi aliquis Archiepiſcopus prætenderet ſub prætextu alicuius conſuetudinis conſtituere tales, qui poſſent cognoſcere etiam ante appellationem, illa eſſet irrationabilis, & nimium præiudicialis epiſcopo. Innoc. hic nu. 1. & Archid. ver. inhibemus. Ideo prohibetur, vt ante appellationem, ſub quouis conſuetudinis prætextu, tales officiales cognoſcere non poſſint. vt in tex. Ne plus poſſit Archiepiſcopus per alium, quàm poſſit per ſeipſum. c. poteſt quis. infr. de reg. iur.

§. Officiales.

DONEC Archiepiſcopus de facili poteſt haberi, officialis eius ſuffraganeum excommunicare, ſuſpendere, aut interdicere non poteſt.

QVIA pontificali dignitate præditis, ob reuerentiam ſacri officij, quod exercent, plurimum conuenit deferri, & eos plus alijs decet honorari. c. 2. ſupr. de offic. deleg. Et quoniam plus defertur dignitati epiſcopali, ſi ſuffraganeus delinquens puniatur per Archiepiſcopum, qui ratione propriæ dignitatis eſt eius ſuperior, quam ſi puniatur per officialem, qui epiſcopo eſt inferior dignitate, licet in officio, quod pro Archiepiſcopo exercet, ſit ei ſuperior. gloſ. hic. ver. non attentent. Ideo ad deferendum epiſcopali dignitati, præcipitur, ne officialis Archiepiſcopi proferat in ſuffraganeum aliquam pœnam, dum per ipſummet Archiepiſcopum poteſt in illum eiuſdem pœnæ ſententia proferri. Vt in tex. & d. c. 2. de offi. deleg.

Cap. 2. Si canonici.

CANONICI, qui à diuinis ceſſare poſſunt conſuetudine, vel alio iure, ſi ceſſare volunt, cauſam ſuæ ceſſationis exprimant in inſtrumento publico, vel patentibus litteris, ſuo, vel alio authentico ſigillo munitis.

QVIA talis ceſſatio non eſt facienda ſine manifeſta, & rationabili cauſa. extr. c. irrefragabili. §. cæterum. Et ſuper ea debet interuenire tractatus, & ſeruari forma tradita, infr. in c. quamuis. non enim pro penſione ſubtracta, vel pro alia minima offenſa debet fieri, ſed propter grauem iniuriam, puta, ſi fiant ſtatuta contra libertatem eccleſiaſticam, vel ſi ponantur talliæ, aut collectæ clericis, vel ſi detineatur clericus, aut alia perſona eccleſiaſtica per ſecularem balliuum, & his ſimilia. gloſ. hic ver. cauſa. Et quoniam iſta non bene poſſent probari ſine authentica

 ſcri-

ſcriptura, in qua appareat, an talis cauſa interuenerit, & an tractatus ceſſandi fuerit ſeruatus. vt in tex. & c.vt circa. ſupr.de elect. Ideo ſi canonici ex iure ſpeciali habeant hanc facultatem ceſſandi, (cum de iure communi non competat eis,ſed epiſcopo. d.c.irrefragabili) debent per ſcripturam authenticam in vno de prædictis modis facere de tali legitima ceſſatione conſtare. vt in tex. & infr. d.c.quamuis.

E T exhibeant illud, vel illas illi, contra quem ceſſant.

QVIA ſi cauſa ceſſandi,quam canonici expreſſerint,non fuerit inuenta canonica, præter alias pœnas per ipſos incurrendas, teneantur ei, contra quem ceſſauerint, de damnis, & iniurijs ſatisfacere; ſi autem cauſa fuerit canonica iudicata, is, qui occaſionem ceſſationi dedit, ad omne intereſſe dictis canonicis, & eccleſiæ, cui debitum officium,eius culpa,fuit ſubtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augumentum conuertendam, ſuperioris arbitrio condemnatur. vt in tex.& d.c.quamuis. Et quoniam in omni actu,in quo vertitur intereſſe partis, eſt regulariter ei citatio facienda. c.qualiter il 2. extr. de accuſat. & l.de vnoquoque. ff. de re iudic. Et hæc exhibitio ſcripturæ ceſſationis parti facienda, eſt quaſi quædam requiſitio ei facta, vt poſsit deliberare ſuper ſatisfactione capitulo impendenda. Archid. hic. Ideo canonici volentes à diuinis ceſſare, debent conficere duo inſtrumenta, ſeu ſcripturas authenticas,primam, in qua exprimant cauſam ceſſationis; ſecundam, de exhibitione, & aſſignatione illius inſtrumenti facta ei, contra quem ceſſare proponunt. Durand.hic nu.22. An autem cauſa ceſſandi fuerit legitima, erit arbitrio iudicis diſcernenda. Archid. hic, & not.infr. in d.c. quamuis.

H O C prætermiſſo, vel expreſſa cauſa non inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab eccleſia, reſtituant.

QVIA beneficium datur propter officium.c.extirpandæ.diſt.81.vt qui altario deſeruiunt, de altario viuant. Apoſt.1. ad Corinth. cap.9. Et quoniam canonici, qui ceſſauerunt ſine his requiſitis, cenſentur ex eorum culpa indebite à diuinis ceſſaſſe, & eccleſiam ſolitis defraudarunt officijs. gloſ.hic.ver.tenebuntur. Ideo cum non præſtiterint eccleſiæ ſeruitia, propter quæ eis fructus aſsignantur, de illis viuere non debent,& ad reſtitutionem tenentur.vt in tex.& infr. c.quamuis. Et quia vbi clericus ex ſua culpa priuatur fructibus eccleſiæ,illi debent conuerti ad eiuſdem eccleſiæ vtilitatem, cui debitum obſequium eſt ſubtractum. c.penult. extr. de cleric. non reſid. Reſtitutio enim eſt facienda ei, cui res auſertur. c.cum tu.extr.de vſur. Ideo tales fructus ſunt conuertendi in diuini cultus augumentum,arbitrio ſuperioris, in eadem eccleſia, à qua fuit indebite ceſſatum. vt in tex.& d.c.quamuis.

ET

ET quæ percipere debent, non percipiant.

QVIA qui admittitur ad agendum, multo magis eſt admittendus ad excipiendum. l.1.§. quod ait. ff. de ſuperfici. Et quoniam contra iſtos canonicos datur actio eccleſiæ ad repetendum fructus per eos male perceptos tempore, quo indebite in ea ceſſarunt à diuinis, vt dictum eſt ſuperius. Ideo multo magis eidem eccleſiæ competit exceptio ad non ſoluendum eis fructus non perceptos. vt in tex. & c.qui ad agendum. infr. de reg.iur.

ET ſatisfaciant de iniurijs illi, contra quem ceſſant.

QVIA iniuria alicui illata, loco rei ſibi ablatæ computatur. Inſtitut.de iniur. §.pęna. Et quoniam res ablata eſt reſtituenda proprio domino. c.cum tu. extr.de vſur. Ideo ei, contra quem iniuſtè ceſſarunt, canonici de damnis, & iniurijs ſatisfacere debent. vt in tex. Et quoniam ſecundum cuiuſque dignitatis gradum, vitæque honeſtatem, creſcit, aut minuitur iniuriæ æſtimatio. d.§. pęna. Ideo ille, contra quem ceſſatum eſt, æſtimabit iniuriam hoc modo; potius voluiſsem centum, vel ſimilia, perdidiſse de meo, quàm hanc iniuriam pati, & iudex poſtea taxabit quantitatem, ſcilicet quanti, conſideratis circunſtantijs, ſibi videbitur iniuria æſtimanda, & deinde faciet iurare partem, vt declaret, ſe noluiſse pro iſta quantitate ſic taxata, illam ſuſtinuiſse iniuriam, & poſtea iudex condemnabit iniuriantem in illa quantitate. gloſ. hic ver. damnis. & Gemin. in §.ſciturì.

CAVSA legitima inuenta, tenetur ille ad intereſſe canonicis, & ad certam quantitatem eccleſiæ, ſuperioris taxandam arbitrio.

QVIA qui occaſionem damni dat, damnum dediſse videtur. c.fin. extr.de iniur. Et quoniam qui occaſionem iuſtæ ceſsationi dedit, fuit in culpa, vt canonici perderent fortaſse eleemoſinas, & alia emolumenta, & quòd eccleſiæ debitum officium ſubtraheretur. vt in tex. Et qui damnum dat, debet parti reficere intereſse. l.qui repertorium. §. ſi tutor. ff.de adminiſtr.tutor. Ideo is, qui dedit cauſam iuſtæ ceſsationi, debet condemnari canonicis ad omne intereſse, quod ſunt paſsi, & eccleſiæ debet condemnari ad certam quantitatem ſuperioris arbitrio taxandam, vt conuertatur in futurum ad diuini cultus augumentum in recompenſationem præteriti ſeruitij, & officij culpa illius ei ſubtracti. vt in tex. & gloſ. ver. damnis.

ET reprobatur conſuetudo, qua imagines ſanctorum in dicta ceſſatione ſpinis, & vrticis ſupponebantur.

QVIA ſacras imagines propter reuerentiam illorum, quos imago figurat, honorare, & venerari debemus; non quod credatur in-

eſſe aliqua in ijs diuinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ, vel quod ab eis ſit aliquid petendum, vel quòd fiducia in imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant, ita vt per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur. cap. venerabiles. de conſecrat.diſtinct.3.& Concil.Trid.ſeſſ.25.de inuocat.& venerat.ſanctor. Et quoniam tractare imagines Sanctorum irreuerenti auſu eſt deteſtabilis error horrendæ indeuotionis. vt in tex. & c. perlatum.d.diſt. 3. Ideo omnino prohibetur, & reprobatur abuſus proſternendi per terram imagines Sanctorum in aggrauationem ceſſationis à diuinis.vt in tex.ſicut ob eandem cauſam ſignum Saluatoris in ſolo, aut ſilice,vel marmoribus humi poſitis,ſculpere, vel pingere nō licet.l.vnic. C.nemini lice.ſign.Saluat.& vide S.Tho.2.2.q.84.art.1.

ET contrarium facientes, ſunt grauiter puniendi.

QVIA pœna eſt imponenda delinquentibus,tum vt caſtigetur eorum præterita culpa.c.diſciplina.diſt. 45. tum, vt in futurum is, qui fuit culpa ſtultus,fiat pœna ſapiens.c.qui ea.diſt.38. tum, vt pœna vnius ſit metus aliorum.c.qua propter. 2.q.7. Et quoniam ſic indecenter pertractare ſacras imagines, erat abuſus penitus deteſtandus.vt in tex. Ideo in eos,qui talia perpetrauerint,debet ferri vltrix, & dura ſententia,quæ delinquentes ſic puniat grauiter, quod alios à ſimilium præſumptione compeſcat. vt in tex.& Ioan.de Anania in c.2.extr. de maledicis.

Cap.3. Ordinarij.

ORDINARII locorum poſſunt compellere ſuos ſubditos obtinentes plures dignitates,vel eccleſias, quibus animarum cura imminet,ſeu perſonatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura ſimilis eſt annexa,vt intra certum tempus,pro facti qualitate, ipſorum ordinariorum moderandum arbitrio, diſpenſationes ſufficientes ſuper illis ſimul retinendis exhibeant.

QVIA licet regulariter nemo ſit cogendus edere titulum ſuæ poſſeſsionis.l.cogi.C.de petit.hæred.& 2.q.5.§.1. Hoc tamen fallit, vbi quis poſsidet contra iuris communis diſpoſitionem. c. dudum.extr.de decim.& c.contra morem.diſt.100. Nam propter præſumptionem,quæ tunc eſt contra eum,quod non iuſtè poſsideat, transfertur in eum onus probandi,ſe legitime poſsidere.l.ciuile. C.de furt. Et quoniam habere ſimul plura beneficia,maximè curata,& dignitates,eſt contra iuris communis diſpoſitionem.c.de multa. extr. de præb. & c. quia nonnul-

nonnulli.de cleric.non reſid. Ideo poſſunt ordinarij compellere illos,qui talia plura beneficia poſsident,ad oſtendendum,quomodo legitimè poſſideant.vt in tex.& gloſ.fin.in c.ex inſinuatione.extr. de procur. Et hodie non ſolum ordinarij hoc poſſunt, ſed ad id ex præcepto ſub pœnis tenentur.infr.in extrauag.commun.c.2.& Concil.Trid.ſeſſ.7. de reform. cap.5. Præſumptio enim transfert onus probandi quandoque ad reum. l.ſiue poſsidetis.C.de probat. Et hæc habent locum etiam in minoribus beneficijs,niſi eſſent talia,quæ de iure ſimul teneri poſſent. gloſ.hic. ver. animarum. Quæ autem poſsint plura retineri, dic,vt in c.gratia. ſupr. de reſcript.& Concil.Trid.ſeſſ.24.de refor.cap.17.

QVAS ſi non oſtenderint,perinde procedatur,ac ſi nullas haberent.

QVIA paria ſunt non eſſe,& non apparere, quo ad iudicis proceſſum.l.Rutilia.& l.in lege.ff.de contrahen. empt. & c. ſolemnitates.de conſecr.diſt. 1. Et quoniam ſola poſſeſsio non ſufficit in eccleſiaſticis beneficijs,niſi adſit canonica inſtitutio.c.ex frequentibus. extr. de inſtitut. Et ipſa non præſumitur adeſſe, quando intra debitum tempus non probatur in caſu,quo venit probanda.gloſ.hic.ver.& ipſo. Ideo ex quo talia beneficia cenſentur vacare,& per tales illicitè detineri, poterunt per legitimos collatores alijs idoneis libere conferri. vt in tex. & d.c.de multa. Si tamen beneficiatus ex iuſto impedimento non potuit intra tempus aſſignatum oſtendere titulum, excuſatur, & poterit illud poſtea oſtendere.gloſ.ver.libere. quia iuſtè impedito, non currit tempus.c.cupientes.§.quod ſi.ſupr.de elect.& l.contra.C.de inoffic.teſt.

ET ſi oſtenderint,& ſufficientes,non amplius moleſtentur.

QVIA ſufficiens diſpenſatio facit licitum, quod aliàs eſſet illicitum.gloſ.penult.in c.dudum il 2.extr.de elect. Et quoniam temerarium eſſet,velle moleſtare legitimè poſſidentem.c.1.extr. de calumn.& l.eum.ff. de iudic. Ideo ſi diſpenſatio exhibita euidenter appareat ſufficiens,exhibens nequaquam in beneficijs huiuſmodi,quæ canonicè obtinet,erit poſtea moleſtandus. vt in tex.& c.vt circa.§.alioquin. ſupr.de elect. Diſpenſatio autem dicitur ſufficiens, quando eſt conceſſa ab habente poteſtatem;& qui ſit ille in hoc caſu,habetur in d.c.de multa.& ſupr.de reſcript.c.gratia.Et quod ſit facta cum expreſſione eorum, quæ poterant retardare concedentē.c.non poteſt.infr.de præb. Et quod ſit facta ex cauſa iuſta.gloſ.penult.in c.non eſt.extr.de voto.& gloſ.in c. vt conſtituerentur.diſt.50.

PROVISO, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarū.

QVIA diſpēſatio ſuper talibus, ſemper datur,vel darī intelligitur, ſecundum iſtas duas modificationes,ſcilicet,ne in conceſſis beneficijs cura animarum negligatur, & ne debitis obſequijs ipſa be-

neficia

neficia defraudentur. gloſ.hic.ver.cura.& Gemin.§. cæterum. Et quoniam ad epiſcopum, & ordinarium loci,ſpectat prouidere, ne Dei cultus minuatur,& ne animarum cura negligatur.ext.c.irrefragabili. Ideo licet,quo ad remouendum talem beneficiatum, ordinarius non habeat poteſtatem,propter diſpenſationem licitè obtentam; in his tamen,quæ ſpectant ad obſequium Dei, & curam animarum,bene habet poteſtatem; nec ad ipſum,ſuper talibus impediendum, ſe extendit diſpenſatio. vt in tex.& d.gloſ.hic.& c.cum ex eo.ſupr.de elect.

SI autem dubitetur de diſpenſatione, ad Sedem Apoſtolicam recurratur.

QVIA ſi ipſi ordinarij poſſent in talibus de validitate diſpenſationis Apoſtolicæ iudicare,periculum eſſet, ne ſæpe,ſub prætextu pietatis,indebite vexarent diſpenſatos. Durand.hic num.26. Et quoniam eius eſt interpretari, cuius eſt condere.c.in audientia. extr.de ſent.excom.& l.1.C. de legib. Ideo ſi de ſufficientia talis diſpenſationis dubitetur,erit ad Apoſtolicam Sedem recurrendum,cuius eſt æſtimare, quem modum ſui beneficij eſſe velit. vt in tex.& c.cum veniſſent. extr.de iudic.

TALIBVS plura ſimilia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, niſi oſtenſa diſpenſatione ſufficienti.

QVIA cum tales habeant iſta plura beneficia contra iuris communis diſpoſitionem, ſi non oſtendunt legitimam diſpenſationē, præſumuntur illicite poſſidere, vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam propter talem præſumptionem,quæ eſt contra eos, cenſentur inhabiles ad beneficium eccleſiaſticum obtinendum.gloſ.hic.ver.oſtendatur.& c.is,cui.infr.de præb. Ideo donec non auferunt illam malam præſumptionem, & oſtendant per diſpenſationem ſe legitime poſſidere, aliud beneficium eis conferri non poteſt, etiam ſi fuerit caſus, in quo alias ipſis potuiſſet conferri.vt in tex.& c.cum iam dudum.ext.de præb.

ET tunc ita demum conferatur, ſi per diſpenſationem poſſunt illud cum alijs retinere.

QVIA diſpenſatio,tanquam exorbitans à iure communi,eſt odioſa,& eius conceſſio eſt ſtrictè intelligenda.c.1. ſupr. de fil. presb. Et quoniam per ſtrictam verborum intelligentiam diſpenſatio ſuper obtentis, non comprehendit obtinenda; cum aliud ſit acquirere, aliud retinere. l.quemadmodum. ff.de acquir.poſſeſſ. Ideo ſi non apparet,quod diſpenſatio ſe extendat etiam ad aliud ſimile beneficium obtinendum, per illam conceſſam ſuper iam obtentis,non datur facultas ad alia obtinenda.vt in tex.& c.non poteſt.infr.de præb.

VEL

V E L ſi prioribus renuntiauerint.

QVIA renuntiatio beneficij ſponte,& liberè facta, & à ſuperiore admiſſa,ita ſeparat beneficiatum à beneficio, vt ille quo ad tale beneficium cenſeatur mortuus.c.ex tranſmiſſa.extr.de renunt. Et quoniam non entis nullæ ſunt qualitates.l.eius, qui.ff.ſi cert.petat. Et ceſſante cauſa,ceſſat effectus.c.cum ceſſante. extr. de appellat. Ideo cum iſte non fuerit in culpa in præteritum, ex quo per diſpenſationem legitimè poſſedit; & cum ei non obſtent amplius beneficia,quæ habebat,ex quo illa legitimè renuntiauit,nō debet impediri, quin in poſterum poſſit ad aliud beneficium promoueri. vt in tex.& c.cum inter.extr. de renunt. Hoc autem,quod hic dicitur de renuntiatione prius facienda,habet locum, quando quis obtinebat talia plura beneficia ex diſpenſatione.gloſ.fin.hic. nam quando quis obtinebat vnum tantum de iure communi,per adeptionem ſecundi vacat primum ſimile,ipſo iure: & abſque alia renuntiatione tenet collatio ſecundi. d.c.de multa. & nouiſſimè Concil.Trid.ſeſſ.7.de refor.cap.4.

A L I T E R collatio facta non teneat.

QVIA per adeptionem poſterioris ſimilis beneficij,talia,quæ obtinebantur per diſpenſationem,non vacant ipſo iure.gloſ.fin.hic. Et diſpenſatio non ſe extendit ad illa retinenda, & ad aliud conſequendum, vt dictum eſt ſuperius, & gloſ.hic.ver.aliter. Et quoniam ſi illa prius non renuntiarentur, ordinarius cōferret beneficium habenti aliud incompatibile.vt in tex.quod facere non poteſt.d.c.de multa. Ideo ſi ille,qui vult obtinere aliud ſimile à prælato, non oſtendat ſufficientem diſpenſationem ad iſtud aliud obtinendum cum retentione priorum, vel ſi non renuntiat prioribus, antequam aliud ei conferatur, collatio poſtea ei facta de alio, tanquam facta inhabili, nullius eſt momenti. vt in tex.& Clem.ſi plures.de præb,

Cap.4. Quia.

P R A E C I P I T Papa,ne prælati ſubditis interdicant, ne ſtatum eccleſiarum, & perſonarum,ſuperioribus inquirentibus manifeſtent; nec eos ad id celandum iuramentis,promiſſionibus,obligationibus,aut alijs pœnis adſtringant.

QVIA plerique prælati non ſine multa temeritatis audacia præcipiebant ſuis ſubditis, ne ipſorum ſuperioribus, aut Apoſtolicæ Sedis Legatis,vel Inquiſitoribus, ad inquirendum, corrigendum, & reformandum in eorum eccleſijs,monaſterijs, ſiue locis,ab Apoſtolica Sede deputatis,veritatem aperirent, eoſq. ſub varijs pœnis, & obligationibus ad criminum occultationem adſtringebant. vt in tex. & c. olim.

olim.extr. de accuſat. Et quoniam iſte erat modus nutriendi populum in peccatis, & ſuperiorum auctoritatem illudendi.vt in tex. Ideo ad obuiandum malitiæ talium prælatorum, ſub grauibus pœnis inhibetur prælatis, ne de cætero ſimiles prohibitiones facere audeant. vt in tex. & d.c.olim.

E T decernit, quod contra factum fuerit, irritum, & inane.

QVIA licet valeant pactum, & iuramentum de non accuſando, quando illa tendunt ſolum ad excludendam partem accuſare volentem.c.quemadmodum.extr.de iureiur.& c.veniens. de accuſat. non tamen valent, quando tendunt ad præcludendam iudici viam indagandæ veritatis.c.1.extr. de crim. falſ. Et quoniam prælati faciebant ſubditis iſtas prohibitiones ad celandam ſuperioribus veritatē, vt dictum eſt ſuperius. Ideo tales prohibitiones, & promiſsiones, tanquam illicitæ, & contra bonos mores, decernuntur non valere. vt in tex. & d.c. olim. Et apponitur clauſula, irritans, vt in tex. quia tunc contrafactum eſt nullum abſque ope exceptionis.vt not.in Clem.1.de elect.

E T ſententias, iuramenta, promiſſiones, uel pœnas non ligare.

QVIA debemus vti rebus eo modo, ad quem ſunt inſtitutę.c.is autem.22.q.2. Et quæ ſunt inſtitutæ ad bonum, non ſunt peruertendæ ad malum.c.ſicut.ext.de iureiur. Et quoniam ſententiæ, iuramenta, promiſſiones, & pœnæ, non ſunt inſtituta, vt eſſent vincula iniquitatis, ſed vt ſint iuſtitiæ inſtrumenta.c.inter cætera.22.q.4.& gloſ.in c. non eſt obligatorium. infr. de reg. iur. Ideo non debet eis aliquis vti ad impediendam iuſtitiam, & nutrienda peccata; in quo caſu, ſicut iſta non ſunt obligatoria.d.c.non eſt. ita ad maiorem expreſsionem, decernuntur non ligare, nec valere.vt in tex.& c.fin.extr.de teſtib.& vide nouiſſime ſancita per Concil.Trid.ſeſſ.24.de refor.cap.20.

E T præſumptores præcipit pœna condigna à ſuperioribus eiſdem puniri.

QVIA delinquentium temeritas non debet tranſire impunita. vt in tex. Sed quos Dei timor à malo non reuocat, ſaltem coercere debet ſeueritas diſciplinæ. c. cum in cunctis. extr. de elect. Et quoniam huiuſmodi pręlati grauiter peccant, cum loco corrigendi ſubditos, & deferendi honorem eorum ſuperioribus, nutriant illos in peccatis, & iſtos illudant, vt dictum eſt ſuperius. Ideo à ſuperioribus, vel legatis, ſeu Inquiſitoribus ad corrigenda illa populorum delicta poteſtatem habentibus, animaduerſione cōdigna etiam tales prælati præcipiuntur caſtigari. vt in tex. Qui enim recipit poteſtatem ad corrigendum aliquod delictum, recipit illam etiam in eos, qui impediunt eius iuriſdictionem.c.ſane,il 2.extr.de offic.deleg. Sed cum certa pœna contra

tra

tra tales hic non exprimatur, intelligitur relicta arbitrio ipſius ſuperioris corrigentis.c.de cauſis.extr.de offic.deleg.

Cap. 5. Vt litigantes.

IVRISDICTIO Archiepiſcopo attributa in vna diœceſi, ſibi in alijs non prodeſt.

QVIA Archiepiſcopus non poteſt exercere iuriſdictionem in diœceſi ſui ſuffraganei, niſi in caſibus quibuſdam exceptis, licet ipſe ſit iudex ordinarius omnium ſuffraganeorum. ſupr.c.1. & extr.c.paſtoralis. Sed bene per conſenſum alicuius ſuffraganei, & partium litigantium ſubditarum ipſius ſuffraganei, & per conſuetudinem præſcriptam, poteſt Archiepiſcopus prorogare ſuam iuriſdictionem in in aliqua diœceſi vltra id, quod ſibi de iure communi conceditur. ſupra c.1.& c. conqueſtus. 9.q.3. Et quoniam ex diuerſis non fit illatio. l. Papinianus.ff.de minor. Et alteri per alterum non debet iniqua conditio fieri. c.non debet.infr.de reg.iur. Ideo, licet Archiepiſcopo tribuatur in aliquo caſu maior iuriſdictio in vna diœceſi, quàm iure metropolitico ipſe habeat in tota prouincia, non per hoc infertur, quod eadem iuriſdictio ſit extendenda in reliquis diœceſibus, in quibus ſibi non fuit talis iuriſdictio ſpecialiter conceſſa, & in quibus per particularem conſuetudinem, illam non acquiſiuit. vt in tex.& ſupr. d.c.1. & ad hæc vide Concil.Trid.ſeſſ.24.de refor.cap.3.

Cap.6. Si epiſcopus.

SI Epiſcopus, vbi de iure id poteſt, ſuam diœceſim viſitat per alium habet illi in neceſſarijs prouidere.

QVIA populi viſitandi tenentur viſitatori ſolum victualia miniſtrare. c.1.& 2. infr. de cenſib. & Concil.Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. Et quoniam onus viſitandi regulariter ſpectat ad ipſum epiſcopum.extr. eod.c. inter cætera. Sed quando ipſe eſt legitime impeditus, ad eum releuandum, & ad populo ſubueniendum, conceditur à iure, vt per alium idoneum poſſit hoc officium adimplere. c.epiſcopum. 10.q.1. Ideo ex quo ille exequitur officium ipſius epiſcopi, ne pro neceſſariorum defectu compellatur deſiſtere ab incœpto, debet ipſe epiſcopus, qui per eum releuatur, ei adminiſtrare neceſſaria, præter victum. vt in tex. & d. c. inter cætera. Vt, ſcilicet, epiſcopus paret illi ſuo nomine viſitanti, equos, familiam, veſtes, & alia opportuna, ſicut pararet ſibi ipſi, ſi perſonaliter viſitaret; & ſi victualia non poſſent haberi à ſubditis, niſi cum ſcandalo, tunc epiſcopus deberet ei prouidere etiam de victualibus.gloſ.hic.ver.prouidere, & Archid.in fin.

VISITATI autem in victualibus prouidebunt ipſi vicario viſitanti.

QVIA ſecundum Apoſtolum: Non eſt magnum, ſi ab eo metantur temporalia, per quem ſpiritualia ſeminantur. 1. ad Corinth. cap. 9. Et quoniam ſi epiſcopus perſonaliter viſitaſſet, populi deberent ei adminiſtrare victualia, tanquam procurationem debitam ratione viſitationis. c. cum venerabilis. extr. de cenſib. niſi eſſet particularis conſuetudo, vt nihil ab eis reciperetur. Concil. Trid. d. cap. 3. Ideo ſicut populi deberent prouidere epiſcopo de victualibus, ita debent prouidere eius vicario in viſitandi officio ipſi ſubrogato. vt in tex. & d. c. inter cætera.

ET non epiſcopo.

QVIA iſta victualia, & procuratio, debentur viſitanti, ratione perſonæ. d. c. cum venerabilis. vbi habetur, quod tunc debentur, cum viſitator acceſſerit. Et quoniam non eſt ferendus, qui lucrum amplectitur, onus verò ei annexum non ſuſtinet. l. vnic. §. pro ſecundo. C. de caduc. tollen. Et ad quem ſpectat onus, debet ſpectare commodum. c. charitatem. 12. q. 2. Ideo cum epiſcopus perſonaliter non viſitat, nihil prorſus ab his, qui per illum, quem deputat, fuerint viſitati, exigere poterit, aut debebit. vt in tex. Sed ſufficit, quod ille, qui viſitauerit, moderate pro tempore, quo viſitat, victualia recipiat. d. c. inter cætera, & Concil. Trid. d. cap. 3.

Cap. 7. Cum epiſcopus.

IN quolibet loco diœceſis non exempto, per ſe, & per alium, poteſt epiſcopus pro tribunali ſedere, & liberè exequi, quæ ad ipſius ſpectant officium.

QVIA epiſcopus habet iuriſdictionem ordinariam in tota ſua diœceſi. vt in tex. & c. de perſona. 11. q. 1. Et quoniam iſta iuriſdictio deluſoria videretur, ſi in loco iuriſdictionis epiſcopus non poſſet exercere ea, quæ ſpectant ad ipſius officium. c. præterea. & c. ſane il 2. extr. de offic. deleg. Ideo exercitium iuriſdictionis epiſcopalis non eſt reſtringendum ad aliquem locum particularem diœceſis; ſed vbique, ſecundum quod requirit qualitas loci, & iuriſdictionis exercendæ expoſcit occaſio, poteſt epiſcopus ius reddere, & alia ad eius officium ſpectantia libere exercere. vt in tex. & c. nouit. extr. de offic. leg. In loco tamen exempto non poteſt epiſcopus cathedram collocare, vt ibi exerceat iudicia. c. luminoſo. 18. q. 2. quia locus à iuriſdictione epiſcopi exemptus, quo ad ea, in quibus eſt exemptus, ęquiparatur loco exiſtenti extra diœceſim. c. per exemptionem. infr. de priuil. & Federic. conſil.

16. Ad

16. Ad cognoſcendum autem locum exemptum, vide. c.ſi Papa. d.tit. de priuil. Et quia epiſcopus, quo ad iuriſdictionem epiſcopalem per totam diœceſim, habet intentionem fundatam de iure communi. vt in tex. & extr. c.1. Ideo qui dicit ſe exemptum, tam quo ad locum, quàm quo ad perſonas, debet oſtendere priuilegium exemptionis. c.cum perſonę. infr. de priuil. & c.contra morem. diſt. 100. Et quia de iure canonico omnia ſunt delegabilia, excepto vſu pallij. vt not. extr. in c. quod ſedem. Et quis poteſt facere per alium, quod poteſt per ſeipſum. c.poteſt. infr. de reg.iur. Ideo ſicut epiſcopus poteſt in talibus locis ſuæ diœceſis exercere iuriſdictionem per ſeipſum, ita poteſt facere ibi illam exercere per alium. vt in tex. & extr. c. inter cætera. ſed licet nullus alius, præter epiſcopum, in tota ſua diœceſi habeat ſub eo iuriſdictionem. gloſ.2. hic. In parte tamen bene poteſt illam habere. c.fin. extr. de offic. archid. & diſt.25. c.perlectis.

Cap.8. Quamuis.

CANONICI, qui à diuinis ceſſare poſſunt, cum ceſſare voluerint, vocabunt abſentes, ſicut ſi immineret electio facienda, cum quibus de ceſſatione deliberabunt.

QVIA ceſſatio à diuinis non eſt facienda ſine manifeſta, & rationabili cauſa, ne indebite ſolita eccleſiæ officia dimittantur. extr. c.irrefragabili, & ſupr. c.ſi canonici. Et quoniam iſtud eſt graue negotium, cum tractetur de cultu diuino, qui potius eſt augendus, quam ſit per intermiſſionem officiorum minuendus. c.ex parte. extr. de conſtitut. Et quia in grauibus eccleſię negotijs per canonicos expediendis, ſunt vocandi omnes canonici, qui poſſunt commode intereſſe, vt ſimul omnes, ad quos ſpectat tale negotium, plenius deliberent, quid ſit agendum; ſicut ſit in caſu electionis faciendæ, in qua vocantur omnes canonici exiſtentes in prouincia. c.coram. extr. de elect. Ideo vltra ea, quæ ſuper huiuſmodi ceſſatione ſunt ſeruanda per d.c.irrefragabili. & d. c. ſi canonici; vt euitentur multæ fraudes, quæ in ea interueniebant, plura hic præcipiuntur adhibenda, inter quæ eſt vocatio canonicorum exiſtentium in prouincia, vt ſimul cum alijs canonicis maturius deliberent, an talis ceſſatio ſit tunc facienda. vt in tex.

ET ſi deliberant ceſſare, requirent prius eum, contra quem ceſſant, vt irrogatam offenſam emendet.

QVIA ceſſatio à diuinis non ſit ex eo, quod ipſa principaliter intendatur; ſed ſit, vt per eam eccleſia, & eccleſiaſtici ceſſantes, ab irrogata eis offenſa releuentur. d.c.ſi canonici. Et quoniam in quantum fieri poteſt, talis ceſſatio eſt euitanda. d.c.irrefragabili. Ideo antequam ceſſetur, eſt requirenda pars, vt offenſam emendet, ne detur

per illam cauſa ad ceſſandum. vt in tex.& d.c.ſi canonici.

QVOD ſi fecerit, non ceſſabunt.

QVIA ceſſante cauſa, ceſſat effectus. c. cum ceſſante.extr. de appellat. Ideo ex quo cauſa ceſſationis erat offenſa irrogata, vt dictum eſt ſuperius; ceſſante offenſa per emendam, debet etiã omitti ipſa ceſſatio. vt in tex.& d.c.irrefragabili.§.cæterum.

ALIOQVIN ceſſare poterunt.

QVIA qui vtitur iure ſuo, nemini facit iniuriam. c. cum eccleſia. extr.de elect. Et quoniam ex conſuetudine, vel priuilegio, poteſt tale ius ceſſandi ſpectare ad canonicos, licet de iure communi ſpectet ad epiſcopum.d.§.cæterum. Ideo vbi canonici hoc habent de iure ſpeciali, ſi ſeruauerint formam hic traditam ſuper tali ceſſatione, poterunt ad ſe releuandos à percepta offenſa, iſtud medium adhibere. vt in tex.

ITA quòd à ceſſatione infra menſem vtraque pars, & ceſſans, & contra quam ceſſatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per ſe, vel per procuratores ſufficienter inſtructos.

QVIA cum non deceat, vt per huiuſmodi ceſſationem eccleſia diù ſolitis fraudetur officijs. d.c.ex parte. per ſuperiorem eſt prouidendum, vt quamcitius fieri poteſt talis ceſſatio remoueatur. vt in tex. Et quoniam iſta eſt cauſa affecta ſedi Apoſtolicæ. Archid. hic in fin. Ideo aſsignatur partibus competens terminus vnius menſis ad iter arripiendum per ſe, vel per idoneos procuratores, ad Papam ſuper tali cauſa informandum. vt in tex. & ſimile habetur in c.1. & c. cupientes. ſupr.de elect. Admittuntur autem procuratores. vt in tex. quia vbi in cauſa non agitur criminaliter, ius concedit, vt quis poſsit per alium, quod poſſet per ſeipſum. vt not.in c.1.de procur.

NISI interim interuenerit concordia inter ipſos.

QVIA partes diſsidentes magis ſunt hortandæ ad pacem, quàm ad iudicium.c.ſtudendum.diſt.90. Quid enim aliud agit iudex, quàm vt controuerſias partium dirimat, à quibus ſi ipſæ ſponte receſſerint, debebit id ratum habere.l.1.§.inde.ff.de oper.nou.nunt. Et quoniam iſta ceſſatio permittitur, vt eccleſiaſtici offenſi releuentur ab irrogata iniuria.d.§.cæterum. Ideo ſi interuenerit concordia inter ipſos canonicos, & partem offendentem, poterunt canonici à tali ceſſatione recedere, & ſolita diuina officia in eccleſia reaſſumere. vt in tex.& ſupr.d. c.ſi canonici.

ET continuatis dietis quam citò poterunt, ſe coram Papa præſentẽt.

Quia

QVIA cum fuerit iſtis partibus aſsignatus terminus vnius menſis ad iter ad Sedem Apoſtolicam arripiendum, erat aſsignandus alius terminus ad ſe coram Papa præſentandum; vt in ſimili ſit in cauſa electionis.ſupr.de elect. c.cupientes. Sed quoniam in his non poteſt omnibus competenter iſdem terminus aſsignari; cum ſit habenda ratio viarum,& temporis,ætatis,& ſexus,ac valetudinis.d.c.cupientes.& l.continuus. §. cum ita.ff. de verb. oblig. Ideo cum non potuerit conuenienter aſsignari partibus certum tempus ad ſe coram Papa præſentandum; ſatis eſt,quòd poſt iter arreptum,per eas non ſtet, quin ſe præſentent,quam citò commode poterunt. vt in tex.& d. c.cupientes. Quando autem intelligantur hoc commode poſſe,relinquendum eſt arbitrio ſuperioris.ſupr.c.ordinarij. Quod enim legibus omiſſum eſt, non omittetur religione iudicantium.l.quæſitum.ff.de teſtib.

VT vtraque parte præſente,vel altera contumaciter abſente, Papa diffiniat negotium.

QVIA partium aſſertione cauſarum merita panduntur. c. tum ex litteris.extr.de in integr.reſt. Et quoniam contumax habetur pro præſenti. c.fin.extr.de dol.& contum. Ideo ſiue ambæ partes venerint, ſiue vna ſit contumax, poterit talis ceſſationis cauſa definiri. vt in tex. & d.c.ſi canonici.

ET culpabiles puniat.

QVIA conueniens eſt, vt qui fuit culpa ſtultus, fiat pœna ſapiens.c.qui ea.diſt.38. Ideo, examinato negotio apud Sedem Apoſtolicam, pars,quæ culpabilis inuenta fuerit,punietur:vt, pœna docente,cognoſcat, quantum exceſſerit, quæ ceſſationi factæ rationabiliter,cauſam dedit; vel quæ ſine rationabili, & manifeſta cauſa ceſſauit.vt in tex. Pœna autem, vltra eam de reficiendo omne intereſſe parti,quæ iniuſte fuit damnum paſſa. vt in d.§.cæterum. & d.c.ſi canonici. erit alia ad arbitrium Summi Pontificis, pro vt ipſe viderit magis expedire. vt in tex. Pœna enim debet menſurari ſecundum culpam. c. diſciplina. diſt. 45. Et quia in tali ceſſatione poteſt eſſe ex vna parte maior culpa vna vice,quàm alia.d.c. ſi canonici. Ideo non exprimitur omnis pęna, quæ contra partem in tali ceſſatione delinquentem ſit imponenda, ſed aliqua relinquitur arbitrio ipſius ſuperioris terminanda. vt in tex.

ET ſi pars ceſſans prædicta non ſeruet,ceſſatio non ſeruetur.

QVIA vbi non ſeruatur forma à iure tradita in actu faciendo, non valet actus.c.quia propter.extr.de elect. Cum forma ſit,quæ dat eſſe rei.l. Iulianus. §.ſed &. ff. ad exhiben. Et quoniam ea, quæ hic traduntur obſeruanda, imponuntur tanquam neceſſariò ſpe-

ctantia

ſtantia ad formam ceſſationis. Archid.hic in fin. Ideo ſi pars à diuinis ceſſans,ſupradicta tam in ceſſando, quàm in veniendo, ſiue mittendo ad Sedem Apoſtolicam,non ſeruauerit,nec ceſſatio erit ſeruanda; ſed,ea non obſtante, (vt prius) in ipſa eccleſia erit celebrandum. vt in tex. Nota igitur in ſumma, quod ad hoc, vt fiat ceſſatio valida, neceſſe eſt hæc interuenire. Primo,quòd qui ceſſant, habeant de conſuetudine, vel alio iure, vt ceſſare poſſint. Secundò, quòd vocentur abſentes ad tractandum de ceſſatione. Tertiò, quod ſuper illa tractent. Quartò, quod de ceſſando deliberent. Quintò,quod ſit manifeſta offenſa,propter quam ceſſant. Sextò, quod ſit rationabilis. Septimò,quod ante ceſſationem, inſtrumento publico, vel patentibus litteris authentico ſigillo munitis,cauſam ceſſationis exprimant. Octauò, quod illud inſtrumentum,vel litteras tradant ei,contra quem ceſſant. Nonò,quod requirant illum,vt emendet competenter iniuriam, vel offenſam, propter quam ceſſare volunt; quod ſi non fecerit,tunc habet locum ceſſatio. Et poſt ceſſationem debet vtraque pars arripere iter ad Sedem Apoſtolicam intra menſem,per ſe, vel per procuratores ſufficienter inſtructos; & ex tunc,continuatis diebus, habent tempus arbitrarium, quo commode poſsint ire. Si hæc omnia non fuerint ſeruata, ceſſatio non tenet; & contra partem delinquentem habent locum ſupradictæ pœnæ. vt in tex. & gloſ.fin.hic.

Cap.9. Præſenti.

PRAELATVS non debet occupare bona vacantis dignitatis, vel eccleſiæ ſibi ſubiectæ.

QVIA huiuſmodi bona non pertinent ad ipſum prælatum,ſed debent in ipſius dignitatis,vel eccleſiæ vtilitatem conuerti, aut futuro ſucceſſori reſeruari. vt in tex.& ſupr.de elect.c. quia ſæpe; vbi notatur,quod hodie per conſtitutiones Summorum Pontificum editas poſt hæc iura,eccleſiæ, & ſucceſſori ſubrogatur Camera Apoſtolica, & facit ſpolia, exceptis quibuſdam caſibus contentis in ipſis conſtitutionibus, vt ibi not. Et quoniam ille, qui fraudulenter contrectat rem alienam, lucri faciendi gratia, committit furtum. l. 1.ff.de furt. Ideo in pęnam huiuſmodi delicti,ſtatuitur,vt epiſcopi, vel eorum ſuperiores, aut inferiores prælati,& quæcunque aliæ eccleſiaſticæ perſonæ,quæ talia perpetrauerint (quo ad epiſcopos,& eorum ſuperiores,vt ipſi ab ingreſſu eccleſiæ; cæteri verò ab officio,& beneficio) tam diù eo ipſo ſint ſuſpenſi, quouſq; reſtitutionem fecerint de prædictis. vt in tex.& d.c. quia ſæpe.

NISI de ſpeciali iure id eis competat.

QVIA ſpecialia derogant generalibus. c.generi.infr.de regul. iur. Ideo ſi ex priuilegio,vel conſuetudine iam legitimè præſcripta, ſeu

ſeu alia cauſa rationabili,talia bona competant prælato, vel alteri perſonæ,tale ius ſpeciale,non autem ius commune,erit tunc attendendum. vt in tex. Priuilegium enim à principe conceſſum, decet eſſe manſurum. c.decet.infr.de reg.iur. Et conſuetudo legitimè præſcripta derogat iuri poſitiuo.c.fin.extr.de conſuet. Et cauſa rationabilis,qualis eſſet onus impoſitum in fundatione eccleſiæ,debet cuique ſuum ius fouere.gloſ.hic ver.alia.& c.præterea.il 2.extr.de iure patr.

E T cum de iure ſpeciali id alicui competit, debet intelligi de bonis, quæ ſuperſunt,ſolutis debitis.

QVIA bona intelliguntur,quæ ſuperſunt,deducto ære alieno.l.mulier.ff.de iure dot. Et quoniam qui ſentit commodum,debet etiã habere incommodum.c.qui ſentit.infr.de reg.iur. Et qui ſuccedit in ius alterius; debet vti eo iure,quo ille fuiſſet vſus.d.c.is, qui.tit.de reg.iur. Ideo ſi quis aſſerit ſibi competere bona dimiſſa tempore mortis alicuius beneficiati,& obuenientia tempore vacationis eccleſiæ,debet ſoluere debita illius,ſicut ille ſoluiſſet. vt in tex.& c.1.de ſolution.

E T oneribus incumbentibus vſque ad nouos redditus.

QVIA res tranſit cum onere ſuo. c.cum non ſit.extr.de decim. Et cum cauſa ſua.l.ſi conuenerit.§.ſi fundus.ff.de pign. act. Et quoniam ordinata charitas incipit à ſeipſo . c. quieſcamus. diſt. 42. Ideo non debet intelligi tale ius percipiendi iſtos fructus eccleſiæ vacantis,niſi ſolutis his, quæ fuerint neceſſaria pro ſeruitoribus , & miniſtris, ac incumbentibus oneribus vſque ad nouos redditus ſupportandis ; ne eccleſia remaneret cum iſtis oneribus, & alius perciperet fructus. vt in tex.& hodie dic de talibus, vt habetur in extrauag.Io.XXII. c.ſuſcepti. de elect. Durum eſt enim,ſitientibus proprijs agris , vicinorum prædia irrigare.l.præſes.ff. de ſeruit. Quod ciuitas Anagnia experitur: Cum enim in eius amœno territorio,propter aeris intemperiem, non adſint inhabitantes coloni, è ſaxoſis montibus ad illud excolendum laborioſi Hernici deſcendunt; indeq. fructus,& frumenta pro maiori parte ad propria extrahentes , ipſi commodè viuunt , relinquendo ciuitatem in territorio diuitem,in ciuibus reſpectiuè egentem; quod & Vergilius annuit dicens :

Hernica ſaxa colunt,quos diues Anagnia paſcit. Aenead.lib.6.

In Hernicis namque frigidioribus tempore æſtiuo viget maior aeris ſalubritas,qua præcipuè gaudet Acutum,Caſtrum à me dilectum ; cum enim illud etiam in temporalibus ſit ſub Epiſcopis Anagninis,ibi in iuuentute mea per plures annos, æſtiuos menſes (antequam ingrederentur,Roma diſcedens) apud Reuerendiſsimum Gaſparem bon.me. patruum meum periucunde tranſiui, vbi & ipſe palatium Epiſcoporum in meliorem formam redegit, picturiſq. ornauit, & caſtrum , quod ſtrictè

intra

intra ſe mille continet habitatores,nouo muro ampliauit, porta, quam Viuianam appellant, magnificè conſtructa; nec ob id omiſit Anagniæ ædificare penè à fundamentis palatium epiſcopale; cum illud antiquū, quod & Summi Pontifices aliquando inhabitarunt, fuerit dirutum ſub pontificatu Pij Quarti,ad erigendam in arcem, illam eminentiorem ciuitatis partem,quæ in prouincia Latij eſſet propugnaculum Vrbis. Et ex quo fructus eccleſiæ ſunt deputati pro oneribus incumbentibus toto anno vſque ad alios nouos fructus.vt in tex. infertur, quod ſi erant impoſitæ collectæ eccleſiæ vno anno,& rector non ſoluit,& recepit fructus illius anni; ſi alio anno renunciat beneficio, ipſe tenetur ad collectas illius anni,& non ſucceſſor, qui poſtea poſſidet. Gemin.hic.§.porro. & Anchar.conſil.194.

PER hanc conſtitutionem, quæ non derogat, quando prælatus ex iure ſpeciali ſuccedit in bona clericorum obeuntium, non corrigitur c.quia ſæpe. ſupr.de elect. quod derogat iuri,quantumcunque ſpeciali, clericorum ſuccedentium in bona prælati defuncti.

QVIA ibi læditur caput per membra, hic verò econuerſo læduntur membra per caput. gloſ.fin. hic. Et quoniam grauior eſt læſio capitis, quàm membrorum. c.qualiter il 2. extr. de accuſat. & c.ſecuti. 2.q.7. Et abſurdum eſt, quod filius in parentem, & ſubditus in prælatum, vel in ipſius res habeat poteſtatem. c.cum inferior. extr.de maior. & obed. Et ſi canonici ſuccederent in bona prælaturæ vacantis, tardius eligerent prælatum, vt ipſis plures fructus accreſcerent. d. c. quia ſæpe. Ideo plures rationes vrgent ad prohibendum,ne clerici ſuccedant in bona prælati, cuiuſcunque iuris ſpecialis prætextu, quæ prohibitio fit in d.c.quia ſæpe; quam quod prohibeatur, ne prælatus ſuccedat in bonis obeuntium clericorum, quod ex iure ſpeciali conceditur in hoc tex. Et ſic ex diuerſis, in quibus non eſt eadem ratio, non fit illatio. l.Papinianus. ff. de minor. Sed quæ ſint bona clericorum, de quibus ipſi non poſſunt teſtari, nec ſuccedunt in illis conſanguinei, ſed de iure communi ſuccedit eccleſia, ex qua ſunt acquiſita, vel ſucceſſor in beneficio, aut ex iure ſpeciali prælatus; vel hodie Sedes Apoſtolica per nouas conſtitutiones iſtis ſubrogata: Diſtingue; quod de bonis acquiſitis intuitu perſonæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina, clericus poteſt diſponere pro ſuo arbitrio, vt poſſunt de ſuis ſæculares. c. relatum il 2. extr. de teſtam. De acquiſitis verò intuitu beneficij,adhuc diſtingue inter clericum habentem beneficium cum adminiſtratione, & inter illud non habentem;nam clericus habens beneficij adminiſtrationem, quamdiù viuit,& ſanus eſt, dare poteſt, moderatè tamen. c.cæterum. extr. de donat. Comparatur enim vſufructuario, quia eius ius morte finitur, ſicut vſufructuarij. c. ſi quis ſanè. extr. de pecul. cler. & c.conſultationibus. extr. de donat. Poteſt ergo dum viuit, voluntatem ſuam

ſuam facere, dummodo moderatè donet. Cum incipit infirmari, comparatur vſuario, & ita nihil habet, niſi vſum tantum, eleemoſinam tamen facere poteſt. c.ad hæc. de teſtam. Sed de his bonis teſtari non poteſt.c.cum in officij. d.tit. Si verò ſit clericus non habens adminiſtrationem, ſed perſonaliter, & ſimpliciter beneficiatus, etiam in morte comparatur vſufructuario, quantum ad faciendum fructus ſuos, & de ipſis poteſt teſtari; eccleſia tamen ſuccedit ei in iſtis, ſi decedat ab inteſtato. d.c.relatum, & c.requiſiſti. §. illud. d. tit. Et quod dictum eſt de clerico ſimpliciter beneficiato, quod facit fructus ſuos, & de eis poteſt teſtari, intelligendum eſt de perceptis, & reconditis. Alij verò ad eum ſpectantes, ſed per ipſum non percępti, ad eccleſiam pertinebunt. gloſ. hic ver. reſeruari. Ille autem clericus dicitur habere beneficium cum adminiſtratione, qui habet beneficium, quantumcunque ſimplex, in titulum, cui ſit certa dos aſſignata, cum ipſe dicatur habere adminiſtrationem illius dotis, & talis de iure communi non poteſt de fructibus beneficij teſtari; ſed ſi hoc diſponeret ſpecialis conſuetudo, vel ſtatutum eccleſiæ, per quæ tamen non nimium grauaretur eccleſia, virtute huiuſmodi iuris ſpecialis poſſet teſtari. Gemin. hic nu. 5. Clericus verò non habens adminiſtrationem, ſed ſimpliciter, & perſonaliter beneficiatus, qui poteſt teſtari de fructibus acquiſitis, dicitur ille, qui recipit fructus ratione ſtipendij perſonalis, & pro labore diurno, vt ſunt canonici, qui non habent præbendas diſtinctas, nec certam portionem ex maſſa communi, quæ ſuccedat loco præbendæ; ſed eorum fructus ſunt diſtributiones quotidianæ, quæ dātur pro diurno labore, de quibus clericus poteſt teſtari, etiam ſi aliqua pars fructuū conſiſteret in prębenda. Et ſimiliter habens capellaniam ad nutū amouibilem, quę non datur in titulum, ſed pro eius ſeruitio datur certum ſtipendium annuatim in pecunia; nam cū tales non acquirant principaliter ratione eccleſiæ, ſed ratione perſonę, poſſunt de iſtis bonis ſic acquiſitis, etiam per teſtamētum diſponere, vt ſuccedat in eis alius, quā eccleſia, vel ſubrogatus eccleſiæ. Gemin. hic.

In Clementinis. Cap. 1. Vt clericorum.

EPISCOPI ita debent corrigere clericorum exceſſus, quod metu pœnę ipſi arceantur, & alij pertimeſcant.

QVIA aliqui clerici prætextu priuilegij ordinis clericalis, impunitatem exceſſuum obtinere ſperantes, nonnulla multotiens committunt enormia, per quæ nimium eccleſia diffamatur, & ſcandala grauia in populo generantur, potiſſimū cum talia per epiſcopos, ad quos ſpectat correctio, deferantur, vt plurimum, in-

correcta. vt in tex. Et quoniam prætextu priuilegij, non debet alicui creſcere auctoritas delinquendi.l.1. C. vbi ſenat. vel clariſſ. Et cum nihil ſit, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſidue inſtruat, quàm eorum vita, & exemplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt, in quos, tanquam in ſpeculum, reliqui oculos conijciunt, ex iiſque ſumunt, quod imitentur. Concil. Trid. ſeſſ. 22. de refor. cap. 1. Et ſi negligenter per ſuperiores omittantur ea, quæ per ſubditos male vſurpantur, exceſſuum via alijs aperitur: c.peruenit il 2. diſt. 93. Et cum de iure communi ad epiſcopum pertineat correctio clericorum ſuæ diœceſis.c. cum contingat. extr. de for.compet. Et prælati debent diligenter intendere ad mores reformandos, ne de ſuis manibus ſanguis ſubditorum requiratur.c.irrefragabili.extr.eod. Et cum ſit cauendum, ne per impunitatis audaciam, qui erãt nequam, fiant nequiores.c.vt famæ. extr.de ſent. excom. Vnde reipublicæ intereſt, ne crimina remaneant impunita.l.ita vulneratus.ff.ad leg.Aquil. Ideo vt clericorum audacia propenſius cõpeſcatur, diſtrictè iniungitur epiſcopis, quatenus ſic circa correctionem clericorum huiuſmodi vigilanter intendant, & diligenter ſui officij debitum exequantur, quòd & iidem clerici metu pœnæ à ſuis arceantur inſolentijs, & alij eorum exemplo perterriti, proſilire ad ſimilia meritò pertimeſcãt.vt in tex.& c quapropter.2.q.7. Pœna enim imponitur, vt caſtigetur culpa pręterita, & ſit formido, ne peccetur in futurũ.c.qui ea. diſt.38. Et ad hoc imponitur publicè, & in loco delicti, vt per illam alij terreantur.c.mulier.15.q.1.& C.ad leg.Iul.repet.l.1. Oderunt enim peccare mali formidine pœnæ. Ouid. Vnde pœnæ dicuntur eſſe medicinæ ad peccati correctionem.Ariſt.5.ethic.cap.8. Et Solon illam ciuitatem optime habitari dixit, in qua viros bonos honoribus affici, contra autem, improbos pęnis, mos fuerit. Diogenes in vita Solonis. Et quod pro culpa ſit pęna infligenda; & ſine culpa, quod nullus ſit puniendus, dictat ius naturale; ſed determinare pęnam ſecundum conditionem perſonæ, & culpæ, eſt iuris poſitiui.S.Tho.par.3.q.52.art.1.in addit. Debent tamen epiſcopi in corrigendis exceſſibus, meminiſſe ſe eſſe paſtores, non percuſſores.Concil.Trid.ſeſſ.13.de refor.cap.1.atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non in eis dominentur, ſed vt illos tanquam filios, & fratres diligant.1.ad Timoth.cap.3.& 1.Petr.cap.5.

Cap.2. Et ſi.

VALET collatio beneficij facta à collatore quolibet, citra Legatum Apoſtolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is, cui fit.

QVIA ratio, propter quam non valet collatio beneficij facta per Papam, vel eius Legatum, habenti aliud beneficium, niſi de quolibet priori beneficio fiat mentio, eſt ex eo, quod Papa occupatus in bene-

Digitized by Google

beneficijs totius orbis,& Legatus in illis totius prouinciæ, & raro reſidens in loco beneficij, & beneficiati, non præſumuntur bene informati de qualitatibus illorum. Abb.hic. Cum talia ſint quid facti.c.1. de conſtitut.in 6. Ordinarij verò exiſtentes in loco,& circa pauciora occupati, bene præſumuntur informati. c.quoſdam . & c.quanto.extr. de præſumpt. Et quoniam ad validitatem gratiæ,omnia illa ſunt exprimenda, quæ poſſent retardare concedentem,aliàs gratia vitiatur, tanquam ſubreptitiè impetrata. c. ſuper litteris.extr.de reſcript. Ideo talis collatio vitiatur propter defectum impetrantis, ſi ſit facta per Papam, vel eius Legatum,non autem vitiatur, ſi ſit facta à loci ordinario. vt in tex.& c. collatio.de offic. leg. in 6. Dummodo ordinarius conferat in caſu, quo recipiens poſſit vtrumq; beneficiũ retinere,vel ſi non poſsit ſimul ea retinere,dimittat primum.gl.hic.ver.quibuslibet. Sed quãdo collatio fit à Papa,motu proprio,tunc valet, etiam ſi nõ fiat mentio de priori beneficio, cum appareat tunc de eius voluntate,& ob id non poteſt imputari ſubreptio,nec ambitio impetrantis.c.ſi motu.de præb. in 6. Et ob eandem rationem,videtur idem dicendum in collatione facta,proprio motu Legati.gl.hic. ver. facta. Quæ verò plura beneficia poſsint hodie epiſcopi,& alij prælati vni conferre,vide Cõc.Trid.ſeſſ.24.de refor.cap.17.

In Extrauagant.commun. Cap.1.Debent.

EPISCOPVS monaſterium viſitans, non tenetur accipere monachos illius monaſterij pro tabellionibus.

QVIA ſi epiſcopi non poſſent in monaſteriorum viſitatione habere pro tabellionibus niſi monachos,& præſertim monaſterij viſitandi, eſſet contra communem vtilitatem, dum probationum facultas nimium reſtringeretur. vt in tex. Et quoniam probatio non eſt anguſtanda. l.quoniam.C.de hæret. propter quod etiam,vt ſalua ſcilicet ſit rerum probatio; quia publicè intereſt, ne veritas occultetur.l. ſerui. ff. de teſtib. cautum eſt iure, vt curent magiſtratus teſtificari volentibus,ſeipſos, & alios teſtes, vel ſignatores præbere . l.curent.ff. de teſtib. Et ſtatuit generale Concilium,vt à iudicibus adhibeatur perſona publica, vel duo viri idonei,qui acta conſcribant.c. quoniam. extr. de probat. Quos quidem monachos ad prædicta, tum propter eorum profeſsionem,quæ illorum vocem facit funeſtam. c.placuit.2. q.7. & ipſos arcet à iudicijs, & publicis, ſiue ciuilibus actibus.c.1.extr.ne cler. vel monach. nec patitur, niſi in inquiſitionis hæreticæ prauitatis cauſa, monachum tabellionis officium exercere.c.vt officium.§. ad conſcribendas.de hæret.in 6. tum etiam,quia eſſent ſuſpecti, nec contra priorem,

aut capitulum, quibus ſubſunt, quæ corrigenda inuenirentur, fideliter, & rectè conſcriberent. vt in tex. Ideo cum conſtet, quod in tali officio tabellionatus, monachi non eſſent idonei, vt veritas clarius eluceſcere poſsit, ſtatuitur, quod epiſcopus in monaſterij viſitatione, non teneatur accipere monachum pro tabellione. vt in tex.

ETIAM ſi hoc habeat conſuetudo.

QVIA talis conſuetudo, per quam prior, & capitulum, viderentur nimium delicati, eſſet irrationabilis. vt in tex. Ideo meritò reprobatur. c. cum inter. extr. de conſuet.

NEC in actu viſitationis debet eſſe ſolus.

QVIA epiſcopali dignitati non modicum detraheretur, ſi ab epiſcopo, qui dignitatem propriam ſuo ingenio augere debet, comites honoris ſui cauſa adhibiti abducerentur, ſeq. ſolum ſuſpectis quandoque forſitan, quos viſitat, committere compelleretur. vt in tex. Et ſi epiſcopus ingrederetur ſolus, & aliquis monachus teneret locum tabellionis, & alij monachi eſſent aſſiſtentes viſitanti, ſequeretur, quod eædem perſonæ, quæ eſſent forſan per viſitatorem corrigendæ, miniſtræ eſſent correctionis. gloſ. hic. ver. compellatur. Et quoniam duplici officio, præſertim ſuſpecto, & aduerſo, qualia eſſent iſta, quis fungi non debet. c. quia nonnulli, extr. de cler. non reſid. & l. nemo. C. de aſſeſſor. Ideo merito ſtatuitur, vt epiſcopus in viſitatione monaſterij non ſit ſolus cum ipſis monachis viſitandis. vt in tex. & c. vt iuxta. extr. eod.

SED duos, vel tres clericos cum notario, qui ſimiliter ſit clericus, ſecum aſſumat.

QVIA ſicut prouidetur dignitati epiſcopali, & officio viſitationis, ne epiſcopus in monaſterij viſitatione ſit ſolus, vt dictum eſt ſuperius; ita conſulendum eſt indemnitati monaſteriorum, ne in viſitatione epiſcopus ſit illis nimium oneroſus. vt in tex. Et quoniam in ore duorum, vel trium, ſtat omne verbum. Ioan. cap. 8. Et cum non ſit decens, vt in monaſterij viſitatione interſint ſæculares, ne per eos diſſolutionis materia in clauſtro proueniret. d. c. vt iuxta. Et cum monachi illius monaſterij non debeant eſſe miniſtri aſsiſtentes viſitatori, vt dictum eſt ſuperius. Ideo remanet, vt in actu viſitationis monaſterij epiſcopus debeat habere duas, vel tres perſonas honeſtas, clericali charactere inſignitas, quarum vna ad minus ſit religioſa ordinis illius monaſterij, & vnum notarium clericum, & non plures. vt in tex. Decet autem, vt inter iſtos adſit vnus ordinis illius. vt in tex. quia cum ipſi religioſi ſint ex longa conſuetudine plenius informati de factis monaſteriorũ; in huiuſmodi viſitatione poterit epiſcopus opportunum conſiliũ, & promptũ auxiliũ à tali religioſo habere. c. in ſingulis. ext. de ſtat. mon.

Cap.

Cap. 2. Vt quos.

BENEFICIA plura incompatibilia obtinens ſine diſpenſatione, debet illa, præter vltimum, in manu ordinarij intra duos menſes dimittere.

QVIA in talibus beneficijs incompatibilibus per aſſecutionem ſecundi, vacat, eo ipſo, primum. c. de multa. extr. de præben. Sed quoniam aliqui, vel per auaritiam quærebant retinere vtraque, vel per negligentiam in manu ordinarij non dimittebant primum. vt in tex. Ideo fuit ſtatutum, vt intra duos menſes à die notitiæ huius conſtitutionis, talia plura beneficia eſſent efficaciter verbo, & facto dimittenda in manu ordinarij, retento ſolum vltimo, ſi in eo ex collatione canonica competat ius tali beneficiato. vt in tex. Aſsignatur autem terminus duorum menſium à die notitiæ huius conſtitutionis. vt in tex. quia lex poſt duos menſes à die publicationis, per quam præſumitur quiſque de illa habere notitiam, omnes ligat. Authent. vt factæ nouæ conſtit. in princ. & gloſ. in c. nouerit. extr. de ſent. excom. Sed hodie poſt adeptum ſecundum tale beneficium, aſsignatur ſolum vnus menſis ad dimittendum primum ſub publico teſtimonio in manibus ordinarij, vt infr. Extrauag. execrabilis. circa fin. de præb. & nouiſsime vide Concil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. cap. 2. & 4. & ſeſſ. 24. de refor. cap. 17.

ALIAS incurrit pœnam priuationis eo ipſo, etiam ſecundi, & fit inhabilis ad alia quæcunque beneficia.

QVIA dignum eſt, vt quos virtutis amor à vitio ambitionis excrandæ, & auaritiæ cęcitate non retrahit, ſaltem rigor coerceat diſciplinæ. vt in tex. & c. cum in cunctis. extr. de elect. Et quoniam quis puniendus eſt in eo, in quo deliquit. c. litteras. extr. de tempor. ord. Ideo talis, qui deliquit per indebitam beneficiorum retentionem, punitur per inhabilitatem ad quæcunque beneficia. vt in tex. & d. Extrauag. execrabilis. & Concil. Trid. in capitibus proximè citatis.

ET debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad oſtendendam diſpenſationem; quod ſi non fecerit, ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpenditur.

QVIA cum tales poſsideant iſta plura beneficia contra iuris cōmunis diſpoſitionem, præſumitur contra eos, quòd non legitimè poſsideant. vt not. in c. ordinarij. eod. in 6. Et quoniam non eſt ab ordinarijs ferendum, vt quis beneficia iniuſte detineat. c. irrefragabili, extr. eod. & c. 1. de reg. iur. in 6. Ideo ne ordinarij ſint negligentes in hoc eorum officio adimplendo, præcipitur eis ſub pęna ſuſpenſionis ab ingreſſu

greſſu eccleſiæ, vt ſub certa, & formidabili pena eorum arbitrio infligenda, debeant iniungere eorum ſubditis, qui dicunt talia plura beneficia ex diſpenſatione retinere, vt diſpenſationem intra tempus pro facti qualitate ipſorum ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere procurent. vt in tex. & d.c. ordinarij.

Liber Primus. Titulus XXXII.

DE OFFICIO IVDICIS.

In Decretal. Cap. 1. Ex litteris.

AD officium iudicis, etiam delegati, ſpectat prouidere aduocatum parti, quæ non poteſt habere.

QVIA iudex inuigilare debet, ne inferior perſona à potentiori afficiatur iniuria. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de off. præſid. Et quod vnicuique in iudicio reddatur, quod ſuum eſt. l. 1. ff. de iuſt. & iur. Et quoniam ſi à iudice non prouideretur de aduocato illis perſonis, quæ non ſunt per ſe aptæ ad exprimendum in iudicio ſuam cauſam; & propter earum impotentiam, & aduerſarij timorem, non inueniunt aliquem idoneum, qui aduocet pro ipſis; facile in iudicijs, dum eſſent indefenſæ, ab aduerſario potentiori iniuſte opprimerentur. l. nec quicquam. §. obſeruare. d. tit. de offic. præſid. Ideo vbi aliquis indiget aduocato, & per ſe illum habere non poteſt, à iudice illi eſt dandus. vt in tex. & l. 1. §. ait prætor. ff. de poſtulat. Qui aduocatus debet eſſe idoneus, & in quantum fieri poteſt, æqualis aduocato partis aduerſæ. l. prouidendum. C. de poſtul. & c. infames. §. ſi verò. 3. q. 7. Vnde ex cauſa poteſt iudex compellere aduocatum ad patrocinandum alicui, & ſi ille iniuſte reſiſtere velit, poteſt ei interdicere officium poſtulandi. l. moris. ff. de pęnis. Debet tamen iudex conſtituere illi ſalarium ſecundum facundiam ſuã, & pro modo litis, & conſuetudine patriæ. l. 1. §. in honorarijs. ff. de var. & extraord. cogn. & c. licet. 11. q. 3. Nemo enim cogitur de ſuo facere beneficium. c. præcariæ. 10. q. 2. Nec proprijs ſtipendijs militare. 1. ad Corinth. cap. 9. Si tamen pars eſſet inops, & impotens ad ſoluendum, poſſet compelli aduocatus ad exhibendum illi gratis patrocinium. Bald. in l. ſi furioſi. C. de nupt. nam tunc tenetur ad hoc lege naturali, & diuina, quia debet diligere proximum, ſicut ſeipſum. Hoſt. hic. Et ſi hoc facere nollet, peccaret; nam videretur abſcondere talentum ſibi traditum à Deo. S. Gregor. in homil. ſuper S. Matth. cap. 25. Et quan-

quanquam aduocati ſine ſumptibus non ſtudeant. 48. diſt. §. 1. ſumptus tamen, & ſcientia adminiſtrantur à Deo. Abb. hic. à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit. 1. ad Corinth. cap. 4. Et maxime debent hoc facere clerici, qui viuunt de patrimonio Ieſu Chriſti. c. 1. de poſtul. & c. 1. de magiſtr.

E T poterit dare domeſticum.

QVIA non eſt tanta ſuſpicio contrà iudicem, ſi aduocatus eſt ſuus domeſticus, quod poſſit in cauſa ab eo decipi, & corrumpi, ſicut eſt, quando pars eſt ei familiaris. gloſ. 1. in c. ex inſinuatione. de appell. nam cauſa non eſt aduocati, ſed partis, cui ſpectat commodum, & incommodum illius. c. biduum. §. palam. 2. q. 6. Et ſimiliter, licet teſtis, qui deponit de facto, non ſit producendus de domo iudicis, ne facile inter eos fieret colluſio. c. fin. 4. q. 4. Secus eſt in aduocato, qui deponit de iure, & cui non creditur, niſi in quantum eſt iuris. l. ab ea parte. ff. de probat. Debet enim erubeſcere ſine lege loqui. l. illam. C. de collat. Ideo ceſſant rationes, propter quas videbatur, quod aduocatus iudici domeſticus non eſſet admittendus; & remanet ius commune, vt qui non prohibetur, poſſit eſſe in cauſa aduocatus. l. 1. ff. de poſtul. Si tamen eſſet aduocatus ita iudici domeſticus, qui nimis ardenter aſſumeret cauſam, & domi, & extra, totis viribus laboraret, vt iudex ad ſua dicta moueretur, tunc iudex iuſte recuſatur, non quia ſit domeſticus, ſed quia nimium fauet. c. accedens il 2. vt lit. non conteſt.

Cap. 2. Iudicis.

C V M imploratur iudicis officium nobile, ſit litis conteſtatio.

QVIA officium iudicis nobile ſuccedit loco actionis. vt in tex. quod in caſu huius tex. intelligitur, quando illud imploratur principaliter, & contra certam perſonam, & cum plenaria cauſæ cognitione. Abb. hic. Et quoniam tunc eſt quaſi ordinarium iudicium, quod intentatur. gloſ. hic ver. proponitur. Et in iudicijs ordinarijs debet fieri litis conteſtatio. c. 1. & ibi gloſ. de lit. conteſt. Ideo in eo, ſicut in ordinarijs iudicijs, lis debet conteſtari. vt in tex. & l. Papinianus. §. fin. ff. de minor.

S E C V S in mercenario.

QVIA tunc officium iudicis dicitur mercenarium, quando in cauſa illud nō petitur principaliter, ſed incidēter; & appellatur mercenarium, quia per ſe non ſtat, ſed actioni deſeruit. Abb. hic. Et quoniam in tali caſu nihil petitur à parte, ſed ſolùm vel dirigitur contra iudicem, vel petitur releuamen ab aliquo proprio impedimento; vel ſi dirigatur contra partem, eſt poſt litem cum ea in principali negotio

conte-

conteſtatam , quæ conteſtatio extenditur etiam ad iſtud acceſſorium. Butr. hic. Ideo tale iudicis officium litis conteſtationem non expoſcit, ſed ante, & poſt ingreſſum cauſæ, poteſt ad illud ſine litis conteſtatione haberi recurſus. vt in tex. & Butr.hic in fin.

Liber Primus. Titulus XXXIII.

DE MAIORITATE, ET OBEDIENTIA.

In Decretal. Cap. 1. Cum certum.

PRIVS ordinatus, cęteris paribus, prior, & maior habendus eſt.

QVIA qui prior eſt tempore , vbi in reliquis par eſt cauſa , potior eſt iure. l. quoties vtriuſque . ff. de reg. iur. nam diuturnitas arguit maioritatem , & poſſeſſionem. l.1. ff. de albo ſcriben. Et quoniam vniuerſitas eccleſiaſtica confunderetur , ſi vnicuique ſuus gradus non conſeruaretur. c.fin. diſt. 89. Ideo ne fiat præiudicium illi, qui potior eſt iure , & ne confuſio in vniuerſitate generetur, qui prius eſt ordinatus, cęteris eiuſdem ordinis eſt præferendus . vt in tex. & c.epiſcoporum. diſt.74. niſi poſterior eiuſdem ordinis fuiſſet ordinatus à Papa. c. hi, qui. de præb. in 6. nam tunc propter dignitatem , & prærogatiuam ordinantis, etiam talis ordinatus debet gaudere prærogatiua, vt alijs eiuſdem ordinis præferatur. infr. c.per tuas.

Cap. 2. Si quis.

VENIENS contra decretum, vel conſtitutionem epiſcopi, debet excommunicari.

QVIA epiſcopus poteſt facere conſtitutiones, quæ obligent in ſuà diœceſi. c.vt animarum.de conſtitut. in 6. Et quoniam qui venit contra legem, quando illa eſt præceptiua, & in re graui, mortaliter peccat.c.nam concupiſcentiam.de conſtitut. Et propter peccatum mortale; vbi quis eſt contumax, & non poteſt aliter corrigi, eccleſiaſtica eſt communione priuandus . c.nemo. & c.nullus. 11.q.3. Et epiſcopus habet poteſtatem ſuos ſubditos excommunicandi. c.ſi quis à proprio.d.q. 3. Ideo ſubditus, qui per tranſgreſsionem conſtitutionis ſui epiſcopi mortaliter peccat, ſi aliter corrigi non poteſt, erit per excommunicationem ab eccleſia abijciendus . vt in tex. & c.ſi autem.d. q.3. In libro enim

enim Regum legitur: Qui non obedierit principi, morte moriatur. 1. Regum. cap. 12. Et in Concilio Agathenſi dicitur, quod anathematizetur. c. epiſcopi. d. q. 3. In iure enim canonico mors capitur pro excommunicatione. c. per venerabilem. qui fil. ſint leg.

Cap. 3. Legebatur.

CLERICVS adminiſtratione carens non tenetur ad iuramentum obedientiæ.

QVIA iuramenti vinculum, quantum quiſque poteſt, debet euitare. c. etſi Chriſtus. §. licet. de iureiur. Cum Dominus præceperit in Euangelio: Sit ſermo veſter eſt, eſt, non, non. Matth. cap. 5. Ne aſſiduitate iurandi, quiſquam ad periurium per conſuetudinem delabatur. c. ita ergo. 22. q. 1. Et quoniam ſatis eſt, vt clericus, qui adminiſtrationem non habet, verbo obedientiam promittat; cum in eo non vertatur ita periculum, ſicut vertitur in adminiſtrationem habente. gloſ. hic. Ideo talis clericus non eſt ad præſtandum obedientiæ iuramentum cõpellendus. vt in tex. & c. nullus. de iureiur. Poſſet tamen cogi iurare, ſi eſſet ſuſpectus de inobedientia. infr. c. cum in eccleſijs, & ibi gloſ. Vel ſi eſſet excommunicatus. c. cum deſideres. de ſent. excom. licet interdum etiam talibus ex cauſa remittatur. c. ſuper eo. d. tit. Vel ſi eſſet loci conſuetudo, quod tales iurarent. c. cum clerici. de verb. ſign. Sed hodie ab iſtis clericis exigere hoc iuramentum, non eſt in vſu; ſicut nec ſimplex promiſſio obedientiæ. Abb. hic.

NEC ad faciendam ſcripturam ſuper ea.

QVIA iniuria fit ei, cuius verbo credi debet, ſi ab eo ſcriptura exigatur. l. ſi vero. §. 1. ff. qui ſatiſdar. cog. Et quoniam fuit ſtatutum, vt ſufficiat ab iſtis clericis verbo recipere obedientiam. gloſ. hic. Ideo ad illam præſtandam per ſcripturam, non ſunt adſtringendi. vt in tex. niſi rationabilis cauſa aliter ſuaderet. c. ſi clericos. de ſent. excom. in 6.

Cap. 4. Omnes.

AB omnibus de diœceſi obediendum eſt epiſcopo.

QVIA epiſcopus eſt in ſpiritualibus caput, & iudex ordinarius totius diœceſis. c. 1. & c. irrefragabili. de offic. ordin. Et quoniã qui omne dicit, nihil excludit. l. Iulianus. ff. de legat. 3. Ideo de iure communi omnes de diœceſi in ſpiritualibus ſubſunt epiſcopo. vt in tex. & c. de perſona. 11. q. 1. Vnde diuus Petrus præcipiebat: Omnes principes terræ, & cæteros homines epiſcopis obedire. 1. cap. 2. Et diuus Ambroſius epiſcopus excommunicauit Theodoſium Imperatorem in eius

diœceſi delinquentem.c.duo ſunt.diſt. 96. Et ſic qui in diœceſi dicunt ſe à iuriſdictione epiſcopi exemptos, debent oſtendere exemptionis priuilegium.c.cum perſonæ.de priuil.in 6.aliàs non eſt eis credendum.c.cum epiſcopus.de offic.ord.in 6.

Cap.5. Illud.

NON obediens canonicis inſtitutis,incurrit inobedientiæ notam, id eſt, infamiam.

QVIA qui regnum Dei conſequi non valent, ſunt infames.c.illi.6. q.1.Et quoniam qui in re graui facit contra legem præceptiuam, mortaliter peccat. vt not.ſupr.in c.ſi quis. Et ſimiliter ſi venit per contemptum contra quodlibet præceptum ſuperioris.gloſ.in c.duo. diſt.96. Et qui eſt in peccato mortali,eſt extra gratiam Dei.c.qui natus. de pœnit.diſt.1. Ideo qui contraueniendo canonicis inſtitutis, mortaliter peccat,ſit infamis. vt in tex. Vnde dicitur, quod obedientia eſt melior,quàm victima,& auſcultare magis, quàm adipem arietum offerre. vt in tex. quia per obedientiam quis victimat ſeipſum, dum deprimit propriam voluntatem; ſed per victimationem, quæ fiebat in ſacrificijs veteris legis, mactabatur caro animalium. c.ſciendum.8.q.1. Talis tamen infamia, quæ dicitur canonica, tollitur ſublato peccato. c. omnes. d.q.1.

Cap.6. Solitæ.

EPISCOPVS non debet ſubeſſe principibus, ſed præeſſe.

QVIA duo ſunt, quibus principaliter hic mundus regitur, ſcilicet,auctoritas ſacra Pontificũ,& regalis poteſtas.c.duo ſunt.diſt. 96. Et quoniam tanto grauius pondus eſt ſacerdotum, quanto etiam pro ipſis regibus hominum,in diuino ſunt reddituri examine rationem. d.c.& c.cognouimus.18.q.2. Et honor, & ſublimitas epiſcopalis nullis poteſt comparationibus adæquari. Si enim regum fulgori compares, & principum diademati, longe erit inferius, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares.d.c.duo ſunt. Et quanta eſt inter ſolem, & lunam,tanta inter pontifices, & reges cognoſcitur eſſe differentia. vt in tex. Ideo principes debent ſuis epiſcopis reuerenter aſſurgere.vt in tex. & cognoſcere ſe ex illorum pendere iudicio, non illos ad ſuam redigi poſſe voluntatem. d.c.duo ſunt. Et ſic debent eos paterno honore, ac debita reuerentia proſequi.c.Valentinianus.diſt.63.& Concil.Trid.ſeſſ. 25.de reform. cap.17.

Cap.7. Per ſuas.

ORDINATVS per Papam, non per hoc eximitur à iuriſdictione ſui epiſcopi.

Quia

QVIA ordinatis à Papa deferendum eſt, quantum patitur conuenientia.vt in tex. Et quoniam priuilegium, quod cedit in aliorũ præiudicium, eſt ſtrictè interpretandum. c. ex parte. de decim. Ideo per priuilegium competens ordinato à Papa, vt cæteris paribus, alijs eiuſdem ordinis præferatur,non infertur, quod in præiudicium ſuperioris, ab eius iuriſdictione eximatur. vt in tex. & c. cum in diſtribuendis. de tempor.ordin.

Cap.8. Inter.

QVANDO de obedientia,vel ſubiectione agitur, nihil attentari debet in præiudicium rei,vel poſſeſſoris non citati.

QVIA in omni actu,in quo vertitur intereſſe partis, regulariter requiritur in iudicio citatio.l.de vnoquoque.ff. de re iudic. pertinet enim ad defenſionem, quæ eſt de iure naturali. Clem. paſtoralis. §.cæterum.de re iudic.cum merita cauſarum, partium aſſertione pandantur.l.2.C. ſi per vim, vel alio mod. Et contra eam de poteſtate ordinaria, etiam princeps venire non poteſt. c. 1. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. Et quoniam vbi tractatur de auferendo alicui obedientiam, vel ſubiectionem,vertitur intereſſe illius, qui iam eſt in quaſi poſſeſsione talium iurium.vt in tex.& c. quia diligentia. de elect. Ideo in præiudicium rei,vel poſſeſſoris non citati non eſt in tali cauſa aliquid attentandum.vt in tex.& infr.vt lite pend.per tot.& 12.q.1.c.1.

Cap.9. Quod ſuper.

ABBATES, & ſacerdotes, qui ſunt diœceſani epiſcopi, ad eius Synodum venire debent.

QVIA Synodus eſt mixti iuris; nam reſpectu conuocationis eſt de lege diœceſana,ſed reſpectu eorum,quæ in Synodo ſtatuuntur, & ibi aliquid iudicatur, eſt de lege iuriſdictionis. Hoſt. & Butr. hic. Et quoniam abbates non ſunt exempti à lege iuriſdictionis epiſcopalis,niſi habeant ex ſpeciali priuilegio,licet ipſi, & eorum monaſteria, ſint exempti à lege diœceſana.vt not.in c.dilectus. de offic. ordin. Ideo ratione eorum,quæ tractantur in ſynodo, debent etiam abbates exempti ire ad illam, etiam ſi ſint abbates populum non habentes, licet ratione conuocationis ire non cogantur, niſi ſubſit cauſa rationabilis. c. fin.§.canonica.18.q.2.& palea, epiſcopus. diſt.18. Si verò ſint abbates habentes populum, vel capellas non exemptas, tunc ratione populi, & capellarum,ſubijciuntur in talibus,etiam quo ad legem diœceſanam. Butr.hic. Ideo tunc coguntur etiam ad ſynodum venire.c.abbates. 18. q.2.& c.ex ore. de priuil. niſi aliud priuilegium aliter inducat.c. nimis. de exceſſ.præl. Sacerdotes verò non exempti, omnes de ciuitate,& diœ-

ceſi tenentur ire ad ſynodum ; ita tamen , quod eccleſijs non ſubtrahatur diuinum officium.c.1. diſt. 18. & Abb.hic . Sed quid hodie circa ſynodum ſit obſeruandum , & qui accedere teneantur, vide Concil. Trid. ſeſſ.24.de refor.cap.2.

E T ſibi obedire compelli poſſunt per cenſuram eccleſiaſticam.

QVIA iuriſdictio deluſoria videretur, niſi haberet coercendi facultatem.c.præterea.de offic.deleg. Et quoniam dignum eſt , vt quos Dei timor à malo non reuocat , ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ.c.cum in cunctis.de elect. Ideo ſi in caſu, quo abbates , & ſacerdotes ad ſynodum accedere tenentur , ire contemnunt , poſſunt ab epiſcopo,ſuper ipſos in hoc iuriſdictionem habente,per cenſuras eccleſiaſticas compelli,vt accedant ad illam.vt in tex.& c.dilectus.de pœnis. & Concil.Trid.d.cap.3.

Cap.10. Cum in eccleſijs.

CANONICI regulares inobedientes priori ſuo , per ipſum excommunicari poſſunt .

QVIA vbi monaſterium regitur per priorem,eſt ibi prior in exercenda iuriſdictione loco abbatis.c. fin. de ſtat. monach. Et quoniam abbas habet in ſuos ſubiectos iuriſdictionem ordinariam , & poteſtatem eos excommunicandi.c.cum ab eccleſiarum.& c.quanto. de offic.ordin. Ideo eandem facultatem habet etiam prior,qui loco abbatis regit monaſterium . vt in tex. Et quia inobedientia erga ſuperiorem eſt peccatum mortale.ſupr.c.ſi quis. Et propter peccatum mortale poteſt excommunicatio ferri.c.nemo. 11. q.1. Ideo canonici regulares inobedientes,per eorum priorem excommunicari poſſunt . vt in tex. & c.tam ſacerdotes. 24.q.3.

E T ſi fuerint incorrigibiles,de fratrum conſortio expelli poſſunt.

QVIA ex vno peccatore polluitur populus , ſicut ex vna oue morbida vniuerſus grex inficitur.c.ſed illud.diſt.45. Et quoniam monachi incorrigibiles non ſunt ita expellendi à monaſterio , vt eis detur materia vagandi,& occaſio inobediendi ; ſi enim expellerentur de monaſterio,facile eſſet volenti vagari, facere ſe inobedientem.c.quanto. de hæret. nec ſunt inter alios fratres ita retinendi, vt ſit periculum , quod alij per eos corrumpantur. c. reſecandæ. 24.q.3. Ideo tales non excluduntur de monaſterio,ſed de fratrum conſortio remouentur.vt in tex.& c.fin.de regular. ita quod non comedent cum alijs in refectorio, nec iacebunt in dormitorio, ſed detrudentur in carceribus, ſeu ergaſtulis intra monaſteria.c.dilectus il 2.de ſimon.& d.c.fin.de ſtat.monach.

Cap.

Cap. 11. His, quæ,

PRESBYTERI, & clerici capellarum ſubditarum titulo Cardinalatus, debent Cardinali obedientiam, & reliqua, de quibus hic.

QVIA Cardinales habent in ſuis titulis, & in eccleſijs ipſi titulo ſubiectis, iuriſdictionem epiſcopalem. Butr. hic. & Ioan. Monach. infr. in c. vnic. in 6. Et quoniam presbyteri, & clerici diœceſis tenentur præſtare obedientiam epiſcopo, & alia ſigna ſubiectionis ei exhibere. ſupr. c. legebatur. Ideo ſimiliter debent præſtare talia presbyteri, & clerici Cardinalibus in titulo ſubiecti. vt in tex. & Rom. conſ. 498.

ET vacante titulo, ſuccedit capitulum illius eccleſiæ.

QVIA prælatus, & capitulum faciunt vnum corpus, per quod debet eccleſia gubernari, ita vt prælatus ſit caput, & illi de capitulo ſint membra. c. ea noſcitur. de his, quæ fi. à prælat. Et quoniam eſt prouidendum, ne, deficiente capite, eccleſia patiatur in regimine detrimentum. gloſ. in Clem. 1. ver. capituli. de hæret. Ideo propter coniunctionem, quæ eſt inter prælatum, & capitulum, vacante eccleſia, iuriſdictio prælati deuoluitur ad capitulum. vt in tex. & infr. c. cum olim. Excipiuntur tamen collationes beneficiorum pertinentes ad ſolum prælatum, & aliæ alienationes. gloſ. in d. c. cum olim. Sed ea, quæ ſunt ordinis, cum non poſſint exerceri per ipſos de capitulo, debent per capitulum committi alteri prælato habenti ordinem, & poteſtatem exercendi; quem ad hos actus capitulum inuitabit cum cautelæ ſtudio, id eſt, cum proteſtatione, quod per hoc in tali diœceſi nihil iuris ipſi prælato acquiratur. gloſ. fin. hic. & c. pontifices. 7. q. 1

NISI pro bono pacis aliquid ſit exceptum.

QVIA ad principis officium ſpectat prouidere, vt pax inter ſuos ſubditos conſeruetur. c. noli. 23. q. 1. Et quoniam pro hoc maiori bono poteſt ſuperior tollere de iure vnius, & alteri dare. c. niſi. de præb. Ideo licet de iure communi capitulum ſuccedat, ſede vacante, in iuriſdictionem prælati, vt dictum eſt ſuperius; tamen ſi ex tali ſucceſſione, timeretur perturbatio pacis, conueniens eſt, pro communi bono, quod eſt anteferendum priuato. Authent. de reſtit. & ea, quæ. §. ea enim. coll. 4. vt ex toto, vel in parte per Summum Pontificem illa iuriſdictio à capitulo auferatur; & pro vt ipſe magis viderit expedire, eam ſibi reſeruet, vel alteri concedat. vt in tex. & gloſ. in c. 2. ver. pacem. de re iudic. in 6.

Cap.

Cap. 12. Dilecta.

ABBATISSA ſubditos excommunicare non poteſt.

QVIA facultas excommunicandi dependet à poteſtate clauium. c.tanta.de exceſſ.præl. dicente Domino beato Petro: Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum, & in cælis. Matth. cap. 16. Quia cum excommunicat eccleſia, in cælo ligatur excommunicatus; cum reconciliat eccleſia, in cælo ſoluitur reconciliatus. Petrus enim quando claues accepit, eccleſiam ſanctam ſignificauit.c. quodcunque. 24.q.1. Et quoniam poteſtas clauium non cadit in mulierem, quia non mulieri; ſed Petro talis poteſtas tradita eſt.c. noua. de pęnit. & remiſſ. Ideo abbatiſſa non poteſt excommunicare, nec abſoluere moniales à peccatis, nec alia facere, quæ à clauium poteſtate dependent. vt in tex. & d.c.noua.

IPSI tamen ſibi obedire tenentur.

QVIA quilibet tenetur obedire ſuo ſuperiori, vbi non præcipit aliquid contra mandatum maioris. ſupr.c.ſi quis. & 11. q. 2. c.ſi dominus. Et quoniam moniales ſubſunt abbatiſſæ. Clem.attendentes.de ſtat.monach. Et fęmina poteſt ratione dignitatis, quam habeat, iuriſdictionem exercere, & virili officio fungi.c.ſignificauit. de reſcript. & c.cum deuotiſsimam. 11.q.2. nam licet mulier in quantum fęmina priuata, & per ſe conſiderata, non poſsit virorum muneribus fungi, nec iuriſdictionem exercere.c.dilecti.de arbitr. & c.mulierem. 33.q. 5. Tamen ſi de iure ſibi defertur dignitas habens iuriſdictionem annexam, poteſt iuriſdictionem exercere. vt in tex. & d.c. cum deuotiſſimam. quia non ipſa mulier, ſed dignitas tunc agere videtur. Butr.hic. Ex quo enim dignitas ſibi conceditur, omnia ad illam conſecutiua cenſentur ei conceſſa.c.præterea.de offic. deleg. Ideo cum abbatiſſa ſit ſuperior monialibus, & alijs eius ſubditis, à talibus eſt ei obediendum. vt in tex. & c. vnic. §. fin. de ſtat.regul. in 6. Et licet abbatiſſa non poſſit per ſe excommunicare, vt dictum eſt ſuperius, poteſt tamen implorare officium ſuperioris, vt ipſe excommunicet ei inobedientes, caſu, quo tales per inobedientiam, excomunicari mereantur. vt in tex. & epiſcopus tenetur ei impendere auxilium.c.abbates.18.q. 2. ſicut inferior habens ſimplicē iuriſdictionem, poteſt in caſibus maioribus recurrere ad ſuperiorem in loco, vt ſuam ſententiam mandet executioni, vel compellat ſubditos obedire.c.cum ab eccleſiarum.de off.ord. & l.à diuo Pio.ff.de re iudic.

Cap. 13. Dilecti.

SI Metropolitanus à ſuffraganeo iuramentū exigit vltra formam ſtatu-

ſtatutam à canone, in eo, quod eſt vltra, ſuffraganeus non tenetur.

QVIA iuramentum non extenditur ad ea, quæ licite præſtari non poſſunt. gloſ. fin. hic. Cum non debeat eſſe vinculum iniquitatis. c. quanto. de iureiur. Vnde præſtitum contra ſtatuta canonum, non tenet. c. ſi diligenti. de for. compet. Et quoniam iuramentum præſtitum à ſuffraganeo vltra formam ſtatutam à canone, eſſet in eccleſiæ ſuæ præiudicium. vt in tex. ſaltem de facto. gloſ. 1. hic. Et epiſcopus non poteſt eccleſiæ ſuæ conditionem facere deteriorem. c. cum dilectus. de relig. dom. Ideo ne præiudicetur eccleſiæ, ſuffraganeus non tenetur iuramentum indebite contra iura eccleſiæ præſtitum obſeruare. vt in tex. & c. ſicut noſtris. de iureiur. Et canonici, & alij de eccleſia poſſent contradicere, & appellare, & repetere, quod præſtitum eſſet occaſione talis iuramenti, etiam inuito, & contradicente ipſo prælato. gloſ. 1. hic. & d. c. ſicut. Pro illa tamen parte, qua fuit iuſtè præſtitum, tenet, nec vitiatur per partem inutilem. gloſ. fin. hic, cum vna pars ſit ſeparabilis ab alia. d. c. inter cætera. 22. q. 4. Epiſcopi namque præſtant iuramentum obedientiæ Archiepiſcopis metropolitanis ſecundum eam formam, quam epiſcopi immediate ſubiecti Eccleſiæ Romanæ, præſtant ipſi Papæ. vt in tex. de qua forma habetur in c. ego. de iureiur. Sed hodie omnes, qui promouentur in curia, ſiue epiſcopi, ſiue abbates, iurant ipſi Papæ. Abb. hic. Et de forma iuramenti præſtandi per abbates, vide tex. in c. ne Dei. de ſimon. De iuramento canonicorum, vide in c. cum clerici. de verb. ſign. De iuramento aliorum clericorum. not. in c. tua. il 1. de iureiur. & in c. quanquam. diſt. 23.

Cap. 14. Cum olim.

VACANTE epiſcopatu, capitulum confirmat, & infirmat electiones.

QVIA capitulum, ſede vacante, ſuccedit in iuriſdictione epiſcopali in actibus, per quos non fit rei alienatio, nec tendunt in præiudicium epiſcopi futuri. gloſ. hic. & not. ſupr. in c. his, quæ. Et quoniam confirmare, vel infirmare electiones, eſt quid iuriſdictionis. c. ſi religioſus. de elect. in 6. nec per tales actus aliquid alienatur, aut aliquod præiudicium epiſcopo futuro præſtatur. Abb. hic; nam ſi electus eſt dignus, tenetur ſuperior illum confirmare; ſi eſt indignus, tenetur illum reijcere. c. poſtquam. de elect. Ideo cum hæc poteſtas confirmandi, vel infirmandi electionem, ſit debita, & ſpectet ad ordinariam epiſcopi iuriſdictionem, propter communionem, quæ eſt inter epiſcopum, & capitulum, qui faciunt vnum corpus ad prouidendum eccleſiæ neceſſitatibus, tranſit in capitulum, ſede vacante, quemadmodum contingit in alijs actibus iuriſdictionalibus. vt in tex. & c. 1. & ibi gloſ. de inſtitut. in

6. Col-

6. Collatio autem beneficiorum pertinens ad epiſcopum dumtaxat, non tranſit.c. illa. ne ſede vacan. quia collatio eſt quædam donatio. c. fin. de offic.vic. in 6. nam prȩlatus vtitur quadam liberalitate, in quem vult conferendo. c.relatum. de præb. vnde collatio computatur inter fructus, cum videatur quidam fructus habere hanc præeminentiam, & poteſtatem donandi beneficia, quibus vult. gloſ. hic. Ideo iura noluerunt, quod iſtæ liberalitates tranſirent in capitulum, quemadmodum nec liberalitas diſpenſandi fructus prouenientes, ſede vacante. c.quia ſæpe. de elect.in 6. In confirmatione autem, & inſtitutione non eſt hȩc liberalitas, cum teneatur ſuperior confirmare electum, & inſtituere prȩſentatum, ſi ſunt idonei, vt dictum eſt ſuperius, & habetur in c.ſignificaſti. de iurepatr.

Cap. 15. Statuimus.

QVI maior eſt ordine, licet in eccleſia poſterius receptus, in loco, & portione præfertur.

QVIA prærogatiua ordinis eſt dignior, quam ſit prȩrogatiua temporis. c.à ſubdiacono. diſt. 93. Et quoniam vbi concurrunt duo iura ſpecialia, ius potentius eſt præferendum. c.requiſiſti. de teſtam. & c.cum olim il 2.de priuil. Ideo, licet,cȩteris paribus, qui prius eſt receptus, ſit poſterius receptis præferendus. c.qui prior. de reg.iur. in 6.ſi poſterius receptus eſt maior in ordine, prius recepto in eccleſia, eſt in loco, & portione præferendus. vt in tex. & ſupr.c.1. Maioritas namque eſt multiplex, quædam enim eſt ordinis. vt in tex. quædam eſt dignitatis. c.dudum. de elect.in 6. Quædam eſt ſenectutis. l.ſemper. ff. de iur.immunit. Quædam eſt prælationis,ſeu adminiſtrationis. c.tranſmiſſam. de elect. Quædam eſt conſecrationis. c.aqua. de conſecr. eccl. His enim reſpectibus quis poteſt dici maior, vel minor. gloſ. in c.lex. diſt. 2. Et inter ſe concurrentibus, illa maioritas, quæ eſt dignior,venit præponenda. c.ad hæc. de offic.archid.& c.præcipimus. diſt.93.

Cap. 16. Cum inferior.

SI eccleſia ſita in aliquo archidiaconatu, erigitur in cathedralem, à iuriſdictione archidiaconatus eximitur.

QVIA cum inferior ſuperiorem ſoluere nequeat, vel ligare; ſed ſuperior inferiorem liget regulariter, & abſoluat; & ſatis abſonum videatur, vt filius poteſtatem habeat in parentem. vt in tex. & c.inferior. diſt. 21. Et quoniam archidiaconus ſubeſt epiſcopo. c. ad hæc. de offic.archid. Et epiſcopus cenſetur pater inferiorum clericorum. c.eſto ſubiectus.diſt. 95. Ideo ſi eccleſia inferior erigitur in cathedralem, per conſequens eximitur ipſo facto à poteſtate inferiorum,qui ibi prius habebant

bebant iuriſdictionem, ne ſequatur abſurdum, vt epiſcopus inferiori ſit ſubditus . vt in tex. & c.quia periculoſum . de ſent. excom. in 6. Poteſt tamen epiſcopus dare ſimplici ſacerdoti auctoritatem, vt in confeſſione habeat auctoritatem in ipſum , & ſic, vt poſſit vti clauibus in ſuum ſuperiorem, quia quamuis epiſcopus, quem ſimplex ſacerdos abſoluit,ſit ſuperior eo ſimpliciter , eſt tamen eo inferior, in quantum ei ſe ſubijcit vt peccatorem. S.Tho. part.3. q.20. art.3. in addit.

Cap. 17. Humilis.

COMPOSITIONEM ſuper iure primatiæ, vnus ſolus,cuius intereſt, poterit impedire.

QVIA intereſt ſubditorum non habere multos dominos , vel non mutare dominum . l. imperialem. §. infirmiter. de prohib. feud. alie. per Feder. Et quoniam quod omnes tangit, ab omnibus eſt approbandum . c.ad hæc. de offic. archid. Ideo in compoſitione ſuper iure primatiæ,per quam vnus prælatus cedit alteri primatum in prouincia, vt illa ſit valide facta, debent omnes prælati prouinciæ, & capitula cathedralium eccleſiarum conſentire. vt in tex. & c.fin. de his , quæ fi. à præl. Si autem iſti prælati, & capitula conſentiant , cenſentur omnes de prouincia conſenſiſſe. Innoc. hic, quia hæc cauſa concernit principaliter vniuerſitatem eccleſiarum prouinciæ . Abb. hic. Et facta vniuerſitatis expediuntur per rectores , & maiores vniuerſitatis . l. 2. §. ſi autem. C.de iuram.calumn. Si autem eſſet negotium concernens principaliter intereſſe ſingulorum, eſſent ſinguli requirendi, & contradictio vnius inualidaret actum. gloſ.1. in c.cum omnes. de conſtitut. Et cum ſit res magni præiudicij, debet prælatus habere, ne dum conſilium, ſed etiam conſenſum ſui capituli. Innoc.hic.licet enim regulariter ſufficiat, prælatum requirere conſilium ſui capituli. c.quanto. & c.nouit. de his, quæ fi. à præl.in rebus tamen arduis,& magni momenti non ſufficit eum requiſiſſe conſilium, ſi capitulum non præſtet etiam aſſenſum. Abb. hic. & not. in c.1. de procur.

In Sexto. Cap. Vnic. Epiſcopali.

CAPITVLVM, vel is, ad quem adminiſtratio pertinet, vacante ſede, eos abſoluet, quos abſoluere poſſet epiſcopus, ſi viueret.

QVIA capitulum ſuccedit de iure communi , ſede vacante , in his,quæ concernunt iuriſdictionem epiſcopalem . extr. c. his , quæ. poſſunt tamen ex iure ſpeciali in illam ſuccedere etiam alij, puta viſitator datus à Papa.c.is,cui.ſupr. de elect. vel ab archiepi-

ſcopo in caſu, de quo in c.fin. ſupr. de ſuppl. negl. prӕl. vel electus ad hoc per capitulum. gl. hic. ver. is, ad quem; vel aliqua particularis dignitas ex priuilegio, vel prӕſcriptione. Ioan. Monach. hic Et quoniam abſoluere quem ab excommunicatione, dependet à poteſtate iuriſdictionali, non autem à poteſtate ordinis, vnde etiam non ſacerdotes poſſunt habere excommunicandi poteſtatem. S.Tho. part.3. q.19. art.3. in addit. Et quia propter animarum periculum euitandum, curandum eſt, vt, ſede vacante, ſit aliquis, qui vice epiſcopi poſſit abſoluere excommunicatos, quos poſſet epiſcopus. Archid. hic. Ideo capitulum, vel alius, qui, ſede vacante, exercet iuriſdictionem epiſcopalem, poteſt abſoluere excommunicatos, ſicut poſſet epiſcopus. vt in tex. & c.ad abolendam. extr. de hӕret.

N I S I à Sede Apoſtolica id fuerit interdictum.

QVIA vbi ſuperior mandat aliquid eſſe faciendum, vel non faciendum, ſemper ei eſt parendum, niſi certum ſit, prӕceptum eſſe malum. extr. c.dilecta, & ibi gloſ.fin. Et quoniam Papa habet poteſtatem ligandi, & abſoluendi per totum mundum. c.cuncta.9. q.3. Ideo ſi ipſe ſpecialiter interdicit, ne aliquis abſoluat, etiam ſi de iure talis potuiſſet prius abſoluere, poſt huiuſmodi prӕceptum abſoluere nequit. vt in tex. Specialia enim derogant generalibus. c.generi. infr. de reg. iur. Interdicitur autem per Sedem Apoſtolicam, aut expreſſe. vt in c.fin. extr. de exceſſ. prӕl. aut tacite per commiſſionem alteri factam. vt in d.c.is cui. Ioan. Monach. hic.

In extrauag. Ioan. xxij. Cap. Vnic. Eccleſiӕ.

QVIA multi aſſumebant dominium, & ſe creari faciebant Poteſtates, & Capitaneos in comitatu Sabinę, & alijs locis hic nominatis, qui ſunt de patrimonio Eccleſiӕ Romanӕ, inhibetur, ne tales de cętero aſſumantur, neque illis, tanquam talibus, obediatur, & quod nullus huiuſmodi prӕeminentiam ſibi audeat adſcribere ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicę.

QVIA Eccleſiӕ Romanӕ, ſuorumque fidelium diſpendia Summus Pontifex diſſimulare non poteſt, quin poſtquam ſibi cognita fuerint, aduerſus ea opportunis remedijs occurrat. vt in tex. Papa enim, qui aliorum iuſtitiam fouet, ius ſuum negligere non debet. c.licet. extr. de ſuppl. negl. prӕl. Et princeps debet ſe opponere aduerſantibus, pro conſeruando iure ſuorum ſubditorum. l.cum quis. ff. de do-

de dolo. Et quoniam exempla præſentia, & præterita cauere nos præmonent in futurum. c.quia aliquanti.diſt.82. Ideo Summus Pont.Ioan. xxij. attendens grauia nocumenta, quæ nonnullis ciuitatibus,& caſtris intra patrimonium Beati Petri in Tuſcia, comitatum Sabinæ,& terram Arnulphorum conſtitutis, Eccleſiæ Romanæ ſubiectis, & perſonis ſingularibus eorundem, ex diuerſorum tam nobilium, quàm etiam aliorum,vſurpato regimine prouenerunt, & volens ſuper hoc in poſterum eorum diſpendijs præcauere, præcipit, ne quis in poſterùm præſumat ponere officiales in iſtis terris, ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, & ſi de facto fuerunt poſiti,quod populi illis obedire non debeant. Et ſimile habetur de Senatore Romano. in c.fundamenta.de elect. in 6.Terra autem Arnulphorum vocatur quędam aggregatio duodecim Caſtrorum in Vmbria apud Interamnam; ſic nuncupata à Comitibus Arnulphis, qui ibi dominabantur: Et de iſtis locis hic præcipuè fit mentio, quia multa ex illis erant tunc nouiter deuoluta ad Sedem Apoſtolicam; vt apparet ex hiſtoria Franciſci Zazzaræ I.C.Patritij Neap.vbi agit de nobiliſſima Caſtellorum Familia.

ET ſi ſint aliquæ ciuitates, quæ habeant ius eligendi tales capitaneos,per Sedem Apoſtolicam confirmandos;vetat Papa, quod ante confirmationem debitam, nulla eis, tanquam talibus, præſtetur obedientia.

QVIA intereſt ſuperioris ſcire,& examinare, cui,tanquam iudici, vniuerſitas,& ſinguli ex ea debeāt parere,ne aliquis aſpera damnatione ciuitatem occupatam retineret, & concuſſionum dominatione ſubditos vexaret.l.2.§.& cum placuiſſet.ff.de orig.iur. Et quoniam per electionem datur habitus adminiſtrandi, & per confirmationem datur actus,& exercitium adminiſtrationis. gloſ. in c.quanto.diſt. 63. Ideo ex quo iſtæ ciuitates ſolum habent poteſtatem eligendi, non debet aliquis electus in iudicem ab illis, officium exercere, quouſque confirmationem à Sede Apoſtolica, cui tales ciuitates ſunt ſubiectæ, & ad quam illos ſpectat confirmare, legitime obtinuerit.vt in tex. & gloſ. ver.debitam.

In Extrauag.Commun. C.1.Vnam ſanctam.

OMNES Chriſti fideles de neceſſitate ſalutis, ſubſunt Romano Pontifici.

QVIA vnam ſanctam Eccleſiam Catholicam, & ipſam Apoſtolicam,vrgente fide,credere cogimur, & tenere; extra quam nec ſalus eſt, nec remiſſio peccatorum; ſponſo in Canticis proclamante:

Vna eſt columba mea, perfecta mea. Vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ; quæ vnum corpus myſticum repræſentat, cuius caput Chriſtus, Chriſti verò Deus. In qua vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma. Vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe, vnam eccleſiam præfigurans, quæ in vno cubitu conſummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit, & rectorem, extra quam omnia ſubſiſtentia ſuper terram, legimus fuiſſe deleta. Hanc autem venerari debemus, & vnicam; dicente Domino in Propheta: Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. Pro anima enim, id eſt, pro ſeipſo capite ſimul orauit, & corpore; quod corpus, vnicam ſcilicet eccleſiam nominauit, propter ſponſi fidei ſacramentorum, & charitatis eccleſiæ vnitatem. Hæc eſt tunica illa Domini inconſutilis, quæ ſciſſa non fuit, ſed ſorte prouenit. vt in tex. & late per Turrecrem. in ſumma de eccleſia, & nouiſsime per Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Robertum Cardinalem Belerminium in Apologia contra Iacobum Angliæ Regem. Ideo eccleſiæ vnius, & vnicæ, vnum corpus, vnum caput, non duo capita, quaſi monſtrum; Chriſtus videlicet, & Chriſti vicarius Petrus, Petriq. ſucceſſor. Dicente Domino ipſi Petro: Paſce oues meas. Meas, inquit, & generaliter, non ſingulariter has, vel illas; per quod commiſiſſe ſibi intelligitur vniuerſas. Siue ergo Græci, ſiue alij ſe dicant Petro, eiuſq. ſucceſſoribus non eſſe commiſſos, fateantur neceſſe, ſe de ouibus Chriſti non eſſe; dicente Domino in Ioanne: Vnum ouile, & vnicum eſſe paſtorem. vt in tex. & S.Tho. par. 3. q. 30. art. 1. in addit.

QVI vtrunque gladium habet.

QVIA in eccleſia, eiuſq. poteſtate, duos eſſe gladios, ſpiritualem videlicet, & temporalem, euangelicis dictis inſtruimur; nam dicentibus Apoſtolis: Ecce gladij duo hic, in eccleſia ſcilicet, cum Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus, nimis eſſe, ſed ſatis. Luc. cap. 22. Ideo qui in poteſtate Petri temporalem gladium eſſe negat, male verbum attendit Domini proferentis: Conuerte gladium tuum in vaginam. Vterque ergo eſt in poteſtate eccleſiæ, ſpiritualis, ſcilicet, gladius, & materialis; ſed is quidem pro eccleſia, ille verò ab eccleſia exercendus; ille ſacerdotis, is manu regum, & militum, ſed ad nutum, & patientiam ſacerdotis. vt in tex. & c. nouit. extr. de iudic.

ET omnes iudicat, à nemine autem iudicatur.

QVIA oportet gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubijci poteſtati; Nam cum dicat Apoſtolus: Non eſt poteſtas, niſi à Deo; quæ autẽ ſunt à Deo, ordinata ſunt; non autem ordinata eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in ſuprema; Nam ſecundum beatum Dionyſiũ: Lex diuinitatis eſt, infima per media in ſuprema reduci: Non ergo ſecun-

cundum ordinem vniuerſi omnia æquè, ac immediatè, ſed infima per media, & inferiora per ſuperiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem, & dignitate, & nobilitate terrenam quamlibet præcellere poteſtatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto ſpiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione, & benedictione, & ſanctificatione, ex ipſius poteſtatis acceptione, & ipſarum rerum gubernatione claris oculis intuemur; Nam veritate teſtante, ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem inſtituere habet, & iudicare, ſi bona non fuerit; ſic de eccleſia, & eccleſiaſtica poteſtate, verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & regna, & cætera, quæ ſequuntur. Hierem. cap. 1. vt in tex. Ideo ſi deuiat terrena poteſtas, iudicabitur à poteſtate ſpirituali, ſed ſi deuiat ſpiritulis minor, à ſuo ſuperiori; Si verò ſuprema, à ſolo Deo, non ab homine poterit iudicari, teſtante Apoſtolo: Spiritualis homo iudicat omnia, ipſe autem à nemine iudicatur. 1. ad Corinth. cap. 2. Eſt autem hæc auctoritas (& ſi data ſit homini, & exerceatur per hominem) non humana, ſed potius diuina, ore diuino Petro data, ſibique, ſuiſq. ſucceſſoribus in ipſo, quem confeſſus fuit petra firmata; dicente Domino ipſi Petro: Quodcunque ligaueris, & cætera. Matth. cap. 16. Quicunque igitur huic poteſtati à Deo ſic ordinatæ reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, niſi duo (ſicut Manichæus) fingat eſſe principia; quod falſum eſt, & hæreticum; quia, teſtante Moyſe, non in principijs, ſed in principio cęlum Deus creauit, & terram. Geneſ. cap. 1. Vnde Summus Pontifex Bonifatius Octauus per hanc conſtitutionem declarat, dicit, definit, & pronuntiat, ſubeſſe Romano Pontifici, omni humanæ creaturæ omnino eſſe de neceſſitate ſalutis. vt in tex. & ſimile habetur in c. ſolitæ. extr. eod.

Cap. 2. Vt prælatorum.

PRAELATI non debent diſcurrere, præſertim habitu transformato.

QVIA prælati ſicut debent eſſe vita mundi, ita debent eſſe fama clari, vt exemplo proficui reddantur. vt in tex. & S. Bernard. de conſider. lib. 3. Vnde debent in ſemorum habere maturitatem. c. cum in cunctis. extr. de elect. Et quoniam ineptè diſcurrere, eſt ſignum leuitatis. Ariſt. 10. ethic. cap. 5. Et abijcere veſtes ſpirituales, eſt pernicioſa temeritas indeuotionis. vt in tex. & c. cum ad monaſterium, extr. de ſtat. monach. Et diſsimulare habitum, eſt indicium volendi aliquod malum operari. c. ex ſtudijs. extr. de præſumpt. Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum. Sapient. cap. 1. Et omnis, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Ioan. cap. 3. Ideo omnibus epiſcopis, ſuperioribuſq. prælatis ſub obteſtatione diuini iudicij inhibetur, ne abſque rationabili cauſa, timoris forte, vel alia, extra

tra ſuarum ciuitatis,& diœceſis, ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiſcrete diſcurrant.vt in tex.& Conc.Trid.de regular. cap.19.

QVI ſi ad curiam venerint, inde recedere non debent ſine Papa licentia.

QVIA ſuperior propter ſui ſtatus dignitatem, non debet pati ſe contemni.l.obſeruandum.ff.de offic. præſid. Et quoniã quod prælati accedant Romam clanculo, non viſo Papa, nec ei inſinuato, quod venerint; & quod ibi latitent,& ab ipſo nõ viſi diſcedant,videtur in Summi Pontificis contemptum.vt in tex.& infr.c.prox. Ideo,ne, ipſo Papa tacente,huiuſmodi morbus non præciſus inualeat; dum prouidum creditur,quod incautum, & licitum, quod impunè relinquitur; inhibetur,ne qui epiſcoporum,& ſuperiorum ipſorum latenter (præſertim habitu transformato) venientes ad curiam, de ipſa (Romani Pontificis non præſentati conſpectui, vel ſaltem ab eo recedendi licentia non obtenta) recedant.vt in tex. & infr.c.prox.

ALIAS ipſi, & receptantes illos, excommunicati ſunt.

QVIA dignum eſt, vt quos Dei timor à malo non reuocat, ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ.c.cum in cunctis. extr. de elect. Et quoniam agentes,& conſentientes pari pœna puniuntur.c.quantæ.extr.de ſent.excom. Et conſentientes dicuntur illi, qui per cooperationem præſtant auctoritatem.gloſ.in d.c.quantæ. Ideo ſi qui epiſcoporum,& ſuperiorum extiterint huiuſmodi inhibitionis contradictores,& abſque ipſius Romani Pontificis recedendi licentia conceſſa, eoq. non viſo receſſerint à curia, nec non ſi qui ſcienter ipſos receptauerint, niſi id confeſtim eidem Romano Pontifici, vel alicui, per quem hoc ipſum ad eius crediderint deduci notitiam, manifeſtare curauerint (etiam ſi epiſcopali,archiepiſcopali,patriarchali, vel quauis alia dignitate præfulgeant) per hanc conſtitutionem ſententia excommunicationis innodantur.vt in tex.& infr.c.prox.

Cap. 3. Et ſi deceat.

PRAELATI ad curiam non debent more noctuæ latenter venire,nec inde ſine Papali licentia recedere.

QVIA etſi deceat quoslibet ſubditorum curam exercere ſolicitè,& per omnia velut lucis filios ambulare; hoc tamen præcipuè ab ipſis exigitur, qui conſtituti per altitudinem dignitatis vt in ſpecula, circa commiſſas ſibi plebes paſtorum ſimul, & cuſtodum partes implere tenentur.vt in tex.& c.peruenit.11.q.1. Et quoniã nonnulli,pontificali præditi dignitate, gregum ſuorum cuſtodiam negligentes,& abhorrentes lucem,tanquam filij tenebrarum, non verebantur ſe

ab o-

ab ouium ſuarum cura, mercenarij more, tempore longo ſubducere, & pontificali dignitate reiecta, non erubeſcebant vagari per deuia ſub habitibus transformatis, ac contempto de exibendo paribus, & ſuperioribus, honore præcepto, ſic abiecti, & indecori, interdum ad Sedem Apoſtolicam clanculo declinare præſumebant, vbi more noctuæ, cuius intuitum nox illuminat, lux excęcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos ſuis arbitrabantur conformari deſiderijs, viſitabant, ſuos eis euomentes conceptus iniquos, & conſpirationes forſan illicitas pertractantes, & demum ab inde (non abſque notabili Sedis Apoſtolicæ contemptu) reuerentia tam conſueta, quàm debita, non exhibita Romano Pontifici, & nec ab ipſo petita licentia, nec obtenta, recedebant. vt in tex. & ſupr. c. prox. Ideo Summus Pontifex Ioannes xxij. cupiens ipſius ſedis honori in hac parte proſpicere, ac talium inſolentijs finem imponere, de Cardinalium conſilio prohibet, ne de cętero præſul aliquis ſine ſui ſuperioris licentia (niſi pro negotijs eccleſiæ ſibi commiſſæ) extra ſuam diœceſim audeat pernoctare, firmiter ſtatuens, vt quicunque Pontifex ad Romanam curiam veniens, Papale palatium primitus viſitet, ad Papam (ſi hoc patitur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam conſuetam, & debitam, exhibiturus eidem; nullatenus receſſurus à curia, niſi ab ipſo ſuper hoc petita licentia, & obtenta. vt in tex. & ſimile ſupr. c. prox.

ALIAS infideles iudicantur, & ſententia excommunicationis ligantur.

QVIA ſummo morbo ſummum remedium eſt adhibendum. c. corripiantur. 24. q. 3. Et quoniam contemnere ſuperiorem, maxime Papam, eſt graue peccatum. c. ſi quis. extr. eod. Ideo quicunque prælati, quamuis etiam patriarchali dignitate fulgentes, ſic ad Sedem accedentes, & ab illa (vt prædicitur) recedentes, nec non quilibet alij, qui tales apud ſedem ipſam receptare præſumpſerint, niſi ante receptionem huiuſmodi, eidem Romano Pontifici ſignificauerint aduentum illorum, decernuntur, eo ipſo, notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis ſententiæ ſubiacere. vt in tex. & ſupr. c. prox.

Liber Primus. Titulus XXXIIII.

DE TREVGA ET PACE.

In Decretal. Cap. 1. Treugas.

TREVGAS à quarta feria poſt occaſum ſolis, vſque ad ſecundam

dam feriam in ortu ſolis; Ab aduentu Domini vſque ad octauam Epiphaniæ; Et à Septuageſima vſque ad octauam Paſchæ, ab omnibus inuiolabiliter obſeruari, Summus Pontifex hic præcipit.

QVIA die iouis non eſt bellandum, propter Aſcenſionem Domini in cœlum, & propter cœnam cum diſcipulis; nec die veneris, propter reuerentiam paſſionis; nec die ſabbati, quia eo die diſcipuli latuerunt propter metum Iudeorum, & quia corpus latuit in ſepulcro; nec die Dominico, quia ferè quodlibet inſigne fuit eo die conſtitutum à Domino, & præcipuè propter honorem reſurrectionis; Nec tempore Aduentus, quia ſunt dies immediate conſtituti in honorem Natiuitatis Domini Noſtri Ieſu Chriſti; Nec à Septuageſima vſque ad octauam Paſchæ, quia tunc eſt tempus præcipuè aſſignatum ad pœnitentiam, & ad contemplandam paſsionem, & reſurrectionem Saluatoris, à quo proceſſit redemptio noſtra. Butr. hic. Quamuis enim nulla ſint tempora, quæ diuinis non ſint plena muneribus, & ſemper nobis ad miſericordiam Dei per ipſius gratiam præſtetur acceſſus; in illis tamen ſolemnioribus diebus omnium mentes maiori ſtudio ad ſpirituales profectus moueri, & ampliori fiducia oportet animari. S. Leo ſerm. 4. de quadrageſima. Et quoniam treuga eſt ſecuritas præſtita rebus, & perſonis, bello non dum finito. gloſ. 1. hic. Et pacem habere, debet eſſe voluntatis; bellum autem debet eſſe neceſsitatis, vt liberet Deus à neceſſitate, & conſeruet in pace: Non enim pax quæritur, vt bellum exerceatur; ſed bellum geritur, vt pax acquiratur. c. noli. 23. q. 1. Ideo vbi non poteſt haberi pax in totum, curandum eſt, vt ſaltem habeatur ad tempus, & præſertim eo tempore, in quo diuinis miſterijs magis eſt incumbendum, cum bella, vt plurimum, animos à deuotione alienent, & ad mala occaſiones præbeant. vt in tex. & d. c. noli. Et hęc intellige, ſiue bellum ſit iuſtum, ſiue iniuſtum; nam licet nullo tempore ſit ceſſandum à bello iuſto, minus tamen eſt ei vacandum in hoc tempore, quam in alio, & licet nunquam ſit faciendum bellum iniuſtum, tamen ſi de facto fiat, ſaltem in his diebus eſt magis à pugna abſtinẽdum, gloſ. 2. hic. Et intellige, quod quis debet ſe abſtinere in his diebus ab impugnando. Butr. hic; nam quo ad ſe defendendum, vbi vrget neceſſitas, neç quadrageſimali tẽpore, nec diebus feſtiuis, vel alijs diebus, pro defenſione tam ſua, quã patriæ, ſeu reipublicæ, & fidei, eſt bellorũ exercitio parcendum; ne Deum quis videatur tentare, ſi habet, quod faciat, & ſuæ, & aliorum ſaluti conſulere non procuret, & ſanctæ religionis detrimenta non præcaueat. c. ſi nulla. 23. q. 8. & S. Tho. 2. 2. q. 40. art. 4. Sed quod dicitur de tali treuga, & de pœna contrauenientium in hoc tex. hodie non tenet, nec peccant, qui non ſeruant hanc conſtitutionem; quia huiuſmodi treuga non fuit moribus vtentium approbata. gloſ. 2. & Innoc.

Digitized by Google

Innoc.hic. Leges enim inſtituuntur, cum promulgantur,firmantur, cum moribus vtentium approbantur.c.in iſtis.§.leges.diſt.4. Sed quando lex tollatur per deſuetudinem,diſtingue,quod, Aut lex præceptiua nunquã fuit recepta in obſeruantia,ſciente legislatore, & valente contradicere, & non contradicente, & talis lex non ligat, nec requiritur tempus ad inducendam præſcriptionem; ſed ſufficit binus,vel trinus actus in contrarium, quia hic non agitur de præſcribendo contra legem, ſed de impediendo vinculum; nam per binum, vel trinum actum apparet de cõſenſu ſuperioris. c.ita nos.24.q.2.& l.2.C.de epiſc.audien. Ex quo enim ſuperior videt,& patitur,non videtur velle,quod lex ſua vinculum inijciat. Si verò aliqui ſeruant in eodem loco, tunc non ſeruantes non videntur excuſari.arg.c.iam dudum.in fin.de præb. Aut ſuperior ignorat, & tunc requiritur præſcriptio 40. annorum, & dummodo conſuetudo ſit rationabilis, vt quia fundatur ſuper aliqua ratione. c.fin.de conſuet. in 6. Si enim contrarium legis in ſe eſſet malum, conſuetudo non eſſet rationabilis.c.intellecto.de iureiur. Nec obſtat,quod videantur peccaſſe contrauenientes à principio,& ſic quod videatur fuiſſe vitioſum principium abrogandi legem, & quod in huiuſmodi vitio videantur continuare ſucceſſores; quia reſpondetur, quod ſi à principio moti fuerunt ex aliqua rationabili cauſa,non peccauerunt; quia ipſemet ſuperior indulſiſſet. ad hoc,quod not. Archid.in c.vtinam.diſt.26.& ſucceſſores eorum,qui contrauenerunt,ſimiliter nõ peccauerunt, quia potuerunt exiſtimare, quod ex aliqua rationabili cauſa lex illa non ſit obſeruata.arg. eorum, quæ not.gloſ.in c.de quarta. de præſcript.& Abb.hic. Et quod lex præceptiua non illaqueat,ſciente ſuperiore,& non contradicente,eſt tex.iuncta gloſ.in c.1.diſt.20.& c.cum olim.de cleric.coniug.

Cap.2. Innouamus.

PERSONAE hic enumeratæ debent plena ſecuritate gaudere tempore guerræ; ſcilicet presbyteri,monachi,conuerſi,& peregrini.

QVIA qui militant Deo, non debent perturbari per milites ſæculi.c.illi,qui.24.q.3. Et quoniam clerici,& iſtæ aliæ perſonæ ſpirituales elegerunt vitam, per quam Dei cõtemplationi,& orationi incumbunt. c. duo ſunt. 12. q. 1. Ideo non debent à diuino miniſterio per milites mundi retardari. vt in tex. & c. ſi quis Romipetas.24.q.3.

ET ſimiliter mercatores euntes,vel redeuntes,& ruſtici in agricultura exiſtentes.

QVIA per iſtos prouidetur reipublicæ de rebus victui, & veſtitui neceſſarijs,& per eorum induſtriam principes de huiuſmodi rebus tributa reportant, ex quibus eorum dignitas ſuſtentatur.l.

Qqq agri-

agricultores. & l.executores. C. quæ res pign. oblig. Et quoniam ſi iſti per milites turbarentur, omnes alij, tam religioſi, quàm ſæculares detrimenta paterentur,& principatus debilitaretur.d.l. executores. Ideo ne per malum eis illatum, etiam alij indebite moleſtentur, iſti ſunt priuilegiati, dum huiuſmodi publico bono incumbunt, ne tempore belli moleſtentur.vt in tex.& d.c.illi,qui.

ET ſimiliter animalia,quibus arant, & ſemina portant ad agrum.

QVIA acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis.c.acceſſoriũ. de reg.iur.in 6. Et verba ſunt intelligenda cum effectu. c. relatum.de cleric. non reſid. Et quoniam ruſtici non poſſent ſine iſtis animalibus agriculturæ operam dare. l.pignorum.d.tit.quæ res pign.oblig. Ideo iſta animalia debent à militibus ſecuritatem habere, ſicut habent ruſtici, qui eis in agricultura vtuntur.vt in tex.& d.l.pignorum.

In Extrauag.commun. Cap. 1. Ad vniuerſalis.

SIXTVS Papa Quartus volens diſcordiam ex pragmatica ſanctione ſubortam ſedare, ordinarijs regni Franciæ ad conferenda beneficia ſex menſes concedit. Facultatem concedendi ſex gratias ſibi retinet. Beneficia Cardinalium, & eorum, qui Cardinalibus ſunt familiares,in regno franciæ exiſtentia, ſuæ diſpoſitioni vſque ad certum tempus reſeruat. De beneficijs promouendorum quid fieri debeat, oſtendit. Cauſas beneficiales in prima inſtantia vult in partibus terminari,in quibus ante diffinitiuam ſententiam (niſi in vno caſu) vetat appellari. Quid de cauſis in curia pendentibus faciendum ſit, narrat. Si autem eadem cauſa in diuerſis curijs diuerſis reſpectibus tractatur, quonam pacto terminanda ſit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne XXII. ſeruandas cenſet. Tandem tempus ponit, intra quod vult iſta acceptari, & ſeruari.

QVIA Summus Pontifex,inter alia onera,quæ ſuſtinet in vniuerſalis eccleſiæ regimine, debet maximè inuigilare,vt in populo Chriſtiano, & præſertim in perſonis eccleſiaſticis, diſcordiæ extinguantur, & pacis, & tranquillitatis dulcedo in ipſis conſeruetur. vt in tex. & c.nouit. extr. de iudic. Et quoniam in regno Franciæ erant ortæ diſcordiæ,præſertim inter eccleſiaſticos,occaſione cuiuſdam conſtitutionis, quæ in eodem regno diutius inoleuit (quam pragmati-

mati-

maticam ſanctionem appellabant) & timebatur, ne in dies propter illam maiora ſcandala, & grauiora pericula ſubſequerentur. vt in tex. Ideo ad obuiandum huiuſmodi malis, Summus Pontifex Sixtus Quartus circa hæc negotia ſtatuit, prout in tex.

Cap. 2. Vices.

DISCORDIA inter religioſos mendicantes, & eccleſiarum parochialium rectores in partibus Germaniæ quatuor delegatis cõmiſſa, per eos ſub certis formis, & modis in pacem, & concordiam conuerſa fuit, quam Romanus Pontifex confirmat.

QVIA attendens Summus Pontifex, quod illius vices gerit in terris, qui Apoſtolis ſuis dixit: Pacem meam do vobis, pacem meã relinquo vobis. Ioan. cap. 14. Cupit inter Chriſti fideles quoſlibet, & præſertim ſub vno, atque eodem ſacerdotij vexillo ſecum Deo militantes, pacem, & charitatem inducere, & inductam confouere, & quæ ijs contraria ſunt, falce vigilantiæ paſtoralis ad radicem poſita, ſubmouere, prout rerum, & temporum circunſtantiæ expoſcere dignoſcuntur. vt in tex. & ſupr. c. prox. Et quoniam inter religioſos mendicantes, & eccleſiarum parochialium rectores in partibus Germaniæ, erant ortæ diuerſæ diſcordiæ, per quas eccleſia Dei patiebatur in iſtis ſuis miniſtris detrimentum, & Chriſtifidelibus illarum partium in dies ſcandalum non modicum inde proueniebat. vt in tex. Ideo Summus Pontifex Sixtus Quartus ad extirpandas huiuſmodi diſcordias, & pacem inducendam, & fouendam inter iſtos eccleſiaſticos, qui ſe mutua charitate diligere, & alter alterius (iuxta Apoſtolum ad Galat. cap. 6.) onera portare debent; approbat, & confirmat ea, quæ pro tali concordia fuerunt ordinata per iſtos Sedis Apoſtolicæ delegatos, ſupplens motu proprio, & ex certa ſcientia, omnes, & ſingulos defectus, tam iuris, quàm facti, ſi qui forſan in concordia per tales delegatos facta, interueniſſent. vt in tex. & ſimile habetur in c. vnic. de offic. cuſtod. in extrauag. cõmun.

PRAECIPIENS ſub pœna excommunicationis, illam à prælatis obſeruari.

QVIA fruſtra fierent leges, niſi eſſent, qui eas executioni demandarent. c. ſi Romanorum. diſt. 19. & l. quia. ff. de præſcript. verb. Et quoniam per impoſitionem pœnæ, multi redduntur promptiores ad eorum officium exequendum, vt qui nõ oderunt peccare amore Dei, ſaltem abſtineant formidine pœnæ. c. cum in cunctis. extr. de elect. Ideo iniungitur prælatis, ſub pœna excõicationis latæ ſententiæ, vt ea, quæ pro talium concordia in hac conſtitutione continentur ordinata, & cõfirmata, ipſi inuiolabiliter obſeruent, & quantum in eis eſt, ab alijs faciant obſeruari. vt in tex.

Liber Primus. Titulus XXXV.

DE PACTIS.

In Decretal. Cap. 1. Antigonus.

PACTA, quantumcunque nuda, ſeruanda ſunt.

QVIA per legitimum pactum, quod non ſit dolo initum, & obſeruatum non vergat in diſpendium ſalutis æternę, quamuis non ſit aliqua ſcriptura, & inſtrumento veſtitum, inducitur naturalis obligatio. l. iuriſgentium. §. prętor. ff. de pact. Quid enim tam congruum fidei humanæ, quàm ea ſeruare, quæ inter eos placuerunt? l. 1. ff. eod. Et quoniam qui à tali pacto, & obligatione recedit, mentiendo in alterius damnum, mortaliter peccat. c. prædicandum. 22. q. 1. dicente ſcriptura: Os, quod mentitur, occidit animam. Sapien. cap. 1. Vnde inter iuramentum, & ſimplicem loquelam, Dominus nullam vult eſſe differentiam. c. iuramenti. 22. q. 5. ſcilicet, quo ad obligandum promittentem, vel iurantem; nam vterque peccat contraueniendo, licet in quantitate reatus, ſit differentia; quia grauius peccat veniens contra iuramentum. vt not. in c. fin. de iureiur. Ideo ad euitandum mortale peccatum, & ad ſoluendam naturalem obligationem, licita pacta ſunt cuſtodienda, & per eccleſiaſticam diſciplinam ad illorum obſeruantiam ille, qui renuit, eſt adſtringendus. vt in tex. & infr. c. qualiter.

Cap. 2. Quoties.

CONVENTIO inualida per conſenſum ſuperioris validatur.

QVIA vbi ſuperior aliquid confirmat cum cauſæ cognitione, ſupplet omnem defectum, qui in illo actu poterat eſſe. c. 1. & 2. de cōfirm. vtil. intelligendo de ſuperiore, qui de iure habeat ad hoc poteſtatem. gloſ. hic. & in c. 1. infr. tit. prox. Omnia enim noſtra facimus (inquit Imperator) quibus auctoritatem noſtram impartimur. l. 1. C. de veter. iur. enucl. Et quoniam qui ab initio poterat mandare, vel concedere, poteſt etiam ex poſt facto ratum habere. c. ratihabitionem. de reg. iur. in 6. Ideo ſi ſit pactum, de cuius validitate dubitetur, per ſuperioris conſenſum confirmatur. vt in tex. & c. 1. infr. tit. prox. Quod enim non valebat, vt ex tunc, incipit valere, vt ex nunc. gloſ. in c. non firmatur. de reg. iur. in 6.

Cap.

Cap. 3. Qualiter.

IVDEX debet ſtudioſe agere, vt promiſſa adimpleantur.

QVIA ad iudicem, præſertim eccleſiaſticum, ſpectat prouidere, vt peccata euitentur. c. nouit. de iudic. Et quod vnicuique ius ſuum tribuatur. Inſtitut. de iuſtit. & iur. §. 1. Et quoniam qui non attendit, quod legitime promiſit, mentiendo peccat. ſupr. c. 1. Et retinet rem promiſſam, quæ per ſuum præſtitum conſenſum ſpectat ad alium. l. cum amplius. §. is natura. ff. de reg. iur. Ideo per iudicem ſtudioſe, & effectualiter agendum eſt, vt ea, quæ promittuntur, opere compleantur. vt in tex. & c. iuramenti. 22. q. 5. Verba enim ſunt intelligenda cum effectu. c. relatum. de cler. non reſid. Et vbi requiritur effectus, non ſufficit voluntas. c. 1. de eo, qui mitt. in poſſ. Vnde in ordinatione pſalmiſtæ, id eſt, cantoris, dicitur ei per ordinantem: Vide, vt quod ore cantas, corde credas; & quod corde credideris, operibus compleas. c. pſalmiſta. diſt. 23. Et Dominus dicit: Quæ procedunt de labijs meis, non faciam irrita. Pſalm. 88.

Cap. 4. Cum pridem.

NON valet pactum, per quod beneficium eccleſiaſticum debet pecunia reſignari.

QVIA dare ſpirituale pro temporali, eſt ſimonia. c. ex diligenti. de ſimon. Et quoniam beneficium eccleſiaſticum eſt quid ſpirituale, & pecunia eſt res temporalis. c. conſuluit. d. tit. & c. totum. 1. q. 3. Et remittere eſt dare. c. ea, quæ. d. q. 3. Ideo pactum de renuntiando beneficium, in quo habetur titulus, pro pecunia, vt ſimoniacum non valet. vt in tex. & c. tua nos. de ſimon. Iudex tamen ex officio ſuo poſſet prouidere, vt vna pars cederet liti ſuper ſpiritualibus, & pro bono pacis reciperet ab alia parte expenſas, quas fecit. gloſ. hic. ver. non duximus. & c. niſi. de præbend.

Cap. 5. Accepimus.

NON. valet pactum de ſuccedendo poſt mortem prelati in ipſius eccleſia.

QVIA per huiuſmodi pactum daretur occaſio captandæ mortis beneficiati. l. de fideicommiſſo. C. de tranſact. Et hæreditaria ſucceſſio in beneficijs eſſe videretur. c. Apoſtolica. 8. q. 1. Et quoniam vtrumque eſt malum, & contra bonos mores. c. nulla. de conceſſ. præb. Ideo tale pactum eſt ſacris canonibus inimicum, & non debet aliquatenus tolerari. vt in tex. & d. c. nulla. De ſucceſſione tamen in hæreditatem

tem alterius, valet pactum, ſi fuerit factum de conſenſu illius, de cuius hæreditate paciſcitur; dummodo in tali conſenſu ipſe perſeuerauerit vſque ad mortem.l.fin.C.de pact. Sed in beneficijs non valet hoc pactũ, etiam ſi ei conſenſerit beneficiatus.gloſ.3.in d.c.nulla. quia non ſpectat ad eum dare ſucceſſorem in beneficio.c.deteſtanda.de cõceſſ. præb.in 6. Vt poteſt quiſq; dare ſucceſſorem in re ſua.l.ſi teſtamentũ. C.de teſtam.

Cap.6. Cum clerici.

QVI per pactum augendę penſionis conſecutus eſt eccleſiam, debet ea priuari, & aliàs canonicè puniri.

QVIA tale pactum eſt ſimoniacum,cum promittat temporale pro conſequendo ſpirituali.infr. c. fin. Et quoniam pœna contra illum,qui ſimoniacè adeptus eſt beneficium,eſt illius beneficij ſpoliatio.c.Matthæus.de ſimon. Et eſt ab ordine depoſitio, & excommunicatio.c.reperiuntur. 1.q.1. Ideo qui per tale pactum conſecutus eſt eccleſiam,eſt illa ſpoliandus, & ſeueritate eccleſiaſtica puniendus. vt in tex.& c.erga.1.q.1. Dicitur autem,talem ſimoniacum eſſe beneficio ſpoliandum,non autem dicitur eſſe priuandum.vt in tex.quia priuatio pręſupponit habitum.c.ad diſſoluendum.de deſponſ.impub. Et iſte non habuit in beneficio ius, neque titulum. Abb.hic. nam collatio beneficij ſimoniace facta,eſt ipſo iure nulla.c.ordinationes. d.q.1. Si autem tale pactum interuenerit poſt collationem,tunc non poteſt dici ſimoniacum, cum iſte iam fuerit conſecutus ius ſpirituale. Abb.hic. Sed adhuc peccat,& debet puniri,quia ſine auctoritate ſuperioris conſtituit eccleſiam cenſualem.c.ſignificauit.& c.prohibemus.de cenſib.

Cap.7.Plerique.

SI eccleſia rem ſuam locando,vel in feudum concedendo, apponit pactum in præiudicium iuris parochialis alterius eccleſiæ,non tenet.

QVIA iura parochialia ſunt debita ipſi eccleſiæ parochiali.c.fin. de paroch. Et quoniam quis non poteſt paciſci in præiudicium alterius. c.ſi diligenti. de foro competen. & c.eam te. de iureiur. Ideo tale pactum, quod de auaritiæ radice procedit, penitus reprobatur. vt in tex. & c. auaritiæ. de præbend. Sed licet ex pacto quis non poſſit ſibi eligere ſepulturam in aliena parochia, ſponte tamen poteſt ſibi eligere illam. c.1. de ſepult. Et hodie dicendum eſt de hoc, vt habetur in cap. 1. de ſepult. in 6. & in Clement. cupientes. §. fin.de pœn.

ET quicquid hac occaſione percępit, reddere cogitur illi eccleſię.

Quia

QVIA iuxta verbum beati Auguſtini epiſt. 54. ad Maced. Non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.c.cum tu.de vſur. Et quoniam reſtitutio eſt facienda proprio domino, vel eius hæredibus, vel (his non ſuperſtitibus) res eſt pauperibus erogāda;dummodo is, qui male detinet, habeat in facultatibus, vnde poſſit rem ablatam reſtituere.d.c.cum tu. Ideo cum acquiſita per huiuſmodi pactum, non ſpectent ad ipſos paciſcentes, ſed ad eccleſiam parochialem, in cuius præiudicium ipſi iſtud pactum fecerunt, illi eccleſiæ ſunt talia bona reſtituenda. vt in tex. & c.apoſtolicos. 12. q. 2.

Cap. 8. Pactiones.

NON valet pactio in ſpiritualibus, quę peccatum inducit.

QVIA de duobus malis minus malum eſt eligendum. c. non ſolum. 22. q.4. Et quoniam minus malum eſt vota ſtultæ promiſſionis non implere, quàm crimen committere. c.ſi publicis. d.q.4. Ideo pactiones, quæ obſeruatæ vergerent in animæ detrimentum, obſeruandæ non ſunt, & nullius ſunt validitatis. vt in tex. & c.2. eod. in 6. Et hoc, etiam ſi eſſent iuramento firmatæ. c.1. de iureiur. quia iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis. c.ſi vero.de iureiur. Vnde inquit Iſidorus in ſynonimis lib.2. cap. de mendacio. In malis promiſsis reſcinde fidem; In turpi voto muta decretum; Quod incaute vouiſti, ne facias; Impia enim eſt promiſſio, quæ ſcelere adimpletur. d. q. 4. c. in malis. Et quia pactiones circa ſpiritualia,vel connexa ſpiritualibus, labem continent ſimoniæ. c.quæſitum. de rer.permut. Ideo in ſpiritualibus omnis pactio, omniſque conuentio debet omnino ceſſare. vt in tex. & c.tua. de ſimon.

VEL turpis, ſeu de re turpi.

QVIA pactio turpis,vel de re turpi, eſt contra bonos mores. gloſ. 2. hic, quæ de his pactionibus ponit exempla. Et quoniam tolerabilius eſt, promiſſum non facere, quàm facere, quod ſit contra bonos mores, & inhoneſtum. c.vnuſquiſque. 22. q.4. Ideo ſi pactum contineat in ſe turpitudinem, non eſt ſeruandum. vt in tex. & l. generaliter. ff.de verb. oblig. Et hoc, etiam ſi eſſet iuratum. c.ſi aliquid. d. q.4.quia non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum iuramentum. c.non eſt.de reg.iur.in 6.

VEL impoſſibilis de iure, vel de facto.

QVIA omnis obligatio,aut in dando, aut in faciendo,conſiſtit. L. 2.ff. de verb.oblig. Et quoniam quod eſt impoſſibile de iure, vel de facto, non poteſt dari, neque fieri. l.ſi ſtipuler. ff.d.tit. Ideo impoſſibilium pactio nullius eſt obligationis, vel momenti. vt in tex.& l.im-

l.impoſſibilium. ff. de reg.iur. Sed eſt aduertendum, quod quando dicitur, pactum contra ius non valere, eſt intelligendum de pacto contra ius publicum, cui particulares renuntiare non poſſunt; ſecus ſi eſſet pactum contra ius priuatum, cui quiſque renuntiare poteſt. vt not. in c. ſi diligenti. de for. compet. & gloſ. in d. c. non eſt.

In Sexto. Cap. 1. Pactum.

MONACHI habentes liberam à Sede Apoſtolica ſepulturam, ſi paciſcuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis parochianis eccleſię alicuius, ſeruare compelluntur pactum.

QVIA ſpecialia derogant generalibus. c. 1. extr. de reſcript. Et quoniam facultas ſepeliendi eſt generalis, & pactum de non ſepeliendo aliquos, eſt quid ſpeciale. c. in noſtra. extr. de ſepultur. Ideo per huiuſmodi pactum, derogatur facultati ſepeliendi, quæ generaliter iſtis monachis competebat. vt in tex. & gloſ. in c. generi. infr. de reg. iur. Et hoc, ſiue tale pactum præceſſerit indulgentiæ ſepeliendi impetrationem, ſiue fuerit poſt illam ſecutum, quia ſi pactum præceſſit, non intenditur illi, per obtentum poſtea priuilegium, præiudicium inferri, ſi de illo non faciat mentionem. c. ex multiplici. extr. de decim. & c. ſuper eo. de offic. deleg. Si verò talis indulgentia ſepeliendi præceſſit pactum, ei per illud videtur fuiſſe renuntiatum. vt in tex. & c. ſi diligenti. extr. de for. compet.

NEC illos ſepelire poterunt, licet apud eos elegerint ſepeliri.

QVIA per priuilegium conceſſum monachis, vt poſsint recipere aliquos ad ſepulturam, non infertur eis recipiendi neceſsitas, ſed in eorum voluntate relinquitur libera recipiendi, vel non recipiendi facultas. Gemin. hic nu. 6. Et quoniam fauori pro ſe introducto quilibet renuntiare poteſt. c. ad apoſtolicam. extr. de regular. Ideo ipſi monachi poſſunt paciſci de non recipiendo aliquos ad eorum ſepulturas. vt in tex. etiam iſtis ſepeliendis inuitis. gloſ. in c. 3. ver. liberum. extr. de offic. deleg. licet aliàs quis habeat liberam poteſtatem eligendi ſepulturam per reſpectum ad diuerſitatem locorum. c. cum liberum. & c. de vxore. extr. de ſepultur.

Cap. 2. Quamuis.

PACTVM factum patri à filia, dum tradebatur nuptui, quod dote contenta, nullum habebit ad bona paterna regreſſum, ſi iura-

uerit

uerit id ipſa filia, omnino ſeruare tenebitur.

QVIA iuramentum præſtitum ſuper actu à lege infirmato principaliter fauore iurantis, licet ſecundario in fauorem publicum neceſſario eſt obſeruandum, ſi non vi, nec dolo fuit præſtitum, & in alterius præiudicium principaliter non redundet, & obſeruatum non vergat in æternæ ſalutis diſpendium. c.cum contingat. extr. de iureiur. Et quoniam leges ciuiles improbant pactum factum patri à filia, dum traditur nuptui, vt, dote contenta, nullum habeat ad bona paterna regreſſum, principaliter fauore ipſius filiæ, ne à futura ſucceſsione excludatur, & ſit peioris conditionis, quam cæteri filij, ſicq; à paterno obſequio retrahatur, licet tale pactum prohibeatur ſecundario in publicum fauorem, vt mulieres facilius inueniant maritos, per quos, & quas, ciuitas numeroſius liberis repleatur. l.pactum. C. de collat. & l.fin.ff. de ſuis, & legit. Ideo tale iuramentum non eſt illicitum, & obligat iurantem. vt in tex. & c.licet. infr. de iureiur. Ius enim canonicum magis conſiderat ſalutem animæ, & magis intendit obuiare peccatis, quam faciat ius ciuile, quod magis intendit reipublicæ vtilitatem. d.c.licet. & gloſ. in d.c. cum contingat. Et nos debemus magis animarum ſaluti attendere. c. filius. extr. de teſtam. Quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? Matth. cap. 16.

Cap. 3. Quia ex eo.

PACTA inita per Fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios Mendicantes, cum Rectoribus parochialium eccleſiarum, ſuper parochialibus iuribus, ſi facta ſunt per Priores, vel Guardianos, de conuentuum ipſorum locorum conſenſu (licet auctoritas Sedis Apoſtolicę non interuenerit, vel licentia Prioris, vel Miniſtri generalis, aut Magiſtri, vel prouincialis Miniſtri, vel capituli prouincialis) ſeruanda ſunt.

QVIA ex eo, quod Fratres Prædicatores, & Minores, & alij Mendicantes, compoſitiones, & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus, & perſonis eccleſiarum, ciuitatum, caſtrorum, villarum, & locorum, in quibus domus, ſeu habitationes eorum exiſtunt, ſuper iuribus parochialibus, vel alijs quibuſcunque articulis, ab eis, vel eorum anteceſſoribus inita, ſiue facta, ſeruare recuſabant, & ea eo prætextu infringere moliebantur, quia Magiſtri, aut Miniſtri, vel Prioris generalium, ſeu prouincialium eorundem non affuit aſſenſus in ipſis, nec approbata per ipſorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt; multa in

diuerſis mundi partibus ſcandala inſurgebant; & ipſorum Fratrum famæ, & honori plurimum detrahebatur. vt in tex. & extrauag. Ioan. XXII. c. vices. de treug. & pac. Et quoniam religioſos decet puritatem omnimodam in ſuis actibus obſeruare, & ab his abſtinere propenſius, per quę poſſet alijs exempli pernicies generari. vt in tex. & S.Tho. 2. 2. q. 43. art. 6. Ideo Summus Pontifex Bonifatius Octauus his malis occurrere paternæ ſolicitudinis ſtudio intendens, præſenti decreto ſanciuit, compoſitiones, & pacta huiuſmodi cum prælatis, capitulis, & rectoribus, & perſonis prædictis, ab ipſorum Fratrum conuentualibus, Prioribus, ſeu Guardianis facta, vel approbata, de ſuorum conuentuum conſilio, & aſſenſu, debere ab ipſis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuò inuiolabiliter obſeruari; non obſtante, quod Magiſtri, vel Miniſtri, aut Prioris generalium, ſeu prouincialium prædictorum non interuenerit in eiſdem aſſenſus; nec ab ipſorum generalibus, vel prouincialibus capitulis extiterint approbata; ſeu quod Sedes Apoſtolica in his, quæ per prædictos Fratres Minores facta fuerint, auctoritatem ſuā, vel aſſenſum non præſtiterit. vt in tex. Sed vbi per iura poſteriora reperitur determinatum, quæ ſint ab iſtis religioſis cum rectoribus eccleſiarum, vel alijs, obſeruanda, & per ipſa iura eſt eis ablata poteſtas aliter paciſcendi, talia iura ſunt in his diſpoſitionibus attendenda. Clem. dudum. de ſepultur. Sed quid, ſi iſti Fratres faciunt pactum cum laicis ſuper alijs iuribus, an valeat? Diſtingue, quòd, ſi pacta inducerent alienationem iurium, vel rerum, non valerent ſine licentia ſuperioris. c. ſine exceptione. 12. q. 2. Secus, ſi non inducerent alienationem, ſed modificarent contractus inter ſe geſtos, per rationem huius tex. quæ habet locum in talibus pactis etiam cum laico. Gemin. hic in fin. Et etiam, quia in iſtis modicis non requiritur tanta ſolemnitas, quanta requiritur in magnis. c. terrulas. d. q. 2.

DVMMODO ſint licita, & honeſta.

QVIA pacta, quæ continent in ſe turpitudinem, & obſeruata vergerent in diſpendium ſalutis æternæ, nullam inducunt obligationem. extr. c. fin. & l. pacta, quæ. C. eod. Et quoniam religioſos maximè decet honeſtati, & ſanctitati ſtudere. vt in tex. & 1. ad Corinth. cap. 14. Ideo per facultatem datam religioſis, vt ſuper aliquibus poſſint paciſci, non intelligitur data, niſi ad pacta licita, & honeſta incunda. vt in tex. & extr. c. plerique.

Liber

Liber Primus. Titulus XXXVI.

DE TRANSACTIONIBVS

In Decretal. Cap. 1. Sicut.

INSTRVMENTA, & alia iura partium, contraria tranſactione tolluntur.

QVIA tranſactio eſt de re dubia, & lite incerta, pactio non gratuita. l. 1. ff. eod. Et quoniam pactum nouiſſimum rumpit pacta priora. l. pacta nouiſſima. C. de pact. Ideo per tranſactionem tolluntur omnia priora iura competentia tranſigentibus. vt in tex. & l. ſub prętextu. C. eod. Non enim minorem auctoritatem tranſactionum, quàm rerum iudicatarum eſſe, recta ratione placuit: Si quidem nihil ita fidei congruit humanæ, quam ea, quæ placuerunt, cuſtodiri. l. non minorem. C. eod. Vnde per tranſactionem derogatur teſtibus, inſtrumentis, præſcriptionibus, & cuilibet iuri, quod prius competebat; dummodo inſtrumenta, & probationes non fuerint dolo partis occultatæ; nam tunc poſſet agi actione priſtina: Et ſi exciperetur de pacto tranſactionis, poſſet replicari de dolo. d. l. ſub prætextu. Et intellige, volente altera parte tranſactionem ſeruare; alias poteſt tranſigens vti priſtino iure ſuo, ac ſi non fuiſſet tranſactum. infr. c. conſtitutus, & l. cum proponas. C. de pact. nam frangenti fidem, quis non tenetur ſeruare, quod interpoſita conditione promiſerat. c. 3. de iureiur. Et intellige de tranſactione licita, nam illicita non valet. infr. c. ſuper eo. Et intellige, inter tranſigentes; nam res inter alios acta, alteri præiudicare non debet. c. cum olim. de cauſ. poſſeſſ. & propr. Et intellige ſuper rebus, de quibus fuit tranſactum; nam de quibus non fuit actum, nec cogitatum, non poteſt dici eſſe tranſactum. l. ſi de certa. C. eod.

Cap. 2. Statuimus.

TENET compoſitio ſuper decimis, facta cum aſſenſu ſuperioris.

QVIA hæc eſt differentia inter compoſitionem amicabilem, & tranſactionem; quòd tranſactio eſt pactio non gratuita, per quam aliquid datur, vel retinetur, vt à lite recedatur; Compoſitio verò eſt gratuita pactio, qua pro ſpirituali non datur aliquid temporale. infr. c. ſuper eo. Et quoniam illa tranſactio, per quam daretur temporale pro ſpirituali, contineret ſimoniam. c. tua. de ſimon. Compoſitio verò, per quam, vel nihil datur pro ſpirituali, vel aliud ſpirituale cum ſpirituali

de ſuperioris auctoritate commutatur, ſi ſit legitime facta, non eſt illicita, & nullam continet ſimoniam. c. quæſitum. de rer. permut. & S. Tho. 2.2.q.100.art.4.ad 3.arg. Ideo in ſpiritualibus (quale eſt ius decimandi. c. ad hæc. de decim.) prohibetur tranſactio, non autem amicabilis compoſitio. vt in tex. & c. ex multiplici. de decim. Sed quoniam talis compoſitio non debet fieri ſine cauſę cognitione, nam non debet ius eccleſiæ remitti ſine cauſa. c. quiſquis. 12. q. 2. Vnde ſuperior debet examinare, an compoſitio, vel alienatio expediat eccleſiæ. c. ſine exceptione. d. q. 2. Et requiritur decretum ipſius Epiſcopi reſpectu ſubditorum ſuorum. c. abbatibus. & c. placuit. d. q. 2. Ideo vt valeat iſta compoſitio, debet fieri de conſenſu, & auctoritate ſuperioris. vt in tex. & c. in venditionibus. 17. q. 4.

Cap. 3. Contingit.

SI capitulum conſenſit tranſactioni, quam fecit prælatus nomine eccleſię, vlterius diſſentire non poteſt.

QVIA in contractu tranſactionis non habet locum pœnitentia. l. quamuis. C. eod. Nullus etenim eſſet litium finis, ſi à tranſactionibus bona fide interpoſitis poſſet facile diſcedi. l. fratris. C. eod. Et quoniam lites ſunt amputandę. l. item ſi res. ff. de alien. iud. mut. cauſ. fact. Ideo prohibetur, ne à tranſactione facta per prælatum, poſſit diſſentire capitulum, quod illi ſuum præſtitit conſenſum. vt in tex. Non tamen per hoc tollitur, quin ſuperior poſſit illam reuocare, pronuntiando, ipſam non præiudicare eccleſiæ, ſi ex alio defectu ſit inualida Butr. hic.

Cap. 4. Conſtitutus.

SVPER eccleſiaſtico beneficio tranſigi non poteſt.

QVIA in tranſactione datur aliquid temporale, vt altera pars à lite recedat. ſupr. c. 1. & 2. Et quoniam beneficium eſt res ſpiritualis. c. quæſitum. de rer. permut. Et dare temporale pro ſpirituali, eſt ſimonia. c. tua. de ſimon. Ideo ſuper eccleſiaſtico beneficio non eſt licitum tranſigere. ſupr. tit prox. c. cum pridem, & infr. eod. c. ſuper eo. Cum huiuſmodi tranſactiones ſpeciem contineant ſimoniæ. vt in tex. & S. Th. 2.2.q.100.art.1.ad 5.argum. & Sot. lib. 9. de iuſt. & iur. q. 7. art. 2. Et notanter tranſactio ſuper eccleſiaſtico beneficio, non dicitur ſemper ſimoniaca, ſed dicitur ſemper continere ſpeciem ſimoniæ. vt not. Innoc. hic. quia poteſt eſſe, quod is, qui dat aliquid temporale, vt in beneficio quiete perſiſtat, habeat ius in eo, & ſic per tranſactionem tunc non conſequeretur aliquid ſpirituale; ſed potius redimeret vexationem ſuam, quod licet. vt in c. dilectus il 1. de ſimon. ſed quia poſſet eſſe contrarium; ideo iura prohibent tranſactionem in beneficio, vt euitetur vel vera ſimonia, vel ſpecies ſimoniæ. vt in text. & infr. d. c. ſuper eo. Non ſolum

enim

enim à malo, ſed & ab omni ſpecie mali abſtinendum eſt. c. cum ab omni. de vit. & honeſt. cler. iuxta dictum Apoſtoli. 1. ad Theſal. cap. 5.

ETIAM cum iuramenti interpoſitione.

QVIA iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis. c. quanto. de iureiur. Et quoniam acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. c. acceſſorium. de reg. iur. in 6. Ideo ſicut non tenet tranſactio ſuper beneficio, propter ſpeciem, quam haberet ſimonię, vt dictum eſt ſuperius, ita non debet tenere iuramentum pro illius obſeruantia acceſſorie appoſitum. vt in tex. & ſupr. tit. prox. c. fin.

Cap. 5. De cætero.

***PER** tranſactionem factam ſine auctoritate epiſcopi, poteſt prælatus, ſed non eccleſia, conſtitui cenſualis.*

QVIA licet tranſactio ſtrictè ſumpta non poſſit interuenire in beneficijs. vt ſupr. c. prox. & c. ſtatuimus. Compoſitio autem (qualis eſt in hoc text. quæ lato vocabulo dicitur tranſactio. Butr. hic) facta de prouiſione iudicis ex officio ſuo, iuſta interueniente cauſa, ſine aliqua partium pactione, valet. gloſ. hic, & c. niſi. de præb. Et quoniam non poteſt Prælatus, vel iudex inferior ſine conſenſu Epiſcopi, eccleſiam conſtituere cenſualem. infr. c. veniens, & de cenſib. c. prohibemus. Ideo, licet toleretur pro bono pacis, vt iudex inferior conſtituat vnam partem alteri cenſualem, illo durante beneficiato, qui conſentit ſoluere cenſum; non tamen datur ei facultas, vt poſſit perpetuo eccleſiam conſtituere cenſualem. vt in tex. & d. c. niſi.

Cap. 6. Ex litteris.

SI beneficium, quod per tranſactionem habetur, impetratur, vt vacans, ab eo, qui fuit tranſactionis mediator, non valet impetratio.

QVIA ſi talis tranſactio fuit amicabilis compoſitio, potuit legitime fieri: & ſic poteſt eſſe, quod ille beneficiatus, qui tranſegit, colorato titulo poſſideat. infr. c. prox. Et quoniam non valent literæ ad beneficia impetratæ, quæ de alterius colorata facti poſſeſſione non faciunt mentionem. c. cum noſtris. de conceſſ. præb. Ideo talis ſubreptitius precator debet carere impetratis. vt in tex. & c. ſuper literis. de reſcript. Si verò talis tranſactio fuit illicita, continens in ſe ſpeciem ſimoniæ. vt ſupr. c. prox. & ob id beneficiatus non poſsideret titulo colorato, & ſic non eſſet ab impetrante neceſſario exprimendus. c. literas. d. tit. de conceſſ. præb. ipſa tamen tranſactio non poteſt impugnari ab eo, qui fuit mediator illius, quia allegaret turpitudinem ſuam. c. veniens il 1. de teſtib. Et quoniam in vtroque caſu iſte eſt informatus, qualiter benefi-

beneficium per tranſactionem poſsideatur, ex quo fuit mediator illius Butr.hic.Et nemo præſumitur proprium factum ignorare.l. quiſquis. C. de reſcind.vend. Ideo talis mediator non poteſt prætendere facti ignorantiam.c.ignorantia.de reg. iur. in 6.Et ſic nec in primo,nec in ſecundo caſu legitimè impetrauit; non in primo, quia tacuit titulum coloratum beneficiati;nec in ſecundo, quia ipſe fuit ſocius, & particeps criminis in tali tranſactione.Butr.hic.

Cap.7. Super eo.

SVPER eccleſiaſtico beneficio non poteſt tranſigi.

QVIA tranſactio non fit,niſi aliquo dato,vel retento,vel promiſſo.l.tranſactio.C.eod.Et quoniam,vt res ſacræ poſsideantur,aliquo dato,vel retento,ſeu promiſſo,ſpecies eſſet ſimoniæ.vt in tex. Ideo ſuper eccleſiaſtico beneficio, quod eſt res ſacra, & ſpiritualis. c. quæſitum.de rer.perm.tranſigi non poteſt.vt in tex.& ſupr.c.cõſtitutus.

SED poteſt amicabiliter componi.

QVIA amicabilis compoſitio eſt gratuita pactio, per quam à lite receditur.Butr. hic. Et quoniam talis compoſitio non obuiat ſacris canonibus.vt in tex.qui dum prohibent in talibus pactiones, intelligunt de illicitis.gloſ.fin.hic,& gloſ.in c. quam pio.1. q. 2. Ideo in beneficijs non prohibetur amicabilis compoſitio. vt in tex. dummodo non fiat à partibus inter ſe, ne fortè retineret beneficium ille, qui in eo non habet titulum, ſed fiat de ſuperioris, aut iudicis auctoritate, qui non præſumantur declarare,beneficium pertinere,niſi ad illum,qui habeat in eo canonicam inſtitutionem.ſupr.c. ſtatuimus. & c. de cætero. Sed per talem compoſitionem, ſi contingit beneficium aſsignari ius habenti,valet compoſitio;ſi vero aſsignetur ius non habenti, quando fit à non habente poteſtatem conferendi,per hoc ſibi non acquiritur titulus. Butr.hic. Vnde licet talis compoſitio valeat quo ad partiũ præiudiciũ, nõ tñ pręiudicat ſuperiori,quin poſsit quęrere de titulo.c.niſi.de præb.

Cap.8. Veniens.

TRANSACTIO facta de rebus eccleſię per prælatum ſine ſuperioris conſenſu,non obligat ſucceſſorem.

QVIA pacta inter alios acta alijs obeſſe non debent. vt in text. & l.ſi vnus.§.item ne.ff.de pact.Et quoniam ſine ſuperioris auctoritate non poteſt rector eccleſiam perpetuo obligare,etiam tranſigendo,ne ſic indirectè eius bona alienaret.c.quiſquis. 12. q. 2. & not. ſupr.in c.ſtatuimus. Ideo ſi prælatus ſuper rebus eccleſiæ ſine ſuperioris auctoritate tranſegit, talis tranſactio eſt cenſenda perſonalis quo ad ipſum, quantumcumque tranſigat nomine eccleſiæ; non autem realis

quo

quo ad eccleſiam, & ſucceſſores. vt in tex. & c. 2. de precar. In his enim plus conſideratur iuris poteſtas, & iudicis auctoritas, quam ſola contrahentium voluntas. Butr. hic. Ad cognoſcendum autem, an quis voluerit inire pactum reale, vel perſonale, ſunt attendenda verba paciſcentium, & eorum auctoritas, & res, ſuper qua paciſcitur, & alia, quæ habentur in l. iuriſgentium. §. pactorum. ff. de pact. & not. Bart. in l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. Sed nunquid ipſe prælatus, qui tranſegit, poterit in vita ſua iſti contractui contrauenire? Dicendum, quod non. arg. c. ex multiplici. de decim. & c. 1. de pact. niſi per remedium reſtitutionis in integrum, quando eccleſia eſſet læſa. gloſ. hic. Tunc enim eſſet reſtituenda eccleſia in priſtinũ c. 1. de reſtit. in integr. & l. minoribus. ff. de minor. Et ipſe prælatus, ſi haberet de proprio, teneretur parti, cum qua tranſegit, ad intereſſe. arg. c. de multa. de præb. Si verò non haberet proprium, ſubtraheretur ei de ſuis redditibus beneficij, relictis tamen ſibi in primis, ex quibus poſſit ad minus parce viuere. Butr. hic nu. 15. Sed in læſione talis tranſactionis non æſtimatur res ſecundum veram quantitatem, ſed cum ea æſtimatur dubius litis euentus. gloſ. in l. Lucius. ff. ad Trebell.

Cap. 9. Præterea il 1.

SICVT ſuper iure ſpirituali, ita ſuper annexo non poteſt tranſigi, vt recedatur à lite, interueniente aliqua temporalitate.

QVIA de annexis idem eſt iudicium. c. translato. de conſtit. Et quoniam ſi pro iure ſpirituali in trãſactione daretur aliquid temporale, eſſet ſimonia. ſupr. c. conſtitutus. Ideo ſimiliter, ne committatur ſimonia, non poteſt dari aliquid temporale pro iure præſentandi ad beneficium. vt in tex. Cum illud ius ſit quid annexum ſpirituali. c. de iure. de iurepatr. & c. quanto. de iudic.

Cap. 10. Præterea il 2.

SVPER ſpirituali ſubiectione non licet tranſigere.

QVIA in tranſactione datur vni parti ab altera aliquid temporale. ſupr. c. conſtitutus. & l. tranſactio. C. eod. Et quoniam dare temporale pro ſpirituali, eſt ſimonia. c. tua de ſimon. Ideo, vt remittatur ſpiritualis ſubiectio propter aliquid temporale, tanquam ſimoniacum, fieri non poteſt. vt in tex. & ſupr. c. ſuper eo. Sed ſi ſuperior, ſimpliciter ius ſuum concedendo, non prætextu alicuius tranſactionis, ſed in ſignum ſubiectionis, retineat ſibi aliquem cenſum, & certam penſionem, abſoluendo ab alia ſubiectione, hoc fieri poteſt. c. omnes. de cenſ. & c. conſtitutus. de relig. dom. dummodo inferior ſic abſolutus per diœceſanum, non eximatur ab obedientia, & reuerentia ma-

tricis

Digitized by Google

tricis eccleſiæ. c. cum venerabilis. de cenſib. quia ſine capite, cui obediat, quis eſſe non debet. c.paſtoralis. de donat. & c.nulla ratione.diſt. 93. Priuilegiati tamen, qui immediate ſubſunt Papæ, bene poſſunt per eum ab alijs inferioribus prælatis eximi, nec per hoc dicuntur eſſe ſine capite, quia Papa eſt immediatus eorum epiſcopus, & caput. c.recepimus. de priuil. & gloſ. in d.c. nulla.

Cap. 11. Ex parte.

IVDEX poteſt, & debet ſe interponere pro tranſactione inter partes facienda.

QVIA ad ſuperiorem ſpectat pro ſubditorum quiete inuigilare, vt quamcitius commode fieri poteſt, finis litibus imponatur. c.finem. de dol.& contum. Cum magnum commodum conſequatur, qui à lite recedit, ne diutius grauetur laboribus, & expenſis. l. properandum. C. de iudic. Et quoniam tranſactio eſt aptus modus, per quem partes quadam æquitate, amicabiliter à lite recedunt. ſupr.c.1. & l.cum proponas. C.de tranſact. Ideo iudex debet prius ſtudere, vt per tranſactionem partes concordet, quàm, vt cauſam in iudicio proſequantur. vt in tex. & c.ſtudendum. diſt. 90. Ad quod debet ſe interponere prudenter, interdum aliquid ſeueritati detrahendo, prout (ſtatu imperij, & excedentium multitudine, prouida deliberatione penſatis) viderit expedire. vt in tex. & c conſtitueretur. diſt. 50. Et hæc, vbi iura partium ſunt ignota, nam vbi eſt concluſum in cauſa, & iura ſunt clara, debet ferre ſententiam, dando vnicuique quod ſuum eſt. Specul.in tit.de pręp ar. iudic. §.excipitur. Et hæc intellige, cum ciuiliter agitur de crimine, vel cum agitur actione iniuriarum, quæ per partem eſt remiſſibilis, vel in cauſa ciuili; ſecus vbi criminaliter ageretur in alijs delictis. gloſ. in d.c.ſtudendum; nam intereſt reipublicæ, ne delicta remaneant impunita. c.1. de colluſ.deteg. & l.cum,qui. ff.de iniur.

PRAETERQVAM in caſibus, in quibus iura hoc non admittunt.

QVIA non ſunt facienda mala, vt eueniant bona. c.forte. 14 q.5. Et quoniam in caſibus, in quibus prohibetur tranſactio, ſi illa fieret, eſſet illicita, & in ſe contineret peccatum. ſupr. c.conſtitutus.& c.præterea. Ideo in illis caſibus nō debet iudex hortari partes ad tranſigendum; imo debet eas punire, ſi tranſigant. ſupr. c.ſuper eo. & d.c. præterea. In his verò, ſuper quibus ius non inuenitur expreſſum, debet iudex procedere (æquitate ſeruata) ſemper in humaniorem partem declinando, ſecundum quod perſonas, & cauſas, loca, & tempora viderit poſtulare. vt in tex. & c.ſciendum. diſt.29. vnde verſus.

Cauſa, locus, tempus, perſonaque perſpicietur,

In

In pœnis dandis, vt eas iudex moderetur. gloſ. fin. hic.

V T ſuper matrimonio .

QVIA matrimonij vinculum eſt inſeparabile de iure diuino, dicente Domino; Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. Matth. cap. 19. Et quoniam contra ea, quæ ſunt de iure diuino, neque partes litigantes poſſunt venire, neque aliqua humana poteſtas valet diſpenſare. c. inter. de tranſl. epiſc. Ideo in matrimonio non habet locum tranſactio, neque compoſitio, vt illius vinculum legitime contractum poſſit ſeparari. vt in tex. & c. deinde. diſt. 26.

Liber Primus. Titulus XXXVII.

DE POSTVLANDO.

In Decretal. Cap. 1. Clerici.

CLERICVS in ſacris, vel minoribus beneficiatus, in ſæculari foro poſtulare non debet.

QVIA nemo militans Deo, debet ſæcularibus negotijs ſe implicare. 2. ad Timoth. cap. 2. Et quoniam ille, qui eſt in ſacris, eſt maxime adſtrictus ad militandum Deo, cum non poſſit amplius ad ſæculum redire. c. à multis. de ætat. & qual. ord. Et qui eſt beneficiatus, cum viuat de altari, debet altario inſeruire. 1. ad Corinth. cap. 9. Et quia aduocare coram iudice laico, eſt negotium ſæculare. c. 1. ne cler. vel monach. Ideo clericis in ſacris, vel exiſtentes in minoribus beneficiati, regulariter prohibentur coram ſæculari iudice poſtulare. vt in tex. & c. obſeruandum. 15. q. 2. Vnde opprobrium eſt clericis, ſi ſe peritos forenſium diſceptationum oſtendere velint. l. repetita. C. de epiſc. & cler.

N I S I pro ſe, vel ſua eccleſia, vel miſerabilibus perſonis .

QVIA defenſionis facultas nemini eſt deneganda. l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. Et quoniam cum quis poſtulat pro ſe, vel pro ſua eccleſia, aut miſerabilibus perſonis, quæ ſunt ſub protectione eccleſiæ, apparet, quod hoc non facit deſiderio lucrandi, ſed facit neceſſitate propria bona tuendi. c. decreuit. diſt. 88. & gloſ. infr. in c. fin. Ideo in his caſibus clerici non prohibentur, etiam in ſæculari foro aduocare. vt in text. & c. 1. ne cler. vel mon.

Cap. 2. Ex parte.

CANONICI regulares poſtulare non poſſunt, ſicut monachi.

QVIA canon antiquus, qui habetur 16.q.1.c. monachi il 2. prohibens monachis officium poſtulandi, habet reſpectum ad religionem, non autem ad ordinem monachorum tantum. vt in tex. & c. de præſentium.d. q. 1. Et quoniam etiam canonici regulares ſunt religioſi, cum profiteantur tria ſubſtantialia vota religionis, licet inſeruiant regulæ laxiori.c.quod Dei.de ſtat.mon. Et quia conſtitutio fundata ſuper aliqua qualitate, extenditur ad omnes exiſtentes ſub illa qualitate, licet habeant ex aliquo accidenti nomina diuerſa. Abb. hic. quod procedit etiam in materia prohibente, & perſonam inhabilitante. Butr. hic. Ideo idem iudicium, quod eſt de monachis, vt aduocare non poſſint, etiam de canonicis regularibus eſt obſeruandum, licet de monachis, & non de ipſis canonicis, in eo canone ſit ſpecialiter expreſſum. vt in tex. & c. non magnopere. ne cler. vel monah.

NISI pro vtilitate eccleſiæ, ſiue monaſterij, ex præcepto abbatis.

QVIA aduocare in his caſibus ſpectat ad defenſionem, in qua non poteſt notari lucri cupiditas, ſed excuſat piæ operis neceſsitas. d. c.de præſentium. & gloſ. in d.c. monachi. Sed quoniam monachus, cum ſit mortuus mundo, & vouerit Deo, exhibere obedientiam ſuperiori, non habet velle, neque nolle.c.placuit il 2. 16.q.1. Et quia poteſtas monaſterij pertinet ad ſolicitudinem abbatis. c. nullam. 18.q.2. Ideo etiam in iſtis caſibus licitis non debent monachi, & canonici regulares, ex eorum arbitrio ſibi aſſumere officium poſtulandi, ſed ad illud ineundum, eſt eis præceptum ſuperioris expectandum. vt in tex. & d.c.monachi.

Cap. 3. Cum ſacerdotis.

SACERDOS non debet eſſe aduocatus, etiam coram eccleſiaſtico iudice.

QVIA ſacerdotis officium eſt, nulli nocere, omnibus autem velle prodeſſe. vt in tex. nam vbi non poteſt ſubueniri alteri, niſi alter lædatur, commodius eſt, neutrum iuuari, quam alterum grauari. c.denique.14.q.5. Et quoniam in aduocationis officio fieri non poteſt, quin frequenter alter lædatur, qui vincitur; nam interceſſoris beneficio ſe victum arbitratur.d.c.denique. Ideo cum prohibeatur cæteris ordinatis in ſacris, & alijs clericis beneficiatis, coram ſæculari iudice aduocare, non autem coram eccleſiaſtico. ſupra.c.1. ſacerdotibus etiam in foro eccleſiaſtico tale officium prohibetur. vt in tex. & d.c.denique. Et idem

idem fortius de epiſcopo, qui non debet eſſe aduocatus in foro ſæculari, etiam in cauſa propria. cap. quia. 5. quæſt. 3. nam aduocatus debet proponere ſtando, non autem ſedendo. l. quiſquis. C. de poſtul. Et non eſt decens, vt epiſcopus ſtet, & exhibeat reuerentiam, quam exhibent aduocati, coram iudice ſæculari. d. cap. quia. Sed ſi epiſcopus habeat cauſam coram iudice eccleſiaſtico, eſt in optione ſua, an per ſe, vel per alium, cauſam promouere velit. c. fin. de iur. calumn. Aduocati autem dicuntur nocere parti aduerſæ, non verè, ſed quo ad eius opinionem. d. c. denique. nam aduocatus propriè non nocet; immo defendit ius publicum, & priuatum; vnde aduocati dicuntur eſſe milites, & in iure priuilegiantur in multis, vt milites. l. aduocati. C. de aduoc. diuerſ. iud. Et quicquid lucrantur, eſt eis peculium quaſi caſtrenſe. l. fin. C. de inoffic. teſtam. Quod procedit etiam in ſalario, quod recipiunt à priuatis. gloſ. in l. fori. C. de aduoc. diuerſ. iud. Et cum non debeant aſſumere cauſam iniuſtam. l. rem non nouam. C. de iudic. promouent iuſtitiam, quæ reddit vnicuique, quod ſuum eſt. l. iuſtitia. ff. de iuſtit. & iur. Sed etiam iudices dicuntur crudeles, quia reputantur crudeles ab illis, contra quos iuſtitiam exercent; cum tamen in veritate non ſint crudeles, ſed miniſtri Dei, & iuſtitiæ. c. non eſt crudelis. 23. q. 5. Verùm quia ſacerdos non debet nocere alteri, neque in veritate, neque quo ad opinionem; & debet ſe abſtinere non ſolum à malo, ſed etiam à ſpecie mali. c. cum ab omni. de vit. & honeſtat. cler. Ideo præcipue ſacerdotibus prohibetur aduocationis officium, ne quis per eos exiſtimet ſe læſum. vt in tex. & d. c. denique.

NISI pro ſeipſo, vel eccleſia ſua, vel (ſi neceſſitas immineat) pro perſonis coniunctis, aut miſerabilibus.

QVIA in his caſibus non poteſt notari aliqua lucri cupiditas, neque pars aduerſa poteſt reputari offenſa ab ipſo ſacerdote aduocante; cũ hi caſus pertineant ad defenſionem, quæ eſt de iure naturali, & ad neceſſitatem, quæ non habet legem. vt ſupr. c. 1. & gloſ. 2. hic. Ideo ſicut alijs clericis, qui prohibentur aduocare coram iudice ſæculari, in his caſibus permittitur aduocatio. ſupr. c. 1. & 2. ita ſacerdotibus, qui prohibentur aduocare etiam coram iudice eccleſiaſtico. Innoc. hic. permittitur, vt coram eo poſsint in talibus caſibus aduocare. vt in tex. & c. 1. diſt. 88.

§. Clericus.

CLERICVS, qui contra eccleſiam, à qua beneficiũ obtinet, aduocatus, vel procurator eſſe præſumit, debet beneficio illo ſpoliari.

QVIA, talis clericus eſt ingratus.vt in tex.cum pro beneficio accepto reddat læſionem, & pro familiaritate contemptum, retributionem illam impendendo, quam mus in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu, ſuis conſueuerunt hoſpitibus exhibere. arg. c. & ſi iudæos. de iudæis. Et quoniam iuſtitia ſuadet, vt eccleſia in ſinu ſuo non retineat fraudatorem, quem ſuſcepit extraneum. c. ſacerdotes. 12.q.4. Et donatio propter ingratitudinem reuocatur.c. fin.. de donat. Et beneficij collatio eſt quædam donatio.c.2. ne ſede vac. Et propter ingratitudinem pater poteſt exhæredare filium. Authent. vt cum. de appell. cognoſ. §. cauſas. coll.8. Et eccleſia dicitur eſſe mater ſui beneficiati, quem ſuis vberibus nutrit.c.ad Romanam il 2.2.q.6.Ideo talis clericus, ſuæ eccleſiæ ingratus debet beneficio, quod ab ea obtinet, ſpoliari.vt in tex. & c.1. 1.q.7. Et ex quo præcipitur ſpoliari, quod verbum oſtendit facti executionem, & præſupponit iam eſſe factam iuris priuationem. Butr.hic.nu.15.apparet, quod talis, aduocando contra eccleſiam, eſt ipſo iure beneficio priuatus, & ſolum reſtat pura facti executio. vt in c. conquerente.de reſtit. ſpol. Nec mirum ſi apponitur iſta pœna ipſo facto; cum ingratitudo ſit ventus vrens, ſiccans fontes pietatis, & fluenta gratiæ. S.Bernard.de contemptu mundi, ſermone 2. Quod vitium prouenit ex ſuperbia; nam ingrati putant omnia ſeruitia eſſe ſibi debita. Seneca de beneficentia.

Liber Primus. Titulus XXXVIII.

DE PROCVRATORIBVS.

In Decretal. Cap.1. Alia.

NON auditur quis tanquam alterius procurator, niſi habeat mandatum legitimè factum.

QVIA procurator eſt is, qui aliena negotia mandato domini adminiſtrat. l.1.ff. eod. cum enim quis rebus ſuis intereſſe non poteſt, vel non vult, ad negotiorum expeditionem fuit introductum, vt quis poſſit facere per alium, quod poſſet per ſeipſum.d.l.1. Quod tamen in cauſis criminalibus non ſemper admittitur.c.ſuper his. de accuſat.& l.ſed & hæ.ff. de procur. Et quoniam eſſe procuratorem, eſt quid facti.l.ſi procurator.C.eod. Et ea, quæ ſunt facti, & non inſunt homini à natura, non præſumuntur, niſi probentur. c.ſi forte. de elect.in 6.& l.quæcunque.ff. de publ.in rem act. vnde incumbit onus probandi ei, qui dicit, non qui negat.l.2.ff.de probat. Ideo ſi quis dicit, ſe eſſe al-

terius

terius procuratorem, debet facere conſtare de mandato. vt in tex.& l. procurator. ff. eod. Cum enim per procuratorem poſsit fieri conditio domini deterior, vel melior. l. quacunque. ff.eod. Conditionem alicuius, ſine eius ſcientia deteriorem fieri non conuenit. l. ignorantis. ff. eod. Sunt tamen caſus, in quibus coniunctæ perſonæ poſſunt agere pro alio ſine mandato. d. l. ſed & hæ. Et etiam ſunt caſus, in quibus vbi dubitatur de ſufficienti mandato alicuius, quis admittitur cum cautione de rato. l. Pomponius. §. fin. ff. eod.

Cap. 2. Querelam.

NON valet ſententia in cauſa graui, lata contra abſentem ex probabili cauſa, legitimè per nuntium excuſatum.

QVIA in grauibus cauſis non poteſt quis cogi, niſi velit, procuratorem conſtituere. vt in tex. nam ſi talis, qui ex probabili cauſa abeſt, cogeretur in iſtis grauibus conſtituere procuratorem, ſequeretur abſurdum, quod non eſſet melioris conditionis, qui abeſt ex cauſa iuſta, quam qui ex iniuſta. gloſ. in c. ſi ægrotans. 5. q. 3. cum etiam ei, qui ex iniuſta cauſa abeſt, ſufficiat, ſi mittat procuratorem. l. 1. ff. de procur. Sequeretur etiam aliud abſurdum, quod cum nullus cogatur fieri procurator. Inſtitut. de mand. §. recte. & §. mandatum. imputaretur forſan ei, qui procuratorem inuenire non potuit. Ioan. And. in c. cum dilecti. de dol. & contum. cum tamen nullus obligetur ad impoſsibile. c. fin. de appell. Et quoniam vbi taliter abſens per nuntium certificat iudicem de ſuo legitimo impedimento, non poteſt iudex poſtea probabilem cauſam ignorantiæ allegare, nec in eum poteſt ſententiam ferre. c. cum Bertholdus. de re iudic. Ideo ſi contra talem iudex poſtea ſententiam ferat, illa non tenet. vt in tex. & l. quæſitum. ff de re iudic. Si autem ex parte impediti non mittitur excuſator, tunc ſententia tenet mero iure. Bart. in d. l. quæſitum. quia iudex probabiliter ignorabat; ſed poteſt peti reſtitutio ex iuſta cauſa contra ſententiam. c. ex litteris. de in integr. reſtit. & ff. ex quib. cauſ. per totum. An autem iudex teneatur credere excuſatori; dic, quod non. d. c. cum Bertholdus. Sed excuſator debet offerre probationem, & ſi iudex non vult illam admittere, ſententia ſua non tenet; ſed ſi excuſator non offert probationem, tenet ſententia iudicis, ratione prædicta. Bart. in d. l. quæſitum. Intellige tamen hæc, quando impedimentum eſt paruo tempore duraturum, & quando in citatione non fuit dictum, ſi non poteſt per ſe, compareat per procuratorem; nam ſi in citatione eſſent talia verba, tunc ſuperioris voluntus eſſet ſeruanda: Et quando lis non fuit incepta ante impedimentum, vt late hic per Butr. nu. 8. Cauſa autem grauis hic intelligitur propter ſui arduitatē, & magnitudinē, ſeu præiudicium, vel quæ eſt intricata, & inuoluta, vt de facili non poſſit per procuratorem explicari. Innoc. hic.

ETIAM

ETIAM quo ad expenſas.

QVIA expenſæ ſunt acceſſoriæ ad cauſam, vt ille condemnetur ad eas, qui non habuit probabilem cauſam litigandi, & & ob id ſententia fuerit iuſte lata contra ipſum. Bart. in l. ſi quis inficiatus. ff. depoſit. Et quoniam acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. c. acceſſorium. de reg. iur. in 6. Ideo ſicut taliter impeditus excuſatur, vt non poſſit contra eum in cauſa procedi, ita excuſatur, ſi contra ipſum fuerit proceſſum, & in expenſis factis per aduerſarium fuerit à iudice condemnatus, vt talis ſententia ſicut non tenet in cauſa principali, ita non teneat quo ad expenſas acceſſorias ad illam. vt in tex. & Butr. num. 10. Cum enim talis fuerit legitime impeditus, non poteſt dici contumax in non veniendo, vt propter contumaciæ culpam, quæ arguat ſuam cauſam iniuſtam, debeat parti reficere expenſas. gloſ. 2. & 3. hic.

Cap 3. Ex inſinuatione.

SENTENTIA lata cum procuratore reuocato, & de hoc certiorato, non præiudicat domino.

QVIA talis non eſt amplius procurator, cum appareat de voluntate domini eum reuocantis. l. Pomponius. §. fin. ff. eod. Et quoniam ſententia lata contra falſum procuratorem eſt nulla, ex defectu pronuntiationis non factæ in legitimam perſonam. infr. cap. auditis. & C. eod. l. licet. Ideo ex quo talis non eſt tempore ſententiæ procurator, per eum non debet ignorantis domini conditio fieri deterior. vt in tex. & l. ignorantis. ff. eod. Quod intellige, ſi talis reuocatio peruenerit etiam ad notitiam iudicis, & aduerſarij; nam ſi perueniſſet ad ſolam notitiam procuratoris, non ſufficeret, & ſententia contra eum lata teneret, ne per illam reuocationem poſſent illudi iudex, & pars, qui ſciebant procuratoris conſtitutionem, & ignorarent reuocationem. infr. c. mandato. & de reſcript. c. ex parte decani. Et intellige, ſi talis reuocatio fuerit facta ante litem conteſtatam, quo tempore poteſt dominus procuratorem libere reuocare. l. ante litem. ff. eod. Vel ſi ſit facta poſt litem conteſtatam, quod ſit facta, cauſa cognita, vel ipſo procuratore in reuocationem conſentiente, aliàs ſecus. l. poſt litem. ff. eod.

Cap. 4. In noſtra.

RESCRIPTVM ſuper conſecutiuis iudicij impetratum à procuratore reuocato, & de hoc certificato, non valet; nec proceſſus, vel ſententia lata per ipſum.

Quia

QVIA tale reſcriptum fuit ſubreptitiè impetratum, nam ſi Papa ſciuiſſet procuratorem eſſe reuocatum, non dediſſet iſtas litteras. c.nonnulli. & c.ex parte decani. de reſcript. Et quoniam ea, quæ fiunt vigore reſcripti ſubreptitij,non tenent. c.ſuper litteris.de reſcript. Ideo geſta per iudicem taliter impetratum, viribus non ſubſiſtunt. vt in tex. & ſupr. c.prox. Circa exceptionem autem faciendam contra procuratorem,eſt aduertendum, & diſtinguendum; nam exceptio falſi procuratoris, qui ſcilicet, nunquam fuit procurator, vel ſi fuit, poſtea eſt reuocatus, poteſt opponi etiam poſt ſententiam, quia reddit iudicium nullum; non enim potuit ille ius alterius,ſine mandato deducere in iudicium. vt in tex. ſed exceptio contra perſonam procuratoris, quod ſcilicet, à iure impediatur eſſe procurator, ſolum poteſt opponi vſque ad litis conteſtationem, & non poſtea, vt patet in milite, qui non poteſt eſſe procurator. l.qui ſtipendia. C. eod. ſed ſi non excipitur contra eum ante litem conteſtatam, poſtea non poteſt repelli, cum talis exceptio ſit dilatoria. l.filius familias. §.veterani. ff.eod.& l.ita demum. C.eod. Et eſt ratio diuerſitatis, quia hoc vltimo caſu ipſe habuit mandatum, & eo ipſo, quod non excipitur ante litis conteſtationem,efficitur dominus inſtantiæ per conteſtationem litis ab eo factam; vnde ſicut in facto proprio poteſt eſſe in iudicio, ita nunc in facto alieno. gloſ.ver.exceptio.& Abb. hic. Et idem eſt dicendum in cauſa appellationis. d.l.ita demum. nam exceptio, quæ non poteſt opponi in prima inſtantia poſt litem conteſtatam, non poteſt opponi etiam in cauſa appellationis. Abb.hic. & Roman. conſil. 384.

S I reuocatio peruenit ad aduerſarium.

QVIA vbi aduerſarius fuit certioratus de mandato procurationis facto alicui, debet etiam certiorari de reuocatione illius, ne occultè decipiatur; aliàs iudicium tenet, quo ad commodum aduerſarij, ac ſi ille non fuiſſet reuocatus. infr. c.mandato. Ideo licet quo ad annullandum factum per ipſum procuratorem in his, quæ concernunt tantùm intereſſe procuratoris, & domini, ſufficiat procuratorem eſſe certioratum de reuocatione; tamen quo ad annullandum ea, quæ geruntur cum aduerſario, debet etiam ipſe certiorari de reuocatione, quando fuit certioratus de procuratoris conſtitutione.vt in tex.& gloſ. fin. in d. c. mandato.

Cap. 5. Tuæ.

S I agitur de adulterio coram iudice ſæculari ad pœnam legalem, non interuenit procurator.

QVIA maritus taliter accuſans debet ſe inſcribere, & ad pœnam talionis ſe adſtringere. vt in tex. Et quoniam per priores leges ciui-

ciuiles mulier conuicta de adulterio puniebatur ad pœnam mortis. l. caſtitati. C. de adulter. per poſteriores verò detruditur in monaſterium. Authent. ſed hodie. C. de adulter. & ſimiliter per leges canonicas. c. gaudemus. de conuerſ. coniug. Et ſecundum legem Moſaycam lapidabatur. Leuitic. cap. 20. Et pœna talionis eſt, vt ſi accuſator deficiat in probando, condemnetur ad illam pœnam, ad quam fuiſſet condemnata perſona accuſata, ſi fuiſſet conuicta: Animam enim pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente falſus accuſator, & mendax teſtis in tali pœna amittunt. Deuteron. cap. 19. Et quoniam huiuſmodi pœnæ non bene poſſent exequi in accuſatorem, vel in reum, abſentes, & per procuratores in iudicio interuenientes, ſicut fit in ipſos coram iudice perſonaliter comparentes. l. abſentem. ff. de pœn. Ideo in iſtis criminibus grauioribus, quando agitur criminaliter, ſtatuitur, vt per ſeipſos debeant reus, & accuſator, in iudicio intereſſe, non autem per procuratores. vt in tex. & l. penult. §. fin. ff. de publ. iudic. Et regulariter in quolibet crimine, in quo venit imponenda pœna maior relegatione excluſiue, quis prohibetur per procuratorem intereſſe. l. 1. ff. an per alium cauſ. appell.

SECVS, ſi coram eccleſiaſtico ad ſeparationem thori.

QVIA tunc, etſi oporteat maritum accuſatorem ſe inſcribere, vt deſignet in ſcriptis nomen, locum, tempus, & omnia, quæ continentur in lege ciuili, quæ habetur. 2. q. 8. c. libellorum, & ff. de accuſat. & inſcript. l. 3. ad talionem tamen non debet ſe aliquatenus obligare, ne forte cum in probatione defecerit, intentionis ſuæ conſequatur effectum, vt, ſcilicet, ſeparentur. vt in tex. & gloſ. ver. effectum. Ideo ſuſtineri poteſt, ſi neceſſitas id poſtulauerit, vt per procuratorem accuſet; nam huiuſmodi accuſatio, etſi de crimine fiat, non eſt tamen criminalis, ſed quaſi mixta inter ciuilem, & criminalem, quanquam in præſentia principalium perſonarum ſecurius procedatur. vt in tex. & c. per ſcripta. 2. q. 8.

Cap. 6. Cum pro cauſa.

QVI de mandato domini cauſam procurauit, ab eo repetit expenſas propter hoc factas.

QVIA nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare. 1. ad Corinth. cap. 9. Et quoniam qui vult conſequens, vult & antecedens. c. tranſlato. de conſtitut. Ideo ex quo aliquis conſtituit ſuum procuratorem ad cauſam, intelligitur ſe obligaſſe ad eas expenſas, quas pro tali cauſa ille fecerit. vt in tex. & l. etiam. C. mand. Vnde quando interuenit mandatum, ſemper repetit procurator expenſas actione mandati, ſi non deprehenditur in aliqua culpa, ſiue ſuccubuit, ſiue non. d. l. etiam. & l. ſi contra.

Digitized by Google

contra.C.eod. Si autem egit ſine mandato, adhuc agit ad repetendum expenſas, ſed actione negotiorum geſtorum, in qua non venit, niſi quod vtiliter actum eſt.l.Pomponius la 1.ff.de negot.geſt. Et in hac vtilitate conſideranda reſpicitur initium; nam ſi vtiliter cœpi agere negotium tuum, licet non habuerit bonum exitum ſine culpa mea, nihilominus repeto ſumptus.l.ſed an vltro.ff.de negot.geſt. Sed in dubio, ex quo quis ſuccubuit, non præſumitur vtiliter geſſiſſe.l.iam tamen.§.in hac. ff. de iudic. ſolu. Et iſtæ expenſæ non excedent probabilem modum. l. inter quos.§.fin.ff.de damn.infect. Sed quid, ſi procurator in eundo incidit in latrones, aut in ſtando fuerit infirmitate oppreſſus, nunquid tales caſus fortuiti imputantur domino, vt debeat reficere expenſas factas pro illis? Dic, quod non.l.inter cauſas. §. non omnia. ff.mand. ſecus eſt in ſocietate, in qua vnus ſocius debet impartire cum alio damna, quæ occaſione ſocietatis alter eorum eſt paſſus.l.cum duobus.§. quidam.ff.pro ſocio. Et qui propter aliam cauſam fuiſſet iturus ad curiam, non repetit, niſi expenſas, quas fecit pro cauſa, cuius eſt procurator, ibi longiorem moram trahendo, non autem illas, quas iam feciſſet propter ſuam cauſam.l.ex parte.ff.famil.erciſc.& l.ſi communes.ff.de neg.geſt.

Cap 7. Quia in cauſis.

VNIVERSITAS etiam ſcholarium poteſt ad agendum, & defendendum procuratorem conſtituere.

QVIA licet procurator proprie ſumptus dicatur ille, qui conſtituitur mandato domini.l.1.ff eod. Vnde propriè, & ſtrictè vniuerſitas ſecundum leges ciuiles non conſtituit procuratorem, ſed dicitur conſtituere ſyndicum, vel actorem. l.1. & l.item eorum. ff. quod cuiuſque vniuer.nom cum illa nõ dicatur vnus dominus, ſed vna dominatio plurium.l.1.§.fin.ff. de acquir.poſſeſſ. & Ariſt. 1.politic. cap. 4. Et dicitur ſyndicus quando conſtituitur ad omnes cauſas vniuerſitatis, ſic dictus, quia ſingulas cauſas vniuerſitatis dicit: Actor verò dicitur, cum conſtituitur ad vnam cauſam.Abb.hic. poteſt tamen actor cõſtitui ab alio, quàm ab vniuerſitate, puta à tutore, vel curatore; iſti enim cum non ſint domini, non poſſunt conſtituere procuratorem ante litis conteſtationem; vnde conſtituunt actorem, cum auctoritate ſuperioris.l.neque tutores. C. eod. Tamen quoniam vniuerſitas habetur loco domini.gloſ. hic. Et de iure canonico non attenditur vocabulorum differentia, vbi conſtat de intentione per illas voces expreſſa. infr. c.petitio. Et lata ſignificatione quilibet adminiſtrator dicitur procurator. c. ſaluator.1.q.3. Ideo licet proprie ſumpto vocabulo, conſtitutus ab vniuerſitate ad agendũ, ſecundum leges ciuiles dicatur ſyndicus, vel actor, ſecundũ canones tamen dicitur etiam procurator. vt in tex.& infr.d.c. petitio. Et quoniam vniuerſitas ſcholarium eſt licita, & approbata. l.

fin. C. de iuriſd. omn. iudic. Ideo etiam ipſa poteſt conſtituere ſyndicum, ſiue procuratorem, vt aliæ licitæ, & approbatæ vniuerſitates. vt in tex. & Bart. in d. l. 1. ff. quod cuiuſque vniuer. nom. Eſt tamen differentia inter ſyndicum, ſiue procuratorem, aut actorem, conſtitutum ab vniuerſitate, & inter procuratorem conſtitutum à perſona particulari; nam conſtitutus ab vniuerſitate iurat de calumnia ſine mandato, ſed conſtitutus à particulari non iurat de calumnia, ſed iurat dominus, niſi procurator habeat, ad illud iuramentum præſtandum, ſpeciale mandatum. c. fin. de iuram. calum. in 6. Et ratio diuerſitatis eſt, quia is debet hoc iuramentum præſtare, qui eſt melius informatus de negotio, quod tractatur. c. in perpetrandis. de iuram. calumn. Sed ſyndicus vniuerſitatis præſumitur melius informatus de facto vniuerſitatis, quam ipſa vniuerſitas, quæ caret ſenſu, vel quàm ſinguli de vniuerſitate; quia naturaliter ſolent negligi, quæ communiter poſſidentur. l. 2. ver. naturale. C. quando, & quib. quarta pars deb. lib. 10. In cauſa verò propria quiſque particularis præſumitur melius ſcire veritatem, quam procurator. l. fin. C. hoc tit.

Cap. 8. Auditis.

SI citatus ad totam cauſam conſtituit procuratorem, quem poſtea reuocat, poteſt nihilominus contra eum procedi, in quantum ſtatus cauſæ patitur, ſine alia citatione.

QVIA poſt litem conteſtatam non poteſt remoueri procurator ſine cauſa, contradicente aduerſario. l. poſt litem. ff. eod. nam intereſt aduerſarij, vt procurator ſine cauſa non remoueatur, ne mutatione perſonarum iudicium varietur. l. quæ omnia. & ibi gloſ. ff. eod. & gloſ. in c. 2. eod. in 6. Ideo cum in hac reuocatione facta poſt litem conteſtatam, non appareat de eius legitima cauſa, talis reuocatio non valuit, aduerſario contradicente; & ob id poteſt ferri ſententia in procuratorem, ac ſi non fuiſſet reuocatus. vt in tex. & gl. 2. & Abb. hic.

Cap. 9. Petitio.

PROCVRATOR epiſcopi cauſas epiſcopatus agit, & defendit, licet non fuerit datus ſub nomine ſyndici, vel actoris.

QVIA quando verba generalia, ſiue dubia, ponuntur in huiuſmodi inſtrumentis procurationis, ad percipiendum illorum ſignificatum, recurrendum eſt ad intentionem conſtituentis, quæ per verba præcedentia, vel ſequentia, colligi poſſit. gloſ. fin. hic. ſicut etiam fit in priuilegijs. c. ex multiplici. de decim & c. licet. de offic. ordin. Et ſimiliter in reſcriptis. infr. de arbitr. c. expoſita. & de reſtit. ſpol. c. audita. & de offic. deleg. c. ſuper eo. Et ſimiliter in beneficijs conferendis. c. ſu-

per

per inordinata.& c.fin.de præb. Et ratio eſt, quia verba debent ſeruire intentioni,non intentio verbis.c.intelligentia.de verb. ſign. Cum verba ſint inuenta ad exprimendam intentionem.c.humanæ.22.q.5. Ea enim, quæ ſunt in voce,ſunt earum,quæ ſunt in anima,paſsionum notæ; & ea, quæ ſcribuntur,eorum,quæ ſunt in voce.Ariſt.lib.1.de interpretatione. cap. 1. Ideo quando ex tenore inſtrumenti cognoſcitur, quod intentio epiſcopi fuerit dare alicui liberam agendi,& defendendi poteſtatem, ſiue ille fuerit nuncupatus ſyndicus, ſiue actor, aut procurator, ſemper cenſetur epiſcopi ſyndicus,& procurator,& habet eandem poteſtatem, ac ſi ſub quolibet de iſtis nominibus fuiſſet conſtitutus.vt in tex.& ſupr. c. quia in cauſis. Nec attenditur de iure canonico illa ſubtilitas iuris ciuilis,vt non ſit dicendus procurator, niſi ille, qui conſtituitur à vero domino.vt not. ſupr. in d.c. quia in cauſis. Ideo licet epiſcopus non ſit verus dominus rerum epiſcopatus,ſed potius adminiſtrator, ſeu procurator.c.2. de donat. tamen deputatus ab eo ad aliquid agendum,poteſt dici eius procurator.vt in tex.& c.ſaluator.1.q.3.

Cap. 10. Accedens.

PROVIDERE debet iudex, quod conſtituens procuratorem, gaudeat plena libertate.

QVIA ea, quæ fiunt per metum, qui poteſt cadere in conſtantem virum, ſi poſtea metus allegetur, ſunt inualida denuntianda.c.ad audientiam. de his, quæ vi, met. cauſ. fi. & c. ſi quandoque. 15. q. 6. Et quoniam intereſt iudicis, ne iudicium ſit fruſtratorium. infr. c. mandato. Ideo ne poſsit poſtea opponi de inualiditate mandati, debet iudex prouidere, vt quis ſponte, ac libere, non autem per metum,conſtituat procnratorem. vt in tex. & l. metum. §. ſed quod. & l. qui in carcerem. ff. de eo, quod. met. cauſ.

MAXIME in cauſa matrimoniali.

QVIA cum locum non habeat conſenſus, vbi metus, vel coactio intercedit; neceſſe eſt, vt vbi aſſenſus cuiuſque requiritur, coactionis materia repellatur.c.cum locum.de ſponſal. Et quoniam matrimonium ſolo conſenſu contrahitur. d. c. cum locum. & 27. q.2.c. ſufficiat. Quod quomodo ſit intelligendum, not.in c. 1. de ſponſal. & habetur ex Concil. Trid.ſeſſ. 24. de refor.matr.cap.1.Ideo vbi quæritur de conſenſu præſtando in matrimonium, plena debet ſecuritate gaudere ille, cuius animus eſt indagandus,ne per timorem dicat ſibi placere,quod odit, & ſequatur exitus, qui de inuitis nuptijs ſolet prouenire. vt in tex.& d.c.cum locum. Et vide ad hoc Concil.Trid.ſeſſ. 24. de refor.matr.cap.9.& Magiſtr.Sentent.lib.4.diſt.29.

Digitized by Google

Cap. 11. Dilectus.

SI procuratori generali denegantur induciæ ad conſulendum dominum ex cauſa probabili abſentem, poterit procurator appellare.

QVIA ei, qui vocatur in iudicium, ſunt dandæ induciæ viginti dierum, intra quos poſsit deliberare, an velit cedere, vel contendere, & an velit iudicem recuſare ex cauſa per leges admiſſa, ſiue velit in eum pure, & ſimpliciter conſentire, aut petere alium illi ſociari. c. induciæ. §. offeratur. 3. q. 3. Et quoniam procurator generaliter cõſtitutus poteſt probabiliter ignorare in ſpeciali lite, quid ſuus principalis facere velit, cum lis fuerit mota poſt mandatum procuratorium ei factum, & ob id non fuit ſuper ea inſtructus; nec dominus fuit in culpa eum non inſtruendo, cum non teneretur futuram litem diuinare. gl. fin. hic, & Specul. in tit. de dilation. §. fin. Ideo ex quo procurator non poteſt per ſe deliberare, ſunt ei dandæ induciæ ad dominum conſulendum, ſecundum quod diſtantia locorum, & negotij, & perſonarum qualitas requirit. vt in tex. & c. cum ſit. de appellat. & c. in pertractandis. de iuramen. calum. Et domino competunt aliæ induciæ ad deliberandum. vt dictum eſt ſuperius. Vnde ad euitandas iſtas inducias generalis procuratoris, vtile eſt parti ſemper à principio citare dominum, ſi commode citari poteſt, & ſolum in domini defectum recurrere ad citandum generalem procuratorem. gloſ. in c. cauſam. de dol. & contum. & Bart. in l. 3. C. eod. Sed quid, ſi dominus citatus conſtituit ad aliquam litem procuratorem, qui comparuit, & aſſumpſit in ſe litem; demum citatur dominus ad certum articulum, & non procurator, nunquid teneatur dominus comparere? Dic, quod non; quia ex quo ſemel in cauſa conſtituit procuratorem, iam declarauit animum ſuum, quod non per ſe, ſed per procuratorem volebat eſſe in iudicio; ideo procurator, & non dominus erat citandus. Abb. hic. & Bart. in l. quamuis. ff. de damn. infect. nam dominus non compellitur per ſe eſſe in iudicio. l. 1. ff. hoc tit. ex cauſa tamen poſſet citari dominus, & non procurator. vt not. in c. 1. de iudic. in 6. & in l. fin. C. de ſent. & interloc.

Cap. 12. Conſtitutis.

SI reus recedit à iudicio, dimiſſo procuratore ſolummodo ad agendum, contumax eſt.

QVIA ad reum ſpectat conſtituere procuratorem ad defendendum, non ad agendum, niſi vellet reconuenire actorem; & ad actorem ſpectat conſtituere ad agendum, niſi reconueniatur, & ob id debet etiam eum conſtituere ad defendendum. gloſ. penult. hic. Et quoniam in iudicijs reputatur contumax, non ſolum ille, qui non venit, ſed

etiam

etiam qui venit, & illicentiatus recedit, antequam ſit id, pro quo comparuit, expeditum, non legitimo ad hoc conſtituto procuratore. c. 1. de iudic. non enim dicitur veniſſe, qui non ſtetit. l. ſcire. §. conſequens. ff. de excuſat. tutor. Ideo reus, qui dimiſit procuratorem ſolum ad agendum, non dimiſit idoneum; & ob id contumax reputatur. vt in tex. & l. 1. in in fin. & ibi Bart. ff. quod cuiuſque vniuer. nom. Et ſi diceres, non ne cõſtitutus ad agendum, videtur per conſequens habere mandatum ad defendendum. vt not. gloſ. fin. ſupr. in c. accedens. & gloſ. in l. mutus. §. pœna. ff. eod. Reſpondetur dupliciter: Primò, quod iſte fuit conſtitutus ad agendum ſolummodo. vt in tex. & ſic illa dictio taxatiua excludit id, quod poterat venire in vim conſequentiæ. vt not. in d. §. pœna: Secundo reſpondetur, quod contrarium loquitur, quando defenſio requiritur in vim conſequentiæ, vt quia conſtituitur procurator ad agendum ex parte actoris; hic autem loquimur, quando defenſio requirebatur principaliter, quia fuit conſtitutus à reo, vnde non poſſumus dicere, quod defenſio veniat in vim conſequentiæ. Butr. & Abb. hic.

ET condemnatur in expenſis.

QVIA quilibet contumax, cum præſumatur iniuſtam cauſam fouere, eſt condemnandus in ſui pœnam, & in aduerſarij releuamen, in expenſis, quas propter talem cauſam aduerſarius fecit. gloſ. 3. ſupr. in c. querelam. Et quoniam ille, qui indebite recedit à iudicio, contumax exiſtimatur, vt dictum eſt ſuperius. Ideo parti aduerſæ condemnandus eſt in expenſis, quas illius culpa in tali cauſa fecit. vt in tex. & c. calumniam. de pœnis. Condemnationem autem expenſarum ſemper præcedere debet taxatio iudicis, & iuramentum partis. c. induciæ. §. offeratur. 3. q. 3. & c. fin. de his, quæ vi, met. cauſ. fi.

Cap. 13. Mandato.

TENET iudicium agitatum cum procuratore reuocato, ſi reuocationem iudex, & aduerſarius ignorauerunt.

QVIA cum per iudicium inceptum cum procuratore, deuenerit ad notitiam iudicis, & partis, quod aduerſarius voluit loco ſui procuratorẽ interuenire l. 1. ff. eod. ſi poſtea ille poſſet, ipſis ignorantibus, procuratorem reuocare, deciperentur per aduerſarium, qui ad reddendum iudicium inualidum, illum occulte reuocaret, & quando ſibi non eſſet ſententia fauorabilis, reuocationem factam publicaret. c. ex parte decani. de reſcript. & l. ſi fideiuſſor. ff. mand. Et quoniam fraudibus eſt obuiandum. c. ex literis. de dol. & contum. Ideo ſi quis vult reuocare procuratorem, cum quo fuerit per partem aduerſam iudicium inceptum, ne fraudem in tali reuocatione committere poſsit, debet de reuocatione iudicem, & aduerſarium certiorare, aliàs iudicium cum illo

illo agitatum tenet. vt in tex. & l. vnic. C. de ſatiſdand. Quod iudicium intellige valere ad commodum aduerſarij, cuius reſpectu talis procurator non cenſetur reuocatus, ſecus quo ad commodum reuocantis, in cuius odium cenſetur reuocatus, ex quo illum quo ad ſe vere reuocauit. gloſ. in c. 2. eod. in 6.

Cap. 14. Non iniuſte.

FILIVSFAMILIAS poteſt eſſe procurator in iudicio.

QVIA quilibet, qui non prohibetur, poteſt dari procurator; cum hoc edictum ſit prohibitorium. l. mutus. ff. eod. Et quoniam filiusfamilias non ſolum non reperitur ab hoc officio prohibitus, ſed ad illud reperitur admiſſus. l. filiusfamilias. ff. eod. Ideo ſi aliud ei non obſiſtat, ex eo quod ſit filiusfamilias, non eſt à procuratoris officio remouendus. vt in tex. & d. l. filiusfamilias; nec tenetur ad hoc patris habere aſſenſum. c. qui generaliter. eod. in 6. Cum in hoc cenſeatur ſui iuris. Bald. in l. fin. C. de bon. quæ liber.

ETIAM ad futuras lites.

QVIA non apparet ratio, quare magis ſit admittendus quis in officio procuratoris ad lites præſentes, quam ad futuras. Specul. de procur. §. 3. in fin. Et quoniam hæc materia eſt fauorabilis, & pro commoda negotiorum expeditione eſt potius dilatanda, quàm reſtringenda. l. 1. ff. eod. Ideo ob eandem rationem, qua filiusfamilias poteſt dari procurator ad lites præſentes, poteſt dari etiam ad futuras. vt in tex. & l. 3. ff. eod. quanquam ob aliam rationem ſecus ſit in reſcripto, quod datum ad lites, intelligitur ad præſentes, & non extenditur ad futuras. c. fin. ſupr. de reſcript.

ET procurator datus cum pluribus ſimul in ſolidum, præfertur, ſi præoccupauit negotium.

QVIA illa clauſula, in ſolidum, importat in conſtitutione procuratoris, vt quiſque habeat ſolidam poteſtatem faciendi id, quod poſſet dominus facere per ſeipſum, quo ad ea, in quibus ſe extendit mandatum. c. ſi duo. eod. in 6. & l. ſi pluribus. ff. de legat. 1. Et quoniam procurator poſt litem conteſtatam eſt effectus dominus litis. c. 1. in 6. Et ſi alij poſſent ſe ingerere in negotio, poſtquam vnus eorum cępit in ſolidum proſequi illud, facile inter eos contingeret repugnantia, quæ exitum negotij impediret. c. penult. de elect. in 6. & l. decreto, in fin. ff. de adminiſtr. tutor. Et cęteris paribus, melior eſt conditio occupantis. l. pluribus. ff. hoc tit. Ideo cum talis procurator ſit melioris conditionis, quam alij, qui negotium non cœperunt, & cum ipſe poſſit per ſe illud expedire ſine alijs, ſtatuitur pro celeri, & ſufficienti negotiorum

tiorum expeditione, vt ex quo ipſe præoccupauit negotium, alij procuratores non debeant ad illud ſe intromittere. vt in tex. & d. c. ſi duo; niſi in conſtitutione fuiſſet dictum, quod non fieret melior conditio occupantis, quia tunc domini voluntas eſſet attendenda. d.c.ſi duo. Cum rei ſuæ quiſque ſit moderator, & arbiter. l.in re mandata. C. mandati. Si verò non ſint dati in ſolidum, ſed ſimpliciter, & coniunctim, tunc neuter poteſt agere, vel defendere ſine alio, ſed ſunt ſimul admittendi. d.c. ſi duo; quia nemo debet ſibi aſſumere maiorem facultatem, quam habeat. c. venerabilem. de elect. ſicut iudices ſimiliter, qui dantur ſine claußula, quod ſi non omnes, &c. diuiſim iudicare non poſſunt. c. prudentiam. de offic.deleg. Sed ſi antequam aliquis procurator in ſolidum ſit litem conteſtatus, concurreret cum alio procuratore eiuſdem poteſtatis, & diuerſæ voluntatis, ne ſe inuicem per repugnantiam impediat, poteſt iudex eligere magis idoneum, qui negotium proſequatur, alteri ſilentium indicendo. gloſ.3. hic, & l.ſi plures. ff.de accuſat.

SECVS, ſi diuerſo tempore fuit datus.

QVIA qui dat procuratorem ſecundum, priorem reuocare videtur. l.ſi quis cum procuratores. §. fin. ff. eod. niſi, dando ſecundum, exprimat, quod etiam priorem velit durare procuratorem. l.ſi pluribus. ff. de legat.1. Et quoniam in dependentibus à voluntate, poſteriora derogant prioribus. Inſtitut. quib. mod. teſtam. infir. §. poſteriore. Ideo vbi eſt in poteſtate alicuius conſtituere nouum procuratorem, ſi creauit ſecundum, non debet ſe ingerere primus. vt in tex. & gloſ.1.in d.c.ſi duo. In poteſtate autem alicuius non eſt, reuocare procuratorem poſt litem per eum conteſtatam, niſi ipſe conſentiat, vel ex iuſta cauſa reuocetur, antea verò poteſt ipſum ad libitum reuocare. l. ante litem, & ſequen. ff. eod.

ET procurator appellare debet à ſententia.

QVIA Procuratori videtur tacite iniunctum, vt appellet, ne lis pereat per tranſitum in rem iudicatam. l.ſi procuratorem. §.penult. ff.mand. Et quoniam quis acceptando mandatum, cenſetur ſe obligare ad bene adminiſtranda omnia, quæ in mandato continentur, ne ſub eius fide principalis decipiatur. Clem. 1. & l.qui proprio. §.penult. ff.eod. Ideo ſi procurator non appellauit ab iniuſta ſententia, ei imputatur. vt in tex. & l.liberto. §.fin. ff. de negot.geſt. Culpa enim ipſius dominus cenſetur cauſam amiſiſſe, cum de iniuſta ſententia diuinare non poſſet. l. ſi fideiuſſor. §. ſi cum debitor. ff. mand. Et ex quo aliquis recipiendo inſtrumentum, quo conſtituitur procurator, videtur ſe tacite obligare ad illud officium. d.Clem.1. Et hoc ideo, quia vltra ſimplicem taciturnitatem, interuenit actus poſitiuus. c.ex ore. de his, quæ ſi. à ma. par. cap. Cape hanc theoricam, quod vbi tractatur de

præiu-

Digitized by Google

præiudicio alicuius, ſi vltra taciturnitatem facit aliquem actum, qui videatur venire ad approbationem obligationis illius, tunc cenſetur conſentire. vt not. Bart. in l.quo enim. ff. rem rat. hab. ex quo infertur, quod ſi ſcienter recepi litteras alicuius, in quibus dicebatur, quod eram debitor ſuus, neque illico reclamaui, videor conſentire. l.ſi filiusfamilias la 2. & ibi Bart. ff. ad Macedon.

NISI ex cauſa excuſetur.

QVIA cauſa rationabilis ſemper intelligitur, quod dilatet, vel reſtringat aliquam diſpoſitionem, etiam ſi in eius conuentione non ſit expreſſa. Hoſt. in c.quanto.de his, quæ ſi à præl. ſine conſ.cap. Et quoniam etiam ipſemet principalis excuſatur, ſi ex iuſta cauſa intra debitum tempus non appellet. c.fin.de appell. Ideo multo magis non eſt imputandum procuratori, ſi ex iuſta cauſa non appellat, cum in tali caſu non cenſeatur ſe obligaſſe. vt in tex. & l.ſi procurator. §. ſi ignorantes. ff.mand. Iuſta autem cauſa, quæ in hoc excuſet, poteſt eſſe infirmitas, paupertas, metus, & ſimilia. Hoſt.hic.

QVO caſu debet domino nuntiare de ſententia.

QVIA dominus poteſt probabiliter credere procuratorem eſſe ſolicitum in appellãdo, ex quo regulariter tenetur appellare. Butr. hic nu.19. Et quoniam non omnis cauſa, quæ poteſt excuſare procuratorem non appellantem, excuſat eum, ſi de ſententia iniuſte lata non certiorat dominum. gloſ. hic ver. appellare. Ideo ne dominus, qui non potuit diuinare ſententiam, culpa procuratoris amittat cauſam, ſi non poteſt ipſe procurator ex rationabili cauſa appellare, tenetur ſaltem domino denuntiare ſententiam latam contra ipſum, vt dominus appellet, ſi voluerit. vt in tex. & ſimile habetur in l. ſi fideiuſſor. §. ſi cum debitor. ff. mand.

APPELLATIONEM tamen proſequi non tenetur.

QVIA ſufficit procuratori impleſſe fidem, quam ſuſcepit; nec vltra eſt cogendus inuitus. l.inuitus, & ibi gloſ. fin.C.eod. Et quoniam proſecutio appellationis eſt actus ſeparatus à prima inſtantia, cum fiat in alio iudicio, & ad illam non videtur ſe obligaſſe, qui procurationis mandatum ad primam inſtantiam acceptauit. Butr. hic nu. 21. Ideo ſufficit procuratori, proſecutum eſſe primam inſtantiam, ad quam ſe obligauit, & à ſententia contra illam lata appellaſſe, non autem tenetur coram alio iudice cauſam appellationis ſubire. vt in tex. & d.l. inuitus. Secus eſt in procuratore, qui acceptauit mandatum generale ad omnes lites, vel ad vtramque inſtantiam, nam talis tenetur proſequi etiam cauſam appellationis, cum ad eam intelligatur ſe obligaſſe. l.1. ff. an per alium cauſ.appell.

Cap.

Cap. 15. Conſulti.

PROCVRATOR *vniuerſitatis, cuius maiores, & iurati, ſunt excommunicati, non repellitur ab impetrando.*

QVIA in actibus vniuerſitatis poteſtas dependet, & actus creantur ab vniuerſitate, vt vniuerſitate. c. bonæ il 2. de poſtul. præl. Et quoniam ius vniuerſitatis reſidet penès habiles, etiam ſi eſſet vnus ſolus. l.ſicut. ff. quod cuiuſque vniu. nom. Et inhabiles non cenſentur de vniuerſitate. c.gratum. de poſtul. præl. Et non eſt de eſſentia vniuerſitatis, vt in ea ſint iſti maiores, & iurati, ſiue priores, & antiani. Innoc.in c.cum non ignores.de præb. Cum poſſit eſſe vniuerſitas abſque capite in ea. l. 1.ff. quod cuiuſque vniu. nom. Ideo vniuerſitas, mortuis capitibus, vel inhabilibus effectis, poteſt per ſe procuratorem conſtituere. vt in tex. & alia vniuerſitatis negotia exercere. Innoc. hic. Nec debet corruere actus geſtus ſub nomine vniuerſitatis, propter intereſſentiam aliquorum inhabilium. Abb. hic; quia habiles cenſentur geſsiſſe actum meliori modo, quo potuerunt, & ſic auctoritate totali apud eos tunc exiſtente, non autem partiali, ita, vt voluerint pro alia parte admittere inhabiles, quod non potuerunt. l. 3.ff. de teſtam. milit. & Abb. in c. niſi. de præb.

NISI illi in procuratorio ſint expreſſi.

QVIA quando tales excommunicati exprimuntur, videntur habiles fateri, ſe non poſſe per ſe ipſos actum gerere, & quod omnes indiuidue tam habiles, quam inhabiles concurrunt ad producendum illum actum. Butr.hic. Et ſic habiles videntur ignorare, quod poteſtas eis competat in ſolidum. Abb.hic. Et quoniam vbi quis non vult, quod poteſt, & quod vult, non poteſt, actus per ipſum factus non valet, propter voluntatem, & poteſtatem, mutuo ſibi aduerſantes, quæ ad aliquid valide faciendum, debent concurrere ſimul. c. cum ſuper. de offic. deleg. Et vbicunque quis ignorat fundamentum ſuæ poteſtatis, non valet, quod agit, cum non intendat vti illa poteſtate. vt not.in c. ex parte Aſtenſis.de conceſſ.præb. & l.ſi is, ad quem. & l qui in aliena. ff. de acquir.hæred. Ideo propter indiuiduitatem actus in conſtitutione procuratoris, quē habiles voluerunt facere cum inhabilibus, vitiatur id, quod ipſi per ſe facere potuerunt, ſed facere noluerunt. vt in tex. & gloſ. in c. vtile.de reg.iur.in 6.

VEL eorum auctoritate factum ſit.

QVIA vbicunque, tanquam requiſita, interuenit alicuius auctoritas, ſi illa non eſt legitime præſtita, corruit actus. Inſtitut.de auctor.tutor. §.tutor. & l.obligari.ff.eod. Auctoritas namque dat

Vuu robur

robur actui.c.ſi qua.12.q.2. Omnia enim noſtra facimus, quibus auctoritatem noſtram impertimur.l.1.§. ſed neque.C.de veter.iur. enucl. Et quoniam excommunicatus, cum ſit extra eccleſiam per maiorem excommunicationem contra ipſum latam, non habet facultatem ad aliquem actum auctorizandum.c.ad probandum. de re iudic. Ideo ex quo iſti de vniuerſitate voluerunt conſtituere ſyndicum per auctoritatem illorum excommunicatorum, talis conſtitutio non tenet. vt in tex. & Innocent.hic.

VEL ad id ſcienter ſint admiſſi.

QVIA habiles admittentes ſcienter tales excommunicatos, & inhabiles, ad conſtitutionem procuratoris, videntur fateri, ſe ſine illis non velle, nec poſſe ad huiuſmodi actum procedere. Abb. hic nu.7. Et quoniam ſic admittendo illos, ipſi, quod volunt, non poſſunt, & quod poſſunt nolunt.d.c.cum ſuper. Ideo conſtitutio ſic ſcienter facta de procuratore per habiles admixtos cum excommunicatis, non valet. vt in tex.& c. maſſana. de elect. Et idem eſt dicendum, ſi feciſſent aliquem actum cum quolibet alio prohibito, & inhabili fauore iuris publici. Innoc.hic. Secus, ſi cum prohibito, & inhabili fauore ipſorum habilium; quia tunc poſſent proprio fauori renuntiare, & illos habilitare. c. cum Vintonenſis.de elect.

In Sexto. Cap.1. Non indiſcrete.

LAICVS poteſt eſſe procurator ad agendum, & defendendum in cauſis ſpiritualibus.

QVIA regulariter, qui non prohibetur expreſſe ad exercendum procurationis officium, idoneus debet reputari. vt in tex. Cum hoc edictum ſit prohibitorium. l.mutus.ff.eod. Et quoniam iura, quæ dicunt ſpiritualia negotia per laicos non eſſe tractanda. vt in c. 2. extr.de iudic. & c.maſſana. de elect. & ſimilia, non prohibent, quod laicus non poſsit eſſe in ſpiritualibus tanquam procurator, ſed quod non ſit tanquam principalis, ſeu iudex, vel aſſeſſor, vel præcipiens. Hoſt.in ſum.huius tit.§.quis dari, in fin. Ideo licet laici tanquam actionem habentes, & nomine proprio, non debeant tractare res ſpirituales. vt in d.c.2.de iudic.& ſimilibus; bene tamen poſſunt tractare cauſas ſpirituales, tanquam procuratores. vt in tex.& gloſ. in Clem. 1.ver.procuratorem. de renunt. Notat tamen gloſ.in c.apoſtolicæ. ext. de except.quod quis non poſſit agere pro ſe, vel pro alio in his, quæ ipſe poſsidere non poteſt; per quam gloſ. aliqui dicebant, quod laicus non poteſt

poteſt eſſe procurator in cauſis ſpiritualibus , niſi in matrimonialibus . Ioan. And. hic. Sed dic, quod in actibus ſpiritualibus dictum illius gloſæ poſſet habere locum , ſed in iudicialibus ſuper ſpiritualibus locum non habet. gloſ. hic. ver. ſpiritualibus , & Specul. eod. tit. §. 1. ver. item quod eſt laicus .

§. Licet .

PROCVRATOR poſt litem conteſtatam poteſt dare alium procuratorem .

QVIA per litis conteſtationem procurator fit dominus litis . vt in tex. & l. properandum. C. de iudic. adeo quod ſententia videtur in eum formanda, non in dominum. gloſ. hic. ver. litis . licet propter varias opiniones, quæ in hoc ſunt, tutius ſit formare ſententiam in perſonam vtriuſque , ſcilicet domini, & procuratoris, dicendo, talem procuratorem talis, & ipſum dominum condemno, vel abſoluo, & ita ſeruatur. gloſ. in c. querelam. ver. œconomi. extr. de elect. Et quoniam dominus poteſt in rem ſuam dare procuratorem. l. 1. ff. eod. Ideo procurator poſt litem conteſtatam, poteſt, vt dominus, alium dare procuratorem. vt in tex. & l. nulla. C. eod. Et hoc intellige verum , vbi fuerit ſimpliciter conſtitutus , vel non expreſſe prohibitus ; aliàs ſi conſtitutus fuerit vſque ad litem conteſtatam , & expreſſe prohibitus , ne vltra procederet, ſecus eſſet. gloſ. hic. ver. procurator, & Hoſt. in c. petitio. extr. eod.

ANTE non .

QVIA procurator non poteſt conſtitui, niſi à domino. l. 1. ff. eod. Et quoniam ante litis conteſtationem , procurator non eſt dominus litis. l. ante litem. ff. eod. Ideo antequam ſit litem conteſtatus, non poteſt procurator alium dare procuratorem . vt in tex. & l. ab executore. §. fin. ff. de appellat.

NISI datus fuerit in rem ſuam .

QVIA procurator in rem ſuam habet ſibi emolumentum ſententiæ applicari per vtiles actiones ei ceſſas à domino, qui ſibi ſolum retinuit actiones directas; & dicitur in rem ſuam, id eſt, ad vtilitatẽ ſuã, puta, Titius pater ceſſit filio ſuo ſcholari actiones ſibi copetentes contra ſuos debitores, & eum conſtituit procuratorem in rem ſuam ad exercendum actiones directas . Gemin. hic . Et quoniam per huiuſmodi ceſſionem ſibi factam , talis procurator eſt factus dominus emolumenti futuræ ſententiæ. l. illam. C. de donat. Ideo ratione illius ſui dominij, & vtilitatis, poteſt tanquam dominus ſibi ſubſtituere, & dare procuratorem, etiam ante litis conteſtationem. vt in tex. & gloſ. in l. quod quis . C. eod. Et quomodo ex parte rei detur procurator in rem ſuam, not. gloſ. in l. Plautius. ver. ſed qualiter. ff. eod.

VEL à domino habuerit mandatum de ſubſtituendo, etiam non certam perſonam.

QVIA tunc talis ſubſtitutus videtur datus ab ipſo domino, & ſolum cenſetur nominatus à procuratore, tanquam ab organo ipſius domini. vt not. in c. is cui. ſupr. de offic. deleg. Et quoniam vbi apparet de ſpeciali voluntate committentis, illa eſt attendenda, quamuis in generali commiſſione non eſſet præſumpta, & ad talia ſpecialia non cenſeretur ſe extendiſſe. c. fin. ſ. vices. d. tit. Ideo in tali caſu poteſt procurator ſubſtituere etiam ante litem conteſtatam. vt in tex. & l. item eorum. ſ. decuriones. ff. quod cuiuſque vniu. nom. Sed quid, ſi habens mandatum cum poteſtate ſubſtituendi, vult ſubſtituere alium, & ei dare etiam poteſtatem ſubſtituendi, an poſsit? Dic, quod non; ne ſit ire in infinitum: Quod intellige verum de illo, qui non eſt factus dominus litis, vel datus in rem ſuam; nam in his caſibus poſſet ſubſtituere, quia tunc æquiparatur domino. Gemin. hic. & Rota deciſ. 146. in nouis. hoc tit. & in antiquis deciſ. 546.

ſ. Procurator.

PROCVRATOR ad negotia poteſt dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque.

QVIA in negotijs regulariter non agitur de tam graui præiudicio, ſicut in iudicialibus. Gemin. hic. vnde in eis admittitur procurator maior decimoſeptimo anno; in iudicijs verò debet eſſe maior vigeſimoquinto. infr. c. qui generaliter. Et quoniam propter minus præiudicium, quod communiter vertitur in negotijs, in conſtitutione procuratoris ad illa, non videtur electa induſtria perſonæ, ſicut cenſetur electa in procuratore ad iudicia. Bart. in l. fin. ff. de diuer. & tempor. præſcr. Ideo regulariter cenſetur à domino data facultas iſti procuratori, vt poſsit ſubſtituere, quòd non cenſetur in procuratore ad lites. vt in tex. & l. ſi procuratorem. ſ. 2. ff. mand. Et quando procurator ad lites ſubſtituit poſt litem conteſtatam, magis ſubſtituit virtute iuris proprij, cum ſit effectus dominus litis, quam virtute iuris domini. Gemin. hic. Sicut quando eſt arduum negotium, in quo cenſetur electa induſtria perſonæ, etiam procurator ad négotia non poteſt ſubſtituere. infr. c. fin. niſi in mandato eſſet ei data ſpecialis facultas, quia tunc forma mandati eſſet attendenda. Bart. in d. l. fin. & Bald. in l. quod quis. C. hoc tit.

Cap. 2. Quamuis.

PROCVRATOR ante litem conteſtatam, etiam ſine cauſa reuocari poteſt.

QVIA vbi alteri non præiudicatur, quiſque poteſt de re ſua mutare conſilium.gloſ.fin.in c.mutare. infr.de reg. iur. Cum rei ſuæ quilibet ſit moderator,& arbiter.l.in re mandata.C. mand. Et quoniã ante litem conteſtatam,nullum eſt ius quæſitum procuratori per mandatum factum in eius perſonam; & nullum præiudicium fit aduerſario,neque alteri,per talis procuratoris reuocationem. gloſ.in l. poſt litem.ff.hoc tit. Ideo tunc non debet quis impediri,quin poſsit de procuratore conſtituto pœnitere,& illum ad libitum libere reuocare.vt in tex. & l.ante litem.ff.eod.

POST litem conteſtatam non,ſine rationabili cauſa.

QVIA per litis conteſtationem procurator fit dominus litis. ſupr. c. prox. Et aduerſarius, qui cœpit litem cum vno procuratore, oneratur, ſi ille mutetur, & debeat eam proſequi cum alio. gloſ. in d. l. poſt litem. Et quoniam quis non poteſt mutare conſilium in alterius detrimentum.d.c.mutare. & c. quod ſemel.infr. de reg. iur. Ideo poſt litem conteſtatam non poteſt quis ſine legitima cauſa procuratorem reuocare. vt in tex. & d. l. poſt litem. Ex cauſa autem rationabili poteſt. vt in tex. quia tunc non cenſetur procuratori data aliqua facultas, nec debet pati, vt ex ſua culpa præiudicet domino, qui non vult conſentire in actu iniuſto. Hoſt. in c. quanto.ext. de his, quæ fi.à præl. ſine conſ.cap.& not.ext.in c.non iniuſte. Quæ autem dicantur cauſæ rationabiles ipſum reuocandi, multæ enumerantur hic in tex. & aliæ ſimiles relinquuntur arbitrio iudicis terminandæ. gloſ.ver. inimicum. & ver. alia. Et poſt reuocationem factam à domino, non eſt procedendum in cauſa cum procuratore, quouſque de cauſa reuocationis cognoſcatur, quantumcunque ipſe procurator contradicat.l.quæ omnia. §.2.ff.eod.

DOMINVS tamen bene poteſt adeſſe cauſa cum ipſo procuratore,maxime ſi de colluſione timeat.

QVIA per huiuſmodi domini aſſiſtentiam ipſi conſulitur, vt non decipiatur, & vt acta ſuæ cauſæ diligentius exerceantur.gloſ.fin. hic. Et cum per hoc procurator non reuocetur,ipſi, vel aduerſario præiudicium non generatur. infr.c.ſi quem. §.ſecus. Et quoniam quod vni prodeſt, & alteri non nocet,facile concedi poteſt.l.non debet. ff. de reg.iur. Et fraudibus,quantum fieri poteſt, eſt obuiandum.c.plerumque.ext. de reſcript. Ideo ſi dominus velit in cauſa cum ſuo procuratore adeſſe, non eſt per iudicem prohibendus. vt in tex. & l. Paulus.ff. eod.

Cap.3. Is,qui.

PROCVRATOR habens mandatam ſubſtituendi,ſubſtitutum à ſe

à ſe poſt mandatum ſuſceptum, etiam ſi eo non ſit vſus, reuocare non poteſt.

QVIA talis ſubſtitutus cenſetur datus ad ipſo domino, & ſolum, eius vice, à procuratore nominatus. vt not. ſupr. in c. 1. Vnde ipſe ſatiſdabit, dominum ratum habiturum, nō ſubſtituentē. Francus hic. Et quoniam quamcito procurator ille ſubſtituit, functus eſt officio ſuo, & non habet amplius facere in cauſa. gloſ. ver. vſus. & Gemin. nu. 5. Ideo ex quo deſijt eſſe procurator, non poteſt vlterius ſubſtitutum reuocare. vt in tex. & arg. c. ex literis. infr. de offic. deleg. licet in delegato Sedis Apoſtolicæ, vices ſuas alteri cōmittente, aliud cenſeatur. vt in tex. ſcilicet, quod delegatus poteſt reuocare ſubdelegatum, antequam ille vſus fuerit iuriſdictione. c. quamuis. ſupr. de offic. deleg. Et ratio diuerſitatis eſt, quia iudicare eſt onus, tamen eſt etiam honor; ſed procurare eſt onus, non honor, & officium vile. l. ſi quis procuratorem. C. de decur. lib. 10. Vnde non præſumitur, quemquam ſic excutere honorem, & onus, ſicut onus tantum; nec ſic duo, ſicut vnum. Archid. hic. Præterea, delegatus habet à lege talem poteſtatem ſubdelegandi. c. paſtoralis. extr. de offic. deleg. ſed talis procurator habet hanc facultatem ſubſtituendi ab homine. vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam mitius agitur cum lege, quàm cum homine. l. Celſus. & l. nam magiſtratum. ff. de arbitr. Ideo plus poteſtatis habet in reuocatione ſubdelegati delegatus, quam habeat in reuocatione ſubſtituti procurator. vt in tex. Si tamen ille ſubſtitutus non ſuſcepiſſet mandatum, poſſet procurator alium ſubſtituere. vt in tex. per argum. à contrario ſenſu; licet ſi compromiſſarius datus ad eligendum eligat, & electus renuat conſentire, amplius eligere non poſſit. c. ſi compromiſſarius. ſupr. de elect. & ratio diuerſitatis eſt, quia ille functus eſt officio ſuo ſemel eligendo, vt ibi not. procurator autem ſubſtituens non eſt functus officio ſuo, niſi ſubſtitutus mandatum ſuſcipiat; cum ipſe habeat cauſam agere, ſi ſubſtitutus illam non ſuſcipit. gloſ. hic. ver. aliud.

NISI & poteſtatem habuit reuocandi.

QVIA tunc per ſolam ſubſtitutionem non expirat eius mandatum, ſed ex poteſtate ſibi per dominum tradita, poteſt illam reuocare, ſicut poſſet ipſe dominus. gloſ. ver. reuocandi. Et quoniam dominus poteſt ante litem conteſtatam procuratorem reuocare. ſupr. c. prox. Ideo ſimiliter poteſt eius nomine procurator reuocare talem ſubſtitutum. vt in tex. & l. 1. ff. eod.

SI autem erat procurator ad plures cauſas, & in altera ſubſtituit, in alijs remanet procurator.

Quia

QVIA in non connexis proſecutio, vel negligentia in vno, non obeſt in altero. Gemin.hic.§.fin. Ex diuerſis enim non fit illatio. l.Papinianus.ff.de minor. licet ſecus ſit in connexis, & in eodem facto. c. cum plures. ſupr. de offic. deleg. Ideo per ſubſtitutionem factam in vna cauſa diuerſa, quis non prohibetur in alijs procurationis officium exercere, cum non cenſeatur in ijs, illud à ſe remouiſſe. vt in tex. & l.cum prætor, in princ. ff. de iudic. Et de reuocatione procuratoris, vide Cynum, & alios in l.mandati. C.mand. & Paul. de Caſtr. conſil. 361.incipien.venerabilis.

Cap. 4. Qui ad agendum.

PROCVRATOR generalis non agit exigentia ſpeciale mandatum.

QVIA ea, quæ ſpeciali nota ſunt digna, ſi non exprimantur, ex ſtudio omiſſa cenſentur. l.item apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. Et quoniam mandati fines diligenter ſunt ſeruandi. c. cum dilecta. extr. de reſcript. Ideo ex vi mandati generalis non debet procurator admitti ad ea, quæ, vt præſumantur commiſſa, ſpeciale mandatum requirunt. vt in tex. & l.Pomponius. ff. eod. Qui autem ſint caſus requirentes ſpeciale mandatũ, tres recenſentur hic in tex. & viginti enumerãtur per gl. & triginta quatuor hic per Franc. Et quoniã tales caſus ſunt grauiores, quàm illi, qui ſub generali commiſſione veniunt. d.gloſ.hic. Ideo vt intelligantur conceſſi, debent ſpecialiter exprimi. vt in tex. & d.l.Pomponius. Vbi enim maius periculum vertitur, cautius eſt agendum. c.vbi. ſupr. de elect. Et fruſtra talia requirerent ſpeciale mandatum, ſi ſub generali commiſſione venirent. c.quod. ſupr. de offic. leg.

NISI cum aliqua illorum ſpecificatione.

QVIA ſpeciale mandatum intelligitur dari, quando nominatim aliquid mandatur. l.non ſolum. §.fin. ff. eod. Et quoniam illud dicitur fieri nominatim, quod fit expreſſo nomine proprio, vel eo, quod habet vim nominis proprij. c.licet ex quadam. extr. de teſtib. & l. ſtipulationum, & l.vbi autem. ff. de verb.oblig. Et expreſſio alicuius caſus requirentis ſpeciale mandatum, adiecta clauſula generali, vt procurator quæcunque alia conſimilia poſſit, quæ requirunt ſpeciale mandatum, habet vim nominis proprij aliorum caſuum nõ ſpecificatorum, ac ſi eſſent ſpecificati, dummodo non ſint grauiores, vel maiores expreſſis. Clem.2. hoc tit. Ideo ſi aliquis de articulis ſpeciale mandatum exigentibus fuerit ſpecificatus, adiecta clauſula generali, tunc etiam ad non expreſſos non grauiores, vel maiores, admittitur talis procurator. vt in tex. & d.Clem. 2.

V E L libera poteſtate.

QVIA mandatum cum libera poteſtate æquiparatur mandato ſpeciali. Francus hic in §.procurator. Et per illud cenſentur omnia mandata, quæ facere poſſet ipſe dominus, etiam quo ad alienationem, ſi donationem illa non contineat. l.procurator,cui.ff. eod. Ideo ex quo tunc conſtat per tale mandatum de voluntate domini conſtituentis,etiam ad caſus ſpeciales erit ille procurator admittendus.vt in tex. & l.ſi procurator. C. eod. Per quæ autem verba cenſeatur data talis libera poteſtas, late tractat hic Francus in fine.

Cap. 5. Qui generaliter.

MANDATVM generale ad negotia, etiam ad iudicia ſe extendit.

QVIA verbum, negotium, multa ſignificat; modo actum alicuius rei, cuius contrarium eſt otium; modo actionem cauſæ,quod eſt iurgium litis, & dictum eſt negotium, id eſt, ſine otio: Et dicitur negotium in cauſis, negotiatio autem in comercijs, vbi aliquid datur, vt maiora lucrentur. c.forus. §.negotium. extr. de verb. ſign. Et quoniam verba generaliter prolata, generaliter ſunt accipienda. c. ſolitæ. extr. de maior. & obed. Ideo qui generaliter conſtituitur ad negotia procurator, agere, ac experiri poteſt, exceptis his caſibus, qui mandatum exigunt ſpeciale.vt in tex. Cum tale verbum poſitum in procuratorio comprehendat negotia iudicialia, & extraiudicialia. d.c. forus. Et hoc poteſt talis procurator etiam in criminalibus ciuiliter motis. infr.de iudic. & ibi gloſ. c.1. ſecus in criminalibus criminaliter motis. c.veniens. extr.de accuſat. Cum in illis, vt plurimum, non admittatur procurator. c.ſuper his. d.tit.de accuſat. & l.ſed & hæ.ff. hoc tit.

§. Ne dum.

POTEST filiusfamilias eſſe procurator.

QVIA omnes, qui non prohibentur, procuratores dari poſſunt. l.mutus. ff.eod. Et quoniam filiusfamilias non prohibetur. l. filiusfamilias. ff.eod. Ideo ne dum ad negotia, ſed etiam ad iudicia ipſe poteſt fieri procurator. vt in tex. & extr. c.non iniuſte.

ETIAM abſque patris conſenſu.

QVIA ſi filius ſit procurator, nil deperit patri. gloſ. ver. filiusfamilias. Ideo quo ad id filius cenſetur ſui iuris, & admittitur ſine patris aſſenſu. vt in tex. & c.fin. infr. de iudic. Immo poteſt eſſe,etiam patre prohibente. Bald.in l.fin. §.neceſſitatem. C.de bon.quæ lib. Nul-

lo ta-

lo tamen caſu poteſt agere contra patrem, niſi prius petita venia ſecundum formam. l.veniam. C.de in ius vocan. vt not.gloſ.in c.quæritur. 2. q.7. & in c.ex parte. extr. de reſtit. ſpol.

§. Licet.

MAIOR annis xxv. ad iudicia; maior xvij. ad negotia deputari poteſt procurator.

QVIA in negotijs regulariter non agitur de tam graui præiudicio, ſicut in iudicialibus. Gemin. ſupr. in c.1. §.procurator. Et quoniam vbi maius periculum vertitur, cautius eſt agendum. c. vbi. ſupr. de elect. Ideo maior ætas ſtatuitur requirenda in procuratore ad iudicia, quàm in illo ad negotia. vt in tex. Et quia poſt decimum ſeptimum annum quis eſt in plena pubertate, ita vt, completa pueritia, incipiat habere prudentem diſcurſum,& intellectum ad negotia.l.Mela. ff. de alim. & cib. leg. Et poſt vigeſimum quintum annum, completa iuuentute, quis incipit eſſe in ætate matura, & virili. l.minor.ff.de minor. & not. in c. cum in cunctis,in fin. extr. de elect. Ideo ſtatuitur, vt qui compleuerit xvij. annum, poſſit dari procurator ad negotia, & qui compleuerit xxv. poſſit dari ad iudicia; cum tales, conſiderata vtriuſque ætate, & habita relatione ad onera, quæ ſuſcipiunt, ad illa ratione ætatis idonei præſumantur. vt in tex. & Gemin. in fin.

Cap. 6. Si duo.

EX duobus procuratoribus ſimul ſimpliciter conſtitutis, alter ſolus admitti non debet.

QVIA vbi exercitium actus pluribus ſimpliciter, & eodem tempore committitur, intelligitur commiſſum, vt ſimul procedant; cum ſinguli non habeant tunc poteſtatem in ſolidum, ſed quiſque eorum pro parte. c.cauſam il 1. extr. de offic.deleg.& l.duo ex tribus. ff.de re iudic. Et quoniam forma mandati diligenter eſt ſeruanda. c.ſuper litteris. extr. de reſcript. Et iudex debet aduertere, ne in cauſis admittat perſonas, quarum inhabilitate iudicium redderetur inualidum. c.1. extr. eod. Ideo ſi duo procuratores ſimul (non adiecto, in ſolidum) deputentur, vnus ſine altero non debebit admitti. vt in tex. & l.cum alicui. ff. de negot. geſt. Secus autem,ſi ſint dati diuerſo tempore, nam tunc, dando ſecundum, videtur reuocare primum. c. ſi quis cum procuratorio.ff. eod. Et hoc verum intellige, etiam ſi ſecundus no lit ſuſcipere mandatum. gloſ.2. hic. niſi conſtituens exprimat, ſe nolle per hoc reuocare primum. l.ſi pluribus. ff.de legat.1.

SI verò in ſolidum, qui primo conteſtatur litem, admittitur, altero totaliter excluſo.

Xxx Quia

QVIA clauſula, in ſolidum, in conſtitutione procuratoris importat, vt quiſque poſſit in totum facere per ſe, quod poſſet ipſe dominus in ijs, ad quæ ſe extendit mandatum. d. l. ſi pluribus, & c. cum plures. extr. de offic. deleg. Et quoniam procurator, qui litem conteſtatur, fit dominus litis. ſupr. c. 1. & l. poſt litem. ff. eod. Ideo non debet alter poſtea eum impedire in re ſua. vt in tex. & c. penult. ſupr. de reſcript. Vigilantibus enim, non dormientibus, iura ſubueniunt. c. cum vniuerſorum. extr. de rer. perm. Quod intellige de vigilantia ſine dolo. c. qui. diſt. 36. Qualis eſt in domino Iulio Ioannino Maceratenſi fratre q. Reuerendiſſ. Pauli Emilij primi epiſcopi Montis Alti, viro probo, & erudito, in Romana curia multum verſato, valde amico meo.

NISI adiectum fuerit, quod non ſit melior conditio occupantis, quo caſu, altero non proſequente, nec alium ſubſtituente, reliquus admittatur.

QVIA in tali caſu conſtat de mente conſtituentis, qui vult eos in cauſa cum huiuſmodi poteſtate interuenire. vt in tex. Et quoniam rei ſuæ quiſque eſt moderator, & arbiter. l. in re mandata. C. mand. Ideo ſi in conſtitutione procuratoris ſit dictum, quod non ſit melior conditio occupantis, tunc ſi eum, qui occupauit, infirmari, mori, abſentari, vel aliàs impediri contingat, aut ſi proſequi forte nolit, poterit alter ſuſcipere, ac perficere negotium ab alio inchoatum. vt in tex. Dummodo ab alio non fuerit alius ſubſtitutus, nam ſi ſit, is præferri debet eidem. vt in tex. Cum enim talis ſit ſubſtitutus ab eo, qui potior eſt in cauſa, tanquam illius viceſgerens poteſt continuare cauſam, & excludere alium. gloſ. ver. præferri. Clauſula enim illa, quod non ſit melior conditio occupantis, præſeruat poteſtatem procuratoris non occupantis, quo ad habitum poteſtatis, non autem quo ad exercitium, niſi in certis caſibus. Gemin. hic nu. 4. ſcilicet, ſi non ſubſtituit, vel eſt infirmus, aut aliter impeditus. Ioan. Vanquel. hic.

§. Cæterum.

PROCVRATOR datus in ſolidum, qui occupauerat negotiũ, ex impedimento excluſus, non reaſſumit, niſi altero impedito.

QVIA ſi ambo procuratores dati in ſolidum, eodem tempore procedere poſſent, facile ſequeretur perplexitas in cauſa, vt vnus eorum fateretur, quod alter negaret. Gemin. hic nu. 6. Et quoniam per huiuſmodi contradictionem inter eos, progreſſus cauſæ impediretur. gloſ. in c. cum plures. ver. de eodem. ſupr. de offic. deleg. Ideo illa clauſula, & poteſtas in ſolidum operatur, vt quilibet eorum poſsit per ſe debito tempore procedere; non autem operatur, vt dum vnus proſequitur, alius ſe ingerat. vt in tex. & l. pluribus. ff. eod.

§. Sa-

§. Sanè.

IN cauſis ſpiritualibus, ex duobus procuratoribus ſimul ſimpliciter datis, iudex eligit magis idoneum, qui ſolus proſequi poterit; nec alius admittitur, niſi primo legitime excluſo.

QVIA negotia ſpiritualia celeriorem expeditionem exigunt, quàm temporalia. vt in tex. Cum in illis tractetur de ſalute animarũ, quæ nõ debent diutius carere adminiſtratore. c. fin. ſupr. de elect. & ſunt alijs rebus pretioſiores, c. cum ſit. extr. de ætat. & qual. ord. Et quoniam de facili inſurgeret negotij intricatio, ſi tales procuratores eodem tempore admitterentur ad cauſæ exercitium, propter illorum va rias opiniones. vt in tex. & c. tuam. extr. de ord. cogn. Ideo ex quo conſtat de voluntate principalis, qui conſtituit iſtos ſuos procuratores, ius in fauorem ſpiritualis cauſæ interpretatur, & adiungit, vt vnus ſolus procedere poſſit, quamuis nõn habuerit ad hoc ſufficiens mandatum. vt in tex. & gloſ. ver. ſpecialiter. Et quia in concurſu plurium, quando datur electio ſuperiori, ipſe debet eligere magis idoneum. c. paſtoralis. ext. de iurepatr. Ideo de iſtis duobus procuratoribus iudex idoneiorem eligere debet, qui cauſam proſequatur; & ſi poſtea iſte fuerit impeditus, & non dederit ſubſtitutum, ne cauſa remaneat ſine tali miniſtro, poterit illam reaſſumere alius, qui erat ſimul procurator conſtitutus. vt in tex. & gloſ. fin. hic.

Cap. 7. Licet.

PROCVRATOR, qui renuit acceptare mandatum, pœnitere poteſt; quamdiu conſtituens in eadem perſeuerat voluntate.

QVIA mandatum procuratorium recipit ſuum effectum à libera voluntate conſtituentis, & à libera acceptantis. l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. eod. Et quoniam vbi actus perficitur ex conſenſu duorum, licet alter diſſenſerit ſemel, poteſt iterato conſentire, ſtante priſtina voluntate alterius. c. ſi tibi abſenti. infr. de præb. Cum vltima mora conſenſus in talibus attendatur. l. illud. ff. de peric. & com. rei vend. Ideo quouſque conſtituens non mutat ſuam voluntatem, poteſt conſtitutus procurator acceptare mandatum, licet prius dixerit ſe illud nolle acceptare. vt in tex. & l. non erit, in fin. de iureiur. Conſtituens autem præſumitur perdurare in eadem voluntate, niſi illa probetur mutata. c. maiores, in fin. ext. de baptiſm. & l. eum, qui. ff. de probat.

Cap. 8. Si quem.

DOMINVS dans procuratorem, quoties contingit eum abeſſe, cauſam tractando, procuratorem non intelligitur reuocare.

Xxx 2 Quia

QVIA iſte conſtituens, qui eſt reuerſus, poteſt iterum diſcedere, & abeſſe. vt in tex. Et quoniam qualificata cauſa qualificatum producit effectum. l. in agris. ff. de acquir. rer dom. Ideo ex quo conſtat de mente conſtituentis, quod vult talem in caſibus ſuæ abſentiæ eſſe eius procuratorem, per ſuam comparitionem non intelligitur illum reuocare, ſi rurſus fuerit abſens, ſed per eius præſentiam ſolum ſuſpendit illius officium, & exercitium. vt in tex. & gloſ. in l. qui mutuam. §. non ideo. ff. mand. ſicut idem eſt in ſubdelegato dato ſub ſimili forma. c. ſi delegatus. ſupr. de offic. deleg. Non enim probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. l. neque natales. C. de probat. Ideo ex quo iſte conſtituens poteſt rurſus abeſſe, non intelligitur per eius comparitionem eſſe formam procurationis in totum ſublatam. vt in tex. & ſimile in l. penult. C. de curat. fur.

SECVS, ſi ſimpliciter.

QVIA cum tunc non appareat cauſa, cur dominus velit perſonaliter interuenire in iudicio, & non per iam conſtitutum procuratorem, cenſetur non amplius confidere de illo, ſicut antea. Innoc. in c. petitio. extr. eod. Et quoniam ante litem conteſtatam, poteſt dominus ad libitum procuratorem reuocare. l. ante litem. ff. eod. Et poſt illam conteſtatam, poteſt eum reuocare, ſi conſentiat ipſe procurator. l. poſt litem. ff. eod. Ideo ſi dominus comparet in cauſa ante litem conteſtatam, cenſetur ſua libera poteſtate reuocare procuratorem ſimpliciter datum; ſi verò comparet poſt illam conteſtatam, ſi procurator non cōtradicit, cenſetur de eius conſenſu dominum reuocationem feciſſe. gloſ. hic. ver. ſiue.

NISI expreſſe proteſtetur, quod ipſum reuocare non intendit; vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis.

QVIA circa procuratoris facultatem, conſtituentis voluntas eſt præcipuè attendenda. Innoc. in d. c. petitio. Et quoniam fortior præſumptio debiliorem tollit. c. litteras extr. de præſumpt. Ideo ex quo per proteſtationem, vel alias coniecturas apparet, quod per ſuam comparitionem noluit conſtituens procuratorem reuocare, iſta maior præſumptio erit attendenda, non autem illa, per quam cenſebatur ſe comparuiſſe propter illius diffidentiam. vt in tex. & l. fin. C. eod.

Cap. 9. Procurator.

PROCVRATOR ad contrahendum matrimonium debet habere ſpeciale mandatum.

QVIA contractus matrimonij eſt factum arduum, ex quo poſſet magnum periculum imminere, ſi deficeret poteſtas in contrahente. vt

te. vt

te.,vt in tex. Et quoniam ea, quæ propter eorum grauitatem ſpeciali nota ſunt digna,ſi non ſpecificantur,ex ſtudio omiſſa cenſentur.l.item apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. Ideo procurator non aliter cenſetur idoneus ad matrimonium contrahendum,quàm ſi ad hoc habuerit ſpeciale mandatum.vt in tex.& l.generali.ff.de ritu nupt.

ET talis procurator non ſubſtituit,niſi ad hoc mandatum habeat.

QVIA in commiſſione facta alicui ad graue negotium,cenſetur electa induſtria eius perſonæ, ita vt illud alteri demandare non poſſit,niſi forma commiſsionis habeat,vt per ſe, vel per alium id valeat expedire,quamuis ſit in facultate, in qua regulariter ſubſtituere poteſt. c.is,cui.ſupr.de offic. deleg. Et quoniam contractus matrimonij eſt arduum negotium,in quo ſi procurator poſſet ſubſtituere, magnum periculum poſſet imminere.vt in tex. Ideo quamuis aliàs is, qui conſtituitur ad negotia procurator,alium ſubſtituere poſſit. ſupr.c.1. in hoc tamen caſu non poteſt alium deputare,niſi hoc eidem ſpecialiter ſit commiſſum.vt in tex.& arg.c.fin.§.vices.ſupr.de offic.deleg.

ET ſi talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium.

QVIA ad contrahendum matrimonium requiritur mutuus conſenſus contrahentium.c.tua.extr.de ſponſal. Et quoniam quando procurator eſt reuocatus,ibi deficit conſenſus illius, qui prius dedit ei mandatum ad contrahendum.vt in tex. Ideo ſi procurator, antequã contraxerit,à domino fuerit reuocatus,contractum poſtmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipſe,quàm ea, cum qua contraxit, reuocationem huiuſmodi penitus ignorarent) nullius momenti exiſtit; cum illius conſenſus defecerit,ſine quo firmitatem habere nequiuit.vt in tex. & gloſ.in c.nec illud.30.q.5. Et eſt ſpeciale in hoc caſu, vt teneat reuocatio procuratoris,quamuis ad eius notitiam illa non peruenerit. gloſ. hic. ver. ignorarent. Cum aliàs reuocatio procuratoris ad negotia,ad ipſum procuratorem venire debeat; de quo dic, vt in c. ex parte decani,& ibi late per Felinum.extr. de reſcript. Et de reuocatione procuratoris ad iudicia, dic, vt not.gl.ſup. in c.quamuis. & habetur extr.in c.mandato.

In Clement. Cap. 1. Inſtrumenta.

QVI ſciens ſine proteſtatione recipit inſtrumentum, vel litteras ſuæ procurationis,quibus conſtituens pro ipſo cauebat,ſuper incluſis in procuratorio dominum defendere cogitur.

QVIA

QVIA per huiuſmodi receptionem, ad omnia, quæ in talibus litteris, vel inſtrumentis continentur, procurator videtur ſuum præſtitiſſe aſſenſum. vt in tex. Et quoniam fidem ſuſceptam quiſque adimplere tenetur, ne decipiatur is, qui negotium commiſit. l. inuitus. C. eod. & l. mutus. §. fin. ff. eod. Ideo licet à principio quis non cogatur procuratoris officium ſuſcipere d. l. inuitus. ſi tamen illud ſuſcepit, debet negotium ſuſceptum adimplere. vt in tex. & l. non cogendum, ff. eod. niſi ex iuſta cauſa procurator excuſetur. l. filiusfamilias. §. fin. ff eod. Sed requiritur, quod ſciat contenta in tali mandato, vt ad hæc obligetur. vt in tex. quia ignorans, vel errans, non conſentit. c. ſi beneficia. de præben. in 6.

Cap. 2. Non poteſt.

PROCVRATOR habens mandatũ iurandi, & omnia faciendi, quæ requirunt ſpeciale mandatum, contra electum, vel prouiſum, opponere non poteſt crimina, vel defectus.

QVIA ſub tali generalitate non veniunt grauiora, vel maiora, quàm in ipſo procuratorio ſint expreſſa. vt in tex. & l. fin. ff. de tritico, vino, & oleo leg. Et quoniam poteſtas opponendi crimina eſt quid grauiſſimum, tum reſpectu illius, contra quem fit oppoſitio, quia per hoc agitur de diminutione eius famæ, & ſtatus. c. 2. ext. de ordin. cogn. tum etiam reſpectu opponentis, & ad hoc procuratorem conſtituentis, quia ſi deficit in probando, venit puniendus. c. 1. de elect. in 6. Ideo per tale mandatum non poteſt iſte procurator opponere crimina, vel defectus in perſonam electi, vel prouiſi, niſi aliud ſuper hoc habeat in mandatis. vt in tex. & c. procurator. de elect. in 6. Sed cum anima ſit pretioſior corpore. c. cum infirmitas. ext. de pænit. videbatur dicendum, quod poteſtas data procuratori ad iurandum de calumnia, eſſet maior, quam poteſtas ad opponẽdum crimina; cum peccans in tali iuramento ligetur propter periurium ad pænam æternam, & deficiens in oppoſitione iſtorum criminum ligatur in corpore ad pænam temporalem. gloſ. fin. hic. Reſpondetur, negando animam conſtituentis ligari ad periurium per procuratorem, niſi conſtituens ſit in culpa, quod dic, vt in c. fin. de iureiur. in 6. Et qui falſo opponeret crimina, etiam ipſe mortaliter peccaret contra proximum, & ligaretur ad pænam æternam, niſi debite pæniteret, confitendo, & ſatisfaciendo. c. non poteſt. de pænit. diſt. 1. Cum ſit præceptum Decalogi, Non dices contra proximum tuum falſum teſtimonium. Et Dominus dicit in Euangelio: Qui dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis. Matth. cap. 5.

Cap.

Cap. 3. Religioſus.

RELIGIOSVS etiam pro conreligioſo non poteſt procurator conſtitui ſine licentia ſuperioris.

QVIA religioſi non habent neque nolle, neque velle. c. ſi religioſus. de elect. in 6. Cum non ſolùm facultatibus, ſed voluntatibus proprijs in ipſa ordinis ſuſceptione renuntiauerint, & ſemper promiſſam obedientiam penitus aliorum poteſtati, & imperijs in Chriſto, & pro Chriſto ſubdiderint. c. non dicatis. 12. q. 1. Et quoniam officium procuratoris eſt voluntariũ, cum in eo requiratur libera voluntas, non ſolum conſtituentis in cõmittendo, ſed etiam conſtituti in acceptando. l. inuitus. C. eod. & l. filiusfamilias. ff. eod. Ideo religioſus cum ex ſe non poſſit dare conſenſum voluntatis, non eſt capax ſine ſuperioris licentia officij procurationis, quantumcunque ſit pro alio religioſo, vel alia perſona pia, vt in tex. & c. 2. ext. de poſtul. Et hæc intellige vera in religioſo carente adminiſtratione. Zabar. hic. nam habens adminiſtrationem, ſicut per ſe poteſt agere. c. cum deputati. ext. de iudic. ita poteſt procurator eſſe, & procuratorem conſtituere. c. vnic. ext. de ſyndic. cum enim habuerit à ſuperiore licentiam conſentiendi in concernentibus adminiſtrationem, cenſetur etiam habuiſſe illam ad procurationis mandatum dandum, & acceptandum. gloſ. hic ver. conſtituere.

NISI pro conſorte eiuſdem litis.

QVIA conceſſo principali, intelliguntur conceſſa etiam acceſſoria. c. prudentiam. extr. de offic. deleg. & l. 2. ff. de iuriſd. omn. iudic. Et quoniam licentia data religioſo, vt poſsit interuenire in iudicio, vt procurator, cum alio eiuſdem litis conſorte; eſt quid principale reſpectu licentiæ acceptandi procurationis officium ab eiuſdem litis conſorte. gloſ. ver. conſtituere. Ideo ex quo religioſus habuit licentiam conſentiendi in cauſa, vt procurator, cenſetur etiam illam habuiſſe ad acceptandum procurationis mandatum ab eiuſdem litis conſorte. vt in tex. & c. præterea. extr. de offic. deleg.

NEC etiam alium conſtituere, nec ſubſtituere, licet hoc habeat in mandatis.

QVIA non poteſt quis conſtituere, vel ſubſtituere alium procuratorem, niſi ipſe prius mãdatum, per quod talis facultas ei datur, acceptauerit. Zabar. hic num. 5. Et quoniam in religioſo per illud ſuum velle acceptare, frangeretur abdicatio voluntatis, & obedientia, quam in profeſsione promiſit. gloſ. ver. ſubſtituere. Ideo non poteſt religioſus ſine ſuperioris licentia ſuſcipere officium ſubſtituendi, quamuis ad hoc detur ei facultas à conſtituente, qui non ſit eius ſuperior.

Digitized by Google

rior. vt in text. & d. cap. ſi religioſus, de elect. in 6.

Cap. 4. Procuratorem.

PER obitum rectoris eccleſiæ, reuocatur procurator ab eo pro eccleſia conſtitutus, etiam quo ad iam cœpta.

QVIA procurator adminiſtrat nomine domini.l.1.ff.eod. Et quoniam per obitum prælati extinguitur titulus prælationis, quo ad effectum.c.ne pro defectu.extr.de elect. Et licet eccleſia non moriatur per mortem prælati, bene tamen viduatur, & occupatur circa actus lugubres, & habet ſuſpenſum exercitiũ ſui coniugij.c.vbi.de elect. in 6. Ne, cum careat ſponſo, & rectore, facilè decipiatur. Clem. ne Romani. de elect. Ideo cum procurator non poſſit adminiſtrare nomine defuncti, qui non eſt amplius dominus, non poterit adminiſtrare etiam nomine prælationis; tum quia non fuit ad hoc conſtitutus; tum quia non potuiſſet per prælatum ſolum ad hoc conſtitui, cum ipſe non poſſit priuare iure adminiſtrandi eum, ad quem de iure communi, vel ſpeciali, ſede vacante, hoc ſpectat. Zabar.hic nu.3. Vnde cum ſit generale, quod, re integra, morte mandantis expirat mandatum.l.mandatum.C. mand. in procuratore rectoris eccleſiæ ampliatur, vt expiret, etiam re non integra. vt in tex. vt ſic per talem procuratorem non poſſit aliquid attentari in præiudicium eccleſiæ. extr. ne ſede vac.c. fin. & ne præiudicetur iuri capituli, vel alterius, qui, ſede vacante, habeat adminiſtrare.c.ſi epiſcopus.de ſuppl.negl.prælat.in 6.

Liber Primus. Titulus XXXIX.

DE SYNDICO.

In Decretal. Cap. vnic. Sicut.

RELIGIOSI debent habere ſyndicum, qui cauſas monaſterij agat, & defendat.

QVIA bona monaſterij non debent carere adminiſtratore, qui ea ab aliorum inſultibus, & vſurpatione in iudicio defendat.c.edoceri. de reſcript. & c.quia epiſcopus. 5.q. 3. Et quoniam non decet, vt religioſi per ſeipſos compareant in iudicio.c.ſicut.2.q.7. Cum valde amarum ſit, à clauſtro ad forenſes diſceptationes ipſos auocari, in quibus nullo modo, quæ à religioſis Deo promiſſa ſunt, valent adimpleri.

Digitized by Google

pleri; Illic enim quies,oratio,labor manuum; at hic cauſarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia tractantur.c.de pręſentium. 16.q. 1. Ideo cum non deceat aliquem de ipſis monachis eſſe ſyndicum, ne monaſterij bona remaneant indefenſa, debent ſyndicum aliquem alium virum probum, ſiue clericum, ſiue laicum pro monaſterij cauſis deputare. vt in tex. & c.te quidem. 11. q. 1. Si tamen deputaretur ſyndicus vnus de ipſis religioſis,ipſius conſtitutio teneret. c.inſuper. de teſtib. & c.cum deputati. de iudic. quia ea,quæ hic dicuntur de conſtituendo ſyndico, qui non ſit monachus, intelliguntur de honeſtate, non de neceſſitate. gloſ. hic. A qua honeſtate etiam excuſantur,propter defectum facultatum in exhibendo ſalarium. gloſ.in d.c. quia epiſcopus. Et à quibus ſit deputandus. not. gloſ. in d.c.edoceri.

ETIAM (ſi oportuerit) conſtituto illi ſalario.

QVIA expedit pro paruo incommodo, à ſtrepitu cauſarum ſeruos Dei eſſe quietos. vt in tex. Et quoniam nemo cogitur proprijs ſtipendijs militare. 2.ad Corinth. cap.1. Et dignus eſt operarius mercede ſua. 1. ad Timoth. cap. 5. licet quiſque poſsit remittere, quod ſibi debetur,& de proprijs laboribus liberalitatem exercere. l.in re mandata. C. mand. Ideo ſi quis nolit gratis eſſe ſyndicus, de bonis monaſterij, de cuius commodo agitur, erit ei pro ſua mercede ſalarium conſtituendum. vt in tex. & c.quicunque. 12. q.2.

Liber Primus. Titulus XL.

DE IIS, QVAE VI, METVSVE CAVSA FIVNT.

In Decretal. Cap. 1. Perlatum.

SI quis timore mortis, poſtea ratum non habens, religionem profitetur, exire, & matrimonium contrahere poteſt.

QVIA qui profitetur aliquam religionem, intelligitur emittere vota illius religionis. c.ex parte. de regular. Et quoniam votum factum per metum, qui poteſt cadere in conſtantem virum, non tenet. c.licet. de voto; nam voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus. c.de iudeis. diſt. 45. Et bene facere nemo poteſt meritoriè, niſi elegerit, & niſi amauerit: quod eſt in libera voluntate. c.ad fidem.

Digitized by Google

23. q.5. nam penès voluntatem meritum conſiſtit. 15.q.1.c.nō eſt.& 20. q.3. c.præſens. Et votum eſt res conſilij, non præcepti. c.integritas. & ibi gloſ. 32.q.1. Et quia timor mortis, qui poteſt cadere in conſtantem virum, impedit, & excludit in illo actu liberum conſenſum. c. cum locum. de ſponſal. & l. metum. ff.de eo, quod met. cauſ. Ideo vbi in aliquo non fuit liber conſenſus à principio, nec fuit poſtea præſtitus per ratihabitionem, non poteſt dici eum eſſe religionem profeſſum; Et per conſequens ex profeſsione facta timore mortis, non redditur inhabilis ad matrimonium carnale poſtea contrahendum. vt in tex.& c.inter cætera. 22. q.4. Et hæc intellige in metu humano, non in metu diuino; nam ſi quis timore Dei, vel timore peccatorum ſuorum, vel timens interitum corporis propter naufragium, vel quid ſimile, emiſerit votum, tenetur, quia talis metus non excludit conſenſum, ſed dirigit eum, & eſt bonus, & appetendus. c.ſicut nobis. & ibi gloſ. de regular.

SECVS ſi à principio, vel ex poſt facto libere conſenſiſſet.

QVIA ad obligandum vouentem ad ſolutionem voti, ſufficit illud ſemel valide eſſe emiſſum. c. cum virum, & ibi gloſ. de regular. Et quoniam ſi à principio, vel ex poſt facto ceſſauerit timor mortis, & tunc quis vouerit, non poteſt dici propter præcedentem, vel ſubſequentem timorem, quod ille non habuerit in tali voto emittendo liberum conſenſum. c.ſignificatum. de regular. Ideo talis vouens obligatur ex eo tempore, quo libere vouit. vt in tex. & d.c.inter cætera. Et de voti vigore, ac virtute, vide S.Tho. 2. 2. q.88. art.3. & Sotum de iuſt.& iur. lib.7. q.2. art.1.

Cap. 2. Abbas.

QVI per metum amiſſionis patrimonij, ſuo beneficio renuntiat, illud repetere poteſt.

QVIA quæ metu, & vi fiunt, de iure debent in irritum reuocari. vt in tex. & l.1. ff.eod. Et quoniam vita noſtra corporalis non poteſt ſuſtentari ſine adiumento temporalium.c.ſi quis obiecerit. 1. q.3. Ideo ſicut metus mortis excuſat.infr. c.cum dilectus; ita & metus amittendi bona temporalia. vt in tex. & c.presbyteros. diſt.50. Et intellige non de quibuslibet rebus, ſed de illis, ſine quibus vita corporis amittitur, vel patitur grauem iacturam. c.innocens. ver. quiſquis. 22. q.4. & Ariſt.3. Ethic. cap.6. & 7. Ea verò, quæ ſunt facta per metum, aliqua non tenent ipſo iure; aliqua tenent, ſed ſubuenitur metum paſſo, & contra ea datur actio propter metum ad illa reſcindenda. vt late hic per gloſ. & Innoc. infr. in c.ad audientiam. Vnde verſus:

Tutor, iudicium, dos, ſacrum, copula, votum;
Hęc ſex vi facta, de iure ſcias fore nulla;

Cęte-

Cetera ius patitur, ſed poſtea reſtituuntur. gloſ. hic in fin. Sed nullus metus excuſat à peccato. c. omnes. 32. q. 7. quia potius debet quis pati omnia mala, quàm committere peccatum. infr. c. ſacris. Hinc eſt, quod non eſt ignoſcendum mulieri, quæ prætextu paupertatis turpem vitam elegit. l. palam. ff. de ritu nupt. nam omne peccatum mortale meretur pœnam æternam. c. non poteſt. de pœnit. diſt. 1. Et quia anima eſt pretioſior corpore. c. cùm ſit. de ætat. & qual. ord. Ideo imminente metu mortis, debet potius quis eligere mortem corporis temporalem, quam animæ mortem æternam. c. admonere. 33. q. 2.

Cap. 3. Ad aures.

QVI terrore laicorum electioni de ſe factæ renunciat, regimini, ad quod electus erat, præfici poterit.

QVIA ea, quæ requirunt liberam voluntatem, (vt ſunt electiones) in contrahendo. c. vbi. de elect. in 6. requirunt illam liberam etiam in diſſoluendo. l. ab emptione. ff. de pact. Omnis enim res, per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. c. 1. infr. de reg. iur. Et quoniam voluntas coacta non eſt libera voluntas. infr. c. cum dilectus. licet ſit voluntas. c. merito. 15. q. 1. Ideo metus in ſpiritualibus, in quibus requiritur libera voluntas, vt eſt in electione, ſiue ſit in conſequendo, ſiue in dimittẽdo, vitiat ipſum actum. vt in tex. & Clem. multorum. §. ſanè. de pœnis. An verò talis renuntiatio ſit nulla ipſo iure, vel ſit reſcindenda actione, quod metus cauſa, aut iudicis officio; dic, quod eſt nulla ipſo iure, vt late hic per Butri. Et ſic ad beneficium ita renuntiatum ille erit admittendus ex iure antiquo, abſque eo, vt indigeat nouo. Butr. hic.

SI renunciatio iuramento, vel fide firmata non ſit.

QVIA iuramentum ſemper eſt ſeruandum; dummodo in eius obſeruatione periculum animæ non vergat, c. cum quidam. de iureiur. Et fides præſtita hic iuramento æquiparatur. Butr. hic. nu. 3. Et quoniam iuramentum de renuntiando beneficium, poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ. gloſ. hic, & infr. c. cum dilectus. Ideo qui propter metum renunciauit, ſi renunciationem illam iuramento confirmauit, ius, quod ſuper illo beneficio habebat, amiſit. vt in tex. & infr. c. ſequen. Poterit tamen à tali iuramento abſolui. c. ſi verò. de iureiur. Et ex nouo iure poterit beneficium illud obtinere. c. inter. de renunt.

Cap. 4. Ad audientiam.

QVI per metum, qui cadere potuit in conſtantem virum, beneficio ſuo renunciare iurauit, & renunciauit, illud repetere poterit.

QVIA iuramentum non extenditur ad ea, ſuper quibus non eſt præſtitum.c.ad noſtram.de iureiur. Et quoniam qui iurauit renuntiare, non iurauit non repetere. vt in tex. Ideo ex quo talis adimpleuit iuramentum renuntiando, poterit vti iure ſuo ad beneficiũ repetendum, per actionem, quod metus cauſa, ex quo per metum, qui ſolet excuſare quemcunque,renunciauit.vt in tex. & ſupr.c.prox. Ea enim,quæ vi,metuſue cauſa fiunt,carere debent robore firmitatis. vt in tex.& l.metum.ff.eod. Sed quid,ſi iuraſſet non repetere? Reſpond.quod tunc non repeteret.c.ſi verò. de iureiur.& l.1.C.ſi aduerſ. vend. Tamen ille,non obſtante iuramento, poſſet hoc denuntiare Papæ.c.quemadmodum. de iureiur. Et veriſimiliter Papa ex officio ſuo mandaret illum reſtitui.d. c. ad noſtram. Et illi concederet abſolutionem à iuramento, ſicut fit in vſuris, ad quas per iuramentum quis ſe adſtrinxit. c. 1. de iureiuran.

Cap. 5. Sacris.

EXCOMMVNICATVS non eſt,qui abſolutè coactus excommunicato communicat.

QVIA abſoluta coactio eſt,cuius principium extrinſecus eſt, nihilq. ad id confert ille,qui cogitur. Ariſt.3. Ethic.cap.1. puta, ſi quis inuitus trahatur in eccleſiam ad audiendam miſſam excommunicati,vel cum excommunicatis ibi exiſtentibus,& non permittatur inde exire, & ſimilia. Butr. hic. Et quoniam talis magis dicitur pati,quam agere.vt in tex. Et virtus circa affectus,actionesq. verſatur; in ſpontaneiſq. laudes,& vituperationes; in inuitis venia, & interdum etiam miſericordia exiſtit. Ariſt.d.cap.1. Vnde peccatum eſt adeo voluntarium, vt ſi non eſt voluntarium, non ſit peccatum. c. merito.& c. non eſt. 15. q.1. Et quia excommunicatio non fertur, niſi pro peccato mortali.c.nemo. & c.nullus. 11.q.3. nam per excommunicationem iudex eccleſiaſticus excommunicatos excludit à regno quodammodo; vnde cum non debeat excludere, niſi indignos; nec aliquis reddatur indignus, niſi per peccatum mortale charitatem amiſerit, quæ eſt via ducens ad regnum; ideo nullus excommunicari debet, niſi pro peccato mortali. S.Thom.par.3.q.21.art.3. in addit. Et ſic is, qui communicat excommunicatis inuitus, per abſolutam coactionem adſtrictus, cum non præſtet ſuum conſenſum in tali actu, non peccat,& per conſequens excommunicationem non incurrit. vt in tex.& c.presbyteros.diſt.50.

SECVS, ſi coactio fuit conditionalis.

QVIA coactio conditionalis eſt,cuius principium impellens eſt ab extra ante tempus operationis, ſed tempore operationis eſt ab intra in operante, ſicut qui pro alleuianda naui eijcit merces; hic ſimplici-

pliciter non vult,ſed præcedente cauſa impellente,hoc eſt, periculo, pro tunc vult,vt ſaluet vitam,& peius euitet; vel ſi timens tyrannum, ne inferat mortem ſuis parentibus,agit,quod vult ipſe tyrannus. Ariſt. d. cap. 1. Et quoniam licet iſtæ actiones ſint mixtæ, ſpontaneis tamen magis ſunt ſimiles; quippe cum eligendæ ſint tunc,cum aguntur. Ariſt. ibidem. Vnde dicitur, quod coacta voluntas, voluntas eſt. d.c.merito. Et quia potius quis debet mori, quàm committere peccatum mortale. vt not.ſupr.in c.abbas. Et nullus metus excuſat à peccato.c.omnes. 32. q. 7. Ideo talis,ſic conditionaliter coactus communicans excommunicato,non excuſatur, licet talis metus attenuet culpam. vt in tex.& c.in primis. 1. q.1. Cum enim huiuſmodi actiones ſint mixtæ inter ſpontaneas,& violẽtas,ſicut ex eo,quod ſunt ſpontaneæ merentur laudem,vel vituperationem; ita ex eo,quod ſunt violentæ,merentur veniam,& miſericordiam.Ariſt.d.c.1.lib.3.Ethic.

Cap.6. Cum dilectus.

METVM paſſo non ſubuenitur, ſi non fuit talis,qui cadere potuit in conſtantem virum.

QVIA iura ponderant geſtus hominum voluntarios, vel inuoluntarios,per reſpectum ad virtuoſos, non per reſpectum ad vitioſos,& in virtute defectiuos.Ariſt.lib.3.Ethic.cap.1.Ideo non ponderant inuoluntarie geſtum ab inſipiente,quod voluntarie eſſet geſtu à ſapiente. vt in tex.& l.metum.ff.eod. Et ſimiliter, vt geſta retractentur propter dolum,oportet dolum eſſe magnæ calliditatis,qui veriſimiliter deciperet etiam ſapientem, non autem ſufficit dolus, qui caderet in ſupinum,& non ſapientem. Butr.hic. Qualis autem metus,& dolus dicatur cadere in virum conſtantem, & ſapientem, relinquendum eſt arbitrio iudicis,attenta qualitate perſonarum,& facti.gloſ.hic.ver. metum. & l. 3. ff. ex quib. cauſ. maior. Et regulariter quis metus excuſet, dic, vt per hos verſus.

Excuſat carcer,ſtatus,& mors,verbera,ſtuprum,
Excuſare metus hos poſſe, puta quia neſcis,
Stupri,ſiue ſtatus,verberis,atque necis. d.gloſ.hic.

Illi verò, qui aliquid egit per minorem metum, licet non competat actio,quod metus cauſa,ſubuenitur tamen ei per iudicis officium. l.non eſt veriſimile. §.fin.ff.de eo,quod met. Vel prouidetur per conſtitutiones principum.l.penult. & fin.C.eod. & l.illicitas. ff.de offic.præſid. Vel per reſponſa,ſiue interpretationem prudentum. l.medicus. ff de var. & extraord. cogn. Et ſimiliter, licet modicus dolus non ſit cauſa retractandi geſta ad commodum fatui decepti, eſt tamen puniendus ille doloſus. Butr.hic. In ſpiritualibus autem,licet dolus dederit cauſam contractui, non ſubuenitur dolum paſſo. c.conſtituit.20. q.3. quia non videntur

deantur decepti, qui meliorem vitam elegerunt. gloſ. fin. hic. & cap. ſcripturæ. de voto.

Cap. 7. Super eo.

PROBATA violentia per teſtes, res amiſſæ probantur per iuramentum.

QVIA difficile eſt probare ſingula vtenſilia. l. ſi quando, & ibi gloſ. C. vnde vi. Et quoniam violentia legitime probata facit odioſum delinquentem, & reddit fauorabilem eum, qui paſſus eſt detrimentum; & ob id operatur, vt magis ipſe, quam delinquens, præſumatur dicere veritatem. gloſ. hic. ideo in odium delinquentis, & propter difficultatem probandi ſingulas res amiſſas, ius voluit fauere damnum paſſo, vt eius iuramento, quo ad illarum quantitatem, & qualitatem credatur. vt in tex. & d. l. ſi quando. licet regulariter, vbi tractatur de præiudicio alterius, non credatur alicuius iuramento, niſi cum eo adfuerit ſemiplena probatio. l. in bonæ fidei. C. de reb. cred.

ET ſuper valore rerum amiſſarum, taxatione iudicis præmiſſa, & ſecuto petentis iuramento, fit condemnatio.

QVIA hoc iuramentum, quod à parte præſtatur, eſt de veritate. d. l. ſi quãdo. Et quoniam ſi iudex prius reciperet tale iuramentum, & poſtmodum taxaret, ſi taxaret in minori quantitate, quàm ille iuraſſet, redargueret illum de periurio, quod eſſe non debet. Authent. poſt iuſiurandum, & ibi gloſ. C. de iudic. Ideo iudex ante condemnationem rerum amiſſarum, debet ſecundum ſuum iudicium illarum rerum taxare valorem, & poſtmodum deferre parti iuramentũ, vt iuret, an ſint tanti pretij, quanti ipſe taxauit. vt in tex. & d. l. ſi quando. Secus eſt in iuramento affectionis, nam tunc iudicis taxatio poteſt præcedere, & ſequi. l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iuran. quia in tali caſu non redarguitur iurans de periurio, ſed refrænatur immoderata affectio, quam ille poſſet in rem ſuam habere. gloſ. & Bart. in d. Authent. Et in facienda hac taxatione eſt habenda ratio perſonarum, ac negotij, vt quod veriſimiliter fuerit ablatum, id taxetur. vt in tex, & l. non nunquam. ff. de iudic.

In Sexto. Cap. vnic. Abſolutionis.

EXCOMMVNICATIONIS, ſuſpenſionis, vel interdicti abſolutio, vel reuocatio per vim extorta, non tenet.

QVIA

QVIA abſolutio, vel reuocatio ab his eccleſiaſticis cenſuris, eſt humiliter petenda, non autem per metum illatum obtinenda. c. ſententia. 11.q.3. Et quoniam potentes, & audaces ſæpe cogebant iudices, & prælatos ad abſoluendum per metum, aliter quam deberent. Archid. hic. Ideo, licet regulariter geſta per metum teneant, ſed ſint per actionem, quod metus cauſa, vel per iudicis officium reſcindenda. vt not. ext. in c. abbas. in odium tamen illorũ, qui in contemptum clauium, & in eccleſiaſticæ libertatis præiudicium ſic compellebant eccleſiaſticos ſuperiores ad abſoluendum, ſtatuitur, vt talis abſolutio, vel reuocatio, per vim, vel metum extorta, ſit nulla ipſo iure. vt in tex. & gloſ. ver. vacuamus.

ET extorquens excommunicatus eſt ipſo iure.

QVIA ſi non punirentur delicta, creſceret audacia delinquendi. vt in tex. & c. loci. 35.q.9. Et quoniam quis puniendus eſt, in quo peccauit. c. literas. ex. de temp. ordin. Ideo iſti, qui delinquunt in contemptum excommunicationis, ipſo facto excommunicationi ſubijciuntur. vt in tex. Sed quæritur, quomodo poſſit excommunicatus iterum excommunicari; nam excommunicatio ponit excommunicatum extra eccleſiam, hoc eſt, extra communionem fidelium. c. ſi quem. ext. de ſent. excom. vnde ſi eſt extra per primam excommunicationem, quomodo poteſt poni extra per ſecundã? qui enim eſt extra eccleſiam, non poteſt magis poni extra illam. c. frequens. infr. de reſtit. ſpol. Reſpond. quod excommunicatio habet duos effectus. Primus, vt ponat excommunicatum extra eccleſiam; ſecundus, vt teneat eum extra illam, donec ipſe fuerit abſolutus. Secunda excommunicatio non poteſt habere primum effectum; & ſic intelligitur d. c. frequens. ſed habet ſecundum effectum; quia retinet excommunicatum extra eccleſiam, vt ei non ſufficiat abſolutio à prima excommunicatione, niſi illam obtineat etiam à ſecunda; & ſic quantum ad iſtum ſecundum effectum, poteſt excommunicatus iterum excommunicari. gl. in c. ita quorundã. ext. de iudæis. & in c. Engeltrudam. 3.q.4. Et etiam magis elongatus eſt à ſuffragijs eccleſię, qui pluries eſt excommunicatus, quàm qui ſemel tantum. S. Thom. par. 3.q.22. art. 6. in addit.

Liber

Digitized by Google

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

In Decretal. Cap. 1. Requiſiuit.

SI in contractu venditionis, vel locationis, eccleſia fuit enormiter leſa, poteſt aduerſus talem contractũ petere reſtitutionem in integrũ.

QVIA non licet epiſcopo, vel alteri prælato, ſeu beneficiato, conditionem eccleſiæ facere deteriorem. vt in tex. & c. fraternitatem. de donat. Et quoniam aliquando contractus eſt initus cum eccleſia in caſu licito, & cum debita ſolemnitate, & ipſa non eſt decepta vltra dimidium iuſti pretij, quo caſu contractus tenet, & tunc contra illum eccleſia iure communi non iuuatur. gloſ. penult. hic. Sed quia indecens eſſet, ſi ipſa in pretij quantitate eſſet enormiter læſa, vt tali contractui ſtare teneretur. c. delictum. de reg. iur. in 6. Ideo in huiuſmodi caſu ius voluit, vt eccleſiæ ſuccurratur per reſtitutionem in integrum, ſicut in ſimili ſuccurritur minori. vt in tex. & c. 1. eod. in 6.

EMPTOR tamen, ſiue conductor, non debet fraudari in pretio ſuo, vel in ſumptibus per eum factis.

QVIA in integrum reſtituere eſt idem, quod in priſtinum ſtatum reponere. c. fin. 2. q. 3. & l. 1. C. de ſent. paſſ. Et quoniam indecens eſſet, vt eccleſia ſuum recuperaret, & alter defraudaretur pretio, quod ſoluit, & labore ſuo, ac ſumptibus, per quos rem eccleſiæ bona fide reddidit meliorem. vt in tex. Ideo ſicut eccleſia in damno morari non debet, ita nec in lucro, ſed ex vtraque parte eſt facienda reſtitutio. gloſ. fin. hic. & l. vnic. C. repetund. Sed pone, quod in alienatione non fuit ſeruata debita forma; tamen fuit facta in caſu licito, & interuenit conſenſus illorum, qui habent conſentire, nunquid in foro animę ſit tutus iſte, qui habet rem ſine debita ſolemnitate? Dicendum, quod ſic; nam quo ad forum conſcientiæ ſufficit, vt cõtractus teneat ſecundũ limites iuris naturalis, ſeu gentium; & de iure naturali, ſeu gentium, ſufficit ſolus conſenſus, licet non fuerit ſeruata forma tradita à iure poſitiuo, quia illa forma eſt introducta propter ſcandala, & deceptiones euitandas; vnde ex quo iſta ceſſarunt, & interuenit verus conſenſus, ſatis ille eſt tutus quo ad Deum: Et hoc valet in omni actu, in quo eſt prætermiſſa ſolemnitas iuris poſitiui, vt in foro animæ non teneatur quis ſibi de-

hoc fa-

Digitized by Google

hoc facere conſcientiam, ex quo ibi non interuenit aliqua deceptio, & affuit conſenſus habentium actum de iure naturali explicare;ex quo infertur,quod in foro conſcientiæ æquitas iuris naturalis præfertur rigori iuris poſitiui. Abb.hic.& Butr.in c.quia plerique. de immunit. eccleſ.

Cap. 2. Cum veniſſent.

RESTITVITVR eccleſia læſa propter negligentiam procuratoris, qui iura eccleſiæ non produxit.

QVIA eccleſia iure minoris debet ſemper illæſa ſeruari. ſupr. c. prox. Et quoniam minor non prohibetur reſtitui, licet indemnitatem à ſuo tutore, vel curatore conſequi poſſit. l.etiam. C. ſi tutor. vel cur. inter. Ideo vbi eccleſia fuit læſa per negligentiam procuratoris, eſt in optione ipſius, an velit agere contra procuratorem ad intereſſe, aut,an velit petere reſtitutionem in integrum contra tertium. vt in tex. & gloſ. ver.reſtituimus. Et hoc fauore eccleſiæ, nam ſua intereſt non vexari in ſumptibus, quos faceret litigando contra procuratorem. Innoc. infr. in c.ſuſcitata. Alij verò, qui læduntur ex dolo procuratoris, debent primò agere contra procuratorem, & ſi ipſe non eſt ſoluendo, poteſt dominus in ſubſidium petere reſtitutionem in integrũ. l. eleganter. §. ſi dolo. ff.de dolo. & l.cum mandato. ff.de minor.

Cap. 3. Auditis.

ECCLESIA læſa in probatione neceſſaria omiſſa, poteſt petere reſtitutionem in integrum, non obſtante termino iuris probationis excluſiuo.

QVIA eccleſia gaudet priuilegio minoris. ſupr. c.1. Et quoniam minor, etiam ſi quaſi contumax condemnatus ſit, poteſt in integrum reſtitutionis auxilium implorare. l.minor etiam. ff. de minor. Ideo,ne eccleſia propter negligentiam ſui procuratoris, vel prælati, graui iactura lædatur, reſtituitur ad neceſſarias probationes facien das, licet terminus probandi de iure communi ſit elapſus. vt in tex. & infr. c.coram.

ET reſtitutionem petere poteſt non ſolum contra priuatum, ſed etiam contra eccleſiam.

QVIA reſtitutio datur eccleſiæ læſæ. ſupr. c.1. Ideo alia eccleſia, quæ non eſt læſa in illo articulo,non habet in eo hoc priuilegium Abb. hic. Et etiam ſi tale priuilegium haberet, adhuc eccleſia læſa debet reſtitui, quia vbi duo pariter priuilegiati concurrunt,præfertur ille, qui certat de damno vitando. l.verum. §.fin.ff.de minor. Secus autem, quando priuilegium concurrit pariter ſuper eodem articulo in acqui-

rendo, vel in amittendo ex parte vtriuſque, quia tunc conquaſſantur priuilegia, & ambo vtuntur iure communi. Authent.de ſanctiſs.epiſc.§. ſed & hoc. & Bart.in Auth. quas actiones. C.de ſacr. ſan. eccl.

Cap. 4. Ex litteris.

RESTITVTIO, ex iuſta cauſa, etiam maiori eſt concedenda.

QVIA reſtitutio in integrum eſt fundata ſuper æquitate. ſupr. c. prox. & ibi Abb. Et quoniam vbi quis non ex culpa ſua, vel ex defectu ſui iuris, ſed ex eo, quod fuit iuſte impeditus, vel dolo aduerſarij extitit circumuentus, contra eum fuit lata ſententia, æquitas ſuadet, vt ex illa damnum reportare non debeat. l. 1. ff. ex quib. cauſ. maior. Ideo non ſolum minor, & eccleſia audiuntur indifferenter iure ſpeciali per beneficium reſtitutionis, ſed etiam maior, quando habet iuſtam cauſam illam petendi. vt in tex. & l.ſed & ſi. d.tit. ex quib.cauſ.

DVMMODO iuſta cauſa petendi probetur.

QVIA non præſumitur, quod iſti maiores ſint decepti, ſicut facile præſumitur de minoribus propter ætatis imbecillitatem, & de eccleſia propter adminiſtrationem eius, qui non eſt dominus. Abb. hic. Et quoniam vbi quis non habet præſumptionem pro ſe, onus probandi incumbit dicenti. l.qui accuſare. C.de edend. Ideo ſi maior prætendit ex iuſta cauſa ſe eſſe reſtituendum, debet cauſam illam probare. vt in tex. & d. l. 1. ff.ex quib.cauſ. maior. Vnde reſpectu minoris, vel eccleſiæ, ad obtinendam reſtitutionem, ſufficit enormis læſio, etiam ſi non habeant iuſtam cauſam illam petendi, puta, quia fuerunt in negligentia. ſupr.c.2. & 3. ſed reſpectu maioris requiritur, quod ſubſit iuſta cauſa, & quod illa probetur. vt in tex. & d. l. 1.

SI autem non probatur plene, ſed ſemiplene, conceditur reſtitutio in cauſa fauorabili duntaxat.

QVIA duo vincula magis ſtringunt, quam vnum. c. 1. de treug. & pac. Et quando plura tendunt ad perficiendum vnum totum, licet ſingula non proſint, tamen vnita iuuant. gloſ. fin. in l. inſtrumenta. C.de probat. Et quoniam fauor cauſæ debet aliquid operari ad obtinendam reſtitutionem in integrum per maiorem. vt in tex. & d. l. 1. Ideo, ſicut ſi plene probaſſet, maior ex iuſta cauſa obtineret reſtitutionem in integrum etiam in caſu non fauorabili, vt dictum eſt ſuperius, & habetur in d. l. 1. ita ſemiplena probatio, & cauſa fauorabilis debent mouere ſuperiorem ad illam de benignitate canonica in fauorabili caſu concedendam. vt in tex. & c. cum Bertholdus. de re iudic.

Cap. 5.

Cap. 5. Tum ex litteris.

ETIAM contra ſententiam Papæ reſtituitur eccleſia.

QVIA ſententia Romanæ ſedis non negatur poſſe in melius commutari, cum aut ſurreptum aliquid fuerit, aut ipſa pro conſideratione ætatum, & temporum, ſeu grauium neceſſitatum diſpenſatiuè quicquam ordinare decreuit. vt in tex. Et ſecundum iura ciuilia, principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio ſuo examinari reſtitutionem in integrum permiſerunt. l. minor autem magiſtratus. ff. de minor. & l. 1. & 2. C. ſi ſæpius reſtit. in integr. poſtul. Et quoniam à ſententia Papæ non poteſt appellari. c. cuncta. 9. q. 3. Ideo vbi quis per ſententiam Papæ, vel alterius principis ſupremi, prætendit ſe læſum, cum non habeat aduerſus illam remedium ordinarium appellationis. l. 1. ff. à quib. appell. non lic. poteſt tentare extraordinarium remedium in integrum reſtitutionis. vt in tex. vel ſupplicationis per recurſum ad eundem principem. Authent. quæ ſupplicatio. C. de precib. imper. offer. Supplicatio autem tunc intentatur, cum nulla cauſa aduerſus ſententiam allegatur, ſed tantum innititur gratiæ, & principis benignitati. Reſtitutio verò petitur, vbi contra ſententiam allegatur aliqua probabilis cauſa, puta, minor ætas, vel fauor eccleſiæ, vel quia condemnatus erat apud hoſtes, & non potuit comparere tempore ſententiæ, vel quid ſimile, nam reſtitutio in integrum innititur iuſtitiæ, habet tamen annexam gratiam, & datur à iure propter cauſam probabilem; vnde ipſemet princeps ex cauſa indulſit beneficium reſtitutionis. vt ſupr. c. prox. Ideo apud eundem poteſt peti iſta reſtitutio; Cum principi de honeſtate conueniat ſuas leges obſeruare. l. digna vox. C. de legib. In hoc tamen caſu poteſt etiam ſupplicari; ſed in priori caſu, vbi non prætenditur iuſta cauſa extrinſeca, non concurrit remedium reſtitutionis. Abb. hic; cum reſtitutio ſit fundata ſuper iuſtitia cauſæ. l. fin. ff. ex quib. cauſ. maior. & l. 1. ff. de minor.

ET cauſa reſtitutionis in integrum debet, præſentibus partibus, tractari.

QVIA merita cauſarum, aſſertione partium panduntur. vt in tex. & l. fin. C. ſi per vim, vel alio mod. Et quoniam reſtitutio in integrum eſt fundata ſuper iuſtitia cauſæ, vt dictum eſt ſuperius. Et talis reſtitutionis petitio æquipollet appellationi. Abb. hic. Ideo ſicut in cauſa appellationis debet lis conteſtari, præſentibus partibus. c. per tuas. de appellat. & l. vnic. C. ne lic. in vna, & ead. cauſ. Et in omni actu, in quo vertitur intereſſe partis, illa eſt citanda, vt adſit ad dicendum ius ſuum. l. de vnoquoque. ff. de re iudic. ita eſt faciendum in hac cauſa reſtitutionis. vt in tex. ſed ſi pars eſſet abſens contumaciter, tunc

poſſet procedi,lite non conteſtata. Abb. hic. cum contumax in ſui præiudicium habeatur pro præſenti.c.cauſam.de dol.& contum. & Bart. in l.fin.ff.ex quib.cauſ.maior.

Cap.6. Suſcitata.

PETITIO reſtitutionis in integrum contra ſententiam, ſuſpendit regulariter executionem ſententiæ, in euentu iſtius cauſæ reſtitutionis.

QVIA petitio reſtitutionis in integrum æquipollet appellationi. Abb.hic. Et quoniam,appellatione interpoſita, ſiue recepta ſit, ſiue non,dum non eſt refutata, medio tempore nihil eſt innouandum. c.venientes.de iureiur.& l.vnic.ff. nil nou. appell. interp. Ideo ſimiliter,poſtulata in integrum reſtitutione,omnia in priori ſtatu eſſe debent,donec cauſa reſtitutionis admittatur,vel refutetur. vt in tex. & l. vnic. C.de in integr.reſtit.poſtul.

FALLIT, ſi contra petentem reſtitutionem,eſt præſumptio malitiæ,quòd cauſa differendi executionem,hoc petat.

QVIA malitia ſua nemini prodeſſe debet.c.plerunque.de reſcrip. & l.2.ff.de dol. mal. Et quoniam ſi reſtitutionis in integrum petitio ſemper ſuſpenderet ſententiæ executionem, ſæpe malitioſè interponeretur,ad ſubterfugiendum iuſti iudicij condemnationem.c.accedens. de accuſat. Ideo vbi eſt præſumptio, quod quis malitioſè petat in integrum reſtitutionem, illa petitio ſententiæ executionem non ſuſpendit.vt in tex.& l.auxilium.ff.de minor.

QVO caſu executio fit, præſtita cautione de reſtituendo, ſi petens reſtitutionem,obtinebit in cauſa.

QVIA regulariter, vbicunque quis in dubio admittitur ad aliquod commodum,in actu admiſſionis debet præſtare cautionem de reſtituendo in caſu ſuccumbentiæ.l.prætor,in princ.ff.de dãn. infect. Et quoniam malitia, cum conſiſtat in animo, difficile probatur. d.l. 1. de dol. Et iudex ſæpe poſſet præſumere falſum circa huiuſmodi petentem.c.litteras.de præſumpt.Ideo quadam æquitate,per hanc cautionem vtrique parti in tali caſu dubio prouidetur, vt nec executio, quæ eſt effectus ſententiæ retardetur, nec ſi petens reſtitutionem in cauſa præualuerit,in vanum poſtea pro ſuarum rerum recuperatione laboret.vt in tex.& c.eccleſia il 1.vt lit.pend.

Cap.7. Coram.

POST peremptorium,non auditur eccleſia de iure communi.

Quia

QVIA terminus peremptorius dicitur ille, vltra quem non dantur vlteriores dilationes.l.ad peremptorium,cum ſequen.ff.de re iudic. Et quoniam iſtæ præſcriptiones iudiciales currunt etiam contra eccleſiam.ſupr.c.auditis.& Abb.hic. Ideo ſi eccleſia non probat intra dilationem ſibi peremptorie ſtatutam, de iure communi poſtea ad probandum non admittitur.vt in tex.& d.c.auditis.

AVDITVR tamen per beneficium reſtitutionis in integrum.

QVIA eccleſia gaudet priuilegio minoris.ſupr.cap.1. Et quoniam minori datur reſtitutio, vt audiatur poſt talem terminum. l. minor etiam.ff. de minor. Ideo ſimiliter talis reſtitutio eſt danda eccleſiæ illam expoſcenti.vt in tex.& d.c.auditis.

Cap.8. Conſtitutis.

RESTITVITVR minor in eo,quod contraxit,vel omiſit, ſi probat ex inde ſe læſum,& ſit intra tempora reſtitutionis petendæ.

QVIA per reſtitutionem in integrum ita ſubueniendum eſt minori,qui ſui facilitate præſumitur deceptus,vt tamen moderatus finis litibus imponatur, & alicuius negligentia non nutriatur. c. vnic.eod.in 6.& l.fin. C.de in integr.reſtit. minor. Vnde ad ſubueniendum minori,datur ei reſtitutio in integrum.l.minor etiam.ff.de min. Et ad euitandas lites immortales,& in odium negligentium,ſtatuitur quadriennium ad petendam reſtitutionem, poſt minorem ætatem completam.l.fin.ff.de minor. Et quoniam vbi plura copulatiuè requiruntur,alterum ſolum præſtare non ſufficit.gloſ.in c.in alternatiuis.de reg.iur.in 6. Ideo vt minor reſtituatur, debet probare ſe læſum, ſe minorem eſſe læſum,& ſui facilitate læſum,& intra quadriennium, poſt cōpletam minorem ætatem hanc reſtitutionem poſtulaſſe.vt in tex.& l.ait prætor,in fin.ff.de minor.

Cap.9. Cauſa.

RESTITVTIO in integrum poſtulanda eſt ab ordinario adminiſtrationem habente.

QVIA cauſa reſtitutionis eſt mixti imperij, nam expeditur iudicis officio nobili,licet ad inſtantiam partis.l.fin.& ibi Bart. C. vbi, & apud quem cogn. Nulla tamen actio competit parti ad eam petendam,ſed tota pendet à iudicis officio.l.quod ſi minor,in fin.ff.de minor. Et quoniam iudici, qui non habet adminiſtrationem, non competunt ea,quæ ſunt mixti imperij.l.imperium.ff.de iuriſd. omn. iud. Ideo ordinarij non habentes adminiſtrationem, non poſſunt reſtitutionem in integrum concedere.vt in tex.& d.l.fin.

VEL

VEL à delegato ab eo.

QVIA omnes cauſæ, de iure canonico, poſſunt delegari. gloſ. in c. quod ſedem. de offic. ordin. Et quoniam qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur. l. ita autem. §. geſsiſſe. ff. de adminiſtrat. tutor. Ideo ſicut ordinarius poteſt in integrum reſtituere, ita poteſt delegatus ab eo. vt in tex. & multo fortius delegatus à principe. d. l. fin. C. vbi, & apud quem. Et etiam de iure ciuili, huiuſmodi cauſa fauore minoris delegatur. d. l. fin. & ibi Bart. licet regulariter ius ciuile cauſas meri, vel mixti imperij, prohibeat delegari. l. 1. ff. de offic. eius.

SIVE hæc cauſa ſit ſpecialiter delegata, ſiue incidat in cauſa generaliter ſibi commiſſa;

QVIA mandatum iuriſdictionale ampliatur ratione incidentiæ, quando ille, cui cauſa eſt commiſſa, eſt capax cauſæ incidentis. c. prudentiam. §. ſi vero. de offic. deleg. & Iaſ. in l. 1. col. 3. de iuriſd. omn. iud. Ideo poteſt delegatus cognoſcere, non ſolum de cauſa ſpecialiter ſibi commiſſa, ſed etiam de cauſa reſtitutionis, quæ incidenter venit in illa. vt in tex. puta, Delegatus ſuper aliquo contractu venditionis, in iudicio protulit aliquam interlocutoriam, per quam minor, vel eccleſia eſt læſa, poterit peti ab eo reſtitutio in integrum; quia non petitur principaliter, ſed incidenter, nam incidit in cauſa ſibi commiſſa. Abb. hic. Et eadem ratione idem eſt in mandato procuratorio, vt ratione incidentiæ extendatur ad ſpecialiter non commiſſa, dummodo non ſint de ijs, quæ requirunt ſpeciale mandatum. gloſ. ſupr. in c. ſuſcitata. ver. poſtulauit.

AB Ordinario verò adminiſtrationem non habente, vel à delegato ab eo, peti non debet.

QVIA ordinarius non habens adminiſtrationem, vel delegatus ab eo, non habent ea, quæ ſunt mixti imperij. l. rem non nouam. C. de iudic. Et quoniam cauſa reſtitutionis eſt mixti imperij, vt dictum eſt ſuperius. Ideo tali ordinario non competit hæc cauſa, vt in tex. Et per conſequens non poteſt illam alteri delegare. c. Daibertum. 1. quæſt. 7.

NISI veniat incidenter in cauſa.

QVIA ratione incidentiæ iuriſdictio ampliatur, vt iudex poſſit incidenter cognoſcere de cauſa, de qua non poſſet principaliter, vt dictum eſt ſuperius. Ideo tales iudices poſſunt incidenter cognoſcere etiam de cauſa reſtitutionis. vt in tex. & l. quoties. C. de iudic.

ARBITER autem de cauſa reſtitutionis non cognoſcit.

Quia

QVIA cauſa reſtitutionis eſt mixti imperij, & impartitur ex iudicis officio nobili, vt dictum eſt ſuperius. Et quoniam arbiter non habet ea, quæ ſunt imperij; immo nec etiam ſimplicem iuriſdictionem,ſed ſolum habet quandam notionem.l.1.C.de arbitr. & l. ait prætor.ff.de re iud.Ideo de tali cauſa arbiter cognoſcere non poteſt. vt in tex.& d.l.fin.C.vbi,& apud quem.

NEC poteſt aſſumi in maioribus cauſis.

QVIA maiores cauſæ exigunt maiores iudices. vt in tex. Et debent tractari per eos,qui habeant poteſtatem iudicandi.gloſ.fin.& cap.fin.de.tranſac. Et quoniam arbitri non ſunt huiuſmodi iudices, vt dictum eſt ſuperius, & habetur in cap. per tuas. de arbitr. Ideo in matrimoniali cauſa, aut in liberali, vel criminali, cum maiores iudices exigantur, arbiter nequit aſſumi.vt in tex.& l.non diſtinguemus. §. Iulianus,& §. de liberali.ff. de arbitr.

Cap.10. Beneficio.

RESTITVTIO denegata eccleſiæ,vlterius ſibi nõ conceditur.

QVIA ſententia lata ſuper reſtitutione in integrum,tranſit in rem iudicatam,etiam contra eccleſiam,& minorem,ſupr. c.coram. & l.1.C.ſi ſęp. in integr. reſt.poſtul. Et quoniam ſententia ſic lata eſſet ludibrio,ſi directe contra eam daretur reſtitutio. l.ſi prætor.ff. de iudic.& nullus eſſet litium finis: nam ſi audiretur ſecundo, eodẽ modo deberet audiri tertio,& in infinitum.Hoſtien.hic. Ideo ſicut eccleſia,vel minor non reſtituitur contra quadriennium, quo debuit contra læſionem reſtitui.infr.c.1.in 6. ita nec contra reſtitutionem denegatam. vt in tex.& d.l.1.C.ſi ſæpius. in integr.

NISI ex noua cauſa.

QVIA quæ de nouo emergunt,nouo indigent auxilio.l.de ætate.§. ex cauſa.ff.de interrog.action. Et quoniam ex noua cauſa poteſt vna res iterum peti, non obſtante exceptione rei iudicatæ ex alia cauſa. l.cum quæritur,cum l.ſeq.ff. de except.rei iud. Ideo eadem ratione poteſt iterum peti reſtitutio in integrum,ex noua cauſa non allegata in priori iudicio.vt in tex & l.2.C.ſi ſæpius in integr.reſtit.

RESTITVITVR tamen ad appellandũ à ſententia denegationis.

QVIA aliud eſt reſtitui ad totam cauſam,aliud ad appellationem; nam in primo caſu,perinde eſt,ac ſi non eſſet lata ſententia;ſecundo non, quia ſalua manet ſententia,licet appellatione ſuſpendatur.c.venientes. de iureiur. Et reſtitutio in ſecundo caſu cõputatur pro vna appellatione,vt non liceat tertio appellare.c.ſua.de appell.& ſi talis reſtitutus non proſequatur appellationem intra terminum iuris, confirmatur

matur prior ſententia.gl.in d. l.2.C.ſi ſæpius,&c. Et quoniã per talem reſtitutionem non ſequuntur aliqua abſurda, & ſubuenitur eccleſiæ, vel minori, quibus ius regulariter reſtitutionem cõcedit.ſup.c.1. Ideo licet eccleſia, vel minor, non reſtituantur aduerſus denegatam reſtitutionem, reſtituũtur tamen ad appellandum aduerſus illam denegationem,ſi fuerint negligentes in appellando.vt in tex.& d.l.1.

In Sexto. Cap.1. Eccleſia.

ECCLESIA poſt quadriennium non admittitur ad petendam reſtitutionem contra ſententiam,vel contractum.

QVIA eccleſia in reſtitutione petenda,fungitur iure minoris facti maioris.gloſ.1.hic. Et quoniam minor, factus maior, non auditur poſt quadriennium à die maioritatis,ad petendam in integrum reſtitutionem. l.petendæ.C.de tempor.in integr.reſtit. Nam ita eſt ei per hoc beneficium ſubueniendum,vt tamen lites non fiant immortales.vt not.extr.in c.conſtitutis. Ideo,vt eccleſia reſtituatur,debet intra quadriennium à tempore læſionis petere reſtitutionem. vt in tex.& infr.Clem.vnic.

NISI rationabilis aliqua cauſa hoc ſuadeat.

QVIA reſtitutio in integrum eſt fundata ſuper æquitate, & datur à iure propter cauſam probabilem.c.ex litteris.extr.eod. Et quoniam eſſet contra æquitatem, vt eccleſia indebitè iure ſuo priuaretur, & alicuius dolo fraudaretur.gloſ.hic.verſ.commentum.& c.penult.ext. de reb.eccl. non alien. Ideo,licet ſit tranſactum quadriennium à die læſionis,ſi rationabilis cauſa ſuadeat,eccleſia reſtituitur.vt in tex.& extr. c.tum ex litteris.

Cap.2. Si aduerſus.

ECCLESIA contra confeſſionem,qua læſa fuit,admittitur intra quadrienniũ per beneficium reſtitutionis in integrum, poſtea non.

QVIA per huiuſmodi reſtitutionem conſulitur indemnitati eccleſiæ,quam,æquitas non patitur,per aliquem eſſe læſam. extr. c. 1. Sed quoniam ita eſt eccleſiæ fauendum, vt tamen lites non fiant immortales.ſupr.c. prox. Ideo,ſi aduerſus confeſſionem in iudicio à ſe factam, læſa eccleſia beneficium reſtitutionis in integrum, intra quadriennium ab ipſius confeſsionis tempore computandum,petere negligenter omittat; non eſt (niſi aliquid rationabile appareat, quod aliud

ſuaſe-

ſuaſerit faciendum) ad hoc petendum vlterius admittenda . vt in tex. & arg.l.certum.§.fin.ff.de confeſſ.

NISI per viam iuris communis .

QVIA vbi habet locum auxilium commune, non debet extraordinarium peti: l.in cauſæ la 2.ff. de minor. Et quoniam ſunt aliqui caſus,in quibus confeſſio facta de iure communi non nocet, vt eſt confeſſio facta per errorom facti. gloſ. 1. hic.& c.fin.extr. de confeſſ. Ideo vbi per viam communem reuocationis erroris, quem in facto prætendit, vult aduerſus ſuam confeſſionem eccleſia ſe iuuare, hoc quãdocunque poterit.vt in tex.& d.c.de confeſſ. Et ſic patet, quod vna via conceditur id,quod alia prohibetur;quod videtur eſſe contra regulam, cum quid.infr.de reg.iur.Sed dic,quod regula procedit, quando aliquid prohibetur,habito reſpectu principaliter ad ipſum prohibitum; ſecus, ſi prohibitio ſe habet ad viam,aut modum, non autem ad rem . vt hic. gloſ.in d.c.cum quid.

In Clement. Cap.vnic.

ECCLESIA probans ſe læſam per lapſum temporis , ad illud tempus tantum reſtituitur .

QVIA qui reſtituitur propter læſionem , non debet eſſe melioris conditionis , quam antea eſſet , ſi non fuiſſet læſus.gloſ.in l.ſed & ſi.§.quoties.ff.ex quib. cauſ. maior. Cum reſtitutio ſit prioris ſtatus reſtauratio.l.quod ſi.§.reſtitutio.ff. de minor.Et quoniam ſi quis reſtitueretur ad longius tempus, quam ante læſionem habuiſſet,non ſolum reponeretur in priori ſtatu , ſed in meliori. d. gloſ. in §. quoties;& ſic in lucro eſſet, & plus haberet.gloſ.hic.verſ.ſi minus. Ideo reſtitutio aduerſus lapſum temporis , datur ſolum ad tantum tempus, quantum fuit tempus læſionis, non ad longius . vt in tex. & l. nec non. §. ſi quis. ff.ex quib.cauſ.maior.

ET intra quadriennium à tempore læſionis .

QVIA eccleſia in reſtitutione fungitur iure minoris :ext. c.1. Et quoniam minor habet tantum quadriennium , poſt completam minoritatem,ad petendam reſtitutionem.l.petendæ. C.de tempor.in integr.reſtit. Ideo ſimiliter eccleſia debet intra quadriennium continuum, à tempore læſionis computandum, petere reſtitutionem. vt in tex.& ſupra c.1 in 6.

DE ALIENATIONE iudicij mutandi cauſa facta.

In Decretal. Cap. 1. Ex quorundam.

IS, in quem facta eſt alienatio rei, cauſa mutandi iudicij, conuenitur per reſcriptum impetratum contra alienantem.

QVIA omnibus modis debet ſuperior prouidere, ne ex alieno facto cuiuſquam conditio deterior fiat. l. 1. ff. eod. Et fraudibus, quantum fieri poteſt, eſt obuiandum. c. fedes. de reſcript. Et quoniam ſæpe contingebat, quod quis timens ſibi controuerſiam facturam ſuper aliqua re, illam malitioſè in potentiorem alienabat, vt ſic pars duriorem aduerſarium litigando haberet; Ex qua alienatione etiam eludebatur reſcriptum ſuperioris, impetratum contra perſonam, quæ tunc poſsidebat, & non contra illum, cui fuit ceſſio facta. vt in tex. & d. l. 1. Ideo, licet regulariter reſcriptum non extendatur ad perſonam in eo non expreſſam. vt in c. Petro, & C. de offic. deleg. Tamen ne ſuperioris mandatum illudatur, & ad prouidendum indemnitati partis aduerſæ, & in odium ſic malitioſè alienantium, & alienationem talem acceptantium, ſtatuitur, vt per tale reſcriptum, non ſolum poſſit conueniri alienans, ſed etiam ille, in quem fuit alienatio facta. vt in tex. & l. vnic. C. eod. Vnde contra alienantem datur actio in factum ad intereſſe. d. l. 1. & l. 3. ff. eod. Contra poſſidentem verò datur rei vendicatio. d. l. vnic. C. eod. Sed nota, quod tria ſunt neceſſaria ad hoc, vt talis actio in factum habeat locum, ſcilicet, quod ſit res alienata cauſa mutandi iudiciũ futurũ. Item, quod dolo, vt duriorem mihi conſtituat aduerſarium. Item, quod mea interſit; alias talis actio locum non habet. gloſ. hic. & gloſ. in d. l. vnic. Vnde ceſſat hoc edictum, ſi quis ex neceſsitate alienat. l. non ſolum. §. ſi quis. ff. eod. Item ſi paratus eſt ſubire iudicium, ac ſi poſsideret. l. quia etiam, in fine. ff. eod. Competit autem hoc edictum, quando fit alienatio cauſa mutandi iudiciũ futurũ, & non illud, quod iam fit. l. ex hoc edicto. §. ait prætor. ff. eod. quia ſi fiat alienatio rei litigioſæ, alienans incidit in edictum de litigioſis. C. de litigioſ. l. fin. Et hoc debet fieri, libello Principi dato, & per eum reo inſinuato. Authent. litigioſa. C. d. tit. Tunc enim res alienari non poteſt ſine pœna litigioſi. l. fin. C. d. tit. & c. eccleſia. infr. vt lite pend.

Cap.

Cap 2. Ex parte.

CLERICVS, cauſa mutandi iudicium, non debet recipere ceſſionem à laico.

QVIA talis ceſſio, ſiue ſit vera, ſiue ſimulata, præſumitur facta in fraudem, vt aduerſarius in altero iudicio magis fatigetur; & Clericus videtur illam recipere, auaritia motus, vt alienis rebus etiam illicitè potiatur. vt in tex. iuncta gloſ. fin. hic. Et quoniam fraus, & auaritia, præſertim à clericis ſunt euitandæ. ſupr. c. prox. & cap. clerici 14. q. 4. Ideo vbi præſumitur, quod talis ceſſio fiat à laico in fraudem aduerſarij, clericus debet ſe abſtinere ab illa recipienda. vt in tex. & ſimile in l. 2. C. ne liceat potent. Quando autem ceſſio dicatur fieri in fraudem, & ex quibus coniecturis contractus præſumatur ſimulatus, & quo pretio ſit æſtimanda res litigioſa, vide hic latius per Abb. & nouiſſimè per Illuſtriſs. Cardinalem Manticam, de Ambig. & tacit. conuent. lib. 4. tit. 13. Inter laicos autem emptio litis eſt permiſſa, & eis datur actio vſque ad quantitatem datam, dum tamen non fiat in potentiorem, & non fiat pactum de quota litis. l. ſumptus. ff. de pact. & l. 1. §. is cui. ff. de vari. & extraord. cognit.

Liber Primus. Titulus XLIII.

DE ARBITRIS.

In Decretal. Cap. 1. Sane.

ARBITRI ſunt in diſpari numero aſſumendi.

QVIA homines ſunt faciles ad diſſentiendum. l. item ſi vnus. §. principaliter. ff. eod. præſertim arbitri, qui communiter ſunt compatres, & amici partium. Abb. hic. Vnde ſi eligerentur in pari numero, non eſſet de facili dare maiorem partem in ſententia. d. l. item ſi vnus. Et quoniam ſi partes diſcordantes eſſent hinc inde æquales, nullius laudum, ſiue ſententia valeret. d. §. principaliter. & c. cauſam il 1. de offic. deleg. Ideo vt facilius cauſa per arbitros terminetur, illi ſunt in diſpari numero aſſumendi. vt in tex. & c. 2. eod. in 6. Non quod tunc conſentire omnes, facile ſit; ſed quia, & ſi diſſentiant, inuenitur pars maior, cuius arbitrio ſtabitur. d. §. principaliter. Sed hoc, quod dicitur, vt in diſpari numero aſſumantur, eſt legis conſilium, non præceptum. Abb. hic; vnde ſi eligantur in numero pari, tenet compromiſ-

Digitized by Google

poteſt clericus, abſque auctoritate diœceſani, facere compromiſſum, per quod ſua eccleſia obligetur. c. de cœtero. de tranſact. & cap. regenda. 10. q. 1.

Cap. 4. Dilecti.

IN mulierem ſingularem, tanquam in arbitratricem, compromitti non poteſt.

QVIA regulariter fœmina eſt remota ab omni officio publico. Bart. in l. 1. ff. de legib. & Decius in l. fœminæ. ff. de reg. iur. Et intellige de officijs virilibus; nam officia non virilia, quæ deferuntur in republica, tenetur mulier ſubire, ſicut maſculus; de quo tamen dicendum, vt plene not. Bart. in l. 1. C. de muner. & in quo loco mun. lib. 10. Et quoniam ſuſcipere in ſe arbitrium, eſt officium virile. Abb. hic; nam arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. l. 1. ff. eod. Et quia mulier non valet iudicare. d. l. fœminæ, ita nec arbitrari. vt in tex. & l. fin. C. eod. Secus dic, ſi fieret compromiſſum in mulierem, tanquam in communem amicam, & amicabilem compoſitricem; Nam tale compromiſſum poteſt mulier acceptare, quia coram arbitratore non eſt forma iudicij, ſed abſque tali forma amicabiliter proceditur. c. quintaual lis. de iureiur. & facit hic. tex. à contrario ſenſu, ibi, ab omni iudiciali examine, & c. & vide Specul. eod. tit. §. 2. circa princip.

SECVS, ſi mulier habet aliàs iuriſdictionem de iure communi, vel conſuetudine.

QVIA de ſimilibus idem eſt iudicium. c. inter corporalia. de exceſſ. prælat. Et quoniam arbitria ſunt ad inſtar iudiciorum, vt dictum eſt ſuperius. Ideo mulieri, cui per ius commune, vel per conſuetudinem competit poteſtas iuriſdictionem exercendi, ſimiliter competit poteſtas arbitrium in ſe ſuſcipiendi. vt in tex. & c. dilecta. de exceſſ. præl.

NAM tunc, etiam ſuper temporalibus Eccleſiæ, poteſt in eam valide compromitti.

QVIA ſuper rebus temporalibus poſſunt clerici, cum conſenſu epiſcopi, compromittere in laicum. infr. c. contingit, & c. expoſita; nam arbiter non habet iuriſdictionem, ſed quandam notionem. l. ait prætor. ff. de re iudic. vnde per huiuſmodi compromiſſum clerici nō ſubijciunt ſe iuriſdictioni laicorum. Abb. hic. nu. 8. nec perſona laica eſt incapax arbitrij temporalium, ſicut eſt ſpiritualium. d. c. contingit. Ideo ſicut cęteri laici poſſunt eſſe arbitri ſuper iſtis temporalibus, ita poteſt eſſe mulier habens iuriſdictionem, quæ in hoc officio viris comparatur. vt in tex. & d. c. expoſita.

Cap.

promiſſum ſit communi conſenſu partium. d.c.expoſita. Ideo non debet habere locum reconuentio.vt in tex. Cum hoc caſu ceſſet ratio, ſuper qua fundatur reconuentio; Non enim hic actor elegit iudicem, ſeu arbitrum, ſed actor, & reus ſimul. Ideo imputetur reo, quare cauſam ſuam non fecit exprimi in compromiſſo. Abb.hic.nu.6. Et licet arbitria ſint redacta ad inſtar iudiciorum.l. 1.ff.eod.iſtud eſt verum regulariter, ſed tamen in multis differunt, vt latè hic per Butr.& Abb.

Cap.7. Cum olim.

QVI per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum conſilio, tenetur illorum conſilium in tractatu electionis requirere.

QVIA ius laudi, & auctoritas arbitri commenſuratur à viribus, & forma compromiſſi. ſupr.c. prox. Et quoniam qui tenetur eligere cum conſilio aliquorum, per conditionem impoſitam à compromittentibus, ſi non requireret illorum conſilium in tractatu electionis, non obſeruaret formam compromiſſi. Abb.hic. Ideo habens poteſtatem eligendi, ſeu alium actum explicandi cum conſilio alicuius, non valet, quod gerit, niſi prius requiſierit conſilium illius. vt in tex. & c. cum in veteri.de elect.

SED ſequi non adſtringitur.

QVIA neceſsitas requirendi conſilium, non importat neceſſitatem illud ſequendi.gloſ. hic. nam ſufficit, quod conſilium fuerit petitum, & congruo tempore expectatum, ad deliberandum poſtea intra ſe, quid magis ſit faciendum.d.c.cum in veteri. Nec poteſt dici tale conſilium ſuperfluum, etiam ſi non ſit de neceſſitate ſequendum, quia poteſt eſſe vtile ad pertrahendum in ſuam partem, & ad facilitandam cognitionem eorum, quæ erant conſideranda.arg.c.Nicena.diſt.31.& c. de quibus.diſt.20.Conſenſus verò, quando eſt habendus, ita eſt neceſſarius, quod actus habitus ſine eo non tenet.c.vnic. & ibi gloſ.ne ſed.vac. in 6. Aliquando tamen conſilium ponitur pro conſenſu, & conſenſus pro conſilio, quod ſit impropriè; ſed quando ſit facienda talis impropriatio verborum, eſt attendenda ſubiecta materia, ad cognoſcendum quænam ſignificatio iſtorum verborum magis adaptetur. Hoſt. & Abb. hic. Et quoniam auctoritas arbitri commenſuratur à forma compromiſſi, vt dictum eſt ſuperius. Ideo ex quo arbiter requiſiuit conſilium, vt ei fuit in compromiſſo impoſitum, ad vlteriora in tali actu non tenetur, & ſic non debet de neceſsitate, conſiliariorum ſequi ſententiam, vel eorum habere conſenſum. vt in tex.& c.licet.de regular.

Cap.

Cap. 8. Contingit.

De rebus ſpiritualibus, in laicum compromitti non poteſt.

QVIA ſpiritualia negotia laici tractare non debent. c. maſſana. de elect. ne illorum arbitrio talia diſponantur, in quibus eos manet neceſſitas obſequendi, non auctoritas imperandi. c. bene quidem. diſt. 96. Et quoniam ſi res ſpiritualis in laicum compromitteretur, ex illius iudicio videretur pendere talis rei diſpoſitio. gl. hic. Ideo non decet, vt laicus in talibus arbitretur. vt in tex. & c. 2. de iudic.

Cap. 9. Per tuas.

AVCTORITATE iudicis cauſa, etiam delegati, poteſt de cauſa ſpirituali, in clericum, & laicum compromitti.

QVIA arbitrium de re ſpirituali, non eſt actus ſpiritualis. Io. Andr. hic. Sed prohibetur ſolus laicus, quia non decet ipſum de talibus arbitrari. ſupr. c. prox. non ergo prohibetur ratione incapacitatis, ſed ratione honeſtatis. Abb. hic. Et quoniam honeſtas ſatis conſeruatur ex mixtura clerici, in qua clericus magis dignus trahit ad ſe laicum minus dignum, vt ſic potius res valeat, quam pereat. gloſ. ſupr. in c. prox. Ideo licet ſolus laicus, de honeſtate non poſſit eſſe arbiter de rebus ſpiritualibus. ſupr. c. prox. Clericus tamen illi aſſociatus facit eum idoneum talis arbitrij: vt in tex. & Felin. in c. 2. col. pen. de iudic. Non tamen extendas caſum huius tex. ad actum ſpiritualē, quia in illo laicus non poteſt effici capax etiā per mixturam clericorum. d. c. maſſana. & c. ſacroſancta. de elect. Sicut nec ſeruus poteſt effici capax compromiſſi per mixturam liberi. l. Pedius. §. fin. ff. de arbitr.

ET ſi arbitrium eſt à partibus receptum, debet executioni mandari, licet per generalem procuratorem factum fuerit compromiſſum.

QVIA pars recipiendo arbitrium, videtur approbare factum procuratoris. l. cum antea. C. eod. Et quoniam vbi quis approbat aliquod geſtum, illud per nouum conſenſum incipit valere, vt ex nunc, licet ex defectu poteſtatis in gerente, non valuerit, vt ex tunc. l. 2. C. commun. vtr. iud. Ideo licet procurator ſine ſpeciali mandato non poſſit compromittere. c. qui ad agendum, & ibi gloſ. de procur. in 6. & l. mandato. ff. de procur. Tamen ſi compromiſſum ab eo factum, à partibus fuerit receptum, debet indiſtinctè mandari executioni, non habito reſpectu, an procurator habuerit ad hoc mandatum, vel ne. vt in tex. & l. mandato. ff. de procur. Sicut ſententia lata à iudice, quantumcunque ſit nulla, poteſt ratificari à partibus, vt habeat vim pacti ex nouo contractu. Bart. in l. vnic. C. qui pro ſua iuriſdict.

SI

SI autem non fuit arbitrium approbatum, compromiſſum factum per generalem procuratorem non nocet.

QVIA compromittens videtur quodammodo in cauſa tranſigere, vel paciſci, cum ſponte, nulla neceſsitate coactus, promittat ſtare mandato arbitri. Abb. hic. in repetit. nu. 3. Et quoniam paciſci, vel tranſigere procurator non poteſt ſine ſpeciali mandato. d. c. qui ad agendum. & ibi gloſ. verſ. paciſci. de procur. in 6. & l. mandato generali. ff. de procur. Ideo ex quo talis procurator non habet compromittendi poteſtatem, & pars poſtea arbitrium non approbauit, tale compromiſſum partibus non nocet. vt in text. & l. ignorantis. ff. de procur.

SED tunc, ſi fuit pœna appoſita, poteſt agi ad pœnam contra procuratorem.

QVIA cum ex ſententia arbitri actio non oriatur, ob hoc inuicem pœna promittitur, vt metu eius à placitis non recedatur. l. 1. C. eod. Et quoniam procurator, qui ſe obtulit alienæ defenſioni ſine ſufficienti mandato, tenetur ipſe ad condemnationem, non dominus. L. Plautius. ff. de procur. Ideo ſicut ageretur contra dominum ad pœnam in compromiſſo appoſitam, ſi procurator haberet ſpeciale mandatum; ita non habens mandatum eſt ipſe conueniendus, qui illicitè alienę cauſæ ſe immiſcuit. vt in tex. & Authent. de Iudic. §. quia vero. col. 6.

ALIAS ad intereſſe.

QVIA intereſſe eſt pœna reſpectu contrauenientis. c. finem liti. de dol. & contumac. Et quoniam ad executionem laudi eſt agendum metu pœnæ, ex quo non poteſt agi per aliam actionem. d. l. 1. C. eod. exceptis quibuſdam caſibus not. per glo. in l. 2. ff. eod. Ideo vbi quis non ſe obligauit in compromiſſo ad certam pœnam, caſu, quo laudo contraueniat, intelligitur ſe obligaſſe ad intereſſe, cum talis conditio huic contractui tacitè inſit. Abb. hic in repetit. nu. 33. & 37. & ſic cum in tali caſu ſit obligatus procurator, ipſe, & non dominus, pro tali intereſſe eſt conueniendus. vt in tex. & l. ſtipulationes la 2. ff. de verb. oblig.

Cap. 10. Ex parte.

SI per duos electos ad eandem prælaturam, in diſcordia compromittitur in ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromiſſum.

QVIA compromiſſum non extenditur, niſi ad ea tantum, de quibus expreſsè in eo cauetur. ſupr. c. cum dilectus. & ff. eod. l. non diſtinguemus. §. de officio. Et quoniam per tale compromiſſum non cauetur, vt poſt mortem alterius compromittentium arbiter procedere poſsit,

cum, etiam ſi compromittentes vellent, non habeant ad hoc poteſtatē. Butr.hic. Ideo per tale compromiſſum non poteſt arbiter quidquam facere poſt mortem vnius,& eo minus poſt mortem amborum compromittentium.vt in tex.& l.diem proferre.§.2.ff.eod.

ORDINARIVS tamen,ex poteſtate ordinaria, procedit ſuper iure ſuperſtitis,antequam fiat tranſitus ad aliam electionem.

QVIA data validitate prioris electionis,non valet ſecunda. c.cōſiderauimus.de elect. Et quoniam ad ordinarium ſpectat prouidere, ne quis indebitè in eius diœceſi beneficium obtineat.c.1. de offic.ord. Ideo,pendente electione illius ſuperſtitis., non eſt alia electio celebranda.vt in tex.& c.1.& 2. vt lit. pend. in 6. Debet ergo electio prior reprobari, antequam fiat tranſitus ad ſecundam. c. poſt electionem,in fin. de conceſſ. præb.& c.auditis.de elect.

Cap. 11. Expoſita.

ARBITER, poſt rem iudicatam,ſuper diſcordijs nouis aſſumptus,non poteſt per ſuum arbitrium ſententiam immutare.

QVIA tranſactio,ſiue compoſitio,fieri debet de re dubia, & lite incerta.l.1.ff.de tranſact. Et quoniam res iudicata facit ius inter partes,& per eam conſtat, ad quem res pertineat, & definit lis, quæ erat.c.cum inter.de re iud. Ideo ſuper deciſis per ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam,tranſigi,ſiue compromitti non poteſt.vt in tex. & l.ſi cauſa.C.de tranſact. Præterea,arbitrium non exercetur, niſi ad ea,de quibus cogitatum eſt, & expreſſum in compromiſſo. ſ.pr. c. cum dilectus. Et quoniam hic non fuit compromiſſum ſuper rebus deciſis per ſententiam,ſed ſuper diſcordijs nouiter ortis.gloſ.hic. Ideo non debuit iſte arbiter extendere manum ad non comprehenſa in compromiſſo.vt in tex.& l.non diſtinguemus.§.quæſitum.ff.de recept.arbit,

ETIAM, ſi de componendo inter partes, mandatum acceperit à Papa.

QVIA per huiuſmodi mandatum Papa non intendit immutare ipſam ſententiam, vel ſopitas per eam querimonias ſuſcitare; ſed nouiter ortas terminare.vt in tex. Et quoniam mandatum non eſt extendendum vltra intentionem mandantis.cap. licet.de offic.ordin.& cap.petitio.de procur.Ideo per hæc verba generalia,de componendo inter partes, non habet arbiter poteſtatem à Papa retractandi ſententiam,

tiam, quæ in rem iudicatam tranſiuit. vt in tex. In generali enim ſermone non veniunt ea, quæ in ſpecie non fuiſſet quis veriſimiliter conceſſurus. c. in generali. de reg. iur. in 6.

Cap. 12. Innotuit.

NON valet compromiſſum factum in duos, ſeu plures, hoc adiecto, vt in caſu diſcordiæ eligatur tertius per eoſdem, vel alios.

QVIA quando partes dant poteſtatem iudicibus delegatis, vel arbitris, ſeu alijs, eligendi tertium in caſu diſcordiæ, tunc res poſſunt eſſe ſine exitu; Nam ſi arbitri non concordarent, non poſſet iudex compellere iſtos, quibus eſt data poteſtas eligendi tertium, quia cum illi fungantur iure partium, ſicut partes non poſſent ab initio compelli ad compromittendum. vt in l. 3. ff. eod. ita nec iſti, qui funguntur iure partium, compelli poſſunt. arg. cap. eccleſia. vt lit. pend. Et quoniam curandum eſt, vt lites amputentur, & quam citius commode fieri poteſt, terminentur, non autem quod fiant immortales, & diſcordia ex diſcordia oriatur. c. finem. de dol. & contum. Ideo ne partes, vigore huiuſmodi compromiſsi, contingeret diutius litigare, voluit lex à principio prouidere, ſtatuendo, vt tale compromiſſum non valeat. vt in tex. & l. item ſi vnus. §. ſi in duos. ff. eod. Nam melius eſt ante tempus occurrere, quam poſt cauſam vulneratam remedium quærere. l. fin. C. in quib. cauſ. in integr. reſt. non eſt neceſ. Et quod infirmari, vel vituperari poteſt, præcauendum eſt. cap. 1. de ſeru. non ordin. Sed quando compromiſſum eſt factum ſimpliciter in duos, non poteſt res eſſe ſine exitu, quia ſi duo diſcordarent in ferenda ſententia, Iudex teneretur compellere arbitros ad eligendum tertium. c. cum ſpeciali, de appell. & d. l. item ſi vnus. §. principaiter. Præterea, in primo caſu, cum illi, quibus eſt data poteſtas eligendi tertium, habeant hanc poteſtatem à partibus, præſumendum eſt, quod inducerentur ad eligendum gratum partibus; Et cum voluntates partium ſint diſcordes, quia quælibet pars vellet habere tertium ſibi gratum, de facili iſti non concordarent in electione tertij; ſed in ſecundo caſu iudex habet poteſtatem compellendi arbitros à iure: vnde præſumitur, quod tam ipſe, quam arbiter exequeretur officium ſuum laudabiliter in electione tertij. vt infr. c. prox. & gloſ. in d. §. principaliter.

Cap. 13. Cum a nobis.

VALET compromiſſum factum in vnum, vel in plures, vt ipſi per ſe cauſam definiant, vel per alios, quos ipſi elegerint.

QVIA cum arbitri, ſi nolunt per ſe cauſam definire, debeant in hoc caſu eligere alios ab initio, qui illam terminent, ceſſat ratio inconuenientiæ, ne, poſt longum tempus litigij, res ſit futura ſine exitu, prout eſſet in caſu.c.prox. præcedentis, quando, ſcilicet, fieret compromiſſum, vt arbitri eligerent tertiũ in caſu diſcordiæ inter ipſos. Abb. hic, & ſupr. in c. prox. nu. 8. Ideo cũ hic nõ ſit periculũ, vt diſcordia addatur diſcordiæ, ceſſat illud malũ fundamentũ longitudinis litis, quod videbatur obſtare, & poterunt arbitri ab initio cauſæ, antequã per ipſos illa examinetur, alios ad eam deputare. vt in tex. & l. non diſtinguemus. §. quæſitum. ff. eod. Vel dic, quod per hoc cap. intelligitur, quando partes dant poteſtatem eligendi incertum arbitratorem, & amicabilem compoſitorem, qui facilius admittitur, & in eius electione facilius concordabitur, quam in electione incerti arbitri; quia ſi dictum arbitratoris eſt iniquum, redigitur ad arbitrium boni viri, & ſic non poteſt multum offendere l. ſocietatem. §. arbitriorum. ff. pro ſoc. Sed cap. proximè præcedens loquitur de electione incerti arbitri, in quem difficilius concordabitur; quia eius arbitrium, & laudum, ſiue ſit æquum, ſiue iniquum, tenet, & ei eſt parendum. d. §. arbitriorum; quod intellige, dummodo non ſit doloſum, vel contra leges. c. examinata. de confir. vtil. vel inutil.

Cap. 14. Compromiſſum.

COMPROMISSVM, ante ſententiam latam, finitur morte alterius compromittentium, vnde non tranſit in hæredes compromittentium, niſi de eis ſit cautum in compromiſſo.

QVIA arbitria ſunt ſtricti iuris. gloſ. hic. & compromiſſum non extenditur niſi ad ea tantum, de quibus in eo expreſsè canetur, ſupr. c. cum dilectus. & l. non diſtinguemus. §. ex officio. ff. eod. Et quoniam arbitri communiter eliguntur amici, & compromittentes receſſerunt à iudice ordinario propter confidentiam ſpecialem, quam habent in arbitris, in quos compromiſerunt, quæ ratio non vendicat ſibi locum in hærede; Nam hæres quandoque non eſt ita amicus, vel notus arbitro, ſicut erat defunctus. Abb. hic. Et facit propter eandem rationem, quod in ſimili dicitur de executoribus teſtamentorum, quorum officium iniunctum non tranſit ad hæredes. vt not. gloſ. in c. fin. de teſtam. in 6. Ideo cum arbitri fuerint aſſumpti ſub ſpecie amicitiæ, & confidentiæ perſonalis, non debet compromiſſum, ante ſententiam latam, tranſire ad hæredem, de quo in compromiſſo cautum non fuit. vt in tex. & d. l. non diſtinguemus. §. quæſitum. Sed ſi ſententia, vel laudum eſſet latum ante mortem vnius, vel amborum compromittentium, licet non ſit mandatum executioni, nihilominus tranſit in hæredem. l. quamuis. & l. diem proferre. §. 2. ff. eod. Nam, ex quo fuit lata ſententia ante illo-

illorum mortem,ceſſat ratio, vt hæres poſſit propter diffidentiam grauari, vt dictum eſt ſuperius, & not. ſupr. in c. ex parte. Vnde nota quod natura compromiſſi tenet medium inter naturam ſocietatis, & iudicij; Nam ſocietas nunquam tranſit in hæredem, etiam ſi fuit dictum,quod tranſiret, licet hæres teneatur ad reddendam rationem, & ad alia acceſſoria ad ſocietatem. vt in l.nemo poteſt. & l. cum duobus. ff. pro Soc. Iudicium autem tranſit in hæredem, licet non ſit dictum quod tranſiret, vt patet in c. præſentata.de teſtam. & in l. oratione. ff. de fer.& l.vnic. C.ne ex delict. defunct. Compromiſſum vero non tranſit in hæredem, niſi ſit dictum. vt in tex. & l. ſed, & interpellatur. §. fin. ff. eod.

In Sexto. Cap. 1. Si ex tribus.

SI ex tribus arbitris duo concordant in ſumma, tenet illorum ſententia.

QVIA arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. l. 1. ff. eod. Et quoniam in iudicijs, quod fit à maiori parte iudicum, cenſetur factum ab omnibus iudicibus. c. prudentiam.extr. de offic. deleg. Ideo ſimiliter ſtandum eſt maiori parti arbitrorum, vt ſi ſint tres, ſufficiat concors laudum, ſiue ſententia duorum. vt in tex. & extr. cap. 1.

SI omnes concordant, tenet ſententia de ſumma minori.

QVIA maior numerus includit in ſe minorem.c.plus ſemper.infr. de reg. iur. & l.3. ff.de adim. legat. Et quoniam,vbi verba ſunt diuerſa, ſi fieri poteſt,reducenda ſunt ad conſonantiam communem, præſertim ad actum ſuſtinendum, vt potius valeat, quam pereat. Gemin. hic. nu.3. Ideo licet arbitri ſententiantes in ſumma diuerſa, non conueniant per expreſſam, & explicitam ſententiam in eadem ſumma minori, conueniunt tamen in ea implicitè, & conſecutiuè per naturam rei,in qua d.ſumma continetur.vt in tex.& arg.c.ſi quis dederit.24.q.1.

Cap. 2. Vt quæſtionibus.

SI ex tribus arbitris vnus nolit,examinando, vel definiendo,negotio intereſſe,duo procedere poterunt, acſi ille præſens eſſet.

QVIA ſi omnium arbitrorum eſſet neceſſario habendus aſſenſus, & expectanda præſentia, quæſtiones, propter eorum voluntariam, ſeu malitioſam abſentiam,plerunque manerent indeciſæ.

vt in

vt in tex. Et quoniam ſuperiores debent prouidere, vt, quam citius commode fieri poteſt, finis litibus imponatur. c.finem.de dol.& contum. Ideo licet de iure ciuili duo arbitri, abſente tertio, quamuis fuerit requiſitus, procedere non poſſint, niſi dictum fuiſſet in compromiſſo, quod, ſi vnus eorum intereſſe non poſſet, alij duo in cauſa procedere valeant. l.ſi in tres.ff.eod. de iure tamen canonico, vt litibus finis celerius imponatur, ſtatuitur, vt duo arbitri procedere poſſint, requiſito tertio, & venire nolente. vt in tex. & ſupr. c.prox. Lex autem ciuilis requirebat præſentiam tertij, & volebat, quod eius contradictio non noceret, ſed abſentia ſic; quia ſi ille fuiſſet præſens, forſitan traxiſſet alios in ſuam partem.d.l. ſi in tres, & facit c.Nicena. diſt. 31. Et eſt ſimile, cum dicimus, quod quando quis tenetur conſilium requirere, non tenetur illud ſequi. vt notatur. extr. in c.cum olim. Et ſic in electionibus plus nocet contemptus, quam contradictio. c. venerabilem, & c. bonæ il 2., extr.de elect. Sed decretalis iſta voluit fingere illum præſentem, & contradicentem, ex conſideratione æquitatis, vt litibus citius finis imponatur. vt in tex. ex quo ſi fuiſſet præſens, & contradixiſſet, adhuc aliorum duorum laudum teneret.ſupr.c.prox. Et ſic diuerſo reſpectu fuit vtriuſque iuris bona conſideratio; Et eſt ſimile, quod notatur in c.cum contingat.extr. de iureiur. & c. fin. de præſcript. Sed quæritur, quando lex ciuilis contradicit Canoni, vel è contra, in foro ſæculari cui ſit ſtandum? Diſtingue, quod, aut loquimur in ſpiritualibus, & pertinentibus ad fidem, & vbique ſtamus canoni; c. Eccleſia Sanctæ Mariæ. extr. de conſtitut. Aut loquimur in temporalibus, & tunc, aut in terris ſubiectis eccleſiæ, & ſine dubio ſtamus Decretalibus. Franc. hic. Aut in terris ſubiectis Imperio, & tunc, aut ſeruare legem eſt inducere peccatum, vt vt quod præſcribat poſſeſſor malæ fidei, & tunc ſtamus canonibus.gloſ. in c.2. infr. de reg. iur. Aut non inducit peccatum, & tunc in talibus terris ſtamus legi. vt extr. qui fil. ſint legit. c.per venerabilem, & gloſ. hic. verſ.lex. Et Bart. in l.priuilegia. C. de Sacr. ſant. eccleſ. Quando vero diſcordant canones, & dicta ſanctorum, potius iudicandum eſt ſecundum canonem, quam ſecundum dicta ſanctorum, niſi illa ſint fundata in nouo, vel veteri teſtamento. gloſ. in c.de libellis. diſt.20.

CIRCA iudices autem antiqua iura ſeruentur. 2

QVIA iudices maiori maturitate creantur, quam arbitri. c.ſtatutum. ſupr.de reſcript. Et quoniam lex ſicut ex cauſa poteſt mutari, ita non eſt ſine cauſa varianda. c.erit autem lex.diſt.4. & c. non debet. extr. de conſang. & affinit. Ideo circa iudices cum fuerint antiqua iura ſufficienter ſtatuta, non immutantur, ſicut ſupplentur ea, quæ non ita complete diſponebant circa arbitros. vt in tex. Præterea, in iudicibus rigor attenditur, quia clementiores lege eſſe non debent. Authent. de iudic. §. oportet. coll.6. Arbitri autem pronunciant, prout

ipſis

Digitized by Google

ipſis videtur, & plerunque eliguntur amici, & poſſunt eſſe viles.extr. c. compromiſſum. Ideo ius magis circa illos prouidere, & conſiderare voluit,quam circa iudices,quibus ſufficiēter per alia iura eſt prouiſum. vt in tex. & gloſ. fin. hic. Quæ autem ſint iura antiqua diſponentia de iudicibus, circa eorum facultatem in pronuntiando, latè enumerantur hic per gloſ. & not.in c.prudentiam. extr.de offic. deleg.

Finis Primi Libri Rationalis Iuris Pontificij,

Auctore Ioanne Baptiſta Viuiano.

Ad laudem omnipotentis Dei,Patris,& Filij, & Spiritus ſancti. Amen.

REGESTVM.

† †† ††† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz

Aaaa Bbbb

Omnia ſunt integra folia.

Digitized by Google

Digitized by Google